

שבוע פרשת אחרי מות-קדושים

(23 - 29 April 2023)

ב' - ח' אייר תשפ"ג

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להנחת תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמנחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דַגְגָּךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ, וְאֶכְלֹת וּשְׁבַעְתָּ: הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְהָרָה אִפֵּי יְיָ בְכֶם וַעֲצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָחָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם: וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתָּיִכֶם לְתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכַּנֵּף פִּתְּלֵי תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹד: מַעוּה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמַתְחֵל לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרְתְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְשִׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמנו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נַשְׁמַתִּי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וַצִּוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וַצִּוֵּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִילִין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל לְבַבְךָ, וּבְכֹל נַפְשְׁךָ, וּבְכֹל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַתֶּם לְבַבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְךָ, וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמַעוּ אֵל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס . . . שכן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בהדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכג

המשורר מקונן על זמן ארוך ורב שעברו כבר בגלות:

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶלֶיךָ נִשְׁאַתִּי אֶת
עֵינַי הַיֹּשְׁבִי בַשָּׁמַיִם: ב הֲנֵה כְּעֵינֵי
עֲבָדִים אֶל יְד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי
שֹׁפְתָה אֶל יְד גְּבֻרָתָהּ בֵּן עֵינֵינוּ אֶל
יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שְׂיַחֲנֵנוּ: ג חָנְנוּ יְיָ חָנְנוּ
כִּי רַב שְׁבַעְנוּ בּוֹז: ד רַב־תָּה שְׁבַעְהָ לָּהּ
נִפְשָׁנוּ הַלְעַג הַשְּׂאֲנָנִים הַבּוֹז לְגֹאֵי
יּוֹנִים:

קכב

מספר המשורר משבח ירושלים והניסים שנעשו בירושלים:

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שְׁמַחְתִּי בְּאֶמְרֵי לַיהוָה יְיָ נֶלְכְּדָה:
ב עַמְדוֹת, הֵיוּ רִגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֵיךָ יְרוּשָׁלַם: ג יְרוּשָׁלַם
הַבְּנוּיָה כְּעִיר, שְׁחִבְרָה־לָּהּ יַחְדָּו: ד שִׁשָּׁם עָלוּ שְׂבָטִים
שְׂבִטֵי־יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוֹת, לְשֵׁם יְיָ: ה כִּי שָׁמָּה,
יָשְׁבוּ כְּסָאוֹת לְמִשְׁפַּט כְּסָאוֹת, לְבֵית דָּוִד: ו שְׂאֵלוּ,
שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלִיחוּ אֶתְכֶם: ז יְהִי־שְׁלוֹם בְּחֵילְךָ
שְׁלוֹה, בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ: ח לְמַעַן, אַחֵי וְרַעֵי אֲדַבְּרָה־נָּא
שְׁלוֹם בְּךָ ט לְמַעַן, בֵּית־יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לְךָ:

תחילת זמן קידוש לבנה: יום חמישי בערב, ו' אייר

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נוי"נ וכו' מוה"ר ירחמיאל שי' שוי"ב

שלום וברכה!

... מ"ש ע"ד המנהג שלא לגלח שערות הבן עד מלאת לו שלש שנים. הנה ימצא זה בסו"ס שבעים תמרים (מסיק שם דתספורת ראשונה של קטן חנוך מצוה היא. ועפמשי"כ בבאה"ט ושעי"ת סתקל"א) וכן מובא זה בסידור מהרי"ד לבן בנו של אדמו"ר הצמח צדק (ומבאר שם ג"כ הענינים ע"פ תורת החסידות). וכן שמעתי כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר - ומועתק לקמן קטע מכתבו בנוגע להחנהגה אז. ובמילא נכון במאד שגם הוא יקיים את זה. וכבר ידוע הפסק אשר מנהג ישראל תורה היא. ועיין ג"כ ברמב"ם ריש הלכות ממרים, דמשמע שם שהמנהג שנתקבל בכל ישראל, הרי נכנס בגדר דעשה ולא תעשה דאורייתא. וראה חו"מ סכ"ה ובאורים ס"ק כ"ב. הלי' ת"ת לאדה"ז רפ"ב.

בס' כתר שם טוב (להרב גאגין) ע' תקצ"א כותב שבא"י נוהגים כנ"ל במלאות להנער ארבע שנים! ואולי הוא טה"ד וצ"ל ג' שנים.

בברכה המחכה לבשו"ט.

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- 238..... שולחן ערוך עם הערות וציונים
239..... שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'
242..... לקוטי תורה

אדמו"ר האמצעי

- 246..... תורת חיים

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 246..... דרך מצוותיך

אדמו"ר מוהר"ש

- 247..... תורת שמואל תרל"ג

אדמו"ר מוהרש"ב

- 248..... ספר המאמרים - המשך תער"ב

אדמו"ר מוהרי"צ

- 250..... ספר המאמרים - תרפ"ט
251..... לקוטי דיבורים - בלה"ק
253..... אגרות קודש מהרבי הרי"ץ לבתו הרבנית חיה מושקא
256..... אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

הוספות

- 46..... ילקוט לוי יצחק על התורה
47..... ילקוט גאולה ומשיח על הפרשה
198..... נביאים וכתובים
209..... עין יעקב - מסכת ברכות
257..... נקודה משיחת קודש מעובדת
258..... חומש לקריאה בציבור
268..... קריאת התורה למנחה בשבת קודש
269..... ביאורים לפרקי אבות - פרק ג
270..... לוח זמנים
271..... סדר הדלקת נרות לערב שבת קודש

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה החודש הזה לכם ראש חודשים,
אור ליום ועש"ק, אדר"ח אייר ה'תשל"ב..... 5

התוועדויות

- שיחת יום ה' פ' אחו"ק, ו' אייר, ה'תשמ"ב..... 19
שיחת ש"פ אחו"ק, י"ג אייר, ה'תשמ"ה..... 24

לקוטי שיחות

- פרשת קדושים, כרך יז, ד..... 34
פרקי אבות, כרך יז, ג..... 41

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- חומש יומי - פרשת אחרי-קדושים..... 49
לוח לתהלים היומי..... 86
תניא יומי..... 87
לוח 'היום יום'..... 97

רמב"ם

- הלכה יומית לעיון ברמב"ם..... 100
שלושה פרקים ליום..... 104
פרק אחד ליום..... 149
ספר המצוות..... 150

לימוד מוהולק לפי ימים

- מסכת סוטה לימי ספירת העומר..... 170
משניות עם ביאור קהתי - מסכת פסחים/שקלים..... 200
גמרא עם ביאור - מסכת סוטה..... 210
שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי'..... 239

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור,
שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נאמר בתורה והיא הקריאה של פרשת 'החודש' שקוראים סמוך לראש חודש
2 ניסן:
- 3 **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה הַיּוֹם הַזֶּה שָׁבוּ הִירַח מִתְחַדֵּשׁ לָכֵם רֹאשׁ הַחֹדֶשִׁים**
4 **רִאשׁוֹן הוּא חֹדֶשׁ נִסָּן הוּא הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לָכֵם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה¹,**
- 5 **וַיְדוּעַ הַפִּירוּשׁ בְּזֶה בְּדִרְשַׁת**
6 **רַז"ל² (וְהוּבָא גַם בְּפִשְׁטָנִי**
7 **הַמְקַרְא³) שֶׁהַחֹדֶשׁ הַזֶּה קָאִי**
8 **מִכּוּן עַל רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, וּבִפְרָט**
9 **עַל פִּי דְרִשְׁתַּת חַז"ל⁴ בְּנִמְרָא**
10 **בְּפִירוּשׁ לְשׁוֹן הַכְּתוּב הַחֹדֶשׁ**
11 **הַזֶּה, שְׁאָמַר לוֹ הַקֶּב"ה לְמִשֶּׁה**
12 **רַבִּינוּ בְּזֶה רָאָה וְקִדְשׁ, שְׁזָהוּ**
13 **מִוֹלַד הַלְּבָנָה בְּרִאשׁ הַחֹדֶשׁ**
14 **שְׁכַאשֵׁר רוּאִים אֶת חִירוּשׁ הִירַח,**
15 **מִקְדָּשִׁים אֶת הַיּוֹם שָׁבוּ נִרְאָה הַמוֹלַד**
16 **לִהְיוֹת יוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְצָרִיף**
17 **לְהִבִּין, לְמָה נִקְרָא רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ**
18 **בְּכְתוּב זֶה בְּשֵׁם הַחֹדֶשׁ הַזֶּה**
19 **סָתָם מִבְּלִי לְפָרֵט בְּפִירוּשׁ שֶׁכּוּוּנָה**
20 **לַיּוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְלֹא נִקְרָא בְּפִירוּשׁ**
21 **בְּשֵׁם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, עַל דְּרָף**
22 **לְשׁוֹן הַכְּתוּב⁵ בְּמִקּוּם אַחֵר הַמְדַבֵּר**
23 **עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְגַבֵּי זְמַנֵּי הַתְּקִיעָה**
24 **(בְּחִצְצוֹרוֹת) שֶׁם נִאֲמַר בְּמִפְרֹשׁ**
25 **וּבְרִאשֵׁי הַחֹדֶשִׁים גּו'. ?**
26 **גַּם צָרִיף לְהִבִּין דְּבַר נוֹסֵף בְּפִסּוּק**
27 **זֶה, דְּהִנֵּה, אֵימָתָא מוּבָא בְּמִדְרָשׁ⁶**
28 **עַל הַפִּסּוּק הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם,**
29 **מְשַׁבְּחַר כַּאשֵׁר בַּחַר הַקֶּב"ה**
30 **בְּעוֹלָמוֹ קָבַע בּוֹ בְּעוֹלָם רִאשֵׁי**
31 **הַחֹדֶשִׁים וְשָׁנִים וְכִשְׁבַּחַר וְכַאשֵׁר**
32 **בַּחַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיַעֲקֹב**
33 **וּבְנֵי קָבַע בּוֹ בְּעוֹלָם, עֲבוּר בְּנֵי**
34 **יִשְׂרָאֵל, צִאצְאִיו שֶׁל יַעֲקֹב רֹאשׁ**
35 **הַחֹדֶשׁ שֶׁל גְּאוּלָּה, חֹדֶשׁ נִסָּן**
36 **שָׁבוּ נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם**
- 7 **וּבּוּ בְּחֹדֶשׁ עֲתִידִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִיגְאָל לַעֲתִיד לְבוּא, שְׁנִאֲמַר⁷**
8 **בְּנִבְוֹת כִּימֵי צִאֲתָךְ מִצְרַיִם אֲרָאָנוּ נִפְלְאוֹת, הִרִי שֶׁהַשׁוּוֹה**
9 **הַכְּתוּב בֵּין הַגְּאוּלָּה מִמִּצְרַיִם לְגְאוּלָּה הַעֲתִידָה לְבוּא וּכְמִאֲמַר רַז"ל⁸**
10 **בְּנִיִּסָּן נִגְאָלוּ כִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבְנִיִּסָּן עֲתִידִין לְהִגְאָל בְּגְאוּלָּה**
11 **הַעֲתִידָה לְבוּא), וּמִזְּה מוּבָן,**
12 **שְׁכְּתוּב זֶה "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם..."**
13 **קָאִי מִכּוּן (לֹא רַק עַל הַיּוֹם**
14 **דְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ עֲצָמוֹ, אֱלֵא) גַּם**
15 **עַל כָּל הַחֹדֶשׁ, חֹדֶשׁ נִסָּן כּוּלוֹ**
16 **שֶׁהוּא חֹדֶשׁ שֶׁל גְּאוּלָּה, שְׁהִרִי**
17 **הַגְּאוּלָּה מִמִּצְרַיִם (וּמִזְּה מוּבָן גַּם בְּנוֹגַע**
18 **לְגְאוּלָּה הַעֲתִידָה שְׁכַאמֹר תְּהִיָּה**
19 **דּוּמָה לְגְאוּלָּה מִמִּצְרַיִם) הֵיטָה (לֹא**
20 **בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, אֱלֵא) בְּאֲמַצַּע**
21 **הַחֹדֶשׁ, בְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר בְּנִיִּסָּן.**
22 **וְעִנְיָן זֶה (שֶׁהַגְּאוּלָּה קְשׁוּרָה**
23 **עִם כָּלִלוֹת הַחֹדֶשׁ וְלֹא רַק בְּיוֹם**
24 **אַחַד מִתּוֹךְ כָּל הַחֹדֶשׁ) מוּכְרַח עַל**
25 **פִּי הַפִּירוּשׁ בְּפִנְיַמְיוֹת**
26 **הַעֲנִינִים⁹ בְּמַחְלֻקַּת הַתַּנְאִים**
27 **אִם בְּנִיִּסָּן עֲתִידִין לְהִגְאָל אוֹ**
28 **בְּתִשְׁרֵי עֲתִידִין לְהִגְאָל¹⁰,**
29 **שֶׁהַמַּחְלֻקַּת הִיא מְתוּף אֵיזָה**
30 **עֲבוּדָה שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲבֹדוּ אֶת ה'**
31 **תְּבוּא הַגְּאוּלָּה לַעֲתִיד לְבוּא,**
32 **אִם מִצֵּד עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה,**

(1) בא יב, ב. (2) ראה שבת פו, ב. (3) ראה פרש"י יתרו יט, א. (4) ר"ה כ, א. מכילתא ופרש"י בא שם. (5) פינחס כח, יא. (6) שמו"ר פט"ו, יא. (7) מיכה ז, טו. (8) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם. (9) ראה אוה"ת בא ע' ונט ואילך. (10) ר"ה שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 התוכן הכללי דאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא של עבודת ה' בדרך התעוררות
 2 מלמעלה, שתחילתה ועיקרה היא מצד האלוקות (מלמעלה) ונמשכת אל
 3 האדם (למטה). וְכִיּוֹן שֶׁהַשְּׁמוֹת תְּשָׁרִי וְאָבִיב הֵם עַל כָּל
 4 הַחֹדֶשׁ, ולא רק על ימים מסוימים בחודשים אלו, הָרִי מוֹכֵן שְׁגָם
 5 עֲנִין הַגְּאוּלָּה שֶׁבַחְדָּשִׁים אֵלו
 6 שהשייכות שלו לחודש זה נרמזת
 7 בשמות החדשים 'תשרי' ו'אביב'
 8 שְׁיִיף לְכַלּוֹת הַחֹדֶשׁ ולא רק
 9 ליום מסוים בחודש. וּמָזָה מוֹכֵן
 10 שְׁגָם דְּרִשַׁת חֲזו"ל עַל הַפְּסוּק
 11 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה, שֶׁהַקְּב"ה קָבְעוּ
 12 אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לַחֹדֶשׁ שֶׁל
 13 גְּאוּלָּה, קָאֵי מִכּוּן עַל כָּל
 14 הַחֹדֶשׁ ולא רק על יום מסוים
 15 בחודש. וְנִמְצָא שֶׁבַּהַחֹדֶשׁ הַזֶּה
 16 יֵשׁ שְׁנֵי עֲנִינִים, עֲנִין
 17 הָרִאשׁוֹן, הַקָּשׁוּר עִם כְּזָה
 18 רָאָה וְקָדֵשׁ, הֵינּוּ מוֹלֵד הַלְּבָנָה
 19 רִאשׁ חֹדֶשׁ, וְעֲנִין הַשְּׁנִי,
 20 הַקָּשׁוּר עִם כְּלָלוֹת הַחֹדֶשׁ.
 21 וְצָרִיף בִּיאור, מְדוּעַ כּוֹלָל
 22 הַכְּתוּב שְׁנֵי עֲנִינִים אֵלוֹ רִאשׁ
 23 חודש בלבד וכל החודש בְּאוֹתָם
 24 הַתִּיבוֹת בְּאוֹתָן הַמִּילִים עֲצֵמָן
 25 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה?
 26 (ב) וְיָדוּעַ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת אֶחָד
 27 הַבִּיאורִים כְּזָה, עַל פִּי מָה
 28 שֶׁכְּתוּב בְּשִׁלְ"ה¹⁵ סֵפֶר שְׁנֵי
 29 לוחות הברית' (והובא בְּדְרוּשֵׁי
 30 מאמרי חֲסִידוֹת¹⁶), שֶׁהַכְּתוּב
 31 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה רוֹמֵז שֶׁבַּחֹדֶשׁ
 32 נִסְכָּן יֵשׁ עֵילוֹ וְיִתְרוֹן מִיּוֹד עַל כָּל
 33 הַחֲדָשִׁים וְלִכְּן הַחֹדֶשׁ נִסְכָּן כּוֹלָו
 34 הוּא כְּמוֹ רִאשֵׁי חֲדָשִׁים, כִּי כָּל
 35 יוֹם וְיוֹם שָׁבוּ הוּא כְּרִאשׁ
 36 חֹדֶשׁ, וְלֹא כְּשֶׁאֵר הַחֲדָשִׁים
 37 שְׂרִאשׁ חֹדֶשׁ לְבָדוֹ הוּא מְקוּרָם
 38 שֶׁל כָּל יְמֵי הַחֹדֶשׁ וְשֶׁאֵר יְמֵי
 39 הַחֹדֶשׁ הֵם יָמִים רְגִילִים, יְמֵי
 40 חוֹל, אֲמָנָם הַחֹדֶשׁ הַזֶּה,

1 שְׁזוּהֵי עֲבוּדַת חֹדֶשׁ תְּשָׁרִי שְׁבוּ חֲלִים יְמֵי רִאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים
 2 ועשרת ימי תשובה, ותשובה היא עבודת ה' של התעוררות מצד האדם,
 3 התקרבות לאלוקות בדרך של התעלות מלמעלה או שהגאולה תבוא
 4 על עבודת ה' שעיקרה ותחילתה היא מצד אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא
 5 התעוררות מלמעלה, התקרבות
 6 לאלוקות כתוצאה מהמשכה והתגלות
 7 מלמעלה למטה שְׁזוּהוּ עֲנִינוּ שֶׁל
 8 חֹדֶשׁ נִסְכָּן. וְכַמְבּוֹרָא כְּזָה¹¹,
 9 בתורת החסידות, שְׁמָרוּמָזוּ הַהִבְדֵּל
 10 האמור בין חודש תשרי שענינו עבודת
 11 התשובה לחודש ניסן שענינו
 12 'אתערותא דלעילא' גַּם בְּשְׁמוֹת
 13 הַחֲדָשִׁים, כִּי, בְּשֵׁם תְּשָׁרִי,
 14 סֵדֶר הָאוֹתִיּוֹת (ת' ש' ר' וכו')
 15 הוּא מְלֻמָּטָה לְמַעְלָה¹²,
 16 והאותיות שבסוף האל"ף ב"ת
 17 (למטה) באות תחילה ואחריהן באות
 18 האותיות שקודמות להן (למעלה)
 19 וְעֲנִין זֶה שְׁיִיף לְעֲבוּדַת
 20 הַתְּשׁוּבָה שֶׁכְּלָלוֹת עֲנִינָה
 21 התוכן הכללי של עבודת התשובה
 22 הוּא הַתְּקַרְבוֹת לְאֵלוֹקוֹת שֶׁתְּחִילַתָּה
 23 מְלֻמָּטָה מִצַּד הָאָדָם הַמִּתְעַלָּה
 24 לְמַעְלָה (שְׁהָרִי אֶפִּילוֹ תְּשׁוּבָה
 25 הַכִּי נַעֲלִית, תְּשׁוּבָה עֵילָאָה,
 26 תְּשׁוּבָה נַעֲלִית, הָרִי עֲנִינָה הוּא
 27 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹³ בְּקַהֲלַת וְהָרִיחַ
 28 הַנִּשְׁמָה תְּשׁוּבָה אֶל הָאֱלֹקִים
 29 אֲשֶׁר נִתְּנָה, שְׁזוּהוּ חוֹרָה שֶׁל
 30 הַנִּשְׁמָה מְלֻמָּטָה לְמַקּוּרָה וְשׁוֹרֶשׁ
 31 לְמַעְלָה). מָה שְׂאִין כֵּן חֹדֶשׁ
 32 הַגְּאוּלָּה שֶׁנִּקְרָא חֹדֶשׁ הָאָבִיב
 33 (כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁴ בְּתוֹרָה כְּהֹדֶשׁ
 34 הָאָבִיב הוֹצִיאָךְ הַיּוֹם אֶלְקִיךָ
 35 מִמִּצְרַיִם), סֵדֶר הָאוֹתִיּוֹת (א'
 36 ב') כְּמִילָה 'אבִיב' הוּא מְלֻמָּעָה
 37 לְמַטָּה¹², והאות א' שבתחילת
 38 האל"ף ב"ת (למעלה) מופיעה
 39 ראשונה שְׁזוּהוּ סֵדֶר הַעֲבוּדָה בְּדֶרֶךְ
 40 מְלֻמָּעָה לְמַטָּה הוּא כְּלָלוֹת הַעֲנִין

(11) אוה"ת שם ע' רסא. 12) ראה זהר ח"ב קי, א ואילך. קפו, א. אור תורה להרב המגיד סימן פג. אוה"ת שם ואילך.
 (13) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ. 14) פ' ראה טז, א. 15) ריש מסכת פסחים (קמ, ב). ס"פ בא (שיג, ב).
 (16) סד"ה החודש הזה לכם תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' נ).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַדָּשׁ נִסְּן, כָּל יָמָיו וְלֹא רָק יוֹם רֵאשׁ חוֹדֶשׁ עֲצֻמוֹ הֵם כְּמוֹ רֵאשֵׁי
 2 הַדָּשִׁים, בְּדַרְגָּת רֵאשֵׁי הַדָּשִׁים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כּוֹלֶהָ. וְכַפִּי
 3 שְׁמַמְשִׁיף שָׁם בְּמֵאֵמֶר שֶׁבּו מוֹפִיעַ בִּיאוֹר זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת הַבִּטּוּי "הַחֹדֶשׁ
 4 הַזֶּה... רֵאשׁ חֲדָשִׁים" (שְׁזָהוּ הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל חוֹדֶשׁ נִסְּן שֶׁכֵּל יְמֵי הַחוֹדֶשׁ הֵם
 5 כְּמוֹ רֵאשׁ חוֹדֶשׁ טַעַם הַמְּנַהֵג)
 6 שְׁאִין מְחַעֲנִין בְּנִסְּן בְּכָל יְמֵי
 7 הַחוֹדֶשׁ (וְאִין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן
 8 בְּחוֹדֶשׁ נִסְּן בְּכָל יְמֵי הַחוֹדֶשׁ)¹⁷,
 9 שְׁזָה מוֹרָה עַל הָעֵילוּי שֶׁל
 10 הַיָּמִים שֶׁפָּחַדְשׁ זֶה כּוֹלֵה,
 11 אֲפִילוֹ הַיָּמִים שְׁאִינָם רֵאשׁ
 12 הַדָּשׁ, שְׁבַת אוֹ יוֹם טוֹב אֵלָּא
 13 יְמֵי חוֹל רְגִילִים.
 14 אֲמַנָּם, אֵף עַל פִּי שְׁכָּל יָמֵי
 15 הַדָּשׁ נִסְּן אֲפִילוֹ יְמֵי הַחוֹל שֶׁבּו
 16 הֵם יְמִים נְעִלִים בְּדַרְגָּת רֵאשׁ
 17 הַדָּשׁ, בְּכָל זֹאת הָרִי מוֹבָן,
 18 שְׁרֵאשׁ הַדָּשׁ נִסְּן יוֹם רֵאשׁ חוֹדֶשׁ
 19 עֲצֻמוֹ הוּא בְּדַרְגָּא נְעִלִית יוֹתֵר
 20 לְגַבֵּי שְׁאָר יְמֵי הַחוֹדֶשׁ, דְּכִינּוּ
 21 שְׁהוּא יוֹם רֵאשׁ חוֹדֶשׁ נִסְּן רֵאשׁ
 22 לְהַדָּשׁ שְׁכָּל יוֹם שֶׁבּו הוּא
 23 רֵאשׁ הַדָּשׁ. הָרִי מוֹבָן
 24 שְׁבְרֵאשׁ הַדָּשׁ גּוֹפָא עֲצֻמוֹ,
 25 הֵינּוּ מְבִין כֹּל יְמֵי רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים שֶׁל כֹּל
 26 הַשָּׁנָה הָרִי זֶה יוֹם רֵאשׁ חוֹדֶשׁ נִסְּן
 27 עֲצֻמוֹ עֲנִין נְעִלָה יוֹתֵר (אֵף עַל
 28 פִּי שְׁכוּלָם כֹּל יְמֵי רֵאשֵׁי הַחֲדָשִׁים
 29 שֶׁל כֹּל חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה נִקְרְאִים בְּשֵׁם
 30 רֵאשׁ הַדָּשׁ), וְכַפִּי שִׁיבוּאֵר לְהַלֵּן.
 31 וְיוֹבֵן כְּלוֹת הָעֲנִין בְּזָה,
 32 בְּמַעֲלַת רֵאשׁ חוֹדֶשׁ נִסְּן לְגַבֵּי יְמֵי רֵאשׁ
 33 חוֹדֶשׁ שֶׁל שָׂר חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה מִמֶּה
 34 שְׁמַצִּינוּ עַל דְּרָף זֶה כְּכָל
 35 רֵאשׁ הַדָּשׁ עֲצֻמוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ
 36 כְּמֶה דְרָגוֹת, כְּפִי שְׁמַמְשִׁיף וּמִפְרֵט.
 37 דְהִנְהָ, אֵיתָא מוֹבָא בְּזָה¹⁸ עַל
 38 הַפְּסוֹק⁵ בְּתוֹרָה לְגַבֵּי מוֹעֲדֵי הַתְּקִיעָה
 39 (בְּחֻצְרוֹת) וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים
 40 גּוֹ, הוֹוֵהר שׁוֹאֵל עַל כֶּךָ שֶׁבְּפִסּוֹק

נִסְּן וְכִי פְּמָה רֵאשֵׁין יֵשׁ לְסִיְהָרָא
 לִירָח (וְהָיָה לִיָּה לְמִימֵר וְהָיָה לוֹ, לְכַתּוּב, לּוֹמֵר וּבְרֵאשׁ הַדָּשׁ וְהָיָה
 בְּרוּר שֶׁהַכוּוּנָה לְכָל רֵאשׁ חוֹדֶשׁ), וּמִבְּאָר הוֹוֵהר, שְׁכָּבֵל רֵאשׁ הַדָּשׁ
 יֵשׁ שְׁנַי רֵאשִׁים כְּלָלִים וְלֹכֵן נִקֵּט הַכּוֹתוּב 'וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים' בְּלִשׁוֹן
 רַבִּים (כְּדִלְקָמֵן). וְעוֹד זֹאת,
 בְּנוֹסֵף לְכֹךְ יֵשׁ עֲנִין נוֹסֵף בְּרֵאשׁ חוֹדֶשׁ
 דְּכְתִיב¹⁹ בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיָה (לְגַבֵּי
 הַעֲלִיָּה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְעֵתִיד לְבוֹא)
 וְהָיָה מְדִי הַדָּשׁ בְּחִדְשׁוֹ,
 וְהָיִינוּ, שְׁנוֹסֵף לְכָף שְׁכָּבֵל
 רֵאשׁ הַדָּשׁ יֵשׁ שְׁנַי רֵאשִׁים
 כְּלָלִים, יִשְׁנֹו גַם חִידוּשׁוֹ שֶׁל
 הַדָּשׁ שֶׁבְּכָל חוֹדֶשׁ יֵשׁ חִידוּשׁ שֶׁל
 מוֹלֵד הַלְבָנָה (וְעִנִּין זֶה רִמּוֹ בְּלִשׁוֹן
 הַדָּשׁ בְּחִדְשׁוֹ, הֵינּוּ הַחִידוּשׁ שֶׁל
 הַחוֹדֶשׁ)²⁰. וְעַל פִּי הַמְּבּוֹאֵר
 בְּהִדְרוּשִׁים מֵאֵמֶרִי הַחֲסִידוֹת
 בְּאוֹר הַתּוֹרָה²¹, לֵאדְמוּרֵי הַצְּמַח
 צִדֵּק, הָרִי זֶה שְׁבִיּוֹם רֵאשׁ חוֹדֶשׁ יֵשׁ
 כְּמֶה עֲנִינִים (שְׁנַי רֵאשִׁים וְכֵן עִנִּין
 הַחִידוּשׁ) מוֹדְגָשׁ יוֹתֵר בְּרֵאשׁ
 הַדָּשׁ שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁנַי יָמִים,
 וְכַפִּי שְׁמַבִּיא בִּיאוֹר הַתּוֹרָה שָׁם
 מֶה שְׁפָתוֹב²² בְּשׁוֹאֵל (לְגַבֵּי
 הַעוֹבְדָה שְׁדוּד לֹא בֹא לְסַעוֹדֵת רֵאשׁ
 חוֹדֶשׁ אֲצֵל שְׁאוּל) וְהָיָה מִמְּחֻרַת
 הַחוֹדֶשׁ הַשְּׁנַי גּוֹ, דְּהֵינּוּ
 וּפִירוּשׁ הַמִּילִים 'הַחוֹדֶשׁ הַשְּׁנַי' הוּא
 בְּיוֹם שְׁנַי שֶׁל רֵאשׁ הַדָּשׁ,
 וְהָרִי עֲנִין זֶה שֶׁל שְׁנַי יָמִים רֵאשׁ
 חוֹדֶשׁ אֵינוֹ קָשׁוּר עִם הַחוֹרְבָן
 כּוֹ, אֲלֵא כֵן הוּא אֲפִילוֹ בְּזִמְן
 שְׁבִית יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל
 אֲדַמְתָּם שֶׁגַם אוֹ עוֹשִׂים לְפַעֲמִים
 רֵאשׁ חוֹדֶשׁ שְׁנַי יָמִים. וּמִזְּהָ מוֹבָן,
 שְׁיֵשׁ כְּמֶה דְרָגוֹת וְכְמֶה עֲנִינִים
 שְׁנַיִם בְּרֵאשׁ הַדָּשׁ, שְׁהָרִי
 אֲפִילוֹ בְּאֲשֵׁר רֵאשׁ הַדָּשׁ הוּא
 בְּרֵאשׁ הַדָּשׁ, שְׁהָרִי אֲפִילוֹ בְּאֲשֵׁר רֵאשׁ הַדָּשׁ הוּא יוֹם אֶחָד, יֵשׁ בּוֹ תְּרִין

(17) שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ח ט. וש"נ. (18) ח"ג רמח, א — הובא ונתבאר באוה"ת ויחי תו, ב. פינחס ע' אקסה ואילך. (19) ישע"י טו, כג. (20) ראה אוה"ת בראשית טז, א. ויקהל ס"ע ב'קצט ואילך. נשא ע' רעת. (21) פינחס שם. (22) שמואל-א כ, כז. וראה בחיי בא שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יום אחד, יש בו תריין ראשין, שני ראשים, ועל אחת פמה
 2 וכמה פשראש חדש הוא שני ימים, שאז הרי זה בגילוי
 3 יותר שיש בו שני ענינים שונים. ונוסף לזה ישנו הענין
 4 דחידושו של חדש, ועד לשלימות הענין של ראש חודש כפי
 5 שיהיה לעתיד לבוא, שזהו
 6 הפירוש הפשוט פמה שאמר
 7 בפסוק הנזכר מנבואת ישעיה והיה
 8 מדי חדש בחדשו גו' יבוא
 9 כל בשר להשתחות לפני גו',
 10 דקאי שמכוון על לעתיד
 11 לבוא²³ שבאותו הזמן כל הענינים
 12 יהיו בשלימות, ובכלל זה ענינו של
 13 ראש חודש.
 14 ועל פי זה המבואר לעיל שבכל
 15 ראש חודש יש כמה דרגות וכמה
 16 ענינים ניתוסף הבנה בהאמור
 17 לעיל בנוגע לחדש ניסן,
 18 שכל יום גם ימי החול שבו הוא
 19 בדרגת ראש חדש, ואף על
 20 פי כן ישנו גם ראש חדש
 21 שלו, היום המיוחד שהוא הראש
 22 חודש' של כל החודש שהוא יום
 23 ראש חודש ניסן עצמו בדרגת
 24 ראש לכל הימים שלאחריו
 25 זה, שזהו מדרגה נעלית
 26 יותר בראש חדש וכיון שנתבאר
 27 שבכל ראש חודש יש כמה דרגות
 28 וכמה ענינים, נקל יותר להבין גם ענין
 29 זה שכל ימי חודש ניסן הם כימי ראש
 30 חודש ויום ראש חודש עצמו נעלה
 31 יותר, כי בראש חודש בכלל יש כמה
 32 דרגות, וכפי שיבואר עוד להלן.
 33 ג) וביאור הענין, דהנה,
 34 קללות ענין התוכן הכללי של
 35 ראש חדש בפנימיות הענין הוא
 36 כמבואר בתורת הסוד יחוד
 37 שימשא וסיהרא²⁴, ובענין
 38 הספירות הרי זה היחוד חיבור של השפעה פנימית דספירת
 39 המלכות שנקראת נקבה (מכמה טעמים, ואחד מהם משום שאין לה אור
 40 ושפע מעצמה ומקבלת מהספירות שמעליה, כשם שהנקבה היא בחינת מקבל
 41 מהזכר המשפיע) עם זעיר אנפין, הספירות של המידות חסד וגבורה
- וכו' הנקראות פנים קטנות' כי ביחס לאור המאיר במוחין שלמעלה מהמידות
 והאור המאיר בבחינת אריך אנפין' שלמעלה מהספירות, הרי האור המאיר
 במידות הוא מועט ומצומצם) ועל ידי יחוד דכר בחינת זעיר אנפין
 שנמשלה לזכר המשפיע ונוקבא בחינת המלכות שנקראת נקבה למעלה
 בהספירות (זעיר אנפין
 ומלכות), אזי מתחדשת
 הלכנה באור חדש
 (מהשמש) כענינו של יחוד בין
 שתי בחינות למעלה שמביא לידי
 השפעה והמשכה של אור חדש.
 והנה, בענין יחוד הספירות
 ידוע בתורת החסידות (והובא גם
 באגרת הקדש²⁵ שבספר התניא)
 שכל יחוד נמשך מלמעלה
 מעלה כו', עד לעצמות
 ומהות (וזה לשונו באגרת הקודש
 שם: "... וככה הוא בבריא שמות
 ומלאכים לעולם הבריא וגם כל עיקר
 ושרש הטיפה שמקבלת ומתעברת
 מזעיר אנפין הוא ממוחין דאבא ואימא
 ובכל זיווג נמשכת לאבא ואימא מאריך
 אנפין ועתיק יומין ומלמעלה למעלה
 עד אין סוף רק שהכל בהעלם במוחין
 עד לידת הנוקבא הנשמות והמלאכים
 והחילול לעולם הבריא. נמצא שזהו
 גילוי אור אין סוף ממש על ידי העיבור
 והלידה"). וכמו בראש החדש,
 שענינו הוא יחוד זעיר אנפין
 הספירות של המידות ונקביה ספירת
 המלכות, הנה שרשו ומקורו של
 יחוד זה, יחוד ז"א ומלכות, הוא
 מיחוד חכמה ובינה שלמעלה
 מז"א ומלכות, ולמעלה יותר,
 ושורשו הוא אפילו ממקור נעלה עוד
 יותר מבחינת אריך אנפין, וגם
 מבחינת עתיק, שהן מדרגות
 ובחינות בכתר עליון שלמעלה אפילו
 מספירת החכמה ועד לעצמות ומהות, ועד כדי כך נעלה היחוד של
 ז"א ומלכות שיש בו המשכה והשפעה אפילו מעצמות ומהות האלוקות, פי,
 עיקר ענין היחוד הוא בשביל התהוות תולדה חדשה, שלא
 היתה קיימת קודם היחוד כמו היחוד שעליו מדובר בתניא שם שהוא בשביל

(23) ראה גם סידור (עם דא"ח) שער הר"ח ריג, ד [שיב, ג]. (24) ראה אוה"ת בראשית ה, א ואילך. סה"מ תרל"ג ח"א ע' רמא ואילך. תרנ"ח ע' קפא. (25) ס"כ (קלא, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שירידת המן למטה היתה "בדרך התלבשות" – שענין "לחם אבירים" (לחם
 2 רוחני) התלבש בגשמיות, ונשתנה למוזן גשמי).
 3 וכל זה הוא בחינת ראש חודש עצמו, יחוד ז"א ומלכות.
 4 אף ישנו בחוכן הפנימי של ראש חודש גם הענין דראשי
 5 חדשיכם, ראשי תרין בכל
 6 ירחא וירחא, שני ראשים בכל
 7 חודש וחודש ואינון והם יעקב
 8 ויוסף (פמבואר בזהר¹⁸) וכפי
 9 שממשיך ומבאר.
 10 והענין פנה, דהנה ידוע
 11 החילוק בין יעקב ליוסף,
 12 שענינו של יעקב (אפילו
 13 בדרגא התחתונה של בחינת
 14 יעקב) הוא עולם האצילות
 15 (שלכן מאחר שהאבות אברהם יצחק
 16 ויעקב הם מעולם האצילות האבות
 17 הן המרכבה²⁷ כדברי המדרש
 18 "האבות הן הן המרכבה, שנאמר ויעל
 19 אלקים מעל אברהם, ויעל מעליו
 20 אלקים, והנה ה' נצב עליו", ולפי
 21 המשמעות הפנימית, הכוונה היא
 22 שהביטול לאלוקות של האבות הוא
 23 בדוגמת הביטול של המרכבה שאין לה
 24 כלל רצונות משלה והיא בטלה
 25 לחלוטין למנהיג ומוביל המרכבה),
 26 ואילו ענינו של יוסף הוא
 27 שעל ידו נעשית ההמשכה של
 28 האור האלוקי בעולמות בריאה
 29 וצירה עשייה שלמטה מעולם
 30 האצילות (פמבואר בדרושים²⁸)
 31 על הפסוק²⁹ אלה תולדות
 32 יעקב יוסף אודות החילוק בין יעקב
 33 ליוסף בפנימיות הענינים).
 34 ובכללות, הנה ענינו של יוסף
 35 הוא בחינת יציר אנפין, המידות שבספירות העליונות פמבואר
 36 בתורה אור³⁰ (בלשון אדמו"ר נשמתו עין בעוד שרוב רובם
 37 של המאמרים בתורה אור ובליקוטי תורה לאדמו"ר חוקן נרשמו על ידי
 38 השומעים ה'מניחים', מאמר זה הוא לשון אדמו"ר חוקן בעצמו) בענין
 39 הכרוכים, שפירוש אחד מקצה מזה³¹ הוא קצה אור אין
 40 סוף שבזעיר אנפין, הקצה והסוף של האור האלוקי האין סוף כפי שירר
 41 להאיר במידות וכרוכב אחד מקצה מזה³¹ הוא מקור הראש

1 לית הנשמות) ונהרי רק הוא הקדוש ברוך הוא בעצמו לבדו בכחו
 2 ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט (פמבואר באגרת
 3 הקדש²⁶, וזה לשונו: "מהותו ועצמותו של המאציל ברוך הוא שמציאותו
 4 הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו חס ושלום, ולכן הוא לבדו
 5 בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס
 6 המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה
 7 אחרת קודמת ליש הזה"). וממשיך
 8 ומבאר מדוע למרות שבכל יחוד, גם
 9 ביחוד ז"א ומלכות שהן הספירות
 10 האחרונות, יש המשכה והארה מדרגות
 11 עליונות יותר, ואפילו מהאין סוף עצמו
 12 ועצמות ומהות האלוקות עצמה, מכל
 13 מקום הרי זה נקרא יחוד ז"א ומלכות
 14 ולא יחוד של האין סוף עצמו, אלא
 15 שההמשכה נמשכת מהדרגות
 16 העליונות בספירת המלכות היא
 17 (לא רק בדרך מעבר על ידי
 18 הדרגא שבינתים, מבלי
 19 להתעכב ומבלי להתלבש באותן דרגות
 20 בהתלבשות פנימית פלשון הידוע,
 21 כך שהאור אכן בא ונמשך בדרגות
 22 יותר נעלות מספירות המידות והמלכות
 23 אך לא מתעכב בהן ואינו מתחבר איתם
 24 כל כך אלא בדרך התלבשות
 25 והתעכבות והתחברות בדרגא הכי
 26 תחתונה, בחינת יציר אנפין,
 27 שלכן נקרא היחוד על שמו
 28 של הדרגה התחתונה (יחוד יציר
 29 אנפין ונקביה), אף על פי
 30 ששארשו מחכמה ובינה, פתר
 31 (שתי הדרגות שבו, שביכח
 32 עליון אריף ועתיק אריך אנפין
 33 ועתיק יומין, כאמור לעיל), ועד
 34 לעצמות ומהות כו'.
 35 (כמבואר בחסידות, משל לדרך מעבר"ה הוא – מאדם הכותב דבר-שכל
 36 באצבעותיו, שאף שדבר-השכל נמשך אמנם דרך אצבעותיו, מכל מקום אין
 37 זה אלא "בדרך מעבר" בלבד, שהרי השכל נשאר בטהרתו, והאצבעות אינם
 38 משנים אותו כלל, אלא שהוא רק עובר ("דרך מעבר") דרך האצבעות. ו"דרך
 39 התלבשות" – הוא כמשל ה"מן" שנקרא "לחם אבירים", לחם שמלאכי השרת
 40 ניזונים בו, וכיוון שמלאכים אין להם גוף גשמי כלל, הרי מובן, שגם "לחמם"
 41 של המלאכים אינו מוזן גשמי, ואף-על-פי-כן היה ה"מן" מוזן גשמי. ונמצא,

(26) שם (קל, ב). (27) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. לקו"ת צו יז, סע"ב. (28) ראה ביאורה ז' לאדמו"ר האמצעי כט, ד [עו, א] ואילך). ולאדמו"ר הצ"צ (ח"א ע' קסח ואילך). אוה"ת ויחי תז, ב. שפה, ב ואילך. (29) ר"פ וישב. (30) ס"פ תרומה (פא, ב). (31) לשון

החודש הזה לכם ראש חדשים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וההתחלה של עולמות בריאה יצירה עשייה, היינו, שמבחינת
2 זעיר אנפין של עולם האצילות שהוא סוף עולמות האין סוף,
3 נמשך להאיר בתחלת עולמות הנבראים, בחינת המלכות של
4 עולם האצילות שממנה יורד ומשך האור האלוקי לעולמות הנבראים היינו
5 עולמות בריאה יצירה עשייה שלטמה
6 מעולם האצילות שזהו ענינו של יוסף, 1
7 להמשיך את האור המאיר באצילות
8 לעולמות בריאה יצירה עשייה. וענינו
9 של יעקב הוא למעלה מזה, 2
10 באצילות גופא בעולם האצילות
11 עצמו, שכללות ענין האצילות
12 הוא ספירת חכמה, והיא 3
13 הספירה העיקרית המאירה בעולם
14 האצילות (וכמבואר בתורת הסוד
15 שארבעת העולמות הכלליים הם כנגד
16 עשר הספירות, אצילות – חכמה,
17 בריאה, - בינה, יצירה – המידות,
18 עשייה – מלכות) פמאמר³² אבא
19 עילאה מקננא באצילות
20 החכמה העליונה שורה במיוחד
21 באצילות (כמבואר במאמר לאדמו"ר
22 הרי"צ: "עצמות האצילות הוא בחינת
23 חכמה והבינה היא חיצונית
24 האצילות").
25 ועל פי זה המבואר לעיל שענינו
26 של יוסף הוא להמשיך את האור
27 שבעולם האצילות (יעקב) לעולמות
28 בריאה יצירה עשייה יש לומר גם
29 בענין ראשי הדשיכם (שכאמור
30 לעיל הכוונה לשני הראשים שהם
31 יעקב ויוסף), שבראש חדש
32 נמשך ממעלה למטה (לא רק
33 מבחינת זעיר אנפין (יוסף),
34 אלא) גם מבחינת חכמה
35 ובינה (יעקב), ופירוש
36 הדברים, שההמשכה היא לא רק בדרך מעביר אלא באופן של
37 התלבשות (וההתלבשות) היא לא בבחינת זעיר אנפין, אלא
38 בבחינת חכמה ובינה, והיינו, שבחכמה ובינה הרי זה

בהתלבשות לגבי המדרגה שלמעלה הימנה, ואחר כך
לאחר שההמשכה באה בחכמה ובינה 'בהתלבשות', הרי באה בנעיר
אנפין בדרך מעביר, אף שגם בזה בהמשכה בזעיר אנפין בדרך
מעביר ישנו איזה ענין של התלבשות³³, ולכן נקרא היחוד
על שמו.
וכמבואר בקונטרס אחרון שבספר
התינא: "פרטי ההלכות הן המשכות
חכמה עילאה דהמאציל ברוך הוא
המלוכשת בגשמיות... הארת החכמה
מאירה בהן בגילוי ולבוש העשי' הוא
דרך מעבר לבד כמו ביום טוב שחסד
דאצילות המלוכש לגמרי בחסד
דבריאה מחיה עולם הזה הגשמי על
ידי מעבר חסד דיצירה ועשייה הנקרא
גם כן התלבשות שאם לא כן לא הי'
פועל בגשמיות עולם הזה...".
(ד) ויוכן המבואר לעיל במעלת ראש
חודש שבו יש המשכה מהחכמה
למלכות שלא על ידי התלבשות
במידות בהקדם כללות הביאור
במעלת ראש חדש לגבי שאר
ימי החדש, שאף על פי
שמותר בעשיית מלאכה
ובשונה משבת ויום טוב, בראש חודש
אין איסור לעשות מלאכה, מכל
מקום, ראש חודש אינו נקרא
יום המעשה ואינו יום חול
רגיל³⁴. ומבואר בזה³⁵, במהותו
של ראש חודש לפי פנימיות הענינים
דהנה, ענינם של ימות החול
הוא כמו שכתוב³⁶ בתורה אודות
ששת ימי בראשית ששת ימים
עשה הו' את השמים ואת
הארץ, ולא נאמר בששת
בתוספת ב', שהוא ביטוי מתאים יותר
אם הכוונה רק לומר שהבריאה נמשכה שישה ימים (כהדיוק בזהר³⁷,
וכמו שנתבאר בארוכה בתשובת הרשב"א³⁸), אלא הכוונה
לומר שהבריאה נעשתה באמצעות ששת הימים' שהם ששת המידות

הכתוב — תרומה כה, יט. 32) רמ"ז לזח"ב רכ, ב. ניצוצי אורות לזח"ג קיז, א. תו"א משפטים עה, א. סה"מ תרצ"ו ע'
119. תש"ג ע' 133. תש"ח ע' 81. 33) ראה תניא קו"א קנח, א (ע"י מעבר.. הנק' ג"כ התלבשות שאל"כ לא הי' פועל
כו"). וראה סה"מ תרנ"ב ע' כח. 34) ראה שמואל-א כ, יט ובמפרשים שם. 35) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך. סידור (עם
דא"ח) שער הרי"ח ריא, א [שח, ב ואילך]. הובא באוה"ת פינחס (שבעה ערה 18). 36) יתרו כ, יא. 37) ח"א רמז, רע"א. ח"ב
פט, סע"ב. ח"ג צד, ב. רחצ, ב. 38) ח"א סתכ"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 העלינות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד יסוד) **פי, ששת הימים**
 2 **עצמם** שבכל אחד מהם מאירה אחת מששת המידות **הם ששת ימי**
 3 **הבנין** שבהם נברא ויבנה/ העולם, **והיינו, שבימות החול, ימי**
 4 **המעשה, מקבלת המלכות** הארה והשפעה **מהששה מדות**
 5 **(זעיר אנפין), בדיוגמת הדברים**
 6 כפי שהם בכוחות הנפש שבהם
 7 **הדיבור ומעשה (שזהו ענין)**
 8 **המלכות** למעלה באלוקות, בחינת
 9 הדיבור והמעשה, הבחינות שעל ידם
 10 עניני המידות באים לידי ביטוי
 11 ונשפעים (למטה) **שמקבלים**
 12 הדיבור והמעשה מקבלים **עניניהם**
 13 את התוכן והענין שלהם **מהמדות**
 14 **שבלב, רגש האהבה** הגורם
 15 להתקרב לדבר שאוהבים או **הרגש**
 16 **ההפכי** בגורם ריחוק מהדבר,
 17 **שכוללים** רגשות אלה של האהבה
 18 או היפך האהבה כוללים **כל המדות**
 19 **כולם** את שאר סוגי הרגשות
 20 (וכמבואר בחסידות לגבי המידות
 21 העליונות שעיקרן הוא חסד וגבורה
 22 ושאר המידות הן ענפי החסד וענפי
 23 הגבורה). **אמנם, בראש חדש**
 24 **מקבלת המלכות** הארה והשפעה
 25 **מחכמה שלא באמצעות -**
 26 **ועל כל פנים שלא**
 27 **בהתלבשות - (ב)הששה**
 28 **מדות³⁹**, אלא ההשפעה באה
 29 מהחכמה ישירות אל המלכות
 30 **וכמשל הדיבור ומעשה**
 31 **שנמשכים מחכמת התכונה,**
 32 כאשר אדם מדבר או עושה דברים
 33 בהתאם למה שהבין בחכמת התכונה,
 34 הרי זו השפעה של החכמה וההבנה
 35 שלו ישירות אל הדיבור והמעשה,
 36 מבלי שהחכמה תתלבש, ואפילו מבלי
 37 שתתעכב אפילו מעט, במידות
 38 וברגשות שלו **וכיוצא בזה בכמה**
 39 **חכמות שהמשכתם** וירידתם לבוא לידי ביטוי בדיבור או במעשה **אינה**
 40 **קשורה ואינה צריכה להיות על ידי הרגש המדות שבלב**
 41 **בגלוי והיינו, שאף על פי שפדי שהאדם יבוא לחכמה זו**
- ויהפוך להיות חכם בחכמת התכונה, למשל, **צריך להיות אצלו רגש**
של אהבה לזה שיעורו בו רצון וענין ללמוד חכמה זו ולהחכים בה, **או**
על דרך זה בדומה לכך שרגש של אהבה לכך יכול להיות גורם שבגללו
 אדם ילמד את חכמת התכונה, על דרך זה יתכן שהדבר יהיה מפני רגש
המורא שתהיה לו טעות
בחכמה זו, והפחד מפני הטעות
 הוא הגורם שמניע אותו לעסוק בחכמה
 זו, ואם כן לכאורה גם חכמה כזו
 קשורה ברגש, אין זו סתירה למבואר
 לעיל שזהו מסוג החכמות שבהן
 החכמה באה לדיבור ומעשה מבלי
 קשר לרגש כי **מכל מקום, אמנם**
 כדי לעסוק בחכמה זו נדרש רגש לדבר,
 אבל **לאחר שהגיע כבר**
להשגת החכמה, הנה כדי
שיומשך מהשכל לדיבור,
ובאופן שפועל לאחר זה
לאחר שבא בדיבור על המעשה,
אין צורך שיומשך באמצעות
(התלבשות) המדות].
וכיון שבראש חדש מקבלת
ספירת המלכות הארה והשפעה
מחכמה שלא על ידי
התלבשות בהששה מדות,
שהם הששת ימים שבהם ועל
 ידם נברא העולם, כמבואר לעיל, **לכן**
 ראש חודש אינו נקרא יום
המעשה, אף על פי שמוותר
בעשיית מלאכה, בין
שהחכמה נמשכת מלמעלה
למטה עד לספירת המלכות
כפי שהיא במקומה, ולא
שהמלכות מתעלית אל החכמה והרי
מקומה וענינה של ספירת
המלכות הוא ענין המעשה
 ולכן ראש חודש מותר בעשיית
 מלאכה, אף על פי שאינו מוגדר יום
 המעשה, כאמור.
וענינו של תוכן המבואר לעיל אודות מהותו של ראש חודש לפי פנימיות
 הענינים כפי שהוא בא לידי ביטוי ומשתקף **בעבודת ה'** של **האדם,**
דהנה, תכלית בריאת האדם היא כמאמר רז"ל⁴⁰ במשנה **אני**

(39) ראה סה"מ תרנ"ב שם (ע' כט), שמ"ש בכ"מ בדא"ח שבר"ח מקבלת המל' מאו"א שלא ע"י ז"א, י"ל דהיינו שלא ע"י התלבשות ז"א, כי אם דרך מעביר הז"א. (40) משנה וברייתא סוף קידושין.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נְבֵרָאתִי כִּדִּי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנִי, והאופן שבו האדם משמש ועובד את
 2 קונו, הקדוש ברוך הוא, הוא על ידי שהאדם מפעיל ומעסיק את מְחַשְׁבָּה
 3 דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה שְׁלוֹ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, וכמו
 4 שְׁנֵאָמַר⁴¹ בתורה פִּי קָרוֹב אֵלַיךָ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ כִּדְבַר
 5 וּבִלְבָבְךָ במחשבה לְעֲשׂוֹתוֹ
 6 בּמַעֲשֵׂה. אַךְ פְּלִלוֹת הָעֲבוּדָה 1 לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנִי, על ידי מְחַשְׁבָּה דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה
 7 בְּזָה עֲבוּדַת הָאָדָם אֶת קוֹנוֹ 2 שְׁלוֹ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, וכמו שְׁנֵאָמַר⁴¹ כִּי
 8 בּמַחְשַׁבָה דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה יְכוּלָה 3 קָרוֹב אֵלַיךָ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לְעֲשׂוֹתוֹ.
 9 לְהִיּוֹת בְּשֵׁנֵי אָפְסָיִם. יִשְׁנֹו 4 אַךְ פְּלִלוֹת הָעֲבוּדָה בְּזָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת בְּשֵׁנֵי
 10 אוֹפֵן שֶׁהָעֲבוּדָה הִיא מִצַּד 5 אָפְסָיִם. יִשְׁנֹו אוֹפֵן שֶׁהָעֲבוּדָה הִיא מִצַּד הַמְּדוּת
 11 הַמְּדוּת שְׁבָלֵב, והמניע את האדם
 12 לְעֲבוּדַת ה' הוּא הַרְגֵשׁ שִׁבְלֵב, וְעַד 6 שְׁבָלֵב, וְעַד שֶׁיְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁהָעֲבוּדָה עֲצָמָה
 13 שֶׁיְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁהָעֲבוּדָה 7 נְקָרָאת בְּשֵׁם עֲשִׂיָה, וְאֵילּוּ הַמְּדוּת הֵם בְּאוֹפֵן שֶׁל
 14 עֲצָמָה נְקָרָאת בְּשֵׁם עֲשִׂיָה, 8 אֲהָבָה מְסוּתָרֶת, שֶׁהִיא יְרוּשָׁה לְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ⁴².
 15 כִּינּוּן שֶׁבָּא לִידֵי בִטּוּי בּמַעֲשֵׂה בּפוּעֵל, 9 וּמוֹבָן, שְׁגָם הַבִּטּוּל שֶׁעַל יְדוֹ נַעֲשִׂית הָעֲבוּדָה
 16 וְאֵילּוּ הַמְּדוּת הַרְגֵשׁוֹת שִׁבְלֵב הֵם 10 הוּא לְפִי עֲנִיָן הַמְּדוּת (עַל כֹּל פְּנִיָם בְּאוֹפֵן שֶׁל
 17 בְּאוֹפֵן שֶׁל אֲהָבָה מְסוּתָרֶת 11 אֲהָבָה מְסוּתָרֶת) כְּפִי שֶׁהֵם מִצַּד עֲצָמָם, שְׁאִין
 18 אֲהַבַת ה' שְׁנִסְתַּרְתָּ בְּעַמְקֵי לִבְבוֹ וְאִין 12 הַמּוֹחִין מְאִירִים שֵׁם בְּגִילּוּי. אַךְ יִשְׁנֹו אוֹפֵן
 19 לַה בִּטּוּי גָלוּי וּמוֹרְגֵשׁ אֲבַל הִיא קִיַּיִמָּת
 20 בְּכֹל זֹאת, שֶׁהִיא אֲהַבַת הַמְּסוּרָת 13 נַעֲלָה יוֹתֵר, שֶׁהָעֲבוּדָה הִיא עַל יְדֵי הַמְּשַׁכְּת
 21 יְרוּשָׁה לְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ⁴² 14 הַמּוֹחִין בְּמְדוּת (שְׂזוּהִי פְּלִלוֹת הָעֲבוּדָה דִּסְפִירַת
 22 כַּמְבוּאָר בְּסִפְרֵי הַתְּנַיִם, "אֲבֹתוֹת הֵן הֵן 15 הָעוֹמְרִים⁴³), וְעַד שֶׁהַמְּדוּת נַעֲשִׂים בְּמְדִרְיַת
 23 הַמְּרַכְבָּה וְעַל כֵּן זְכוּ לְהַמְשִׁיךְ נִשְׁפּוּ רוּחַ 16 הַמּוֹחִין⁴⁴, וְעַד שְׁנִקְרָאִים עַל שֵׁם הַמּוֹחִין, וְאִזּוֹ
 24 נִשְׁמָה לְבַנֵּיהֶם אַחֲרֵיהֶם עַד עוֹלָם 17 נַעֲשִׂית פְּלִלוֹת עֲבוּדָתוֹ מִצַּד הַמּוֹחִין. וְעַל דֶּרֶךְ
 25 מַעֲשֵׂר סִפּוּרֹת דְּקוּדוּשָׁה... אֲפִילוֹ לְקַל 18 הַנְּזָכָר לְעִיל בְּמִשְׁלַל שֶׁהַדִּיבּוּר וְהַמַּעֲשֵׂה נִמְשָׁכִים
 26 שִׁבְקִלִים וּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל... מֵאַחַר שֶׁהִיא 19 מֵהַחֲכָמָה (לֵאלֹא הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּמְדוּת), וְכֵן הוּא
 27 מַעֲשֵׂר סִפּוּרֹת קְדוּשׁוֹת הִיא כְּלוּלָה 20 בְּעֲבוּדָה, שֶׁהַמְּחַשְׁבָּה דִּיבּוּר וּמַעֲשֵׂה הֵם מִצַּד
 28 מְכוּלָן גַּם מִחֲכָמָה... אִין סוֹף בְּרוּךְ הוּא 21 הַהֲתַבּוֹנְנוּת, וְעַד לְהַתְּבַנְנוּת כְּפִי שֶׁהַמּוֹחִין הֵם
 29 מְלוּבֵשׁ בְּבַחֲיַת חֲכָמָה שִׁבְנַשֵּׁשׁ הָאָדָם 22 מִצַּד עֲצָמָם (לְמַעַלָּה מְשִׁיכּוֹת אֶל הַמְּדוּת) שׁוּוֹ דְרַגָּה
 30 יִהְיֶה מִי שִׁיְהִי מִיִּשְׂרָאֵל...") וּמוֹבָן, 23 וּמִזָּה מוֹכֵן גַּם גּוֹדֵל הָעִילּוּי שֶׁבְּעֲנֵיָן הַבִּטּוּל,
 31 שְׁגָם הַבִּטּוּל שֶׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת 24 מִצַּד עֲצָמָם (לְמַעַלָּה מְשִׁיכּוֹת אֶל הַמְּדוּת).
 32 הַמְּצִיאוֹת שֶׁלוֹ וְאֵת הַרְצוֹנוֹת שֶׁלוֹ לְרַצּוֹן 25 (ה) וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 33 הָאֱלוֹקִי שֶׁעַל יְדוֹ נַעֲשִׂית 26 וּמִזָּה מוֹכֵן גַּם גּוֹדֵל הָעִילּוּי שֶׁבְּעֲנֵיָן הַבִּטּוּל,
 34 הָעֲבוּדָה וְכַתּוּבָה מֵהַבִּטּוּל, הִרִי 27 הַגְּאוּלָּה, שָׁבוּ נִגְּאַלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּצָרִים וְבוּ
 35 הַמַּחְשַׁבָה וְהַדִּיבּוּר וְהַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הָאָדָם 28 עֲתִידִין לְהִגְּאֹל. וּבְהַקְדָּם הַיְדוּעַ, שֶׁעֲנִיָן הַגְּאוּלָּה
 36 הֵם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, הוּא לְפִי עֲנִיָן 29 עֲתִידִין לְהִגְּאֹל. וּבְהַקְדָּם הַיְדוּעַ, שֶׁעֲנִיָן הַגְּאוּלָּה
 37 הַמְּדוּת בְּהַתָּאם לְאוֹפֵן וּמִידַת 30 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 38 הַרְגֵשׁוֹת שֶׁלוֹ לְאֱלוֹקוֹת בְּאֲהַבַת ה' 31 מִצַּד עֲצָמָם, שְׁאִין
 39 וְיֹרֵאת ה' (וּגַם אִין לֹו רְגִשׁוֹת בְּאוֹפֵן 32 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 40 גָלוּי וְנִיכָר עַל כֹּל פְּנִיָם יֵשׁ בּוֹ מִדּוּת וְרָגֵשׁ לְאֱלוֹקוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל 33 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 41 אֲהָבָה מְסוּתָרֶת) כְּפִי שֶׁהֵם 34 הַמְּדוּת מִצַּד עֲצָמָם, שְׁאִין 35 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 36 הַמְּדוּת בְּהַתָּאם לְאוֹפֵן וּמִידַת 37 עֲתִידִין לְהִגְּאֹל. וּבְהַקְדָּם הַיְדוּעַ, שֶׁעֲנִיָן הַגְּאוּלָּה
 38 הַרְגֵשׁוֹת שֶׁלוֹ לְאֱלוֹקוֹת בְּאֲהַבַת ה' 38 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 39 וְיֹרֵאת ה' (וּגַם אִין לֹו רְגִשׁוֹת בְּאוֹפֵן 39 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 40 גָלוּי וְנִיכָר עַל כֹּל פְּנִיָם יֵשׁ בּוֹ מִדּוּת וְרָגֵשׁ לְאֱלוֹקוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל 40 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ
 41 אֲהָבָה מְסוּתָרֶת) כְּפִי שֶׁהֵם 41 הַמְּדוּת מִצַּד עֲצָמָם, שְׁאִין 41 הַזֶּה יֵשׁ לְבָאָר גַּם עֲנִינוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ

(41) נצבים ל', יד. (42) ראה תניא פ"ח. (43) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' נה ואילך. ועם הגהות וכו' — אוה"ת אמור ח"ב ע' תקפד ואילך. ועוד. (44) ראה סה"מ תרס"ה ע' רמז [שעט]. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁלֹאֲחֵרֵי הָעֵיבוֹר (כְּמִבּוֹאֵר בְּכִמְהָ דְרוּשִׁים⁴⁵ מאמרי חסידות
 2 וְגַם בְּתוֹרַת חַיִּים⁴⁶ לאדמו"ר האמצעי), דָּאָף עַל פִּי שְׁגָם כְּאֶשֶׁר
 3 הַתִּינוּק הוּא עֲדִין בְּמַעֲצֵי אִמּוֹ בּוֹזֵם הָעֵיבוֹר, קוֹדֵם הַלִּידָה יִשְׁנֹו זְמַן
 4 שֶׁכֶּבֶר נַעֲשֶׂה שְׁלֵם בְּכָל אֲבָרָיו וְגִידָיו, וְעַד שֵׁשְׁנָם אֲפִילוֹ
 5 שְׁעָרוֹת וְצַפְרָנִים (שְׁזָהוּ סִימָן
 6 שְׁהַעוֹבֵר הוּא שְׁלֵם וּמוֹכֵן
 7 שִׁיחָהּ הַגִּילּוּי וְהַלִּידָה שְׁלוֹ)⁴⁷,
 8 וְאִם כֵּן לִכְאוּרָה לֹא חָסַר דָּבָר בְּשִׁלְמוֹת
 9 הַמְצִיאוֹת שֶׁל הַתִּינוּק מִכָּל מְקוֹם,
 10 כֹּל זְמַן שֶׁעֲדִין לֹא נוֹלַד הָרִי הוּא
 11 עֲדִין בְּאוֹפֵן שֶׁל הָעֵלֶם, וְלִכֵּן
 12 הָעֵיבוֹר הוּא מִשֵּׁל לַגְלוּת וְלֹאֲחֵרֵי
 13 זֶה נַעֲשִׂית הַלִּידָה, שְׁנִקְרָאת
 14 בְּשֵׁם גְּאוּלָּה.
 15 וְזָהוּ גַם הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי שֶׁל מַה
 16 שֶׁקְּרָא⁴⁸ בְּתַהֲלִים שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ
 17 אוֹמֵר לְקוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֶיךָ
 18 נִסְמַכְתִּי מִכְּטֵן מְמַעֵי אִמִּי
 19 אֲתָה גּוֹזֵי (מוֹצִיאֵי מִרְחֵם
 20 אִמִּי וְכִפֵּי שְׁפִירֵשׁ בְּמַצּוֹת צִיּוֹן יִגְוִי
 21 - עֵינֵי הוֹצֵאָה כְּמוֹ יוֹגֵוּ שְׁלוּם, הוֹצִיאֵם
 22 מִן הַיָּם), וְהִינֵנוּ, שְׂאָף עַל פִּי
 23 שְׁעוֹד מִכְּטֵן מְמַעֵי אִמִּי יִשְׁנָם
 24 כְּכָר כָּל הָעֲנָנִים, בְּרוּגְמַת הָאִמּוֹר
 25 לְעִיל שֶׁכֶּבֶר בְּעֵיבוֹר כֹּל הַמְצִיאוֹת שֶׁל
 26 הַתִּינוּק שְׁלִימָה וְעַד לְהַעֲנִין
 27 דְּעֲלִיךְ נִסְמַכְתִּי, וְהוּא כִּבְר נִסְמָךְ
 28 וְנִשְׁעַן עַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּל
 29 מְקוֹם, אֵין זֶה דוּמָה
 30 לְהַמְעַמֵּד וּמַצֵּב שֶׁל הַתִּינוּק שְׁנוּלַד
 31 לֹאֲחֵרֵי שִׁיּוּצָא מִן הָעֵלֶם אֶל
 32 הַגִּילּוּי, שְׂאָז אַחַר הַלִּידָה
 33 נַעֲשֶׂה שִׁיּוּצָא עֵיקָרִי שְׁנוּבַע
 34 מִהַצִּיאָה לְגִילּוּי, שְׁלִכְוֵן יִשְׁנָם
 35 חִילוּקִים מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה
 36 בֵּין עוֹבֵר שְׁעֲדִין לֹא נוֹלַד לְתִינוּק
 37 שְׁנוּלַד בְּפוֹעַל (וְהַחֲבֻדִים בֵּין
 38 עוֹבֵר שְׁטֵרֵם נוֹלַד לְתִינוּק שֶׁכֶּבֶר נוֹלַד
 39 הֵם לֹא רַק עַל פִּי רִמּוֹ דְרוּשׁ

1 שְׁלֹאֲחֵרֵי הַגְלוּת הוּא בְּדוּגְמַת הַלִּידָה שְׁלֹאֲחֵרֵי
 2 הָעֵיבוֹר (כְּמִבּוֹאֵר בְּכִמְהָ דְרוּשִׁים⁴⁵ וְגַם בְּתוֹרַת
 3 חַיִּים⁴⁶), דָּאָף עַל פִּי שְׁגָם כְּאֶשֶׁר הַתִּינוּק הוּא
 4 בְּמַעֲצֵי אִמּוֹ יִשְׁנֹו זְמַן שֶׁכֶּבֶר נַעֲשֶׂה שְׁלֵם בְּכָל
 5 אֲבָרָיו וְגִידָיו, וְעַד שֵׁשְׁנָם אֲפִילוֹ שְׁעָרוֹת
 6 וְצַפְרָנִים (שְׁזָהוּ סִימָן שְׁהַעוֹבֵר הוּא שְׁלֵם וּמוֹכֵן
 7 שִׁיחָהּ הַגִּילּוּי שְׁלוֹ)⁴⁷, מִכָּל מְקוֹם, הָרִי הוּא
 8 עֲדִין בְּאוֹפֵן שֶׁל הָעֵלֶם, וְלִכֵּן הָעֵיבוֹר הוּא
 9 מִשֵּׁל לַגְלוּת וְלֹאֲחֵרֵי זֶה נַעֲשִׂית הַלִּידָה, שְׁנִקְרָאת
 10 בְּשֵׁם גְּאוּלָּה. וְזָהוּ גַם מַה שֶׁקְּרָא⁴⁸ עֲלֶיךָ נִסְמַכְתִּי
 11 מִכְּטֵן מְמַעֵי אִמִּי אֲתָה גּוֹזֵי (מוֹצִיאֵי מִרְחֵם אִמִּי),
 12 וְהִינֵנוּ, שְׂאָף עַל פִּי שְׁעוֹד מִכְּטֵן מְמַעֵי אִמִּי יִשְׁנָם
 13 כְּכָר כָּל הָעֲנָנִים, וְעַד לְהַעֲנִין דְּעֲלִיךְ נִסְמַכְתִּי,
 14 מִכָּל מְקוֹם, אֵין זֶה דוּמָה לְהַמְעַמֵּד וּמַצֵּב לֹאֲחֵרֵי
 15 שִׁיּוּצָא מִן הָעֵלֶם אֶל הַגִּילּוּי, שְׂאָז נַעֲשֶׂה שִׁיּוּצָא
 16 עֵיקָרִי, שְׁלִכְוֵן יִשְׁנָם חִילוּקִים מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה
 17 בֵּין עוֹבֵר לְתִינוּק שְׁנוּלַד בְּפוֹעַל (לֹא רַק עַל פִּי רִמּוֹ
 18 דְרוּשׁ וְסוּד, אֶלֶּא) אֲפִילוֹ עַל פִּי נִגְלָה⁴⁹. וְזָהוּ גַם הַקְּשֶׁר
 19 לְעֲנִינוּ שֶׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ, שְׁהַמְשַׁכַּת הַחֲכֵמָה
 20 לְמַלְכוּת הִיא שְׁלֵא עַל יְדֵי הַהֲתַלְבְּשׁוֹת בּוֹזְעִיר
 21 אֲנַפִּין, כִּי, עֲנִין הַהֲתַלְבְּשׁוֹת הוּא שְׁהַמְלוּבֵשׁ
 22 (חֲכֵמָה) כָּא בְּהַעֲלֵם בְּהַדְרָגָא שְׁלִמְטָה מִמֶּנּוּ
 23 שְׁבָה נִתְלַבֵּשׁ (זְעִיר אֲנַפִּין), וְעַד שְׁנַעֲשִׂים בּוֹ
 24 הָעֲנָנִים שֵׁשְׁנָם בְּהַדְרָגָא הַתַּחְתּוֹנָה שְׁבָה
 25 נִתְלַבֵּשׁ⁵⁰, וְאִילוֹ כְּאֶשֶׁר הַהַמְשַׁכָּה הִיא לֹא
 26 הַתַּלְבְּשׁוֹת, הָרִי זֶה עֲנִין שֶׁל גְּאוּלָּה, שְׁנִגְלָל
 27 מִהַלְבוּשִׁים הַנְּזַפְרִים לְעִיל, וְעוֹמֵד בְּגִלוּי כְּפִי
 28 שְׁהוּא מְצַד עֲצָמוֹ, קוֹדֵם שְׁנִתְלַבֵּשׁ בְּדַרְגָּא
 29 שְׁלִמְטָה הִימְנֹו בְּרוּגְמַת הַתִּינוּק לְאַחַר שְׁנוּלַד
 30 וְנִתְגַּלָּה. וְזָהוּ גַם כְּלָלוֹת הָעֲנָן הַתּוֹכֵן
 31 הַכְּלָלִי דִּיצִיאַת מְצָרִים, שְׁבָא בְּהַמְשֶׁךְ
 32 לְהַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים גּוֹ' [שְׁהֵרִי
 33 שְׁנִתְלַבֵּשׁ בְּדַרְגָּא שְׁלִמְטָה הִימְנֹו.

29 וְזָהוּ גַם כְּלָלוֹת הָעֲנָן דִּיצִיאַת מְצָרִים, שְׁבָא בְּהַמְשֶׁךְ
 לְהַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ

(45) תו"א ר"פ וארא (נה, א ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קלד ואילך. (46) וארא סו, ג. (47) ראה יבמות פ, ריש ע"ב. (48) תהלים עא, ו. — המזמור שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא — תשל"ב (ראה סה"מ י"א ניסן בתחלתו). נתבאר גם בשיחות שלאחרי המאמר (סכ"א ואילך — תורת מנחם — התוועדויות חס"ח ס"ע 242 ואילך). (49) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 179 ואילך. וש"נ. (50) ראה סה"מ שבהערה 33.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בְּהַמְשֵׁךְ הַכְּתוּב 'החודש הזה לכם' נֶאֱמַר⁵¹ בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ הַזֶּה
 2 וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה גֹ' וַשְּׁחֲטוּ אוֹתוֹ גֹ', ומדובר על קרבן
 3 פסח שקשור ביציאת מצרים, וְאָז, לאחר הקרבת קרבן פסח בארבעה עשר
 4 בניסן הִנֵּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בחמשה עשר בניסן הוֹצֵאתִי אֶת
 5 צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם⁵²,
 6 וְהָרִי דִיבֹרוֹ שֶׁל הַקָּב"ה 1 חֲדָשִׁים גֹ' [שְׁהָרִי בְּהַמְשֵׁךְ הַכְּתוּב נֶאֱמַר⁵¹
 7 חָשִׁיב מַעֲשֵׂה⁵³ וכיון שבראש 2 בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה גֹ'
 8 חודש ניסן היה דברו של הקדוש ברוך 3 וַשְּׁחֲטוּ אוֹתוֹ גֹ', וְאָז, הִנֵּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
 9 הוא על יציאת מצרים, הרי זה מלמד 4 הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם⁵², וְהָרִי
 10 על הקשר של ראש חודש ניסן ליציאת 5 דִיבֹרוֹ שֶׁל הַקָּב"ה חָשִׁיב מַעֲשֵׂה⁵³]. וְהַעֲנִין
 11 מצרים בפועל], וכפי שממשיך 6 בָּזָה, כְּמִבּוֹאֵר בְּאוֹר תּוֹרָה לְהִרְבֵּה הַמְּגִיד⁵⁴,
 12 ומבאר.
 13 וְהַעֲנִין בָּזָה, כְּמִבּוֹאֵר בְּאוֹר 7 שְׁבַמְצָרִים הֵיְתָה הַגְּאוּלָּה עַל יְדֵי הַתְּגִלוֹת
 14 תּוֹרָה לְהִרְבֵּה הַמְּגִיד⁵⁴, 8 אֱלֻקוֹתוֹ בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן הֵיְתָה
 15 שְׁבַמְצָרִים הֵיְתָה הַגְּאוּלָּה עַל 9 מוֹפֵת גָּדוֹל עַל חִידוּשׁ הָעוֹלָם, וְהֵיְנוּ שְׁבַח־חִידוּשׁ
 16 יְדֵי הַתְּגִלוֹת אֱלֻקוֹתוֹ בְּכַבּוּדוֹ 10 הָעוֹלָם נִתְגַּלָּה חִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת כּו', וַיִּצְיֵאת
 17 וּבְעֶצְמוֹ יִתְבָּרַךְ, גִּלּוֹי עֲצֻמוֹת 11 מִצְרַיִם הֵיְתָה הַפְּנוּנָה לְשִׁיתְגַּלָּה פְּנִימִיּוֹת
 18 האלוקות על כן הֵיְתָה מוֹפֵת 12 הָעוֹלָמוֹת כּו' וְהֵיְנוּ הַתּוֹרָה כּו' [שְׁזָהוּ גַם מַה
 19 גָּדוֹל עַל חִידוּשׁ הָעוֹלָם, לְכֵן 13 שְׁנֵאֲמַר בְּהַתְּחַלֵּת מִתַּן תּוֹרָה אֲנִכִי הוֹ' אֱלֻקִּיךְ
 20 יציאת מצרים היא הוכחה גדולה 14 אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם⁵⁵, וְהֵיְנוּ,
 21 וחזקה לכך שהעולם הוא בריאה 15 שֶׁהַתְּחַלֵּת הָעֲנִין דְּמִתַּן תּוֹרָה וְהַהֲכָנָה לָזֶה –
 22 שנחדשה על ידי הקדוש ברוך הוא 16 שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת מֵעֵין הָעֲנִין שְׁנִפְעַל עַל יְדֵי זֶה
 23 (והעולם אינו קדמון חס ושלום) 17 – הוּא עֲנִין דִּי־צִיָּאת מִצְרַיִם]. דִּהְנֵה, חִידוּשׁ
 24 וְהֵיְנוּ שְׁבַח־חִידוּשׁ הָעוֹלָם כֹּאשֶׁר 18 הָעוֹלָם אֶפִּילוֹ כְּפִי שֶׁהוּא בְּאוֹפֶן שְׁעוֹלָם עַל
 25 העולם נברא והתחדש נִתְגַּלָּה 19 מִלּוּאוֹ נִבְרָא⁵⁶, שְׁנִיכְרָ בְּגִלּוֹי שְׂיֵשׁ בְּעַל הַבֵּית
 26 חִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת כּו', החיות 20 לְבִירָה זֹרִי⁵⁷, הָרִי זֶה עֲדִיין בְּאוֹפֶן שְׂיֵשׁ הַבֵּירָה,
 27 האלוקות המצומצמת שנמשכה בשביל 21 וַיִּשְׁנוּ בְּעַל הַבֵּית. וַאֲפִילוֹ כְּשִׂישְׁנוּ הָעֲנִין דְּוַיִּקְרָא
 28 הבריאה וַיִּצְיֵאת מִצְרַיִם הֵיְתָה 22 גֹ' אֶל-עוֹלָם⁵⁸, וְלֹא אֶל-הָעוֹלָם⁵⁹, הָרִי זֶה
 29 הפְּנוּנָה לְשִׁיתְגַּלָּה בִּשְׂבִיל שִׂיְהִי 23 עֲדִיין חִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת. וְאִילוֹ הַגִּילּוֹי
 30 הגילוי של פְּנִימִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת 24 דְּפְנִימִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת הוּא עַל יְדֵי מִתַּן תּוֹרָה
 31 כּו' וְהֵיְנוּ הַתּוֹרָה כּו' [שְׁזָהוּ 25 (הַחֵל מִהֶהֱכֵנָה לָזֶה עַל יְדֵי יְצִיָּאת מִצְרַיִם), שְׁעַל
 32 גַּם מַה שְׁנֵאֲמַר בְּהַתְּחַלֵּת מִתַּן 26 יְדֵי זֶה פּוֹעֲלִים בְּעוֹלָם שְׂרוּאִים (לֹא רַק אֶל-
 33 תּוֹרָה אֲנִכִי הוֹ' אֱלֻקִּיךְ אֲשֶׁר 27 עוֹלָם, אֶלֹא) אֱלֻקוֹת בְּלִבְדִּי, שְׁזָהוּ כְּלָלוֹת הָעֲנִין
 34 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם⁵⁵, 28 דְּאִין עוֹד מִלְּבַדוֹ⁶⁰. וְכִדִּי לְפִעוֹל עֲנִין זֶה (אֲנִכִי
 35 וְהֵיְנוּ, והסיבה לכך שמתן תורה 29 הוֹ' אֱלֻקִּיךְ, לְאַחֲרֵי הַהֲקַדְמָה דְּהוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
 36 התחיל באכזר של יציאת מצרים היא
 37 שֶׁהַתְּחַלֵּת הָעֲנִין דְּמִתַּן תּוֹרָה
 38 וְהַהֲכָנָה לָזֶה – שְׁצָרִיכָה
 39 לְהִיּוֹת הַהֲכָנָה לְכָל דְּבַר מֵעֵין

(51) בא יב, ג ואילך. (52) שם, יז. (53) ראה ב"ר פמ"ד, כב. (54) פ' וארא ד"ה וידבר גו' ויצום (סימן עו). וראה גם מכתב ר"ח ניסן שנה זו בהערה ד"ה בעל-הבית (אג"ק חכ"ז ע' סזו). (55) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו. (56) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז. (57) ראה שם רפל"ט. (58) וירא כא, לג. וראה סוטה י"ד, סע"א ואילך. (59) ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג. ובכ"מ. (60) ואתחנן ד, לה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהפירוש הפנימי של 'אין עוד מלבדו' הוא שלא זו בלבד שאין עוד אלוהה
 2 מלבד הקדוש ברוך הוא אלא שמלבדו אין עוד מציאות כלל. וכדי לפעול
 3 ענינו זה (אנכי הו'י' אלקיך, לאחרי ההקדמה והוצאתיך
 4 מארץ מצרים) שיהיה גלוי ונגיש בעולם, צריך להיות דוגמתו
 5 גם בעבודת האדם, והיינו,
 6 שעבודתו תהיה לא רק מצד
 7 המדות (ששאיכים לעולם,
 8 פנוי ליעיל סעף ד שהעולם
 9 נבוא ב'ששת ימים' הם שש המידות),
 10 ובעבודת האדם הכונה לרגש של
 11 אהבה מסותרת, או אפילו
 12 כפי שהם המידות פתיקונם
 13 (בגילוי ולא בהסתר), שאף
 14 שנמשכים המידות מן המוחין,
 15 כמו שנאמר⁶¹ במשלי לפי
 16 שכלו יהלל איש, והדבר העיקרי
 17 באדם הוא השכל והמוחין, מכל מקום
 18 גם כשהמידות נמשכות מן המוחין
 19 הרי המוחין עצמם אינם
 20 בגילוי ורק המידות הן בגילוי, אלא
 21 יש צורך שעבודתו של האדם
 22 תהיה מצד המוחין (למעלה
 23 מהעולם שנבאר על ידי המידות),
 24 ולא מוחין סתם אלא עצמות
 25 המוחין, ועד לפנימיות
 26 המוחין, שאז כאשר המוחין הם
 27 בהתגלות הוא אמתית ענין
 28 הגאולה.
 29 וזוהי עבודת ה' לא רק מצד המידות
 30 אלא גם מצד המוחין גם ההקנה
 31 לאראנו נפלאות בגאולה
 32 העתידה, שאז לעתיד לבוא
 33 יקויים היעוד⁶² האמור בנבואת
 34 ישעיה ונגלה כבוד הו'י' גו'
 35 באופן נעלה יותר מאשר
 36 במתן תורה, כמבואר
 37 בתנאי⁶³ שכבר היה לעולמים
 38 מעין גילוי זה של התגלות כבוד ה'
 39 בעולם בשעת מתן תורה, אבל

עיקר ענינו של גילוי זה יהיה לעתיד לבוא, הנה פיון שכל
 הגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתנו כל זמן
 משך הגלות⁶⁴ כמבואר בספר התנאי [ועד שהעיקר
 שמביא את גילוי האלוקות בעולם הוא עבודתם של ישראל, כמובן
 מתורת הפעל-שם טוב⁶⁵ על
 הפסוק⁶⁶ בתהלים הו'י' צלף
 על יד ימינה, שהיה רגיל
 הבעל שם טוב לומר שהקב"ה
 הוא כמשל הצל שעושה כל
 מה שעושה האדם, ומזה
 מובן ענין נעלה יותר,
 שהעיקר הוא עבודת האדם,
 כמו במשל (שלהיותו משל
 על פי תורה הרי הוא מכוון
 ומרוק ככל הפרטים⁶⁷),
 שהעיקר הוא האדם
 המתעניע וזו ממקום למקום,
 ואילו הצל נמשך אחריו, וכן
 הוא בנמשל, שהעיקר שבו
 תלוי גילוי והמשכת האלוקות הוא
 עבודת האדם, ובהתאם
 למעשינו ועבודתנו נמשך
 כביכול הו'י' צלף. ולהעיר,
 שעל פי זה ניתוסף ביאור
 במה שנתבאר לעיל⁶⁸ במאמרי
 החסידות שנאמרו בהתועדויות חודש
 ניסן שנה זו, תשל"ב, בענין הפירוש
 הפנימי בדברי חז"ל לגבי עבודת
 הקרבנות שנאמר בה 'רוח ניהוח' נחת
 רוח לפני שאמרתי ונעשה
 רצוני⁶⁹, שזהו הנחת רוח שיש
 למעלה, כביכול, ענין נעלה יותר
 משכר המצוות, שהוא תענוג
 הנבוא (כמבואר בארוכה

(61) משלי יב, ת. (62) ישע' מ, ה. (63) פרק לו. (64) שם רפ"ז. (65) קדושת לוי עה"פ נשא ו, ככ"ג. כש"ט הוספות סימן עח. וש"נ. (66) תהלים קכא, ה. (67) ראה שיחת יום ב' דהג השבועות תשי"א (תורת מנחם — התועדויות ח"ג ע' 145). ובכ"מ. (68) בר"ה בעשור לחודש דש"פ צו, יו"ד ניסן בסופו; ד"ה ביום עשתי עשר די"א ניסן פ"ג (סה"מ תשל"ב ע' רטז; ס"ע רכב). (69) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ת. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בְּהַמְשֵׁף וְכָכָה⁷⁰ המשך מאמרי חסידות של אדמו"ר המהר"ש על הכתוב
 2 יזככה תאכלו אותו מתניכם חגורים), שֶׁהַנַּחַת רוּחַ שנפעל למעלה על
 3 ידי עבודת האדם למטה הוא בְּדוּגְמַת הָעֵנָן דְּהוּן' צֶלֶף שנגרם על
 4 ידי מעשיו ותנועתיו של האדם, שֶׁסִּיבְתוּ של הנחת רוח היא מה
 5 שְׁ(אֲמַרְתִּי וְ)נַעֲשֶׂה רְצוֹנִי],
 6 צָרִיף לְהִיּוֹת תְּחִילָה עֲבוּדָתָם 1 בְּהַמְשֵׁף וְכָכָה⁷⁰), שֶׁהַנַּחַת רוּחַ הוא בְּדוּגְמַת
 7 שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹפֵן בְּזָה — 2 הָעֵנָן דְּהוּן' צֶלֶף, שֶׁסִּיבְתוּ היא מה שְׁ(אֲמַרְתִּי
 8 לֹא רַק מִצַּד הַמַּדּוּת, אֲלֵא 3 וְ)נַעֲשֶׂה רְצוֹנִי], צָרִיף לְהִיּוֹת תְּחִילָה עֲבוּדָתָם
 9 מִצַּד הַמּוֹחִין דְּוָקָא כִּי שְׂגִילוֹ 4 שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹפֵן בְּזָה — לֹא רַק מִצַּד הַמַּדּוּת,
 10 האלוקות לעתיד לבוא, הנמשך על ידי
 11 עבודת האדם, יהיה באופן הנעלה
 12 ביותר.
 13 וְזָהוּ גַם עֵנָנוּ וְתוּכְנוּ הפנימי שֶׁל
 14 חֹדֶשׁ נִסָּן, עָלֵינוּ נֹאמַר רֵאשׁוֹן 7 חֹדֶשׁ נִסָּן, עָלֵינוּ נֹאמַר רֵאשׁוֹן
 15 הוא לְכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה. 8 יְדוּעַ הַדְּיוּק בְּזָה, הֲלֹא רֵאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי הוא
 16 דְּהַנָּה, יְדוּעַ הַדְּיוּק הַשְּׂאֵלָה 9 רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְלָמָּה נֹאמַר עַל נִסָּן שֶׁהוּא רֵאשׁ
 17 בְּזָה, הֲלֹא רֵאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי 10 חֹדְשִׁים. וּמְבֹאֵר בְּזָה בְּאֵרוּפָה בְּהַמְשֵׁף תֵּרַס"ו⁷¹,
 18 הוא רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְלָמָּה נֹאמַר 11 שִׁישְׁנָם שְׁתֵּי הַנְּהַגוֹת, הַנְּהַגָּה טְבָעִית וְהַנְּהַגָּה
 19 עַל נִסָּן שֶׁהוּא רֵאשׁ 12 נְסִית⁷², שִׁשְׁתִּיהֶם בְּשְׁלֵימוֹתָם, וְאַף עַל פִּי כֵן,
 20 הִנֵּה חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי עֵנָנוּ הַנְּהַגָּה טְבָעִית, וְחֹדֶשׁ
 21 נִסָּן עֵנָנוּ הַנְּהַגָּה נְסִית, וְעַד לְנִסִּי נְסִים (בַּמּוֹבָן
 22 תֵּרַס"ו⁷¹ לאדמו"ר הרש"ב,
 23 שִׁישְׁנָם שְׁתֵּי הַנְּהַגוֹת שְׁבָח
 24 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַחֵי אֶת הָעוֹלָם,
 25 אַחַת הַנְּהַגָּה טְבָעִית כִּפִּי
 26 שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַחֵי אֶת הָעוֹלָם
 27 בְּדֶרֶךְ כֻּלָּל עַל פִּי הַטְּבַע וְהַשְּׂנִיָּה
 28 וְהַנְּהַגָּה נְסִית⁷² כִּפִּי שֶׁהַקְּדוּשׁ
 29 בְּרוּךְ הוּא מְנַחֵי אֶת הָעוֹלָם, לַפְּעִמִּים,
 30 בְּנִסִּים שֶׁלֹּמַעֲלָה מֵהַטְּבַע, שִׁשְׁתִּיהֶם
 31 בְּשְׁלֵימוֹתָם, וְכֹל אַחַת מִשְׁתֵּי דְרָכֵי
 32 הַהַנְּהָגָה הִיא בְּשֵׁלִימוֹת וְאַף עַל פִּי
 33 כֵן, הִנֵּה חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי עֵנָנוּ
 34 הַנְּהַגָּה טְבָעִית, וְחֹדֶשׁ נִסָּן
 35 עֵנָנוּ הַנְּהַגָּה נְסִית, וְעַד לְנִסִּי
 36 נְסִים דְּרָגָה גְבוּהָה בְּנִסִּים עֲצָמָם
 37 (בַּמּוֹבָן מְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא
 38 בַּמַּסְכַּת בְּרֻכּוֹת⁷³ שְׁהֲרֹאָה
 39 בַּחֲלוּם שָׁם שָׁיֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי
 40 נוֹנִי"ן, נְסִי נְסִים נַעֲשׂוּ לוֹ וְלֹא

(70) תרל"ז — פכ"א. וראה שם פט"ו (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תיב ואילך. ס"ע טזו ואילך). (71) ריש וסוף ד"ה החודש גו' (ע' קנו [רה]. ע' קסג [רטז] ואילך). (72) עקידה פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח). (73) נו, רע"א. וראה פרש"י וחדא"ג מהרש"א שם. (74) ריש וסוף ד"ה החודש גו' הש"ת (סה"מ הש"ת ע' 19. ע' 28).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 התעלות מלמטה למעלה), **מִפֶּל מְקוֹם, תְּכָלִית הַמְּכוּוֹן בְּזָה** עיקר
 2 המטרה של עבודת האדם במעשנו ועבודתנו בזמן הגלות הוא **הַתְּעוּגָה**
 3 **שְׁלֹמְעֵלָה דְנַחַת רוּחַ לְפָנָי שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי** (ונמצא שבענין
 4 הגאולה מודגשת בעיקר **מַעֲלַת הַגִּילוי מְלִמְעָלָה, עֲנִינוּ שֶׁל נִסְוֹן**).
 5 **וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ**
 6 **וְעֹבְדוֹתֵנוּ בְּכָלֹת הָעֲנָן** 1 **מְקוֹם, תְּכָלִית הַמְּכוּוֹן בְּזָה** הוא הַתְּעוּגָה
 7 **דֵּהֲחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל** 2 **שְׁלֹמְעֵלָה דְנַחַת רוּחַ לְפָנָי** שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי
 8 באריכות (לענין ההבדל בין העבודה 3
 9 מצד המידות לעבודה מצד המחזיק)
 10 **שֶׁהָרִי הָעֲנָן דְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ** 4 **וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ** וְעֹבְדוֹתֵנוּ
 11 **מוֹרָה עַל גְּאוּלְתָּן שֶׁל** 5 **בְּכָלֹת הָעֲנָן דֵּהֲחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם,**
 12 **יִשְׂרָאֵל, כְּפִי שְׁאוּמְרִים** 6 **שֶׁהָרִי הָעֲנָן דְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ מוֹרָה עַל גְּאוּלְתָּן שֶׁל**
 13 **בְּנוֹסַח קִידוּשׁ לְבָנָה (בְּנוֹגֵעַ** 7 **יִשְׂרָאֵל, כְּפִי שְׁאוּמְרִים בְּנוֹסַח קִידוּשׁ לְבָנָה**
 14 **לְחִידוּשׁ הַלְּבָנָה), שֶׁהֵם בְּנֵי** 8 **(בְּנוֹגֵעַ לְחִידוּשׁ הַלְּבָנָה), שֶׁהֵם עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ**
 15 **יִשְׂרָאֵל עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ** 9 **כְּמוֹתָהּ⁷⁵, וְהֵינּוּ, שֶׁפֶל הַמְּאֹרְעוֹת שִׁישָׁנָם**
 16 **כְּמוֹתָהּ⁷⁵** כמו שהלבנה מתחדשת,
 17 **וְהֵינּוּ, שֶׁפֶל הַמְּאֹרְעוֹת** 10 **בְּלְבָנָה כְּפִשׁוּטָה, וּבִסְפִירַת הַמַּלְכוּת, יִשָּׁנָם גַּם**
 18 **שִׁישָׁנָם בְּלְבָנָה כְּפִשׁוּטָה** 11 **אֲצֵל (עַם יִשְׂרָאֵל, וּלְמַעַלָּה יוֹתֵר, בְּגֵי יִשְׂרָאֵל,**
 19 **וּבְעִיקַר עֲנִין הַהִתְחַדְּשׁוֹת, וּבִסְפִירַת** 12 **וְעַד ל?) יִשְׂרָאֵל, וּכְלֹלוֹתָם הֵם שְׁנֵי הָעֲנָנִים דְּרֹאשׁ**
 20 **הַמַּלְכוּת, יִשָּׁנָם גַּם אֲצֵל (עַם** 13 **חֹדֶשׁ וְכָל יְמֵי הַחֹדֶשׁ (וְכֵן בְּחֹדֶשׁ נִסְוֹן, שֶׁפֶל**
 21 **יִשְׂרָאֵל, וּלְמַעַלָּה יוֹתֵר, בְּגֵי** 14 **הַיָּמִים שָׁבוּ הֵם בְּדְרָגַת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, וְנוֹסֵף לְזֶה**
 22 **יִשְׂרָאֵל, וְעַד ל) יִשְׂרָאֵל,** 15 **יִשָּׁנוּ הָעִילוי דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסְוֹן), וְהֵינּוּ, עֹבְדֵי**
 23 **וְכָלֹוֹתָם שֶׁל מַעֲשֵׂינוּ וְעֹבְדוֹתֵינוּ** 16 **שֶׁמַּצַּד הַמַּדּוּת (דְּרָגַת הָעוֹלָם), וְעֹבְדֵי שֶׁמַּצַּד**
 24 **בַּאֲפֹן שֶׁל 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם' הֵם** 17 **הַמּוֹחִין (לְמַעַלָּה מִהָעוֹלָם), וּמֵהֶם נִמְשָׁכִים כֹּל**
 25 **שְׁנֵי הָעֲנָנִים דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְכָל** 18 **שְׁאָר פְּרֻטֵי הָעֲנָנִים, שֶׁבְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ גּוֹפֵא יִשָּׁנָם**
 26 **יְמֵי הַחֹדֶשׁ (וְכֵן בְּחֹדֶשׁ נִסְוֹן** 19 **שְׁנֵי יְמֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּבְכָל יוֹם שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ**
 27 **עֲצֵמוֹ, גַּם בּוֹ יֵשׁ אֵת שְׁנֵי הָעֲנָנִים,** 20 **יִשָּׁנָם רֹאשֵׁי חֹדְשֵׁיכֶם, לְשׁוֹן רַבִּים, וְעַד**
 28 **שֶׁפֶל הַיָּמִים שָׁבוּ כֹל הַחֹדֶשׁ** 21 **שְׁבַכְלָלוֹת הָעֲנָן דְּרֹאשֵׁי חֹדְשֵׁים יִשָּׁנוּ הָעֲנָן**
 29 **הֵם בְּדְרָגַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְנוֹסֵף** 22 **דֵּחִידוּשׁוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ. וְכֵן הוּא בְּכָלֹת הָעֲנָן**
 30 **לְזֶה יִשָּׁנוּ הָעִילוי דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ** 23 **דְּמַעֲשֵׂינוּ וְעֹבְדוֹתֵנוּ, שְׁנַחֲלָקִים לְשָׁנֵי סוּגִים, כְּמוֹ**
 31 **נִסְוֹן עֲצֵמוֹ), וְהֵינּוּ, עֹבְדֵי** 24 **שְׁנַתְּבָאָר כְּמָה פְּעָמִים⁷⁶ אֹדוֹת בִּיאוּר אַמּוּר⁷⁷ בְּכָפֶל הַלְּשׁוֹן מַעֲשֵׂינוּ**
 32 **שֶׁמַּצַּד הַמַּדּוּת (דְּרָגַת הָעוֹלָם** 25 **וְעֹבְדוֹתֵנוּ⁶⁴. וּבְדוּגְמַת שְׁנֵי הַסּוּגִים שִׁישָׁנָם בְּשֶׁכֶר הַמַּצּוּוֹת (בְּאֹפֶן דִּילְכוּ**
 33 **שֶׁנִּבְרָא בִּשְׁשׁ הַמַּדּוּת), וְעֹבְדֵי** 26 **מַחִיל אֶל חִיל⁷⁸), גֵּן עֲדָן הַתְּחַתּוֹן וְגֵן עֲדָן הָעֲלִיּוֹן. וְעַל דְּרָף זֶה בְּנוֹגֵעַ לְתוֹרָה,**
 34 **הַמּוֹחִין (לְמַעַלָּה** 27 **שִׁזְהוּ כְּלָלוֹת הָעֲנָן דְּנִגְלָה דְּתוֹרָה וּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל דְּרָף זֶה בְּעֹבְדֵי**
 35 **מִהָעוֹלָם), וּמֵהֶם מַשְׁנֵי עֲנָנִים** 28 **הָאָדָם, שִׁישׁ עֹבְדֵי שְׁעַל פִּי טַעַם וְדַעַת וְעֹבְדֵי שְׁלִמְעָלָה מַטַּעַם וְדַעַת (אֶף**
 36 **אֵלוֹ נִמְשָׁכִים כֹּל שְׁאָר פְּרֻטֵי** 29 **עַל פִּי שְׁבַכְלָל סוּג מִהַנּוֹכַר לְעִיל יִשָּׁנָם כְּמָה וְכְמָה דְּרָגוֹת וּפְרֻטִים, כְּמִבּוֹאֵר**
 37 **הָעֲנָנִים הַרְמוּזִים בְּכַתּוּב זֶה,** 30 **יִשָּׁנָם שְׁנֵי יְמֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ,**
 38 **שְׁבַרֹאשׁ חֹדֶשׁ גּוֹפֵא עֲצֵמוֹ**
 39 **יִשָּׁנָם שְׁנֵי יְמֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ,**
 40 **וּבְכָל יוֹם שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ**

(75) סנהדרין מב, א. (76) ד"ה והי' עקב תשכ"ז (תורת מנחם — סה"מ אב ע' קפח ואילך). סה"מ תשכ"ז ס"ע רכט ואילך. ועוד. (77) לקוטי לוי"צ הערות לספר התניא ע' טו. (78) תהלים פד, ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **וּבְכָל זֹאת** על אף שבדרך כלל עניני העבודה והשכר על העבודה נחלקים
2 לשני סוגים **יֵשׁ דְּרָגָא לְעֵילָא** למעלה מן דְּרָגָא וְעַד לְדְרָגוֹת אֵין
3 סוּף, **עַד שְׂבָאִים לְגֵאוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה דְלַעֲתִיד**
4 **לְבוּא, שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר** 79 בתהילים **בָּךְ הַיְוָי חֲסִיתִי**, ומבואר
5 בסידרת, **בָּךְ בְּעֶצְמוֹתָךְ** 80
6 בעצמות האלוקות. **וְעַל דְּרָךְ** 1
7 **שְׁדוּקָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי** 2
8 **הֵיזֵה בְּנִינָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ** 3
9 **הוּא**, בנינו של הקדוש ברוך הוא
10 **כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר** 81 בתורה **מִקְדָּשׁ**
11 **אֲדֹ כּוֹנְנֵנוּ יְדִיךְ יְדִיר** ידיר של הקדוש
12 ברוך הוא **(פְּדֵאִיתָא** כפי שמואב
13 **בְּזֵהר 82 וּבְמִדְרָשׁ תְּנַחוּמָא 83)**,
14 **הֵגָה עַל דְּרָךְ זֶה פְּלִלוֹת** 8
15 **הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה לְבוּא תְּהֵי** 9
16 **בְּאוּפֹן דְּגֵאלְתִּיךְ אֲנִכִּי 84**,
17 גאולה שתבוא מהקדוש ברוך הוא
18 בעצמו, מעצמות האלוקות וכמו
19 **שְׁנֶאֱמַר 85** בנבואת ישעיה על
20 הגאולה של לעתיד לבוא **פִּי לֹא**
21 **בְּחִפְזוֹן תִּצְאוּ וּבְמִנוּסָא לֹא**
22 **תִּלְכּוּן גּוֹי פִּי הוֹלֵךְ לְפָנֵיכֶם**
23 **הַיְוָי** והכוונה לעצמות האלוקות
24 **(לֹא רַק כְּמוֹ בְּיַצִּיאַת מִצְרַיִם,**
25 **שְׁשֵׁם נֶאֱמַר 86 וְהַיְוָי הוֹלֵךְ**
26 **לְפָנֵיכֶם, בְּתוֹסַפַּת וְאִוִּי 87**
27 וכמבואר במאמר לאדמו"ר הרי"צ:
28 "ומאחר שהגילוי ה' בהתלבשות
29 בבחינת מלכות, הרי אינו גילוי
30 העצמות. ולכן ביציאת מצרים כתיב
31 והוי' הולך לפנייהם בתוספת ואי",
23

32 ואמרו רז"ל הוא ובית דינו, ביד דין קאי על בחינת מלכות..."), גאולה על
33 **יְדֵי עֶצְמוֹת וּמַהוּת 88** וְאָף עַל פִּי שְׁגַם בִּימֵי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ
34 **מִצְרַיִם נִגְלָה עֲלֵיהֶם כּוֹי בְּכַבּוּד וּבְעֶצְמוֹ וּגְאֻלָּם 89**, כמו
35 שאומרים בהגדה של פסח, **הַיְוָי זֶה** מה שהיה בגאולת מצרים **רַק מְעִין**
36 **כּוֹי**, לגבי מה שיהיה בגאולה לעתיד
37 לבוא **כְּשֵׁם שְׁמַתָּן תּוֹרָה הֵיזֵה**
38 **רַק מְעִין הַגִּילוּי דְלַעֲתִיד**
39 **(פְּנִזְכֵּר לְעֵיל סְעִיף ה.)**,
40 **וּבְאוּפֹן גְּלוּי** ועצמות האלוקות
41 תהיה בגלוי.
42 **וּיְקַוִּיִּים** בגאולה העתידה מה
43 **שְׁנֶאֱמַר 90** בנבואת ישעיה **וְאַתֶּם**
44 **תִּלְקֻטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי**
45 **יִשְׂרָאֵל, וְכִמוֹ שֶׁפֶרֶשׁ רַשׁ"י 91**
46 **שֶׁהוּא** הקדוש ברוך הוא **עֲצָמוֹ**
47 **אוֹחֵז בְּיַדוֹ מִמֶּשׁ אִישׁ אִישׁ**
48 **מִמְקוֹמוֹ, וּמוֹצִיאֵו מִן הַגְּלוּת**
49 **וּמְנַהִיג מוֹבִיל אוֹתוֹ אֶל**
50 **הַגְּאוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה,**
51 **קוּמְמִיּוֹת** בקומה זקופה **לְאַרְצָנוּ**
52 **אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּקִרְוֹב מִמֶּשׁ,**
53 **בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּבְטוֹב**
54 **הַנְּרָאָה וְהַנְּגֻלָּה, וּבְאוּפֹן**
55 **דְּאַרְאָנוּ נִפְלְאוֹת 7** כלשון הכתוב
56 בנבואת מיכה לגבי הגאולה העתידה
57 "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
58 נפלאות".

20 **שֶׁפֶרֶשׁ רַשׁ"י 91** שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אוֹחֵז בְּיַדוֹ מִמֶּשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְקוֹמוֹ, וּמוֹצִיאֵו מִן הַגְּלוּת וּמְנַהִיג אוֹתוֹ אֶל הַגְּאוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה, קוּמְמִיּוֹת לְאַרְצָנוּ, בְּקִרְוֹב מִמֶּשׁ, בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּבְטוֹב הַנְּרָאָה וְהַנְּגֻלָּה, וּבְאוּפֹן דְּאַרְאָנוּ נִפְלְאוֹת 7.

79) תהלים עא, א (נתבאר בתורת מנחם — התוועדויות חס"ח ע' 17 ואילך). וראה לעיל הערה 48. 80) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ פט, ד. ובכ"מ. 81) בשלח טו, יז. 82) ח"א כח, א. ח"ב נט, סע"א. קח, סע"א. ח"ג רכא, א. 83) ראה תנחומא פקודי יא. וראה גם תנחומא (באבער) בראשית יז (בסופו). 84) רות ג, יג. 85) ישע"י נב, יב. וראה שמו"ר פ"ט, ו. 86) בשלח יג, כא. 87) ראה סה"מ תש"ח ע' 164. 88) ראה סה"מ שם ע' 167. 89) הגדה של פסח פסקא "מצה זו" ושם לפני"ז פסקא "ויוציאנו". 90) ישע"י כז, יב. 91) נצבים ל, ג.

התוועדויות

בס"ד. שיחת יום ה' פ' אחרי־קדושים, ו' אייר ה'תשמ"ב לילדים ולילדות – "צבאות השם" – שיחיו בבית הכנסת, אחרי תפלת מנחה.

בלתי מוגה

- א. אמרו את הי"ב פסוקים ומאמרי חז"ל.
 ב. נתכנסנו יחד בימי "ספירת העומר", ובימים אלו גופא – בימי חודש אייר. ולכן, לכל לראש צריכים
 ללמוד הוראה מיוחדת מהמצוה ד"ספירת העומר" כפי שמקיימים אותה (גם אתם, הילדים) בימי חודש
 אייר.
 הביאור בהוראה זו:
- יחודו של חודש אייר משאר חדשי השנה הוא – שכל יום ויום מימי החודש (הן יום השבת והן יום
 חול) קשור עם מצוה מיוחדת (נוסף על המצוות השייכות בכל ימי השנה) – מצות "ספירת העומר".
 דהנה, ישנם מצוות הקשורות עם יום מסויים, שבוע מסויים כו'; אבל המצוה היחידה הקשורה עם
 כל הימים דחודש שלם, היא – מצות "ספירת העומר" המתקיימת במשך כל הימים דחודש אייר (מה)
 שאין כן בנוגע לחדשים ניסן וסיון – שרק בחלק מימי החודש מקיימים מצוה זו).
 זאת אומרת: למרות שזוהי מצוה שווה בכל ימי החודש – אף על פי כן, הנה לא זו בלבד שמקיימים
 מצוה זו בכל יום מימי החודש, הרי מיום ליום מוסיפים עוד יותר בקיום מצוה זו "מעלין בקודש".
 וזוהי ההוראה הנלמדת ממצות ספירת העומר בחודש אייר – שכל אחד ואחת מכם (וכל אחד ואחת
 מכללות ישראל) צריך להשתדל ולהוסיף בקיום המצוות באופן ד"מעלין בקודש", היינו, נוסף על המצוות
 שמקיים כבר, משתדל הוא לחפש ולמצוא מצוה נוספת שיוכל לקיימה.
 והרי הובטחנו "יגעת ומצאת" (כפי שאמרתם זה עתה בי"ב פסוקים ומאמרי חז"ל) – היינו, שכאשר
 כל אחד ואחת מבני ישראל (הַחַל מילדי ישראל) ישתדל ויטייגע להוסיף בכל עניני המצוות מידי יום
 ביומו, מובטח לו שיצליח בזה.
- ג. דוגמא לדבר – בעניינים פשוטים ביותר, אשר בהם אין צורך ליגיעה מיוחדת:
 כאשר מדובר אודות ה"מבצע" דלימוד התורה – הנה נוסף על לימודו בהתאם לסדרי הלימוד
 בבית־הספר ובכיתה שלו, עליו להשתדל לַנְצֵל חלק (על כל פנים) מהזמן הפנוי העומד לרשותו כדי
 ללמוד פסוק נוסף בתורה, מאמר חז"ל נוסף (בדוגמת י"ב הפסוקים ומאמרי חז"ל שאמרתם זה עתה),
 וכיוצא בזה.
 ועל דרך זה בנוגע לקיום המצוות: נוסף על המצוות שמקיים בכל יום על דרך הרגיל (אמירת ברכות,
 וכיוצא בזה), עליו להשתדל להוסיף בזה, ולדוגמא: נתינת "פעני" נוסף לצדקה, הוספה במעשה טוב
 הקשור עם "אהבת ישראל", וכיוצא בזה.
- ד. האמור לעיל שייך במיוחד ל"צבאות השם":
 מאחר שזכותם להשתייך ל"צבאות השם" – צריכים אתם להתנהג בהתאם לכך. ולכן, כשם שבצבא
 משתדל כל חייל למצוא חן בעיני המפקד, כמו כן צריכים אתם – בתור "חיילים" ב"צבאות השם" –
 להשתדל למצוא חן בעיני הקב"ה, ה"מפקד העליון" של הצבא.

1 וכדי למצוא חן בעיני מלך מלכי המלכים הקב"ה – צריכים אתם להוסיף בלימוד התורה וקיום
2 המצוות, היינו, נוסף על לימוד התורה וקיום המצוות באופן המוכרח, צריכים אתם להוסיף בזה מרצונכם
3 הטוב, שעל ידי זה תמצאו חן בעיני הקב"ה.

4 ונוסף לזה:

5 התפקיד של "צבאות השם" הוא – לְנַצֵּחַ במלחמת היצר. ולכן, כאשר מצליחים להוסיף בלימוד
6 התורה ובקיום המצוות, למרות שהיצר "טוען" שכבר למדו תורה וקיימו מצוות באופן המתאים – הרי
7 בזה מתבטא הניצחון במלחמת היצר.

8 ולאחרי שמצליחים לנצח את היצר ביום זה – הרי קל יותר לנצח במלחמת היצר למחרת.

9 ה. והנה, מידתו של הקב"ה היא – "מידה כנגד מידה".

10 ולכן, כאשר מוסיפים בכל העניינים דלימוד התורה וקיום המצוות (בהתאם להוראה הנלמדת ממצות
11 ספירת העומר בחודש אייר, שבכל יום מוסיפים בברכה – ברכת המצוה דספירת העומר) – מוסיף הקב"ה
12 בברכותיו לכל אחד ואחת מכם, ומוסיף בברכותיו להורים שגידלו וחינכו אתכם בדרך התורה והמצוה,
13 ומוסיף בברכותיו למורים ולמורות, למדריכים ולמדריכות שמחנכים אתכם באופן האמור.

14 ועל ידי זה נמשכת הוספה בברכותיו של הקב"ה לכללות עם ישראל – עם שזכה להעמיד "צבאות
15 השם", ילדים וילדות המתנהגים בחיי היום-יום באופן המתאים ל"צבאות השם" (למרות היותם לפני
16 בר-מצוה ובת-מצוה).

17 וכאשר עוסקים בכל האמור לעיל מתוך חיות, שמחה וטוב לבב [עד שאופן הקיום עצמו פועל על
18 החברים והחברות שרואים זאת] – מחזקים את השורות של "צבאות השם", וכאשר ישנו "צבא" חזק –
19 הרי בנקל יותר לעסוק בלימוד התורה וקיום המצוות.

20 ועל ידי זה מקרבים את יציאתם של בני ישראל מהגלות – כי כאשר כל ילד יהודי משתחרר מגלות
21 היצר, כפי שזה מתבטא בהוספה בתורה ומצוות במעשה בפועל – הרי זה ממהר ומקרב את יציאתו
22 מהגלות כפשוטו, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע לכללות עם ישראל.

23 וזוכים לזה במהרה בימינו – בביאת משיח צדקנו, שהוא בא ומוציא את כל בני ישראל מהגלות –
24 "נאו", "עכשיו", בפועל ממש.

* * *

25 ו. בחודש אייר ישנם כ"ט ימים, ומאחר שכנס זה נערך באחד מימים אלו – ו' אייר, ובימי השבוע
26 – ביום חמישי דפרשת אחרי-קדושים, הרי מובן, שישנה הוראה נוספת הנלמדת מיום פרטי זה.
27 והוראה זו שייכת במיוחד לאלו שזכו להשתייך ל"צבאות השם" – שידעו כיצד להיות "חיילים"
28 טובים יותר, על ידי זה שממלאים את כל הפקודות הניתנות על ידי הקב"ה, "המפקד העליון", ביחד עם
29 נתינת כוח למלא פקודות אלו באופן המתאים, והמשכת ברכות בכל העניינים.

30 וכאמור – מאחר שכנס זה נערך ביום חמישי דפרשת אחרי-קדושים, ו' אייר – ישנה הוראה נוספת
31 הקשורה עם יום זה: לכל לראש – הוראה הנלמדת מהשיעור חומש דיום חמישי פרשת אחרי-קדושים,
32 וכן הוראה הנלמדת מהשיעור תהלים דיום ו' בחודש, כדלקמן.

33 ז. ההוראה הנלמדת מהשיעור חומש דיום חמישי פרשת אחרי-קדושים:

34 כאשר מתבוננים בפסוקי התורה בחלק הפרשה דיום חמישי – הרי ההוראה העיקרית השייכת
35 ל"צבאות השם" היא – הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" (המופיע בחלק הפרשה דיום זה).

36 וכפי שאמרתם לעיל (באמירת הי"ב פסוקים ומאמרי חז"ל) – "וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
37 זה כלל גדול בתורה".

1 זוהי ההוראה המיוחדת הנלמדת מיום זה (שבו נערך הכנס ד"צבאות השם") – שצריכים להשתדל
 2 עוד יותר בקיום המצוה ד"ואהבת לרעך כמוך", ובפרט כאשר יודעים שמצוה זו היא "כלל גדול בתורה",
 3 כדברי רבי עקיבא.

4 ועניין זה שייך במיוחד לימי ספירת העומר – כידוע שבימי ספירת העומר היה עניין מיוחד הקשור
 5 עם תלמידי רבי עקיבא, שמזה לְמַדִּים שצריכים להתנהג מתוך אהבת ישראל, ולנהוג כבוד זה בזה.

6 ובודאי רוצה כל אחד ואחת מאיתנו ללכת בדרכי תלמידי רבי עקיבא – שהם קיימו את ההוראות של
 7 רבי עקיבא, ולכל לראש – ההוראה האמורה לעיל: "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה".

8 ולכן, צריכים לנהוג כבוד זה בזה – כל ילד כלפי חבריו, וכל ילדה כלפי חברותי, ולבטא את כללות
 9 העניין ד"ואהבת לרעך כמוך" בדרך התורה – תוך כדי הוראת "דוגמא חי" כיצד צריכה להיות הנהגתו
 10 של ילד יהודי (ובפרט בהיותו ב"צבאות השם") בחיי היום-יום, כמדובר לעיל.

11 ח. ההוראה הנלמדת מהשיעור תהלים דיום ו' בחודש:
 12 לאחרי כל האמור לעיל – נשאלת שאלה: כיצד יכולים לדרוש מילד וילדה, קודם בר-מצוה
 13 ובת-מצוה, שיתנהגו באופן האמור לעיל, ויוסיפו בכל העניינים הקשורים עם לימוד התורה וקיום
 14 המצוות, לאחרי הניצחון במלחמת היצר – לכאורה, הרי זה דבר קשה ביותר! ?

15 והתשובה לדבר – בשיעור תהלים דיום ו' בחודש:

16 בהתחלת השיעור תהלים דיום ו' בחודש (פרק ל"ה) נאמר: "ריבה ה' את יריבי לחם את לוחמי",
 17 היינו, שהקב"ה (ה"מפקד העליון") נמצא ביחד עם כל אחד ואחת השייך ל"צבאות השם", והולך עימו
 18 ומסייע לו במלחמת היצר, ובידעו זאת – הרי הוא בטוח שינצח במלחמת היצר, ויצליח למלא את כל
 19 ההחלטות הטובות שקיבל על עצמו.

20 ובסיום השיעור תהלים דיום ו' בחודש (פרק ל"ח) נאמר: "חושה לעזרתי אדני תשועתי", היינו,
 21 שהניצחון במלחמת היצר נפעל במהרה – באופן ד"חוושה", מאחר שהקב"ה מסייע לו במלחמת היצר
 22 – "חושה לעזרתי אדני תשועתי", ועל ידי זה הוא מצליח להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות, ככל
 23 האמור לעיל.

24 ט. והנה, על ידי ההנהגה באופן האמור לעיל – זוכים להוספה בברכותיו של הקב"ה, כולל הברכה
 25 העיקרית – יציאת כל אחד ואחת מבני ישראל מהגלות הפרטי (דהיצר), ויציאת כללות עם ישראל
 26 מהגלות הכללית, ובאופן ד"חוושה" – "אחישנה".

27 ובפשטות – גאולה אמיתית ושלימה לכל אחד ואחת מעם ישראל (הן קטנים והן גדולים) – "שלימות
 28 העם", ביחד עם "שלימות התורה" – כאשר כל אחד ואחת מבני ישראל לוקח עימו את כל ענייני התורה
 29 ומצוותי באופן של הוספה (כאמור לעיל), וזוכים לבוא לארץ הקודש כפי שהיא בשלימותה – "שלימות
 30 הארץ".

31 ואף על פי שמצד חושך הגלות נתנו חלקים מארץ ישראל לאינם-יהודים רחמנא ליצלן – הרי הקב"ה
 32 מחזיר זאת לבני ישראל באופן של שלום, ועד שהקב"ה נותן את כל ארץ ישראל בשלימותה לכל אחד
 33 ואחת מבני ישראל, החל מילדי ישראל המתנהגים על פי רצונו של הקב"ה.

34 וכאמור לעיל – כל זה נפעל באופן ד"חוושה לעזרתי אדני תשועתי", היינו, שזוכים לראות את
 35 יציאתם של בני ישראל מהגלות באופן ד"חוושה" – במהרה בימינו ממש.

* * *

36 י. נוסף על העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות וההוראות המיוחדות השייכות ליום זה במיוחד,
 37 ישנם גם עניינים הבאים בתור הכנה לימים שלאחרי זה – שהעבודה בהם תהי' באופן נעלה יותר.

- 1 ובנוגע ל"צבאות השם" – הנה כדי שבימים הבאים תהי' הנהגתם של "צבאות השם" באופן נעלה
 2 יותר, לכן, מנצלים הם את ההוראות הנלמדות מיום זה, כדי להוסיף מכאן ולהבא בכל העניינים השייכים
 3 ל"צבאות השם", ועל ידי זה תהי' הוספה בנשיאת חן בעיני הקב"ה.
- 4 ואם הדברים אמורים בנוגע לכל יום ויום – הרי על אחת כמה וכמה שכן הוא כאשר מדובר אודות
 5 יום שיש בו אירוע חשוב כזה – פָּנָס של "צבאות השם", שבו מתכנסים ילדי ישראל כדי להחליט
 6 החלטות טובות בכל הקשור ללימוד התורה וקיום המצוות, ולכן, בוודאי שצריכים לנצל זאת כדי להוסיף
 7 בכללות ההנהגה הטובה בימים שלאחרי זה, מתוך הצלחה רבה.
- 8 יא. כאשר מדובר אודות ההכנה לקראת הימים הבאים – ישנו עניין מיוחד ביום זה – ו' אייר:
 9 ביום ו' אייר מתחילה ההכנה לקראת היום ו' בסיון – "זמן מתן תורתנו", שאז ניתנה התורה לכל
 10 אחד ואחת מילדי ישראל.
- 11 דהנה, שלושים יום קודם החג צריכים להתחיל בהכנות לקראת החג – כפי שמצינו זאת בהדגשה
 12 בנוגע לחג הפסח (וחג הסוכות), ועל דרך זה מובן בנוגע לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו".
- 13 ועל פי זה מובן שפָּעַמְדָנוּ ביום ו' אייר – צריכים "צבאות השם" להתחיל בהכנות לקראת "זמן מתן
 14 תורתנו".
- 15 ובפרט כאשר מדובר אודות "זמן מתן תורתנו" – שזהו העניין הכי עיקרי אצל "צבאות השם", מאחר
 16 שתפקידם הוא ללמוד תורה ולקיים מצוות שניתנו ב"זמן מתן תורתנו".
- 17 וכאשר ההכנה לקראת "זמן מתן תורתנו" תהי' באופן המתאים – אזי בבוא "זמן מתן תורתנו" יאמר
 18 כל אחד ואחת מכם "נעשה ונשמע", ויקבל על עצמו ללמוד תורה ולקיים מצוות בכל השנה כולה, ביתר
 19 חיות, שמחה וטוב לבב.
- 20 יב. כדי שההכנות לקראת "זמן מתן תורתנו" יהיו באופן המתאים – הנה נוסף על תפלת מנחה
 21 שהתפללנו יחד, ונוסף על לימוד י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל (תורה שבכתב ותורה שבעל-פה) שלמדנו
 22 יחד – נסיים את הַפָּנָס בנתינת צדקה (כנהוג בכל פָּנָס).
- 23 ומובן, שכאשר ישנם ג' הקווין כולם, תורה עבודה וגמילות חסדים – הרי זו ההכנה הטובה ביותר
 24 כדי לקבל את ברכתיו של הקב"ה בכל העניינים, כולל – ברכת הצלחה בהכנות לקראת "קבלת התורה
 25 בשמחה ובפנימיות", על ידי זה שההכנות לזה (החל מו' אייר) נעשות "בשמחה ובפנימיות".
- 26 יג. וכאמור לעיל – אין לחשוש ממלחמת היצר, מאחר שישנה ההבטחה שהקב"ה הולך עם כל אחד
 27 ואחת מאיתנו ומסייע לנצח את היצר – "ריבה ה' את יריבי לחם את לוחמי", ובאופן ד"חוושה לעזרתי
 28 אדני תשועתי".
- 29 וכפי שאמרנו בסיום תפלת מנחה – "עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אֵל".
- 30 ועל ידי זה ממהרים יותר את קיום ההבטחה הקשורה עם הגאולה האמיתית והשלימה – "אך צדיקים
 31 יודו לשמך ישבו ישרים את פניך", דקאי על בית המקדש השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך", ששם
 32 רואים "את פני האדון ה'" – "ישבו ישרים את פניך".
- 33 ובפרט כאשר מתנהגים באופן ד"ואהבת לרעך כמוך", היינו, שמתאחדים באופן ד"כולנו באחד" –
 34 שאז נפעל העניין ד"פָּרְכָנוּ אבינו כולנו כאחד באור פניך", ועד לברכה העיקרית – שזוכים לראות "את
 35 פני האדון ה'" בבית המקדש השלישי – "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך", במהרה בימינו
 36 ממש.
- 37 יד. ולכן, נסיים את הכנס בניגון על הפסוק "עוצו עצה ותופר", ולאחרי זה – ניגון על הפסוק "אך
 38 צדיקים יודו לשמך גו'" (נוסף על האמור לעיל אודות נתינת הצדקה).

1 וכאמור לעיל – ללכת מחיל אל חיל בנוגע לכל ההוראות האמורות לעיל, ומתוך שמחה על גודל
 2 הזכות שנמצאים ב"צבאות השם", ושייכים לְעִמּוֹ שֶׁל הַקְּבִ"ה – עַם יִשְׂרָאֵל.
 3 וזוכים לקבל פני משיח צדקנו, ופני הקב"ה – "ישבו ישרים את פניך" בבית המקדש, בירושלים עיר
 4 הקודש, בארץ הקודש – במהרה בימינו ממש.
 5 ניגנו "עוצו עצה ותופר גו'", "אך צדיקים גו'".
 6 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן מטבעות (של עשר סענט) למדריכים ולמדריכות שיחיו, כדי לחלק לכל
 7 אחד ואחת מהילדים והילדות שיהיו – ב' מטבעות: מטבע א' – לצדקה, והב' – לעשות בה כטוב
 8 בעיניהם].

המשך ביאור למס' סוטה ליום שני עמ' א

1 אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, קָא מְשַׁמְעֵ לָן, שמה שמתנוונת
 2 דרך איברים אינו משום שזינתה באונס, אלא הוא חולי אחר,
 3 ומותרת.
 4 שנינו במשנה, אֵשֶׁת סָרִיס שׁוֹתָה.
 5 שואלת הגמרא, פְּשִׁיטָא שאשתו שותה, שהרי נישואין גמורים יש
 6 להם.
 7 מתרצה הגמרא, מַהוּ דְתִימָא – הייתי אומר כיון שהתורה כתבה
 8 שהכהן משביע את האשה "ויתן איש בכך את שכתבו מִפְּלִעְרֵי

המשך ביאור למס' סוטה ליום שני עמ' ב

1 זנות, כי אם היתה נחשבת זנות היה אסור האתנן שניתן בעבורה.
 2 חזרת הגמרא לברר את תחילת דבריה, ושואלת, וְאֵלָא לפי דברי
 3 שמואל דלעיל, שאשה שנסתרה עם שחוף בעלה מקנא לה, וביארה
 4 הגמרא שלא תלמד מ"ושכב איש אותה שכבת זרע" שצריך דוקא מי
 5 שהוא מזריע, אם כן מה שאמר הפסוק "שְׁכַבְתָּ זֶרַע" לְמַה לִּי – מה
 6 בא למעט. מתרצה הגמרא, מִיִּבְעֵי לִיהּ לְכַדְתֵּינָא, כתוב בפסוק
 7 דלעיל "ושכב איש אותה שכבת זרע", פְּרַט לְדַבְרֵי אַחֵר,
 8 שיש קינוי של הבעל שהתרה בה שלא תסתר עם פלוני, אך לא
 9 לביאה ממש בהוצאת זרע, אלא לדבר אחר, והוא לא נחשב קינוי.
 10 שואלת הגמרא, מַאי דְבַר אַחֵר, שאמרת עליו שאינו נקרא קינוי.
 11 מתרצה הגמרא, אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, פְּרַט לְשִׁקְיָא לֵהּ שְׁלֵא בְּדַרְבָּה
 12 – שלא קינא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לביאה רגילה, אלא
 13 לביאה שלא כדרך איש ואשה, שאין לזה דין קינוי להחשיבה סוטה.
 14 מקשה הגמרא, אָמַר לִיהּ רַבָּא, והרי ביאה שְׁלֵא בְּדַרְבָּה אוסרת
 15 אשה כמו ביאה כדרכה, שהרי "מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה" פְּתִיב בתורה,
 16 "משכבי" בלשון רבים, לדמות משכב שלא כדרכה למשכב כדרכה,
 17 שבשניהם נאסרת, ואין אמרת שאינו נקרא קינוי. מתרצה הגמרא
 18 אֵלָא מהו דבר אחר, אָמַר רַבָּא, מה שכתוב בתורה "ושכב איש
 19 אותה שכבת זרע" בא למעט פְּרַט לְשִׁקְיָא לֵהּ דְּרַבְּךָ אַבְרָהָם –
 20 שקינא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לשכב עמו בקירוב אברים,
 21 ולא קינא לה לביאה כולל.
 22 שואלת הגמרא, אָמַר לִיהּ אַבְי, קירוב דרך אברים פְּרִיצוּתָא
 23 בְּעֵלְמָא הִיא, וּפְרִיצוּתָא מִי אָסַר רַחֲמָנָא – האם התורה אסרה

בס"ד. שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

- 1 א. התועדות זו קשורה – לכל לראש – עם פרשת השבוע, "אחרי-קדושים", כפתגם ותורת אדמו"ר
 2 הזקן¹ שצריכים "לחיות" עם הזמן, כלומר, "לחיות" עם הוראות התורה שלומדים וקוראים בפרשת
 3 השבוע.
- 4 ובנוגע לפרשת השבוע גופא – הרי ביום השבת צריכים "לחיות" עם כל הפרשה כולה:
 5 פרשת השבוע נחלקת לשבעה חלקים – כנגד שבעת ימי השבוע, ובכל יום מימי השבוע יש ללמוד
 6 ולחיות עם חלק הפרשה השייך ליום זה, עד ליום השבת – משביעי עד סוף הפרשה.
- 7 וישנו ענין נוסף ביום השבת – שמלבד לימוד חלק הפרשה משביעי עד הסוף, קורין בו את כל הפרשה
 8 כולה מתחילתה ועד סופה.
- 9 [ויש להוסיף, ששייכותה של הפרשה כולה ליום השבת מודגשת ביותר באופן הקריאה – ש"הפוחת
 10 מברך לפני' והחותם מברך לאחר'"], היינו, שכל הפרשה כולה נכללת בברכה אחת – ברכה לפני' על
 11 התחלת הפרשה, וברכה לאחר' – על סיום וחזרת הפרשה.
- 12 ומוכן, שגם "האידינא, דכולהו מברכי לפני' ולאחרי' . . גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין"² –
 13 הרי זה רק ענין של הוספה, ואין זה מבטל את העילוי שמעיקר הדין, שהפרשה כולה נכללת בברכה אחת
 14 לפני' ולאחרי', שכן, בעניני קדושה לא שייך ענין של גרעון ח"ו, כי אם ענין של הוספה].
- 15 וטעם הדבר – שיום השבת קשור עם הפרשה כולה – מכיון שיום השבת כולל ומעלה את כל ימי
 16 השבוע:
- 17 ענינו של יום השבת הוא – "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"³, היינו, העלי' והשלימות דכל עניני
 18 הבריאה שנבראו בששת ימי בראשית, עד ליום ראשון.
- 19 ואדרבה – בעיקר יום ראשון, שבו נבראו כל תולדות שמים וארץ⁴, ובו הי' ענין הבריאה מאין לי⁵,
 20 ובפרט ע"פ המבואר בחסידות⁶ גודל העילוי דהתהוות יש מאין – ש"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה
 21 שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו . . הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש
 22 מאין ואפס המוחלט ממש".
- 23 הנה כל ענינים אלו, כולל הענין דהתהוות יש מאין דיום ראשון – מתעלים ביום השבת לתכלית
 24 העילוי, עד לבחי' התענוג⁷.
- 25 וענין זה בא לידי ביטוי גם בקריאת התורה – שביום השבת קורין את כל הפרשה כולה, מתחילתה
 26 ועד סופה.
- 27 ועפ"ז מובן שביום השבת יש "לחיות" (לא רק עם חלק הפרשה משביעי עד הסוף, אלא) גם –
 28 ובעיקר – עם כל הפרשה כולה, ובמכ"ש וק"ו: אם הוראה זו – "לחיות עם הזמן" – נאמרה בנוגע

(5) ראה רמב"ן שם, א.

(6) אגה"ק ס"כ.

(7) ראה סידור קסט, א.ב. קעד, א ואילך. ש' האמונה פט"ו ואילך. המשך תרס"ו ע' תקמג ואילך. ובכ"מ.

(1) "היום יום" – ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(2) מגילה כא, ב.

(3) בראשית ב, א.

(4) פרש"י בראשית א, יד.

1 למנהג ותקנה דלימוד שיעורי חת"ת, הרי עאכו"כ שהיא בתקפה בנוגע לקריאת התורה מתקנת משה
2 רבינו, ובברכה לפני' ולאחרי'.

3 וכמדובר כמ"פ שתוכנה של הפרשה כולה בא לידי ביטוי בשמה של הפרשה, ובנדו"ד –
4 "אחרי-קדושים", כדלקמן.

5 ב. ובהקדמה:

6 יש שנים שבהם קורין פרשת "אחרי" בפ"ע, ופרשת "קדושים" בפ"ע, ובמילא, ישנה הוראה מיוחדת
7 הנלמדת מפ' אחרי, והוראה מיוחדת הנלמדת מפ' קדושים.

8 ומזה מובן, שגם כאשר מחברים ב' פרשיות אלו לפרשה אחת, כמודגש בכך שקורין ל"רביעי" סוף
9 פ' אחרי והתחלת פ' קדושים, ומברך ברכה לפני' על פ' אחרי וברכה לאחרי' על פ' קדושים – ישנם
10 בתקפם ההוראות שלמדים מכל א' מפרשיות אלו בפ"ע, שכן, חיבור ב' הפרשיות אינו גורע ח"ו מענינם
11 של כל א' מהם בפ"ע, כי אם ענין של הוספה בלבד (כנ"ל בכל עניני קדושה).

12 וענין זה מודגש גם בשמה של הפרשה – "אחרי-קדושים":

13 רוב פרשיות התורה נקראים בשם שיש בו תיבה אחת, כמו: "בראשית", וכיו"ב. ואפילו הפרשיות
14 ששמן מורכב מב' תיבות, כפי שמצינו בשמות הפרשיות שהובאו ברמב"ם⁸, וכפי שנהגו בישראל כו'
15 – הרי ב' התיבות הם מפרשה אחת.

16 אמנם, כשמחברים ב' פרשיות יחדיו – נקראת הפרשה בב' השמות דב' הפרשיות, כבנדו"ד:
17 "אחרי-קדושים", ומזה מוכח, שישנו גם התוכן דב' הפרשיות בפ"ע – הן התוכן דפ' "אחרי" והן התוכן
18 דפ' "קדושים".

19 ואין לומר שמכיון ששם זה הוא הכרחי, שהרי אין ברירה אחרת, לכן, אין כל הוכחה שאכן ישנו
20 התוכן דכל פרשה בפ"ע – כי: (א) יכולים למצוא שם אחד שיכלול את הצד השווה המשותף לב'
21 הפרשיות, ואין כל הכרח לקרוא לפרשה בב' השמות "אחרי-קדושים". (ב) אפילו אם אי-אפשר למצוא
22 שם אחר – הרי ידוע⁹ שבעניני התורה לא שייך הכרח מצד סיבה שמבחוץ, היינו, גם כאשר נראה
23 בחיצוניות שאין ברירה אחרת ומוכרחים לקרוא לפרשה זו "אחרי-קדושים", הרי הסיבה האמיתית לכך
24 היא – מפני שכן הוא הענין לאמיתותו, שיש בה ב' הענינים ד"אחרי" ו"קדושים".

25 ונוסף לזה, ישנה גם הוראה מחיבור שניהם, כמובן, שע"י החיבור דב' הפרשיות יחדיו ניתוסף ענין
26 חדש – ע"ד שמצינו בגמרא¹⁰: "טעונא דמדלי איניש לכתפי' תילתא דטעוני' הוי", "שליש משאוי שנושא
27 כשמטעינו אחר"¹¹, היינו, שבצירוף שנים יחדיו יכולים לשאת יותר מכפול, וכן הוא בענין דאהבת ישראל,
28 שע"י הצירוף ד"כולנו" נפעל ענין חדש – "כולנו כאחד", ומזה מובן גם בנוגע לתורה – ואדרבה: מהתורה
29 נשתלשל הדבר בעולם, כמאמר¹² "אסתכל באורייתא וברא עלמא" – שע"י צירוף ב' פרשיות יחדיו
30 ניתוסף ענין חדש.

31 וע"פ תורת הבעש"ט¹³ שבכל ענין שבעולם יש למצוא הוראה ולימוד בעבודת האדם לקונו – הרי
32 עאכו"כ שכן הוא בנוגע לעניני התורה, ובנדו"ד: הוראה מפ' אחרי, הוראה מפ' קדושים, והוראה נוספת
33 מצירוף שניהם יחדיו. וכל זה צריך להיות מובן לכאו"א מישראל, גם לפשוט שבפשוטים, כדלקמן.

(12) זח"ב קסא, רע"ב. וראה ב"ר בתחלתו.

(13) "היום יום" – ט' אייר. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע'

רפט. כש"ט הוספות סקכו-קכט. וש"נ.

(8) ב"סדר תפלות" שלו שבסו"ס אהבה.

(9) ראה צפע"נ עה"ת ר"פ מסעי, ועוד.

(10) סוטה לד, א.

(11) פרש"י שם.

ג. תוכן ההוראה ד"אחרי":

הפירוש ד"אחרי" (כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים) הוא – לאחרי המאורע שלפניו, ובנדו"ד – "אחרי מות שני בני אהרן".

וענינו בעבודה: מיתת שני בני אהרן היתה מפני גודל דביקותם בה' עד לכלות הנפש בפועל¹⁴. ולאחרי זה, "אחרי מות שני בני אהרן" – באה ההדגשה שעיקר העבודה היא נשמה בגוף דוקא, אשר עי"ז משלימים את הכוונה העליונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, שזוהי "תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה", שאין זה "בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון" דוקא, דירה לו ית' בתחתונים¹⁵.

ליתר ביאור:

"אחרי" מורה על היותו דרגא נמוכה יותר מזו שלפניו (תחתון הבא אחרי העליון), ולאידך, לא רק שיש בו מעלה, אלא עוד זאת, שנעשה "שער" ו"צינור" לכל הענינים שלפניו, "מאסף לכל המחנות".

וענינו בעבודה: העבודה בעוה"ז הגשמי התחתון היא דרגא נמוכה ("אחרי") ביחס לעבודה הרוחנית דכלות הנפש, ואעפ"כ, דוקא על ידה משלימים את הכוונה דדירה בתחתונים, שזוהי תכלית הכוונה דהשתלשלות כל העולמות העליונים ("מאסף לכל המחנות").

והוראה זו שייכת לכאו"א מישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך ושואב מימך":

אנשים פשוטים, בעלי-עסק – להיות שעיקר עבודתם בענינים הגשמיים דעוה"ז התחתון, הרי יתכן שיפול רוחם בקבם מפני גודל הירידה כו', ועל זה באה ההוראה ד"אחרי" – שלא יפול רוחם בקרבם, מכיון שדוקא ע"י עבודתם נשלמת תכלית הכוונה דדירה בתחתונים.

ויומתק יותר – שלמרות גודל מעלתם של שני בני אהרן, וכדברי משה לאהרן "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש", "עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך"¹⁶ [ומכיון שדברים אלו נאמרו ע"י משה רבינו, "משה אמת ותורתו אמת"¹⁷, מובן, שאין זה ענין של נחמה בלבד, אלא כן הוא האמת], הנה לאחרי כל זה, באה ההוראה ד"אחרי" – שהעבודה צריכה להיות באופן דנשמה בגוף דוקא, ובענינים גשמיים דוקא, לעשות לו ית' דירה בתחתונים. וזוהי השייכות המיוחדת לאנשים פשוטים, בעלי-עסק – שלמרות שנמצאים הם בדרגא נמוכה כו', ויודעים שישנם יהודים הנמצאים בדרגא נעלית יותר מהם, מ"מ, מסבירים להם שעיקר ותכלית כל העבודה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ועד שע"ז נשלמת גם הכוונה דהשתלשלות כל העולמות העליונים כו'.

וכמו כן שייכת הוראה זו ליושבי-אוהל, עד ל"ראשיכם שבטיכם" – שלא יחשבו שמכיון שהקב"ה העמידם בסוג ד"ראשיכם שבטיכם", לכן, צריכה להיות עבודתם באופן של "קירוב לדביקות נעיונות עריבות . . . מתיקות כו'" (כלשון האוה"ח הקדוש¹⁸ בנוגע לעבודת שני בני אהרן), אלא עליהם לדעת ולזכור שתכלית הכוונה היא – דירה בתחתונים. ולמטרה זו העמידם הקב"ה בסוג דיושבי-אוהל, עד ל"ראשיכם שבטיכם", כדי שגם בהיותם במעמד ומצב זה ידעו ש"המעשה הוא העיקר"¹⁹, כלומר, בעוה"ז הגשמי והתחתון גופא – העיקר הוא מעשה בפועל, תחתון ביותר, מכיון שע"ז נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ד. תוכן ההוראה ד"קדושים":

"קדושים" פירושו – "פרושים", כפי שמפרש רש"י בפשוטו של מקרא: "קדושים תהיו" – "הוו פרושים".

(14) לקו"ש השבועי ס"ד. וש"נ.

(15) תניא פל"ד.

(16) שמיני י, ג ובפרש"י.

(17) תנחומא קריח יא. וראה ב"ב עד, א. סנהדרין קי, סע"א.

במדב"ר פי"ח, כ.

(18) ריש פרשתנו (אחרי).

(19) אבות פ"א מ"ז.

ממה צריכים לפרוש? – בודאי לא מעניני קדושה ח"ו... כי אם מעניני העולם, כלומר, לא מבעי
מעניני איסור, אלא אפילו מעניני הרשות, וכפי שמפרש הרמב"ן²⁰ דקאי על ענינים שהם "ברשות התורה",
ועל זה בא הציווי "קדושים תהיו" – "שנהי' פרושים מן המותרות". "כשם שאני קדוש כך אתם תהיו
קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים"²¹.

ונמצא, שההוראה ד"קדושים" היא הקצה ההפכי מההוראה ד"אחריי", שכן, ההוראה ד"אחריי" היא –
שיש לרדת ולעסוק בעניני העולם, ולעומת זאת, ההוראה ד"קדושים" היא – שיש לפרוש מעניני העולם.

ה. תוכן ההוראה דצירוף ב' הפרשיות ("אחרי-קדושים") יחד:

ב' אופני עבודה אלו – "אחריי" ו"קדושים" – להיותם תנועות הפניות (ירידה לעולם או פרישה
מהעולם), מובן, שלא יתכן שיהיו שניהם ביחד. ולכן, בכמה שנים נפרדות פרשיות אלו – פ' אחרי בפ"ע,
ופ' קדושים בפ"ע.

[כמה אופנים בזה: (א) אצל ב' סוגים מבניי – סוג שעבודתו באופן ד"אחריי", וסוג שעבודתו באופן
ד"קדושים". (ב) אפילו אצל סוג (ויהודי) א' – בזמנים שונים, זמן מיוחד שעבודתו באופן ד"אחריי",
וזמן מיוחד שעבודתו באופן ד"קדושים", (ג) אפילו כשבאים בזמן אחד – א' מהם הוא בגילוי וא' מהם
בהעלם, כדלקמן].

ועל זה באה ההוראה מצירוף ב' הפרשיות יחדיו – שאז ישנה הוראה (ונתינת-כח) חדשה, שלמרות
היותם ב' אופני עבודה הפכיים, ביכלתו ובכחו של יהודי שיהיו אצלו ב' אופני עבודה הפכיים, ביכלתו
ובכחו של יהודי שיהיו אצלו ב' אופני עבודה אלו בחדא מחתא!

וטעם הדבר – כמדובר כמ"פ שדורשים מיהודי ונותנים לו כח שעבודתו תהי' באופן של חיבור הפכים,
כלומר, כשם שהקב"ה "נמנע הנמנעות"²², כמו כן ישנו כח זה בישראל, שהרי "צדיקים – ועמך כולם
צדיקים"²³ – דומין לבוראם²⁴, ולכן, דורשים מהם שעבודתם תהי' באופן של חיבור הפכים, "נמנע
הנמנעות", ובגדרו"ד – "אחריי קדושים" ביחד, כדלקמן.

ו. ויובן בהקדם ביאור החסידות בפירוש מאמר חז"ל²⁵ על הפסוק "קדושים תהיו כי קדוש אני",
"קדושים תהיו, יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם":
הפירוש הפשוט במארוז"ל הנ"ל הוא – שקדושתם של ישראל אינה כקדושתו של הקב"ה, שכן, הקס"ד
הוא "יכול כמוני", והמסקנא – "כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם".

אמנם, פירוש החסידות²⁶ הוא – "יכול כמוני" בניחותא, היינו, שבכילתם של ישראל ("יכול") להגיע
לדרגת הקדושה ד"כמוני", וטעם הדבר – "כי קדוש אני ה' אלקיכם", היינו, שהקב"ה ("ה' אלקיכם")
נותן להם את הכח להגיע לדרגת הקדושה ד"קדוש אני".

ולאלו ש"תואנה הם מבקשים" – היתכן שתורת החסידות משנה את הפירוש הפשוט דמארוז"ל הנ"ל
להרפך ממש?! ואף שזהו קס"ד בתורה – הרי אין זה אלא קס"ד בלבד!

הנה מפורש הדבר בפירוש רש"י על התורה, פשוטו של מקרא:

על הפסוק "כי אני ה' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני"²⁷ – מפרש רש"י: "כשם

(24) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז, ת. במדבר פ"י, ה.

אסת"ר פ"ו, ב.

(25) ויק"ר פכ"ד, ט.

(26) ראה מאור עינים עה"פ (מו, ב). וראה אוה"ת עה"פ (ע)

קה ואילך).

(27) שמיני יא, מד.

(20) ריש פרשתנו (קדושים).

(21) תו"כ פרשתנו (קדושים כ, ח) – הובא ברמב"ן ריש פרשתנו.

(22) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ לד, סע"ב. שה"מ תרע"ח ע' תכ. ובכ"מ.

(23) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין רפ"א. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה.

1 שאני קדוש, שאני ה' אלקיכם, כך והתקדשתם, קדשו את עצמכם למטה . . לפי שאני אקדש אתכם כו",
2 היינו, שקדושתם של ישראל היא באותו אופן ("כשם כו' כך") ד"קדוש אני"²⁸.

3 וגדולה מזו מצינו בדברי חז"ל²⁹: "אם מקדשים אתם עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי",
4 כלומר, לא זו בלבד שבכחם של ישראל להגיע לדרגת הקדושה ד"קדוש אני" ("יכול כמוני" בניחותא),
5 אלא יתירה מזה – שבכחם להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה, "כאילו קדשתם אותי"!

6 ומוכן, שגם ענין זה הוא בכחו של הקב"ה ("כי קדוש אני"), שנתן להם את הכח שיוכלו להוסיף
7 (כביכול) בקדושה דלמעלה – בדיוק לשון חז"ל: "מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי", "אני" דייקא,
8 ובהדגשה – "מעלה אני עליכם", מלשון עלי, יינו, שהקב"ה מעלה את ישראל לדרגה נעלית כל כך עד
9 שיוכלו להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה ("קדשתם אותי").

10 וע"ד הענין ד"למעשה ידיך תכסוף"³⁰, היינו, שהקב"ה כוסף ומשתוקק (כביכול) לעילוי שנפעל ע"י
11 עבודתם של ישראל, וטעם הדבר (שנפעל עליו על ידם) – להיותם "מעשה ידיך", מעשה ידיו של הקב"ה,
12 כמשל האדם (התחתון), שנקרא אדם ע"ש אדמה לעליון³¹ שמגבי' את ידיו למעלה אפילו מראשו,
13 ודוגמתו בנמשל – שהקב"ה מעלה את ישראל לבחי' שלמעלה אפילו מראשו, "ישראל" – לי ראש³²,
14 ועי"ז בכחם להוסיף (כביכול) בקדושתו של הקב"ה.

15 ומכיון שכל כך גדלה מעלתם של ישראל, שנאמר להם "קדושים תהיו כי קדוש אני", "יכול כמוני"
16 בניחותא, ועד ש"מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי" – שוב אין פלא בכך שבכחם וביכלתם לעבוד
17 עבודתם באופן דחיבור הפכים, "נמנע הנמנעות", ובנדוד – "אחרי-קדושים" ביחד.

18 ובפרטיות יותר – גם העבודה ד"קדושים" בפ"ע קשורה עם הענין ד"יכול כמוני", שכן, מארז"ל
19 "יכול כמוני" קאי על "קדושים תהיו", היינו, שגם הענין ד"קדושים" בפ"ע הוא מצד "יכול כמוני"
20 (כדלקמן), אמנם, בזה גופא ישנם ב' דרגות: יש דרגה שמצד הענין ד"יכול כמוני" עבודתו היא באופן
21 ד"קדושים", ויש דרגה נעלית יותר – שמצד הענין ד"יכול כמוני" עבודתו היא באופן של חיבור הפכים,
22 "אחרי-קדושים" ביחד, כדלקמן.

23 ז. ביאור הענין שהעבודה ד"קדושים" היא מצד הענין ד"יכול כמוני" – יובן בהקדם הביאור שכללות
24 החילוק שבין העבודה ד"אחרי" לעבודה ד"קדושים" הוא ע"ד החילוק שבין העבודה ד"בכל לבבך ובכל
25 נפשך" לעבודה ד"בכל מאדך":

26 העבודה ד"אחרי" היא באופן שהאדם העובד נשאר במציאותו, בהתיישבות כו' – היפך הענין
27 ד"בקרבתם לפני ה' וימותו". ובכללות – הרי זו העבודה ד"בכל לבבך ובכל נפשך", היינו, אהבת ה'
28 המתיישבת בלבו ובנפשו של האדם³³.

29 והעבודה ד"קדושים" היא – שפורש עצמו ממציאות העולם, וגם מציור מציאותו, היינו, שמתבטל
30 ממציאותו. ובכללות – הרי זו העבודה ד"בכל מאדך", היינו, אהבת ה' בלתי-מוגבלת שאינה מתיישבת
31 בלב האדם, עד שהוא בבחינת רצוא וכלות הנפש, לצאת מכלי הגוף³⁴.

32 ולכן, העבודה ד"בכל מאדך" היא באופן ד"עושיין רצונו של מקום"³⁵ – כי העבודה ד"בכל מאדך"
33 היא באופן שהאדם פורש ומתבטל ממציאותו, היינו, שאין לו שום מציאות, וכל ענינו אינו אלא לעשות

32 ראה הנסמך במאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח ס"ע
צה.

33 ראה ספר הערכים כרך א' ס"ע תיה ואילך. וש"נ.
34 ראה ספר הערכים שם ע' תכח. וש"נ.

35 אוה"ת פ' עקב ד"ה מפני מה (וראה גם חדא"ג מהרש"א
ברכות לה, ב). וראה ספר הערכים שם ע' תמב. וש"נ.

28 ראה גם תוי"כ שהובא ברמב"ן – נעתק לעיל (ס"ד).
29 תוי"כ ריש פרשתנו (קדושים).

30 איוב יד, טו. וראה של"ה ש' הגדול (כט, ב ואילך). עבודת
הקדוש חלק העבודה בתחלתו.

31 ראה של"ה ג, רע"א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. עש"מ מאמר
אכ"ח ח"ב פל"ג.

1 רצונו של מקום. ונוסף לזה: גם הכח לעבודה זו הוא (לא מצד מציאותו של האדם³⁶, כי אם) מצד כחו
2 של הקב"ה, "רצונו של מקום".

3 ועפ"ז מובן שהעבודה ד"קדושים" היא מצד הענין ד"יכול כמוני" – כי מצד מציאותו של האדם לא
4 שייך שעבודתו תהי' באופן של יציאה וביטול מציאותו כי אם מצד הענין ד"יכול כמוני".

5 ויש להוסיף, שהעבודה ד"בכל מאדך", "עושין רצונו של מקום", קשורה גם עם הענין שישראל
6 מוסיפים (כביכול) בקדושה שלמעלה – כידוע³⁷ הפירוש ד"עושין רצונו של מקום", שישראל עושים ומהווים
7 את הרצון, ע"י עבודתם באופן ד"בכל מאדך".

8 ח. והנה, חילוק הנ"ל הוא גם תוכן החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת הבעל-תשובה:
9 מבואר בכ"מ³⁸ שעבודת הצדיקים (בכללותה) היא באופן ד"בכל לבבך ובכל נפשך", ואילו עבודת
10 הבע"ת היא באופן ד"בכל מאדך", היינו, שמפני היותו תחילה במקום החושך כו', צמאה נפשו לה' ביתר
11 שאת ויתר עוזו³⁹, עד לאהבה בלתי-מוגבלת לגמרי, להוציא נפשו ממאסרה להשתפך אל חיק אבי' ולבדקה
12 בו ממש.

13 ונמצא, שהעבודה ד"אחרי", באופן של התיישבות, מדידה והגבלה, היא – עבודת הצדיקים, והעבודה
14 ד"קדושים", פרישות ויציאה ממציותו, למעלה ממדידה והגבלה, היא – עבודת התשובה.

15 [וכן הוא בנוגע לענין ד"קדושים" כפשוטו, פרישות מעניני העולם – שעבודה זו שייכת בעיקר
16 לבעל-תשובה, דמכיון שחטא ופגם ועבר את הדרך, זקוק הוא לזהירות ופרישות מעניני העולם
17 ("קדושים") יותר מאשר צדיק שהתנהג כל ימיו בדרך הישר⁴⁰].

18 ועפ"ז מובן שהעבודה ד"קדושים" – עבודת התשובה – קשורה עם הענין ד"יכול כמוני":

19 נוסף לכך שכללות התנועה דיציאה מגדרי והגבלת מציאותו היא מצד כחו של הקב"ה, "יכול כמוני"
20 (כנ"ל ס"ז) – הרי עבודת התשובה פועלת הוטה בעניני קדושה, תורה ומצוותי', כידוע שעבודת הצדיקים
21 היא באופן ד"תמידים כסדרם", כסדר המדרגה, משא"כ עבודת הבע"ת היא באופן ד"מוספים
22 כהלכתם" [ולהעיר מהקשר ליום השבת שאז מקריבים גם "מוספים", וזהו"ע ד"קרבונו כפול"⁴¹, ע"ד הענין
23 ד"כפלים לתושי"⁴² שבעבודת הבע"ת], מפני שעבודתם אינה ע"פ סדר והדרגה, למעלה ממדידה והגבלה
24 דתורה.

25 וזהו מה שע"י עבודת התשובה ביכלתם להגיע לדרגא נעלית יותר אפילו מתורה, שכן, בכחה של
26 עבודת התשובה לתקן ולהשלים את כל עניני התורה ומצוותי'.

27 [כפי שידוע פשוט שבפשוטים שבאמרו "על חטא" ביוהכ"פ – נפעל ענין של מחילה סליחה וכפרה
28 על כל מה שהחסיר בעבודתו בקיום התומ"צ, כולל – הענין דביטול תורה, עם היותו דבר חמור ביותר,
29 כפי שמביא אדמו"ר הזקן את דברי חז"ל במסכת סנהדרין⁴³ – בדף הראשון דספר התניא!],

30 עד כדי כך, שע"י מגיעים לדרגא נעלית יותר ממה שיכולים להגיע ע"י עבודת הצדיקים (מדידה
31 והגבלה דתורה) – "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו" (כגירסת
32 הרמב"ם⁴⁴), היינו, שאין זה אפילו ביכולת שלהם!

41 מדרש תהלים מזמור צב בתחלתו. וראה לקו"ת ר"פ בשלח.

42 איוב יא, ו. וראה שמו"ר פמ"ו, א.

43 צט, סע"א. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ג.

44 הל' תשובה פ"ז ה"ד – מזח"א לט, א. ח"ב קו, א"ב, קיג, ב. וראה ברכות לד, ב.

36 ראה ספר הערכים שם ר"ע תמא ובהמובא שם בהערה 304.

37 ראה ספר הערכים שם ע' תמד. וש"נ.

38 ראה לקו"ת תצא לט, א. סוכות פ, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

39 תניא פ"ז.

40 ראה לקו"ש ח"ג ע' 107-8. וש"נ.

- 1 וזהו מה שעבודת התשובה ("קדושים") קשורה עם ענין ד"יכול כמוני" – מכיון שהקב"ה נותן להם
 2 את הכח לענין זה, כאמור לעיל שהקב"ה נותן כח לישראל שקדושתם תהי' כקדושתו, "יכול כמוני",
 3 ועד שנותן להם את הכח להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה, עבודה באופן ד"מוספים"⁴⁵.
- 4 [ודוגמתו בנוגע לעבודת התשובה – שגם ענין התשובה נאמר ונתגלה בתורה, היינו, שהתורה מגלה
 5 שמעלת התשובה היא למעלה מהתורה⁴⁶. וזהו גם הפירוש ד"מוספים כהלכתם" – שגם הענין ד"מוספים"
 6 נאמר ונתגלה בתורה – "כהלכתם", אבל אעפ"כ, התורה מגלה שענין זה הוא באופן ד"מוספים"].
- 7 ט. והנה, כל האמור לעיל הוא בנוגע לעבודה ד"קדושים" בפ"ע, היינו, שמצד הענין ד"יכול כמוני"
 8 – עבודתו היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, אבל זוהי עבודה בפ"ע, ואינה שייכת לעבודה ד"אחרי",
 9 עבודה שבמדידה והגבלה.
- 10 ולכן, ב' אופני עבודות אלו הם אצל ב' סוגים בישראל – צדיקים ובעלי-תשובה, ולכל היותר –
 11 אפילו בסוג אחד, אבל בזמנים שונים, ולדוגמא – בעבודת כאו"א מישראל בכל יום: העבודה דק"ש,
 12 ובפרט תפלת העמידה – היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, "בכל מאדך", "כעבדא קמי מריי"⁴⁷;
 13 ואילו העבודה דשאר זמני היום (לפנ"ז ולאח"ז) – היא באופן של מדידה והגבלה.
- 14 אמנם, ישנה דרגא נעלית יותר בענין ד"יכול כמוני" – שהעבודה היא באופן של חיבור הפכים, היינו,
 15 שמכיון ש"יכול כמוני", הרי כשם שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות", כמו כן בכחו של יהודי לחבר הפכים,
 16 היינו, שהעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים") תחדור בעבודה המסודרת שבמדידה והגבלה
 17 ("אחרי").
- 18 ונמצא, שבעבודה הבאה מצד הענין ד"יכול כמוני" – ישנם (בכללות) ב' שלבים:
 19 כאשר יהודי מגלה את הבחי' ד"יכול כמוני" שבפנימיות נפשו – אזי מגיע לעבודה באופן ד"מוספים",
 20 עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים").
- 21 וכאשר מוסיף לגלות יותר ויותר את הבחי' ד"יכול כמוני" – אזי מגיע לדרגא כזו שהענין ד"יכול
 22 כמוני" בא לידי ביטוי (לא רק בכך שביכלתו להוסיף על העבודה דתומ"צ שמצד סדר והדרגה, אלא) גם
 23 בענין נעלה ועמוק יותר – בענין של חיבור הפכים, ע"ד וכדוגמת הענין ד"נמנע הנמנעות", היינו, שעבודתו
 24 היא באופן ד"אחרי-קדושים" יחודי, מדידה והגבלה ולמעלה ממדידה והגבלה גם יחד.
- 25 י. ביאור הענין – בעבודה בפועל:
 26 גילוי וביטוי כח הבל-יגבול דישאל ("יכול כמוני") הוא גם בענין דקבלת עול מלכות שמים, ובענין
 27 המסירת-נפש. ובכך, העבודה דחיבור "אחרי-קדושים" היא – שהעבודה דקב"ע ומס"נ חודרת וקשורה
 28 עם העבודה המסודרת דקיום התומ"צ.
- 29 והענין בזה:
- 30 צדיק גמור שעבודתו באהבה בתענוגים – בודאי יש בו הענין דקבלת-עול, שהרי קב"ע היא "ראשית
 31 העבודה ועיקרה ושרשה"⁴⁸. וא"כ, הרי זה לכאורה ענין של חיבור הפכים: קב"ע ואהבה בתענוגים.
 32 והגע עצמך: צדיק גמור שיש לו אהבה בתענוגים – הרי קיום התומ"צ אינו בבחינת "עול", אדרבה:
 33 זהו כל התענוג והחיות שלו!

(47) שבת י, רע"א. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ד. שו"ע

אדה"ז או"ח סו"ס צה.
 (48) תניא רפמ"א.

(45) ראה לקו"ת נצבים נא, ג.

(46) ראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' אתח. לקו"ש ח"ח ע'
 121. וש"נ.

1 בשלמא אדם שנמצא במצב ד"עבדא בהפקירא ניחא ליה⁴⁹ – הרי קיום התומ"צ הוא באופן של
 2 "עול", שצריך לכפות את עצמו שהנהגתו תהי' ע"פ רצון הקב"ה; אבל צדיק גמור שיש לו אהבה בתענוגים
 3 – אין זה "עול", כי אם תענוג הכי גדול!
 4 ומכיון שגם אצלו ענין הקב"ע הוא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" – הרי זה לכאורה, חיבור
 5 הפכים, עול ותענוג יחדיו!
 6 ומכיון שגם אצלו ענין הקב"ע הוא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" – הרי זה, לכאורה, חיבור
 7 הפכים, עול ותענוג יחדיו!
 8 אמנם, לאמיתתו של דבר, אין כאן ענין של חיבור הפכים, מכיון שהענין דקב"ע הוא באופן של
 9 "יסוד" בלבד, ומה שניכר אצלו בגילוי הוא – אהבה בתענוגים.
 10 משל למה הדבר דומה – לבנין שלם שיש לו ד' כתלים וגג, ויש לו גם יסוד חזק שעליו עומד ונצב
 11 הבנין כולו, אבל אעפ"כ, היסוד – טמון ונעלם בארץ, וכאשר האדם משתמש ונהנה מהבית – הרי השימוש
 12 וההנאה שבגלוי היא מהכתלים והגג, המשמשים "למחסור ולמסתור מזרם וממטר"⁵⁰, ואילו על היסוד –
 13 אינו חושב כלל!
 14 מתי מרגיש וחושב האדם על היסוד – כשיש רוח סערה שמעמידה בסכנה את קיומו של כל הבית,
 15 או אז נזכר על היסוד, ואדרבה: באותה שעה אינו חושב על היסוד בלבד, ולא על הכתלים והגג, מכיון
 16 שאז ניכר ונרגש שקיומו של הבית כולו תלוי ביסוד. ובלשון המשנה בפרקי אבות דשבת זו⁵¹: "אילן .
 17 . ושרשין מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו".
 18 ודוגמתו בעבודה – שישנם זמנים ומצבים מיוחדים שבהם מתגלה ומאיר בכל התוקף הרגש דקב"ע
 19 ומס"נ, ואז – חושב בעיקר על היסוד, ולא על הבנין כולו, עבודה מסודרת.
 20 אמנם, ישנו אופן עבודה נעלה יותר – שב' הענינים, קב"ע ומס"נ ("קדושים") ועבודה מסודרת
 21 דתומ"צ מתוך אהבה בתענוגים ("אחרי"), באים יחדיו באופן ששניהם מאירים בגילוי ובכל התוקף, היינו,
 22 שהעבודה המסודרת דקיום התומ"צ מתוך אהבה בתענוגים נעשית מתוך רגש גלוי של קב"ע ומס"נ (לא
 23 רק באופן של "יסוד", כי אם באופן גלוי ממש), ומובן, שעבודה כזו היא באופן של חיבור הפכים,
 24 "נמנע הנמנעות", מצד הענין ד"יכול כמוני" כפי שהוא בתכלית השלימות.
 25 יא. דוגמא לדבר – בעבודה דמס"נ – ע"פ נגלה תורה:
 26 הציווי דמס"נ – "כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה, שנאמר⁵² ונקדשתי בתוך בני
 27 ישראל"⁵³ – הו"ע בפ"ג, היינו, שאין זה פרט במצוות אחרות, כי אם ענין בפ"ע – קידוש השם, ענין
 28 הקשור עם כללות ענין היהדות, למעלה מפרטי המצוות⁵⁴.
 29 אמנם, ישנו אופן עבודה שענין המס"נ חודר גם בכל פרטי הענינים דתומ"צ, ובלשון חז"ל⁵⁵ בפירוש
 30 הפסוק⁵⁶ "ואמר אליו מה המכות האלה בין ידיך ואמר אשר הוכיתי בית מאהבי" – "מה לך יוצא ליסקל
 31 על שמלתי את בני . . על ששמרתי את השבת, מה לך יוצא ליהרג על שאכלתי מצה . . על שהנחתי
 32 תפילין . . על שעשיתי רצון אבא שבשמים . . מכות אלו גרמו לי להאהב לאבי שבשמים", כלומר, שגם
 33 בפרטי המצוות ישנו הגדר דמס"נ, "קידוש השם הגדול".
 34 ועד כדי כך, ש"בשעת גזירת המלכות אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור . . אפילו לשנויי ערקתא

(49) גיטין יג, א. כתובות יא, א.
 (50) ל' הכתוב – ישע"י ד, ו.
 (51) פ"ג מ"ז.
 (52) אמור כב, לב.
 (53) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה.
 (54) עיין באציק' תלמודית כרך טו ע' שמב. סה"מ תש"ט 123
 בהערה.
 (55) שמור"ר פל"ב, א. מכילתא יתרו כ, ו. מדרשת תהלים יב
 בסופו.
 (56) זכר' יג, ו.

(49) גיטין יג, א. כתובות יא, א.
 (50) ל' הכתוב – ישע"י ד, ו.
 (51) פ"ג מ"ז.
 (52) אמור כב, לב.
 (53) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה.

1 דמסאנא⁵⁷, כלומר, שאפילו דבר הכי קל כמו "ערקתא דמסאנא", "שרוך הנעל, שדרך העכו"ם לקשור
 2 כך ודרך ישראל בענין אחר. . שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא⁵⁸ – קשור אף הוא עם "קדוש השם
 3 הגדול"!
 4 כלומר: ע"ד הרגיל, ענינה ותוכנה של כל מצוה הוא – המצוה הפרטית (מילה, שבת וכיו"ב), ולכן,
 5 אין בה ענין דקידוש השם. אמנם, בשעת הגזירה, הרי הפעולה דהנחת תפילין, תוכנה – יהדות", "קידוש
 6 השם הגדול".
 7 ובוזה מודגש הענין דחיבור הפכים, שכן, סוכ"ס מדובר אודות מצוה פרטית, וביחד עם זה, יש בה הכלל
 8 דיהדות, "קידוש השם הגדול".
 9 ומוכן, שענין זה אינו מצד העבודה המסודרת דקיום התומ"צ – שהרי התורה קבעה שמצוות פרטיות
 10 אלו (ועאכו"כ "ערקתא דמסאנא") אינן שייכות ל"קדוש השם הגדול". ולא עוד, אלא שיהודי מצד עצמו
 11 אינו יכול לפעול זאת – שהרי נצטווה "לא תוסף עליו"⁵⁹. ואעפ"כ, "בשעת גזירת המלכות", כאשר גוי
 12 יוצא בהכרזה שדבר פלוני (אפילו "ערקתא דמסאנא") יבטא את ענין היהדות – פועל הוא שדבר פרטי
 13 זה יהי' קשור עם "קדוש שמו הגדול"!
 14 יב. והנה, נמצאים אנו – בחסדי ה' – ב"מלכות של חסד" שלא זו בלבד שאין בה גזירות ח"ו על
 15 עניני יהדות, אלא אדרבה: מלכות המדינה עוזרת ומסייעת בעניני יהדות.
 16 אבל אעפ"כ, לא יתכן שענין זה יביא לידי גרעון, שאצל היהודים הנמצאים במדינה זו, וכיו"ב בשאר
 17 מדינות הרווחה – יתבטל ויחסר העילוי שבעבודה דמסירת-נפש!
 18 ולכן, בהכרח לומר שגם במצב זה שייכת העבודה דמסירת-נפש – לא כפשוטו ח"ו, כי אם במוכן
 19 הרוחני, כלומר, מסירת הרצון⁶⁰, שזהו הענין העיקרי דמס"נ, שמניח ומבטל את רצונו לגבי רצון הקב"ה.
 20 ועפ"ז, יש לבאר את החיבות דב' אופני עבודה הנ"ל (אחרי-קדושים", קיום התומ"צ ומס"נ) – גם
 21 אצל היהודים הנמצאים בארצות הרווחה:
 22 כאשר יהודי לומר אודות כוונות התפילין בתורת החסידות – בדרושי אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי,
 23 אדמו"ר הצ"צ, ורבותינו נשיאנו שלאחריהם, ויודע אודות גודל העילוי שנפעל ע"י הנחת תפילין –
 24 המשכת ג' מוחין, ד' מוחין, באדם העליון ובאדם התחתון, עד להמשכה למטה ע"י הרצועות הנמשכות
 25 למטה מן הטבור וכו', ככל פרטי הענינים המבוארים בחסידות בענין תפילין [וכיו"ב בשאר מצוות –
 26 "הוקשה כל התורה כולה לתפילין"⁶¹], ולימודו הוא באופן שהדברים נקלטים בהבנה והשגה שבמות
 27 וברגש שבלב, עד שנעשה "דם ובשר כבשרו"⁶² – הרי מוכן גודל התענוג שלו בענין זה.
 28 ואעפ"כ, בבואו לקיים מצות תפילין בפועל ממש, תיכף ומיד לאחרי לימוד הענין בתורת החסידות
 29 – הרי קיום המצוה אינו מפני שמתענג בדבר, כי אם מתוך קב"ע ומסירת הרצון, מפני שזהו ציווי הקב"ה,
 30 ובלשון ברכת המצוות: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו"!
 31 ובעומק יותר: "קדשנו" – ע"ד "קדושים תהיו", "הווי פרושים", היינו, שפורש מהכוונה והתענוג שיש
 32 לו במצוה, ומקיימה אך ורק מפני ציווי הקב"ה, ועי"ז "וצונו" – שנעשה אמיתת הענין דצוותא וחיבור⁶³.
 33 ונמצא, שעבודתו היא באופן של חיבור הפכים, שכן, בד בבד עם התענוג שבדבר, מקיים את המצוה
 34 מצד קב"ע, מפני ציווי הקב"ה, היינו שב' תנועות הפכיות אלו – תענוג וקב"ע – מאירים אצלו בגילוי
 35 בעת ובעונה אחת.

(57) סנהדרין עד, סע"א ואילך.

(58) פרש"י שם.

(59) ראה יג, א. וראה לקו"ש חט"ו ע' 138 הע' 8. וש"נ.

(60) תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלח מח, סע"ד. ובכ"מ.

(61) קידושין לה, א. מכות יא, א. שו"ע אדה"ז או"ח רסל"ז.

(62) ראה תניא פ"ה.

(63) ראה לקו"ת בחוקתי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.

1 וכמו כן בנוגע ליהודי פשוט שמקיים מצות תפילין – יהודי שלא זכה עדיין ללמוד תורת החסידות,
 2 או שהתחיל כבר ללמוד חסידות אבל לא למד עדיין דורשי תפילין, או שלמד כבר ועדיין לא חדר הענין
 3 אצלו באופן שיהי' "דם ובשר כבשרו" – הרי גם הוא מברך ברכת המצוות באותו נוסח, ובמילא, ישנם
 4 גם אצלו כל הענינים הנ"ל!
 5 ואפילו בנוגע לקטן – שגם הוא מברך ברכת המצוות, כידוע השקו"ט⁶⁴ אם ענין החינוך הוא בנוגע
 6 לקיום המצוה בלבד, או גם בנוגע לברכת המצוה, והמסקנא היא, שכדי שהחינוך יהי' בשלימותו, יש
 7 לחנך גם בנוגע לברכת המצוה, ועי"ז – "גם כי יזקין לא יסור ממנה"⁶⁵.
 8 ובכן: ילדה קטנה שמדליקה נרות שבת קודש – אומרת בברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", וכן
 9 ילד קטן – במצוות שמקיים הוא, וגם אצלם ישנם כל ענינים הנ"ל!
 10 זהו איפוא תוכן החיבור ד"אחרי-קדושים" – שגם העבודה המסודרת בקיום התומ"צ ("אחרי") חדורה
 11 ונעשית מתוך תנועה של ביטול ומס"נ (מסירת הרצון) שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים").
 12 יג. והמעשה הוא העיקר – בנוגע לכללות העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה":
 13 גם העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה" היא באופן של חיבור הפכים – כי: "מעינותיך", ה"מעיינות"
 14 עצמם – תכלית העילוי, ואלו, "חוצה" – היא תכלית הירידה, להיפך ממש. ואעפ"כ, העבודה היא –
 15 "יפוצו מעינותיך חוצה", שה"מעיינות" עצמם יבואו גם במקום ה"חוצה", ובוזה גופא – באופן של הפצה,
 16 היינו, לא רק שמביאים את המעיינות ולומדים גם במקום ה"חוצה", אלא עוד זאת, שנמצאים שם באופן
 17 של הפצה.
 18 וכדי לפעול זאת – צריך יהודי להיות בתנועה של "ופרצת", כלומר, בתנועה שלמעלה ממדידה
 19 והגבלה, ועי"ז יכולה להיות עבודתו באופן של הפצה, "יפוצו מעינותיך חוצה".
 20 ועי"ז פועלים גם פריצת כל המדידות וההגבלות למעלה – כאשר "יעלה הפורץ לפנינו"⁶⁶. שאז יקויים
 21 היעוד⁶⁷ "פרצות תשב ירושלים".
 22 בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, "מיד הן נגאלין"⁶⁸, תיכף ומיד
 23 ממש, ברגע כמימרא.

ספס"ג.

(67) זכרי' ב, ח.

(68) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(64) ראה שו"ת כתב סופר חאו"ח ס"ט. אנציק' תלמודית (כרך

טז) מע' חינוך בתחלתו (ע' קסג) ובהנסמן שם בהע' 24.

(65) משלי כב, ו.

(66) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית

לקוטי שיחות

פרשת קדושים

כרך יז שיחה ד

מתורגם ללשון הקודש

24 האשה באיש מכל מקום מהיכא תיתי (= מנין נלמד) 24
25 לחייב את הקטן על ידי האשה⁸.

26 גם דברי הרדב"ז⁹ שלדעת הרמב"ם הקרבנות אינם
27 עונש אלא כפרה, ולפיכך – אף הקטן זקוק לכפרה, למרות
28 שאין הוא בר עונשין –

29 אינם מספיקים, לכאורה, כי מדוע זקוק קטן לכפרה
30 על ידי קרבן דוקא בענין שפחה חרופה, ואין מוצאים זאת
31 כאשר הוא עובר עבירות אחרות שחייבים עליהן קרבן?

32 (ב) בעל ה"לחם משנה"¹⁰ אומר, שהמקור לדעת
33 הרמב"ם הוא ב"תורת-כהנים" על הפסוק "אי-ש-פרט
34 לקטן. או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד,
35 תלמוד לומר ואיש", והראב"ד פוסק כדברי הגמרא
36 בכריתות, ש"מקשו להדדי", שמשוים ביניהם ואם אחד
37 מהם הוא קטן או קטנה שניהם פטורים, שלא כנאמר
38 ב"תורת כהנים".

39 אך גם אם זאת יש להביין: לפי תורת כהנים, מהו
40 הטעם לכך שדוקא בענין שפחה חרופה אנו מוצאים לימוד
41 זה המרבה בן תשע שנים ויום אחד, ולא בעניני עריות
42 אחרים, שגם בהם ביאתו ביאה¹¹?

43 ניתן לומר, שאין לכך טעם, אלא זוהי גזירת הכתוב,
44 אך זאת מנין? פשוט יותר לומר שיש לכך טעם.

ב.

חובות המוטלות על קטן לפי דברי הרמב"ם

45 חובת קרבן, וכן חובת מצוה, המוטלת על קטן,
46 מוזכרת ברמב"ם במקומות נוספים, ומהם:

(8) וצע"ק בטעם שהשיג הראב"ד בב' המקומות בין בהל' איסור'ב
ובין בהל' שגגות. ובכל אחד בהדגשה ובסגנון אחר. וראה כס"מ הל'
שגגות שם, שהי' לו להראב"ד גירסא אחרת. ואכ"מ.
(9) שו"ת הרדב"ז שם. מגדל עוז לרמב"ם הל' איסור'ב שם. צפע"ג
לרמב"ם שם הי"ד.
(10) בהל' שגגות שם. וראה כס"מ שם.
(11) ומ"מ פטור הקטן – רמב"ם הל' איסור'ב פ"א הי"ג ואילך.
(12) פ"ה הי"ז.

א.

דברי הרמב"ם ומפרשיו בענין שפחה חרופה – "בן
תשע..."

1 בענין שפחה חרופה¹ פוסק הרמב"ם² "בן תשע שנים
2 ויום אחד שבה על שפחה חרופה היא לוקה והוא מביא
3 קרבן, והוא שתהיה גדולה ובעולה וברצונה, כמו שביארנו,
4 שאין האיש חייב קרבן עד שתחייב היא מלקות שנאמר³
5 בקורת תהיה והביא את אשמו". הראב"ד משיג על כך:
6 "זה שבוש, שלא מצינו קטן בר עונשין וקרבן זה מן
7 העונשין הוא, והיא כמו כן פטורה דהא מקשו אהדדי (=)
8 שהרי הושוו זה לזה), והכי איתא (= וכך מובא)
9 בכריתות"⁴.

10 ישנם מספר הסברים לתרץ את דברי הרמב"ם:

11 (א) בעל ה"מגיד משנה"⁵ אומר, שלדעת הרמב"ם
12 "הכל תלוי באשה שתהיה בת עונשין, אבל הוא אינו צריך
13 להיות בר עונשין, וכן אמרו⁶: בזמן שהאשה לוקה –
14 האיש מביא קרבן, בזמן שאין האשה לוקה – אין האיש
15 מביא קרבן, ולא אמרו בזמן שהוא אינו מביא קרבן היא
16 אינה לוקה, וקרא נמי הכי דרשינן (= וכך גם דורשים את
17 הפסוק) "בקורת תהיה והביא את אשמו" – ומשמע הא
18 לא תהיה בקורת לא יביא, אבל לא משמע הא אם לא
19 יביא לא תהיה בקורת". וכיון שלדעת הרמב"ם "הכל תלוי
20 בה", והרי היא "לוקה" – לכן "הוא מביא קרבן".

21 אך לתירוצ זה נדרש הסבר: אכן "הכל תלוי בה", אך
22 כיצד ניתן לחייב עקב זאת "קטן"? וכפי שאומר הראב"ד
23 במקום אחר⁷: "ואם יאמר האיש נתלה באשה אבל לא

(1) בפרשתנו יט, כ ואילך.

(2) הל' איסור'ב פ"ג הי"ז. הל' שגגות פ"ט ה"ג.

(3) פרשתנו שם.

(4) יא, א.

(5) לרמב"ם הל' איסור'ב שם. שו"ת הרדב"ז סי' ב"א צד. קרית ספר

(להמב"ט) לרמב"ם הל' איסור'ב והל' שגגות שם.

(6) כריתות שם.

(7) בהל' שגגות שם.

20 וכאן קשה להבין: כיצד ייתכן להטיל חובה על קטן?
 ג.
 לדעת הרמב"ם – קטן חייב במצוות חינוך שלו
 21 כדי להבין זאת, יש להקדים ולבאר חידוש גדול יותר
 22 לגבי חובת מצוות בכלל המוטלת על קטן:
 ידוע מחלוקת הראשונים לגבי המצוות שקטן מקיים
 23 מצד חובת חינוך: לדעת רש"י¹⁹ והרמב"ן²⁰ מצוות החינוך
 24 (מדרבנן) היא "לאו מצוה ידידה (של הקטן) אלא דאבוה
 25 (של אביו), שאיהו לא מיחייב במצוות כל עיקר", ולכן
 26 אין קטן יכול להוציא גדול ידי חובתו בברכת המזון
 27 וכדומה, אף כאשר הגדול חייב בכך רק מדרבנן²¹, לעומת
 28 זאת, לדעת ה"תוספות"²² והר"ן²³, קטן שהגיע לגיל חינוך
 29 חייב בכך מדרבנן, ולפיכך הוא יכול להוציא ידי חובתו
 30 דרבנן²⁴, כשאכל שיעור.
 31 מפסק הרמב"ם²⁵ "בן מברך לאביו" מוכח, שלדעתו
 32 חייב הקטן מדרבנן במצוות החינוך²⁶, והחובה אינה חלה
 33 רק על האב.
 34 כך מובן גם מלשון הרמב"ם במספר מקומות²⁷:
 35

1 בהלכות קרבן פסח¹² פוסק הרמב"ם "גר שנתגייר בין
 2 פסח ראשון לפסח שני וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים
 3 חייבין לעשות פסח שני, ואם שחטו עליו בראשון –
 4 פטור". בעל ה"כסף משנה" שואל "אטו קטן בר חיובא
 5 ופיטורא הוא (= האם לגבי קטן קיים ענין של חובה או
 6 פטור?)", ומתיר: "וכתב הר"י קורקוס ז"ל דכיון דרחמנא
 7 רבייה (= התורה ריבתה) לקטן שישחטו עליו וממנין אותו
 8 נפטר הוא בכך מן השני"¹³.
 9 ולכאורה תמוה: בפסח ראשון הוא בכל זאת היה קטן,
 10 והיה פטור מן המצוות, ואם כך, כיצד מועילה העובדה
 11 שמישהו אחר שהיה חייב שחט עבורו הקטן, בזמן הפטור
 12 של הקטן, לכך שהקטן יהא פטור מכך בזמן חיובו, כשגדל
 13 – בפסח שני¹⁴?
 14 יותר מכך, בהלכות תלמוד תורה אומר הרמב"ם¹⁵:
 15 "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר
 16 שנאמר... "והצמח צדק"¹⁶ אומר "שמא גם על הקטן יש
 17 חיוב מדאורייתא". מכך שהרמב"ם משתמש בביטוי בלתי-
 18 נפוץ "כשיכיר"¹⁷, ולא "כשיגדיל"¹⁸, מובן, שחובת
 19 הלימוד מוטלת על הקטן אף לפני שנעשה גדול –

(24) ובפרמ"ג פתיחה כוללת לאו"ח ח"ג סוף אות כח כתב שהוא מחלוקת דבבלי וירושלמי.
 (25) הל' ברכות פ"ה ה"ט"ד"טו. ועי' ראב"ד שם. ומסיים "וכן אשה ועבד במקרין אותו ועונה אחריהם מה שהן אומרים ואיתא בירושלמי" – כדעת הרמב"ן שם. ועי' הפרמ"ג שם הרי נמצא שס"ל שהחיוב על האב. אבל ראה כס"מ שם בדעת הרמב"ם.
 (26) וכן מוכח דעת אדה"ז ש(אף שכתב בהל' ת"ת בתחלתן "אע"פ שהקטן פטור מכל המצוות וגם אביו אינו חייב לחנכו במצוות מן התורה", (הרי) כתב בשו"ע או"ח סקפ"ו ס"ג שהקטן (גם אם לא אכל כדי שביעה) מוציא את הגדול בברה"ז*. ומדייק בלשונו שם "שמ"מ הוא חייב מדברי סופרים כמותו" (כ"ה בדפוס א' דשו"ע, ובדפוסים שלנו ליתא תיבת "כמותו"). וראה בחקרי הלכות ח"א דמפרש באדה"ז עם תיבת "כמותו" כבשוה"ג כאן.
 (27) וכן הוא לשון אדה"ז בסי' שמג ס"ג "חייב לשמוע כו' חייב בציצית כו'" (ע"ד לשון הרמב"ם דלקמן בפנים. אף שבסי' יז ס"ד כתב "אביו חייב לקנות לו טלית כו' אביו חייב להטיל ציצית". ולכאורה יש ללמוד יותר מדיוק לשונו בזה בסי' שמג שמדבר בהל' חינוך, משא"כ בסי' יז שהוא בדיני ציצית. גם י"ל שציצית שונה כיון שבכלל "אין אדם חייב לקנות טלית בת ד' נפות כדי שיתחייב בציצית כו' (ורק) טוב ונכון כו'" – שו"ע שם ר"ס כד).
 וכן בהל' סוכה סי' תר"מ ס"ג ד' כתב "חייב בסוכה". וכן משמע ממש"ב בסי' לט ס"א בנוגע לתפלין "וקטן אע"פ שמוזהר על הקשירה מד"ס לחנכו במצוות כו'" (ומש"כ בחצו"ע "וגם מד"ס אין האזהרה אלא על אביו" – הרי כתב "אין האזהרה אלא על אביו" כי האזהרה הטילו על אביו). ובסי' לז ס"ג: קטן כו' חייב אביו לקנות לו תפלין לחנכו במצוות.

(13) וראה גם קרית ספר לרמב"ם שם.
 (14) וראה טו"א (אבני מילואים) ר"ה כח, א. מנ"ח מצוה ה סק"ב. מפרשי הרמב"ם שם (חידושי הגר"ח. ועוד).
 (15) פ"א ה"ג.
 (16) פס"ד – חידושים על הרמב"ם בתחלתו.
 (17) כ"ה גם בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב – אלא ששם ממשיך "וכשלומד לעצמו כשיגדיל ויכיר ויכול ללמוד". וי"ל שגם אדה"ז כוננתו כ(פי) ה"צ"ב רמב"ם "כשיכיר" – לפני שיגדיל, כדמוכח מזה שלא כתב לפניו בהחיוב "חייב ללמד א"ע כשיגדיל ויכיר". וי"ש לאח"ז "כשיגדיל ויכיר" הוא רק בנוגע להמשך "אזי לא ילמוד תחלה כו' כמשנת' למעלה בנערים כו' כי זה שיכול אינו ראשי לעשות כן כו'".
 (18) בספר המדע לרמב"ם (ירושלים תשכ"ד) הובא מדפוס ספרד שלפני רנב "כשיגדיל".
 (19) ברכות מח, א ד"ה עד שיאכל. וראה בכל הבא לקמן שד"ח כללים מערכת ח' כלל ס. קובץ יגדיל תורה ברוקלין, אייר תשל"ז סי' לח (תשובה מהרא"י מן דעיר האראד ישן, מחסידי הצ"צ). ועוד.
 (20) מלחמות ה' ברכות כ, ב. רמב"ן הובא בר"ן ספ"ב דמגילה ד"ה חוץ. ריטב"א מגילה יט, ב ד"ה הכל. ר"ן קידושין לא, א ד"ה וגרסינן. וראה רשב"א (ריטב"א) סוכה לח, א ד"ה גמרא.
 (21) כן משמע דעת הרמב"ן שם. ריטב"א שם. אבל רש"י לא הוציא פ"י הסוגיא בברכות א, ב מפשוטו, וא"כ נראה לדעתו הקטן מוציא הגדול כשאכל שיעורא דרבנן. וראה יגדיל תורה שם ס"ע כט.
 (22) ברכות מח, א ד"ה על שיאכל. וראה לשון התוס' שם כ, סע"א ד"ה וקטנים.
 (23) מגילה שם.

(* והחילוק שכתב שם בין מגילה הלל וברכות ק"ש לברה"ז, בפשטות ה"ז הסברה שבהם היו תרי דרבנן ובמצות ברה"ז דאורייתא היו רק ע"ד חד דרבנן.

15 שקיומה כרוך בפעולה קודמת וכדומה, הרי גם הפעולה
16 הקודמת היא בעלת חשיבות ושייכת למצוה עצמה. כיון
17 שהיא הכרחית, ובלעדיה אין המצוה יכולה להיעשות, הרי
18 זה כאילו צייתה התורה ביחד עם המצוה גם על פעולה זו.
19 באופן כללי זוהי המהות של מכשירי מצוה, ובמיוחד
20 לפי דעת רבי אליעזר³⁸ שמכשירי מצוה דוחים שבת,
21 בדיוק כמצוה עצמה, במקרים שהמצוה דוחה שבת.
22 יותר מכך נאמר בתלמוד הירושלמי³⁹, שעל ההכנה
23 למצוות סוכה, לולב⁴⁰ וכדומה, מברכים את ברכת המצוה:
24 אשר קידשנו במצוותיו וציונו לעשות סוכה, לעשות
25 לולב⁴¹ ועוד⁴².

26 ענין זה, שמהות המצוה חלה גם על דברים אחרים
27 שהכרחיים לקיום המצוה, מוצאים גם לגבי סיועם של
28 אנשים לקיום תורה ומצוות, ולא רק לגבי פעולה. לדוגמא:
29 בהלכות תלמוד תורה⁴³ נפסק "מי שאי אפשר לו ללמוד...
30 יספיק לאחרים הלומדים ותיחשב לו כאילו לומד
31 בעצמו"⁴⁴.

ומש"כ הרמב"ם הל' תפלין פ"ד הי"ג "אביו לוקח לו תפלין כדי
לחנכו במצות" – י"ל (נוסף על הנ"ל הערה 27) כיון שבתפלין בפרט
נוגע בגדר המצוה שלא יסח דעתו מהם (כמו שממשיך ברמב"ם שם
באותה ההלכה), לכן לא הכניסו חכמים את הקטן בחיוב המצוה (וכן י"ל
בשר"ע אדה"ז סי' לו ס"ג).

33 וממילא מובן דאין לומר (כבכמה דברים) שחכמים החמירו יותר
כיון שא"א להטיל עליו חיובים. וראה שד"ח שם ד"ה וכן מתבאר דכמו
שאין סברא לומר דהתורה הטילה חיוב על הקטן כן גם בחינוך דרבנן.
וראה ציונים לתורה (להר"י ענגעל) כלל יב שזוהי סברת רש"י.

34 ראה רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ז הכ"ז. הל' קרבן פסח
פ"ב ה"ד. וראה פרמ"ג פתיחה כוללת לאור"ח ח"ב אות ג'. מנ"ח מצוה
ה סק"ב. סוף מצוה רסג. ציונים לתורה כלל ח'. וראה צפע"נ הל' שבת
פכ"ד הי"א. הל' אישות פ"ד ה"ט. ובכ"מ. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד
ע' 227.

35 פסחים קטז, א.

36 ולשיטתו כללית דהרמב"ם והראב"ד, כדלקמן בהערות.

37 בהבא לקמן ראה לעיל ע' 200 ואילך, וש"נ.

38 שבת קל, א.

39 ברכות פ"ט ה"ג.

40 שרק בסוכה וציצית נאמר "תעשו", משא"כ בלולב וכו' ומ"מ
מברכין – ראה לקו"ש שם.

41 עיין לעיל שם הערה 56 שגם להבבלי שאין מברכין ס"ל דהוי
מצוה.

42 ועיין לעיל שם יתירה מזו בהולכת דם למזבח שנעשה עבודה.

43 שו"ע יו"ד סרמ"ו ס"א וברמ"א שם. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ד.

44 משא"כ ההמשך שם "ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק
בתורה כו' ויחזוק עמו כו'" – שזה מפני תורתו של הלומד כו' וברשותו.

1 בהלכות ציצית²⁸ – "מדברי סופרים שכל קטן שיועד
2 להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצוות". בהלכות
3 ברכות²⁹ – "הקטנים חייבין בברכת המזון מדברי סופרים
4 כדי לחנכם במצוות". בהלכות סוכה³⁰ – "קטן שאינו צריך
5 לאמו... חייב בסוכה מדברי סופרים כדי לחנכו במצוות".
6 וכן לגבי לולב³¹ – "קטן היודע לנענע חייב בלולב מדברי
7 סופרים כדי לחנכו במצוות"³².
8 וגם כאן אין מובן: כיצד ייתכן לחייב קטן אפילו
9 מדרבנן, שהרי³³ אין הוא בר דעה³⁴, כלשון הגמרא³⁵
10 בתמיהה: "חיובא לדרדקי"?

ד.

חובת המצוה חלה גם על פעולות ואנשים שהכרחיים לקיום המצוה

11 ויש לומר שההסבר לכך הוא, שזוהי שיטתו הכללית
12 של הרמב"ם³⁶ במספר מקומות:

13 יש להקדים ולהסביר, כמדובר פעמים רבות³⁷, שאנו
14 מוצאים, שבמקום שהתורה מצוה על מצוה מסוימת,

ובפשטות י"ל דבציצית ותפלין החיוב לקנות ציצית ותפלין ולהטיל
ציצית א"א להיות על הבן ורק על האב (אבל בשד"ח שם שחירוק זה
דוחק).

ובסי' תעט סוס"ו: כיון שהקטן הוא פטור מכל המצוות שבתורה ואינו
חייב בהם אלא (מד"ס) כדי לחנכו במצוות.

ואולי אין לדייק מלשונות הנ"ל בכלל כיון שאינם שווים בכל מקום.
ראה לשונו בסמ"ג ס"ב (ועוד). סתע"ב רסכ"ה. ועוד. וצ"ע. ואכ"מ.

ולהעיר משו"ע שלו סוס"ד במהד"ת ע"ד השייכות דחיוב חינוך
דחכמים כשהגיע לחינוך לחיובו במצות מן התורה כשנעשה בן י"ג שנה
יום אחד.

28 פ"ג ח"ט.

29 רפ"ה.

30 רפ"ו.

31 הל' לולב פ"ז הי"ט.

32 בכס"מ ה' חו"מ הי"י כתב "וכן נראה דעת רבינו (כהרמב"ן) שלא
כתב הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים וקטנים אלא קטן
שיכול לאכול כזית מחנכים וכו' כלומר דחיובא אאובה רמיא וכן כתב
פ"א דהל' מגילה הכל חייבים אנשים ונשים וכו' ומחנכין את הקטנים
לקרותה".

לכאורה מצוה י"ל (בדוחק עכ"פ) דשונה כיון שמדובר ב"קטן שיכול
לאכול פת" שזהו לפני שהגיע לחינוך – אבל חידוש גדול הוא לומר
שמחנכים קודם שהגיע לחינוך!

וכן במגילה שהוא רק מדרבנן י"ל שבקטן החיוב הוא רק על האב
עדמ"ש אדה"ז בסקפ"ו שם*.

וכן מש"כ בכס"מ בהל' ברכות פ"ה ה"ז – צ"ע, שהרי כתב הרמב"ם
שם "קטנים .. מזמנין לעצמן כו' קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו
כו'".

* ע"פ פשטות הלשון בהחילוק שכתב שם.

ומש"כ בטור"ג להנדה 26 – הוא ע"פ פשטות הלשון בשו"ע שם בתחלתו (שמ"מ הוא חייב מדברי סופרים כמותו). וצ"ע מהו עיקר כו'.

28 החינוך, אלא גם בכך שזוהי המצוה – שהאב יחנך את
29 בנו, שהבן יקיים מצוה זו. ולכן, גם לדעת התוספות
30 והרמב"ם, יש לומר, שאכן, מלכתחילה הטילו החכמים את
31 חובת החינוך רק על האב ולא על הבן⁴⁸, אך כיון שמצות
32 האבא היא לחנך את בנו לקיים את המצוה, חלה ממילא
33 על הבן חובה בקיום המצוות, וגם הוא נקרא חייב בדבר
34 זה⁴⁹.

35 במילים אחרות: כיון שהאב חייב לחנך את בנו לקיים
36 את המצוה, הרי למרות שקיום המצוה על ידי הבן היא
37 עקב החובה המוטלת על האב, בכל זאת פעולת המצוה
38 מתקיימת בשלימותה על ידי הקטן עקב ציווי, ולכן הוא
39 נחשב חייב בדבר,

40 עד כדי כך שהוא יכול להוציא גדול (שחייב רק
41 מדרבנן) ידי חובתו. וכך מוצאים גם לגבי מצוות
42 דאורייתא, דלהלן.

ו.

האמור לעיל ייתכן אף לגבי מצוות דאורייתא

43 להלן דוגמא לאמור לעיל במצוה דאורייתא⁴⁹: בענין
44 חובת השמחה ברגל אומר אביי⁵⁰ "אשה בעלה משמחה".
45 על כך אומר רש"י⁵¹: "בבבל בבגדי צבעונין..." מקשים
46 על כך בעלי התוספות⁵² מן הנאמר במסכת חגיגה: איזהו
47 קטן (דפטור מראיה) כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו
48 ולעלות מירושלים להר הבית, ושואלת הגמרא⁵³ "עד הכא
49 מאן אתייה (= ועד כאן מי הביאו?) ומשני עד הכא
50 דמיחיבא אימיה בשמחה (איתתיה...) (= והתירוץ הוא:
51 עד כאן הביאתו אמו שחייבת בשמחה), משמע שזוקקה
52 לעלות משום שלמי שמחה. ומפרש רבינו תם בעלה
53 משמחה, שהחויב על בעלה ולא עליה וכו', והא דקאמר
54 (= ומה שנאמר) בחגיגה דמיחיבא אמה, משום בעלה
55 ולא משום היא".

1 וכך גם לגבי נשים, בדומה להכשר מצוה כדלעיל, כפי
2 שידועים דברי הר"ן⁴⁴, שלמרות שאשה אינה חייבת
3 במצות פריה ורביה, "מכל מקום יש לה מצוה מפני שהיא
4 מסייעת לבעל לקיים מצותיה". כלומר, כיון שהבעל יכול
5 לקיים את המצוה רק על ידי האשה, יש גם לה מצוה.
6 ואף כאשר סיועה של האשה למצות הבעל אינו הכרחי
7 לעצם קיום המצוה, אלא היא רק מסייעת לאפשרותו
8 לקיים את המצוה, נפסקת ההלכה⁴⁵, שלמרות שכלעצמה
9 אין היא חייבת במצוה זו – תלמוד תורה – הרי "אם היא
10 עוזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאודה שיעסוק בתורה
11 חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים
12 ועושים על ידה"⁴⁶.

ה.

השתתפות הקטן במצות החינוך היא על ידי קיום המצוה בשלימותה

13 אך בכל הדוגמאות המנויות לעיל, כולל מכשירי
14 מצוה, שמברכים עליהם את ברכת המצוות לדעת
15 הירושלמי, הרי ההזדקקות לפעולה של הכשר המצוה,
16 לעשיית הלולב וכדומה, או לסיוע אשה בפריה ורביה, הרי
17 היא משום שבמציאות נעשתה המצוה על ידי הקדמת
18 פעולה אחרת, ולכן חלה גם על פעולה זו מעין חשיבות
19 ומהות המצוה.

20 אך אין בהם חלק ופרט מהמצוה עצמה.
21 ולכן אין הם נעשים חלק ממצוה זו ממש: הברכה היא
22 לעשות לולב, ולא על נטילת לולב. וכן בדברי הר"ן "יש
23 לה מצוה" – סתם, ולא דוקא מצות פריה ורביה⁴⁷ של
24 האיגוס⁴⁸.

25 בענינו מדובר על ענין שלמעלה מכך: במצות החינוך
26 למשל, השתתפותו של הקטן במצות החינוך אינה
27 מתבטאת רק בכך שבלעדיו אין האב יכול לקיים את מצות

(49*) עוד דוגמא – לדעת (שו"ת) מהרי"ק סקכ"ו: ואע"ג דלוח
בריבית פסול לעדות אע"ג שאין לוקח ממון שאין שלו נראה לע"ד דכיון
שעבירות לקיחת הממון דמלו' על יד הלוי נעשית וא"א מבלעדו חשיב
עד חמס .. והיינו דמשני תלמודא מלוה הבאה בריבית כלו' שהלואת
הריבית נעשית ע"י המלוה והלוה וא"א לה זולתה.
ובשו"ע אדה"ז ריש הל' רבית – שהוא מפני חומר העון, וי"ל שזהו
טעם על הבא שם תיכף לאח"ז שיש אזהרה מיוחדת ללוה – אבל מסגנון
הל' משמע דקאי גם על לפניו. – וראה בהמצוין במ"מ שם.
50 ר"ה ו, סע"ב. קדושין לד, ב.
51 ר"ה שם. וראה פרי"י קדושין שם.
52 ר"ה שם ד"ה אשה (ועוד קושיות). וראה גם ד"ה הנ"ל קדושין
שם.
53 חגיגה ו, רע"א.

(44*) רפ"ב דקידושין.
45 הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א. מסוטה כא, א. רמ"א שם ס"ו.
46 ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 37 ואילך.
47 ואפילו את"ל שזהו בגדר מצות פור' – הרי האיש והאשה הפכים
הם בזה: האשה קרקע עולם (מנהדרין עד, ב) ובאיש – אין קישוי אלא
לדעת (יבמות נג, סע"ב).
48 ראה לקו"ש שם ע' 41-42 והערה 43. ולהעיר מזה שנשים חייבות
ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן כו' (הל' ת"ת שם) שזה שחייבות
ללמוד הוא רק בכדי שידעו היאך לעשות המצוה שלהן ובכ"ז נעשה
הלימוד ענין בפ"ע ולכן מברכות הן ברכות התורה (שו"ע אדה"ז סו"ס
מו) – וראה לקו"ש שם.
48*) ראה שד"ח שם ד"ה עתה.
49 וכמה נפק"מ בין דעה זו להדיעה שהקטן מחוייב מלכתחילה.

מהר"י קורקוס על הרמב"ם בענין קרבן פסח – "אם שחטו
 עליו בראשון פטור" – "כיון דרחמנא רבייה לקטן⁵⁷
 שישחטו עליו וממנין אותו נפטר הוא בכך מן השני" –
 כדי להבין זאת יש להקדים את הסבר הגאון
 הרוגוטשובי⁵⁸, שההלכה בדברי הרמב"ם "אם שחטו עליו
 בראשון פטור" היא רק כאשר האב מינה את בנו על קרבן
 בפסח כאחד מבני החבורה, שאז הוא פטור מפסח שני.
 אך אם הקטן נכלל בעת שחיטת הקרבן בתוך "בית אבות",
 אף אם נאמר ש"שה לבית אבות" היא חובה מדאורייתא,
 הרי אז הוא חייב בפסח שני. כי הקטן יכול לאכול עקב
 הענין של "שה לבית אבות" מפני שהוא בטל לאב, ולא
 מפני שהוא מציאות בפני עצמו. ואם כך, הקטן כאדם
 בפני עצמו לא קיים מצות קרבן פסח⁵⁹. אבל אם האב
 מינה אותו על פסחו כאדם בפני עצמו, אז שחטו את
 הקרבן גם עבור הבן, ורק במקרה זה הוא פטור מפסח
 שני.
 ההסבר לכך הוא כדלעיל⁶⁰: כיון שהתורה קובעת
 שקטן יכול להימנות על קרבן פסח במציאות בפני עצמו,
 יוצא, שעקב מצות התורה על האב חלה על הקטן מצות
 קרבן פסח⁶⁰, ולפיכך הוא פטור מפסח שני, כאשר שחטו
 עבורו בפסח ראשון.

1 מכך רואים שלדעת התוספות, למרות שאין האשה
 2 כשלעצמה חייבת בשלמי שמחה, בכל זאת, כיון שמצוה
 3 על הבעל לשמח את אשתו, גם שמחתה היא מצוה, עד
 4 כדי כך שהגמרא מתבטאת בביטוי "דמיחייבא...
 5 בשמחה"⁵⁴ ולא כלשון הר"ן לגבי פריה ורביה "יש לה
 6 מצוה"⁵⁵.
 7 לפי האמור לעיל ניתן להסביר באופן דומה את חובת
 8 תלמוד תורה המוטלת עד קטן, כפי שאומר הצמח צדק¹⁶
 9 בהסבירו את דעת הרמב"ם המוזכרת לעיל בסעיף ב': כיון
 10 דתלמוד תורה לא דמי לשאר במצוות, דבשאר מצוות אין
 11 האב מחוייב לחנך בנו בדאורייתא אלא מדברי סופרים,
 12 אבל בתלמוד תורה מחוייב האב מדאורייתא ללמוד את
 13 בנו... אם כן שמא גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא –
 14 ויש לומר, שההסבר לכך הוא: כיון שחלה על האב
 15 חובה מדאורייתא על מעשה הלימוד של הקטן, הרי
 16 לימודו הוא חובה. ולפיכך, כאשר לא לימדו אביו עדיין
 17 נשאר בעינה החובה שמוטלת מדאורייתא⁵⁶.

ז.

התמנות הקטן על קרבן פסח ראשון פוטרת אותו מפסח
 שני

18 ויש לומר שבדרך דומה ניתן להסביר את תירוצו של

הוא מדאורייתא, וכ"מ ברמב"ם הל' חגיגה פ"ב ה"ג – שלא כתב שהוא
 מד"ס כמ"ש בהל' ציצית ברכות סוכה ולולב (אבל ראה לח"מ וקרית
 ספר שם). וכן מפורש בפיה"מ להרמב"ם חלה פ"ד מ"א (וראה טו"א
 חגיגה ו, א סוף קטע המתחיל פיסקא) דמירושלמי חגיגה פ"א ה"א
 משמע דקטן ד(ב"ש ו)ב"ה חייב מה"ת. וראה העמק שאלה לשאלות
 שאילתא קלו סק"ב דלהרמב"ם הוא גם לקרבן.
 כי מכין שנאמר "כל זכורך" הרי התורה רבי' לקטן, א"כ נכלול
 במצוה מדאורייתא. ועפ"ז מובן מה שהביא הכתוב ד"ל זכורך" אף
 שבבבלי כתב דקרא אסמכתא בעלמא.

ועפ"ז חידוש הוא לכאורה דיש מה"ת חיוב "כדי לחנכו במצות"
 וראה העמק שאלה שם ואכ"מ.

58 צפע"ג הל' תרומות פ"ב ה"יב (מג, סע"ב ואילך). שו"ת דווינסק
 ח"ב ס"ט"י. אלא שבשו"ת שם סי' יוד כתב "דגבי פסח ברמב"ם .. מיירי
 שכבר הגיע ל"ג שנה רק לא נגמרו ב' שערות השיעור שלו אז ולכן אם
 בפ"ש כבר נגמר י"ל דהוה גדול לנפוע ולכן א"צ". ועיי"ש מה שמביא
 מפסחים צב, ב למ"ד דרך רחוקה רחמנא פטרי ומ"מ אם עשה פסח יצא
 כו'.

59 להעיר מלשון אדה"ז בשו"ע הל' שבת ששמ"ג ס"ח. וראה
 בארוכה לקו"ש חכו"ו ע' 69 ואילך.

60 ביאור דברי הרמב"ם ביסוד הנ"ל מובן גם ע"פ שאר מפרשי
 הרמב"ם. אבל יומתק ושייך יותר לנדו"ד – ע"פ הצפע"ג. וראה לקו"ש
 שם.

60* ועד"ז (ויתירה מזו) י"ל במצות הקהל, בנוגע להטף. נתבאר
 בארוכה בלקו"ש חייט ע' 363 ואילך.

54 וי"ל דגם בזה הרמב"ם והראב"ד לשיטתייהו אולי. דבהל' חגיגה
 (פ"א סה"א) כתב הרמב"ם "ונשים חייבות במצוה זו" והראב"ד כתב "לא
 בקרבן אלא בשמחה שתשמח עם בעלה שתעלה עמו והוא ישמח אותה".
 ובלח"מ (וראה כס"מ) שם, דהרמב"ם לא ס"ל כרש"י אלא כפי' התוס'
 וכאב"י, והראב"ד טעמו "דכיון דאין החיוב על האשה אלא על הבעל לא
 ה"י לו לומר ונשים חייבות במצוה זו". ועפ"ז רש"י ותוס' וכן הרמב"ם
 והראב"ד (ראה לעל הערה 25) לשיטתייהו אולי במצות חינוך אם ע"י
 זה שהוא בגדר המצוה – נעשה מחוייב בדבר.

55 עוד דוגמא לנדו"ד "ברכת כהנים", שגדר המצוה הוא שכהנים
 מברכים ישראל. ועפ"ז תובן דעת החרדים (מ"ע כו' התלויות פה כו'
 לקיימם בכל יום פ"ד אות יח) וההפלאה (כתובות כד, ב ברש"י ד"ה
 דאיסור עשה) הובא בשע"ת אר"ח סקכ"ח סק"ב שיש מצות עשה על
 ישראל שיתברך. ובהפלאה שם: וכן מצינו בכל מקום אע"ג דבתורה
 אינו מפורש ציווי אלא על העושה, המצוה על שניהם, כגון ביכס יבמה
 יבא עלי' והמצות עשה גם עלי' כו' (ולא הביא דברי הר"ן הנ"ל בפו"ר,
 כי האשה במצות יבום היא יותר מאשר בפו"ר).

56 ראה לקו"ש ח"י"א ע' 44 ואילך במצות פדיון הבן ומילה.
 ובשוה"ג להערה 19 שם הטעם שלא אמרינן כן גם בפדה"ב ומילה
 (כתב"ת).

וע"פ ביאור הנ"ל בפנים יש להעיר במש"כ הצ"צ החילוק דת"
 לשאר מצות שבהם מחוייב מד"ס משא"כ בת"ת שמחוייב האב מדאורייתא
 וא"כ שמא על הקטן יש חיוב – מהשקו"ט הידועה האם דרבנן חל על
 החפצא (ראה צפע"ג כללים בערכו. אה"ת דאורייתא כלל יוד. ובכ"מ).

57 לכאורה י"ל מעין זה במצות ראי' שמלשון הרמב"ם במ"ע נג
 משמע שהחיוב לעלות "עם כל בן זכר יש לו שאפשר לו להלך לבדו"

23 שהאשה לוקה האיש מביא קרבן, אין האשה לוקה אין
 24 האיש מביא קרבן, מנלן (= מנין לו?) אמר רבא, דכתיב:
 25 ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת
 26 לאיש והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה, מכדי עד
 27 הכא באיש קא מישתעי קרא (= הרי עד כאן דיבר הפסוק
 28 אודות האיש) נכתוב והביא את אשמו לה' ולבסוף לכתוב
 29 בקורת תהיה, אמאי כתב רחמנא ברישא (= מדוע כתבה
 30 התורה תחילה) בקורת תהיה ולסוף כתב והביא את אשמו
 31 לה', הכי קאמר, אם בקורת תהיה היא והביא את אשמו
 32 לה', ואם לא תהיה בקורת לא יביא הוא את אשמו.
 33 ומסביר הרמב"ם, שאין זה סימן בלבד, אלא כעין טעם
 34 וסיבה: "והביא את אשמו לה'... וכפר עליו..." הוא תוצאה
 35 מכך שגרם ל"בקורת תהיה", גרם לאשה חובת מלקות⁶⁴.
 36 ולכן קשור הענין גם לקטן: באיסורי עריות אחרים חל
 37 האיסור על הבעול והנבעלת – כל אחד כשלעצמו, ואין
 38 מוטלים על הקטן חובות וענשים, גם לא לצורך כפרה, וכן
 39 אין הוא נכלל בחובה המוטלת על אחר, כי פעולת הבעול
 40 היא איסור וחובה בפני עצמה.
 41 אך לעומת זאת בענין שפחה חרופה "הכל תלוי בה"⁶⁵
 42 – חובת האשם המוטלת על האיש היא מפני שגרם לחיוב
 43 האשה בעונש, ובכך נכלל גם קטן, כמוסבר לעיל, שמפני
 44 מצות האב ללמוד תורה עם בנו או לחנכו נקרא גם הקטן
 45 חייב בכך, וגם כאן, כיון שמעשהו של הקטן⁶⁵ גורם על
 46 פי התורה לחיוב מלקות על האשה, לכן⁶⁶ "הוא מביא⁶⁷
 47 קרבן"⁶⁸.

שביארנו, והטעם לזה כיון "שאינן האיש חייב קרבן כו'". אבל זה אינו
 מספיק, כי לכאורה פשיטא היא, שהרי כבר כתב לעיל (הט"ו) שצ"ל
 "גדולה הבעולה המזידה וברצונה"⁶⁴,
 אלא שבוה מבואר הטעם שגם "בן ט' שנים ויום א' שבא על שפחה
 חרופה היא לוקה והוא מביא קרבן", כיון שכל גדר חיוב קרבן דהאיש
 בשפחה חרופה בא מצד שנעשה כאן מעשה שהיא חייבת מלקות ע"ז.
 וכן משמע שמפרש בקריית ספר הל' איסור"ב שם שכתב "בן ט' שנים
 ויום א' שביאתו ביאה הבא על שפחה חרופה הוא מביא קרבן כיון שהיא
 לוקה דכל שהיא לוקה מביא הוא קרבן כדילפינן כו'". וראה דבריו בהל'
 שגגות שם.
 67 וע"פ כהנ"ל ובהערה שלפנ"ז משמע שזה "שאינו מביא (קרבן)
 עד שיגדיל ויהי בן דעת" הוא לא לפי שרק אז נעשה עליו חיוב קרבן,
 אלא כפשטות הלשון (שהחיוב עליו תיכף אלא ש)אינו מביא עד שיגדיל.
 והטעם כיון "דבקרבנות כתיב רצון וכתוב לרצונכם תזבחנהו" (מגדול עוז
 הל' איסור"ב שם) או "משום שצריך שיקדיש הקרבן וזה רק במופלא סמוך
 לאיש" (צפע"ג השלמה ו, ד. וכ"פ בכס"מ ברמב"ם הל' ק"פ פ"ב ה"ד).
 68 ראה רמב"ם הל' פסוהמ"ק ספ"ג דס"ל שגם אם "מהלך במקום

ח.

באיסור שפחה חרופה חייב הקטן עקב גרימתו לחיוב מלקות לאשה

1 בדומה לכך ניתן לומר לגבי קטן "בן ט' שנים ויום
 2 אחד שבא על שפחה חרופה, היא לוקה והוא מביא
 3 קרבן": כיון שעקב ביאתו הוא חייב מלקות מן התורה על
 4 ענין שפחה חרופה, וזוהי פעולה הגורמת לחיוב מלקות,
 5 מקבלת פעולתו תוקף מן התורה ו"מביא קרבן" – הוא
 6 זקוק לכפרה⁶¹.
 7 ההסבר להבדל שבין איסור שפחה חרופה לבין איסורי
 8 עריות אחרים, שבהם הקטן פטור לגמרי⁶², נובע מהשוני
 9 הכללי שבין איסור שפחה חרופה לבין איסורי עריות
 10 אחרים, כלשון הרמב"ם⁶³ "ביאת שפחה זו משונה מכל
 11 ביאות אסורות שבתורה, שהרי היא לוקה שנאמר בקורת
 12 תהיה והוא חייב קרבן אשם שנאמר והביא את אשמו,
 13 אחד שוגג ואחד מזיד בשפחה חרופה מביא אשם". מסגנון
 14 זה מובן, שהשוני בעונש הוא הוכחה לכך שעצם האיסור
 15 "ביאת שפחה זו משונה".
 16 וכך מובן גם מהמשך דברי הרמב"ם "הבא עליה
 17 ביאות הרבה בין בזדון בין בשגגה מביא אשם אחד אבל
 18 היא חייבת מלקות על כל ביאה וביאה... כשאר חייבי
 19 לאוין", כלומר, לגביה הביאה היא כמהות של חייבי
 20 לאוין, אך לא כן לגבי האיש⁶⁴.
 21 ויש לומר, שזהו ביאורם של דברי ה"מגיד משנה":
 22 "מפני שהוא סובר שהכל תלוי בה..." בגמרא נאמר "בזמן

61 עייג"כ יד המלך לרמב"ם שם. וראה שד"ח כללים מערכת קוף
 כלל נב.
 62 כריתות שם. רמב"ם הל' איסור"ב פ"א הי"ג ואילך.
 63 שם פ"ג הי"ד.
 64 ראה צפע"ג הל' איסור"ב שם. ושם, שלדעת הרמב"ם "החיוב הוא
 רק בה ולא בוי".
 65 עפנה"ל (בחילוק ביאת שפחה חרופה לעריות) אולי יש לבאר
 גם זה שבעריות חייב אחד המערה ואחד הגומר וחייב בין כדרכה בין
 שלא כדרכה ועוד, משא"כ בשפחה חרופה פטור עד שיגמור ביאתו
 ופטור שלא כדרכה וחייב רק כשהוא ברצונה ועוד (רמב"ם הל' איסור"ב
 פ"א הי"ג. פ"ג הט"ו. וש"ג) – כי מכיון שכל האיסור תלוי רק בה – צ"ל
 הפעולה בה (הביאה) בשלימות וברצונה, משא"כ שאר עריות.
 65* להעיר גם ממהרי"ק דלעיל הערה *49.
 66 וי"ל שהרמב"ם רמזו בזה שמסיים בהלכה זו דוקא "שאינן האיש
 חייב קרבן עד שתתחייב היא מלקות שנאמר בקורת תהי' והביא את
 אשמו" – דלכאורה אינו נוגע להלכה זו.
 בפשטות קאי ע"ז שכתב "והוא שתייה גדולה ובעולה וברצונה כמו

(* ודוחק גדול לומר שהי' קט"ד שכשם שדין זה שונה שהקטן חייב קרבן, כן ה"י אפ"ל שהיא חייבת מלקות גם אם היא קטנה, כי (נוסף ע"ז שנדיין קשה במ"ש "בעולה וברצונה" (הרי) אין עונש מלקות לקטנה.

ט.

התמסרות לחינוך של כל ילד יהודי לתורה ולמצוות

בנוסף לכך, התורה ניתנה בזכות ענין החינוך. רק על ידי
 ש"בנינו עורבין אותנו" הסכים הקדוש-ברוך-הוא לתת את
 התורה⁷⁵ –
 דוקא על ידי שמחנכים את הילד למצוות הוא נעשה
 מציאות עצמית וקשור למצוה מצד עצמו, כאמור לעיל,
 שהקטן עצמו נקרא חייב במצוה. ויותר מכך לגבי תלמוד
 תורה: כאשר מלמדים תורה לילד, והרי "מצוה על כל
 חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי
 שאינן בניו, שנאמר ושננתם לבניך... אלו תלמידיך"⁷⁶,
 הופכים אותו למציאות חדשה – התלמיד מתאחד עם
 התורה ועם נותן התורה, כמאמר חז"ל⁷⁷ "כל המלמד את
 בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".
 מכל זאת מובנת חשיבות החובה המוטלת על כל אדם
 להשתדל להתמסר לחינוך בני ובנות ישראל ללימוד
 התורה ולקיום המצוות. ובמיוחד בימים אלו, שבהם
 מתכוננים לימי החופשה, יש לדאוג לכך שכל ילד או ילדה
 יהודיים, ימצא בסביבה של תורה ויראת שמים במשך
 חדשי הקיץ, ורצוי במשך כל עשרים-וארבע שעות היממה,
 וזאת תהיה ההכנה לתוספת בחינוך של הילדים והילדות
 בשנה שלאחר מכן.

מכל האמור לעיל נלמדת הוראה לגבי החשיבות
 הגדולה של החינוך, ובמיוחד לגבי תלמוד תורה.
 – ענין החינוך קשור במיוחד לימי ספירת העומר אשר
 בין פסח, זמן חרותינו, לבין חג השבועות, זמן מתן
 תורתנו, ואשר מחברים ומאחדים אותם⁶⁹, כדלהלן.
 בחג הפסח בולט הדגש המושם על חינוך קטן
 למצוות: בנוסף לאמור לעיל, שבאחת המצוות העיקריות
 של יציאת מצרים – קרבן פסח – אנו רואים שהתורה כלל
 את הקטן, כדלעיל, הרי סדר פסח וסיפור יציאת מצרים
 מבוססים וקשורים ל"והגדת לבנך"⁷⁰. ובכלל, יציאת עם
 ישראל ממצרים מושוית בנבואת יחזקאל⁷¹ להולדת תינוק,
 אשר מיד עם היולדו מתחיל חינוכו לכל ימי חייו⁷².
 וכך גם בחג השבועות, זמן מתן תורתנו – התחלת
 לימוד התורה על-ידי אבינו שבשמים עם בנו – עם
 ישראל, שעליהם נאמר⁷³ "בנים אתם לה' אלקיכם",
 ובדומה לכך לגבי האב והבן בעולם הזה, שלמרות
 שלגבי המצוות בכלל "אביו אינו חייב לחנכו במצות מן
 התורה אלא מדברי סופרים", הרי ב"תלמוד-תורה מצות
 עשה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה"⁷⁴.

(משיחות חג השבועות תשכ"ח וש"פ נשא תשל"א)

ומברכין עלי'.
 (70) שמות יג, ח.
 (71) טז, ד ואילך. וראה תו"א וארא נה, א.
 (72) ראה מכתבים כללים לחגה"פ תשל"ז (הגש"פ (קה"ת, תשמ"ר) ע' עדרת ואילך).
 (73) ראה יד, א.
 (74) הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתן.
 (75) שהש"ר פ"א, ד (א).
 (76) הל' ת"ת להרמב"ם פ"א ה"ב.
 (77) סנהדרין יט, ב. הובא בפרש"י עה"ת במדבר ג, א.

שאינו צריך ה"ז הולכה והמחשבה פוסלת בה", והראב"ד פליג ע"ז. וע"פ
 ביאור הצפ"ע"נ בגדר הולכה (ראה צפ"ע"נ עה"ת ר"פ מסעי. מהד"ת נא,
 ג. וראה לקו"ש ח"ד שם ע' 39. וש"נ. לעיל ע' 200) דדבר המוכרח
 נעשה גם בזה חשיבות בפ"ע כו', י"ל שגם בזה הרמב"ם והראב"ד
 לשיטתייהו אזלי, שגם בדבר שאינו מוכרח בעצם, ורק בפועל בנדו"ז הי'
 פעולה זו הכנה והכשרה לפעולה אחרת (ההולכה לפני הזריקה) גם בזה
 נעשה גדר מצוה. ועד"ז בנדו"ד בשפתה חרופה. ועד"ז דעת הרמב"ם
 בקרבן פסח על הקטן (אלא שבהולכה נעשה עבודה בפ"ע, כנ"ל).
 (69) ובפרט ע"פ אגדה הובאה בר"ן סוף פסחים. חינוך מצוה שו.
 ועפ"ז גם ספה"ע שייכת לסברא הנ"ל בפנים, שאף שכל ענין הספירה
 הוא רק הכנה והכשרה למ"מ מ"מ נעשה מציאות וחשיבות בפ"ע

לקוטי שיחות

פרקי אבות

כרך יז פרק ג

מתורגם ללשון הקודש

- 20 לכאורה אין לה שום קשר להנהגה של מידת חסידות, או לזהירות לפנים משורת הדין, אדרבה, שלילת מצב של "חיים בלעו" – מוכרחת על פי ציוויים הכי חמורים בתורה.⁵
- 24 (ב) מהו דיוק הלשון "איש את רעהו חיים בלעו"? הלשון הרגילה והפשוטה במקרה זה היא "הריגה", כלשון הכתוב⁶ "אין יראת אלקים גו' והרגוני", או "גזילה" (אם הכוונה כאן גם) לגזלות ונזקי-ממוץ), וכיוצא בהן – ומדוע משתמשים כאן בלשון וענין מחודשים "חיים בלעו"?⁷
- 30 (ג) כל הענינים בעולם תלויים בעם ישראל⁸, ככתוב⁹ "את העולם נתן בלבם". מזה מובן, שהאפשרות ש"אלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו" קיימת גם חס ושלום אצל יהודים¹⁰, ואדרבה – כתוצאה מיישום הוראה זו על-ידי יהודים, נפעל גם בעולם שלא יהיה "איש את רעהו חיים בלעו".
- 36 ולכאורה תמוה: כיצד שייך לומר אודות יהודים, שלמרות כמה וכמה ציוויי ה' הברורים בזה, הרי בלא מוראה של מלכות יוכל יהודי "לבלוע" (ולא סתם אדם נוסף, אלא אפילו) את "רעהו"¹¹? ובפרט, כאמור, שהמדובר כאן אודות יהודי (הלומד מסכת אבות,

א.

- שליטת "איש את רעהו חיים בלעו" – מידת חסידות?
1 "רבי¹ חנינא² סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה³ איש את רעהו חיים בלעו".
4 וצריך להבין:
5 (א) חז"ל אומרים⁴ "מאן דבעי למהוי חסידא לקיים כו' מילי דאבות" [=הרוצה להיות חסיד יקיים את הנאמר בפרקי אבות], כלומר: מסכת אבות מורכבת מ"מילי דחסידותא" [=דברי חסידות], הנהגות שאינן מחוייבות מצד הדין, ויש לעשותן מצד "חסידות" – לפנים משורת הדין.
11 [ועל דרך ההוראה במשנה הראשונה בפרק זה: "הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה" – שורת הדין מחייבת רק שיהודי לא יעשה עבירה בפועל, ועל כך מוסיפה המשנה הנהגה חסידותית: שהאדם יעמוד במצב של יראת החטא, (וזה גם עצה והוראה) שלא יבוא (ואף לא יתקרב) לחטא – באמצעות התבוננות בשלושה דברים, ועל-ידי כך "ואין אתה בא לידי עבירה"],
19 אך ההוראה "הוי מתפלל בשלומה של מלכות"

והדגים בולעין זה את זה חיים לכך נקט הכי. אבל במאמר ר' חנינא עצמו לא נזכר כלל הכתוב "ותעשה אדם כדגי הים" שבע"ז שם, ומובן שנקט הכי כי יש מצב ותוכן כזה גם בבני אדם. וראה מגן אבות (להרשב"ץ) – הובא במד"ש כאן: ולשון הכתוב הוא כו'. ובמצו"ד לתהלים קכד, ג. (8) כמוכרת ע"פ מד"ל (רש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ועוד) בראשית – בשביל ישראל שנקראו ראשית.
(9) קהלת ג, יא. לקו"ת במדבר ה, ריש ע"ב.
(10) ראה פיה"מ להרמב"ם (תרגום קאפח): כלומר לולא יראת המלכות היינו בולעים זה את זה חיים. ועד"ז הוא במחז"ז: שאילולי לא היתה יראתה של מלכות עלינו כו' היינו בולעים אחד את חבריו כו'. ולהעיר מהגירסא במחז"ז שם, בש"נ למשניות וכת"י ע"ז הנ"ל (הערה 2): "בלענו".
(11) ראה מדרש שמואל בסוף הפיסקא ואפשר. ובפי' מר' משה אלשאק.

(1) משנה ב.

(2) כ"ה הגירסא בדפוסי משניות שלפנינו (ובע"ז ד, א). וכ"ה גירסת אדה"ז בסדרו. אבל בשינויי נוסחאות למשניות "חנני". וכ"ה במס' ע"ז כת"י (ני. תשי"ז), ר"ח ע"ז שם. ובכ"מ. ולהעיר מר"ה יד, ב: א"ר חנינא ואיתימא ר' חנינא. ואכ"מ.

(3) בע"ז שם "שאלמלא מוראה של מלכות" (ועד"ז בטור חו"מ סי' א "מורא מלכות"). וליתא בע"י, כת"י הנ"ל ור"ח שם. ראה דק"ס שם. וראה נחלת אבות לאבות כאן.

(4) ב"ק ל, א. וראה לעיל ע' 370 הערה 7.

(5) שצריך לשמור לחייו וחיי ונען (שלא יבלעו חיים). וגם הפרט ד"הוי מתפלל כו', הרי מ"ע על היחיד להתפלל על חיי רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. חינוך מצוה תלג. שרש מצות התפלה בתחלתה).
(6) וירא כו, יא.

(7) בתור"ח לע"ז שם: לפי שהכתוב המשיל את בני האדם לדגי הים

27 כמוזכר לעיל, זאת אומרת: הוראות עבור יהודים
28 השלמים וזהירים בלימוד התורה וקיום המצוות וחסרה
29 להם רק הנהגה במידת חסידות –

30 הרי ממילא פשוט, שאין כל מקום להורות להם לא
31 לגזול יהודי שני, ובוודאי לא לצוותם שלא יפגעו בחייו
32 של יהודי שני (ואם כן פשוט מדוע לא נאמרה כאן
33 אזהרה ממצב של "איש את רעהו הרגו", או "גזלו");
34 הדיוק כאן הוא דווקא (".. איש את רעהו) חיים
35 בלעו": אין רצונו חס וחלילה לפגוע בחייו (או
36 ברכושו) של יהודי שני, רצונו הוא "רק" – "חיים
37 בלעו", שהחיים – המציאות והמעשים – של השני
38 "ייבלעו" במציאות שלו¹⁹.

39 ואדרבה: לפעמים דוקא המעלות שיש לו –
40 שלמותו בלימוד התורה ושמירת המצוות מחד, ומאידך
41 החסרונות הרבים שהוא רואה אצל השני, בפרט אם
42 הלה איש פשוט בידעת התורה או אף לוקה בהעדר
43 זהירות בקיום המצוות – הן אלה שמביאות
44 ומכריחות²⁰ אותו להסיק, שעל השני להתבטל אליו.
45 ויתירה מזו – זוהי זכות ועילוי לאותו אחד באם
46 "יבלע" במציאותו שלו.

ד.

התעוררות היראה כתוצאה מ"שלומה של מלכות"
47 כדי לשלול הרגשה והנהגה שכאלו, אין מספיקה
48 הסברה שכלית, מאחר כי, אדרבה, מצד שכל אמיתי –
49 מאחר ואין המדובר כאן על שוטה רשע וגס הרוח, חס
50 ושלום – יש מקום לכזו טענה: סוף כל סוף הריהו
51 גדול בתורה ובקיום המצוות וכו', ובו בזמן "רעהו"
52 רחוק מאוד ממדרגה זו – הרי שהחשבון אמיתי
53 ומבוסס על פי תורה²¹, ובפרט אם השני זקוק לו
54 בלימוד התורה ובהוראות בקיום המצוות.

1 משום) שרצונו "למהוי חסידא" [=להיות חסיד] –
2 האם זקוק הוא לאזהרה "הוי מתפלל בשלומה של
3 מלכות" כדי להבטיח שלא יהיה "בולע" את "רעהו"?

ב.

קשר המאמר "שנים שיושבין וכו'" למשנתנו
4 לאחר המאמר המובא לעיל, נאמר במשנה זו¹²:
5 "רבי חנינא¹³ בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין
6 ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים כו' אבל שנים
7 שיושבין ויש ביניהם דברי תורה וכו'".

8 כבר דובר פעמים רבות¹⁴, כי חלוקת המשניות
9 הינה מדוייקת [דבר הנוגע להלכה למעשה¹⁵: במקרה
10 שאחד מקדש אשה "על מנת שאני יודע לשנות"
11 (שהקידושין הם בתנאי שהוא יודע משניות) – יש
12 לומר שמספיק (ונחוץ) לדעת שלוש משניות¹⁶], ויש
13 אומרים כי (גם) משום כך כלל אדמו"ר הזקן את מסכת
14 אבות בסידורו¹⁷ – כדי לדעת את אופן חלוקת
15 המשניות.

16 ואינו מובן: מהו ההמשך והשייכות של המאמר
17 "שנים שיושבין וכו'" למאמר "הוי מתפלל בשלומה
18 כו'", שלכן נכתבו שניהם באותה משנה? – לכאורה
19 אין נראה כל קשר ביניהם¹⁸.

20 [ואדרבה, הסברא מחייבת, שהמאמר שייך ואמור
21 להכלל במשנה הבאה "ר' שמעון אומר שלושה
22 שאכלו.. ולא אמרו עליו דברי תורה", שגם שם מדובר
23 אודות העילוי של דברי תורה בחבורה (והחסרון של
24 חבורה ללא דברי תורה)].

ג.

"חיים בלעו" – רצון שהזולת יתבטל כלפיו
25 והביאור בזה:
26 מכיוון שמסכת אבות כוללת "מילי דחסידותא",

16 חלקת מחוקק אה"ע סל"ח סק"מ (וראה ב"ש שם סקנ"א). ועד"ז
להסברה שהביא שם ש"די במשנה אחת.

17 ראה שער הכולל פ"ל ס"ג.

18 ויתירה מזו: בבא הא' מדברת בענין שנוגע לכל העולם (ראה
רש"י, מח"ו, מאירי, רבינו יונה, רע"ב ועוד), והכי מוכרח לישב העולם
"אלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו", ובבא הב' – בענין הנוגע
רק לישראל (לימוד התורה), ובמדריגה הכי נעלית שבו – "שכינה שרוי".

19 להעיר מפ"י המהר"ל (בספרו דרך חיים) כאן.

20 ע"ד מרד"ל בהמונע תלמידו מלשמשו כו' (כתובות זו, א).

21 להעיר ממחז"ל (ספרי) (ופרש"י) עקב יא, כב. וראה כתובות קיא,
ב. ועוד): ולדבקה בו (ע"י) הדבק בחכמים ובתלמידים.

12 לגירסת אדה"ז בסדורו. וכ"ה במשניות דפוס ראשון (נאפולי,
רנב), כת"י פארמה (ג), כת"י תמני. וכ"ה בדפוס משניות וש"ס שלפנינו.
ובמשניות שעם פי', מדרש שמואל וכו' הוא משנה בפ"ע. וכ"ה בכת"י
קופמאן, כת"י פארמה (א), כת"י פריז.

וראה ספר יש סדר למשנה למשניות (מהר"י (פיק) ברלין) בתחלתו
ד"ה אלה החוקים, ועוד.

13 כ"ה בסידור אדה"ז. וגם כאן שייניים, וע"ד הנ"ל הערה 2.
ובלחם נקודים (להיעבץ): חנני. כ"ה ברוב הספרים. ואכ"מ.

14 ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 155. ועוד.

15 ואולי י"ל שנפק"מ גם לענין "המהלך בדרך ושונה ומפסיק
ממשנתו" (משנה ד' לקמן (לגי' אדה"ז)). וראה מדרש שמואל שם מהרב
ר' משה אלמושנינו.

לאמיתתו) הרי בתפלתו בענין "שלומה של מלכות",²⁸
 הוא מרגיש (עד – בראי' מוחשית²⁸) את מלכותו²⁹ של
 הקדוש-ברוך-הוא³⁰; וממילא מתעורר אצלו על-ידי
 "מלכותא דארעא" הרגש ה"מורא" לפני מלך מלכי
 המלכים הקדוש-ברוך-הוא³¹
 – ועצם היראה מהקדוש-ברוך-הוא מכניעה אצלו
 את רגש ההתנשאות ותחושת הגדלות כלפי יהודי שני
 – לפי שמלכותו יתברך הינה באופן של "השוה"³²
 ומשוה קטן וגדול", הגדול שבגדולים לגמרי אינו תופס
 מקום בדיוק כמו הקטן שבקטנים.
 37

ה.

אין די בהתבוננות – דרושה תפילה

אך היצר הרע הרי הוא "אומן"³³ במלאכתו להוריד
 את האדם מדרך הישר – ולכן, לא מספיק שהוא עצמו,
 בכוחותיו שלו, יתבונן בענין "שלומה של מלכות"
 (ש"מלכותא דארעא" היא "כעין מלכותא דרקיע כו",
 כנ"ל); כי יתכן ולאחר זמן תחדל ההתבוננות להשפיע
 עליו כדבעי, מחמת תחבולות היצר, עד שה"מורא"
 יחלש ואפילו – יתבטל לגמרי.

לכן באה ההדגשה בהוראה זו "הוי מתפלל
 בשלומה של מלכות": לא לסמוך רק על ההתבוננות
 בכוחותיו שלו, אלא מחובתו להתפלל על כך – לשאת
 תפילה ולבקש שהקדוש-ברוך-הוא יעזור לו בטובו
 ובחסדו חסד חיים (כמאמר רז"ל³⁴: "אלמלא הקב"ה
 עוזרו אין יכול לו") בכל הנ"ל – עד שעל-ידי
 ה"מלכותא דארעא" יכיר וירגיש את מלכותו של
 הקדוש-ברוך-הוא³⁵.

ולכן, גם אם יסבירו ויבארו לו שעליו להתנהג
 אחרת (כל עוד יהיה זה הסבר שכלי בלבד), עדיין לא
 יוכל להשתחרר מההנחה, כי רעהו צריך להיות בטל
 "ובלוע" במציאות שלו.

והעצה לפעול אצל עצמו שלילת הנ"ל כדבעי, הוא
 לקיים את הוראת המשנה "הוי מתפלל בשלומה של
 מלכות", שעל-ידי זה²² יתעורר אצלו המורא של מלך
 מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא²³ – והרגש היראה
 הזה בכחו לפעול אצלו, שלא יחוש את עצמו גדול
 לעומת יהודי שני¹⁸.

וההסברה בזה: אמרו רז"ל²⁴ "מלכותא דארעא
 כעין מלכותא דרקיעא" [=המלכות בארץ (בעולם
 הזה), דומה למלכות שמים (של הקדוש-ברוך-הוא)],
 וההסבר בזה, כידוע²⁵: "מלכותא דארעא" נמשכת
 ומשתלשלת מ"מלכותא דרקיע" – למלך כאן למטה
 יש שורש ב"שר" שלו למעלה, ושורש ה"שר" עצמו
 הוא בדרגא גבוהה יותר, וכך למעלה ולמעלה יותר –
 גבוה מעל גבוה שומר²⁶ – עד למלכות של "מלך
 מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא".

ומזה מובן, כי כאשר קיים "שלומה של מלכות"
 בפשטות, שהשלטון של "מלכותא דארעא" הוא
 בשלימות כו', הרי הטעם והסיבה האמיתיים לכך הם,
 שב"מלכותא דארעא" מתגלה שורשה, "מלכותא
 דרקיע" – מלכותו של הקדוש-ברוך-הוא – ובתוקף
 גדול²⁷.

ולכן, כאשר יהודי נמצא במדריגת "מילי
 דחסידותא" (וממילא רואה הוא כל ענין כפי שהוא

(22) ראה טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) בתחלתו.

(23) להעיר מפי' הריטב"א הובא במדרש שמואל כאן בתחלתו. מדרש
 דוד (לר' דוד הנגיד – נכד הרמב"ם) "אבל תוכו של המאמר כו'". דרוע
 ימין להחיד"א. זרע יצחק למשניות. ועוד.

(24) ברכות נח, א. זח"א קצו, רע"א. ח"ג קעו, ב.

(25) ראה זח"א שם. ובכ"מ. ובארוכה (בהבא לקמן) ראה בד קודש.

(26) קהלת ה, ז.

(27) להעיר מתורת שלום ע' 204.

(28) להעיר מסה"מ עת"ר ע' נא. סה"מ קונט" ח"א רכו, ב ואילך. ועוד.

(29) להעיר מפי' הבחיי (הובא בלקו"ת צו יב, סע"ב ואילך) במ"ש

(משלי כד, כא) ירא את ה' בני ומלך. וראה פי' הצ"צ עה"פ (אוה"ת נ"ך

ח"ב ע' א"ב), ובתורת שמואל סו"ס תרכ"ח.

(30) ועפ"ז יש לבאר שדוקא ע"י קיום ההוראה "הוי מתפלל בשלומה

של מלכות" דבני" עד באופן של מילי דחסידותא, מתקיימת המודאה של

מלכות השוללת "איש את רעהו חיים בלעו" בהנהגת העולם (כנ"ל ס"א):

אצל אוה"ע מצ"ע אין "מודאה של מלכות" כ"א רק היראה מהדין

ומשפט העונש בפועל. ויראה זו אין בכוחה למנוע שלא יהי' איש את
 רעהו חיים בלעו – שכל חייו ומציאותו של השני יהיו "בלועים" ומכוסים
 במציאותו הוא, באופן שלהשני לא יהי' שום ענינים משלו, כי יהי' זקוק
 ונצרך לפרנסתו וכיו"ב להגדול ממנו (שהרי בזה אין דין ומשפט עונש
 כיון שאינו גונב וגדול מרעהו):

אבל ע"ז שאיש הישראלי מתפלל בשלומה של מלכות, שיורגש

במלכותא דארעא מלכותא דרקיע, הר"ז פועל גם באוה"ע "מודאה של

מלכות" השוללת "איש את רעהו חיים בלעו".

(31) להעיר מהמסופר באדה"ז שכשהי' במאמר כשבקרו הקיסר

(בכבדים אורחים) חלק לו כבוד מלכות באמרו בודאי הנך קיסר כו' כי

מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע ובהכנסך לכאן הרגשתי בנפשי

יראה ופחד כו' (בית רבי ח"א פט"ו. וראה בד קודש).

(32) פיוט "וכל מאמינים" (בתפלת ימים נוראים).

(33) ראה שבת קה, ב: כך אומנתו כו'.

(34) סוכה נב, ריש ע"ב. קדושין ל, ב.

(35) ע"פ הנ"ל תובן השייכות לבעל המאמר רבי חנינא סגן הכהנים

ו.

הביטול מתבטא באופן הלימוד

1 ובוזה יובן גם המשך המשנה "שנים שיושבין ואין
2 ביניהן דברי תורה כו":

3 ההוכחה האמיתית כי האדם (הנמצא במדריגת
4 "מילי דחסידותא", לאחר שלמד תורה כדבעי והוא
5 זהיר במצוות) אכן ביטל את רגש ההתנשאות והגאווה
6 כלפי הזולת – היא בכך שגם לימוד התורה שלו הוא
7 באופן³⁶ של "שנים שיושבין כו"³⁷.

8 והביאור: עיקר המציאות של לומד תורה (אודותיו
9 מדובר בפרקי אבות, כנ"ל) היא העסק שלו בתורה, וכל
10 שאר ענייניו אינם אלא טפלים. כדברי הפסוק³⁸: "אל
11 יתהלל חכם בחכמתו גוי' הגבור בגבורתו גוי' עשיר
12 בעשרו (שחכמה גבורה ועשירות הנם ענינים המשתנים
13 במהלך הזמן) כי אם בזאת יתהלל גוי' השכל וידוע
14 אותי", תורה היא דבר נצחי – "כי הם חיינו ואורך
15 ימינו", ועל דרך מאמר רז"ל³⁹ "מניח אני כל אומנות
16 שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה כו' בנערותו
17 כו' בזקנותו כו'".

18 ומכיוון שהתורה היא המהות האמיתית של העוסק
19 בתורה, מובן שביטול מהותו ומציאותו נמדד לפי רגש
20 הביטול הקיים אצלו בלימוד התורה.

21 וזהו הדיוק "שנים שיושבין כו": כל זמן שהלומד
22 (מרגיש שהוא) אצד היושב ועוסק בתורה, הוא החכם
23 והעוסק והמחדש חידושים בתורה, הרי לימודו אינו
24 באופן של "שנים שיושבין" – שלימודם הוא כיושבים
25 בשוה, באותה "ישיבה"; כי אם הוא מחשיב את עצמו
26 כ"ראש ישיבה" ואת השני – כאחד היושב כתלמיד (ומי
27 יודע באיזו שורה⁴⁰).

28 דווקא כאשר הוא בטל באמת, אזי לימודו עם רעהו
29 כו' הוא באופן של "שנים שיושבין" – כאצד, בלי
30 תחושת מעלה של לומד אחד לגבי השני⁴¹;
31 ואז נעשה "שכינה שרויה", ששכינה הוא גילוי
32 מלכותו של הקדוש-ברוך-הוא⁴²,
33 וכידוע⁴³: בשעה שיהודי פועל בעצמו את הביטול
34 (על-ידי "הוי מתפלל בשלומה של מלכות" כנ"ל) והוא
35 בבחינת "שנים שיושבין", אזי "שכינה שרויה" –
36 מתגלה בחינת מלכותו של הקדוש-ברוך-הוא (מלכותא
37 דרקיע) כמו שהיא מצד עצמה, לא רק על-ידי
38 התלבשות במלכותא דארעא, שעל-ידי זה נעשית
39 שלימות היראה והביטול לאלקות כמו שהוא מצד
40 הקדוש-ברוך-הוא⁴⁴.

ז.

"שנים שיושבין" היפוכו של "רעהו חיים בלעו"

41 על פי כל הנ"ל יובן גם הלשון והסדר בפסוק⁴⁵
42 המובא במשנתנו "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו
43 ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה'
44 ולחושבי שמו" –

45 שלכאורה: מכיוון והמדובר כאן אודות "שנים
46 שיושבין ויש ביניהם דברי תורה" מדוע נקראים הם
47 "יראי ה'" (ומה נוגע כאן לכנותם בתואר זה)? –
48 אלא שבכך בא הפסוק לבאר: מדוע העובדה ש"יש
49 ביניהם דברי תורה" פועלת ש"שכינה שרויה ביניהם"
50 – משום שה"נדברו" הוא באופן של "יראי ה'":

51 היראה ממלך מלכי המלכים הקב"ה קיימת אצלם
52 (על-ידי ה"מתפלל בשלומה של מלכות" וכיוצא בזה)
53 באופן גלוי ניכר ונרגש, כך שה"נדברו" שלהם

הדיעות, והי' יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות רבים כו' ונשרף וספר
תורה עמו (ע"ז יח, א. ובהמצויין לעיל הערה 35).

38 ירמי' ט, כב-כג.

39 משנה וברייתא סוף קידושין.

40 ראה ב"ק קז, א.

41 ראה מדרש שמואל הנ"ל הערה 36.

42 ראה בהנסמן לעיל הערה 23. תניא פנ"ב. ובכ"מ.

43 וראה תניא פ"ו.

44 ראה סדור עם ד"ח הערה לתיקון חצות.

45 מלאכי ג, טז.

שי"א* שהי' מעשרה הרוגי מלכות, שהמלכות הרג אותם בשליחותו של
הקב"ה נוראה ב"מדרש אלה אזכרה" וב"מעשה עשרה הרוגי מלכות"
דברי ר"י בן בבא ועוד: אנו חייבים מיתה למלך גדול ונורא והוא מסר
אותנו ביד מלך כו'.

36 ומה שמתחיל "שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה
מושב לצים", כי זה בא בהמשך ישיר להשלילה "איש את רעהו חיים
בלעו" – ראה מדרש שמואל בתחלתו (הובא בתו"ט בקיצור) דפירושו,
שאפילו עוסקים בתורה הם עוסקים כל אחד לבדו ואינם מתחברים
ללמוד בחברה כו' וקראם לצים כו' כיון שבגאותו וגאווה מתלוצץ כ"א
בקרב מדיעת חבירו כו', ע"ש. וראה ד"ה החלצו תרנ"ט פ"י.

37 וזוהי השייכות לר"ח בן תרדיון שהי' מעשרה הרוגי מלכות (לכל

* סה"ד ג"א תתפ ד"ה ר"ע נהרג. וראה תוס'ע אר"ח סתק"פ ט"ב (מבה"ג) בכ"ה בו (סיון) נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור"ח טגן הכתנים. אבל בהמדרשים (איכ"ר ב.
ד. מדרש תהלים ט, יג. ועוד. ובמדרשים שבפנים הגהרה). וכן ממחזור ליה"כ"פ פיוט "אלה אזכרה" ובקנינות "ארי הגבנון" לא נמנה בהעשרה.

- 1 בתורה⁴⁶ הוא תוצאה מהיותם בדרגת "יראי ה' איש אל
 2 רעהו" (ההיפך של "איש את רעהו חיים בלעו"), ולכן
 3 על-ידי לימודם הם מגיעים למדרגה של "חושבי שמו",
- 4 כולל גם – שנרגש בהם אשר "כל התורה" היא –
 5 "שמותיו של הקדוש-ברוך-הוא"⁴⁷.
 (משיחת ש"פ שלח תשל"ה)

47 רמב"ן בהקדמתו לפי' עה"ת, ע"פ זח"ב פז, א. לקו"ת ר"פ מצורע ובכ"מ.

46 להעיר מהענין הדבאת שלום (תורה) בין אדם לחבירו (שנים שיושבו) ה"ז הקדמה ומביאה השלום בין איש (ת"ת, שלום) לאשתו (מלכות – תנעשה שלומה של מלכות) – לקו"ת אמור לח, ב. ועוד.

אגרות קודש

ב"ה, ח' אייר, תשי"ג
 ברוקלין.

מחותי הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'
 מוה"ר גרשון שי' וזוגתו הרבנית מרת געסיא תחי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבם משבוע העבר, ולקרות בו אשר גם הם רואים בעיני בשר רוב הטבה במצבם, והשי"ת יזכה את כל אחד ואחד לבשר איש לרעהו אך טוב תכה"י.

ב) זה מכבר העירוני שימת לב כל אלו הלומדים שיעורים רבים (ואפי' גם ביחיד) שבין השיעורים יהי ג"כ שיעור לימוד הלכות המצויות ורגילות בחיי היום יומי, שרובם נמצאים בשו"ע או"ח. ואם מפני קוצר הזמן אי אפשר אחרת, יש ללמדם בקיצור שו"ע או בהלכות שנדפסו בסידורים שונים, אם דרך החיים להחיות דעת וכיו"ב, ובלבד שידעו את המעשה אשר יעשו כפשוטו ממש היינו בברכות הנהנין, הפסק בתפלה וכו' וכו'.

וגודל הזכות בזה שמעמידים את האדם על תכליתו אשר זה כל האדם את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, מבואר בכ"מ ואינו דורש ביאור נוסף, ובפרט כשהלומד השיעור הוא רב שבמילא נותנים לו כחות מיוחדים להצליח בהשפעתו בסביבתו.

ג) במענה להתאור דעסקנות הצבורית וביחוד בשדה החינוך, הרי גודל ערך עבודה זו, אין לשער. ובמילא לדעתי אין מקום כלל למחשבות לעזבה. אלא שכבר באה העת להכיר בההכרח הגמור לעזוב את דרך הפשרות, ואם בשנים מקודם הי' מקום לשקו"ט אם כדאי לוותר על חלק מהעיקר שבביל להציל את החלק השני של העיקר (וכותב אני בדיוק מקום לשקו"ט, כי המסקנא גם אז היתה שאם יתחילו בוותר על חלק מהעיקר הרי סו"ס מוותרים על כולו), הרי עתה ברור הדבר לאחר הנסיון של עשיריות בשנים.

ורואים שדרך הפשרות שונות ומשונות הביא לתוצאות נוראות, ופשיטא שצריך לעמוד חזק על הבסיס של חינוך תורני מבלי כל פשרות, אשר אז רק אז יש לקוות שיצילו את הדור הצעיר ובמילא גם את הבינוניים והזקנים. ועוד זאת הראה הנסיון בדור האחרון, שהנוער בעצמו לועג לאלו ההולכים בדרך הפשרה, באמרם שאלו המפשרים לו היו מאמינים בעצמם באותם הדעות שהם מלמדים אותם, לא הי' אצלם מקום לפשרה, ובפרט בדברים הקשורים עם תורת ה', שמוכן אשר אין לבשר ודם יפוי כח לעשות פשרות בעניניו של הקב"ה.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשו"ט תכה"י.

נ.ב. מוסג"פ הקונטרס שהו"ל ללי"ג בעומר הבע"ל שבטח יזכה בו את הרבים.

ילקוט לוי יצחק על התורה

וגאווה, וכן בפסח ביעור חמץ, ומחיית עמלק והמן כמו ביעור חמץ.

וזהו שאמר⁴ חז"ל שאסתר היתה עוסקת אז בביעור חמץ.

וזהו שפורים ופסח מורים על היחוד⁵ –

והוא מה שפורים⁶ מספרו ג' פעמים הוי' אלקים, שהי' רחמים וחסדים ממתקים⁷ את הגבורות, שמות אלקים.

וכן בפסח מברכים על הזבחים ועל הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, שיש בזה ענין היחוד הנעשה ע"י הפסח, קיר בחי' מלכות⁸, ורצון בחי' יסוד⁹, וא"כ קיר לרצון הו"ע היחוד, יחוד דכר ונוקבא, ועי"ז נמתקין כל הגבורות, שהוא שמות¹⁰ אלקים במלוי יודי"ן ורבו ע ובפשוט והנקודות מספר ע', שהם מספר קי"ר רצו"ן.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד תכג

מנחם התנועעויות חלק נב (ה'תשכ"ח חלק ב) ע' 260. ועוד.

(4) שהרי בי"ג ניסן נכנס המן אצל אחשוורוש (אסתר, יב) ונחתמו האגרות, ובלילה הי' ליל בדיקת חמץ.

(5) מבאר ומרמז שתוכן ענין של פורים ופסח מחיית עמלק וביעור חמץ, מרומז גם בגי' של המתקת שמות "אלקים", דמורים על ה"יחוד" של שמות "יהו-ה אלקים" שהוא גילוי אלקות, דחמץ ועמלק שרשם מהעלם והסתר אלקות – משמות אלקים בגי' הטבע כידוע.

(6) פורים בגי' 336, וכן ג' פעמים הוי' (3 × 26 = 78) + ג' פעמים אלקים (3 × 86 = 258), ביחד 258 + 78 = 336.

(7) ראה גם לקמן סי' קו.

(8) ראה אור התורה פ' בא ע' שכב וז"ל: קיר היינו מלכות כמ"ש בזהר פ' חיי דף קלב ע"ב, ע"פ ויסב חזקי' פניו אל הקיר, ובפ' ויחי דף רכח ע"ב, ובמאור"א אות ק סעיף כג עי"ש.

(9) ראה מאורי אור אות ר' סעיף לב וז"ל: רצון נק' היסוד של כל פרצוף המרצה לנוקבא. וביאיר נתיב שם: רצון בגי' מקור כי מקור היסודות וכי עי"ש.

(10) פירוש: אלקים במילוי יודי"ן, הוא כך: אל"ף (111) + למ"ד (74) + ה"י (15) + יו"ד (20) + מ"ם (80) = 300.

אלקים ברבוע הוא: א (1) + אל"ל (31) + אל"ה (36) + אלק"י (46) + אלקי"ם (86) = 200.

אלקי"ם פשוט = 86.

נקודות של אַלְקִים – כל נקודה הוא עשר – ויש שבע נקודות = 70.

סך הכל: 300 + 200 + 86 + 70 = 656.

וכן קי"ר (310) + רצו"ן (246) = 656 בדיוק.

שמות יב, מז - שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיתכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי

ביאור המדרש "שומר מצוה לא ידע דבר רע, זו אסתר שהיתה עוסקה במצות ביעור חמץ"

(קהלת ח, ה) שומר מצוה לא ידע דבר רע. זו אסתר שהיתה עוסקה במצות ביעור חמץ. ועת ומשפט ידע לב חכם. זה מרדכי דכתיב (אסתר ד) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה.

קהלת רבה פרשה ח' א (ה)

במצות ביעור. שזה היה י"ג ניסן כמפורש ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלשה עשר יום בו. ולערב בודקין את החמץ ואולי הכוונה כמבואר בש"ע שביום י"ג צריך לפנות כל החדרים. וכמ"ש ותבואנה נערות אסתר ויגידו לה הרי שהיא לא ידעה וכמ"ש ומאמר מרדכי אסתר עושה הרי ששמרה כל התורה וכל המצות.

פ' מהרז"ו

ביעור חמץ. לפי שקשה למדרש אמאי נקט קרא לישנא שומר מצוה הוה ליה למימר עושי מצוה לא ידע דבר רע, לז"א שהיתה עוסקת בביעור חמץ וזה הוא רק שימור והרחקה כדאיתא שמן התורה מותר בחמץ עד ו' שעות זמן שחיטת הפסח וחכמים עשאו שימור לד"ת ואמרו אוכלין כל ד' ותולין כל ה' ושורפין תחלת שש וכאן היה בפסח, לכן נופל יפה לשון שומר שהיתה מבערת חמץ לשון שימור למצוה וק"ל.

ידי משה

ההתחלה! לחג הפסח הוא פורים, שהוא ל"ב יום קודם הפסח.

כפורים הוא מחיית עמלק והמן, שהם כמוי' חמץ ישות

(1) בסימן זה, מבאר ומרמז שפסח ופורים משתווים, הן בתוכן ההג – ביעור חמץ ומחיית עמלק, וגם "בגימטריא" דשניהם מורים על המתקת הגבורות, בירור שמות "אלקים".

(2) ראה פסחים ו, א-ב. שו"ע אדמו"ר הוקן הל' פסח סי' תכט סעיף א.

(3) ראה לקוטי תורה פ' צו יג, ג. לקוטי שיחות חלק ח ע' 72. תורת

ילקוט גאולה ומשיח

פרשת אחרי

על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יה, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה

ב. בזוהר פרשתינו (עא:): אמר ר' יהודה מחציפותא' דצדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מארזי"ל פ' וישב), דהכוונה דע"י מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה.

וי"ל דהטעם דהזוהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' בפרשתינו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזוהר דאדרבה ע"י מעשי' הטובים, יצאה ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התייר יהודה לבוא על כלתו, וי"ל דמרומו בפ' גופא התיירין, דהכתוב מדייק "אשת בנך", ולא "ערות בנך" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (יבמות לד), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י), ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש.

זרע יצחק

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויבך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפני רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויבך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל.

ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויבך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל

(1) [תרגום ללה"ק]: מחציפות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכך ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, ועי"ז יצאו ממנה פרחים והניצה ענפי הקדושה וכו'.

ילקוט גאולה ומשיח

פרשת קדושים

וזהו תיבת קדו"ש תיבת ד"ו באמצע שהוא הזווג הקדוש, ד"ו פירוש זיווג כמ"ש חז"ל (קידושין מא) טב למיתב טן ד"ן וכו' ותיבת ק"ש שהם הקליפות נפרדין ק' בתחלת התיבה, וש' בסוף התיבה.

וזהו נגד בנין בית הראשון שהי' כן הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד, ואח"כ בעונינו נחרב בהמ"ק, וע"כ אין מקום ראוי לומר אחר זה ה' צבאות", ואח"כ פעם ב' קדוש כנגד בית שני הי' ג"כ הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד כנ"ל, ונחרב ג"כ בעונינו ואין אנו יכולים לומר אחר זה ה' צבאות, ובמהרה בימינו בית ג' שיבנה יהי' קיים, ואז ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עכ"ל"ה.

וי"ל דזהו מה שרמז לנו הקב"ה בפסוק, קדשים תהיו לשון רבים, הוא רמז דבית המקדש ראשון ושני, דנבנה ע"י בני אדם, בית ראשון ע"י שלמה, ובית שני ע"י כורש וכו', וכיון שנבנה ע"י בני"א סוף נחרבו, וכיון שלא הי' שלימות היחוד המרומז באותיות "דו" כנ"ל, ע"כ קדשים חסר ואו, דסוף סוף נחרב הבית מקדשות אלו, ולא הי' יחוד השלם, והבית השלישי מרמז במ"ש "קדוש אני", מלא ואו דאז יהי' מלא כל הארץ כבודו, ולכן קדוש מלא ואו, ויהי' אותיות "דו" באמצע, הזווג הקדוש לעולם בנין נצחי לעולם ועד.

וע"כ מתייחס הבית מקדשות הא' וב' להאדם, דנבנה ע"י בני"א, ולכן נחרבו, משא"כ הבית השלישי מתייחס אל הקב"ה "כי קדוש אני", ויהי' בנין נצחי (עיין רבינו בחיי מ"ש בארות דיצחק. תולדות כו, כ).

וי"ל דזהו כפל הלשון דבר כנגד קדושים תהיו ואמרת כנגד קדוש אני, עפ"י המבואר דלשון דבר הוא לשון קשה כמ"ש דבר האיש אדוני הארץ קשות (עיין מדרש תנחומא צו יג), ואמירה הוא לשון רכה כמ"ש במכילתא (פרק יט פרשה ב, ג) עה"פ כה תאמר לבית יעקב, בלשון רכה אמור ראשי דברים, וע"כ כנגד הבית הראשון שבסוף נחרב כתוב לשון דבר הקשה, ובנין העתיד שיהי' נצחי כתוב לשון רכה, וה' יאר עיינינו בתורתו הקדושה. זרע יצחק

יט, ב – דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם

א. וידבר ה', דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. איכא למידק דקדושים היו מיבעי לי'. גם מה נתינת טעם הוא אומרו כי קדוש אני ה' וכו'.

ויראה עם מה שאמרו פ"ה דב"ב (עה:): עתידין צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה, עתידין צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש שנאמר (ישעי' מג, ז) כל הנקרא בשמי קדוש יאמר לו. משום הכי אומר קדושים תהיו, מאחר שקדוש אני ה' ואתם עתידין להשוות אלי בשם ובקדוש, צרכין אתם ליהזר מאד במדת הקדוש והבן. יוסף לקח'

ב. בפ' קדושים (יט, ב) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם", ויודע דיוקי המפרשים, (א) מהו כפל הלשון "דבר... ואמרת", (ב) מתחלה דבר ואח"כ אמירה, (ג) קדשים חסר ואו, קדוש מלא ואו, (ד) "קדשים תהיו" מתייחס אל בני, "קדוש אני" מתייחס להקב"ה.

ובדרך אפשר יש לפרש דהפסוק מרמז מה שמובא בספר מאמר מרדכי פ' פנחס (וכן הובא מהחיד"א, בספרו כסא דוד, דרוש ז' לשבת הגדול, ובספר פני דוד פ' תולדות), מביאים חלום שחלם הגאון אב"ד דק"ק בריסק כמה"ר אברהם עפשטיין ז"ל בר"ח אדר ה'שע"ה וז"ל חלמתי חלום, שנשאתי ונתתי ביישיבה גדולה לידע ענין הקדושה, שאנו אומרים ג' פעמים קדוש קדוש קדוש (ישעי' ו, ג), ואין אנו אומרים ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עד אחר פעם ג'.

ונתגלה לי הטעם כי ג' פעמים קדוש הם כנגד ג' בנינים דבתי המקדשות, והוא כי בכל פעם שנבנה בהמ"ק הי' הייחוד קדושה בזיווג אחד, והקליפה היתה נפרדת כל חד מחברתה, ושרשי הקליפות הן ד' מאות איש, שהם עם בית עשו לק"ש (עובדי' א, יח), גימטריא ד' מאות.

(1) כל כתבי ר' חיים אבולעפיא. נדפס איזמיר תצ"ד.

חומש יומי

פרשת אחרי-קדושים

~ יום ראשון ב' אייר ~

א ומליל יי עם משה בטר דמיתו תרין בני אהרן בקרוביהון אשתא נוכריתא קדם יי ומיתו:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיֹּמְתוּ:

לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות בדרך שמת פלוני. זה וזו יותר מן הראשון, לךך נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן".

כט"א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וגו'. מה תלמוד-לומר? הנה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנקנס אצלו רופא. אמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר

~ נקודות משיחות קודש ~

פרשת אחרי

שעוסקות בהבדלה שבין עניני קדשה, לעניני העולם – להבדיל בין הטמא לטהור. ולאחר-מכן מגיעה פרשת אחרי – העוסקת בדיני יום-כפור – לאחרי שאדם שמע את מצוות התורה, ונכשל בהם, אל לו להתנאש, בגלל שישנו יום הכפור, ביום זה "כפר עליכם לטהר אתכם". (לקוטי משיחות כרך כז ע' 117)

סדר הפרשיות מתחלת חמש ויקרא ועד פרשת אחרי, הוא בסדר מלמעלה למטה: ראשית מגיעות פרשיות ויקרא, צו וחלק מפרשת שמיני – בהם מדבר על עניני קדשה בלבד, המשפן, בגדי הטהרה, הקרבנות וכו'. לאחר-מכן פרשיות שמיני, תזריע ומצרע – פרשיות

ב ואמר יי למשה מלל עם אהרן אחוה ולא יהי עלל בכל עדן לקודשא מגיו לפרקתא לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית כפרתא:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אָחִיךָ וְאֶל־יָבָא בְּכַל־עַת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֵן אֲרָאָה עַל־הַכַּפֹּרֶת:

נראה שם עם צמוד ענני. ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, זהו פשוטו; ומדרשו: לא יבא כִּי־אִם בַּעֲנֵן הַקִּטְרֶת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים.

כט"א וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אָחִיךָ וְאֶל־יָבָא • שלא ימות בדרך שמתו בניו. ולא ימות • שאם בא, הוא מת. כי בענן ארָאָה • כי תמיד אני

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ימות. והנה טעמו לא אהיה נראה אליו כי אם בענן ויש אומרים כי פרוש כי בענן בעבור כי אני דר בענן על הכפורת כטעם ה' אמר לשכון בערפל: תורה ג

לקרבה אל המלאכה שבה תי"ו כמנהג ה"א הנקבה וטעה רבי ישועה שאמר שהוא שם במשקל חקמתם: תורה ב (ב) אֶל הַקֹּדֶשׁ. כנגד אהל מועד: כי בענן. הטעם שלא יפגס כי אם בקטרת שיצשה ענן ולא יראה הכבוד פן

(א) אחרי מות. אחרי שהזהיר את ישראל שלא ימותו אמר השם למשה שיזהיר גם לאהרן שלא ימות כאשר מתו בניו וזאת הפרשה לאות כי בני אהרן הכניסו הקטרת לפניו מהפרכת. ומלת בקרבנתם שם הפעל וה"א

(ג) **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּכַף בֶּן־בֶּקֶר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה:**
 ג בָּדָא זְהִי עֲלֵל אֶהְרֶן לְקוּדְשָׁא בְּתוֹר בְּר תוֹרִי לְחַטָּאתָא וְדָבַר לְעֲלֵתָא:

הַפְרָשָׁה: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ".

כ"ט - בְּזֹאת • גִּמְטְרִיא שָׁלוּ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, רָמְזו לְבֵית רֵאשׁוֹן. בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן וְגו' • וְאַף זו, לֹא בְּכָל עֵת, כִּי־אִם בְּיוֹם־הַכַּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּסוּף

ד פתונא דבוצא קודשא ילפז ומכנסין דבוץ יהון על בסרה ובהמנא דבוצא יסר ובמצנפתא דבוצא יחת גרישה לבושי קודשא אנון ויחסי במיא זת בסרה וילבשנון:

(ד) **כְּתֹנֶת־בֵּד קָדֵשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־בֵד יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵי בֵד יַחְגֹּר וּבְמִצְנַפֶּת בֵּד יִצְנַף בְּגַד־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלִבְשָׁם:**

וְאַחַתְתָּהּ • וְרַחֵץ בַּמַּיִם • אוֹתוֹ הַיּוֹם טְעוֹן טְבִילָה בְּכָל חֲלִיפוֹתָיו (יומא ל'), וְחִמֵּשׁ פְּעָמִים הָיָה מְחַלֵּף מַעְבֹּדֹת פָּנִים לַעֲבֹדֹת חוּץ, וּמְחוּץ לְפָנִים, וּמְשַׁנֵּה מִבְּגָדֵי זָהָב לְבְּגָדֵי לָבָן וּמִבְּגָדֵי לָבָן לְבְּגָדֵי זָהָב, וּבְכָל חֲלִיפָה טְעוֹן טְבִילָה וְשָׁנֵי קְדוּשֵׁי יְדֵים וְרִגְלַיִם מִן הַקִּיּוֹר.

כ"ט - כְּתֹנֶת־בֵּד וְגו' • מַגִּיד שְׂאִינוּ מִשְׁמֵשׁ לְפָנִים בְּשִׁמוּנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא מִשְׁמֵשׁ בָּהֶם בְּחוּץ שְׂיֵשׁ בָּהֶם זָהָב, לְפִי שְׂאִין קְטָגוֹר נַעֲשֶׂה סִנְגוֹר (ר"ה כו), אֲלֵא בְּאַרְבַּעַה, כִּכְהֵן הַדְּיוֹט, וְכֵלֶן שֶׁל בּוּץ. קָדֵשׁ יִלְבָּשׁ • (ת"ס) שְׂיֵהִיו מִשָּׁל הַקֹּדֶשׁ. יִצְנַף • כְּתַרְגוּמוֹ: 'יַחַת גְּרִישָׁה', יְנִיחַ בְּרֵאשׁוֹ, כְּמוֹ (בראשית לט טז): "וַיִּתְנַח בְּגָדָו",

ה ומן פנשתא דבני ישראל יסב תרין צפירי עזין לחטאתא ודבר חד לעלתא:

(ה) **וּמֵאוֹת עֶדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנַיִם־עִירֵי עֹזִים לְחַטָּאת וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה:**

ו ויקרב אהרן זת תורא דחטאתא די לה ויכפר עלוהי ועל אגש ביתה:

(ו) **וְהִקְרִיב אֶהְרֶן אֶת־פֶּר החַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וּכְבֹר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ:**

בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ • (יומא לו, ת"ס) מִתּוֹדָה עֲלִיו עֲזוֹנוֹתָיו וְעֲזוֹנוֹת בֵּיתוֹ.

כ"ט - אֶת־פֶּר החַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ • הָאִמּוֹר לְמַעְלָה. וְלִמְדוּד כָּאֵן, שֶׁמִּשָּׁלוּ הוּא בָּא וְלֹא מִשָּׁל צְבוּר. וּכְפָר

~ נקודות משיחות קודש ~

נמצא "לפני ולפנים", גם אז יש התאמה בין "ביתו" לדרגתו שלו, ועוד יותר: זכותו ותפקידו של נשי ישראל היא להשפיע על בעליהן ובניהן, שלגביהם תהיה הפניסה אל הקודש קשורה עם היציאה מהקודש.

בכניסת הכהן הגדול ביום הכיפורים לקודש הקדשים, הנה נוגע ה"ביתו - זו אשתו". והרמז בזה: בכדי שהכניסה אל הקודש תהיה כראוי, שאז היא מביאה ל"יציאה בשלום", שזהו תכלית הכניסה - הרי זה תלוי בנשי ישראל. שגם כאשר הבעל

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הכתוב למדו אנשי בית שני ששמשו בלא אורים ותמים גם נביאים היו שם: תורה ה (ו) והקריב אהרן את פר החטאת. אל פתח אהל מועד כמשפט: וטעם

מטה לוי והוא רחוק רק הלויים יחשבו עם ישראל: תורה ד (ד) כתנת בד קדש. ולא הזכיר האפוד והחשן ומעיל האפוד כי כבר הזכיר ונשמע קולו בבואו אל הקדש ומזהו

לְהַסְבִּיר לְבַעֲלֵיהֶן וּלְבָנֵיהֶן, שְׂדוּקָא עַל-יְדֵי הַהוֹסְפָה
בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, "בְּחֻקוֹתַי תִּלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ",
יְתוֹסֵף בְּ"וְנִתְּתִי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְגו'".

(לקוטי-שיחות כרך ג פרשת אחרי)

נְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לֹא צְרִיכוֹת לְחֹשֶׁשׁ, שְׂאֵם הַבַּעַל יֵאָרֶץ
בְּתַפִּילָתוֹ בְּשַׁעָה אוֹ יוֹתֵר, אוֹ אִם יִמְשִׁיף בְּלִימִדּוֹ בְּשַׁעָה
אוֹ יוֹתֵר, יִחְסַר בְּעֵנְיָנִים הַגְּשָׁמִיִּים; כֵּן אֵין מְקוֹם לְדַאָגָה,
שְׂאֵם יִחַנְכוּ אֶת הַיְלָדִים לְלַמּוֹד תּוֹרָה יוֹם שְׁלָם, תִּחְסַר
אֲחֶר-כֵּן בְּהַסְתַּדְרוֹת שְׁלָהֶם כּו' – אֶלָּא אֲדַרְבֵּהּ, עֲלֵיהֶם

ז וַיִּסַּב יְת תְּרִין צְפִירִין וַיְקִים יְתֵהוּן קָדָם יי
בְּתַרְע מִשְׁפָּן זְמַנָּא :

(ז) וַלְקַח אֶת-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהַעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה
פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ח וַיִּתֵּן אֶהָרֵן עַל תְּרִין צְפִירִין עַדְבִּין עַדְבָּא
חַד לְשָׂמָא דִּי וַיַּעַדְבָּא חַד לְעֻזְאוּל :

(ח) וַיִּתֵּן אֶהָרֵן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרִלּוֹת גּוֹרֵל אֶחָד
לַיהוָה וְגוֹרֵל אֶחָד לְעֻזְאוּל:

שְׂכַתוֹב בּוּ "לְשֵׁם", הוּא לְשֵׁם, וְאֵת שְׂכַתוֹב בּוּ
"לְעֻזְאוּל", מִשְׁתַּלַּח לְעֻזְאוּל. עֻזְאוּל • (יזמא סו, ת"ס) הוּא
הַר עֻז וְקִשָּׁה, צִוּק גְּבוּהָ, שְׁנַאָמֵר: "אֶרֶץ גְּזֵרָה", חֲתוּבָה.

כ"ט • וַיִּתֵּן אֶהָרֵן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרִלּוֹת • מַעֲמִיד
אֶחָד לַיָּמִין וְאֶחָד לְשְׂמָאל, וַיִּתֵּן שְׁתֵּי יָדָיו בְּקַלְפֵי,
וַיִּטֵּל גּוֹרֵל בְּיָמִין וַחֲבָרוּ בְּשְׂמָאל, וַיִּתֵּן עֲלֵיהֶם אֵת

ט וַיִּקְרַב אֶהָרֵן יְת צְפִירָא דִי סְלִיק עֲלוּהֵי
עַדְבָּא לְשָׂמָא דִּי וַיַּעַבְדָּהּ חֲטָאָתָא:

(ט) וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת-הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו
הַגּוֹרֵל לַיהוָה וַעֲשֵׂהוּ חֲטָאָת:

כ"י • וַעֲשֵׂהוּ חֲטָאָת • בְּשִׁמְנֵי הַגּוֹרֵל עָלָיו, קוֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה' חֲטָאָת".

י וַצְפִירָא דִי סְלִיק עֲלוּהֵי עַדְבָּא לְעֻזְאוּל
יִתְקַם בַּד חַי קָדָם יי לְכַפֵּרָא עֲלוּהֵי לְשַׁלַּח
יְתֵהּ לְעֻזְאוּל לְמַדְבְּרָא:

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעֻזְאוּל יַעֲמַד-חַי
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֻזְאוּל
הַמִּדְבָּרָה:

אבן עזרא על התורה - מהדורות כלום, אברמוביץ

הַשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הוּא לְשֵׁם וְאֵין צְרִיף
כִּי הַמִּשְׁלָח אֵינְנו קוֹרְבֵן כִּי לֹא יִשְׁחַט
וְאִם יִכְלַף לְהִבִּין הַסּוּד שֶׁהוּא אֲחֵר
מֵלַת עֻזְאוּל תַּרְע סוּדוֹ וְסוּד שְׁמוֹ כִּי
יֵשׁ לוֹ חֲבָרִים בְּמִקְרָא וְאֵינְנו אֲנֵלָה לָךְ
קֶצֶת הַסּוּד בְּהִיּוֹתָךְ בֵּן שְׁלִישִׁים
וְשִׁלַּשׁ תְּדַעְנּוּ: תוֹרָה ט
(ט) וַעֲשֵׂהוּ חֲטָאָת. שְׁיִשְׁחַטְנָה: תוֹרָה י
(י) יַעֲמַד חַי. מִהַבְנֵן הַכֹּהֵן הַגּוֹסֵף
שֶׁלֹּא נִזְכָּר שֵׁם פּוֹעֵל וְהִיָּה הַיּוֹד
רְאוּי לְהִיּוֹתוֹ מֵאוֹסֵף בְּשׁוֹר"ק רַק נִקְרַב
בְּעַבּוֹר אוֹת הַגְּרוֹן וְכֵן יִקְרַם כָּל
רְכוּשׁוֹ: לְכַפֵּר עָלָיו. כִּי הַכֹּפֵר יְהִי
עָלָיו וּפְרוּשׁוֹ לְשַׁלַּח אוֹתוֹ: תוֹרָה יא

בְּחַג שְׁבוּעוֹת לְפִי דַעֲתִי כַּאֲשֶׁר אָפְרַשׁ
בְּמִקּוּמוֹ וַיֵּשׂ אוֹמְרִים כִּי עַבּוּדַת בֵּית
שְׁנֵי לֹא הִיָּתָה כְּרֵאשׁוֹן כִּי הִיָּה הַכֹּהֵן
מִחֲסֵר בְּגָדִים וְאֵין כְּפָרַת וְזֶה הַמִּפְרַשׁ
אָמַר כִּי הַשְּׁעִיר יִשְׁלַח בְּמִדְבָּר כִּי בֵּן
כְּתוּב וְשִׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בְּמִדְבָּר וְטַעֲמוֹ
כְּטַעַם צְפוּר הַמְּטָהֵר מִהַצְרַעַת שֶׁהוּא
עַל פְּנֵי הַשְּׂדָה מְקוֹם שְׂאֵין שֵׁם לְשׁוֹב
וְהַעֲד אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה וְאִנְחֵנו הַשִּׁיבְנוּ
כִּי הַשְּׁעִיר יִשְׁלַח בְּמִדְבָּר כַּאֲשֶׁר הוּא
כְּתוּב וַיִּרְדֵּף אֶחְרָיו עַד שִׁיבְרַח וַיַּעַל
אֶל הַצּוּר עַל כֵּן אָמְרוּ חַז"ל וְדוּחַפּוֹ
וְאָמַר רַב שְׂמוּאֵל אֵף עַל פִּי שְׂכַתוֹב
בְּשַׁעִיר הַחֲטָאָת שֶׁהוּא לְשֵׁם גַּם

וְכַפֵּר בְּעַדוֹ. כִּי בּוּ יְכַפֵּר בְּעַדוֹ וְכַעַד
בֵּיתוֹ אֲחֵר שְׁיִשְׁחַטְנּוּ וַיֵּשׂ אוֹמְרִים כִּי
הַעֲמִידוֹ הִיא כְּפָרָה: תוֹרָה ז
(ח) גְּרִלּוֹת. יְדוּעִים מִדְּבָרֵי קְבֵלַת
אֲבוֹתֵינוּ. אָמַר הַגָּאוֹן כִּי עֻזְאוּל שֵׁם
הַר וְנִקְרָא כֵּן בְּעַבּוֹר שֶׁהוּא תְּקִיף כִּי
טַעַם זְכַר הַשֵּׁם כְּטַעַם הַרְרֵי אֵל
יְקוּמֵיִאל וְהַגָּאוֹן הִלּוּי תְּפִשׂוּ כִּי
הַאֲל"ף בְּמֵלַת עֻזְאוּל הוּא בֵּין זוּי"ן
לְזוּי"ן וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁהוּא הַר סְמוּךְ
אֶל הַר סִינַי וְהַשֵּׁם צָנָה לְהוֹלִיף הַשְּׁעִיר
וְלְהַעֲלוֹתוֹ שֵׁם עַד שִׁשְׁחַט וְאֲחֵר כֵּן
הִיּוֹ מוֹלִיכִים אוֹתוֹ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְהַר
אֲחֵר וְהַעֲד שְׂאֵמֵר וַיַּעַשׂ אֶהָרֵן וְכֵן

כש"י ◀ יַעֲמַד-חַי • כְּמוֹ "יַעֲמַד חַי", עַל-יַדֵי אַחֲרִים; וְתַגְדּוֹמוֹ: "תִּקְּם כַּד חַי". מַה תִּלְמוּד-לוֹמַר? לְפִי שְׁנֵאמַר: "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֶזְרָאֵל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם

לְמִיתָה אִם לְחַיִּים, לְכַף נֶאֱמַר: "יַעֲמַד-חַי" – עֲמִידָתוֹ חַי עַד שִׁישְׁתַּלַּח; מִכַּאֲן, שִׁשְׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו • שִׁיתוּדָה עָלָיו, כְּדַכְתִּיב: "וְהִתוּדָה עָלָיו וְגו'".

(יא) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־פֶּרֶר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ וְכַפֵּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ וְשַׁחַט אֶת־פֶּרֶר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ:

יֵא וְיִקְרַב אֶהָרֶן יֵת תּוֹרָא דְחֲטָאֹתָא דִּי לֵה וְיַכְפֵּר עֲלוּהִי וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתָהּ וְיִכּוּס יֵת תּוֹרָא דְחֲטָאֹתָא דִּי לֵה:

כש"י ◀ וְכַפֵּר בַּעֲדוֹ וְגו' • (ט"ז) וְדוּוִי שְׁנֵי עָלָיו וְעַל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כָּלֵם קְרוּיִים בֵּיתוֹ, שְׁנֵאמַר: (תהלים קלה) "בֵּית אֶהָרֶן בָּרְכוּ אֶת־ה' וְגו'". מִכַּאֲן, שֶׁהַכֹּהֲנִים

מִתְכַּפְּרִים בּוֹ, (ט"ח) וְכַל כְּפָרְתָן אֵינָה אֱלָא עַל טַמְאָת מִקְדָּשׁ וְקָדְשֵׁיו, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: "וְכַפֵּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטַּמְאָת וְגו'".

(יב) וְלָקַח מִלֵּא־הַמִּחְתָּה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֵּא חֲפָנָיו קִטְרֹת סַמִּים דְּקָה וְהִבִּיא מִבַּיִת לַפְּרֹכֶת:

יב וְיִסַּב מְלֵי מִחְתִּיתָא גּוּמְרִין דְּאִשָּׁא מֵעָלָיו מִדְּבָחָא מִן קָדָם יְיָ וּמְלֵי חֲפָנֵיהִי קִטְרֹת בּוֹסְמִין דְּקִיָּין וְיַעַל מִגְּיוֹ לַפְּרֹכֶתָא:

כש"י ◀ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן (יומא מה) • מִלִּפְנֵי ה' • מִצַּד שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צַד מֵעֵרְבֵי. דְּקָה • (יומא שם) מַה תִּלְמוּד-לוֹמַר "דְּקָה", וְהֵלֵא כָּל הַקִּטְרֹת דְּקָה

הִיא, שְׁנֵאמַר (שמות ל לה): "וְיִשְׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הַדֶּק" ? אֱלָא שֶׁתִּהְיֶה דְּקָה מִן הַדְּקָה, שְׁמַעֲרַב יוֹם־הַכַּפּוּרִים הִיָּה מִחֲזִירָה לַמִּכְתָּשֶׁת.

(יג) וְנָתַן אֶת־הַקִּטְרֹת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכַפֵּהוּ עֵנַן הַקִּטְרֹת אֶת־הַפְּרֹת אֲשֶׁר עַל־הָעֲדוּת וְלֹא יָמוּת:

יג וְיִתֵּן יֵת קִטְרֹת בּוֹסְמִיָּא עַל אִשָּׁתָא לְקָדָם יְיָ וְחֲפֵי עֵנָא קִטְרֹתָא יֵת כְּפָרְתָא דִּי עַל סְהִדוּתָא וְלֹא יָמוּת:

כש"י ◀ עַל־הָאֵשׁ • שְׁבַתוֹךְ הַמִּחְתָּה. וְלֹא יָמוּת • הָא אִם לֹא עֲשָׂאָה כְּתֻבָּהּ, תִּיב מִיתָה.

(יד) וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכְּפָרֹת קִדְמָה וּלְפָנֵי הַכְּפָרֹת יִזָּה שִׁבְעַ־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ:

יֵד וְיִסַּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וְיֵדֵי בְּאֶצְבָּעָה עַל אִפֵּי כְּפָרְתָא קִדְמָה וּלְקָדָם כְּפָרְתָא יֵדֵי שִׁבְעַ עֲמִינִין מִן דְּמָא בְּאֶצְבָּעָה:

כש"י ◀ וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ • הַזָּאָה אַחַת בְּמִשְׁמַע. וּלְפָנֵי הַכְּפָרֹת יִזָּה שִׁבְעַ • תְּרֵי אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַ לְמַטָּה.

(טו) וְשַׁחַט אֶת־שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר לָעָם וְהִבִּיא אֹתֵהּ דָּמוֹ אֶל־מִבְּיַת לַפְּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת־דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכְּפָרֹת וּלְפָנֵי הַכְּפָרֹת:

טו וְיִכּוּס יֵת צְפִירָא דְחֲטָאֹתָא דִּי לְעָמָא וְיַעַל יֵת דְּמָה לְמִגְּיוֹ לַפְּרֹכֶתָא וְיַעֲבַד לְדָמָה כְּמָא דִּי עֲבַד לְדָמָא דְתוֹרָא וְיֵדֵי יֵתָה עַל כְּפָרְתָא וּלְקָדָם כְּפָרְתָא:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

יג וְהוּא אָמַת: תורה יג
 טו וְשַׁחַט אֹת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר לָעָם. וְעָתָה יִשְׁחַטְנוּ בְּצִאתוֹ כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא יִשְׁחַט קוֹדָם הַפָּר וְאֵינְנוּ אָמַת: תורה טו

שְׁנֵיהֶם: קִטְרֹת סַמִּים. הִיא הַנִּזְכָּרֶת. הִיָּה נִרְאָה לָנוּ כִּי עַל פְּנֵי הַכְּפָרֹת וּלְפָנֵי הַכְּפָרֹת כְּמִשְׁמַעוֹ וְהַמְעַתִּיקִים אָמְרוּ כִּי עַל פְּנֵי הַכְּפָרֹת הוּא עַל בֵּין הַבָּדִים וּלְפָנֵי הַכְּפָרֹת יִדּוּעַ מִדְּבָרֵיהֶם

יֵא וְהִקְרִיב אֶהָרֶן. בְּעִבּוּר שְׂאֲרֹכוֹ דְּבָרֵי הַשְּׁעִירִים הוֹסִיף לְבָאֵר אַחַר שֶׁהִקְרִיב הַפָּר וְשְׁנֵי הַשְּׁעִירִים אֵל אֶהָל מוֹעֵד יַחַל לְשַׁחוּט אֶת הָאֶפֶר שְׁלוֹ: תורה יב

יב הַמִּחְתָּה. יְדוּעָה הִיא: חֲפָנָיו.

כִּי־אֲשֶׁר לָעֵם • מֵה שֶׁהִפְרָ מִכֹּפֶר עַל הַכֹּהֲנִים, הַגּוֹרֵל לַשֵּׁם • כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּר • אַחַת לְמַעַלָּה מִכֹּפֶר הַשְּׁעִיר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַשְּׁעִיר שֶׁעָלָה עָלָיו וְשָׁבַע לְמִטָּה.

וּכְפָר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁבָן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם: (טז) וּכְפָר עַל קוֹדֶשׁ מִסוּאֶבֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִמְקוֹדֵיהוֹן לְכָל חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲבֹד לְמִשְׁפַּח זִמְנָא דְשָׁרֵי עִמְהוֹן בְּגוּ סוּאֶבֶתְהוֹן:

כִּי־אֲשֶׁר לְמִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • (ט"ז) כָּשֵׁם שֶׁהָזָה מְשֻׁנֵּיהֶם בְּפָנִים אַחַת לְמַעַלָּה בְּטְמֵאָה, וְלֹא נוֹדַע לָהֶם בְּסוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְכָל־חַטָּאתָם", וְחַטָּאת הִיא שׁוֹגֵג. וּמִפְשְׁעֵיהֶם • אִף הַנִּכְנָסִין מִזִּיד בְּטְמֵאָה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד • (י"ח) וְכָל־אֲדָם לֹא־יִהְיֶה | בְּאַהֲל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכַפֵּר בְּעָדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעָד בְּלִיקְהָל יִשְׂרָאֵל:

וְיִצְא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: (י"ח) וְיִצְא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־ה', זֶה מִזְבַּח הַזֶּהֱבָ, שֶׁהוּא לִפְנֵי ה' בְּהִיכָל, וּמֵה תִלְמוּד־לוֹמַר "וְיִצְא"? לִפְנֵי שֶׁהָזָה הַהֲזָאוֹת עַל הַפְּרֻכָּת וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנֵים וְהָזָה, וּבְמִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה לְצֵאת מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלַחֲוֹץ, וְיִתְחִיל מִקְרָן מִזְרָחִית צְפוֹנִית (י"ט) • וְכַפֵּר עָלָיו • וּמֵה הִיא כְּפָרְתוֹ? "וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר" – מְעַרְבִין זֶה לְתוֹךְ זֶה.

וְהוֹיָה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְקִדְשׁוּ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (י"ט) וְהוֹיָה עָלָיו מִן־הַדָּם • אַחַר שְׁנַתֵּן מִתְנֹת בְּאֶצְבָּעוֹ עַל קַרְנֹתָיו, מִזֶּה שֶׁבַע הַזָּאוֹת עַל גִּגּוֹ (ת"ס) • וְטָהְרוּ • מִמֵּה שֶׁעָבַר • וְקִדְשׁוּ • לְעֵתִיד לְבֹא.

כִּי־שָׂעִי מִלְּכַפְרָא עַל קוֹדֶשׁא וְעַל מִשְׁפַּח זִמְנָא וְעַל מִדְּבַחָא וּקְרַב יַת צְפִירָא חִיָּא: (י"ז) וְכַפֵּר עַל קוֹדֶשׁא מִלְּכַפְרָא עַל קוֹדֶשׁא וְעַל מִשְׁפַּח זִמְנָא וְעַל מִדְּבַחָא וּקְרַב יַת צְפִירָא חִיָּא:

עַל הַקֹּדֶשׁ. לְהִיּוֹת הַדָּם כּוֹפֵר שְׂלֵא יִשְׁחַת בְּעָבוּר טְמֵאת הַטְּמָאִים: תוֹרַה יו (יז) וְכָל אָדָם. מֵהַכֹּהֲנִים: לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ. בְּפָנִים: וְכַפֵּר בְּעָדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעָד בְּלִיקְהָל יִשְׂרָאֵל: (כ) וְכָלָה מִכֹּפֶר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אַהֲל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְּרִיב אֶת־הַשְּׁעִיר הַחִי:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ביתו. בפר חטאתו: ובעד כל קהל ישראל. בשעיר חטאתם: תורה יח (יח) ויצא אל המזבח. הוא מזבח העולה: תורה יט

כא וְיִסְמְךָ אֱהָרֹן יֵת תִּרְמִין יְדוּהִי עַל רִישׁ צְפִירָא חֵיָא וְיִדְרִי עֲלוּהִי יֵת כֹּל עֲוֹנֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיֵת כֹּל מְרִדְיָהוֹן לְכָל חֲטָאֵיהוֹן וְיֵת יֵתְהוֹן עַל רִישׁ צְפִירָא וְיִשְׁלַח בְּיַד גְּבֵר דְזִמְיִן לְמַהֲרָא לְמַדְבְּרָא:

(כא) וְיִסְמְךָ אֱהָרֹן יֵתְּ אֶת־שְׁתֵּי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשָּׁעִיר הַחַי וְהַתּוֹדֶה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ הַשָּׁעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עֵתִי הַמְדַבֵּרָה:

כ"ט"א • איש עתי • (יזמא טז) המוכן לכך מיום אתמול.

כב וְיִשְׁטוּל צְפִירָא עֲלוּהִי יֵת כֹּל חוֹבֵיָהוֹן לְאַרְעָא דְלָא יִתְבָּא וְיִשְׁלַח יֵת צְפִירָא בְּמַדְבְּרָא:

(כב) וְנָשָׂא הַשָּׁעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתָם אֶל־אֶרֶץ גֹּזְרָה וְשִׁלַּח אֶת־הַשָּׁעִיר בְּמַדְבָּר:

~ נקודות משיחות קודש ~

(שמתכפרת רק לשבים). אף יום כפור מכפר על האדם ("ביום הזה יכפר עליכם"), ומי שלא שב הוא 'מנגד' לכפרה זו ומעכבה מלחול עליה, בלי הכדל בין קלה לתמורה.

(לקוטי שיחות כרך כו עמ' 124)

ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה (טז, כב) הרמב"ם פסק, שהשעיר מכפר על עברות קלות גם בלי תשובה, ואלו יום כפור מכפר רק לשבים. ויש לבאר, דהנה השעיר מכפר על העברה ("ונשא . . . עונתם"), ולא הרי עברה קלה (שמתכפרת בלי תשובה) כחמורה

כג וְיִיעוֹל אֱהָרֹן לְמִשְׁכַּן זִמְנָא וְיִשְׁלַח יֵת לְבוּשֵׁי בּוּצָא דִּי לְבָשׁ בְּמַעְלָה לְקוּדְשָׁא וְיִצְנַעְנִין תַּמָּן:

(כג) וּבָא אֱהָרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבָאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:

הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לבן, ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב, והוצאת פך ומחטה בבגדי לבן, ושיגרי המוספין ותמיד של בין הערפים וקטרת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב. וסדר המקראות, לפי סדר העבודות, כך הוא: "ושלח את השעיר במדבר", "ורחץ את-בשרו במים וגו'", "ויצא ועשה את-עלתו וגו'", "ואת חלב החטאת וגו'", וכל הפרשה עד "ואחר-כן יבוא אל-המחנה", ואחר-כך: "ובא אהרן". והניחם שם • מלמד שטעונין גניזה, ולא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום כפורים אחר.

כ"ט"ב • ובא אהרן אל-אהל מועד • אמרו רבותינו שאין זה מקומו של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא (דף לב), ואמרו: כל הפרשה פלה נאמרה על הסדר, חוץ מ'ביאה' זו שהיא אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת אמורי פה ושעיר שנעשים בחוץ בבגדי זהב, וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן. ובא אל-אהל מועד • להוציא את הפך ואת המחטה, שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים. ופשט את-בגדי הכהן • אחר שהוציאם, ולובש בגדי זהב לתמיד של בין הערפים. וזהו סדר העבודות: תמיד של שחר בבגדי זהב, ועבודת פה ושעיר

כד וְיִנְחִי יֵת בְּסַרְהַ בְּמִיָּא בְּאַתְרֵי קְדִישׁ וְיִלְבַּשׁ יֵת לְבוּשׁוֹהִי וְיַפּוּק וְיַעֲבֹד יֵת עֲלֵתָה וְיֵת עֲלֵת עֲמָא וְיַכְפֹּר עֲלוּהִי וְעַל עֲמָא:

(כד) וְרָחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו וַיֵּצֵא וַעֲשָׂה אֶת־עֲלָתוֹ וְאֶת־עֲלֵת הָעָם וְכִפֵּר בְּעֶדוֹ וּבְעֵד הָעָם:

פנימי והמפרישים אותו חכם איננו נכון בעיני וחז"ל אמרו שהנושא הוא כהן ודבריהם אמת: תורה כב

עוד והפתיב דבר להבין הכל: עתי. מִזְמָן לְעֵתוֹ אוּ מְנַהֲגוּ לְלֶכֶת כָּל־עַת בְּכַפּוּרִים וְהִי"ד לְהַתְיַחֵס לְעַת כְּמוֹ

אחר שישורו מישראל כאילו נתונים הם אל ראש השעיר והולכים אל מקום שלא יזכרו

ליום, אַבֵּל הָרֵאשׁוֹנָה הִיְתָה בְּחֵיל. וְלִבְשׁ אֶת־
בְּגָדָיו • שְׂמוֹנֵה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בְּהֵן כֹּל יָמוֹת
הַשָּׁנָה. וַיֵּצֵא • מִן הַהֵיכָל אֶל הַחֹצֵר שֶׁמִּזְבַּח הָעוֹלָה
שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת־עֲלֹתוֹ • אֵיל לְעוֹלָה הָאָמּוֹר לְמַעַלָּה:
”בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו’” • וְאֶת־עֲלֹת הָעֵם • (יִזְמַא עג)
”וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה” הָאָמּוֹר לְמַעַלָּה ”וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְגו’”.

כ”י • וְרַחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְגו’ • (יִזְמַא לב) לְמַעַלָּה לְמִדְּנֹה
מ” וְרַחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלִבְשֵׁם”, שֶׁשָּׂשׂוּהוּא מְשֻׁנָּה מִבְּגָדֵי
זָהָב לְבָגְדֵי לָבָן, טַעוֹן טְבִילָה. שֶׁבְּאֻתָּה טְבִילָה פֶּשֶׁט
בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בְּהֵן עֲבוֹדַת תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, וְלִבְשׁ
בְּגָדֵי לָבָן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכֵאֵן לְמִדְּנֹה, שֶׁשָּׂשׂוּהוּא
מְשֻׁנָּה מִבְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב, טַעוֹן טְבִילָה. בְּמָקוֹם
קְדוֹשׁ • (ת”כ, יִזְמַא שם) הַמְקַדֵּשׁ בְּקִדְשֵׁת עֲזָרָה, וְהִיא הִיְתָה
בְּגַג בֵּית הַפָּרֹהֶ, וְכֵן אֲרָבַע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוּבָה

~ יום שני ג' אייר ~

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאִת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ: כה וְיָת תִּרְבָּא דְחֲטָאִתָּא יִסַּק לְמִדְּבַחָא:

כ”י • וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאִת • אֲמֹרֵי פֶר וְשְׁעִיר. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ • עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דְּאֵלוּ בַּפְּנִימֵי כְּתִיב:
”לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קִטְרֹת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה” (שְׁמוֹת ל ט).

כו וְדִמְזִבִּיל יָת צְפִירָא לְעִזְאֵל יִצְבַּע
לְבוּשֵׁהִי וְיִסְחֵי יָת בְּסָרָה בְּמֵיא וּבְתֵר כֹּן
יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כו) וְהִמְשַׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעִזְאֵל יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵץ
אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה:

כו וְיָת תִּרְבָּא דְחֲטָאִתָּא וְיָת צְפִירָא דְחֲטָאִתָּא
דִּי אֲתַעֲלַ מִדְּמֵהוֹן לְכַפְרָא בְּקוּדְשָׁא יִתְפַּקּוֹן
לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִקְדוֹן בְּנוֹרָא יָת
מִשְׁפִּיהוֹן וְיָת בְּסָרְהוֹן וְיָת אֶקְלִיהוֹן:

(כו) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאִת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאִת אֲשֶׁר
הוֹבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקִדְשׁ יוֹצֵיא אֶל־מַחוּץ
לְמַחְנֶה וְשִׂרְפוּ בְּאֵשׁ אֶת־עֲרֹתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֵת
פְּרִשָׁם:

כ”י • אֲשֶׁר הוֹבָא אֶת־דָּמָם • לְהֵיכָל וּלְפָנָי וּלְפָנִים.

כח וְדִמְמוֹקִיד תְּהוֹן יִצְבַּע לְבוּשֵׁהִי וְיִסְחֵי יָת
בְּסָרָה בְּמֵיא וּבְתֵר כֹּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כח) וְהַשְׂרֵף אֹתָם יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה:

כט וְהִיָּתָה לָכֵן לְקַנְסַם עֹלָם בְּיָרְחָא שְׁבִיעֵאָה
בְּעִשְׂרָא לִירְחָא תַעֲנוּן יָת נַפְשֵׁתִיכוֹן וְכָל
עֲבִידָא לֹא תַעֲבִדוּן יִצְיִבָא וְגִיּוּרָא דִּיתְגִּירוּן
בִּינֵיכוֹן:

(כט) וְהִיְתָה לָכֵן לְחַקַּת עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
בְּעִשׂוֹר לְחֹדֶשׁ תַעֲנוּ אֶת־נַפְשֵׁתִיכֶם וְכֹל־מְלֹאכְהָ
לֹא תַעֲשׂוּ הָאֲזוּרָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

אָבֵן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה - מַהֲדוֹרַת בְּלוּם, אֲבֵרְמוֹבִין

וְשִׂרְפוּ. הַכֹּהֲנִים וְכָל אֶחָד מֵהַשׁוֹרְפִים
יִרַחֵץ בַּמַּיִם וּמִיָּד יָבֵא אֶל הַמִּחְנֶה
וְהָעֵד שְׂאֵמֵר וְאַחֲרֵי כֵן יָבֵא אֶל הַמִּחְנֶה
כִּי מֵה צוּרָף לְאָמְרוֹ: תּוֹרָה כח
(כט) וְהִיְתָה לָכֵן לְחַקַּת עוֹלָם. זֹאת
הַעֲבוּדָה: בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעִשׂוֹר
לְחֹדֶשׁ תַעֲנוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. אַחַר

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאִת. חֶלֶב פֶּר
הַחֲטָאִת וְחֶלֶב שְׁעִיר הַחֲטָאִת גַּם חֶלֶב
שְׁעִיר הָעֲזִים שֶׁהוּא חֲטָאִת לַפָּהָן
כַּמְשָׁפֵט וְאֵינֹה נִשְׂרָף וְזֶה בְּפִרְשֵׁת
פְּנִיָּס: וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם. וְדִי
לוֹ כִּי לֹא יִטְמָא עַד הָעֶרֶב: תּוֹרָה כו
(כז) יוֹצֵיא אֶל מַחוּץ לְמַחְנֶה. בְּצוּוֹי:

כד) בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ. בְּחֹצֵר אֶהֱל מוֹעֵד
וְסִדֵּין הָיוּ פוֹרְשֵׁין לוֹ: בְּגָדָיו. שֶׁשָּׂשׂוּ
בְּהֵן בְּכָל יוֹם וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁהֵם
הַנּוֹזְפִירִים וְהָעֵד שֶׁלֹּא נִכְתַּב וְלִבְשׁ
בְּגָדִים אַחֲרֵים: עֲלֹתוֹ. הוּא הָאֵיל וְאֵיל
הָעֵם וּפֶר הָעֵם וְשִׂבְעָה כַּבְּשִׂיָּהֶם כִּי
כֵן כְּתוּב: תּוֹרָה כה

(ל) כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תְּטַהֲרוּ:
 לֹא־רִיב בְּיוֹמָא הַדִּין יְכַפֵּר עֲלֵיכוֹן לְדַפְּאָה יִתְכוֹן מִכָּל חוֹבֵיכוֹן קָדָם יְיָ תְּדַפּוּן:

~ נקודות משיחות קודש ~

לפני ה' תטהרו (טז, ל)

כתב הרמב"ם: "כל בהמהות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרובות". ויש לומר, שרמזו רמזו לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדרגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'"

קשור בעקר עם התחלת שם ה' ופנימיותו, האותיות י"ה, מספר ט"ו; ומתכלית העלוי של שם ה' נמשך לדרגה הנמוכה ביותר – 'חמש עשרה בהמות'.

(לקוטי שיחות כרך כט עמ' 338)

לא שבת שבתא היא לכוון ותענוון ית נפשתיכון קים עלם:

(לא) שַׁבַּת שַׁבְתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם:

לב ויכפר פהנא די רבי יתה ודי יקרב ית קרבנה לשמשא תחות אבוהי וילבש ית לבושי בוץא לבושי קודשא:

(לב) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמַּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ:

בגדים מנין? תלמוד-לומר: "ואשר ימלא את ידו וגו'", והם כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שבנימיו נגנזה צלוחית של שמן המשחה. לכהן תחת אביו • (ת"י) ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם.

כ"י • וכפר הכהן אשר-ימשח וגו' • (ת"י) כפרה זו של יום-הכפורים אינה כשירה אלא לכהן גדול, לפי שנגמרה כל הפרשה באהרן, הצורך לומר לכהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו. ואשר ימלא את-ידו • (ת"י) אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה

לג ויכפר על מקדש קודשא ועל משפן זמנא ועל מדבחה יכפר ועל פהנא ועל כל עמא דקהלא יכפר:

(לג) וְכִפֹּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יִכַּפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקְּהָל יִכַּפֵּר:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברימוביץ

עולם. להתענות: תורה לב
(לב) וכפר הכהן. שוב עתה לפרש על כל מה שיכפר: אשר ימשח אותו. המושח בשמן המשחה אחר שמלא את ידו: ולבש. הוא הלוכש אלה בגדי קדש כי אחר לא ילבשם: תורה לג
(לג) את מקדש הקדש. היא מבית לפרכת: ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. עמם הלויים כי הם לא יקראו הכהנים רק כל פהן הוא לוי ואין כל לוי פהן: תורה לד

(ל) יכפר עליכם. הכהן על בן אמרו המפרשים על השעיר המשתלח פי יעמד חי לכפר עליו כי העמדתו היא כפרה: מכל חטאתיכם. פאשר פרשתי ששם חטאת שם כלל על בן תמצא על השגגה ועל הזדון: תורה לא
(לא) שבת שבתון. יש אומרים שביתה לנגוף ולגוף ואחרים אמרו שהוא שביתת השביתה שאין למעלה ממנה ושניהם שמות פעם יבא זה קודם זה והם שוים ואינו רחוק: חקת

שהכתוב אומר ותתענג בדשן נפשכם ידענו כי הענוי הפך התענוג והוא הצום ועוד ונפש נענה תשביע שטעמו כמו ותפק לרעב נפשך כי דרך דברי הנביאים להכפל ואחר שיש לנו קבלה אין צורך לחפש ואין עניתי בצום נפשי ראיה בעבור זכר צום והכלל כל ענוי שימצא במקרא דבק עם נפש הוא הצום: האזרח והגר הגר בתוככם. לא נעזבנו לעשות מלאכה ולא נכרייתנו על הצום: תורה ל

לד) וְהִיָּתְהוּ זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ פֶּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

כ"ט"ו - וַיַּעַשׂ פֶּאֶשֶׁר צִוָּה ה' וַגּוֹ' - כְּשֶׁהֲגִיעַ יוֹם־הַכַּפּוּרִים עָשָׂה כַּסֵּדֶר הַזֶּה; וְלִהְגִיד שִׁבְחוּ שֶׁל אֱהֲרֹן,

זו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב) דַּבֵּר אֶל־אֱהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֵל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׁב אוֹ־עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:

כ"ט"ז - אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׁב • בַּמִּקְדָּשִׁין - הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְהַקְרִיב קָרְבָּן" • בַּמַּחֲנֶה (זכחים טז) חוּץ לַעֲזָרָה.

ד) וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָם שֶׁפָּדָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

כ"ט"ח - דָּם יִחָשֵׁב • כְּשׁוֹפֵד דָּם הָאֵדָם, שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ • דָּם שֶׁפָּדָה (ט"ח) לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים בַּחוּץ.

ה) לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים עַל־פְּנֵי הַשְּׁדָה וְהִבְיִיאוּ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַפֶּתַח וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם:

כ"ט"ט - אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים • אֲשֶׁר הֵם רְגִילִים לְזִבְחָם.

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לד) וְהִיָּתְהוּ זֹאת לָכֶם. וְכָבֵר אֱמֵר כֵּן לְהוֹסִיף אַחַת בַּשָּׁנָה: וַיַּעַשׂ. אֱהֲרֹן: תורה א
ב) דַּבֵּר אֵל אֱהֲרֹן וְאֵל בָּנָיו. כִּי הֵם הַשׁוֹחֲטִים לְיִשְׂרָאֵל אֵילּוּ הִנֵּה כְּתוּב בַּמַּחֲנֶה מוֹתֵר לְשַׁחֲטוֹ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
וְזוֹ הַמַּצְוָה תְּלוּיָה גַם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ רַק בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם וְהַקְּרוֹב יַעֲנֶנּוּ מִדְּבַרֵי קְבֻלָּה כִּי אִם הִנֵּה הַמְּקוֹם רְחוֹק יִזְבַּח וַיֹּאכַל בֶּשֶׂר כִּי כֵּן כְּתוּב וְרַבִּים אָמְרוּ כִּי הַבֶּשֶׂר אֲסוּר בְּגִלּוֹת וַיִּפְרְשׂוּ בֶּשֶׂר וַיִּזְן לֹא

(ו) וזרק הפהן את-הדם על-מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר תחלב לריח ניהח ליהוה:

ויוזרוק פהנא ית דמא על מדבחא דיי בתרע משפן זמנא ונסק תרבא לאתקבלא ברעוא קדם יי:

~ נקודות משיחות קודש ~

וזרק הפהן את הדם (יז, ו)

דם מסמל חיות וקמימות ("כי נפש הבשר בדם היא"), והוא קרב על המזבח למזו שהלהט וההתלקבות יש לשמר רק לדברים שבקדשה. ולכן דם אסור באכילה, הנינו שלא נתן להפך אותו ל'דם ובשר כבשרו' של גוף

יהודי, שקדוש הוא, פיון שהלהט וההתלקבות בעניני העולם אינו מכרח. מה שאין-כן הבשר עצמו מכרח הוא, שכן נתן להפך אותו לקדשה.

(רשימות חוברת קמד)

(ז) ולא יזבחו עוד את-זבחייהם לשעירם אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה-זאת להם לדורתם:

זולא ידבחו עוד ית דבחייהון לשדין די אנון טעון בתריהון קנים עלם תהי דא להון לדריהון:

כש"י < לשעירים • לשדים, כמו (ישעיה יג כא) : "ושעירים ירקדו-שם".

~ יום שלישי ד' אייר ~

(ח) ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן-הגור אשר-יגור בתוכם אשר-יעלה עלה אוזבח:

ח ולהון תימר גבר גבר מבית ישראל ומן גיורא דיתגורון ביניכון די נסק עלתא או נכסת קודששא:

כש"י < אשר-יעלה עלה • לחיב על המקטיר איברים בחוץ [עין ברא"ם] כשוחט בחוץ, שאם שחט אחד והעלה חברו, שניהן חייבין (ת"כ. חולין קט) *

(ט) ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו:

ט ולתרע משפן זמנא לא איתנה למעבד יתה קדם יי וישתיצי אנשא ההוא מעמה:

כש"י < ונכרת • זרעו נכרת וימיו נכרתין.

(י) ואיש איש מבית ישראל ומן-הגור הגר בתוכם אשר יאכל בלדם ונתתי פני בגפשי האכלת את-הדם והכרתי אתה מקרב עמה:

י וגבר גבר מבית ישראל ומן גיורא דיתגורון ביניכון די יוכל כל דמא ואמת רוגזי באנשא דיוכל ית דמא ואשיצי תה מגו עמה:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(ז) לשעירים. הם השדים ונקראו כן בעבור שישתער הגוף הרואה אותם והקרוב בעבור שיראו אותם המשוגעים פדמות שעירים ומלת עוד תורה שפן היו ישראל עושיין במצרים: אשר הם זונים. כי כל מי שמבקש

אזתם ומאמין בהם הוא זונה מתחת אלהיו שישבב פי יש מי שייטיב או ירע חוץ מהשם הנכבד והנורא. וכזו הפרשה לא הזכיר הגור כי המצוה על ישראל בזבחים ובעולות והזכיר הגור שלא יעזבו ישראל שזבח הגור

לעבודת כוכבים בארץ ישראל וכן משפט כל דם שהוא אסור בעבור שהוא הנפש כי הבשר בדם והאמת כי הנפש שבה יחיה האדם הוא בדם הלב: תורה ח

שיעור יומי ליום שלישי ד' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - פרשת אחרי-קדושים טז
 כ"ט • כִּלְ-דָם • לְפִי שְׁנֵאמַר: "בַּנֶּפֶשׁ יִכְפָּר", יְכוּל לֵאמֹר: | "כִּלְ-דָם". וְנִתְּתִי פָנָי • (ת"כ) פָּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנֵה אֲנִי
 הָא חֵיב אֵלָא עַל דָּם הַמְקַדְּשִׁים? תַּלְמוּד-לוֹמַר: מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ.

י' אַרְי נֶפֶשׁ בְּסָרָא בְּדָמָא הִיא וְאַנָּא יְהִבְתָּהּ | (יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לְכֶם
 לְכוּן עַל מַדְבַּחָא לְכַפֵּרָא עַל נִפְשֵׁיכוֹן אַרְי | עַל-הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל-נִפְשֵׁיכֶם כִּי-הָיִיתֶם הוּא
 דְּמָא הוּא עַל נִפְשָׁא מְכַפֵּר: בַּנֶּפֶשׁ יִכְפָּר:

כ"ט • כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, "בְּדָם הִיא" תְּלוּיָהּ, וְלִפְיֶכָּךְ נִתְּתִיו עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם;
 תְּבֵא נֶפֶשׁ וְתִכְפֹּר עַל הַנֶּפֶשׁ.

יב' עַל כֵּן אֲמַרְתִּי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כִּלְ-נֶפֶשׁ מִכֶּם | (יב) עַל-כֵּן אֲמַרְתִּי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כִּלְ-נֶפֶשׁ מִכֶּם
 מִנְּכוּן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא וְגִיּוֹרָא דִּיתְגַּדְּרוּן | לֹא-תֹאכַל דָּם וְהִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא-יֹאכַל דָּם:
 בִּינְיֹכוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא: כ"ט • כִּלְ-נֶפֶשׁ מִכֶּם • לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטַנִּים.

יג' וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְךָ | (יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְךָ
 אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אֹזְעוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ | אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אֹזְעוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ
 אֶת-דָּמוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר: אֶת-דָּמוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:

כ"ט • אֲשֶׁר יֵצֵד • (ת"כ. חולין פד) אֵין לִי אֵלָא צִיד, אַנְזִין | כ"ט • אֲשֶׁר יֵצֵד • (ת"כ. חולין פד) אֵין לִי אֵלָא צִיד, אַנְזִין
 וְתַרְגּוּמֵי מַנְיָן? תַּלְמוּד-לוֹמַר: "צִיד", מִכָּל-מְקוֹם. | אֵין לִי אֵלָא צִיד, אַנְזִין וְתַרְגּוּמֵי מַנְיָן? תַּלְמוּד-לוֹמַר: "צִיד", מִכָּל-מְקוֹם.

יד' כִּי-נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ הוּא וְאִמְרֵי לְבָנֵי | (יד) כִּי-נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ הוּא וְאִמְרֵי לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל דָּם כִּלְ-בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר | יִשְׂרָאֵל דָּם כִּלְ-בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר
 דָּמוֹ הוּא כִּלְ-אֲכִלְיוּ יִפְרֹת: דָּמוֹ הוּא כִּלְ-אֲכִלְיוּ יִפְרֹת:

כ"ט • דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ הוּא • דָּמוֹ הוּא לּוֹ בְּמִקּוֹם הַנֶּפֶשׁ, | כ"ט • דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ הוּא • דָּמוֹ הוּא לּוֹ בְּמִקּוֹם הַנֶּפֶשׁ,
 שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָהּ בּוֹ. כִּי-נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא • | שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָהּ בּוֹ. כִּי-נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא •

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(יא) בַּנֶּפֶשׁ יִכְפָּר. בַּנֶּפֶשׁ שְׁיֵשׁ בּוֹ | (יא) בַּנֶּפֶשׁ יִכְפָּר. בַּנֶּפֶשׁ שְׁיֵשׁ בּוֹ
 יִכְפָּר. וְהַטַּעַם נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ וְיֵשׁ | יִכְפָּר. וְהַטַּעַם נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ וְיֵשׁ
 מִפְּרָשִׁים כְּמוֹ עַל נִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֵין לוֹ | מִפְּרָשִׁים כְּמוֹ עַל נִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֵין לוֹ
 טַעַם אַחַר שְׁאֵמֵר לְכַפֵּר עַל | טַעַם אַחַר שְׁאֵמֵר לְכַפֵּר עַל
 נִפְשׁוֹתֵיכֶם: תוּרָה יב | נִפְשׁוֹתֵיכֶם: תוּרָה יב
 (יג) אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה. כְּאֵיל וְצִבִּי: | (יג) אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה. כְּאֵיל וְצִבִּי:
 או עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל. גַּם מִזֶּה הַכְּתוּב | או עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל. גַּם מִזֶּה הַכְּתוּב
 נִלְמוּד שֶׁלֹּא נֵעֻזְב הִגֵּר שִׁיאֲכַל בְּאַרְצֵנוּ | נִלְמוּד שֶׁלֹּא נֵעֻזְב הִגֵּר שִׁיאֲכַל בְּאַרְצֵנוּ
 חֲזִיר או סוֹס או עוֹף דוֹרֵס שֶׁהוּא | חֲזִיר או סוֹס או עוֹף דוֹרֵס שֶׁהוּא
 טָמֵא וְיִתְקַן בְּעֵבֹר שְׂצוּהָ שֶׁלֹּא יֹאכַל | טָמֵא וְיִתְקַן בְּעֵבֹר שְׂצוּהָ שֶׁלֹּא יֹאכַל
 דָּם וְלֹא יִרְאֶה דָּם נִשְׁפָּךְ חוּץ מִהַמִּזְבֵּחַ | דָּם וְלֹא יִרְאֶה דָּם נִשְׁפָּךְ חוּץ מִהַמִּזְבֵּחַ
 הַשֶּׁם צָוָה לְכַסּוֹת כָּל דָּם שְׂאִינוֹ קָרֵב | הַשֶּׁם צָוָה לְכַסּוֹת כָּל דָּם שְׂאִינוֹ קָרֵב

לְבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלֹּא יִחַשְׁבּוּ הִרְוָאָה | לְבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלֹּא יִחַשְׁבּוּ הִרְוָאָה
 בְּרֹאוֹתוֹ וְהוּא דָּם אֵיל וְצִבִּי או עוֹף | בְּרֹאוֹתוֹ וְהוּא דָּם אֵיל וְצִבִּי או עוֹף
 כִּי זָבַח נִזְבַּח לְעֹבֹדֹת כּוֹכָבִים וּבִפְרָשֵׁת | כִּי זָבַח נִזְבַּח לְעֹבֹדֹת כּוֹכָבִים וּבִפְרָשֵׁת
 רָאָה אֲנֹכִי אֶפְרַשׁ סוּד זֶה | רָאָה אֲנֹכִי אֶפְרַשׁ סוּד זֶה
 הַפְּסוּק: תוּרָה יד | הַפְּסוּק: תוּרָה יד
 (יד) דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ. הוּא דְּבַק עִם הַנֶּפֶשׁ | (יד) דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ. הוּא דְּבַק עִם הַנֶּפֶשׁ
 כִּי יְדוּעַ שֶׁהַגִּידִים הִיוּצֵאִים מִפְּאֵת | כִּי יְדוּעַ שֶׁהַגִּידִים הִיוּצֵאִים מִפְּאֵת
 שְׂמַאל הַלֵּב מִחֻלְקִים בַּחֲצִי לְדָם וְלִרְוּיָה | שְׂמַאל הַלֵּב מִחֻלְקִים בַּחֲצִי לְדָם וְלִרְוּיָה
 בְּדָמוֹת שְׂמֹן זֵית עִם הָאוֹר: וְאִמְרֵי | בְּדָמוֹת שְׂמֹן זֵית עִם הָאוֹר: וְאִמְרֵי
 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. טַעְמֵנוּ וְכִבְרַת אֲמַרְתִּי | לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. טַעְמֵנוּ וְכִבְרַת אֲמַרְתִּי
 וְהִיא הַפְּרָשָׁה הַנִּזְכָּרֶת וּבְעֵבֹר שֶׁהַזְּכִיר | וְהִיא הַפְּרָשָׁה הַנִּזְכָּרֶת וּבְעֵבֹר שֶׁהַזְּכִיר

י' אַרְי נֶפֶשׁ בְּסָרָא בְּדָמָא הִיא וְאַנָּא יְהִבְתָּהּ | י' אַרְי נֶפֶשׁ בְּסָרָא בְּדָמָא הִיא וְאַנָּא יְהִבְתָּהּ
 לְכוּן עַל מַדְבַּחָא לְכַפֵּרָא עַל נִפְשֵׁיכוֹן אַרְי | לְכוּן עַל מַדְבַּחָא לְכַפֵּרָא עַל נִפְשֵׁיכוֹן אַרְי
 דְּמָא הוּא עַל נִפְשָׁא מְכַפֵּר: | דְּמָא הוּא עַל נִפְשָׁא מְכַפֵּר:

יב' עַל כֵּן אֲמַרְתִּי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כִּלְ-נֶפֶשׁ מִכֶּם | יב' עַל כֵּן אֲמַרְתִּי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כִּלְ-נֶפֶשׁ מִכֶּם
 מִנְּכוּן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא וְגִיּוֹרָא דִּיתְגַּדְּרוּן | מִנְּכוּן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא וְגִיּוֹרָא דִּיתְגַּדְּרוּן
 בִּינְיֹכוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא: | בִּינְיֹכוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא:

יג' וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְךָ | יג' וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְךָ
 אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אֹזְעוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ | אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אֹזְעוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ
 אֶת-דָּמוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר: | אֶת-דָּמוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:

יד' כִּי-נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ הוּא וְאִמְרֵי לְבָנֵי | יד' כִּי-נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר דָּמוֹ בַּנֶּפֶשׁוֹ הוּא וְאִמְרֵי לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל דָּם כִּלְ-בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר | יִשְׂרָאֵל דָּם כִּלְ-בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כִּלְ-בֶּשֶׂר
 דָּמוֹ הוּא כִּלְ-אֲכִלְיוּ יִפְרֹת: | דָּמוֹ הוּא כִּלְ-אֲכִלְיוּ יִפְרֹת:

וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמִרְפָּה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר:
וְכַבֵּם בְּגִדְוֹ וּרְחֵץ בְּמִים וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:

טו וְכָל אֲנָשׁ דִּי יִיכּוֹל נְבִילָא וּתְבִירָא
בְּנִצְיָבָא וּבְגִיזָא וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי
בְּמִיָּא וַיְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא וַיִּדְפֵי:

כ"ט אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמִרְפָּה • בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר
דְּבַר הַכְּתוּב, שְׂאִין לָהּ טֶמְאָה אֲלָא בְּשַׁעַה שְׁנִבְלַעַת
בְּבֵית הַבְּלִיעָה. וְלִמְדוֹךְ כָּאן, שְׂמִטְמָאָה בְּאִכְלִיתָהּ
וְאִינָה מְטֶמְאָה בְּמַגַּע, ו"טִרְפָּה" הָאִמּוּרָה כָּאן, לֹא

נִכְתְּבָה אֲלָא לְדְרֹשׁ. וְכֵן שְׁנִינוּ: כָּוֹל תִּהְיֶה נִבְלַת עוֹף
טָמֵא מְטֶמְאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה? תְּלַמּוּד־לוֹמַר "טִרְפָּה"
— מִי שֵׁישׁ בְּמִינוֹ טִרְפָּה. יִצָּא עוֹף טָמֵא, שְׂאִין בְּמִינוֹ
טִרְפָּה.

(טז) וְאִם לֹא יִכַּבֵּם וּבִשְׂרוּ לֹא יִרְחֵץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ: פ

טז וְאִם לֹא יִצְבַּע וּבִסְרָה לֹא יִסְחִי וַיִּקְבַּל
חֻבָּה:

כ"י אֲנִישׁא עֲוֹנוֹ • אִם יֹאכַל קֹדֶשׁ אוֹ יִכְנַס לְמִקְדָּשׁ,
חֻיָּב עַל טֶמְאָה זוֹ כְּכֹל שְׂאֵר טֶמְאֹת. וּבִשְׂרוּ לֹא

יִרְחֵץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ • עַל רְחִיצַת גּוֹפוֹ עֲנוּשׁ כְּרַת, וְעַל
כְּבוֹס בְּגָדִים בְּמִלְקוֹת.

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ב) דִּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם:

כ מִלַּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּימַר לְהוֹן אָנָּא יְיָ
אֱלֹהֵינוּ:

כ"י אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֲנִי הוּא שְׂאִמְרָתִי בְּסִינַי (שְׁמוֹת
י): "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיךְ", וְקִבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם מְלַכּוּתִי, מַעֲתָה
קִבְּלוּ גִזְרוֹתַי. רַבִּי אוֹמֵר: גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפָן

לְנַתַּק בְּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָךְ כָּא עֲלֵיהֶם בְּגִזְרָה:
"אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" — דַּעוּ מִי גִזְרֵי עֲלֵיכֶם, דַּעֲנֵן לְהַפְרַע
וְנִגְמָן לְשַׁלֵּם שְׂכָר.

~ נקודות משיחות קודש ~

והטעם שהציווי על העריות נקרא "גזירה":
דְּבַר מוֹכֵן הוּא, שְׁבִנְגוּעַ לְנִישׁוּאִין, מַעֲלַת הַיּוֹחֲסִין תּוֹפְסַת
מְקוֹם חֲשׁוּב וְעִיקָרִי, וּבְכַרְט כְּשֶׁהֵבֵא לְהַשְׁתַּדֵּף הוּא בַר
יְחוּס נַעֲלָה. וַיְכַמּוּ שְׁלִמְדֵנוּ וַרְאִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה הָאֵרִיכָה
בִּיחּוּסָה שֶׁל אִשְׁתֵּי אֶהְרֹן, שְׁנִשְׂא אֶת "אֲלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב
אֲחוֹת נַחֲשׁוֹן" — לְכָאֵר שֶׁהִיטָה מְצוּיֵינַת בִּיחּוּסָה, בְּהִיוֹתָהּ
(בַּת עַמִּינָדָב וְגַם) אֲחוֹת נַחֲשׁוֹן וְנִכְדְּפִירֶשׁ רִשׁ": "מִכָּאן
לְמַדְנוּ, הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה צָרִיף לְבַדּוֹק בְּאַחִיעָה"; וְכֵן אֲבָרְהָם
כְּשֶׁשָּׁלַח אֶת אֲלִיעֶזֶר לְקַחַת אִשָּׁה לְבָנוֹ לְיִצְחָק, אָמַר לוֹ
"כִּי אֵל אֶרְצִי וְאֵל מוֹלְדֵתִי תִלָּךְ וְלִקְחַתָּ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק",
כִּי בְנוֹת אֶרְצוֹ וּמוֹלְדָתוֹ מִיּוֹחֲסוֹת הֵן, בְּהִיוֹתָן מִמְשַׁפַּחַת
אֲבָרְהָם.
וּלְפִי זֶה, הַסְּבָרָא נוֹתַנָּת שֶׁהִשְׁדוּף הַכִּי טוֹב לֹאִישׁ הַמִּיּוֹחֵס
הוּא — מִמְשַׁפְּחָתוֹ, וְכָל הַקְּרוֹב אֵלָיו יוֹתֵר, הַגּוֹן וּמִתְאִים
יוֹתֵר לְעַנְנֵן הַשִּׁדּוּף.

ובכלל ועיקר: תכלית הנישואין הוא שיהיה "פרו ורבו",
ונעשו ל"בשר אחד" — בגלדיהם, הרי מוכן שגהו בשלימות
יותר כשהאשה היא שאר בשרו של האיש. ובדיני עריות
נהפוך הוא, והתחלתם: איש איש אל כל שאר בשרו לא
תקרבו גו'!
ועוד: כרא הקב"ה את העולם באופן שקימוו ה'יה תלוי
בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות שלהם, יעקב נשא
אחיות והיתה משתו דוקא שלימה, עמרם נשא דודתו
ונולדו מרים אהרן ומשה, שעל פי כל זה — האיסור ד"כל
שאר בשרו" הרי הוא על-דרך פירוש רש"י בענין העקיפה
"אֶתְמוֹל אִמְרַתְּ לִי כִּי בִיִצְחָק יִקְרָא לְךָ זַרְעִי, וְתִזְרַתְּ וְאִמְרַתְּ
קַח נָא אֶת בְּנִךְ, עֲכָשִׁיו אֶתָּה אוֹמֵר לִי אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֵל
הַנַּעֲרִי". לכן בא ציווי מיוחד על קבלת ה"גזירות" בכללות,
ואחר-כך בא הציווי על ה"גזירה" הפרטית, על העריות.
(משיחת שבת פרשת אחרי-קדושים, תשל"א)

טז) וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ. תְּמִיד וְהוּא יִסְלַח שְׁהִי עוֹשִׂים בְּמִצְוִים נִסְמְכָה זו
עֲוֹנוֹ בְּעִנְשׁ שְׂבִיבֵי אֵלָיו הַפְּרָשָׁה וְהַעֲרִיּוֹת עַל מַעֲשֵׂה אֶרְץ
וּבַעֲבוּר שְׁהִזְכִּיר דְּבָרֵי הַשְּׁעִירִים כְּנַעַן כִּי כֵן מְפָרֵשׁ בְּסוּף: וְטַעַם

ג כְּעוֹבְדֵי עֲמָא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּי יִתְבַּתּוּן
בְּהָ לֹא תַעֲבֹדוּן וְכַעֲבֹדֵי עֲמָא דְאַרְעָא
דְכַנְעַן דִּי אֲנָא מְעַל יִתְכּוֹן תְּמַן לֹא תַעֲבֹדוּן
וּבְנִימוּסִיהוֹן לֹא תִתְּכוּן:

(א) כְּמַעֲשֵׂה אֲרֶץ-מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַּתְּם-בָּהּ לֹא
תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה אֲרֶץ-כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם
שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכּוּ:

וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכּוּ • מַה הַנִּיחַ הַכְּתוּב שֶׁלֹּא אָמַר?
אֲלֹא אֵלֹהֵי נִימוּסוֹת שְׁלֵהֶן, דְּבָרִים הַתְּקוּקִין לָהֶם, כְּגוֹן
טְרִטְיָאוֹת וְאַצְטְרִיָּאוֹת. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אֵלֹהֵי דְרָכֵי
הָאֲמֹרִי שְׁמִנּוּ חֲכָמִים.

כ"ט • כְּמַעֲשֵׂה אֲרֶץ-מִצְרַיִם • (ס"ח) מְגִיד שְׁמַעֲשִׂיהֶם
שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל כְּנַעֲנִיִּים מְקַלְקְלִים מִכָּל הָאֲמוֹת,
וְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁיִּשְׁבּוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַלְקֵל מִן הַכֹּל.
אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה • מְגִיד שְׁאוֹתָן עִמָּמִין
שֶׁכָּבְשׁוּ יִשְׂרָאֵל, מְקַלְקְלִים יוֹתֵר מִכָּלם (ס"ח).

ד יֵת דִּינֵי תַעֲבֹדוּן וְיֵת קְנִימֵי תַטְרוּן לְהִלְכָא
כְּהוּן אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

(ד) אֶת-מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת-חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ
בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

שְׁעִטְנוּ וְטָהַרְתָּ מִי חֲטָאת, לְכָף נֹאמַר: "אֲנִי ה'",
גְּזַרְתִּי עֲלֵיכֶם, אִי אַתֶּם וְשְׂאִים לְהַפְטֹר! • לְלַכַּת
בָּהֶם • אֵל תַּפְטֹר מִתּוֹכֶם, שְׁלֹא תֹאמַר: לְמַדְתִּי
חֻכְמַת יִשְׂרָאֵל, אֵלַי וְאֵלְמַד חֻכְמַת הָאֲמוֹת.

כ"י • אֶת-מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ • אֵלֹהֵי דְבָרִים הָאֲמֹרִים
בַּתּוֹרָה בְּמִשְׁפָּט, שְׁאֵלֹו לֹא נֹאמְרוּ, הָיוּ כְּדָאֵי לְאִמְרוּן.
וְאֶת-חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ • דְּבָרִים שֶׁהֵם גְּזַרְתָּ הַמֶּלֶךְ, שֶׁיִּצְרֹ
הָרַע מְשִׁיב עֲלֵיהֶם: 'לָמָּה לָנוּ לְשִׁמְרוֹן? וְאֲמוֹת
הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶן, כְּגוֹן: אֲכִילַת חֲזִיר וְלִבְשֵׁת

ה וְתַטְרוּן יֵת קְנִימֵי וְיֵת דִּינֵי דִי יַעֲבֹד יִתְהוּן
אֲנָשָׁא וְנַחֲי כְּהוּן לְחַיֵּי עֲלֵמָא אֲנָא יְיָ:

(ה) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת-חֻקֵּי וְאֶת-מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר
אֶתֶם הָאֲדָרִם וְחֵי בָהֶם אֲנִי יְהוָה: ס

לְפִי שְׁלֹא נִתְּן אֲלֵא עֲשִׂיהַ לְמִשְׁפָּטִים וְשִׁמְרֵיהַ לְחֻקִּים.
וְחֵי בָהֶם • לְעוֹלָם הַבָּא, שְׂאֵם תֹּאמַר בְּעוֹלָם הַזֶּה,
וְהֵלֵא סוֹפוֹ הוּא מֵת! • אֲנִי ה' • נֹאמֵן לְשֵׁלֶם שְׁכָר.

כ"ג • וְשִׁמְרֹתֶם אֶת-חֻקֵּי • לְרַבּוֹת שְׂאֵר דְּקִדְוִקֵי
הַפְּרָשָׁה, שְׁלֹא פִרְט הַכְּתוּב בָּהֶם (ס"ח). דְּבָר אַחַר: לְתַן
שְׁמִירָה וְעֲשִׂיהַ לְחֻקִּים, וְשִׁמְרֵיהַ וְעֲשִׂיהַ לְמִשְׁפָּטִים,

~ נקודות משיחות קודש ~

על קיום המצוות נאמר "וחי בהם", הינו שיש להכניס
חיות במצוות. כדי לעשות זאת מוכרחים להיות בעל-פח,
בריאים ותזקנים, ולהיות בשמחה.
וסים ואמר: אינך תיבת להתפלל לפני האכילה. מוטב
לאכל בשביל התפלה, מלהתפלל בשביל האכילה!

הרבנית רבקה, זוגתו של כבוד קדושת אדמו"ר
המהר"ש, חלתה פעם, והרופא צוה עליה לאכול תיכף
בקומה משנתה. הרבנית, שלא רצתה לטעם קדם
התפלה, נהגה להתפלל תחלה בהשקמה, ורק לאחר מכן
לאכל פת שחריית.
כשנודע הדבר לחותנה, כבוד קדושת אדמו"ר ה'צמח-
צדק', אמר לה:

(היום יום י' בשבט)

ג) וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכּוּ. שְׁלֹא יִרְגִיל
אָדָם לְלַכַּת בְּדָרֶךְ הַזֶּה עַד שִׁיְהִיֶּה לוֹ
חֵק: וְכַמַּעֲשֵׂה אֲרֶץ מִצְרַיִם. עַל
הַמִּשְׁפָּטִים וְהָרְאָיָה אֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ
הֵם הַכְּתוּבִים עַל סֵפֶר הַבְּרִית הַמְּפָרֵשׁ

(ו) **אִישׁ אִישׁ אֶל־כַּל־שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ אֲנִי יְהוָה: ׀**

וְגֵבֶר גֵּבֶר לְכָל קָרִיב בְּסֵרָה לֹא תִקְרְבוּן
לְגִלְגָּה עֲרִינָא אָנָּא יְיָ:

כ"ט - לא תקרבו • להזהיר הנקמה פזכר, לכך נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

(ז) **עֲרוֹת אָבִיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא תִגְלֶה אִמְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: ׀**

ז עֲרִינַת אָבִיךָ וְעֲרִינַת אִמְךָ לֹא תִגְלִי אִמְךָ הוּא
לֹא תִגְלִי עֲרִינֶיהָ:

כ"ט - עֲרוֹת אָבִיךָ • (סנהדרין נד) זו אשת אביך. או אינו אלא כמשמעו? נאמר כאן: "ערוות אביך", ונאמר להלן (לקמן ט): "ערוות אביו גלה". מה להלן אשת אביו, כ"ט - ערוות אשת-אביך • לרבות לאחר מיתה.

(ח) **עֲרוֹת אִשְׁת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אָבִיךָ הוּא: ׀**

ח עֲרִינַת אִמַּת אָבִיךָ לֹא תִגְלִי עֲרִינַת אָבִיךָ
היא:

(ט) **עֲרוֹת אַחֹתְךָ בֵּת־אָבִיךָ אוֹ בֵּת־אִמְךָ מוֹלַדְתּוֹ בֵּית אוֹ מוֹלַדְתּוֹ חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן: ׀**

ט עֲרִינַת אַחֶתְךָ בֵּת אָבִיךָ אוֹ בֵּת אִמְךָ דִּילִידָא
מִן אָבִיךָ מִן אִמַּת אַחֶרִי אוֹ מִן אִמְךָ לְגַבֵּר
אַחֶרְךָ לֹא תִגְלִי עֲרִינֶתָן:

כ"ט - בֵּת־אָבִיךָ • אף בת אנוסה במשמע. מולדת בית או מולדת חוץ • בין שנולדה מאותה שאומרים לו לאביך: קיים את אמה, ובין שאומרים לו: הוצא את אמה, כגון: ממזרת או נתינה.

(י) **עֲרוֹת בֵּת־בְּנֶךָ אוֹ בֵּת־בַּתְּךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן כִּי עֲרוֹתֶיהָ הֵנָּה: ׀**

י עֲרִינַת בֵּת בְּרַךְ אוֹ בֵּת בַּתְּךָ לֹא תִגְלִי
עֲרִינֶתָן אֲרִי עֲרִינֶתְךָ אֲנִי:

כ"ט - עֲרוֹת בֵּת־בְּנֶךָ וְגו' • (יבמות צ) כבתו מאנוסתו - הכתוב מדבר. וכתו וכתו בתו מאשתו, אנו למדין מ"ערוות אשה ובתה" שנאמר בהן "לא תגלה", בין שהיא ממונה על גידולו, בין שהיא מאישה אחר. ערוות בֵּת־בְּנֶךָ • קל-וחמר לבתך, אלא לפי שאין מזהירין מן הדין, למדינה מגזרה-שוה' (מסכת יבמות ג. סנהדרין עח).

(יא) **עֲרוֹת בֵּת־אִשְׁת־אָבִיךָ מוֹלַדְתּוֹ אָבִיךָ אַחֹתְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: ׀**

יא עֲרִינַת בֵּת אִמַּת אָבִיךָ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ
אַחֶתְךָ הוּא לֹא תִגְלִי עֲרִינֶיהָ:

אבן עזרא על התורה - מהורות בלום, אברמוביץ

(ו) איש איש. כל איש ואיש ובעבור שלא הזכיר מבית ישראל לא נעזב הגר שיעשה אחת מהתועבות הנזכרות בארצנו שלא יטמא את הארץ: אל כל שאר בשרו. שם לל כלל העריות ואחר פן פרט. ורב אהרן הכהן אמר שפרושו להוציא שכבת זרע לבטלה: לא תקרבו. פנוי לשכיבה וכן ואקרב אל הנביאה וקרוב ממלת אל תגשו אל אשה: ערוה. דבר מגנה נחשף צריך להתכסות: וטעם אני ה'. שהשם אוהב הנבדל לעברו ולשמוע דברו והר סיני לעד גם הראשון והוא סוד האדם ובעבור שיצר לב האדם פכהמות לא יתכן לאסור כל הנקבות והנה אסר כל הנמצאות עמו בכל עת ובפרשת פי תצא מחנה אגלה לך סוד סתום וחתום והנה כל המתגאל ירחק משם השם המקובל על פן הזכיר אני ה': תורה ז ערוות אביך. והחל מהאב שהוא קודם הבן ואמר שאסור הוא כל מי שהיא ערוות אב ואם והנה היא האם בראש ואחר כך ערוות אשת אב ואיננה

אם ואחר כך האחות שהיא בת אביו או בת אם: תורה ח ט מולדת בית. שנולדה על משפט בית ישראל אחר ארוסין וקדושין: מולדת חוץ. חוץ מהמנהג ויש אומרים כי פרוש מולדת כמו יולדו על ברפי יוסף שגדלה עמך בבית או היא במקום אחר ומדינה אחרת וגדלה בחוץ מבית האב עמך. ואחר כך הזכיר בת בנך: תורה י (יא) ערוות בת אביך. יש אומרים שהיא האחות מאב ואם ואנחנו ידענו

שיעור יומי ליום שלישי ד' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת אחרי-קדושים סג
 כ"י - עֲרוֹת בַּת-אִשָּׁת אָבִיךָ • לְמַד שְׂאִינוּ חֲזַב עַל אַחֲוֹתוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכַף נְאֻמָּה: בַּת-אִשָּׁת אָבִיךָ,
 בְּרֵאיוֹנָה לְקְדוּשֵׁיךָ.

(יב) עֲרוֹת אַחֲוֹת-אָבִיךָ לֹא תִגַּלֶּה שְׂאֵר אָבִיךָ הוּא: ם
 יב עֲרוֹת אַחַת אָבוּךָ לֹא תִגַּלֵּי קְרִיבַת אָבוּךָ
 הִיא:

(יג) עֲרוֹת אַחֲוֹת-אִמְךָ לֹא תִגַּלֶּה כִּי-שְׂאֵר אִמְךָ
 הוּא: ם
 יג עֲרוֹת אַחַת אִמְךָ לֹא תִגַּלֵּי אֲרֵי קְרִיבַת
 אִמְךָ הִיא:

(יד) עֲרוֹת אַחֵי-אָבִיךָ לֹא תִגַּלֶּה אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב
 דְּדַתְךָ הוּא: ם
 יד עֲרוֹת אַח אָבוּךָ לֹא תִגַּלֵּי לְאִתְּהָ לֹא
 תִקְרַב אִתָּהּ אַח אָבוּךָ הִיא:

כ"י - עֲרוֹת אַחֵי-אָבִיךָ לֹא תִגַּלֶּה • וּמָה הִיא עֲרוֹתוֹ? "אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

(טו) עֲרוֹת כַּלְתֶּךָ לֹא תִגַּלֶּה אִשָּׁת בְּנֶךָ הוּא לֹא
 תִגַּלֶּה עֲרוֹתָהּ: ם
 טו עֲרוֹת כַּלְתֶּךָ לֹא תִגַּלֵּי אִתָּהּ כִּרְךָ הִיא לֹא
 תִגַּלֵּי עֲרוֹתָהּ:

כ"י - אִשָּׁת בְּנֶךָ הוּא • לֹא אִמְרַתִּי אֶלָּא בְּשֵׁישׁ לְבָנֶךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית (מִתְהַרְוֵן ע"ה).

(טז) עֲרוֹת אִשָּׁת-אָחִיךָ לֹא תִגַּלֶּה עֲרוֹת אָחִיךָ
 הוּא: ם
 טז עֲרוֹת אִתָּהּ אָחִיךָ לֹא תִגַּלֵּי עֲרוֹת אָחִיךָ
 הִיא:

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגַּלֶּה אֶת-בֵּית-בְּנֶהָ
 וְאֶת-בֵּית-בִּתּוּהָ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ שְׂאֵרָה הִנֵּה
 זְמָה הוּא:
 יז עֲרוֹת אִתְּמָה וּבִתּוּהָ לֹא תִגַּלֵּי יָת בֵּית בְּרָהּ
 וְיָת בֵּית בִּתּוּהָ לֹא תִסַּב לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ
 קְרִיבָן אֲנִינָן עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

כ"י - עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתּוּהָ • (יבְמוֹת יז) לֹא אָסַר הַכְּתוּב
 אֶלָּא עַל-יְדֵי נְשׂוּאֵי הִרְאִישׁוֹנָה, לְכַף נְאֻמָּה: "לֹא תִקַּח",
 לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה
 וְאֶת-אִמָּהּ" (לְקַמֵּן ט), לְשׁוֹן קִיחָה, אָבֵל אֲנִס אִשָּׁה, מִתָּר
 לְשֵׁא בִתּוּהָ. שְׂאֵרָה הִנֵּה • קְרוּבוֹת זוּ לְזוֹ. זְמָה •
 עֲצָה, כְּתִרְגוּמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין", שְׂיִצְרָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֲטָא.

אָבִן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה - מִתְהַרְוֵן בְּלוֹם, אֲבִרְמוֹבִין

כִּי הַשּׁוֹכֵב עִמָּה עוֹבֵר עַל שְׁנֵי לְאוּיִן
 וְיֵשׁ אוֹמְרִים כִּי זֶה הַפְּסוּק לְחֻזוֹק
 וְהַצְדוּקִים אָמְרוּ שְׂאִינְנָה בֵּית אִם
 וַיִּפְרְשׁוּ מוֹלְדֵת אָבִיךָ שְׂגָדְלָה אָבִיךָ
 וְהַשֵּׁעַם שְׁלַקַּח הָעָב אִשָּׁה וְהִיָּתָה לָהּ
 בֵּית קִטְנָה וְכֵן יִפְרְשׁוּ עַל תְּמָר וְרֵאֲזִיטָתָם
 כִּי לֹא יִמְנַעֲנֵי מִמֶּךָ רַק לֹא הִיָּתָה
 מוֹלְדֵת דּוֹד וְאַחַר שֶׁהִמְצַעְתִּיקִים אָמְרוּ
 כִּי בֵּית אִשָּׁת אָב מוֹתֶרֶת אִין צוֹרֶךְ
 לְהִשְׁכִּיב עַל הַבּוֹדְאִים מִלְכָּם וְיִתְכַּן
 לְהִיּוֹת בֵּית אִשָּׁת אָבִיךָ בֵּית אֲנוּסָה.
 וּמִלַּת שְׂאֵר וּבְשָׁר. קְרוּבִים
 בְּשֵׁעַם: תּוֹרָה יב
 (יד) דּוֹדְתְךָ הִיא. חֲשׂוּבָה הִיא כְּדוֹדְתְךָ
 וְכֵן הִנֵּה חֲנַמְאֵל דּוֹדֵי וְהִנֵּה מָה יַעֲשׂוּ
 הַסּוּמְכִים בְּמִצּוֹת עַל הַתּוֹרָה לְבִדָּה
 כִּי לֹא אָסַר הַכְּתוּב אִשָּׁת אַחֵי הָאֵם
 וְלֹא אִם הָעָב וְלֹא אִם הָאֵם עַל כֵּן
 אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְקַבְּלָהּ וְיִתְכַּן שְׂלֵא
 הַזְכִּיר אִשָּׁת אַחֵי הָאֵם כִּי נִלְמַד
 מֵאִשָּׁת אַחֵי הָעָב וְהַזְכִּירָה בְּפִרְשַׁת
 קְדוּשִׁים גַּם הַנּוֹכְרוֹת שְׂלֵא הַזְכִּירָם
 הַכְּתוּב דְּבַר עַל הַהוּנָה: תּוֹרָה טו
 (טז) עֲרוֹת אִשָּׁת אָחִיךָ. בְּפִרְשַׁת כִּי
 יִשְׁכְּבוּ אַחִים וְהָאִמְרָה לְמָה לֹא הַזְכִּיר
 הַכְּתוּב הַבֵּית וְהִיא מְפֹרָשֶׁת עֲרוֹת
 אִשָּׁה וּבִתּוּהָ אוֹ שְׂאִינְנָה בֵּיתוֹ כִּי
 אַחַר שֶׁשָּׁכַב עִם הָאֵם נִאָּסְרָה
 הַבֵּית: תּוֹרָה יז
 (יז) שְׂאֵרָה הִנֵּה. הֵם שְׁנֵי שְׁמוֹת שְׂאֵר
 עִם שְׂאֵרָה. הִנֵּה הָאֶלֶף רֵאִיוֹ לְנוּחַ
 כְּלִמָּ"ד שְׁלֵמָה לוּלֵי שֶׁהִיא
 מִתְהַרְוֵן: תּוֹרָה יח

(יח) וְאִשָּׁה אֶל-אָחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצִרָר לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ
 יח וְאִתְּתָא עִם אָחֻתָּהּ לֹא תִסָּב לְאֶעְקָא
 לְגִלְאַה עֲרִיתָהּ עֲלֶיהָ בְּחִיבָא:
 עֲלֶיהָ בְּחִיבָה:

כ"י • אל-אחותה • (קידושין א) שתייהן פֿאחת. לְצִרָר • לשון צָרָה, לעשות את זו צָרָה לזו. בְּחִיבָה • לְמַדְדָּ שֶׁאִם גִּרְשָׁהּ, לֹא יִשָּׂא אֶת אָחֻתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~

זֶה, הָאָסוּר הוּא – לְפִי דְרָף הַפְּשֻׁט – גַּם בְּכַנֵּי נח. וְיִשׁ אֹמְרִים שֶׁכֵּן הֵינּוּ גַם לְפִי דְרָף הַתְּלַבָּה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א).
 (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 144)

וְאִשָּׁה אֶל אָחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצִרָר (יח, יח) "בְּכָאן יִפְרֹשׁ הַכֶּתוּב טַעַם הָאָסוּר . הֵן רְאוּיֹת שֶׁתְּהִינָה אֹהֲבוֹת זו אֶת זו, לֹא שֶׁתְּהִינָה צְרוֹת" (רמב"ן), "וְלִכְּן לֹא אָסְרָה וְזִלְתִּי בְּחַיֵּי אָחֻתָּהּ" (ספורנו). וְאוּלַּי יֵשׁ לומר, שֶׁמִּטַּעַם

(יט) וְאִלְ-אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ
 יט וְיִלְאֲתָתָא בְּרוּחַק סוּבְתָהּ לֹא תִקְרַב
 לְגִלְאַה עֲרִיתָהּ:

(כ) וְאִלְ-אִשָּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתְךָ לְזָרַע לְטְמֵאָה-בָּהּ
 כ וּבִאֲתַת חֲבָרְךָ לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתְךָ לְזָרַע
 לְאִסְתְּאָבָא בָּהּ:

(כא) וּמִזִּרְעֶךָ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלַל אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:
 כא וּמִבְּנֵיךָ לֹא תִתֵּן לְאֶעְבְּרָא לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלַל יַת שְׁמָא דְאֱלֹהֶיךָ אֲנָא יְיָ:

כ"י • לְמַלְךְךָ • עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שֶׁשֵּׁמָהּ 'מַלְךְךָ', וְזוּ הִיא עֲבוֹדַתָּהּ, שֶׁמוֹסֵר בְּנוֹ לְכַמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשֵׂין שְׁתֵּי מַדּוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרַגְלָיו בֵּין לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְךָ • זו הַעֲבַרְת הָאֵשׁ. לֹא-תִתֵּן • זו הִיא מְסִירָתוֹ לְכַמְרִים.

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בָּהּ כִּי לֹא יִנָּקֶה כָּל הַנוֹגֵעַ בָּהּ וְהוּא טְמֵא לְעוֹלָם וּבִפְרָשָׁה הַזֶּה לֹא אָסַר הַנְּקִירִית כָּלֵל וְאִין טַעֲנָה מִהַשְׁבוּיָה כִּי הִיא מִתִּיבָהּ: תורה כא
 (כא) לְמַלְךְךָ. שֵׁם צֶלֶם וְדָרְשׁוּ חַז"ל שֶׁהוּא שֵׁם כָּלֵל כֹּל מִי שֶׁיִּמְלִיכֵנוּ עָלָיו וְיִתְּכֵן שֶׁהוּא תוֹעֵבַת בְּנֵי עַמּוּן. וּמִלַּת לְהַעֲבִיר. כְּמוֹ לְשַׂרְף כִּי זֹאת הִיָּתָה עֲבוֹדָתוֹ וְיֵשׁ אֹמְרִים כִּי יַעֲבִיר הַבֵּן עַל הָאֵשׁ וְיֵשׁ מִי שֶׁיִּחְיֶה וְיֵשׁ מִי שֶׁיָּמוּת וְאֲחֵרִים פָּרְשׁוּ בְּעֵבֹר שְׂאִין בְּפִסְטוֹק וְזָכַר אֵשׁ לְהַעֲבִיר מִתּוֹרַת הַשֵּׁם לְדַת הַמוֹלָךְ וְחִלְלַת הַשֵּׁם שֶׁהוּא נִקְרָא

תְּדַעֲנָה בְּפִרְשַׁת וַיִּלָּךְ מִלְּשֵׁה. וְהַשּׁוֹכֵב עִם הַנְּדָה חָשׁוּב מִהַעֲרִיּוֹת: תורה יט
 (כ) וְאֵל אִשָּׁת עַמִּיתְךָ. לְהוֹצִיא הַשְׁבוּיָה וְיֵשׁ אֹמְרִים כִּי כִּבֵּר הִיָּתָה אֲסוּרָה וְאִשָּׁר גְּבִרָה תֵּאָוֵת יִצְרָם עַל דַּעַת לְכֶם תָּעוּ בְּפִרְוֹשׁ לְזָרַע וְיִדְעֵנוּ כִּי הַמִּשְׁגָּל נִחְלַק לְגו' חֲלָקִים הָאֶחָד לְפָרִיָה וְרִבְיָה בְּלֹא תֵאָוֵה וְהַשְּׂנִי לְהַקֵּל מִלֵּאוֹת הַגּוֹף וְהַשְּׂלִישִׁי לְתֵאָוֵה הַנִּמְשָׁלֵת לְתֵאָוֵה הַבְּהֵמָה וְאֲחֵר שְׂאֵמֵר הַכֶּתוּב לְזָרַע שֶׁשֵּׁעֲמֹו אֶפִּילוֹ לְזָרַע הַגַּה הִיא אֲסוּרָה אֲסוּר חִמּוּר וּמִזִּרְעֶךָ לֹא תִתֵּן הַבָּא אַחֲרָיו לְעַד. וְהוֹסִיף לְטַמְּאָה

לְצִרָר. מִגְּנֻרַת וְכַעֲסָתָהּ צָרְתָה וְהִגָּה לֹא הִזְכִּיר בְּפִרְשַׁת קְדוּשִׁים עוֹנֵשׁ הַשּׁוֹכֵב עִם שְׂתֵי אָחִיוֹת כְּאִשָּׁר לֹא הִזְכִּיר עוֹנֵשׁ הַשּׁוֹכֵב עִם בַּת בְּנוֹ וְעַם בַּת בְּתוֹ וְטַעַם הַמִּפְרָשׁ כִּי רַחַל וְלֵאָה לֹא הָיוּ אָחִיוֹת וְרֵאֲוִיתוֹ כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל וְזוֹ אֵינָנָה רֵאֲוִיהָ גְּמוּנָה וְהַשּׁוֹאֵל אֵיךְ יַעֲנִישׁ הַשֵּׁם עַל דְּבָר שֶׁלֹּא הִזְהִיר יֵשׁ מְשִׁיבִים כִּי בְּנֵי נח נִצְטוּוּ עַל הַעֲרִיּוֹת הָאֵלֶּה וְאֲחֵרִים אָמְרוּ אַף עַל פִּי שֶׁהַכֶּתוּב אָמַר כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל בְּשֵׁם כָּלֵל אִין הַפְּרֹשׁ עַל כּוֹלָם כִּי אִם עַל רוּבָם וְדַעֲמִי

~ יום רביעי ה' אייר ~

(כב) וְאֶת־זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא: כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשָּׁכֹּב מִשְׁכְּבֵי אִתְמָא תוֹעֵבָתָא הִיא:

(כג) וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְטַמְאֵהָ־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לְפָנָי בְּהֵמָה לְרִבְעָה תִּבֶּל הוּא: כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְאִסְתְּמָא בַּהּ בַּהּ וְאִתְמָא לֹא תִקְוִים קְדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ תִּבֶּלֵא הוּא:

כ"ט" - תִּבֶּל הוּא • לְשׁוֹן קָדֵשׁ וְעֲרוּהּ וְנִאוּף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל־תִּבְלִיתֶם" (ישעיה' י כח). דְּבַר אַחַר: "תִּבֶּל הוּא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעַרְבוּב זָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֵמָה.

(כד) אֶל־תִּטְמָאוּ בְּכָל־אֵלֶּה פִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשְׁלֵחַ מִפְּנֵיכֶם: כד לֹא תִסְתְּמָבוּן בְּכָל אֵלִין אַרְי בְּכָל אֵלִין אִסְתְּמָבוּ עַמְמָא דִּי אָנָּא מַגְלִי מִן קְדָמִיכוּן:

(כה) וּתְטַמְאוּ הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וּתְקַא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֵיהָ: כה וְאִסְתְּמַבְת אַרְעָא וְאִסְעִרִית חוּבָה עֲלֶיהָ וְרוֹקִינַת אַרְעָא זַת וְתִבְהָא:

(כו) וּשְׁמַרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזוּרָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: כו וְיִשְׁמְרוּן אֶתְוֹן זַת קְנִמִי וְזַת דִּינִי וְלֹא תַעֲבְדוּן מִכָּל תּוֹעֵבָתָא הָאֵלִין בְּצִיבָא וְגִיזְרָא דִּיתְגַּזְרוּן בִּינִיכוּן:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הַפְּתוּב כֹּל מִן שְׂיֻכַל הָאָדָם לְהַתִּיחַד עִמָּם אִשְׁת אִישׁ וְנִכְרִיָּה וְאֲשֶׁר לֹא יוֹלִיד כִּי מִן לֹא יוֹלִיד כִּי אִם מִמִּינוּ וְכַמִּינוּ: תורה כד
(כד) אֶל תִּטְמָאוּ. דְּגִשׁוֹת הַטִּי"ת לְהַתְּבַלַּע טִי"ו הַתְּפַעַל וְלֹא נו"ן בְּנִין נִפְעַל וְהַעֲד דְּגִשׁוֹת הַטִּי"ת לְהַתְּבַלַּע טִי"ו הַתְּפַעַל וְלֹא נו"ן בְּנִין נִפְעַל וְהַעֲד דְּגִשׁוֹת הַמ"ם כְּמִשְׁפָּט וְהִנֵּה הַזְּכִיר כֹּל כֹּלִם שְׁהִם מִטְמָאִים הַנֶּפֶשׁ: מוֹשְׁלֵחַ מִפְּנֵיכֶם. טַעְמוֹ מִהֶאָרֶץ הַטְּהוֹרָה מֵתִים אוֹ מְגֻרָשִׁים: תורה כה
(כה) וּתְקַא הָאָרֶץ. כִּי מַה שְׂיֻקִּיא הָאָדָם הוּא נִתְעַב בְּעִינָיו וְאֵלָיו לֹא יָשׁוּב: תורה כו
(כו) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי. אֵלֶּה שְׂאֻמְרֵי לְכֶם אֵלֶּה תְּהִינָה אֲסוּרוֹת: וְאֶת מִשְׁפָּטַי. שְׂתַעֲשׂוּ הַמִּשְׁפָּט שְׂאֻצְוָה עַל הַעוֹבֵר עַל אַחַת מֵהֶן וְטַעַם וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה

שֶׁהַזָּכָר נִבְרָא לְעִשׂוֹת וְהַנְּקֵבָה לְהַעֲשׂוֹת הַזֶּהִיר הַפְּתוּב שְׂלֵא תִהְפֹּךְ דְּבָרֵי הַשֵּׁם וְיִשׁ מִשְׁכָּב לְהוֹצִיא הַזָּרַע. עַל כֵּן מִלַּת מִשְׁכָּבִי לְשׁוֹן רַבִּים. וְאִין רְאוּי לְהֶאָרִיף. וְהַזְּכִיר תוֹעֵבָה הִיא. כִּי הוּא דְּבַר נִתְעַב לְנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה אִפִּי לֹא בְּתוֹלְדָה: תורה כג
(כג) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְטַמְאֵהָ־בָּהּ. כִּי הוּא דְּבַר נִתְעַב לְנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה אִפִּי לֹא בְּתוֹלְדָה: תורה כג
(כד) אֶל־תִּטְמָאוּ בְּכָל־אֵלֶּה פִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשְׁלֵחַ מִפְּנֵיכֶם. כִּי הוּא דְּבַר נִתְעַב לְנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה אִפִּי לֹא בְּתוֹלְדָה: תורה כג
(כה) וּתְטַמְאוּ הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וּתְקַא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֵיהָ. כִּי הוּא דְּבַר נִתְעַב לְנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה אִפִּי לֹא בְּתוֹלְדָה: תורה כג
(כו) וּשְׁמַרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הָאֲזוּרָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם. כִּי הוּא דְּבַר נִתְעַב לְנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה אִפִּי לֹא בְּתוֹלְדָה: תורה כג

עֲלִיף שֶׁהוּא אֵלֶּיךָ בְּתַתֵּךְ מִזָּרַע קוֹדֵשׁ לְמִוְלָךְ. וְהַגָּאוֹן אָמַר כִּי הַנְּאוּף עַל שְׂמִנָּה מַעֲלוֹת וְהַקְּשָׁה שְׂבָכְלָם בְּהֵמָה שֶׁהִיא מִמִּין אַחַר וְאִתְרִיָּה הַזָּכָר שְׂכָל הַמִּין אָסוּר וְאִתְרִיָּה עֲרוֹת אִשְׁת אָב וְחִבְרִיָּה שֶׁהֵן אֲסוּרוֹ בְּכָל עַת וְלֹא אֲאָרִיף כִּי לֹא יוֹעִילוּ אֵלָיו הַדְּבָרִים כִּי הַפְּתוּב אָמַר עַל כֹּלִם וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת: תורה כב
(כב) וְאֶת זָכָר. אַחַר שְׂמִצְאָנוּ הֵן שְׂכָבְתִי אָמַש אֶת אָבִי הִנֵּה אֲזַהֲרָה לְשׁוֹכֵב וְלִנְשָׁכָב וְיִאֲמַר רַב חֲנִנְאֵל ז"ל כִּי יֵשׁ מִי שֶׁיִּחַדֵּשׁ בְּגוּפוֹ כְּצוּרַת בִּשְׂרֵי אִשָּׁה וְזֶה לֹא יִתְכַן בְּתוֹלְדָה וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲנִדְּרוּגִינוֹס וְכָל הַצַּעַר הַזֶּה בְּעִבּוּר הַיּוֹת מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה לְשׁוֹן רַבִּים וְדָבָרֵי יַחֲדִי שְׁנֵי מִשְׁכָּבִים וְהַנְּכֹחַן בְּעִינָי כִּי הַמְצוּה כְּפִשׁוּטָה גַם אֲנִשִּׁי הַתּוֹשִׁיָּה חִזְבוּ מִיָּתָה עָלֶיהָ וְהַפְּתוּב אָחַז דְּרָךְ כְּבוֹד לֵאמֹר כְּמוֹ לֹא תִקְרַב וְאַחַר

(כו) **בִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמֵא הָאָרֶץ:**
 כו אַרְי ית כל תועבתא האלין עבדו אנשי ארעא די קדמיכון ואסתאבת ארעא:

(כח) **וְלֹא־תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַכֶּם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:**
 כח וְלא תרוקן ארעא ותכון בסאביכון ותה קמא דרוקינת ית עממיא די קדמיכון:

יש"י ◀ וְלא־תקיא הארץ אתכם • מִשַׁל לָבוֹן מְלֹךְ שְׁהֶאֱכִילוּהוּ דְבָר מָאוֹס שְׁאִין עוֹמֵד בְּמַעְיָו אֵלָא מְקִיאוֹ, כִּךְ אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינָה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה.

וּתְרַגְמוּ: יְלָא תְרוֹקְנִי, לְשׁוֹן וְקוֹן, מְרִיקָה עֲצָמָה מֵהֶם.

(כט) **בִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלָה וּנְכַרְתּוּ הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקְרֵב עִמָּם:**
 יש"י ◀ הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת • הַזְכֵּר וְהַנְּקֵבָה בְּמִשְׁמַע.

כט אַרְי כל די יעבד מכל תועבתא האלין וישתיעזון נפשתא דיעבדון מגו עמהון:

(ל) **וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתֵּי לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת מַחְקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ**
 ל וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתֵּי לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת מַחְקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ פ פ

ל וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתֵּי לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת מַחְקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ פ פ

יש"י ◀ וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתֵּי לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת מַחְקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם • הָא אִם תִּטְמְאוּ, אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַתְרֵי, וּמָה לְכָךְ נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם":

הַנְּאָה יֵשׁ לִי בְכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלֵיהּ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם":

~ נקודות משיחות קודש ~

ל'ה' ("אין לי הנאה בככם"). אלא, עליו להתבונן בכך איני אלקיכם. . ומה הנאה יש לי בככם (יש"י) יש לשאל, מדוע נקט לשון שאֵלה, ולא כתב "ואין לי הנאה בככם". ויש לומר: גם מי שהקב"ה אומר עליו "איני אלקיכם" – אל לו להתאש ולחשב שאין לו עוד תקנה לגרם נחת רוח

ל'ה' ("אין לי הנאה בככם"). אלא, עליו להתבונן בכך איני אלקיכם. . ומה הנאה יש לי בככם (יש"י) יש לשאל, מדוע נקט לשון שאֵלה, ולא כתב "ואין לי הנאה בככם". ויש לומר: גם מי שהקב"ה אומר עליו "איני אלקיכם" – אל לו להתאש ולחשב שאין לו עוד תקנה לגרם נחת רוח

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חטלת פרשת אחרי

אבן עזרא על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

שנית להכניס הגר כי זאת המצוה היא שנה לאזרח ולגר בעבור שהיא דר בארץ ישראל ואם יש לך לב תוכל להבין כי בימי יעקב שלקח שתי אחיות בתרן ואתריו עמרם שלקח דודתו במצרים לא נטמאו בהם: וטעם כי את כל התועבות האל שתדעו זה גם אתם גם בניכם שתשמרו אותם ותהיה הארץ טהורה

וְלא תקיא הארץ אתכם: תורה כו (כו) האל עם האלה שנה כמו ההם ההמה ואין זאת דעת הגאון: תורה כח (כח) באשר קאה. פועל עבר מגזרת שתו ושקרו וקיו כי אותיות אהו"י מתחלפים ויש ארץ לשון זכר נעתם ארץ ולא נשא אותם הארץ או חסר מלת היא כאילו הוא באשר היא קאה כמו באה עם הצאן: תורה כט

כט) וּנְכַרְתּוּ הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת בְּפִרְהִסְיָא שְׁתַּמְתוּם וְאִם בְּסִתְרֵי אֲנִי אֲכַרְתֶּם: תורה ל

ל) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתֵּי. זאת המשמרת והיא לבלתי עשות: וטעם אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם. שלא יאמר אדם הואיל ועשו פן הקדמונים אעשה בן גם אני: וטעם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. דבק עם משמרתו שלא ישאל חסר

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-כָּל-עַדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ב מלל עם כל פנשפתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי אלהכון:

מוצא גדר ערוה, אפה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" - "אני ה' מקדשכם"; (סו) "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (סו) "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'".

כ"ט - דבר אל-כל-עדת בני-ישראל • (ויקרא רבה. ת"ס) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרב גופי תורה תלויין בה. קדשים תהיו • הווי פרושים מן העריות ומן העצרה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמרה

~ נקודות משיחות קודש ~

ומקים כבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת בני ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר - "כי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אדם ואחד מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו כפי ההדמות להקב"ה.

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב) בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן) אדם יכול להחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות", היא רק לאדם שנמצא בדרך רוחנית נעלית,

(לקוטי-שיחות ח"ו ע' 322)

(ג) אִישׁ אָמוּ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת-שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ג גבר מן אמה ומן אביהי תהון דחלין ונת יומי שפיא דילי תטרון אנא יי אלהכון:

בדברים. ואת-שבתי תשמרו • סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. אני ה' אלהיכם • (יבמות ה) אמה ואביך תיבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

כ"ט - איש אמו ואביו תיראו • כל אחד מהם, תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט) אין לי אלא איש, אשה מניין? פשהוא אומר: "תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? ששהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. אמו ואביו תיראו • כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו

אכן עורא על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

לב למה זאת המשמרת כי אני ה' אלהיכם עשו כל אשר אצוה אתכם: תורה א (ב) טעם אל כל עדת בני ישראל. להכניס את הגרים בעבור שהם זנהרים על העריות כישראלים וטעם להזכיר זאת הפרשה אחרי העריות שלא יחשבו כי בעבור שמירת העריות לבדם יעמדו בארץ אמר להם שגם יש מצוות אחרות אם לא תשמרום

(ד) אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֵלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ
 ד לא תתפנון פתר טעון ודחלן דמתכא לא
 מעבדיון לכון אנא יי אלהכון:
 לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לְאַחֵרִים וְלֹא אַחֵרִים לָכֶם. וְאִם תֹּאמְרוּ: לֹא תַעֲשׂוּ
 לְעֶצְמְכֶם, אָבֵל אַחֵרִים עוֹשִׂין לָכֶם? ! הֲרִי כָּבֹד נֹאמֵר
 (שמות כ א): "לא יהיה לך" - לא שלך ולא של
 אחרים.

כ"ט אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים • לְעַבְדֵם (ת"כ). אֱלִילִים
 לְשׁוֹן 'אֵל' - כֹּלָּא הוּא חֲשׁוּב. וְאֵלֹהֵי מִסְכָּה •
 תַּחֲלָתָן אֱלִילִים הֵם, וְאִם אַתָּה פּוֹנֵה אַחֲרֵיהֶם סוֹפֵף
 לְעֲשׂוֹתָן אֱלֹהוֹת. לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם • לֹא תַעֲשׂוּ

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצּוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ:
 ה וְאִרְי תַּפְסוּן נִכְסַת קוּדְשֵׁי־קָדֶם יי לְרַעְוָא
 לכון תפסנה:

נִחְתָּרוֹת, שְׂיֵהָא לָכֶם לְרִצּוֹן, שְׂאֵם תַּחֲשָׁבוּ עֲלֵיו
 מִחֲשַׁבַּת פְּסוּל, לֹא יִרְצָה עֲלֵיכֶם לְפָנָי. לְרִצּוֹנְכֶם •
 אִפְצִימִנְט"ו, זְהוּ לְפִי פְּשׁוּטוֹ; וְרִבּוּתֵינוּ לְמַדּוֹ (חולין
 א) מִכָּאֵן לְמַתְעַסֵּק בְּקִדְשֵׁים - שְׁפָסוּל, שְׁצָרִיף שְׂיִתְפּוֹן
 לְשַׁחַט.

כ"ט וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח • לֹא נֹאמְרָה פְּרִשָּׁה זֹו אֵלָא
 לְלַמַּד שְׂלֵא תְהָא זְבִיחָתָן אֵלָא עַל־מְנַת לְהַאֲכֵל בְּתוֹךְ
 הַזְּמַן הַזֶּה. שְׂאֵם לְקַבֵּעַ לָהֶם זְמַן אֲכִילָה, הֲרִי כָּבֹד
 נֹאמֵר (לעיל ז טז): "וְאִם נָדָר אוֹ נִדְבָה זֶבַח קָרְבָּנוּ וְגו'".
 לְרִצּוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תַּחֲלַת זְבִיחָתוֹ תְהָא עַל־מְנַת

(ו) בְּיּוֹם זִבְחֵיכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתָר עַד־יּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשָּׂרֵף:
 וּבְיּוֹמָא דִּיתְנַכֵּס יִתְאַכַּל וּבְיּוֹמָא דְבִתְרוּהִי
 וּדְאִשְׁתָּאר עַד יוֹמָא תְלִיתָאָה בְּנוֹרָא תוֹקֵד:

כ"ט בְּיּוֹם זִבְחֵיכֶם יֹאכַל • כְּשִׁתְזַבְּחוּהוּ, תִּשְׁחַטְוּהוּ עַל־מְנַת זְמַן זֶה שְׁקַבְעָתִי לָכֶם כְּבֹר.

(ז) וְאִם הָאֲכַל יֹאכַל בְּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא
 רִצָּה:
 ז וְאִם אַתְאַכְלָא יִתְאַכַּל בְּיּוֹמָא תְלִיתָאָה
 מִרְחַק הוּא לֹא יְהִי לְרַעְוָא:

(ח): "וְהִנֵּפֵשׁ הָאֲכַלֶּת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא", מִמֶּנּוּ
 וְלֹא מִחֲבָרוֹ, יִצָּא הַנִּשְׁחָט בְּמִחְשַׁבַּת חוּץ לְמִקְוָמוֹ.
 פְּגוּל • מִתְעַב, כְּמוֹ (ישעיה סה ד): "וּמִרְקַ פְּגָלִים
 כְּלֵיהֶם".

כ"ט וְאִם הָאֲכַל יֹאכַל וְגו' • אִם אִינוּ עֹנִין לְחוּץ
 לְזִמְנוֹ, שְׁהֲרִי כָּבֹד נֹאמֵר (לעיל ז) "וְאִם הָאֲכַל יֹאכַל
 מִבְּשֵׂר־זֶבַח שְׁלָמָיו וְגו'", תְּנַהוּ עֹנִין לְחוּץ לְמִקְוָמוֹ.
 כּוֹל יְהִי חֲיָבִים כְּרַת עַל אֲכִילָתוֹ? תַּלְמוּד־לוֹמֵר

אבן עזרא על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

על כן אמר תיראו וטעם להזכיר האם
 קודם האב כי הקטן איננו מפיר
 בתחלה כי אם אמו ואחר כן אביו
 ואחר כן שבת כי מצנה על הקטן
 לשמור את השבת ואין ככה שאר
 המועדים ואחר כן כיר אלהיו ששבת
 ביום השביעי ואחריו אל תפנו אל
 האלילים ומורא האבות ידוע
 מהקבלה. ואמר איש פעם אחת הרף
 קצרה. ואמר תיראו לשון רבים כי
 חזקים הרואים ללמדו ולהכריחו וכן
 בשמירת שבת: וטעם אני ה'
 אלהיכם. שתעשו כמוני ששבתתי
 מפל מלאכה: תורה ד
 ד אל תפנו. אפילו בלב להסתפל:
 האלילים. הם הפסילים ונקראו כן
 כי הם דבר שקר כמו רופאי אליל
 כלכם ויתכן להיות מגזרת אל והטעם
 שאיננו יש: ואלהי מסכה. לקבל כח
 העליונים כי אין צורך לאלוה אחר
 עמי על כן כתוב אני ה' אלהיכם

(ח) וְאֶכְלֹיוּ עֹנֹו יִשָּׂא בְיָאֵת-קֹדֶשׁ יְהוָה חֲלָל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוּיה:
 ח וְדִי־יִכְלֶנָה חֻבֵּה יִקְבֵּל אֶרֶי ית קודשא דיי
 אחל וישתיצי אנשא ההיא מעמה:

כ"י - וְאֶכְלֹיוּ עֹנֹו יִשָּׂא • בְּנוֹתֵר גְּמוּר הַפְּתוּב מְדַבֵּר, וְאִינוּ עֹנֹשׁ פְּרַת עַל הַנִּשְׁחַט חוּץ לְמִקְוָמוֹ, (זכחים כא)
שְׂכָבֵר מֵעֵטוֹ הַפְּתוּב. וְזֵהוּ בְּנוֹתֵר גְּמוּר מְדַבֵּר. וּבְמִסְכַּת 'פְּרַתוֹת' לְמִדְוָהוּ מ'גְּזֵרָה שְׁוֵה'.

(ט) וּבְקִצְרֵכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקִצֹר וְלִקְטַת קִצִּירֶךָ לֹא תִלְקַט:
ט וּבְמִחְצָדְכוֹן ית חצדא דארעכון לא
תשיצי פאתא דחקלף למחצד ולקטא
דחצדף לא חלקט:

כ"י - לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ • שִׁנִּיחַ פֶּאֶה בְּסוּף שְׂדֵהוּ (ת"י). וְלִקְטַת קִצִּירֶךָ • שְׂבָלִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת
קִצִּירָה, אַחַת או שְׁתַּיִם, אֲבָל שְׁלֹשׁ אֵינֶן לִקְטַת. (ת"י).

(י) וּכְרַמְךָ לֹא תַעֲוִילֵל וּפְרִט פְּרִמְךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וְלִגְרַת תַּעֲזוֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
י וּכְרַמְךָ לֹא תַעֲוִילֵל וּפְרִט פְּרִמְךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי
לְעֵנִי וּלְגִירֵי תִשְׁבּוֹק יתהון אנא יי
אלהכון:

כ"י - לֹא תַעֲוִילֵל • לֹא תַטַּל עוֹלְלוֹת שְׂבָה, וְהֵן נְפֹרוֹת. אֵיזֵהוּ עוֹלְלוֹת? כָּל שְׂאִיִן לָהּ לֹא כִתְף וְלֹא נִטְף (פאה)
פֶּאֶה. וּפְרִט פְּרִמְךָ • גְּרַגְרֵי עֲנָבִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת
בְּצִירָה. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • דִּין לְהַפְרֵעַ. וְאִינוּ גּוֹבָה מִכֶּם אֶלֶּא נְפֹשׁוֹת, שְׁנַאֲמַר (משלי כב): "אֵל תִּגְזַל-דָּל וְגו'... כִּי ה' רִיב רִיבֵם וְגו'".

(יא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא-תִכְחֹשׁוּ וְלֹא-תִשְׁקְרוּ בְּעַמִּיתוֹ:
יא לֹא תִגְנְבוּן וְלֹא תִכְדְּבוּן וְלֹא תִשְׁקְרוּן
אֲנֵשׁ בְּחִבְרָה:

כ"י - לֹא תִגְנְבוּ • אֲזַהְרָה לְגוֹנְבֵי מָמוֹן, אֲבָל "לֹא תִגְנַב" שְׂבַע־שָׁרֵת הַדְּבָרוֹת, אֲזַהְרָה לְגוֹנְבֵי נְפֹשׁוֹת; דָּבָר הַלְּמַד מֵעֲנִינֵנוּ, דָּבָר שְׁחֹבֵבִין עָלֵינוּ מֵיַתַּת בֵּית-דִּין. וְלֹא-תִכְחֹשׁוּ • (ב"ק קט) לְפִי שְׁנַאֲמַר (ויקרא ה כב): "וְכַח־שֹׁבָה", מִשְׁלַם קָרָן וְחֻמֶּשׁ. לְמַדְנֵנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה מִזֵּינֵן? תִּלְמוּד-לוֹמַר: "וְלֹא תִכְחֹשׁוּ". וְלֹא-תִשְׁקְרוּ • לְפִי

(יב) וְלֹא-תִשְׁבַּעוּ בְּשֵׁמִי לִשְׁקַר וְחִלַּלְתָּ אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:
יב וְלֹא תִשְׁבַּעוּן בְּשֵׁמִי לִשְׁקָרָא וְחַחַל ית
שְׁמָא דְאֱלֹהֶךָ אֲנָא יי:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הפעל מן הקל: פֶּאֶת שְׂדֵךְ. שִׁעֲזוֹב פֶּאֶה בְּשֹׁדֵה: וְלִקְטַת. יְדוּעַ: תוּרָה י
י תַּעֲוִילֵל. תִּכְרִית הַעוֹלְלוֹת הֵם הַקְּטַנִּים כְּמוֹ עוֹלֵל גַּם יִקְרְאוּ יוֹנְקוֹת וְזֹאת הַמְּלָה כְּמוֹ וְשִׁרְשָׁף מֵאָרֶץ חַיִּים שִׁטְעָמוּ יְכָרִית הַשֶּׁרֶשׁ וְכֵן מִסְעָף פֶּאֶרְה יְכָרִת הַסְּעִיף: וּפְרִט. יְדוּעַ בְּדָבָרִי קְבֵלָה מִגְּזֵרַת הַפּוֹרְטִים עַל פִּי הַגְּבָל: לְעֵנִי. יִשְׂרָאֵל: וְלִגְרַת. הַגֵּר אֲתַכֶּם: תוּרָה יא
יא) וְטַעַם לֹא תִגְנְבוּ. אַחַר כֵּן. כִּי

הכנויין? תלמוד-לומר: "ולא תשבעו בשמי לשקר" – כל שם שיש לי.

כ"י «ולא-תשבעו בשמי • למה נאמר? לפי שנגאמר (שמות כ ז): "לא תשא את שם-ה' אלהיך לשוא". יכול לא יהא חזב אלא על שם המיוחד? מנין לרבות כל

יג לא תעשק את-רעהך ולא תגזול לא-תלוין פעלת אגרא דאגריא לותך עד צפרא:

יג) לא-תעשק את-רעהך ולא תגזול לא-תלוין פעלת שכיר אתך עד-בקר:

אומר (דברים כד טו): "ולא-תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשקלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (כ"מ ק) לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבצל הבית, עונה לבקש מעות.

כ"י «לא-תעשק • (ת"כ) זה הכובש שכר שכיר. לא-תלוין • לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עד-בקר • בשכיר-יום הכתוב מדבר, שיציאתו משקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא

יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא יי:

יד) לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן ויראת מאלהיך אני יהוה:

ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך • לפי שהדבר הזה אינו מסוור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסוור ללב של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

כ"י «לא-תקלל חרש • אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד-לומר (שמות כב כז): "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (ת"כ). ולפני עור לא תתן מכשל • (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכור שךך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו

~ נקודות משיחות קודש ~

טובת המתועז בלבד

ויש לומר בפשטות:

ולפני עור לא תתן מכשל

הדוגמאות ד"צא בהשקמה" או "צא בצקהרים" הם למקרים שהיועז פונתו לגרום נזק לחברו, "שיקפחוהו לסטים" או "שישתרב", והאיסור לגרום נזק לחברו, אנו כבר יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשיית בור וכיצא בזה.

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שךך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו (יט, יד. ובפירוש רש"י)

מה-שאינ-כן הדוגמא ד"מכור שךך וקח לך חמור" אינה דוקא להזיק את חברו, שהרי יכול להיות שחבירו צריך חמור יותר ממה שצריך שדה, ואם-כן אין הדבר מוכרח שעצה זו היא בשביל להזיק את חברו.

בתורת כהנים' על הפסוק, הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשקמה כדי שיקפחוהו לסטים, צא בצקהרים בשביל שישתרב (שיפחו שרב ושמש. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' ס)).". ויש לעיין מדוע לא הביא רש"י דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שךך וקח לך חמור".

יום כי שכיר לילה לא תבוא עליו השמש. וכן לא תקלל חרש בעבור שיש לך כח. וכן ולפני עור: תורה יד (יד) ויראת מאלהיך. שהוא יכול להענישך לשומך חרש ועור: תורה טו

שכירות וכן ופעלתו לפניו ויתכן היותו דרך קצרה והטעם שכר פעלתו ורבים פרשוהו על שכיר יום שיאמרו לו גם תעשה בבקר ובבקר אתן לך שכר שני ימים והמעתיקים אמרו כי הוא שכיר

<p>אף ורק לתת "עצה שהונגת לו", לטובת חבירו בלבד. (על-פי לקוטי-שיחות חלק כז, עמוד 141 ואילך - מותר 'לקראת שבת')</p>	<p>וזהו מה שמוסיף האיסור "לפני עור לא תתן מכשול" שאפילו אם לא יזיק את חבירו על-ידי עצתו, אסור למקצץ לערב בזה שיקולים פּרטיים, וכונתו צריכה להיות</p>
--	--

~ יום חמישי ו' אייר ~

טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מסכנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא תדיגה לחברך :

(טו) לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-ך ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:

והעשיר חיב לפרנסו, אֶזכנו בדין ונמצא מתפרנס בנקיות. ולא תהדר פני גדול. שלא תאמר: עשיר הוא זה, בן גדולים הוא זה, היאך אבישנו ואראה בבשתו? ענש יש בדבר! לכה נאמר: "ולא תהדר פני גדול". בצדק תשפט עמיתך. כמשמעו. דבר אחר: הוי דן את חברך לכה זכות (סנהדרין לב).

כ"ט « לא-תעשו עול במשפט. מלמד שהדין המקלל את הדין קרוי עול, שְנאווי ומשקץ, חרם ותועבה, שהעול קרוי תועבה, שְנאמר (דברים כה טז): "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול". והתועבה קרויה שקץ וחרם, שְנאמר (שם ז טו) "ולא-תביא תועבה אל-ביתך והיית חרם כמהו. שקץ תשקצנו וגו'". לא-תשא פני-ך. שלא תאמר: עני הוא זה

טז לא תיכול קורצין בעמך לא תקום על דמא דחברך אָנא יי:

(טז) לא-תלך רכיל בעמך לא תעמד על-דם רעה אָני יהוה:

(תהילים טו א): "לא רגל על-לשנו", וכן רוכל, הסוחר ומרגל אחר כל סחורה, וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים, על-שם שמחזר תמיד בערות, נקרא 'רוכל' לשון רוגל. ותרגומו: "לא תיכול קורצין", כמו (דניאל ג ח): "ואכלו קרציהון די יהודא"; "אכל בה קרצא בי מלכא". נראה בעיני, שהיה משפטם לאכל בבית המקדש דבריהם שום הלעטה, והוא גמר חזיק, שדבריו מקימים ומעמידם על האמת, ואותה הלעטה נקראת: "אכילת קורצין", לשון "קרץ בעיניו" (משלי יא), שכן דרך כל הולכי רכיל לקרץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן, שלא יבינו שאר השומעים. לא תעמד על-דם רעה. לראות במיתתו ואתה יכול להצילו (ת"כ), כגון: טובע בנהר, וחייה או לסטים באים עליו. אָני ה'. נאמן לשלם שכר, ונאמן להפרע.

כ"ט « לא-תלך רכיל. אָני אומר על-שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע, הולכים בבתי רעיהם לרגל מה יראו רע, או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים 'הולכי רכיל', הולכי רגילה, אשפיימנט בלעז. וראיה לדברי, שלא מצינו 'רכילות' שאין כתוב בלשון 'הליכה': "לא תלך רכיל", "הלכי רכיל נחשת וברזל" (ירמיה ו כח); ושאר לשון-הרע אין כתוב בו הליכה, (תהילים קא ה) "מלשני בסתר רעהו", (שם קכ א): "לשון רמיה", (שם יב ד): "לשון מדברת גדולות". לכה אָני אומר: שהלשון הולך ומרגל, שהכף נחלפת בגימ"ל, שכל האותיות שמוצאיהם ממקום אחד מתחלפות זו בזו; ב"ת בפ"א, וגימ"ל בכ"ף, וקו"ף בכ"ף, ונו"ן בלמ"ד, וזי"ן בצד"י. וכן (שמואל ב יט כח): "וירגל בעבדך", רגל במרמה לאמר עלי רעה, וכן

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

דמים וידוע פי כמה נרצחו ונהרגו בעבור המלשינות ודואג האדומי לעד: וטעם אָני ה'. רואה מה שאתה עושה בסתר: תורה יו

רוכל והטעם המלשין פי הרוכל מעתיק קנה מזה וימכר לזה והרכיל יגלה לזה מה ששמע מזה: לא תעמד על דם רעה. שלא יתחבר עם אנשי

לא תעשו עול. על הדגנים והעדים ודבר: פני גדול. בממון כבדוילי: תורה טו (טז) רכיל. כמו רכלתך מפל אבקת

~ נקודות משיחות קודש ~

לא תעמוד על דם רעך - גדר חיוב

הנחתן מקום לומר שמתר לאדם לעמוד ולהתעבב מלהציל, ועל-זה בא צווי הכתוב "לא תעמד וגו'". והינו כשחברו נמצא במצב של סכנה כזו ששחצתו כרוכה בספק סכנה לחייו של המציל, היה מקום לומר שבמקרה כזה יכול להתעבב ולעמד מלהצילו, ועל-זה בא הכתוב ומזהיר "לא תעמד וגו'" שאסור לעמד אלא יש להציל את החבר, אלא-אם-כן יש ספק ב"אתה יכול להצילו", הינו אם פעולת ההצלה יכולה לגרום סכנה למציל באופן שהיא מטילה ספק באפשרות ההצלה, שאז אין בזה חיוב. ונהו דיוק לשון רש"י "ואתה יכול להצילו".

לא תעמוד על-דם רעך לראות במיתתו, ואתה יכול להצילו (יט, טז. ובפירוש רש"י) וצריך להבין, הרי פגנת הכתוב היא לחיב את האדם לעשות כל מה שביכולתו להצלת חברו - ומדוע זה נאמר בלשון שלילה, ולא בלשון חיובי - להציל את החבר, על-דרך שמצינו במצות הצלת ממון חברו, "עוזב תעזוב עמו" "השב תשיבנו לו" וכי? ויבן בהקדים הקושיא, דלכאורה דין זה נלמד בקל-וחמר מהחיוב דהצלת ממון חברו, ומפני מה הצריך להכתב הצווי ד"לא תעמד וגו' "? ויש לומר דזוהי פגנת רש"י בפרושו "לראות במיתתו וכי", כלומר אין פגנת הכתוב לחדש את עצם חיוב הצלת חברו מספנת מנת (הנלמד מקל-וחמר פנ"ל), אלא מדבר כן במצב מיוחד

(על-פי לקוטי-שיחות חלק לב, עמוד 120 - מותר 'לקראת שבת')

(י) **לֹא-תִשָּׂא אֶת-אָחִיךָ בְּלִבְךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת-עַמִּיתְךָ וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:**
 כ"ט - **וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לא תלכין את פניו בריבם.**

~ נקודות משיחות קודש ~

מאות סימנים, ופרטי הדינים האמורים מופיעים בסימנים האחרונים שבו. כשילמדו ויקיימו את כל דיני השולחן ערוך, מתחילת 'אורח חיים' עד לסימנים אלו, או-אז יהיה מקום לעסוק גם בדינים אלו...

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נהג לקרב כל אדם, אפילו יהודי כזה שעליו נפסק ב'שולחן ערוך' שלגביו לא חל הדין של "לא תעמוד על דם רעך". וטעמו ונימוקו עמו: אךכפה חלקים הם ב'שולחן ערוך', ו'חושן משפט' הוא החלק הרביעי. ב'חושן משפט' עצמו יש יותר מארבע-

(לקוטי-שיחות חלק א, עמוד 431)

(יח) **לֹא-תִקֶּם וְלֹא-תִטּוֹר אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ אֲנִי יְהוָה:**

כ"ט - **לֹא-תִקֶּם • (יזמא כג) אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי מִגְּלָךְ! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחַר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי קַרְדֶּמֶךָ!**

אבן עזרא על התורה - מהדרת בלום, אברטוביץ

(יז) לא תשנא את אחיך. הפך ואהבת לרעך והנה אלה המצות כולם נטועות בלב ובהשקפתם ישבו בארץ פי על שנאת חנם חרב בית שני: הוכח

תוכיח. שמא תחשדהו בדבר ולא יהיה בן וזה טעם ולא תשא עליו חטא פי עונש יהיה לך בעבורו: תורה יח

(יח) לא תקם ולא תטור. מפורש בדברי חז"ל: **וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ**. על דעת רבים שהלמ"ד נוסף פלמ"ד לאבגר ועל דעתו שהוא כמשמעו שיאהב

שאינו נוקם. ואהבת לרעה פמוך • (ת"כ) אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

קרהמך! אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני מגלך! אמר לו: הא לך, ואיני פמותך שלא השאלתני - זו היא נטייה, שנוטר האיבה בלב, אף-על-פי

~ נקודות משיחות קודש ~

מצות אהבת ישראל בדרך הפשט

ואהבת לרעה פמוך

זה כלל גדול בתורה (יט, יח. ובפירושו רש"י)

יש לעיין, מה מוסיף בהבנת הפתוב, זה שמצות "ואהבת" היא "כלל גדול", שלכן מביאו רש"י בפרושו?

וגיש לבאר, דהנה הקשה הרמב"ן האיה שיה לצינות על כל אדם שיהאב את כל אהד מישראל "כמוך", הרי "לא יקבל לב האדם שיהאוב את חבירו כאהבתו את נפשו"? ועוד יש להקשות, אם נצטוינו לאהב כל אהד מישראל "כמוך", מדוע צותה התורה גם על שאר ציוויים שבין אדם לחברו כמו צדקה, גמילות חסד, אסור גנבה, גזלה, נקמה, נטירה וכיוצא בזה, הרי מוכן מאליו שפשאדם יקיים את הצווי לאהב כל אהד מישראל כגופו, ודאי יקיים את כל המצות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה", שבנה מתרין ב' קשיות אלו ב'תדא מחתא'. שבדרך הפשט אין מצות "ואהבת" מצוה בפני-עצמה, אלא הכלל של המצות

שבין אדם לחברו.

ואם כן: א. כבר מציינו בכמה מקומות שהתורה מפרשת הן את הכלל והן את הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורצת הקשיא השניה.

ב. מפנין שמצות "ואהבת" - "כמוך" היא הציווי הכללי לקיים את כל המצות שבין אדם לחברו, הרי קיים מצוה זו הוא על-ידי קיום "הפרטים" שהם המצות שבין אדם לחברו.

ומפנין שהמצות שבין אדם לחברו הם דברים שבמעשה, ללא כל התניחות להגש האדם, הרי הוא יכול לקיים או להפגע מעשייתו בכל עת, וממילא אין קשיא האיה אפשר לצינות על אהבת כל אהד מישראל "כמוך", כי ציווי זה הוא הציווי הכללי לקיים את כל המצות שבמעשה שבין אדם לחברו.

(על-פי לקוטי-שיחות חלק יז, עמוד 215 ואילך - מותר 'לקראת שבת')

יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים שרף לא-תזרע בלאים ובגד בלאים שעטנו לא שעטנו לא יסק עלך:

יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים שרף לא-תזרע בלאים ובגד בלאים שעטנו לא יעלה עליך:

שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: 'נוז' לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו. מישט"ר בלע"ז, כמו: (מ"ק י"ב) 'חזן לנאי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון כמוש, פלישטר"א. ולשון "שעטנו", פ"ש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

יט) את-חקתי תשמרו. ואלו הן: בהמתך לא תרביע בלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגד בלאים. למה נאמר? לפי שנאמר: "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדו". יכול לא ילבש גזי צמר ואניצי פשתן? תלמוד-לומר: "בגד". מנין לרבות הלכדים? תלמוד-לומר: "שעטנו". דבר

אכן עורא על התורה - מהדרת כלום, אברטובין

הטוב לחברו כמו לנפשו: וטעם אני ה'. כי אני אלוה אהד בראתי אתכם: תורה יט) וטעם להזכיר אחר אלה המצות בהמתך לא תרביע בלאים. להזכיר אחר היותך קדוש שלא תעשה חמס לכן אדם פמוך גם לא תעשה לבהמה

לשנות מעשה השם על כן כתוב את חקתי תשמרו לשמור כל מין שלא יתערב מין עם מין: בלאים. שגיי מינים ועוד אפרש מלת בלאים. וטעם השדה והבגד להיות לזכרון כי יש מצות רבות לזכר כחג המצות וסכות וציצית ושופר ומזוזה ותפלין. ופה

כַּוְבֵר אָרִי יִשְׁכּוּב עִם אֶתְמָא שְׁכַבְתָּ זָרַע וְהָיָא אֶתְמָא אַחֲדָא לְגַבְר וְאֶתְפָּרְקָא לָא אֶתְפָּרִיקָת בְּכַסְפָּא אוֹ חֲרוּמָא לָא אֶתְהִיבְתָּ לָּהּ בְּשִׁטְר בְּקִרְתָּא תְּהִי לָא יוֹמְתוֹן אָרִי לָא אֶתְחַרְרַת:

(כ) וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה שְׁכַבְתָּ־זָרַע וְהוּא שֹׁפֵחַ נַחֲרַפְתָּ לְאִישׁ וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפְשָׁה לֹא נִתְּנָה לָּהּ בְּקִרְתָּ תְּהִיָּה לָא יוֹמְתוֹ בִּי־לֹא חֲפְשָׁה:

מִיָּתָה, כִּי לֹא חֲפְשָׁה וְאִין קְדוּשִׁיָּה קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין. וְרַבּוּתֵינוּ (כריתות יא) לְמַדּוּ מִכָּאן, שְׁמִי שֶׁהוּא בְּמַלְקוֹת יְהִי בְּקִרְיָאָה, שֶׁהַדְּיָנִים הַמְּלַקֵּין קוֹרִין עַל הַלּוֹקָה (דברים כח נח"ט): "אִם־לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת וְגו'... וְהַפְּלֵא ה' אֶת־מַכְתָּדוֹ וְגו'". כִּי־לֹא חֲפְשָׁה • (מכות כג) לְפִיכָד אִין חֵיב עָלֶיהָ מִיָּתָה, שְׂאִין קְדוּשִׁיָּה קְדוּשִׁין. הָא אִם חֲפְשָׁה – קְדוּשִׁיָּה קְדוּשִׁין וְחֵיב מִיָּתָה.

כִּי־יִשְׁכַּב לְאִישׁ • מִיָּעֲדָת וּמִיָּחֲדָת לְאִישׁ, וְאִין יוֹדַע לּוֹ דְּמִיּוֹן בְּמַקְרָא. וְהַשְׁפָּחָה כְּנַעֲנִית (קידושין ו) שְׁחָצִיָּה שִׁפְחָה וְחָצִיָּה בַת חוֹרִין הַמְּאָרְסָת לְעַבְד עֲבָרִי שְׁמַתָּר בְּשִׁפְחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה • פְּדוּיָה וְאִינָה פְּדוּיָה, וְסָתֵם 'פְּדוּיּוֹן' בְּכֶסֶף (ת"כ. גיטין לט) • אוֹ חֲפְשָׁה • בְּשִׁטְר. בְּקִרְתָּ תְּהִיָּה • הִיא לּוֹקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית־דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדְּבָר, שְׁלֹא לְחִיבּוֹ

כֹּא וְיִתִּי יָת אֲשַׁמָּה קָדָם יְיָ לְתַרַע מִשְׁפָּן זְמָנָא דְּכַר לְאֲשַׁמָּא:

(כא) וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם:

כֹּא וִיכַפֵּר עֲלוּהִי כִּהְנָא בְּדִקְרָא דְאֲשַׁמָּא קָדָם יְיָ עַל חוֹבָתָהּ דִּי חֵב וְיִשְׁתַּבַּח לָּהּ מִחוֹבָתָהּ דִּי חֵב:

(כב) וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לּוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: פ

כִּי־יִנְסַלַח לּוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גיטין לט. כריתות ט) לְרַבּוּת אֶת הַמְּזִיד כְּשׁוֹגֵג.

כֹּא וְאִרִי תַעֲלוּן לְאֶרְעָא וְתַצְבּוּן כָּל אֶלֶן דְּמִיכַל וְתִרְחַקוּן רַחֲקָא יָת אַבְהָ תַלְת שְׁנִין יְהִי לְכוּן מְרַחַק לְאַבְדָּא לָא יִתְאַבֵּל:

(כג) וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֲכָל וְעַרְלֹתֵם עָרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיּוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִיָּה לְכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

כִּכָּה וְכֵן מִשְׁפֵּט כָּל הַלְשׁוֹן וְאִין מְלָה זָרָה חוּץ מִמִּלַּת וְרַבִּים מִיִּשְׁגִי אֲדַמַּת עֶפֶר יִקְצוּ עַל קִרְיָאָת בֶּן נִפְתָּלִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּקוֹרַת מַגְזֵרַת לֹא יִבְקַר הַכֹּהֵן וְהַטַּעַם שֶׁיִּחַפְּשׁ הַדְּבָר וְהַמְעַתִּיקִים אָמְרוּ כִּי יֵשׁ עָלָיו מַלְקוֹת בְּרַצוּעָה שֶׁל בְּקָר וְזֶה אָמַת מַדְבָּרִי קִפְלָה וְהַמְלָה כְּדַמוֹת אֲסַמְכָתָא. וְטַעַם לְהַזְכִּיר זֹאת הַפְּרָשָׁה כִּי הוּא עוֹשֶׂק אֲדִנִי הַשְׁפָּחָה עַל כֵּן יָבִיא אֵיל אֲשֶׁם וְעוֹד עַל דֶּרֶךְ דְּרֵשׁ שְׁזֹאת הַשְׁכִּיבָה כִּמוֹ כְּלָאִים חֲפְשִׁי עִם שְׁפָחָה: תוֹרָה כֹּא (כב) וְנִסְלַח לוֹ. אֲפָרְשָׁנוּ עוֹד: תוֹרָה כֹּא (כג) וְטַעַם לְהַזְכִּיר עָרְלַת הַפְּרִי. בְּעַבּוּר שֶׁהַזְכִּיר וְרַע הַשְּׂדֵה וְרַע הָאִשָּׁה שֶׁהִיא

קוֹדֵם הִיּוֹתָה בּוֹגְרָת: אוֹ חֲפְשָׁה. הַשְׁוִרָק מְקוּם קָמֵץ חֲטָף כִּי הָאֲחָד חוֹפֵשׁ וְהַטַּעַם שֶׁהָיָה הַמְּנַהֵג לְכַתּוּב לָּהּ גֵּט חוֹפֵשׁ אִם מְכַרָּה הָאֵב עַד זְמַן קִצּוֹץ וְהַמְעַתִּיקִים אָמְרוּ שְׁחָצִיָּה חֲפְשִׁית וְחָצִיָּה אָמָה וְהוּא הָאֲמָת: בְּקִרְתָּ תְּהִיָּה. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁפְּרוּשׁוֹ כִּמוֹ פִּילְגָשׁ וְאָמְרוּ כִּי בֵּן בְּנוֹת מְלָכִים בִּיקְרוּתִיד וְלֹא פָּרְשׁוּ נִכּוּן כִּי בִיקְרוּתִיד טַעַמוֹ הַשְׁפָּחוֹת הַיְקָרוֹת וְנִעְלַם הַיּוֹד בְּעַבּוּר הָאוֹת הַמְּשַׁרְת בְּחִירָ"ק וְהִנֵּה בְּחִירָ"ק בְּעַבּוּר הַתְּחַבְּרוֹת שְׁנֵי שְׁוֹאִי"ן נַעִים הָאֲחָד תַּחַת הָאוֹת הַמְּשַׁרְת וְהַשְּׁנִי תַּחַת הָאוֹת הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַשְּׁרֵשׁ בְּלִשׁוֹן נִקְבּוּת וְאִין כַּח בְּלִשׁוֹן לְהַזְכִּיר

כִּי הוּא שִׁפְחָה. אָמְרוּ הַמְּכַחֲשִׁים כִּי אֵינָנָה יְהוּדִית וְהַנְּכוּן עַל דֶּרֶךְ הַפְּשֵׁט שֶׁהִיא הַנְּזַקֶּת בְּפִרְשָׁת וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ לְאָמָה וְהִיא יִשְׂרָאֵלִית וְהַטַּעַם שֶׁהוּא יְעָדָה שִׁיקְחָנָה אֲדוּנִיָּה אוֹ בְּנוֹ וְאֵינָנָה מְאֻרְסָה וְזֶה טַעַם כִּי לֹא חֲפְשָׁה אֵינָנָה חֲפְשִׁית עַד שֶׁתְּהִיָּה מְאֻרְסָה כְּמִשְׁפֵּט הַבְּנוֹת: וּמִלַּת נַחֲרַפְתָּ. עַל דַּעַת רַבִּים יְעוּדָה וּלְפִי דַעַתִּי שֶׁהַמְלָה מַגְזֵרַת חֲרָפָה בְּעַבּוּר הִיּוֹתָה שִׁפְחָה וְהִיא בְּתוּלָה בְּרִשׁוֹת אַחַר וְאֵינָה מְאֻרְשָׁה: וְהַפְּדָה. שֶׁם הַפְּעַל מִהַבְּנִין שְׁלֹא נִקְרָא שֶׁם פּוֹעֵלוֹ מִהַכְּבֹד הַנוֹסֵף וְהַטַּעַם שְׁלֹא פְדָאָה אֲבִיָּה אוֹ אֲחָד מִמְשַׁפְּחָתָה

שיעור יומי ליום חמישי ו' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יט - פרשת אחרי-קדושים
 עה
 כ"י «וְעָרַלְתֶּם עֶרְלָתוֹ • וְאַטְמַתֶּם אֶטְיֹמָתוֹ; יְהִי אִטּוֹם וְנִסְתָּם מִלְּהִנּוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֶרְלִים • מֵאִימַתִּי מוֹנֶה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעֲתוֹ יְהִי» (ת"ו). יכול, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר? תלמוד-לומר: "יהיה", בהגיתו יהא.

~ נקודות משיחות קודש ~

מחבר לא בטל

יש לשאל: מכיין שעם ישראל הם "המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ט), האף יש כח בידם שלא להתערב ולהבטל בתוך מדבר העמים?
 ועל-זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם, חיים בלכם חיים" (ואתחנן ד, ט). שמפיין שעם ישראל קשורים ומאחדים תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת "מחבר", הנה אי-אפשר שייתבטלו חס-ושלום ויתערבו באמות, אלא גם בתוך ה"שבעים וארבעים" הם חיים וקיימים, ו"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: (יט, כג)
 שנינו (ערלה פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד ומאתים".
 כלומר, הדין הוא שערלה שנתערבה הרי זו עולה באחד ומאתים, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מבטלין אסור לכתחלה". אמנם בטול אסור הערלה הוא רק לאחר שקלט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה שאין כן בשמחבר לקרע, אינה בטלה גם באחד ומאתים, כי "מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).
 ויש לפרש זה בדרך הדרוש:
 קלל הוא בכל התורה כלה שהמעוט בטל ברב. ואם כן,

(על-פי לקוטי-שיחות חלק ג, עמוד 993 - מתוך 'לקראת שבת')

כד ויבשפתא רביעתא יהי כל אבה קדש תשבחון קדם יי:
 (כד) ובשנה הרביעת יהיה כל-פריו קדש הלולים ליהוה:

כ"ה אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה" הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים.

כ"י «יהיה כל-פריו קדש • כמעשר שני, שכתוב בו (ויקרא כו ל): "וכל-מעשר הארץ וגו' קדש לה". מה מעשר שני, אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים (קידושין

כ"ה) ובשנה החמישית תאכלו את-פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם:
 כ"ה ויבשפתא חמשתא תיכלון ית אבה לאוספא לכוני עללתה אנא יי אלהכון:

הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר: "להוסיף לכם תבואתו". אני ה' • אני ה', המבטיח על כף ונגאמן לשמר הבטחתי.

כ"י «להוסיף לכם תבואתו • המצוה הזאת שתשמרו, תקיה "להוסיף לכם תבואתו", שבשכרה אני מכרף לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר: דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם:

אבן עזרא על התורה - מהורות בלום, אברמובין

הכזהן יאכלנו: תורה כה
 (כה) וטעם להוסיף לכם תבואתו. דבק עם קדש הלולים ואם הוא רחוק וכן שלם שלם ואם אין לו דבוק עם חמשה בקר ישלם תחת השור ורבים כמוהם: וטעם אני ה' אלהיכם. שאוסף ברכה בתבואה: תורה כו
 חשוב בערלה שהיא מזקת ולא תועיל בערלת שפה ואין וערלת בשר. וטעם וערלתם. שיהיה נחשב בעיניכם כדבר ערלה גם יפה הוא מתורגם בארמית: יהיה לכם ערלים פרוש וערלתם: תורה כד
 (כד) קדש הלולים. להלל השם בארץ הזכיר גם הנטוע וידוע כי הפרי הבא עד שלש שנים אין בו תועלת ומזיק כאשר יזיק לגוף כל דג שאין לו סנפיר וקשקשת וזיזק לנפש החקמה בשר כל עוף דורס והבהמות הטמאות והמשפיל זבין: וטעם וערלתם ערלתו. שאותו הפרי הוא

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם לֹא תִנְחֲשׁוּ וְלֹא תִעֹנְגוּ:** כו לא תיכלו על דמא לא תנחשו ולא תעונגו:

100 כגון אלו המנחשין בחלדה ובכופות; פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך. לא תעונגו. לשון עונות ופשעות, שאומר: יום פלוני יפה להתחיל מלאכה. שעה פלונית קשה לצאת.

כ"ט◀ לא תאכלו על-הדם • להרבה פנים נדרש ב'סנהדרין' (סב) אזהרה שלא יאכל מבשר קדשים לפני זריקת דמים, ואזהרה לאוכל מבהמת חליץ טרם שתצא נפשה, ועוד הרבה. לא תנחשו • (סנהדרין)

(כז) **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֵאשֵׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זְקַנְךָ:** כז לא תקפו פאת ראשיכם ולא תשחית את פאת זקנך:

וגבוליו, והן חמש: שתיים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו – מקום חבור שתי הלחיים יחד.

כ"ט◀ לא תקפו פאת ראשיכם • (מכות ב) זה המשוה צדעיו לאחורי אָנו ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחורי אָנו עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה. פאת זקנך • (מכות כא) סוף הזקן

(כח) **וְיִשְׂרַט לְנִפְשׁ לֹא תִתְנוּ בְּבִשְׂרֵכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה:** כח וחבול על מית לא תתנו בבשרכון ורושמיין חריתין לא תתנו בכון אָנא יי:

לשון (במדבר כה ה): "והוקע אותם"; (שמואל ב כא ה) "והוקענום", תחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפויינט בלע"ז.

כ"ט◀ וְיִשְׂרַט לְנִפְשׁ • בן דרפן של אמורים, להיות משרטין בשרם פשמת להם מת. וכתבת קעקע • (מכות כא) כתב המחקה ושקוע, שאינו נחקק לעולם, שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. קעקע •

(כט) **אֶל־תַּחֲלֵל אֶת־בֵּיתְךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:** כט לא תחל את ביתך לאטעויתה ולא תטעי ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין:

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

דבק עם ושרט לנפש כי יש מי שישחית פאת ראשו גם פאת זקן בעבור המת: תורה כח (כח) וְיִשְׂרַט. גם הפאה בראש ובזקן ידועים מדברי קבלה. ומלת לנפש. הגוף המת וכן מתורגם והוא האמת ולא נדגש הנו"ן להקל על הלשון: וכתבת קעקע. יש אומרים שהוא דבק עם ושרט לנפש פי יש מי שירשם גופו בצורה הידועה באש על המת ויש עוד היום רושמים בנערוותם בפניהם להיות נפרים. ומלת קעקע. כפולה כמו רוקע הארץ וצאצאיה והוא מגזרת הרוקע אותם ועל דעת המתרגם גם היא מלה זרה גם היא הנכון: תורה כט (כט) וְיִשְׂרַט לְנִפְשׁ לֹא תִתְנוּ בְּבִשְׂרֵכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה:

כמו נחשתי ויברכני ה' כי נחוש בצורות ובמקלות ובמעשים ובתנועות ובקמים ופשעות. תעונגו. יש אומרים מלשון ענה שיחשב בלבו דבר ויטה אָנו לשמוע מה יענה המדבר ולא אבה הדקדוק ויש אומרים מעונן לשון וענתה לא יגרע והנכון בעיני מגזרת ענן כי ידוע כי יש מי שיעונן שיסתפל בעננים ובדמותם ובתנועתם ויתכן להיות תעונגו מפעלי הכפל כמו תסוכבו פי מצאנו ועוננים כפולשתיים פי יתכן היותו מבגן הכפול והעד ומעונן ומנחש: תורה כז (כז) וְטַעַם לְהִזְכִּיר לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֵאשֵׁיכֶם. כמעשה הגוים להיות מבדלים מהם ואחר ששער הראש והזקן לתפארת נברא אין ראוי להשחיתו ויש אומרים פי זה הפסוק

(כו) לא תאכלו על הדם. דבוק עם הפתוב למעלה פי הזהיר על עץ נטוע שלא יאכלו מפריו עד השנה החמישית גם בן כל בשר טהור לא יאכל עד שיזרוק דמו על מזבח השם אם היה קרוב אל מקום הקדש והעד הנאמן דברי שאול פי הארון היה עמו כי בן פתוב הנה אוכלים על הדם כאילו אוכלים זבחים לשעירים כאשר פרשתי שהיה בן מנהגם במצרים לזבוח בשם השדים פי אחר שלא נזרק הדם על המזבח לשם השם הנה הדבר ברור על בן דבק עמו לא תנחשו כי במצרים היו אוכלים על הדם וזונים אחרי השדים ובארץ פנען מנחשים ומעוננים פי בן פתוב גם זה כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ פנען. ומלת מנחש מנסה

במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א) :
"וימנעו רבכים וגו'".

כ"י אל-תחלל את-בתך להזנותה. במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושין. ולא-תזנה הארץ. אם אתה עושה בן, הארץ מזנה את פרוטיה לעשותן

ל) את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה: ל ית יומי שבאי דילי טרוון ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יי:

כ"י ומקדשי תיראו. (יבמות ה) לא יבנס לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו ובאבק שעל רגליו; ואף- על-פי שאני מזהירכם על המקדש - את שבתתי תשמרו" - אין בגזן בית המקדש דוחה שבת.

לא) אל-תפנו אל-האבת ואל-הידענים אל-תבקשו לממאה בהם אני יהוה אלהיכם: לא לא תתפנון בטר בדין ודכורו לא תתבעוון לאסתאבא בהון אנא יי אלהכון:

כ"י אל-תפנו אל-האבת. אזרה לבעל-אוב וידעוני (סנהדרין סה). בעל-אוב, זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני, מכניס עצם חיה ששמה 'דוע' לתוך פיו, והעצם מדבר. אל-תבקשו. להיות עסוקים בם, שאם תעסקו בם, אתם משמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם. דעו את מי אתם מחליפין במי.

לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן מאלהיך אני יהוה: לב מן קדם דסבר באורייתא תקום ותהדר אפי סבא ותדחל מאלהך אנא יי:

כ"י מפני שיבה תקום. (ת"כ, קידושין לב) יכול זקן אשמאי? תלמוד-לומר: "זקן", אין זקן אלא שקנה חכמה. והדרת פני זקן. איזהו הדור? לא ישב במקומו ולא יסתר את דבריו. יכול יעצים עיניו כמו שלא ראהו? לכה נאמר: "ויראת מאלהיך", שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא. וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

~ יום שישי ז' אייר ~

לא) וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אתו: לג וארי תגזיר עמך גיורא בארעכון לא תונון יתה:

אכן עורא על התרה - מהדרות בלום, אברטובין

בתך. בעבור שרט לנפש שלא תתגלה לעיני הכל כי קול שבאשה ערוה ואף כי שרט: ולא תזנה הארץ. הטעם זנות אנשי הארץ כמו ארץ כי תחטא לי: תורה ל
ל) וטעם להזכיר את שבתתי תשמרו. בעבור המת שאין אכל בשבת: וטעם ומקדשי תיראו. על הפהן הגדול שלא יהיה כשאר האבלים וכן אזרה על כל אנשי המקדש: וטעם אני ה'. שאם לא ייראו ממקדשו ויתנו לו כבוד יענישם. וטעם להזכיר האובות וידעונים. בעבור המת וכן כתוב בישעיה בעד החיים אל המתים: תורה לא
לא) האבת. מגזרת וקאובות חדשים כי הם עקר זאת האומנות: והידענים. מגזרת דעת שיקשו לדעת העתידות וריקי מוח אמרו ולולי שהאובות אמת גם בן דרך הפשוט לא אסרם הכותב ואני אומר הפך דבריהם כי הכותב לא אסר האמת רק השקר והעד האלימים הפסילים ולולי שאין רצוני להאריך הייתי מקאר דבר בעלת אוב בראיות גמורות: וטעם אל תפנו. ליודע האומנות: וטעם אל תבקשו.

כַּשֵׁי-לֹא תוֹנוּ • אוֹנָאת דְּבָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אָמַשׁ הֵייתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אַתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנַתְנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

לֹד כְּנַצִּיבָא מִנְכּוֹן יְהִי לְכוּן גִּיּוֹרָא דִּיתְגִּיר
כִּינְיִכוּן וּתְרַחַם לֵה כְּתִיב אַרְי דִּירִין הַוִּיתוּן
כְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם אָנָּא יִי אֱלֹהֵכוּן:
(לד) כְּאוֹרַח מִפֶּם יְהִיָּה לְכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם
וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כַּשֵׁי-כִי-גֵרִים הֵייתֶם • מוֹם שְׂבָד אֵל תֹּאמַר לְחֶכְרְךָ • אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֶיךָ וְאַלְהֵיו אֲנִי.

(לה) לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל
וּבְמִשׁוֹרָה:
לֵה לֹא תַעֲבִדוּן שְׂקָר בְּדִין כְּמִשְׁחָתָא
בְּמִתְקָלָא וּבְמִכְלָתָא:

כַּשֵׁי-לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • אִם לְדִין, הָרִי כְּכֹר
נֹאמַר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט", וּמֵהוּ "מִשְׁפָּט"
הַשְּׁנוּי כָּאֵן? הִיא הַמִּדָּה וְהַמִּשְׁקָל וְהַמִּשׁוֹרָה; מִלְּמַד
שֶׁהַמוֹדֵד נִקְרָא דִּין, שְׂאִם שְׂקָר בְּמִדָּה, הָרִי הוּא
כְּמִקְלָקֵל אֶת הַדִּין, וְקֵרוּי עוֹל, שְׁנֹאוּי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם

~ נקודות משיחות קודש ~

התורה לא רק את השמוש במדה זו, אלא אף את עשייתה והתוקנה בבית, שכן יש בהן משום ערמומיות של האדם בינו לבין עצמו.	לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט. בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה (יט, לה) מִצְוֹת-עֲשֵׂה לְצַדֵּק הַמֵּאזְנִים . . . וְלִדְקֵק בְּחִשְׁבוֹנָן בְּשַׁעַת עֲשִׂיתָן (רמב"ם) בְּמִדָּה חֲסֵרָה יֵשׁ שְׂתֵי תְּנוּעוֹת מְגִדּוֹת. מִחַד גִּיסָא – עֲצֵם פְּעֻלַת הַמִּדְּיָה מוֹרָה עַל הַתְּחַשְׁבוֹת בְּזוּלַת; אֵךְ הַמִּדָּה הַחֲסֵרָה גוֹרֶמַת לוֹ עוֹל. לְכֵן אֶסְרָה
---	--

(לקוטי שיחות כרך כו עמ' 150)

(לו) מֵאזְנֵי צֶדֶק אֲבִי-צֶדֶק אֵיפַת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק
יְהִיָּה לְכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאַרְץ מִצְרַיִם:

כַּשֵׁי-אֲבִי-צֶדֶק • הֵם הַמִּשְׁקוּלוֹת שְׁשׁוּקְלִין כְּגִגְדוֹן.
אֵיפַת • הִיא מִדַּת הַיָּבֵשׁ. הִינּוּ • זֶה הִיא מִדַּת הַלֵּחַ.
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם • עַל-מִנַּת כֵּן. דְּבַר אַחַר: אֲנִי

וּבִין אַחֵיו וּבִין גֵּרוֹ וּכְן בְּמִדָּה שְׂלֵא
תַעֲשֵׂה מְרָמָה בְּמִדַּת הָאֲמוֹת גַּם
הָאֲמוֹת מִשְׁתַּנּוֹת וְיִתְכַן לְהִיּוֹת פְּרוּשׁ
כְּמִשְׁפָּט הַיְדוּעַ בְּאַרְץ: תוֹרָה לוֹ
(לו) מֵאזְנֵי צֶדֶק אֲבִי צֶדֶק. פְּרוּשׁ
כְּמִשְׁקָל: אֵיפַת צֶדֶק. הַיָּבֵשׁ: וְהִין
צֶדֶק. בְּלַח פְּרוּשׁ בְּמִשׁוֹרָה: וְטַעַם

הַנֶּהֱנֵן הַיִּשְׂרָאֵלִי בְּעִבּוֹר שְׂאִין לוֹ כַח
כֶּף אֲזִהִירָךְ עַל הַגֵּר שְׂכִתְךָ גְדוֹל מִכּוּחַ
אוּ בְּעִבּוֹר שְׂאִין לוֹ כַח שֶׁהוּא בְּאַרְצְךָ
כְּשִׁוְתְךָ: תוֹרָה לֹד
(לד) וְאַהֲבַת לוֹ. מְפֹרָשׁ: תוֹרָה לֵה
(לה) וְטַעַם לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל. בְּעִבּוֹר
הַגֵּר כְּטַעַם וּשְׁפָטָם צֶדֶק בֵּין אִישׁ

אכן עורא על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

(ז) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: פ

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לְמִלְךָ מוֹת יוֹמֵת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בְּאֶבֶן:

כז"י • וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר • עֲנִשִּׁין עַל הָאֲזָהָרוֹת • מוֹת יוֹמֵת • (ס"ח) בְּבֵית-דִין; וְאִם אֵין כַּח לְבֵית-דִין, עִם הָאָרֶץ מְסִיעִין אוֹתָן • עִם הָאָרֶץ • (ס"ח) עִם שְׁבָגִינוּ

(ג) וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת-פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכַּרְתִּי אוֹתוֹ מִקִּרְבַּ עַמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ לְמַעַן טַמֵּא אֶת-מִקְדְּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת-שְׁמִי קִדְּשִׁי:

כז"י • אֶתֵּן אֶת-פְּנֵי • (ת"כ) פְּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ. בְּאִישׁ • וְלֹא בְּצַבּוּר, שְׂאִין כָּל הַצַּבּוּר נִכְרַתִּין. כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ • (ת"כ, סנהדרין סד) לְפִי שְׁנֵאמַר: "מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבְתוֹ בְּאִשׁ", בֶּן-בְּנוֹ וּבֶן-בְּתוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~
פְּתַח אֶהְל מוֹעֵד . . לְרִיחַ נִיחֹחַ"; וּמוֹבֵן שְׁנֵתָן לְפָרֶשׁ "פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי". וְרַש"י מְחַדֵּשׁ שְׁנֵתָן לְפָרֶשׁ כִּף גַּם בְּפָרֶשְׁתֵּנוּ, שְׂאִינָה מְדַבְּרַת עַל "עֶסְק" מִיחַד שֶׁל ה'.
(לקוטי שיחות ז' עמ' 323)

א) וְטַעַם וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. בְּצַבּוּר כִּי אֵלֶּה הַמַּצּוֹת חַיִּיב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִין גַּר עַמֵּם עַל כֵּן כְּתוּב בְּתַחֲלָה אֶל כָּל עַדְת יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה יָחַל לְהַזְכִּיר עוֹנֵשׁ הַנְּנוּת עַל כָּל מִי שֶׁהוּא דָר בְּא"י אֲזָרַח או גַּר תּוֹשֵׁב וְהַחֲל מִהַקְּשָׁה שְׁבָכְלָם וְהוּא אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לְמִלְךָ וְהַטַּעַם לְשַׁכַּב עִם
עוֹבְדַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: תוֹרַה ב
ב) וְטַעַם עִם הָאָרֶץ. אֲרָץ שֶׁהוּא דָר בָּהּ אֲזָרַח או גַּר זֶה בְּפִרְהֶסְיָא: תוֹרַה ג
ג) וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא. אִם הָיָה בְּסִתְרָה וְיֵשׁ אוֹמְרִים כִּי טַעַמּוֹ לְהַכְרִית וְנָרְעוּ: לְמַעַן טַמֵּא אֶת מִקְדְּשִׁי. שֶׁהוּא בְּתוֹךְ אֲרָץ יִשְׂרָאֵל: וְלַחֲלֹל אֶת שְׁמִי קִדְּשִׁי. שִׁישְׁמַעוּ

(ד) וְאִם הָעֵלִם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתוֹתוֹ מִזְרְעוֹ לְמַלְךְ לְבַלְתִּי הַמֵּית אֹתוֹ:

כ"ט - וְאִם הָעֵלִם יַעֲלִימוּ • אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי בְּטַנָּה, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה.

(ה) וְשִׁמְתִי אֲנִי אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת כָּל־הַזּוֹנִים אַחֲרָיו לְזִנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְרֵב עַמָּם:

כ"ט - וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה מָה חֲטָאָה? אֵלָּא לְלַמְדֵּךְ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שְׂאִישׁ בָּהּ מוֹכֵס שְׂאִין כָּלֵם מוֹכְסִין, שְׂכָלֵם מִחִפִּין עָלָיו. וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ • לָמָּה גָּאֵמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ", יָכוֹל יִהְיֶה כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִכְרַת?

תלמוד-לומר: "אתו" – אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת אלא בסיורין. לזנות אחרי המלך • (ח"ט) לרבות שאר עבודת אלילים שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה.

(ו) וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדֵעִנִּים לְזִנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְתִּי אֶת־פְּנֵי בְּנִפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקְרֵב עַמּוֹ:

(ז) וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"ט - וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם • זֶה פְּרִישׁוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים.

~ שבת קודש ח' אייר ~

(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְעִשִּׂיתֶם אִתְּם אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם:

אבן עזרא על התורה - מהורות בלום, אברמוביץ

(ה) וְטַעַם וְאֵת כָּל הַזּוֹנִים אַחֲרָיו. שְׂאֵם לֹא יוֹמֵת יָזְנוּ אַחֲרֵיהֶם: תוֹרָה ו
 (ו) וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל הָאֵבֶת. טַעַמּוֹ כְּאֲשֶׁר אַכְרִית הַנוֹתֵן מִזְרְעוֹ לְמַלְךְ בְּסִתְרָה אוֹ בְּגִלוּי אִם לֹא יִמִּיתוּהוּ עִם הָאָרֶץ כֵּן אַכְרִית הַזּוֹנֵה מֵאַחֲרֵי לְפָנוֹת אֶל הָאוֹבוֹת וּמִצְאָנוּ
 נִפְשִׁים גַּם כָּל נֶפֶשׁ אַרְבָּעָה עָשָׂר וְכֵן וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ: תוֹרָה ז
 (ז) וְהִתְקַדְּשִׁתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. קֹדֶשׁ וְנִתְתִּי לָכֶם חֻקֹּת לְשִׁמְרָתְךָ כְּדִי לְקַדְּשְׁכֶם וּכְבֹר הַזְּפִיר זֶה הַפְּתוּב וְהַטַּעַם לְהַכְנִיֵס אֶת הַגְּרָיִם הַתּוֹשְׁבִים עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חִיבִים לְהִיזְתֵּם
 קְדוֹשִׁים בְּעָבוֹר שִׁדְוֵרוֹ בְּאָרֶץ קְדוֹשָׁה. וְהַחֵל לְהַזְפִּיר עוֹנֵשׁ הַכְּתוּבִים בְּתַחֲלַת הַפְּרָשָׁה מֵהָאֵב כְּאֲשֶׁר הַחֵל אִישׁ אָמוּ וְאָבִיו תִּירָאוּ. וְטַעַם לְהַזְפִּיר הָאֵב קוֹדֵם הָאֵם בְּעָבוֹר כְּבוֹדוֹ וְאֵינְנוּ כְּמוֹ אִישׁ אָמוּ וְאָבִיו תִּירָאוּ כִּי לֹא יוֹמֵת אִם לֹא הִיָּה בֵּר מִצְוָה: תוֹרָה ח

(ט) כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ:

ט אַרְי גָּבַר גָּבַר דִּי יְלוּט יְת אַבּוּהִי וְיַת אַמָּה יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלָא אַבּוּהִי וְאַמָּה לֹט קְטָלָא חֵיב:

כ"ט - אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל • (ת"כ, סנהדרין פה) לְרַבּוֹת לְאַחַר מִיתָה. דָּמִיו בּוֹ • זוֹ סְקִילָה, וְכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "דָּמִיו בּוֹ", "דְּמִיָּהּ בָּם", וְלִמְדָנוּ מֵאוֹב וְיִדְעוּנִי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: "בְּאֲבוֹן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהּ בָּם". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: כְּמוֹ "דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ" אֵין נֶעֱנֵשׁ עַל מִיתָתוֹ אֲלָא הוּא, שֶׁהוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ שִׁיְהָרֵג.

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמַת הַנְּאֵף וְהַנְּאֵפָת:

י וְגָבַר דִּי יִגּוֹף יְת אַתְתָּ גָבַר דִּי יִגּוֹף יְת אַתְתָּ חַבְרָה יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלָא גִיפָא וְגִיפָתָא:

כ"י - וְאִישׁ • פָּרַט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנְאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ • (קידושין יט. סנהדרין נב) פָּרַט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן. לְמַדְנוּ שֶׁאֵין לְקָטָן קְדוּשִׁין. וְעַל אִיזוֹ אִשְׁתּוֹ אִישׁ חֵיבָתִי לָךְ? אֲשֶׁר יִנְאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ • פָּרַט לְאִשְׁתּוֹ עוֹבֵד גְּלוּלִים. לְמַדְנוּ, שֶׁאֵין קְדוּשִׁין לְעוֹבֵד גְּלוּלִים. מוֹת־יוֹמַת הַנְּאֵף וְהַנְּאֵפָת • כָּל מִיתָה הָאִמּוּרָה בַּתּוֹרָה סֶתֶם, אֵינָה אֲלָא חֲנֻקָּה.

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֵרוֹת אָבִיו גָּלָה מוֹת־יוֹמַתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיָּהּ בָּם:

יא וְגָבַר דִּי יִשְׁכּוּב עִם אַתְתָּ אַבּוּהִי עֵרְוָתָא דְאַבּוּהִי גָלִי יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלָן תַּרְוֵיהוֹן תַּרְוֵיהוֹן קְטָלָא חֵיבִין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמַתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל עָשׂוּ דְמִיָּהּ בָּם:

יב וְגָבַר דִּי יִשְׁכּוּב יְת כַּלְתָּהּ יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלָן תַּרְוֵיהוֹן תַּבְּלָא עַבְדוֹ קְטָלָא חֵיבִין:

כ"ג - תָּבַל עָשׂוּ • גָּנָאִי. לְשׁוֹן אַחֵר: מִכַּלְבְּלִין וְרַע הָאֵב בְּזַרְע הַבֵּן.

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זֶכֶר מִשְׁכַּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמַתוֹ דְּמִיָּהּ בָּם:

יג וְגָבַר דִּי יִשְׁכּוּב יְת דְּכוּרָא מִשְׁכַּבֵי אַתְתָּא תוֹעֵבָתָא עַבְדוֹ תַּרְוֵיהוֹן יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלָן קְטָלָא חֵיבִין:

כ"ד - מִשְׁכַּבֵי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מְכַנְּסִים כְּמַכְחוּל בְּשׁוֹפְרָת.

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זָמָה הוּא בְּאִשׁ יִשְׁרְפוּ אֹתוֹ וְאֹתָהּ וְלֹא־תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם:

יד וְגָבַר דִּי יִסַּב יְת אַתְתָּא וְיַת אַמָּה עֲצַת חֲטָאִין הִיא בְּנוֹרָא יוֹקְדוֹן יְתָהּ וְיִתְהֵן וְלֹא תִהִי עֲצַת חֲטָאִין בִּינֵיהוֹן:

אבן עזרא על התורה - מהרות בלום, אברטובין

(ט) אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת אָבִיו. מוֹשֵׁף עֲצָמוֹ וְאַחַר עֲמוֹ וְכֵן הוּא וְאֲשֶׁר יִקְלַל אֶת אִמּוֹ: וְטַעַם אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל. כְּאוֹמֵר תוֹעֵבָה גְּדוּלָה עָשָׂה: דָּמִיו בּוֹ. כְּמוֹ דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ וְהִנְסָקְלִים גַּם הַנְּחַנְקִים דְּמִיָּהּ בָּם וְכָל אֹמֵר כָּל הַמֵּיתוֹת כִּי צְרִיכִים אָנַחְנוּ לְמִסְכַּת אַבּוּתֵינוּ כִּי לֹא נוֹכַל לְהוֹצִיאֵם לְהִמָּיְתָם מִהַכְתוּב גַּם כֵּן לֹא נִכְתַּב (ט) אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת אָבִיו. מוֹשֵׁף עֲצָמוֹ וְאַחַר עֲמוֹ וְכֵן הוּא וְאֲשֶׁר יִקְלַל אֶת אִמּוֹ: וְטַעַם אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל. כְּאוֹמֵר תוֹעֵבָה גְּדוּלָה עָשָׂה: דָּמִיו בּוֹ. כְּמוֹ דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ וְהִנְסָקְלִים גַּם הַנְּחַנְקִים דְּמִיָּהּ בָּם וְכָל אֹמֵר כָּל הַמֵּיתוֹת כִּי צְרִיכִים אָנַחְנוּ לְמִסְכַּת אַבּוּתֵינוּ כִּי לֹא נוֹכַל לְהוֹצִיאֵם לְהִמָּיְתָם מִהַכְתוּב גַּם כֵּן לֹא נִכְתַּב

שְׁתִּיחֶיךָ לְאֶסוּר, שֶׁנֶּשֶׂא אֶת חַמּוֹתוֹ וְאִמָּהּ. וַיֵּשׁ מִרְבוֹתֵינוּ
שְׂאוּמְרִים: אֵין כָּאֵן אֶלָּא חַמּוֹתוֹ, וּמָהוּ "אֶתְהֶן"? אֶת
אֲחַת מֵהֶן; וְלִשׁוֹן וַיְנִי הוּא: "הֶן", אֲחַת.

כִּי־יֵי: «יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן • (סנהדרין עה) אִי אֶתְהָ יָכוֹל
לִזְמַר אֲשֶׁתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה יִשְׂרָפוּ, שֶׁהָרִי נִשְׂאָה בְּהֵתֵר
וְלֹא נִגְאָסָה עָלָיו, אֶלָּא אִשָּׁה וְאִמָּה הַכְּתוּבִין כָּאֵן

(טו) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׂכָבְתוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:

אֶת־כָּל־הַמְּקוֹמוֹת, הָרִי דְבָרִים קַל־וְחִמְרִי: וּמָה
אֵילָנוֹת, שְׂאֵינָן רוֹאֵין וְאֵינָן שׁוֹמְעִין, עַל שְׂכָבַת תְּקֵלָה
עַל יָדָם, אֲמָרָה תּוֹרָה: הַשְּׂחַת, שְׂרָף וְכֹלָה, הַמְּטָה
אֶת חֲבָרֵי מִדְּרָף חַיִּים לְדַרְכֵי מִיתָה, עַל־אֲחַת־כַּמָּה־
וְכַמָּה.

כִּי־יֵי: «וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ • אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה
מָה חָטָא? אֶלָּא מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָה,
לְפִיכָף אֲמַר הַכְּתוּב: תִּסְקַל. קַל־וְחִמְרִי לְאָדָם, שִׂיּוֹדֵעַ
לְהַכְחִיץ בֵּין טוֹב לְרַע וּגְוָרָם רָעָה לְחַבְרוֹ לְעֵבֵר עֲבָרָה.
כִּי־יֵי אֲמָר אֶתְהָ אוֹמֵר (דברים יב ב): "אֲבַד תִּאֲבָדוּן

(טז) וַאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֶתְהָ
וְהִרְגַת אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ
דְּמִוּיָהֶם בָּם:

טז וְאֶתְהָ דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּה
וְתִקְטֹל יָת אֶתְהָ וְיָת בְּעִירָא וְתִקְטֹלָא
תִּקְטֹלוּן קְטֹלָא חֲבִיבִין:

כִּי־יֵי: «וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְרִבְעָה אֶתְהָ • אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה
מָה חָטָא? אֶלָּא מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָה,
לְפִיכָף אֲמַר הַכְּתוּב: תִּסְקַל. קַל־וְחִמְרִי לְאָדָם, שִׂיּוֹדֵעַ
לְהַכְחִיץ בֵּין טוֹב לְרַע וּגְוָרָם רָעָה לְחַבְרוֹ לְעֵבֵר עֲבָרָה.
כִּי־יֵי אֲמָר אֶתְהָ אוֹמֵר (דברים יב ב): "אֲבַד תִּאֲבָדוּן

~ נקודות משיחות קודש ~

הסוס . . אינו בשביל התועלת המגיע לו, כִּי־אִם זְהוּ דְרָף
טְפֵל, כְּדִי שְׂלֵא לְקַפְח שְׂכָר כָּל בְּרִיָּה, אֶלָּא . . בשביל
טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָה (רש"י כ, טו) וְהֵינּוּ, שְׂאֵין
זֶה בְּגֵדֵר עֲנֵשׁ, אֶלָּא שֶׁבְּהֵמָה נִכְרָאָה לְשִׁמְשׁ אֶת הָאָדָם,
וְכֹאֲשֶׁר אֵינְנָה מְשִׁמְשֵׁת אוֹתוֹ אֶלָּא גּוֹרְמַת לוֹ תְּקֵלָה – אֵין
מְקוֹם לְמַצִּיאוֹתָהּ בְּעוֹלָם. וְכֵן הוּא לְגַבֵּי הַשְּׂכָר בְּ"תוֹעֵלַת
וְתִקּוּן" שֶׁמֵּגִיעַ לְסוּס מַמָּה שֶׁהוּא מְרַבֵּה לְאָדָם: "בְּרִיאַת

יו וַיִּגְבֵּר דִּי יִסַּב יָת אֶתְהָ בַּת אֲבוּהִי אוּ בַת
אִמָּהּ וַיִּחַזְזֵי יָת עֲרִימָהּ וְהִיא תַחַזֵּי יָת עֲרִימָהּ
קָלָנָא הוּא וַיִּשְׁתַּיְצוּן לְעֵינֵי בְנֵי עַמְהוֹן עֲרִיט
אֶתְהָ גְלִי חוֹבָה וְקַבֵּל:

(יז) וַאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוּ־בַת־אִמּוֹ
וְרָאָה אֶת־עֲרוֹתֶיהָ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוֹתוֹ חֶסֶד
הוּא וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמּוֹ עֲרוֹת אִחֹתוֹ גִּלְתָּה עוֹנוֹ
יִשָּׂא:

חֶסֶד עֲשֵׂה מְקוֹם לְבָנוֹת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים
פט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה".

כִּי־יֵי: «חֶסֶד הוּא • לְשׁוֹן אֲרַמִּי: חֲרָפָה, 'חֶסֶדוּא'.
(סנהדרין נח) אִם תֹּאמַר: קִיִן נִשָּׂא אֲחֹתוֹ!?

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

וְהֵם נְעָרִים מְשֻׁחָקִים וְכָל עַת תִּיַחַד
עִמָּה וְלֹא הַזְכִּיר הַכְּתוּב עוֹנֵשׁ בַּת
הַבֵּן אוּ בַת הַבַּת כִּי סִמָּף עַל תּוֹרָה
שֶׁבַעל פָּה גַם יִתְכַן שְׂלֵא הַזְכִּירִם
בְּעֵבֵר חוֹסֵר תְּאֻנַּת הָאָב כִּי הוּא כָּא
בְּיָמִים הַזְּמַן שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בַת בּוֹגְרַת
וְעַל כֵּן לֹא הַזְכִּיר הַכְּתוּב אִם הָאָב
וְאִם הָאֵם כִּי הֵן זְקָנוֹת: תורה יז

(טו) וְאֶת הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ. שְׂלֵא
תַחֲטִיא אַחֵר וַיֵּשׁ אוֹמְרִים לְהִסְתִּיר
הַקְּלוּן: תורה טו
(טז) לְרִבְעָה. שֵׁם הַפַּעַל וְאִם הוּא
בְּחִירָ"ק כְּמוֹ בְּשִׁבְרֵי לָכֶם כִּי מִשְׁקָלִי
שְׁמוֹת הַפּוֹעֲלִים הֵם מְשֻׁתְּפִים: תורה יז
(יז) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִחֹתוֹ.
בְּמִקוֹם שְׂאֵינָם יוֹדְעִים בּוֹ וְאֶחָ"כ נוֹדַע

יח וגבר די לשכוב ית אַתְּמָא סוֹאֲבָתָא ויגלי ית עֲרִיתָהּ ית קִלְעָה גְּלִי וְהִיא תְּגַלִּי ית סוֹאֲבָתָא דְּמָהָא וְיִשְׁתַּיְצוּן פְּרִוּיָהּ מִגּוֹ עֲמִהוּן:

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִשְׁכַּב אֶת-אִשְׁהּ דָּוָה וְגִלָּה אֶת-עֲרוֹתָהּ אֶת-מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת-מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם:

אַת. וְהַעֲרָא זו נַחֲלָקוּ בַּהּ רַבּוּתֵינוּ (בבמות נד). יִשׁ אומרים: זו נְשִׁיקַת שִׁמְשׁ, וְיִשׁ אומרים: זו הַכְּנָסַת עֲטָרָה.

כש"כ ◀ הַעֲרָה • גִּלָּה, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוּהּ", גְּלִי הוּא, וְהִנְא"ו יוֹרְדַת בַּתְּכָה לְשֵׁם דְּבַר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" מִגְּזֵרַת (אסתר ה ט): "וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע", וְכֵן "אֲחֻהָ" מִגְּזֵרַת

יט וְעֲרִית אַחַת אִמְדָּךְ וְאַחַת אֲבִיךָ לֹא תְּגַלִּי אַרְי ית קְרִיבָה גְּלִי חוּבְהֵן יִקְבְּלוּן:

(יט) וְעֲרוֹת אַחֹת אִמְדָּךְ וְאַחֹת אֲבִיךָ לֹא תְּגַלֶּה כִּי אֶת-שְׂאֵרוֹ הַעֲרָה עִוְנָם יִשְׂאוּ:

אַחֵי אֲבִיו לֹא הִזְהֵר אֶלָּא עַל אִשֶׁת אַחֵי אֲבִיו מִן הָאֵב. אַחֵי אֲבִיהֵי גְּלִי חוּבְהֵן יִקְבְּלוּן בְּלֹא וְלָד מוֹתוּן:

כש"כ ◀ וְעֲרוֹת אַחֹת אִמְדָּךְ • שְׁנָה הַפְּתוּכָה בְּאִזְהָרְתָּן. לומר שֶׁהִזְהֵר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אַחֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאֵב, בֵּין עַל אַחֵיוֹתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אִשֶׁת

כ וגבר די לשכוב ית אַמְתָּא אַח אַבִּיהֵי עֲרִית אַח אַבִּיהֵי גְּלִי חוּבְהֵן יִקְבְּלוּן בְּלֹא וְלָד מוֹתוּן:

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדְתּוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאָם יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

בְּשָׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלָיו: "עֲרִירִים יָמָתוֹ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמָתוֹ", אִם יִהְיוּ לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ כְּשִׁימּוֹת, לְפִי שְׁקוּבְרָן בְּחַיָּיו; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שְׁאֵם אֵין לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹכָשׁוֹ.

כש"כ ◀ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדְתּוֹ • (בבמות נד) הַמִּקְרָא הַזֶּה בָּא לְלַמֵּד עַל 'פְּרַת' הָאָמּוֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בְּעֻנְשׁ הַלֵּיכַת עֲרִירִי. עֲרִירִים • כְּתַרְגוּמוֹ: בְּלֹא וְלָד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו כ): "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יִשׁ לוֹ בְּנִים – קוּבְרָן, אֵין לוֹ בְּנִים – מֵת בְּלֹא בְּנִים. לְכַךְ שְׁנָה

כא וגבר די רִשָּׁב ית אַמְתָּא אַחֵיהֵי מְרַחֲקָא הִיא עֲרִיתָא דְּאַחֵיהֵי גְּלִי בְּלֹא וְלָד יְהוּן:

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשֶׁת אַחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אַחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:

כש"כ ◀ נָדָה הוּא • הַשְּׂכִיבָה הַזֹּאת מְנַדָּה הִיא וּמְאֹסָה. וְרַבּוּתֵינוּ דְּרָשׁוּ, לְאַסֵּר הַעֲרָא בַּהּ כְּנֻדָּה, שֶׁהַעֲרָא מִפְּרֻשֶׁת בַּהּ: "אֶת מִקְוֶה הַעֲרָה".

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מוֹתֵרַת גַּם בֵּן יִתְכֵן בְּאִשֶׁת הָאֵב כְּאֲשֶׁר אֶפְרַשׁ בְּפִרְשֶׁת כִּי יִשְׁבוּ אַחִים יִחַדוּ וְאֲשֶׁר אֶמְרוּ כְּאֲשֶׁר הִיא אַחֹת הָאֵב אֲסוּרָה בֵּן אֲסוּר לֹא שֶׁתִּנְשֵׂא לְדוּדָה לֹא זֶה הַדְּרָךְ כִּי הַעֲרִיּוֹת הַזֵּכָרִים הֵם הַמְּכַרְיִים וְאֵין מִי יִכְרִיחֵם וְאֵם בְּדִרְךָ שְׁקוּל דְּעַתְּם הַחֲסֵרָה יִרְאֶה לָנוּ לְמַה לֹּא נִקְבַּל עֲדוֹת שְׁתִּים נְשִׁים וְאֵם עַל הַעֲרִיכִים תִּהְיֶינָה אֲרַבְעַת נְשִׁים כְּמוֹ שְׁנֵי עֲדִים עַל בֵּן אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְקַבְּלָהּ: תורה כא

(כ) אֶת דֹּדְתּוֹ. הִיא אִשֶׁת דָּדוֹ: עֲרִירִים יָמָתוֹ. אִמְרוּ הַצְּדוּקִים שֶׁהוּא כְּמוֹ עֲרוּמִים וּפְרוּשׁ יָמָתוֹ כְּמוֹ יוֹמָתוֹ וְלֹא אִמְרוּ אֵמֶת וְהִנְכוּן שֶׁהוּא כְּדַבְּרֵי הַמְּתַרְגֵּם אֲרַמִּית וְכַבֵּר פְּרָשִׁי כְּתָבוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי כִּי הוּא כְּמוֹ הוֹלֵךְ עֲרִירִי. וְאָמַר עַל אִשֶׁת אַח נָדָה וְהַשְּׁעַם רָאוּי שְׁיִרְחַק מִמֶּנָּה וְכֵן אִמְרוּ אַחֲיכִי שׁוֹנְאִיכֶם מְנַדִּיכֶם וְהִנֵּה אֵין בְּעֲרִיּוֹת זָכָר נָדָה כִּי אִם בְּאִשֶׁת אַח וְהַנְּדָה אֲסוּרָה גַּם תְּבֹא עַת לְהִיּוֹת

יח) דָּוָה. הִיא חוֹלָה בְּעַבּוּר הַדָּם. וְטַעַם מִקְרָהּ הַעֲרָה. שֶׁשֶּׁשֶׁה תוֹעֵבָה גְּדוּלָּה. וְטַעַם וְהִיא גִּלְתָּהּ. בְּרַצּוֹנָה כִּי אִם הִיא אֲנוּסָה לְבָדוֹ יִפְרַת: תורה יט (ט) וְעֲרוֹת אַחֹת אִמְדָּךְ. טַעַמּוֹ כְּכֹר הַזֶּהרִתִּי לֹא תְּגַלֶּה וְהִנֵּה הַמְּגַלָּה אֶת הַעֲרוּהָ הַעֲרָה שְׂאֵרוֹ: עִוְנָם יִשְׂאוּ. אִם הַדְּכָר בְּרַצּוֹנָם לֹא הַזְּכִיר עוֹנֵשׁ אַחֹת הָאֵב גַּם לֹא הַזְּכִיר כָּל עוֹנֵשׁ שְׁתֵּי אַחֵיוֹת וְהַמְּשַׁפֵּיל יִבִּין גַּם דְּבָרֵי הַקְּבֵלָה אֵמֶת: תורה כ

כב ותטרונו ית כל קנמי ונת כל דיני ותעבדון יתהון ולא תרוקן יתכוון ארעא די אנא מעל יתכוון תמן למתב בה :

(כב) ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם ולא-תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה:

כג ולא תהכון בנימוסי עממיא די אנא מגלי מן גדמיכון ארי ית כל אליו עבדו ורחיק מימרי יתהון :

(כג) ולא תלכו בחקת הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי את-כל-אלה עשו ואקץ בם:

לש"י • ואקץ • לשון מאוס, כמו (בראשית כז) : "קצתי בחיי", פאדם שהוא קץ במזונו.

כד ואמריית לכוון אתון תירתון ית ארעהון ואנא אתננה לכוון למירת יתה ארעא עבדא חלב ודבש אנא יי אלהכון די אפרשית יתכוון מן עממיא :

(כד) ואמר לכם אתם תירשו את-אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר-הבדלתי אתכם מן העמים:

כה ותפרשוין בין בעינא דכניא למסאבא ובין עופא מסאבא לדכי ולא תשקצון ית נפשתיכון בבעינא ובעופא ובכל די תרחש ארעא די אפרשית לכוון לסאבא :

(כה) והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור ולא-תשקצו את-נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא:

שנשחט רבו של סימן לנשחט חצייו, וכמה בין רבו לחצייו? מלא שערה. אשר-הבדלתי לכם לטמא • לאסר.

לש"י • והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונפרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין

כו ותהון גדמי קדישין ארי קדיש אנא יי ואפרשית יתכוון מן עממיא למיהוי פלחין גדמי :

(כו) והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי:

אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי? תלמוד-לומר: "ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי", שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

לש"י • ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי • אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר!' 'אי אפשי ללבש כלאים!' אבל יאמר:

אבן עזרא על התורה - מהורות בלום, אברמובין

וטעם לטמא. שתדעו שהוא טמא במחשבה ויבדור וכן תשקצו מן העוף על בן גר תושב לא יאכל טמא בארץ טהורה כי על זה התנאי ידור בתוכנו ואם תשמרו כל אשר צויתי אתכם אז תהיו קדושים כי תיביים אתם ללכת אחרי כי קדוש אני: תורה כו

(כד) וטעם ארץ זבת חלב. שאין פמיה: אשר הבדלתי אתכם מן העמים. באלה החקים ועוד שתבדילו בין הבהמה: תורה כה (כה) וטעם הטהרה. העשרה הנזכרים וכל האחרים טמאים: וטעם העוף הטמא. הנזכר וכל האחרים טהורים:

(כב) ושמרתם את כל חקתי. שלא לעבור על אלה העריות: ואת כל משפטי. משפטי העונש. וטעם ולא תקיא הארץ. אפרש בפרשת וילך: תורה כג (כג) ואקץ בם. דרך משל כמו ותקצר נפשו: תורה כד

(כו) וְאִישׁ אִוְיָאֵשָׁה בִּיְהִיָּה בָהֶם אֹב אוּ יְדַעְנִי
 כַּזּוֹגֵבֵר אוּ אַתְמָא אַרְי יְהִי בְהוֹן בְּדִין אוּ
 דְכּוֹר יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוֹן בְּאַבְנָא יְרַגְמוֹן
 תְּהוֹן קְטָלָא תִּבְיָן: פפפ

מִיָּתָהּ, וְלִמְעַלָּה 'פְּרַת': עֲדִים וְהַתְּרָאָה – בְּסִקְלָהּ,
 מִזִּיד בְּלֹא הַתְּרָאָה – בְּהַכְרָת, וְשִׁגְגוֹתֶם – חֲטָאת.
 וְכֵן בְּכָל תִּבְיָ מִיתוֹת שְׁנַאֲמַר בָּהֶם 'פְּרַת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רסד - רסה

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלוס, אברטובין

(כז) וְטַעַם וְאִישׁ אוּ אֵשָׁה. בְּעֵבֹר
 שְׁאָמַר עַל הָאוֹבוֹת לְטַמְּאָהּ בָּהֶם
 אָמַר הָיָו קְדוּשִׁים וְהִמִּיתוּ אֲשֶׁר יִטְמָא
 נִפְשׁוֹ בְּאוֹב וּבִידְעוֹנֵי כִּי עַד כֹּה לֹא
 הִזְכִּיר עוֹנֵשׁ פּוֹנֵה אֶל אוֹב בְּפִרְהֶסְיָא.
 וְטַעַם לְהַזְכִּיר הָאֵשָׁה כִּי זֹאת
 הָאוֹמְנוֹת בְּיַד הַנְּשִׁים יוֹתֵר וְכֵן
 מְכַשְׁפָּה לֹא תִּחְיָה:
 חסלת פרשת קדושים

המשך ביאור למס' סוטה ליום ראשון עמ' א

- 1 שרוצה לבעול, אָמַר לִיה אֲחֵלִיָּה לְקִינּוּיָךְ – יאמרו לו למחול
- 2 קִינּוּיָךְ וְכַעֲלָהּ בְּחֵיתָר.
- 3 תָּא שְׁמַע לְנִסְתּוֹת עוֹד לְפִשׁוֹת הַסֵּפֶק, דְּאָמַר רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה, שְׁלֹשָׁה
- 4 דְּבָרִים סָח לִי וְעִירָא שְׁחִיָּה מְאֻנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם, בְּעַל שְׁמַחַל עַל
- 5 קִינּוּיָו קִינּוּיָו מְחוּל, וְזָקֵן מְמַרָּא שְׁחָלַק עַל בֵּית דִּין שֶׁל שַׁבְּתֵי הַגּוֹזֵר
- 6 וְדִינּוֹ מִיָּתָהּ בְּחֵנֶק, אֲךָ כְּשֶׁרָצוּ בֵּית דִּין לְמַחֹל לֹא מוֹחֲלִין לוֹ, וְכֵן
- 7 סוֹרֵד וּמוֹרָה שְׂדֵינּוּ בְּסִקְלָהּ, אֲךָ כְּשֶׁרָצוּ אָבִיו וְאִמּוֹ לְמַחֹל לֹא אִף
- 8 לְאַחַר שֶׁהָתְרוּ בּוֹ וְקָלְקַל וְהִלְקוּהוּ וְחוֹר וְקָלְקַל, מוֹחֲלִין לוֹ, שֶׁהַכְּתוּב
- 9 תְּלַח בָּהֶם "וּתְפֹשׁוּ בּוֹ", וְכַשְׁבָּאתִי אֶצֶל חֲבִירֵי שְׁבָדְרוֹם, עַל שְׁנַיִם
- 10 – הַדִּין הָרֵאשׁוֹן הַשְּׁלִישִׁי הוֹדוּ לִי, וְעַל זָקֵן מְמַרָּא לֹא הוֹדוּ לִי,
- 11 שְׁלֹא יִרְבוּ מְחַלְוֹקֵת בִּישְׂרָאֵל, וְכַשִּׁידַע הִזְקֵן שְׁלֹא יִכּוּלִים לְמַחֹל לוֹ,
- 12 יִפְחַד לְחַלּוֹק עַל בֵּית דִּין הַגְּדוּל. וְנִסְיָקָה הַגְּמָרָא לְפִשׁוֹת הַסֵּפֶק, שְׁמַע
- 13 מִיָּנָה מְהַדִּין הָרֵאשׁוֹן שְׁמַע, שֶׁבְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּיָו קִינּוּיָו מְחוּל,
- 14 שְׁמַע מִיָּנָה.
- 15 וּבְעִיקָר פְּשִׁיטוֹת זוֹ שֶׁבְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּיָו קִינּוּיָו מְחוּל, פְּלִיגֵי בְּהַ רַב
- 16 אָחָא וְרַבִּינָא, בְּאִיזָה אֹפֶן מְחוּל. חֵד מֵהֶם אָמַר, קוֹדֵם סְתִירָה
- 17 מְחוּל, לְאַחַר סְתִירָה אִינּוּ מְחוּל. וְחֵד מֵהֶם אָמַר, לְאַחַר סְתִירָה
- 18 נְפִי מְחוּל. וּפּוֹסְקַת הַגְּמָרָא, וּמִסְתַּבְּרָא שֶׁהַדִּין כְּמֵאֵן דְּאָמַר אִינּוּ
- 19 מְחוּל, מְמַרָּא – מֵהֵיכֵן הַהוֹכְחָה, מְדַקָּא מְהַדְרֵי – מִמָּה שֶׁעָנָה רַבְּנָן
- 20 לְהַלְךְ לְרַבִּי יוֹסֵי, דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמַר, בְּעַלָּה שֶׁל הַנְּסֻתָּה
- 21 הַהוֹלֵךְ עִמָּה לְבֵית דִּין נֶאֱמַר עָלֶיהָ שְׁלֹא יִבְאוּ עֲלֶיהָ בְּדֶרֶךְ, וְאֵין צִרְךָ
- 22 תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים שִׁלּוּדוֹהּ, מְקַל וְחוֹמֵר, וְיָמָּה נִדָּה שְׁחִיָּה בְּכַרְת

לוח תהלים

יום ראשון, ב' אייר < מפרק י עד סוף פרק יז

יום שני, ג' אייר < מפרק יח עד סוף פרק כב

יום שלישי, ד' אייר < מפרק כג עד סוף פרק כח

יום רביעי, ה' אייר < מפרק כט עד סוף פרק לד

יום חמישי, ו' אייר < מפרק לה עד סוף פרק לח

יום שישי, ז' אייר < מפרק לט עד סוף פרק מג

שבת קודש, ח' אייר < פרק כ. מפרק מד עד סוף פרק מח

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

~ יום ראשון ב' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

בשיית וקיום כל התורה והמצוות, משתווים כל בני ישראל – אותה צורה של תפילין ואתו אופן של הנחה שזה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות ביותר בישראל. **מִהֲשֵׁאִין כֵּן פְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ** – שונה הדבר ביחס

ליראה ואהבה, **שְׁהֵם לְפִי הִדְעַת אֶת ה' שְׁכַמְח וְלָב, -** בכך שונה אחד מן השני: יש מי שידיעתו באלקות גדולה ועמוקה יותר ולכן יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו פחותה יותר, ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן במדרגה פחותה יותר, **כַּנְזָכָר לְעִיל.** בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שההבדל בין "אהבה רבה" ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה הבאה מלמעלה, והאדם בעבודתו לא היה

יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על-ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה מדרגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי כשנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש להזדקק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על-ידי עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": **אֶךְ אַחַת הִיא אַהְבָּה הַכּוֹלֵלָה מִכָּל בְּחִינּוֹת וּמְדֻרְגוֹת "אַהְבָּה רַבָּה" וְ"אַהְבָּת עוֹלָם", -** ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", **וְהִיא שׁוּה לְכָל נַפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, וְיִרְשָׁה לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ; -** בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. **וְהֵינּוּ, מִה שְׁכַתְּב הַזֶּהר עַל פְּסוּקֵי: "נַפְשֵׁי אֲוִיתְךָ פְּלִילָה וְגו'" -** [ה"וההר"ם מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדוייקת:

פְּרָק מֵד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות הכלליות שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. – אדם בכוחות עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך – הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך של מתנה; - "אהבת עולם", הבאה על-ידי התבוננות בגדלות ה', על-ידי שיהודי מתעמק ומבין גדלות ה' – הוא מגיע לאותה אהבה.

וְהֵנָּה, כָּל מְדֻרְגַת אַהְבָּה מִשְׁמֵי מְדֻרְגַת אֵלֹ: "אַהְבָּה רַבָּה" וְ"אַהְבָּת עוֹלָם" - נחלקת לכמה בחינות ומדרגות לאין קץ, - ישנן איך-סוף מדרגות של אהבה, גם במדרגת "אהבה רבה" וגם במדרגת "אהבת עולם",

כָּל חֵד לְפִי שְׁעוּרָא דְלִיָּה, - כל אחד לפי שיעורו, מדרגת האהבה בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; **כְּמוֹ שְׁכַתְּב בְּזֶהר הַקְדוּשֵׁי עַל פְּסוּקֵי: "נִודַע בְּשַׁעְרֵים פְּעֻלָּה" -** ש"בעלה" **"דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ-הוּא, -** הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת ישראל – ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" – **דְּאִיְהוּ אֲתִידַע וְאֲתִדְבֵּק -** הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" – **לְכָל חֵד לְפִי מַה דְּמִשְׁעָר בְּלִבָּיה וְכוּ". -** לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס" בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל בדרגות הפרטיות. **וְלָכֵן נִקְרְאִים דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ -** יראה ואהבה, "תְּנַסְתְּרוֹת לְה' אֱלֹהֵינוּ", - כי מדרגת האהבה של יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא עומד באותה מדרגה, **וְתוֹרָה וּמִצְוֹת -** הן "הַנְּגֻלוֹת לָנוּ וְלִבְנֵינוּ לְעִשׂוֹת כּוּ", - ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד, **כִּי תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ, בְּקִיּוֹם כָּל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּבְחִינַת מַעֲשָׂה, -**

1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח. 4. ישעי' כו, ט. 5. חלק ג; סח, א.

אז, מִתְאַוֶּה וְחַפֵּץ שֶׁתִּשׁוּב נַפְשׁוֹ אֵלָיו כְּשִׁיעוּר מִשְׁנָתוֹ -
כִּי אֲנִי מִתְאַוֶּה וְתֹאב לְאוֹר אֵיךְ־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, - שהוא,
תְּנִי חַיִּים הָאֲמִיתִים, לְהַמְשִׁיכוֹ בְּקִרְבִי עַל־יְדֵי עֵסֶק
הַתּוֹרָה בְּהַקִּיצֵי מִשְׁנָתִי בְּלִילָה, - את אור איך־סוף, חיי

החיים האמיתיים, תאב
אני להמשיך בקרבי על־
ידי התורה, דְּאוֹרֵיתָא
וְקִרְשָׁא־בְּרִידֵיהּ הוּא כְּלָא
מֵד, - שכן התורה
והקב"ה הם דבר אחד,
ועל־ידי לימוד תורה
אמשיך בקרבי אור איך־
סוף – כלומר: דרגת
האהבה הנידונה עתה
מביאה את האדם ללימוד
התורה, שעל־ידי הלימוד
מתאחדים ומתדבקים
בהקב"ה. וכמו שבחיות
האלקית, המחיה את

העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל
יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום
יהיו בעיניך כחדשים" – הרי שהאהבה והתשוקה לחיות
האלקית שאדם ממשיך בקרבו על־ידי לימוד התורה, צריכה
להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז
התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַיְהוָה שָׁם:
"דְּבַעֵי בַר נֶשׁ מְרַחֲמֵתָא דְּקִרְשָׁא־בְּרִידֵיהּ הוּא לְמִיקָם
בְּכָל לִילָא, לְאַשְׁתַּדְלָא בְּפִלְחָנָהּ עַד צְפָרָא כּו'". – מחמת
אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק בעבודתו,
עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי
אויתיך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא
חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו
ישנה בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה
על־ידי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו
– כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר
"נפשי איתך", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך
לומר: "אני אויתך" – אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל
ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדובר בעדו, ואומר "אויתיך"

– כלומר: אני תאב לך?
– ומפרש ה"זוהר"
שהמלה "נפשי" מוסבת
על הקב"ה, שהוא הנפש
של כל דבר, ואליו פונה
ואומר יהודי: "נפשי" –
מפני שאתה הוא הנפש
שלי, לכן – "אויתיך" –
אני תאב לך]. "דְּיִרְרִים
לְקִרְשָׁא־בְּרִידֵיהּ הוּא
רְחִימוּתָא דְּנַפְשָׁא
וְרוּחָא – על יהודי
לאהוב את הקב"ה אהבת
נפש ורוח, כְּמָה
דְּאִתְדַבְּקוּ אֵילִין

בְּנוֹפָא, וְנוֹפָא רְחִים לֹן וְכו'. – כמו שהנפש והרוח
מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וְזֵהוּ שְׂכַתְּוֹב: "נַפְשִׁי
אוֹיֵתִךְ", כְּלוֹמֵר מִפְּנֵי שְׂאֵתָה ה' "נַפְשִׁי" וְחַיִּי הָאֲמִיתִים,
לְכַךְ "אוֹיֵתִךְ", - אני תאב לך; פְּרוּשׁ, שְׂאֵנִי מִתְאַוֶּה וְתֹאב
לְךָ כְּאֵדָם הַמִּתְאַוֶּה לְחַיִּי נַפְשׁוֹ, וְכִשְׁהוּא חָלֵשׁ וּמַעֲנָה
מִתְאַוֶּה וְתֹאב שֶׁתִּשׁוּב נַפְשׁוֹ אֵלָיו, - שלאמיתו של דבר,
תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו
רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן
הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל
התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי – אינו תענוג", אדם
אינו חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא מרגיש בתענוג
הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות
אז אצלו בהתגלות כמו שצריכה להיות – אז הוא חש בתשוקה
לחיים. וְכֵן בְּשִׁהוּא הוֹלֵךְ לִישֵׁן – שאז החיות היא
בהתעלמות, שכן "שינה – אחד מששים במיתה"⁶, ולכן האדם

ליקוטי אמרים

דאִתְדַבְּקוּ אֵילִין בְּנוֹפָא וְנוֹפָא רְחִים לֹן וְכו'. וז"ש נפשי
אויתיך כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמיתים
לכך אויתך פי' שאני מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה
לחיי נפשו וכשהוא חלש ומעונה מתאוה ותאב
שתשוב נפשו אליו וכן כשהוא הולך לישן מתאוה
וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו כך אני
מתאוה ותאב לאור א"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים
להמשיכו בקרבי ע"י עסק התורה בחקיצו משנתי
בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש זוהר שם
דבעי בר נש מרחימותא דקב"ה למיקם בכל לילא
לאשתדלא בפולחניה עד צפרא כו'.

~ יום שני ג' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

ליקוטי אמרים

מהאהבה האמורה, שהיא
אהבת "נפשי אויתך",
אהבה להקב"ה בדוגמת

ואהבה רבה
וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל

ואהבה רפה ונדולה
מזו, - עוד ישנה אהבה
רבה, שהיא למעלה

אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? – התשובה לכך היא: **מִכָּל־מְקוֹם תְּרֵי אָפֶס קָצְהוּ וְשִׁמְץ מִנְהוּ מֵרַב טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ** – של משה רבנו, מאיר לְכָל־לֵלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתְּקוּנִים⁸, דְּאֵתְפְּשׁוּטוּתֵיהּ בְּכָל דְרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכוּ'. –

התפשטותו של משה רבנו ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי בירושה מאבותינו, כאופן אהבתו של משה רבנו⁹. רַק שְׁהָאֲרָה זו – מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, היא בְּכַחֲסֵינָת הַסְּתֵר וְהַעֲלָם גְּדוֹל בְּנַפְשׁוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְלְהוֹצִיא אֶהְבָּה זוֹ הַמְּסֻתֶרֶת

מִהַעֲלָם וְהַסְּתֵר אֶל הַגְּלוּי, לְהִיּוֹת בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ וּמַחוֹ – שאהבה זו תהיה מורגשת במוח – לא נִפְלְאָת וְלֹא רְחוּקָה הִיא, אֲלֵא "קְרוֹב תְּדַבֵּר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ". – מהי משמעות הקירבה על-ידי הפה ועל-ידי הלב? – דְּהִינּוּ, לְהִיּוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּנִינָת לְבוֹ וּמַחוֹ, – שהרי, קול מעורר הכוונה – הדיבור והקול מעוררים את כוונת הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מִחְשַׁבְתּוֹ בְּחַיֵּי הַחַיִּים אִינְסוֹף פְּרוּדֵי־הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ מִמֶּשׁ הָאֱמֵתִי וּמְקוֹר דְּהִינּוּ, וְלְעוֹרֵר אֵלָיו הָאֶהְבָּה בְּאֶהְבַת הַבֵּן אֶל הָאָבִי, וּבְשִׁירְגִיל עֲצָמוֹ בֵּן תְּמִיד – תְּרֵי תְהַרְגֵל נַעֲשֶׂה טְבַע. – אותו רגש, שהקב"ה הוא אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אוהב את אביו – נעשה בו דבר טבעי.

האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות – ובכן: קיימת אהבה גדולה מזו – וְהִיא מְסֻתֶרֶת נִסְגָּן בְּכָל נַפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בְּירוּשָׁה מְאֻבּוּתֵינוּ, הִיא, מֵה שֶׁכָּתוּב בְּרַעֲיָא

מִהִימָנָא¹⁰: "בְּכִרָא דְאֶשְׁתְּדֵל בְּתֵר אָבוּי וְאִמִּיה, דְּרַחֲמִים לֹון יְתִיר מִנְרַמִּיה וְנַפְשִׁיה וְרוּחִיה כוּ", – עבודתו של משה רבנו להקב"ה היתה, כעבודת בן לאביו ואמו, שהוא אוהב אותם יותר מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זוהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו, לפדות אותם משביים – עבודה ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה מסותרת כזו – כִּי "הָלֵא אָב אֶחָד לְכָלֵנוּ. – כלומר: כמו במשה רבנו שאהבתו היתה מפני

שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. – אהבה זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי אהבת "נפשי אויטיך", שבהיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק באותה מדה שהיא קשורה לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו לומדים כעת, מחייבת גם מסירות נפש, כמו אהבת בן לאביו ולאמו שאינה מדודה באופן שחיי קודמים לחייהם, אלא אהבתו אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור אביו ואמו. וְאָף כִּי מִי הוּא זֶה וְאִיזוּהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְנִשְׁת לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלְף מִמְדֻרְגַת אֶהְבַת "רַעֲיָא מִהִימָנָא", – מאהבת משה רבנו, ואס־כן כיצד אומרים, שלכל יהודי יש בנשמתו

7. זהר חלק ג; רפא, א. 8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמובן ג"כ מספ"י (מדבר ג"כ באהבה זו – כמבואר בקו"ב עה"ח, עבודה) – ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו – דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו – הול"ל כברא כו' דרחים לון כו', – אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטותי' – ג"כ בזה, ומעיקר מהותו – חכ' וביטול) ואהבה – היא מאברהם."

~ יום שלישי ד' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך אהבה – הוא עושה זאת בחיות. ואילו, כשהאהבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) – ולכן, על הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה"

למעשה, וזה פועל שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של ה"מחשבה טובה". וְהַנְּחִית רוח' – שהוא גורם להקב"ה בלימוד התורה ובקיום המצוות, הוּא, כְּמִשְׁלַל שְׂמַחַת הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי שָׂפָא אֵלָיו בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנִזְכָּר לְעִילָה, – שכן, בהיותה לכוונה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת-רוח רבה להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו ושב אל אביו המלך. או להיות לו דירה בתחתונים, בְּנִזְכָּר לְעִילָה. – ה'נחת-רוח' באה מכך, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת-רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי התגלותו ("בלשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאבינו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי איתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים.

וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאוּרָה שֶׁהוּא כַּח דְּמִיוֹנִי – שבאמת אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש להתרחק מדמיונות, בכל זאת – לֹא יְחוּשׁ, – אל יחוש מכך, מֵאַחַר שֶׁהוּא אִמְתָּ לְאִמְתּוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ – בלעדי עבודתו,

בְּבַחֲיַנַּת "אֶהְבֶּה מִסְתַּרְתָּ". – מבחינת

הנשמה הרי טבועה בה אהבה זו באמת לאמיתה, רק שְׂתוּעֵלַת – עבודתו המביאה את יְצִיאָתָהּ אֶל הַגִּלּוּי – הרי זה, כְּדִי לְהַבְיִיֵּא לְיַדִּי מַעֲשֵׂה, – להביא לידי כך שהאהבה תעורר את המעשים שבאדם, שבהיותה מוסתרת ונעלמת אין בכוחה

להביא לידי מעשה, שֶׁהוּא – המעשה הוא עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת שְׁלוֹמֵד וּמְקַיֵּם עַל-יְדֵיָהּ, – על-ידי התגלות האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נַחַת-רוּחַ לְפָנָיו יְתִפְרֵךְ כִּבְּן הָעוֹבֵד אֶת אָבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה גלויה זו, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה שהוא אבינו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה, האהבה היא באמת, הרי גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת לאמיתה, והיא נראית כדמיונית בלבד – אין הוא צריך לחוש מכך, מכיוון שגם היא, הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום המצוות מתוך אותה כוונה. וְעַל זֶה אָמְרוּ – חכמינו ז"ל¹⁰: "מִחֲשֶׁבֶת טוֹבָה – הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה", – הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת נְדָפִין לְפָרְחָא – להיות "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה, בְּנִזְכָּר לְעִילָה. – בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות – שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאין הוא אשם בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה". מהלשון "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת

10. קדושין מ, א. 11. בסוף פרק מ"א.

שב"עולם היצירה"; ואם היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה בגדלות ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה) – עולות אז התורה והמצוות לספירות והבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי אויתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי (כפי

שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האהבה והיראה (הכלולה באהבה) – תעלנה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? – דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

ובלשון ה"תניא": וְהִנֵּה, גַּם – ביחס לְכַחֲנֵת – האהבה האמורה, של "נִפְשִׁי אוֹיֵתְךָ" תִּנְקֹר לְעֵל – קְרוֹב הַדָּבָר מְאֹד לְהוֹצִיאָהּ מִתְּהַעֲלֵם אֶל תְּגִלּוֹת עַל־יְדֵי הַתְּהַרְגֵל תְּמִיד בְּפִיו וְלִבּוֹ שׁוֹן. – שגם הלב ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא

בפיו, שהקב"ה הוא חייו האמיתיים¹². אִךְ אִם אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ – את האהבה, אֶל תְּגִלּוֹת בְּלִבּוֹ, אִף־עַל־פִּי־בֶן – מצד האהבה הוא יָכוֹל לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן עַל־יְדֵי צִיּוֹר

עֵינָיו אֲהַבָה זֶה פְּמַחֲשָׁבָה שְׂפִמְחוֹ, – כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה – ו"מִחֲשָׁבָה מוֹבָה תִּקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה כּוֹ": – למעשה, ועל־ידי־זה יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה בספירות העליונות, כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבה גלויה בלב.

בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים הברדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן בטבע אהבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדריגת יראה ואהבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות

~ יום רביעי ה' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

הוא – מתוך הרגש שהקב"ה הוא מקור חיינו – קיים מורא, המונע את האדם מלעשות עבירות, כדי שלא יהיה נבדל מהקב"ה, מקור חיינו.

ומתוך הרגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי – קיים המורא, שלא לעשות עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי – הרי למרות ששתי האהבות

והיראה האמורות, הן כמו "טבע" אצלנו – אִף־עַל־פִּי־בֶן אֵינָן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ מִבְּעֵיִם", – יראה

וְהִנֵּה, ב' בְּחִינֹת אֲהַבּוֹת אֱלוֹ, – אהבת "נפשי אויתך" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו

האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי, אִף שֶׁהֵן יִרְשָׁה לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְכִמוֹ טִבַּע בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן תִּרְאָה הַכְּלוּלָה בְּהֵן, –

היא גם כן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנו, שֶׁהִיא לִירְאָה מִלְּפָנֵי חַסִּדְיוֹשְׁלוֹם מִמְּקוֹר חַיֵּינוּ וְאֲבִינוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ־

ליקוטי אמרים

והנה ב' בחי'

אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו וכן היראה הכלולה בהן שהיא לירא מליפדד ח"ו ממקור חיינו ואבינו האמיתי ב"ה אעפ"כ אינן נקראות בשם דחילו ורחימו טבעיים אלא כשהן

12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו – ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חייו – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו – לאחרי שהי' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?"

הבריאה", בו מאירה ספירת הבינה של "עולם האצילות" – ולכן מקומן של אהבות אלו – המתגלות על ידי התבוננות כזו – הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שבאהבות "נפשי אויתך"

ו"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל) ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות שגם הן הנן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה מלמעלה) – בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע

לאהבה הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן: **וְלֹא עוֹד**, – לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי אויתך" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה מהתבוננות, **אֲלֵא** – יתירה מזו, **שֵׁפְּ בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ הַנְּזַכְּרוֹת לְעִיל** – הן פְּלוּלוֹת מִן בְּחִינַת "אֲהָבָה רַבָּה", וְגִדּוּלָהּ וּמְעָלָהּ מִ"דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁכָלִיִּים", – מיראה ואהבה שכליות הבאות משכל והתבוננות בגדלות ה', **אֲשֶׁר הֵאֱהָבָה** – הבאה מהתבוננות, **נִקְרָאת לְעִיל בְּשֵׁם "אֲהָבַת עוֹלָם"**. – כלומר – לשתי האהבות האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת עולם" – ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א, מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם מקומה של "אהבת עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם מ"אהבת עולם" – שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא ב"עולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם האצילות". – ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון ה"תניא":

ואהבה טבעיות, **אֲלֵא פֶשְׁחָן פְּמַחוּ וּמַחְשַׁבְתּוֹ לְבָד וְתַעְלוּמוֹת לְבֹ, –** בטרם באו לידי גילוי, **וְאִז** – רק אז כשהן בעולם הלב, **מְקוֹמָן בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִיָּהָ, –** שם המקום והמדרגה, אליהן שייכות המדות הטבעיות, **וְלִשְׁם** – לעשר ספירות "עולם היצירה",

הן מעלות עִמָּהֵן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבְּאוֹת מִמֶּתָן וּבִסְפָתָן. – כלומר: כאשר האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות, שמכיוון שקיים במוחו "ציוור" של אהבה – הביא הדבר לכך שיקיים את התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות כתוצאה מכך עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות עצמן, כאמור, **אֲכַל פֶּשְׁחָן** – שתי האהבות, **בְּהַתְגַּלּוֹת לְבֹ** – שהתבוננות מעוררת בו את האהבה

בהתגלות ובהרגשת הלב, **נִקְרָא –** אז, **"רְעוּתָא דְלִבָּא" בְּזַהַר,** – לא אהבה טבעית, אלא "רצון הלב" – דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, **וּמְקוֹמָן בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּבְרִיאָה,** – של עולם הבריאה ששם מקום המדות השכליות, **וְלִשְׁם הֵן מְעָלוֹת עִמָּהֵן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבְּאוֹת מִמֶּתָן,** – שקיים אותן מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל? – **מִפְּנֵי שִׁיזִיָּאתָן מִהַהֶעֱלֵם וְהַסְתֵּר הַלֵּב אֶל בְּחִינַת גִּלּוּי הָיָא עַל־יְדֵי הַדַּעַת וְתַקִּיעַת הַמַּחְשְׁבָה בְּחֻזֵק וְהַתְּבוֹנְנוֹת עֲצוּמָה מְעַמְקָא דְלִבָּא יְתִיר וְתִדִּיר –** מתוך עומק הלב במדה מרובה ותדירה **בְּאִיזְסוּף פְּרוּד־הוּא אִיף הוּא –** הקב"ה, **תִּינְנוּ מִמֶּשׁ וְאִבְיֵנו הָאֱמִתִּי פְּרוּד־הוּא. –** ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות עצומה וחזקה כזו – **וּמוֹדַעַת זֹאת –** והרי ידוע, **מִה שֶׁכָּתוּב בְּתַקוּנִים¹³: כִּי בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה מְקַנְנָא תַמָּן אִימָא עֵלְאָה,** – שורת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה" שהוא ספירת ה"בינה" של "עולם האצילות", **שְׁהִיא –** בעבודת ה', **הַהַתְּבוֹנְנוֹת פְּאוּר אִיזְסוּף תִּי תַחֲיִים פְּרוּד־הוּא, וְכַמְאֲמַר אֱלִיָּהוּ: –** ב"פתח אליהו" שב"תיקוני זוהר"¹⁴: **"בִּינָה לִבָּא וְבָה הַלֵּב מִבִּין". –** "בינה" היא לב, ובה הלב מבין. כלומר: ההתבוננות והשגת המות מאירות בלב, הרי שההשגה וההתבוננות באור-אין-סוף הן ענין שיש לו שייכות ל"עולם

13. תיקון ו. 14. הקדמה לתיקוני זהר יז, א.

~ יום חמישי ו' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע:

יצרת עד לידי כלות הנפש – זהו יתרונה של אהבה זו. – זהו טעם אחד, מדוע אין לו לאדם להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה מן האבות – אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה'.

יסביר רבנו הזקן, טעם

נוסף, שאין זה רק מצד

האהבה עצמה, רק מצד

ההתבוננות המביאה

אהבה זו, כי התבוננות זו

היא "תכלית" כשלעצמה,

שכן בכך מתבצעת כוונת

הקב"ה כבריאת

העולמות, שהנבראים

ישיגו ויכירו בגדלותו של

הקב"ה. ובלשון

ה"תניא": "וְגַם כִּי יֵחַ פֶּלַח

הָאָדָם וְתִקְלִיתוֹ, – כֹּל

תכלית בריאתו של אדם,

היא הרי, לְמַעַן דַּעַת אֶת

כְּבוֹד ה' וְיִקְרַת תַּפְאֶרֶת

גְּדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר יוּכַל שְׂאֵת, – להבין את

גדלות ה', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּדַעֲיָא מְהִימְנָא פְּרִשְׁת בֵּא: "כְּגִין

דִּישְׁתַּמּוֹדְעוֹן לִיה וְכוּ", וְכַנּוּדָע: – תכלית בריאתו של

האדם היא, כדי שיכירו וידעו גדלות ה', וכפי שהדבר ידוע;

הרי שבהתבוננות עצמה יש משום מעלה ותכלית, והתבוננות

בגדלות ה' ישנה במדה מרובה יותר באהבה הבאה כולה

מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת התעוררות שתי האהבות

האמורות; שכן, להתעוררות שתי האהבות האמורות נדרשת

רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי החיים והוא החיים

האמיתיים – או (באהבה של "כברא דאשתדל") שהקב"ה הוא

אבינו האמיתי. ואילו, באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות –

נדרשת התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות

ה'. עד שבכך מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה "בגין

דישתמודעון ליה" – שנבראים תהיה להם השגה בגדלות ה'.

והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא להסתפק באהבות הבאות

בירושה מן האבות, אלא לטרוח להגיע לאהבה הבאה

מהתבוננות בגדלות ה'.

רק שֶׁאֵת־עַל־פִּירְכֵּן צָרִיךְ לְמַרְחַ בְּשִׁבְלוֹ לְהַשִּׁיג וּלְהַגִּיעַ
גַּם לְבַחֲנִית "אַהֲבַת עוֹלָם" הַנּוֹצֵרֶת לְעִיל, תִּפְאֶה
מִהַתְּבוּנָה וְדַעַת בְּגִדְלוֹת ה', – אהבה זו נוצרת כולה
מהתבוננותו של יהודי בגדלות ה', ולא כמו בשתי האהבות

האמורות הבאות בעצם

בירושה מן האבות, ורק

התגלותן היא על ידי

התבוננות, וזאת – כְּדִי

לְהַגְדִּיל מְדוּרַת אִשׁ

הָאֵהָבָה כְּרִשְׁפֵי אִשׁ

וְשִׁלְהֶבֶת עֲזָה וְלֵהֵב

הַעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַד

שְׂמִים רַבִּים –

העומדים כנגד אהבה זו,

לא יוּכָלוּ לְכַבּוֹת וְכוּ'

– את האהבה, וְנִהְרֹת

לֹא יִשְׁטַפּוּהָ וְכוּ"¹⁵. –

וכשהאהבה נוצרת כולה

מהתבוננות בגדלות ה' –

יש בה יותר להב שלהבת

ורשפי אש מאשר לאהבה הבאה בעצם בירושה, למרות שגם

התגלותה באה על ידי התבוננות; כִּי יֵשׁ יִתְרוֹן וּמַעֲלָה

לְבַחֲנִית אֵהָבָה כְּרִשְׁפֵי אִשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֲזָה וְכוּ, תִּפְאֶה

מִהַתְּבוּנָה וְדַעַת בְּגִדְלוֹת אִינוֹסוֹף בְּרוּךְ־הוּא, – כלומר:

בהפלאת גדלות ה', עַל שְׁתֵּי בַחֲנִינֹת אֵהָבָה הַנּוֹצֵרֹת־לְעִיל

כְּאֲשֶׁר אֵינֶן כְּרִשְׁפֵי אִשׁ וְשִׁלְהֶבֶת כו', – אלא הן באות

מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת הקב"ה לישראל, בהיותו

"מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶, ומעלה זו של אהבה כרשפי

אש, היא: כִּי־תִרְוֶן וּמַעֲלַת תְּהֻבָה עַל תִּפְסוֹף וְכוּ, כְּמוֹ

שִׁיתִּבְאָר לְקַמּוֹן¹⁷. – מעלת הזהב כנגד הכסף אינה מתבטאת

רק בכך שזהב שווה יותר מססף, אלא המעלה היא בעצם

תכונתו של הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שוכה" את נפש

האדם – כך גם האהבה הנוצרת מהתבוננות, שמעלתה

מתבטאת בלהב השלהבת וברשפי האש שבה – אין זה אומר

שהיא מדריגה נעלה יותר באהבה – שהרי, להיפך, האהבה

הבאה מלמעלה נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" – אלא, עצם

ענין להב השלהבת שבאהבה זו, והשתכחות הנפש שהיא

15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א", ב" ר, 1 – 2 – נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן אשר אינן

כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן

באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, בכלל: א) בהפלאה

– ומביאה – גילוי או הולדה – דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות – בריחוק. ב) בקירוב,

ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) –

מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי – תוצאותי ביטול.

וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקוני' עה"ח פ"ב" 17. בפרק נ.

~ יום שישי ז' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, פרק מה עור... עד עמ' 128, טומאתם.

יַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלְיוֹת־הַשְּׁלוֹם, שְׁהִיא מִדַּת הַרְחָמִים, - והדרך היא: לְעוֹרֵר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה – לפני שהוא מקיים תורה ומצוות, רְחִמִים רַבִּים לִפְנֵי ה' עַל נִיצוּץ אֱלֹהוֹת הַמַּחֲתָה נִפְשׁוֹ, - האלקית, אֲשֶׁר – הניצוץ האלקי של נשמתו יָרַד מִמְקוֹרוֹ – שהוא, חַיִּי

חַיִּים אֵינְסוֹף בְּרוּךְ הוּא, הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, - הממלא את כל העולמות ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה בהתלבשות ובאופן מותאם לנבראים, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, - מקיף את כל העולמות ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן

הנבראים, ופועלת בהם בהיותה למעלה מהם, וְכֹלֵא קַמְיָה כְּלָא חֲשִׁיב, - הכל לגביו, לא נחשב למאומה. לעומת אין-סוף ברוך-הוא, נחשב הכל לכלום – הרי במדרגה נעלה זו של אין-סוף ברוך-הוא, שהוא חיי החיים ומחיה את כל העולמות והנבראים, ולגביו כל העולמות והנבראים נחשבים לכלום – שם הוא מקור הניצוץ האלקי של נשמת יהודי, ומשם ירד הניצוץ, וְנִתְלַבֵּשׁ בְּ"מִשְׁכָּא דְחוּיָא", - בגוף, הנקרא² "משכא דחויא" – עור הנחש, כי הגוף נקרא "משכא" עור, לבוש לנפש, כמו שכתוב: "עור ובשר תלבישני"; ו("משכא" דחויא" היינו, שזהו לבוש המורכב מ"חויא", מנחש, כי הגוף, בהעדר זיכוכו על ידי עבודה, הוא משווק ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א³ - ובגוף כזה התלבש הניצוץ האלקי, הַרְחֹק מְאוֹר פְּנֵי הַמְּלַךְ בְּתַכְלִית הַהֲרַחֵק, כִּי הַעוֹלָם הַזֶּה הוּא תַכְלִית הַקְּלִיפּוֹת הַגְּסוֹת – העולם הזה הוא הרבה יותר גס מאשר כל הקליפות הגסות של העולמות הרוחניים, כו', - "אולי. הכוונה למש"כ בפל"ו" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א – שבמלה "כו" מתכוון רבנו הזקן למדובר בפרק ל"ו ב"תניא", שם נאמר שהעולם הזה הוא "תחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך וחושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטרוא-אחרא שהן נגד ה' ממש כו'". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של העולם הזה, הרי שהוא בתכלית הריחוק מהקב"ה, וירידה גדולה בכך לניצוץ האלקי להתלבש

בְּרַק מֵה בְּפִרְקִים הַקּוֹדְמִים הַסְּבִיר רַבִּינוּ הַזֶּקֶן, כִּיצַד אִפְשָׁר לוֹ לִיהוּדֵי לְקִיִּים תּוֹרָה וּמִצְוֹת "בְּלִבְבְּךָ", מִתּוֹךְ רַגֵּשׁ מִדּוֹת הַלֵּב – יֵרָאֵת ה' וְאֵהֲבַת ה'; וכשישנה ליהודי אהבה להקב"ה ויש ברצונו להתדבק בהקב"ה וזה מביא אותו ללמוד תורה ולקיים מצוות, מִפְּנֵי

לִיקוּטֵי אִמְרִים

פֶּרֶק מֵה עוֹד יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אִישׁ לְעִסוֹק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן ע"י מִדַּתוֹ

שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ שְׁהִיא מִדַּת הַרְחָמִים לְעוֹרֵר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה רַחֲמִים רַבִּים לִפְנֵי ה' עַל נִיצוּץ אֱלֹהוֹת הַמַּחֲתָה נִפְשׁוֹ אֲשֶׁר יָרַד מִמְקוֹרוֹ חַיִּי הַחַיִּים א"ס ב"ה הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין וְכוּלָא קַמְיָה כְּלָא חֲשִׁיב וְנִתְלַבֵּשׁ בְּמִשְׁכָּא דְחוּיָא הַרְחֹק מְאוֹר פְּנֵי הַמְּלַךְ בְּתַכְלִית הַהֲרַחֵק כִּי הַעוֹלָם הַזֶּה הוּא תַכְלִית הַקְּלִיפּוֹת הַגְּסוֹת

להקב"ה באופן כזה, שכתוצאה ממנה, הוא לומד תורה ומקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה, כמו בן המשתדל לעשות ככל אשר ביכלתו לגרום לאביו נחת רוח. אהבת ה' ויראת ה' הן שתי המדות חסד וגבורה¹, מדת החסד והאהבה היא מדתו של אברהם אבינו, שנקרא "אברהם אוהבי", ומדת הגבורה והיראה היא מדתו של יצחק אבינו – "פחד יצחק". בפרק מ"ה, אותו אנו עומדים ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שישנו אופן נוסף באפשרותו של יהודי לקיים תורה ומצוות לשמן, - מתוך רגש נשמת-פנימי – והוא, על ידי התעוררות המדה השלישית הראשית של הנפש, מדת הרחמים (שהיא מדת התפארת, מדתו של יעקב אבינו). כלומר, לפני קיומו תורה ומצוות, עליו לעורר ברעיונו את מדת הרחמנות על הניצוץ האלקי של נשמתו, שירד ממקורו במדרגה הגבוהה ביותר – לדרגה התחתונה ביותר, להתלבש בגוף, המקבל את חיותו מ"קליפה" ורחוק תכלית ריחוק מהקב"ה; ומה גם, אם הוא גרם לגלות השכינה על ידי מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו הלא-טובים, שאז הרחמנות על נשמתו – גדולה יותר. ומתוך רגש רחמנות זה על נשמתו, ילמד תורה ויקיים מצוות. שכן, על ידי תורה ומצוות, שבה הנשמה והניצוץ האלקי המחיה אותה, למקורה באור אין-סוף ברוך-הוא.

עוֹד יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אִישׁ, לְעִסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן, - מתוך רגש פנימי של לב ונשמה, עַל-יְדֵי מִדַּתוֹ שֶׁל

1. "אהבה – הפנימיות, חסד – החיצוניות. וכן ביראה וגבורה – כמבואר באגה"ק טו. קכג, א –" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
2. כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: צ"ע בפל"א אם יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו – דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא", למעליותא כבע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכ"י.

– הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.. והוא סוד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה.
 – שעל ידי מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו הרעים של יהודי,
 המורידים את נשמתו בגלות הקליפות – משפיע הדבר שגם
 השכינה (מקור הנשמה) היא כביכול בגלות. – הרי, כשאדם
 ייזכר על כך ויהרהר בזה,
 זה יעורר בו רגש גדול
 ביותר של רחמנות על
 נשמתו ועל מקור נשמתו,
 ומתוך רגש זה של
 רחמנות, ילמד תורה
 ויקיים מצוות, כדי
 להעלות על-ידן את
 נשמתו ולאחדה באיך-סוף
 ברוך-הוא. וְעַל זֶה – מה

שלמדנו, שגם מקור הנשמה נמצא בגלות, ואשר לכן רחמנות
 גדולה עליו, נֶאֱמַר: "וַיָּשׁוּב אֶל ה' וַיִּרְחַמְהוּ", –
 שמשמעותו וירחם על ה' – לְעוֹרֵר רַחֲמִים רַבִּים עַל שָׁם
 ה' הַשׁוֹכֵן אֵתְנוּ, בְּדַכְתִּיב: – כמו שכתוב: "הַשֹּׁכֵן אֵתְנוּ
 בְּתוֹךְ מְטַמְּאֵתָם". – שאפילו כשבני ישראל נמצאים חס־
 ושלום במצב של טומאה, גם אז ישנו שם הוי' השוכן אתם,
 ולכן עליו לעורר רחמנות גדולה על שם הוי'. זהו פירוש
 הפסוק: "וישוב אל הוי' וירחמהו" – שיעשה תשובה וישוב
 אל הוי', על ידי "וירחמהו", על ידי שיעורר רחמים על שם
 הוי' מקור נשמות ישראל, שהרי "חלק הוי' עמו" – בני
 ישראל הם חלק משם הוי'. להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב
 אבינו השיג בתפילה ובככי, רחמים רבים לכל ישראל,
 שכשבני ישראל יהיו בגלות בגלל מעשיהם, דיבוריהם
 ומחשבותיהם, יוצאו מהגלות על ידי לימוד תורה וקיום
 מצוות, ויתאחדו עם איך-סוף ברוך-הוא:

בגוף כזה. הירידה עצמה יש בה משום סיבה מספיקה
 לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של הנשמה, וזאת גם
 בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ובדיבור, ואפילו לא
 במחשבה. וּבְפֶרֶט, – יתמלא ברגש של רחמנות גדולה על
 נשמתו, כְּשִׁיזְכֹּר עַל כָּל
 מַעֲשָׂיו וְדַבָּרָיו
 וּמַחְשְׁבוֹתָיו מִיּוֹם
 הַיּוֹתוֹ, אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים
 הָיָה, ו"מִלֶּךְ – העולם,
 אֲסוּר בְּרַחֲמִים" –
 "בְּרַחֲמֵי מִתְּאֵ", –
 ברצף המחשבות שבמוח,
 והם המחשבות
 וההרהורים הלא-טובים

ליקוטי אמרים

כו' ובפרט כשיזכור על כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו
 מיום היותו אשר לא טובים המה ומלך אסור ברהמים
 ברהיטי מוחא כי יעקב חבל נחלתו. וכמשל המושך
 בחבל וכו' והוא סוד גלות השכינה. וע"ז נאמר וישוב
 אל ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן
 אתנו כדכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם.

העוברים במוח, הרי בהם "קשור" כביכול מלכו של עולם,
 הקב"ה. כִּי "יַעֲקֹב חָבַל נִחְלָתוֹ"⁶, – נשמות ישראל הן
 ה"חבל" של ה"נחלה" שלו. "חבל" מלשון "חבלים", כמו
 החבל, שצדו האחד קשור למעלה וצדו השני – למטה,
 וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל – נמשך ממילא גם
 הקצה העליון – כך גם, כביכול, ביחס לנשמתו של יהודי,
 הנקראת "חבל", כי הראש והחלק העליון ביותר של הנשמה
 (כמו הקצה העליון של החבל) קשור במקור, באיך-סוף ברוך
 הוא, והחלק התחתון של "חבל" הנשמה, מלוּבש בגוף – הרי
 כשמושכים את הנשמה (שבגוף) בגלות של מעשים, דיבורים
 ומחשבות רעים – יש לכך השפעה גם על ראש "חבל"
 הנשמה, על מקור הנשמה הקשורה למעלה, וּבְמִשְׁלַל הַמְּוִשָּׁךְ
 בְּחָבֶל – שכשמושכים בקצה התחתון, נמשך, כאמור, גם
 החלק העליון – כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה של יהודי,
 וְכוּ', – "אולי כוונתו לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה"

~ שבת קודש ח' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 128, וזש"ה וישק יעקב... עד עמ' 128, במ"א:

וְהוּא שֶׁאֵמַר הַתְּנוּכָי: "וַיִּשַׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל, וַיֵּשֶׂא אֶת קִלּוֹ
 הַרְחָמִים שְׁבָאֲצִילוֹת, הוּא הַמְּעוֹרֵר רַחֲמִים רַבִּים עָלֶיהָ,
 – יעקב, שהוא מדת
 הרחמים ד"אצילות",
 מעורר רחמים רבים על
 רחל – מקור נשמות
 ישראל. "וַיֵּשֶׂא אֶת קִלּוֹ"
 – לְמַעַלָּה לְמִקְוֵה
 הַרְחָמִים הַעֲלִיּוֹנִים, –

ליקוטי אמרים

וּזְש"ה
 וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. כי רחל היא
 כנסת ישראל מקור כל הנשמות. ויעקב במדרתו
 העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצילות הוא המעורר
 רחמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור

וְהוּא שֶׁאֵמַר הַתְּנוּכָי: "וַיִּשַׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל, וַיֵּשֶׂא אֶת קִלּוֹ
 הַרְחָמִים שְׁבָאֲצִילוֹת, הוּא הַמְּעוֹרֵר רַחֲמִים רַבִּים עָלֶיהָ,
 – יעקב, שהוא מדת
 הרחמים ד"אצילות",
 מעורר רחמים רבים על
 רחל – מקור נשמות
 ישראל. "וַיֵּשֶׂא אֶת קִלּוֹ"
 – לְמַעַלָּה לְמִקְוֵה
 הַרְחָמִים הַעֲלִיּוֹנִים, –

4. שיר השירים ז, ו. 5. "תקו"ז בהוספות ת"ר" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 6. דברים לב, ט. 7. ישעי' נה, ז. 8. ויקרא טז, טז.
 9. בראשית כט, יא.

מתאחדים המעשה של יהודי בבחינת המעשה שלמעלה. **וּבְפֶרֶט מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה וְחֶסֶד**, - שעל ידי שיהודי נותן צדקה ועושה חסד, נעשית התאחדות מיוחדת בין המעשה שלו לבין בחינת המעשה של הקב"ה. **דְּחֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא**, - שכן, מדת החסד היא כביכול

למעלה "הזרוע הימנית", והחסד של האדם – הוא "כלי" ל"דרועא ימינא" של הקב"ה¹³. **וְהוּא בְּחִינַת חֲבוּק מְמִשָּׁי**, - כמו שהדבר באדם, שאחד מביטויי האהבה שלו, הוא "חיבוק", האוהב מחבק את הנאהב – כך כביכול מחבק החסד שלמעלה, את היהודי שעושה צדקה וחסד, **כְּמוֹ שְׂפָתַיבָּנִי**¹⁴: **וְיְמִינִי תַחְבֵּקֵנִי**, - "יד ימינו" של הקב"ה, שהיא

בחינת ימין חסד שלמעלה, מחבקת אותי, **וְעֵסֶק הַתְּוֹרָה בְּדַבּוּר וּמְחֻשְׁבַת הָעֵינִין** - בשכל שבתורה, **הֵן בְּחִינַת נְשִׁינָא מְמִשָּׁי**. - שכן, כאן היחוד הוא בשני האופנים: האופן שבו דיבורו של האדם מתאחד דיבורו שלמעלה, שזהו תורה (שה"יחוד" בא על ידי הדיבור בדברי תורה); והיחוד של "רוחא ברוחא" (רוח ברוח) – מחשבתו ושכלו של האדם מתאחדים במחשבה ובשכל שלמעלה, על ידי הבנת שכל התורה, שהיא חכמתו ושכלו של הקב"ה, וזוהי בחינת "נשיקין" ממש¹⁶. **וְהִנֵּה, עַל־יְדֵי־הָאֵל** – שיהודי יעורר רחמים על נשמתו, והתעוררות רחמים זו תביא אותו ללימוד תורה ולקיום מצוות – הרי על ידי התעוררות רחמים זו – **יָבֹל לְבָא לְבְּחִינַת "אַהֲבָה רַבָּה" בְּהַתְגַּלּוּת לְבֹו**, - שירגיש בלבו את האהבה הגדולה להקב"ה, **בְּדַבְרֵיבָּנִי**¹⁷ - כמו שכתוב: **"לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם"**, - משמעות פסוק זה ברוחניות נפשו של יהודי, היא: בשעה שמדתו של אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים "לפדותה" ולגלותה – הרי יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה והתגלות זו, שעל ידי התעוררות רחמים – מגלים את האהבה – מדתו של אברהם, **כְּמוֹ שְׂוֹתֵבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר**:

הרחמים של י"ג מדות הרחמים, שהם למעלה בהרבה ממדת הרחמים ד"אצילות", כי מדת הרחמים ד"אצילות", היא מדת רחמים של "עולם", והרי היא מוגבלת. ואילו, י"ג מדות הרחמים הן למעלה מ"עולם" ואינן מוגבלות: והם מקור

הרחמים, גם של הרחמים של "עולם האצילות", **הַנִּקְרָא "אֵב הַרְחָמִים" וּמְקוֹרָם**, - מדת הרחמים של "עולם האצילות" נקראת "אב הרחמן". האב שהוא רחמן. ומדת הרחמים של י"ג מדות הרחמים נקראת "אב הרחמים" – האב ומקור הרחמים¹⁰ (שלכן בזמן של עת רצון מיוחד, אומרים "אב הרחמים", ולא "אב הרחמן"). – זהו פירוש הפסוק: "וישא יעקב וגו'" – יעקב מעלה

את מדתו, הרחמים של "עולם האצילות", לרחמים של י"ג מדות הרחמים, **"וַיִּבְרַךְ" – יַעֲקֹב בָּכָה**, כדי לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם – מהרחמים העליונים הבלתי מוגבלים, רְחָמִים רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְעַל מְקוֹר בְּנִסְתֵי יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲלוֹתָן מְגֻלוֹתָיָן, וּלְיַחְדוֹן בִּיחוד הָעֵינִין אֹר אֵין־סוֹף פְּרוּד־הוּא, בְּבְחִינַת נְשִׁינָא, שְׁהִיא – בחינת "נשיקין", אֲתַדְבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא, - דבקות רוח ברוח, **כְּמוֹ שְׂפָתַיבָּנִי**¹²: **"וַיִּשְׁקֵנִי מְנַשְׁקוֹת פִּיהוּ"**, - כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה, שה"יחוד" של בני ישראל עם הקב"ה יהיה באופן של "נשיקין". ב"נשיקות פיהו" (מפה לפה) ישנה לא רק הדבקות החיצונית שמפה לפה, אלא גם דבקות של "רוחא" (רוח), של הבל הפה של אחד בהבל הפה של זולתו. – כך הדבר גם ביחוד של "נשיקין" בין נשמה להקב"ה, על ידי תורה ומצוות - **דְּהִינּוּ, הַתְּקַשְׁרוֹת דְּבוּר הָאָדָם בְּ"דְבַר ה' – זו הַלְבָּחָה**, - שזהו דיבורו של הקב"ה, וזהו כמו הדבקות של "נשיקין מפה לפה", **וְכֵן – אוֹתוֹ דַּבֵּר גַּם בְּהַתְאַחְדוֹת מְחַשְׁבָּה – של האדם, בְּמַחְשְׁבָּה**, - של הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה, וכן גם **וּמַעֲשֵׂה – של האדם בְּמַעֲשֵׂה**, - של הקב"ה, **שְׁהוּא מַעֲשֵׂה הַמְצוּתָה**, - על ידי עשיית מצוות,

10. "לקו"ת דברים סב, ד" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתיק ומפרש קטע מפ' זה – מעתיק 'להעלותן מירידתן'". 12. שיר השירים א, ב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין – אגה"ק ס"ב – ב' למש"כ ובפרט". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיוק ממש – יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק (לעיל ספ"ד)". 15. שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיוק ממש – יל"פ כי בכללות גם ע"י המצוות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישע"י כט, כב.

לוח היום יום...

ה'תש"ג

ב אייר, יז לעומר

יום ששי

יום ראשון

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאָהר האָט עם אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: הא, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

תרגום

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] – בשנת תקצ"ג.
בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פעם. הסבא כל כף הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסוגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

ה'תש"ג

ג אייר, יח לעומר

שבת

יום שני

הפסרה: ניהי דבר גו' הדרש אתי.
שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח"ב.
תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תאָרם ושמותיהם, אפֿשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משלם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בְּדרכי העבודה מגנב: א) הצנע לכת ב) מעמיד עצמו בסכנה ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול ד) עמל בטרחה גדולה, ה) זריות ו) בוטח ומקנה ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום
שלישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.

תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח וּשְׂלֵא לְסַפֵּר שְׁעֵרוֹת רֵאשׁ תִּינוּק עַד מְלֵאת לוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

גְּזִיזַת הַשְּׁעֵרוֹת – אֲפֻשְׁרַעְנַעַשׁ [=תְּסַפֵּר] (שֶׁל תִּינוּק) – הוּא דָּבָר גָּדוֹל בְּמִנְהַגֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַקְרוֹ הוּא בְּהַחֲנוּךְ דְּהַשְּׂאֲרַת פְּאוֹת הָרֵאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהַנְּחַת פְּאוֹת הָרֵאשׁ נִהְגוּ לְהַדְר לְהַרְגִיל אֶת הַתִּינוּק בְּעֵינֵי נְשִׂיאת טְלִית קָטָן וּבְרִכּוֹת הַשַּׁחַר וּבְרִכַת הַמְּזוּן וּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה.

יום
רביעי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אַראַפּ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אכציג יאָהר, צוליב טאָן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

תרגום

רְבִנּוּ הַזָּקֵן קִבֵּל מֵר' מַרְדְּכַי הַצַּדִּיק שֶׁשָּׁמַע מֵהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב: יוֹרְדַת נְשָׁמָה לְעוֹלָם וַחֲתָה שְׁבַע־עִשְׂרֵים־שָׁמוֹנִים שָׁנָה, פְּדֵי לַעֲשׂוֹת לַיהוּדֵי טוֹבָה בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבַפֶּרֶט בְּרוּחָנִיּוֹת.

יום
חמישי

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.
תהלים: לה-לח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך. ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאָן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

תרגום

אָמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזָכוֹנֵם לְבְרָכָה: "אֵל יִפְטָר אָדָם מִחֲבֵרוֹ אֲלָא מִתּוֹךְ דְּבַר הִלְכָה", וּפְרָשׁוּ הוּד כְּבוֹד קִדְשַׁת אָבוֹתֵינוּ רְבוּתֵנוּ הַקְּדוּשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוּשָׂה אוֹתוֹ – אֶת הַמְּאֹזֵן – ל'מֵהֶלֶךְ'. עֵנִין הַהִלּוּךְ הוּא לַעֲלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי, מַעֲלַת הַנְּשָׁמוֹת עַל מַעֲלוֹת הַמְּלָאכִים, דְּעִלְיָה זוּ הִיא בְּיֹתֵר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפִעֵל טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לַיהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכֻלָּל וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּפִרְט.

יום שיש

יום רביעי

ז אייר, כב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, רביעי עם פירש"י.
תהלים: לט"ג.
תניא: וכולם . . . סו א"ס ב"ה.

בְּצִיפֶת טְלִית גְּדוּל אֵין צְרִיךְ לְכַסוֹת רֵאשׁוֹ עַד פִּי, וְכִמּוֹ שְׁכַתוֹב בְּהִלְכוֹת צִיצִית אֲשֶׁר בְּסָדוּר.
אָבֵל נוֹהֲגִין לְכַסוֹת בְּחֻלְקוֹ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַטְּלִית גְּדוּל גַּם הָעֵינַיִם.
נוֹהֲגִים לְלַמֵּד בְּיָמֵי הַסְּפִירָה מִסְּכַת סוּטָה – נוֹסֵף עַל שְׁעוּרִים הַקְּבוּעִים – דָּף לְיוֹם דָּף לְיוֹם.

שבת קודש

יום חמישי

ח אייר, כג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, חמישי עם פירש"י.
תהלים: מד"ח.
תניא: ולכן המשיל . . . סו בחייהם.

א שליח איז דאָך איין זאך מיט דעם משלח, – ע"ד המבואר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבואר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה. – והנה חסידים זיינען שלוחים פון רבי'ן, פון אלטען רבי'ן, איז אז מ'טוט, איז מען מקושר, איז דאמאלט איז ער אין אלץ מקושר: עס געהט א חסיד, עסט א חסיד, שלאפט א חסיד.

תרגום

שְׁלִיחַ הוּא מְאָחַד עִם הַמְּשַׁלַּח – עַל דֶּרֶךְ הַמְּבַאֵר בְּעֵנִין שֶׁהַמְּלַאָךְ נִקְרָא בְּשֵׁם ה' מִמַּשׁ כְּשֶׁהוּא שְׁלִיחַ מִלְּמַעְלָה, וּמִכָּל שְׁכֵן נִשְׁמוֹת, וּמִבְּאֵר שֶׁבְּנִשְׁמוֹת הוּא עוֹד בְּמַעְלָה יִתְרָה.

וְהֵנָּה חֲסִידִים הֵם שְׁלּוּחֵי הַרְבֵּי, שֶׁל אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן, וְכִשְׁפּוֹעֲלִים הָרִי מְקַשְּׂרִים; וְאֵז מְקַשְּׂרִים בְּכָל: הוֹלֵךְ חֲסִיד, אוֹכֵל חֲסִיד, יֵשֵׁן חֲסִיד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שבת קודש עמ' 1

16 האחרות, אפילו אם הם פסולים, ואפילו העידו זה אחר זה וכבר
17 נתקבלה עדות אחרת. וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד, כְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים
18 בְּאִישׁ אֶחָד, כלומר שאם נשים, הפסולות לעדות, הכחישו עד אחד
19 כשר, הרי הן נאמנות בעדות כזו כמו שני עדים כשרים שהכחישו עד
20 אחד, שגם בזה הולכים אחר רוב דעות. ושני המקרים האחרונים
21 במשנה מתפרשים כך, כשיש עדויות סותרות אם נטמאה האשה, עד
22 אחד אומר שכן, ושניים פסולים אומרים שלא, או הפוך, מקבלים את
23 דברי השנים שהם רוב הדעות. וְאִיכָּא דְאֶמְרֵי דְעָה אַחַת בְּדַבְרֵי
24 רבי נחמיה, כָּל הַיָּבָא דְאֶתְנָא עַד אֶחָד כְּשֶׁר מְעִיקְרָא – כל מקום
25 שבא עד אחד הכשר לעדות בתחילה ואמר שנטמאה, ונתקבלה
26 עדותו, אפילו מֵאֵה נָשִׁים נְמִי, אם יבואו אחר כך להכחישו, כולן
27 כְּעַד אֶחָד דְמֵינִין, ואין עדותן מתקבלת, כי לראשון הכשר יש נאמנות
28 כשנים כשרים, וכבר לא הולכים אחר רוב דעות של פסולים, אלא
29 אומרים בזה 'אין דבריו של אחד, במקום שנים'.

1 הראשון שאפילו אחד יכול להכחישו. אלא ודאי שהמקרה השני
2 הובא כדי לדייק שצריך לגרוס 'לא היתה שותה' במקרה הראשון,
3 כפי שדייקנו. הרי מכאן תְּיֻבְּחָתָא דְרַבֵּי חִינָא, שגרס שם 'היתה
4 שותה';
5 משיבה הגמרא, אִמְרַ לָךְ רַבִּי חִינָא, וְלִיטְעָמֵיךְ – לשיטתך הסוברת
6 שהמשנה הביאה נקרה נוסף רק כדי לדייק ממנו, אִימָא סִיפָא – מה
7 תעשה עם המקרה השלישי במשנה, 'שניים אומרים נְטֻמָּאת, וְאֶחָד
8 אִמְרַ לָא נְטֻמָּאת, לָא הִיתָה שוֹתָה', וכי תדייק ממנו, הָא חַד וְחַד,
9 הִיתָה שוֹתָה, הרי דייקת מהמקרה השני בדיק הפוך. אֶלָּא ודאי
10 שהמקרים האלו לא נאמרו כדי לדייק מהם, אלא שסוף המשנה
11 בולֵּה עוֹסֶקֶת בעניין שונה, בְּפֻסְלוֹי עֲדוּת, וְרַבִּי נְחֻמִּיה הִיא.
12 דְתַנְיָא, רַבִּי נְחֻמִּיה אִמְרַ, כָּל מְקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אֶחָד,
13 הרי שהוצאה עדות זו מכלל כל עדויות שבתורה ולא צריך בה תורת
14 עדות, ולפיכך פסולים וכשרים שווים בה וְהִלְךְ אֶחָד רֹב דְעוֹת,
15 כלומר, מקבלים את העדות שיש בה יותר עדים מן העדויות

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון ב' אייר ~

דרגות בלימוד התורה

– לימוד הלכות הצריכות. ב. לימוד כל הלכות התורה, גם אלו שאינן נוהגות. ג. לימוד כל התורה כולה, לא רק הלכות אלא גם טעמי ההלכות וה'שקלא וטריא' שבגמרא.

ובנוגע ללימוד ה'יד החזקה', שהוא חיבור של הלכות ללא טעמים (וכלשון הרמב"ם: "בלא קושיא ולא פירוק"), מובן שצריך להקדים לימוד חמשה חומשי תורה שבהם נאמרו כל עניני המצוות, כי לולי זה אין להבין כמה וכמה עניני הלכה שבספר ה'יד'. ולדוגמא: ההלכה ש"המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא יום שבת, מונה מיום שטעה ששה ומקדש שביעי" (הל' שבת פ"ב הכ"ב), וכדי לדעת כללות ענין השבת יש ללמוד קודם חמשה חומשי תורה.

אמנם, בנוגע ללימוד התורה כולה – הרי בתורה שבכתב נכללים גם נביאים וכתובים, ובנוגע ללימוד תורה שבעל-פה – מלבד ההלכות הפסוקות שבספר ה'יד' יש ללמוד את כל התורה, כולל טעמי ההלכות וה'שקלא וטריא' שבגמרא.

(תורת מנחם – י"ז מלכות, מודע ט"ז ח)

הקדמת הרמב"ם: לְפִיכָךְ קָרָאתִי שֵׁם חֲבוּר זֶה מ'שָׁנָה תוֹרָה' – לְפִי שְׁאֲדָם קוֹרָא תוֹרָה שְׁבַכְתָּב תְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן קוֹרָא בְּפִה, וְיִוָּדַע מִמֶּנּוּ תוֹרָה שְׁפָעַל פֶּה בְּלָה, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְקַרֵּאת סֵפֶר אַחַר בְּיַנְיָהֶם.

בהלכות תלמוד תורה (פ"א ה"א) כתב "חייב לשלש את זמן למידתו, שליש בתורה שבכתב ושליש בתורה שבעל-פה ושליש יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו... וידין במדות שהתורה נדרשת בהן... וכיוצא בהן מדברים שלמד מפי השמועה, וענין זה הוא הנקרא תלמוד". ויתרה מזו כתב (שם ה"ב) "במה דברים אמורים, בתחלת תלמודו של אדם, אבל כשיגדל בחכמה ולא יהא צריך לא ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבעל פה – יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי השמועה... ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד" היינו שעיקר הלימוד (כשיגדל בחכמה) הוא בגמרא.

ואם כן, אין כוונת הרמב"ם כאן שחוקן מחמשה חומשי תורה וספר ה'יד החזקה' אין צורך ללמוד לימוד אחר, אלא יש כמה דרגות בלימוד התורה: א. לימוד המביא לידי מעשה

~ יום שני ג' אייר ~

בין תפילין של יד לשל ראש

ראש נאמר 'והיו לטוטפות' – שיהיו על הראש. ונפקא מינה למעשה: הלוכח תפילין קודם זמן המצוה ונשאר לבוש בהן עד לזמנה. בשל ראש אין צורך במעשה נוסף, שהרי עצם היותן מונחות על ראשו מהווה מצוה. אך בשל יד יש צורך למשמש בהן בתור מעשה הנחה.

ולפי זה מובן טעמו של הרמב"ם שהקדים של ראש לשל יד במנין המצוות: סדרו של הרמב"ם במצוות אלו בספר 'אהבה' הוא לפי תדירות קיומן, ולכן של ראש קודם לשל יד, כי הוא תדירה יותר, שהרי קיומו נמשך בכל זמן הלבשה, מה שאין כן בתפילין של יד מצותה רק בשעת מעשה הנחה ולא לאחר מכן.

(לקוטי שיחות לז, עמ' 22)

מנין המצוות - מצוות עשה: מצוה יב: לְקַשֵּׁר תְּפִלִּין בְּרִאשׁוֹ... מצוה יג: לְקַשֵּׁר תְּפִלִּין בְּיָד.

הרמב"ם מקדים כאן מצוות תפילין של ראש לשל יד, וכך גם במנין המצוות שבתחילת הלכות תפילין.

ויש לתמוה: למה לא נקט כפי הסדר שבפסוק שהוא גם סדר ההנחה בפועל – תחילה 'על ירך' ואחר כך 'בין עיניך'?

ויש לבאר על פי חידוש של הרוג'צ'ובי ('צפת פענח' הל' תפילין פ"ד, ד): בתפילין של יד – המצוה היא במעשה הקשירה על היד, ואילו בשל ראש המצוה היא בתוצאה, המצב שבו התפילין מונחים על ראש האדם.

ויסוד החילוק מבואר בלשון הפסוק: בתפילין של יד נאמר 'וקשרתם', הרי שהמצוה היא במעשה הקשירה, ובשל

~ יום שלישי ד' אייר ~

'בל תשחית' – לא רק עצים

לאיסור, "כי חיי בן אדם הוא עץ השדה... [ולכן] לא תשחית עץ פרי שהוא חיים לבן אדם, רק מותר שתאכל ממנו", ולפירוש זה הפסוק מתייחס דווקא לעץ פרי שהוא מקור חיותו של האדם.

אולם התוספות רי"ד (ב"ק צב, א) כתב: "שלא הקפידה תורה על השחתת פירות אלא על השחתת דמוים", אלא שבדרך כלל ערכו של עץ פרי גבוה משל עץ סרק ולכן הוזכר עץ פרי, אולם במקרה של עץ סרק שערכו גבוה יותר משל עץ פירות ויש הכרח לקצוץ אחד מהם – יש לקצוץ את עץ הפרי ולא את עץ הסרק, משום שעיקר האיסור הוא איבוד הממוץ. והשלכה מעשית בנידון זה: אם איסור השחתת שאר

דברים הוא מן התורה, אסור אף לומר לגוי לקצוץ, אך אם הוא מדרבנן יתכן שמותר לומר לגוי, שכן אמירה לנכרי לא נאסרה באיסור מדרבנן (ראה שו"ת ריב"א ח"א סי"ז).

ויש שנהגו שכאשר מתעורר ספק על מאכל אם יש בו איסור חמץ אין מבערים אותו מיד אלא ממתנינים לברר את דינו, ובשו"ת מהרא"ל צינץ (או"ח ס"ה) ביאר את טעם המנהג, משום שכנגד ספק איסור "בל יראה ובל ימצא" עומד ספק איסור דאורייתא של "בל תשחית" (אם אינו חייב בהשבתה), ולכן מספק אין לעשות מעשה ולבער.

מנין המצוות - לא תעשה נז: שלא להשחית אילני מאכל, וכן כל שיש בו השחתה אסור, שנאמר: "לא תשחית את עצה".

יש סוברים שאיסור 'בל תשחית' מן התורה נוהג רק עץ מאכל המוזכר בפסוק, ואילו השחתת דברים אחרים אסורה מדרבנן. וכן יש שלמדו מדברי הרמב"ם בהל' מלכים (פ"ו ה"י): "כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין... עובר בלא תשחית, ואינו לוקה אלא מכת מרדות מדבריהם", ומכך שאינו נענש על כך במלקות מדאורייתא, מוכח שאיסורם הוא מדרבנן (נודע ביהודה תניא י"ד סי', וראה עץ השדה עמ' קעו ואילך ובמצוין (שם).

אך רבים חלקו על כך, על פי דברי הרמב"ם כאן וב'ספר המצוות' שהאיסור מדאורייתא כולל "כל שיש בו השחתה", אלא שאינו לוקה מדאורייתא כי לדעתו חיוב מלקות מדאורייתא הוא רק על דבר המפורש בכתוב ולא על הנלמד מדרשה, ובפסוק הוזכר בפירוש רק עץ מאכל (ראה עץ השדה עמ' קעט).

ומקור לשתי הגישות הוא בדברי הראשונים המבארים את יסוד האיסור: ה'אבן עזרא' (דברים כ, יט) פירש את הפסוק "לא תשחית את עצה... כי האדם עץ השדה", שזהו נתינת טעם

~ יום רביעי ה' אייר ~

זכירת יציאת מצרים

בנסים ונפלאות שעשה ה' עמנו "וכל מה שיוסיף במאמר ויארץ הדברים... יהיה יותר טוב" (שם).

ד. כליל פסח מצוה לספר כל הלילה (ולדעת רבי אלעזר בן עזריה עד הצות) ואילו בכל יום די להזכיר פעם אחת. והצל"ח (ברכות יב, ב ד"ה מזכירין) הקשה:

את זכירת יציאת מצרים בכל השנה הביא הרמב"ם כחלק ממצות קריאת שמע (הל' ק"ש שם), כטעם לקריאת שמע גם בלילה, כיון שכלול בה "זכרון יציאת מצרים, ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה שנאמר 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך', וקריאת שלש פרשיות אלו על סדר זה היא הנקראת קריאת שמע". ותמוה: זכירת יציאת מצרים בכל השנה הנלמדת מ'למען תזכור...' היא מצוה בפני עצמה, ומדוע כולל אותה הרמב"ם במצות קריאת שמע ולא מנאה במנין המצוות?

פרטי המצוות על סדר ההלכות: ה'לכות חמץ ומצה'. יש בכללן שמונה מצוות – שלש מצוות עשה... ה. לספר ביציאת מצרים ב'אותו הלילה'.

מצוות זכירת יציאת מצרים היא בכל יום, כפי שכתב הרמב"ם בהלכות קריאת שמע (פ"א ה"ג) והובא להלכה: "מצוות עשה מן התורה לזכור יציאת מצרים בכל יום ביום ובלילה" (שו"ע אדה"ז א"ח סי' ס"א). וכמה חילוקים נאמרו בין מצוות זכירת מצרים כליל פסח למצוותה בכל יום (ראה הגדה ש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים – מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים):

- א. בכל יום יוצאים גם בזכירה בלב, ואילו כליל פסח המצוה היא בדיבור (והגדת לבניך).
- ב. בכל יום החיוב הוא להזכיר לעצמו, ובליל פסח מצווים לספר גם לבנים וגם לאחרים (ספר המצוות להרמב"ם מ"ע קנז).
- ג. בכל יום די בזכירה בלבד (לזכור) ובפסח מצוה לספר

וביאר:

ימים תאכל עליו מצות, וכפירוש רש"י (שם) "על ידי אכילת הפסח והמצה [חזרון] את יום צאתך". ואמנם מצוה זו אינה נימנית בין רמ"ח מצוות עשה.

אילו זכירת יציאת מצרים היתה כתובה בלשון ציווי אכן היתה נמנית כמצוה בפני עצמה, אך לשון הכתוב (למען חזרון...) אינו ציווי אלא נתינת טעם לנאמר (דברים טז, ג) "שבעת

~ יום המישי ו' אייר ~

לדעת ולהאמין

בדברים המבררים את אמיתות האמונה, כמפורט בדברי הרמב"ם.

בכך מיושבת קושיא נוספת: בגמרא (הוריות ת, ב) נאמר על הפסוק "למן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם" – "איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחילה? הוי אומר זו עבודת כוכבים". ולדברי הרמב"ם הרי "אנוכי ה' אלקיך" היא המצוה הראשונה, ואילו הציווי על עבודת כוכבים ("לא יהיה לך אלקים אחרים על פני") הוא השני?

ולפי האמור יש ליישב כי במתן תורה שבו נאמרו דברות אלו עדיין לא החל הציווי על ידיעת ה', שהרי באותה שעה כל ישראל שמעו את קול ה' וזכו לנבואה, ועיקר הציווי הוא להתבונן ולשים לב לדברים, ולכן המצוה הראשונה שעל קיומה נצטוו ישראל החל מאותה שעה ממש, היא מצות עבודה זרה (מהר"ם שיק על תרי"ג מצוות, מצוה כה).

הלכות יסודי התורה פרק א, הלכה ו: וידיעת דְּבָרָה זֶה – מִצְוַת עֲשֵׂה, שְׁנַאמַר: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ".

יש חולקים על הרמב"ם, ולדעתם אין האמונה בה' נכללת במנין המצוות (רמב"ן בסהמ"צ בדת הבה"ג. 'אור ה' לר' חסדאי) וכתבו שזו "טעות גמורה", שהרי המושג 'מצוה' שייך רק לאחר הנחה מוקדמת שיש מציאות של מצוה (הואר' בסגול), ולכן אין למנות את האמונה בה' בכלל המצוות.

ולדעת הרמב"ם יש לומר, שאין המצוה לדעת על עצם מציאות ה' (הקיימת בהכרח לפני המצוה) אלא על כך שמציאותו היא המושלמת ביותר, כפי שמפרט הרמב"ם בהלכות הקודמות, שהשית' מחויב המציאות ואי אפשר שלא ימצא, בשונה מהנבראים שמציאותם אינה הכרחית (ראש אמנה פ"ד. וראה דרך מצוותיך האמנת אלקות פ"א).

ועוד יש לומר: המצוה היא לא להסתפק באמונה בלבד אלא לדעת ("ידיעת דבר זה מצוה עשה"), וזאת על ידי ההתבוננות

~ יום שישי ז' אייר ~

איזו ידיעה צריכה להיות 'תחילת הכל'?

ממנו תורה שבעל-פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם". והדברים הראשונים שמלמדנו הרמב"ם בספרו – עוד בטרם 'שנתמלא כריסו לחם ובשר' – הם מעשה מרכבה ומעשה בראשית (ארבעה פרקים בתחילת הל' יסודי התורה). ואילו כאן כתב שאין ראוי להתעסק בעניני ה'פרדס' (מעשה מרכבה ומעשה בראשית) בתחילת הלימוד אלא רק לאחר ש"ידע ביאור האסור והמותר!"

והביאור:

הרמב"ם מדייק בלשונו וכותב "אין ראוי לטויל בפרדס" (בשינוי מלשון חז"ל שהובא בהלכה זו "ארבעה נכנסו לפרדס") ו'טויל' משמעו לשהות ב'פרדס' באריכות ולהתענג בו, וכוונתו שהעיסוק בכך בהתבוננות עמוקה ורחבה צריך להיות לאחר 'שנתמלא כריסו לחם ובשר'.

ואילו הענינים שהובאו בארבעת הפרקים הראשונים הם

הלכות יסודי התורה פרק ד, הלכה יג: וְעֵינֵינוּ אֲרֻבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ שֶׁבְחֵמָשׁ מִצְוֹת הָאֵלּוּ – הֵם שֶׁחֻקֵּי הָרִאשׁוֹנִים קוֹרְאִין אוֹתוֹ 'פְּרָדֵס', כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ: 'אֲרֻבָּעָה נִכְנְסוּ לְפָרְדֵּס... וְאֵין אוֹמְרִי, שְׁאִין רְאוּי לְהַטִּיל בְּפָרְדֵּס, אֶלָּא מִי שֶׁנִּתְמַלֵּא בְּרִסּוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר; וְלֶחֶם וּבָשָׂר זֶה, הוּא לִידַע בְּאוֹר הָאֵסוּר וְהַמֻּתָּר. וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם מִשְׁאֵר הַמִּצְוֹת.

לכאורה, הדברים צריכים עיון:

בהקדמת ספרו (מנין המצוות על סדר ההלכות) כתב הרמב"ם שב'ספר המדע' כלל את "כל המצוות שהן עיקר דת משה רבינו, וצריך אדם לידע אותן תחלת הכל". ומובן שב'ספר המדע' עצמו יש ללמוד תחילה, לפני שאר המצוות, את המבואר בהלכות יסודי התורה.

תירה מזו: הרמב"ם הדגיש (בהקדמה הנ"ל): "אדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואחר כך קורא בזה [הידי החזקה] ויודע

ללא אריכות הסברה, אלא כפי שכתב הרמב"ם (לעיל פ"ב ה"א) (הקדמת הרמב"ם הנ"ל) כי זהו "יסוד היסודות ועמוד החכמות" כמו טיפה מן הים הן ממה שצריך לבאר בענין זה" ולכן אינם בגדר 'טיול בפרדס'. ולימוד זה הוא ב"תחילת הכל" זה.

~ שבת קודש ח' אייר ~

מדוע סומכים על שני עדים?

העדים כנגד המיעוט (יבמות פח, א), כי נאמנות זו אינה מבוססת על גזירת הכתוב (שנאמרה רק בעדים כשרים) אלא על הסתברות ומבחינה זו יש עדיפות לרוב על המיעוט.

ומדברי הרמב"ם לגבי נאמנותם של שני עדים יש ללמוד אודות חוסר הנאמנות של עד אחד שיש הסוברים כי אינו נאמן לממון לא משום שחוששים שמשקר אלא מחשש שמא הוא טועה ולא ראה היטב את המקרה וכדומה (נתיבות המשפט סי' לא סק"א) או משום גזירת הכתוב (קצות החושן סי' ל סק"ט), אולם מדברי הרמב"ם יש להסיק להיפך: מצד ההיגיון, גם שני עדים אפשר שמשקרים אלא שגזירת הכתוב לקבל את דבריהם, ואם כן בעד אחד שלא נאמרה לגבי גזירת הכתוב, הסברה הראשונה במקומה עומדת שיתכן כי הוא משקר ולכן אין לקבל את דבריו (דמשק אליעזר חו"מ סי' ל ס"ק יד).

וגישה נוספת בענין יש ללמוד מדברי ספר החינוך (מצוה תקכג) שנאמנותם של שני עדים אכן מבוססת על הסתברות, הגיונית, כי "חזקה בכל זרע ישראל שלא יסכימו שנים להעיד בשקר", אולם בעד אחד קיים חשש שמשקר ולכן עדותו פסולה.

הלכות יסודי התורה פרק ז, הלכה ז: כְּמוֹ שְׁנַצְטְוִינוּ לְחַתֵּךְ הַרְיֵן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים בְּשָׂרִים, וְאִם עַל פִּי שְׂאֵפְשָׁר שְׁחַעֲדוּ בְּשִׁקְרָה, הוֹאִיל וּבְשָׂרֵינוּ הֵן אֲצִלָּנוּ, מִעֲמִידֵין אוֹתָן עַל בְּשָׂרֵינוּ.

הרמב"ם מביא את דין עדות כדוגמא להוכחה המבוססת על גזירת הכתוב ולא על הכרח הגיוני, כי "אע"פ שאפשר שהעידו בשקר", התורה מצווה להתעלם מחשש זה ולקבל את דבריהם.

וכתב ה'צפנת פענח' (על הרמב"ם כאן) כי בכך מובן הכלל 'תרי כמאה', היינו שנאמנותם של שני עדים שווה לזו של מאה ואין עדיפות לרוב על המיעוט, בשונה מדינים אחרים שבהם יש משקל לרוב הדעות, כגון לעניין אומדן ערכו של חפץ שהולכים אחר דעת רוב השמאים (שבועות מב, א), שכן בהוכחה המבוססת על הסתברות בוודאי סביר יותר שהרוב צודקים מאשר המיעוט, אך קבלת דברי העדים אינה נובעת מהסתברות שדוברים אמת אלא מדין התורה המעניקה להם נאמנות, ולכן אין עדיפות למאה על שניים. תיריה מוז: הכלל של 'תרי כמאה' נאמר רק בעדות כשרה, אולם במקום שנאמנים גם עדים פסולים, הולכים אחר רוב

אגרות קודש

ב"ה, ח' אייר, תשי"ג
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מיום הולדת שלו.

הנה בטח יעלה לתורה בש"ק הבע"ל, וביום ההולדת עצמו יתן לצדקה קודם התפלה בבקר ולעת מנחה, וכן ככתוב בהיום יום - י"א ניסן - יתבודד לשעה וילמוד מאמר חסידות במקום שלבו חפץ, אבל אדעתי דנפשיה. ומה טוב אשר בש"ק שלאחר זה יחזור את המאמר כולו או עכ"פ חלק ממנו, בחבורה. ויתן השי"ת שיהי לאריכות ימים ושנים טובות ובעלי בתורת הנגלה והחסידות ובקרוב ממש ימצא זיווגו הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

ומצוה זו, היא הנקראת 'תורה שבעל פה'. כל התורה - כתבה משה רבנו קדם שימות, בכתב ידו. ונתן ספר תורה לכל שבט ושבט; וספר אחד - נתנהו בארון לעד, שנאמר: "לקח את ספר התורה הזו, ושמרתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם; והיה שם בך לעד". והמצוה, הוא פרוש התורה - לא כתבה; אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאול כל ישראל, שנאמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם - אתו תשמרו לעשות". ומפני זה נקראת 'תורה שבעל פה'. אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל פה, למדה משה רבנו פלה בבית דינו לשבעים זקנים; ואלעזר ופינחס ויהושע, שלשון קבלו ממושה. וליהושע שהוא תלמידו של משה רבנו, מסר תורה שבעל פה וצוהו עליה; וכן יהושע, כל ימי חייו למד על פה. וזקנים רבים קבלו מיהושע, וקבל עלי מן הזקנים ומפינחס; ושמואל קבל מעלי ובית דינו, ודוד קבל משמואל ובית דינו. ואחיה השילני, מיוצאי מצרים היה, ולוי היה, ושמע ממושה, והיה קטן בימי משה; והוא קבל מדוד ובית דינו. אליהו קבל מאחיה השילני ובית דינו, ואלישע קבל מאליהו ובית דינו, ויהונדע הפהן קבל מאלישע ובית דינו, וזכריה קבל מיהונדע ובית דינו, והושע קבל מזכריה ובית דינו, ועמוס קבל מהושע ובית דינו, וישעיה קבל מעמוס ובית דינו, ומיכה קבל מישעיה ובית דינו, ויואל קבל ממיכה ובית דינו, ונחום קבל מיואל ובית דינו, וזבדק קבל מנחום ובית דינו, וצפניה קבל מזבדק ובית דינו, וירמיה קבל מצפניה ובית דינו, וברוך בן נריה קבל מירמיה ובית דינו, ועזרא קבל מברוך בן נריה ובית דינו. בית דינו של עזרא, הן הנקראין 'אנשי פנסת הגדולה'. והם - חגי זכריה ומלאכי, ודניאל חנניה מישאל ועזריה, ונתניה בן חכליה, ומרדכי בלשן וזרבל; והרבה חכמים עמיהן, תשלום מאה ועשרים זקנים. האחרון מהם הוא שמעון הצדיק, והוא היה מפלל המאה ועשרים, וקבל תורה שבעל פה מפלם; והוא היה פהן גדול אחר עזרא. אנטיגנוס איש שוכו ובית דינו קבלו משמעון הצדיק ובית דינו, ויוסף בן יעזר איש צרדה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים ובית דינם קבלו מאנטיגנוס ובית דינו, ויהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי ובית דינם קבלו מיוסף בן יעזר ויוסף בן יוחנן ובית דינם, ויהודה בן טבאי ושמעון

~ יום ראשון ב' אייר ~

התחלת מחזור מ"ג במסלול ג' פרקים ליום

בשם ה' אל עולם
אז לא אבוש, בהביטי אל כל מצותיך

~ נקודות משיחות קודש ~

אז לא אבוש, בהביטי אל כל מצותיך

הפסוק בו בחר הרמב"ם ככותרת ליד החזקה, בא להשמיע את גודל מעלת ידיעת כל התורה כולה.

ביד החזקה, נכללו כל הלכות התורה גם אלו שאינן נוהגות בימינו, כי הלימוד ברמב"ם הוא לא רק כדי לדעת את המעשה אשר יעשון אלא שהוא לימוד התורה לשמה, כיון שהתורה היא חכמתו ורצונו ית', ומצד זה צריך להיות "בהביטי אל כל מצוותיך".

ועדיין יש לבאר מדוע זו בושה למי שלא יודע כל התורה כולה.

בהל' עדות כתב הרמב"ם שמאיימים על מוסר עדות שלא יעיד שקר, שהוא בושה לו בעוה"ז ובעוה"ב. ולכאורה, שבועת שקר היא רק לאו, ומדוע לא מצינו בעבירות חמורות יותר שיזהירו את האדם שתהיה לו בושה בעולם הזה ובעולם הבא?

אלא, שעם ישראל נקראו עדים "אתם עדי" על שם שהם עדים כאן בעולם על חכמתו ורצונו של הקב"ה, וא"כ יהודי המעיד עדות שקר פוגם בייעודו הכללי והעיקרי להיות עד נאמן על תורתו ומצוותיו של הקב"ה, שהרי הבושה היא פגם כולל המקיף את כל מציאות האדם ולא רק אבר כזה או אחר, כך גם אדם שאינו יודע כל התורה כולה פוגם בשליחותו העיקרית בעולם להיות עד לחכמתו ורצונו של הקב"ה, ולכן הביא הרמב"ם את הפסוק הנ"ל להשמיענו שרק מי שלמד כל התורה כולה, עליו נאמר - "לא אבוש".

(על-פי יין מלכות' ספר המדע סימן ח מתוך רמב"ם "פרס המלך")

תקדמה

כל המצוות שנתנו לו למשה בסיני - בפרושן נתנו, שנאמר: "ואתנה לך את לחת האבן, והתורה והמצוה". "תורה", זו תורה שבכתב; ו"מצוה", זו פרושה. וצונו לעשות התורה, על פי המצוה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מתגלגלין והולכין לקצוות - חבר חבור אחד להיות
 ביד כלם, כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח; וישב
 כל ימיו הוא ובית דינו, ולמד המשנה ברבים. ואלו
 הם גדולי החכמים שהיו בבית דינו של רבנו
 הקדוש וקבלו ממנו: שמעון וגמליאל בניו, ורבי
 אפס, ורבי חנינה בר חמא, ורבי חיאי, ורב, ורבי
 צאי, ובר קפרא, ושמואל, ורבי יוחנן, ורבי
 הושעיה. אלו הם גדולי החכמים שקבלו ממנו,
 ועמיהן אלפים ורבות משאר החכמים. אף על פי
 שאלו האחד עשר קבלו מרבנו הקדוש ועמדו
 במדרשו, רבי יוחנן קטן היה, ואחר פן תלמיד היה
 לרבי צאי וקבל ממנו תורה. וכן רב קבל מרבי צאי,
 ושמואל קבל מרבי חנינה בר חמא. רב חבר ספרא
 וספרי לבאר ולהודיע עקרי המשנה, ורבי חיאי חבר
 התוספתא לבאר עניני המשנה. וכן רבי הושעיה
 ובר קפרא חברו הפריתות לבאר דברי המשנה, ורבי
 יוחנן חבר התלמוד הירושלמי בארץ ישראל אחר
 חרבן הבית בקרוב משלש מאות שנה. ומגדולי
 החכמים שקבלו מרב ושמואל - רב הונא, ורב
 יהודה, ורב נחמן, ורב פהנא; ומגדולי החכמים
 שקבלו מרבי יוחנן - רבה בר בר חנא, ורבי אמי,
 ורבי אסי, ורב דימי, ורבי אבון. ומכלל החכמים
 שקבלו מרב הונא ומרב יהודה, רבה ורב יוסף.
 ומכלל החכמים שקבלו מרבה ורב יוסף, אבני
 ורבא; ושניהם קבלו גם מרב נחמן. ומכלל
 החכמים שקבלו מרבא, רב אשי ורבינא; ומר בר
 רב אשי קבל מאביו רב אשי, ומרבינא -
 נמצא מרב אשי עד משה רבנו עליו-השלוש -
 ארבעים דורות, ואלו הן: (א) רב אשי מרבא, (ב)
 ורבא מרבה, (ג) ורבה מרב הונא, (ד) ורב הונא
 מרבי יוחנן ורב ושמואל, (ה) ורבי יוחנן ורב
 ושמואל מרבנו הקדוש, (ו) ורבנו הקדוש מרבן
 שמעון אביו, (ז) ורבן שמעון מרבן גמליאל אביו,
 (ח) ורבן גמליאל מרבן שמעון אביו, (ט) ורבן
 שמעון מרבן גמליאל הזקן אביו, (י) ורבן גמליאל
 הזקן אביו מרבן שמעון אביו, (יא) ורבן שמעון
 מהלל אביו ושמאי, (יב) והלל ושמאי משמעיה
 ואבטליון, (יג) ושמעיה ואבטליון מיהודה ושמעון,
 (יד) ויהודה ושמעון מיהושע בן פרחיה ונתאי
 הארכלי, (טו) ויהושע ונתאי מיוסף בן יועזר ויוסף
 בן יוחנן, (טז) ויוסף בן יועזר ויוסף בן יוחנן
 מאנטטיגנוס, (יז) ואנטטיגנוס משמעון הצדיק, (יח)
 ושמעון הצדיק מעזרא, (יט) ועזרא מברוך, (כ)
 וברוך מירמיה, (כא) וירמיה מצפניה, (כב) וצפניה
 מחבקוק, (כג) וחבקוק מנחום, (כד) ונחום מיזאל,

בן שטח ובית דינם קבלו מיהושע בן פרחיה ונתאי
 הארכלי ובית דינם. שמעיה ואבטליון גרי הצדק
 ובית דינם קבלו מיהודה ושמעון ובית דינם. הלל
 ושמאי ובית דינם קבלו משמעיה ואבטליון ובית
 דינם. ורבן יוחנן בן זפאי ורבן שמעון בנו של הלל
 קבלו מהלל הזקן ובית דינו. חמשה תלמידים היו
 לו לרבן יוחנן בן זפאי, והם גדולי החכמים שקבלו
 ממנו; ואלו הם - רבי אליעזר הגדול, ורבי יהושע,
 ורבי יוסי הפהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר
 בן ערף. ורבי עקיבה בן יוסף קבל מרבי אלעזר
 הגדול, ויוסף אביו גר צדק היה. ורבי ישמעאל
 ורבי מאיר בן גר הצדק קבלו מרבי עקיבה, וגם
 קבל רבי מאיר וחבריו מרבי ישמעאל. חבריו של
 רבי מאיר - הם רבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון,
 ורבי נחמיה, ורבי אלעזר בן שמוע, ורבי יוחנן
 הסנדלר, ושמעון בן צזאי, ורבי חנניה בן תרדיון.
 וכן קבלו חבריו של רבי עקיבה מרבי אלעזר
 הגדול; וחבריו של רבי עקיבה - הם רבי טרפון רבו
 של רבי יוסי הגלילי, ורבי שמעון בן אלעזר, ורבי
 יוחנן בן נורי. רבן גמליאל הזקן קבל מרבן שמעון
 אביו, בנו של הלל הזקן, ורבן שמעון בנו קבל
 ממנו, ורבן גמליאל בנו קבל ממנו, ורבן שמעון בנו
 קבל ממנו. ורבי יהודה בנו של רבן שמעון, זה הוא
 הנקרא רבנו הקדוש, והוא קבל מאביו, ומרבי
 אלעזר בן שמוע ומרבי שמעון חברו. רבנו הקדוש,
 חבר המשנה. ומימות משה רבנו ועד רבנו הקדוש,
 לא חברו חבור שמלמדין אותו ברבים בתורה שבעל
 פה; אלא בכל דור ודור, ראש בית דין או נביא
 שיהיה באותו הדור, כותב לעצמו זכרון השמועות
 ששמע מרבותיו, והוא מלמד על פה ברבים. וכן
 כל אחד ואחד כותב לעצמו כפי כחו, מבאור
 התורה ומהלכותיה כמו ששמע, ומדברים
 שנתחדשו בכל דור ודור, בדינים שלא למדום מפי
 השמועה אלא במדה משלש עשרה מדות, והסמימו
 עליהן בית דין הגדול. וכך היה הדבר תמיד, עד
 רבנו הקדוש. והוא קבץ כל השמועות וכל הדינים
 וכל הבאורין והפרושין ששמעו ממושה רבנו,
 ושלמדו בית דין של כל דור ודור, בכל התורה
 כלה; וחבר מהכל ספר המשנה. ושננו לחכמים
 ברבים, ונגלה לכל ישראל; וכתבוהו כלם, ורצו
 בכל מקום, כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה
 מישראל. ולמה עשה רבנו הקדוש כך, ולא הניח
 הדבר קמות שהיה? לפי שראו שהתלמידים
 מתמעטין והולכין, והצרות מתחדשות ובאות,
 ומלכות הרשעה פושטת בעולם ומתגברת, וישראל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מושבותיהם. ואחר בית דינו של רב אשי, שחבר התלמוד בימי בנו וגמרו, נתפזרו ישראל בכל הארצות פזור יתר, והגיעו לקצוות ולאיים הרהוקים; ורבקה קטטה בעולם, ונשתבשו הדרכים בגיטות, ונתמעט תלמוד תורה, ולא נתפנסו ישראל ללמד בישיבותיהם אלפים ורבבות כמו שהיו מקדם. אלא מתקבצים יחידים השרידים אשר ה' קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה, ועוסקים בתורה, ומבינים בחבורי החכמים פלם, ויודעים מהם דרך המשפט היאך הוא. וכל בית דין שעמד אחר התלמוד בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לכני מדינתו או לכני מדינות רבות - לא פשטו מעשיו בכל ישראל, מפני רחוק מושבותיהם ושבוש הדרכים, והיות בית דין של אותה המדינה יחידים, ובית דין הגדול של שבעים ואחד בטל מפמה שנים קדם חבור התלמוד. לפיכך, אין כופין אנשי מדינה זו לנהג במנהג מדינה אחרת, ואין אומרים לבית דין זה לגזר גזרה שגזרה בית דין אחר במדינתו. וכן אם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כך הוא, ונתבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בתלמוד - אין שומעין לראשון, אלא למי שהדעת נוטה לדבריו, בין ראשון, בין אחרון.

ודברים הללו, בדינים וגזרות ותקנות ומנהגות שנתחדשו אחר חבור התלמוד. אכל כל הדברים שבתלמוד הבבלי, חכים כל ישראל ללכת בהן; וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהג בכל המנהגות שנהגו חכמים שבתלמוד, ולגזר גזרותם וללכת בתקנותם, הואיל וכל אותם הדברים שבתלמוד הסכימו עליהם כל ישראל, ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רבן, והן ששמעו הקבלה בעקרי התורה פלה דור אחר דור, עד משה רבנו עליו השלום. כל החכמים שעמדו אחר חבור התלמוד ובנו בו, ויצא להם שם בתקמתם - הם הנקראים 'גאונים'. וכל אלו הגאונים שעמדו בארץ ישראל ובארץ שפזר ובספרד ובצרפת - למדו דרך התלמוד והוציאו לאור תעלומותיו ובארו עניניו, לפי שדרך עמקה דרכו עד למאד; ועוד, שהוא בלשון ארמי מערב עם לשונות אחרות, לפי שאותה הלשון היתה ברורה לכל בשפזר בעת שחבר התלמוד; אכל בשאר המקומות וכן בשפזר בימי הגאונים, אין אדם מכיר אותה הלשון עד שמלמדים אותו. ושאלות רבות שואלין אנשי כל עיר ועיר לכל גאון

(כה) ויאל ממכה, (כו) ומיכה מישעיה, (כז) וישעיה מעמוס, (כח) ועמוס מהושע, (כט) והושע מזכריה, (ל) וזכריה מיהונדע, (לא) ויהונדע מאלישע, (לב) ואלישע מאליהו, (לג) ואליהו מאחיה, (לד) ואחיה מדוד, (לה) ודוד משמואל, (לו) ושמואל מעלי, (לז) ועלי מפינחס, (לח) ופינחס מיהושע, (לט) ויהושע ממשה רבנו, (מ) ומשה רבנו מפי הגבורה - נמצא שכלם מעם ה' אלהי ישראל.

כל אלו החכמים הנזכרים, הם גדולי הדורות - מהם ראשי ישיבות, ומהם ראשי גליות, ומהם מסנהדרי גדולה. ועמהם בכל דור ודור, אלפים ורבבות ששמעו מהם ועמהם. רבינא ורב אשי, הם סוף חכמי התלמוד; ורב אשי הוא שחבר התלמוד הבבלי בארץ שפזר, אחר שחבר רבי יוחנן התלמוד הירושלמי בכמו מאה שנה. וענין שני התלמודין - הוא פרוש דברי המשנה ובאור עמקותיה, ודברים שנתחדשו בכל בית דין ובית דין מימות רבנו הקדוש ועד חבור התלמוד. ומשני התלמודים, ומן התוספתא, ומספרא וספרי, ומן התוספתות - מכלם יתבאר האסור והמתור, הטמא והטהור, החיב והפטור, הקשר והפסול, כמו שהעתיקו איש מפי איש מפי משה מסיני.

גם יתבאר מהם דברים שגזרו חכמים ונביאים שפכל דור ודור, לעשות סיג לתורה, כמו ששמעו ממושה בפרוש, שגאמר "ושמרתם את משמרתי", עשו משמרת למשמרת. וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו בכל דור ודור, כמו שראו בית דין של אותו הדור, לפי שאסור לסור מהם, שגאמר: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך - מיין ושמאל". וכן משפטים ודינים מפלאים שלא קבלום ממושה, ודנו בהם בית דין של אותו הדור במדות שהתורה נדרשת בהן, ופסקו אותן הזקנים, וגמרו שהדין כך הוא. הכל חבר רב אשי בתלמוד, מימות משה ועד ימיו. וחברו חכמי משנה חבורים אחרים, לפרש דברי התורה: רבי הושעיה תלמידו של רבנו הקדוש, חבר באור ספר בראשית. ורבי ישמעאל פרש מ"אלה שמות" עד סוף התורה, והוא הנקרא 'מכילתא'; וכן רבי עקיבה חבר מכילתא. וחכמים אחרים אחריהם חברו מדרשות. והכל חבר קדם התלמוד הבבלי.

נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם, סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה, ושגזרו גזרות והתקינו תקנות והנהיגו מנהגות ופשטה גזרתם ותקנותם ומנהגותם בכל ישראל, בכל מקומות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אשר ה'יה בימיהם, לפרש להם דברים קשים שבתלמוד, והם משיבים להם פני חכמתם, ואותם השואלים מקבצים התשובות, ועושין מהן ספרים להבין מהם. גם חפרו הגאונים שבכל דור ודור, חבורים לבאר התלמוד: מהם מי שפרש הלכות יחידות, ומהם מי שפרש פרקים יחידים שנתקשו בזמנו, ומהם מי שפרש מסכתות וסדרים. ועוד חפרו הלכות פסוקות, בענין האסור והמתיר והחייב והפטור, בדברים שהשעה צריכה להם, כדי שיהיו קרובים למדע מי שאינו יכול לירד לעמקו של תלמוד. וזו היא מלאכת ה' שעשו בה כל גאוני ישראל, מיום שחבר התלמוד ועד זמן זה, שהיא שנה שמינית אחר מאה ואלף לחרבן הבית, והיא שנת ארבעת אלפים ותשע מאות ושלשים ושבע לבריאת עולם.

ובזמן הזה תקפו צרות לתרות, ודחקה שעה את הכל, ואבדה חכמת חכמינו, ובינת נבוינו נסתתרה; לפיכך, אותן הפרושין וההלכות והתשובות שחברו הגאונים, וראו שהם דברים מבארים, נתקשו בזמנו, ואין מבין עניניהם פראוי אלא מעט במספר. ואין צריך לומר, התלמוד עצמו: הבהלי, והירושלמי, וספרא, וספרי, והתוספתות - שהם צריכין דעת רחבה ונפש חכמה וזמן ארוך, ואחר כך יודע מהם הדרך הנכונה בדברים האסורים והמתירים ושאר דיני תורה היאך הוא. ומפני זה נערתי חצני, אני משה בן מיימון הספרדי, ונשענתי על הצור ברוך הוא, ובינתי באלו הספרים, וראיתי לחבר דברים המתפררים מכל אלו החבורים, בענין האסור והמתיר הטמא והטהור עם שאר דיני התורה, כלם בלשון ברורה ודרך קצרה, עד שתהא תורה שבעל פה בלה סדורה בפי הכל - בלא קשיא ולא פרוק, לא זה אומר בכה וזה אומר בכה, אלא דברים ברורים קרובים נכונים, על פי המשפט אשר יתבאר מכל אלו החבורים והפרושים הנמצאים מימות רבנו הקדוש ועד עכשו, עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול בדין כל מצוה, ובדין כל הדברים שתקנו חכמים ונביאים. כללו של דבר - כדי שלא יהא אדם צריך לחבור אחר בעולם בדין מדיני ישראל, אלא יהיה חבור זה מקבץ לתורה שבעל פה בלה, עם התקנות והמנהגות והגזרות שנעשו מימות משה רבנו ועד חבור התלמוד, וכמו שפרשו לנו הגאונים בכל חבוריהם שחברו אחר התלמוד. לפיכך קראתי שם חבור זה 'משנה תורה' - לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחלה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה בלה, ואינו

~ יום שני ג' אייר ~

מצוות עשה

(א) מצוה ראשונה ממצוות עשה, לידע שיש שם אלוה, שנאמר: "אנכי ה' אלהיך". (ב) ליחדו, שנאמר: "ה' אלהינו, ה' אחד". (ג) לאהבו, שנאמר: "ואהבת את ה' אלהיך". (ד) ליראה ממנו, שנאמר: "את ה' אלהיך תירא". (ה) להתפלל, שנאמר: "ועבדתם את ה' אלהיכם"; עבודה זו תפלה. (ו) לדבקה בו, שנאמר: "ובו תדבק". (ז) להשבע בשמו, שנאמר: "ובשמו תשבע". (ח) להדמות בדרכיו הטובים והישרים, שנאמר: "והלכת בדרכיו". (ט) לקדש את שמו, שנאמר: "ונקדשתי בתוך בני ישראל". (י) לקרות קרית שמע פעמים בכל יום, שנאמר: "ודברת בם... בשכר ובקומך". (יא) ללמד תורה וללמדה, שנאמר: "ושננתם לבניך". (יב) לקשר תפלין בראש, שנאמר: "והיו לטטפת בין עיניך". (יג) לקשר תפלין ביד, שנאמר: "ויקשרתם לאות על ירך". (יד) לעשות ציצית, שנאמר: "ועשו להם ציצית". (טו) לקבץ מזוזה, שנאמר: "ויכתבתם על מזוזות ביתך". (טז) להקהיל את העם לשמע תורה במוצאי שביעית, שנאמר: "הקהל את העם". (יז) לכתב כל איש ספר תורה לעצמו, שנאמר: "כתבו לכם את השירה הזאת". (יח) לכתב המלך ספר שני לעצמו, יתר על האחד של כל אדם, כדי שיהיה לו שתי תורות, שנאמר: "וכתב לו את משנה התורה הזאת". (יט) לברך אחר המזון, שנאמר: "ואכלת,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הֶלְחֵם". (מז) להוסיף קרֶבֶן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁנֵאֱמַר: "וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ". (מח) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן בְּיוֹם הַצֹּאֵם, שְׁנֵאֱמַר: "וּבַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי". (מט) לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת הַיּוֹם בְּיוֹם הַצֹּאֵם, שְׁנֵאֱמַר: "בְּזֹאת יָבֵא אֱהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, בְּפֶרֶץ בְּקָר", וְכָל הַעֲבוֹדָה הַכְּתוּבָה בְּפִרְשַׁת אַחֲרֵי מוֹת. (נ) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן בְּיוֹם חַג הַסֻּכּוֹת, שְׁנֵאֱמַר: "וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֵהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחָח". (נא) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן בְּיוֹם שְׁמִינֵי עֲצָרָת, כִּי רָגַל בְּפָנָי עֲצָמוּ הוּא, שְׁנֵאֱמַר: "בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי". (נב) לְחַג בְּרִגְלִים, שְׁנֵאֱמַר: "שְׁלֹשׁ רִגְלִים תַּחַג לִי". (נג) לְהִרְאוֹת בְּרִגְלִים, שְׁנֵאֱמַר: "שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה - יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ". (נד) לְשַׁמַּח בְּרִגְלִים, שְׁנֵאֱמַר: "וְשִׂמְחָת בַּחֲגֹךְ". (נה) לְשַׁחֵט כֶּבֶשׂ הַפֶּסַח, שְׁנֵאֱמַר: "וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל". (נו) לְאָכַל בֶּשֶׂר פֶּסַח צָלִי בְּלִילֵי חֲמֹשֶׁה עֶשֶׂר בְּנִיסָן, שְׁנֵאֱמַר: "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר". (נז) לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי, שְׁנֵאֱמַר: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרִי". (נח) לְאָכַל אֶת בֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנִי עַל מִצֵּה וּמְרוֹר, שְׁנֵאֱמַר: "עַל מִצּוֹת וּמְרִיִּים יֵאֲכַלְהוּ". (נט) לְתַקַּע בַּחֲצוֹצְרוֹת עַל הַקְּרִבָּנוֹת וּבִשְׁעַת הַצְּרוֹת, שְׁנֵאֱמַר: "וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת". (ס) לְהִיּוֹת כָּל קְרִבָּנוֹת בְּהֵמָה מִיּוֹם שְׁמִינֵי וְהַלָּאָה, שְׁנֵאֱמַר: "מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהַלָּאָה". (סא) לְהִיּוֹת כָּל קֶרֶבֶן בְּהֵמָה תָּמִים, שְׁנֵאֱמַר: "תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן". (סב) לְמַלֵּךְ כָּל קֶרֶבֶן, שְׁנֵאֱמַר: "עַל כָּל קֶרֶבֶן תִּקְרִיב מֶלֶךְ". (סג) מַעֲשֵׂה הָעוֹלָה, שְׁנֵאֱמַר: "אִם עֲלֶה קֶרֶבֶנוֹ". (סד) מַעֲשֵׂה הַחֲטָאת, שְׁנֵאֱמַר: "זֹאת תּוֹרַת הַחֲטָאת". (סה) מַעֲשֵׂה הָאֵשֶׁם, שְׁנֵאֱמַר: "זֹאת תּוֹרַת הָאֵשֶׁם". (סו) מַעֲשֵׂה זֶבַח הַשְּׁלָמִים, שְׁנֵאֱמַר: "זֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים". (סז) מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה, שְׁנֵאֱמַר: "וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרֶבֶן מִנְחָה". (סח) לְהִקְרִיב בַּיִת דִּין קֶרֶבֶן אִם טַעוּ בְּהוֹרָאָה, שְׁנֵאֱמַר: "וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ". (סט) לְהִקְרִיב הַיְחִיד קֶרֶבֶן חֲטָאת אִם שָׁגַג בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ כִּרְת, שְׁנֵאֱמַר: "וְנִפְשׁ כִּי תַחֲטָא". (ע) לְהִקְרִיב הַיְחִיד קֶרֶבֶן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם חֲטָא חֲטָא שְׁחִיבִים עֲלָיו חֲטָאת אוֹ לֹא חֲטָא, שְׁנֵאֱמַר: "וְלֹא יָדַע וְאָשֶׁם... וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ"; וְזֶה הוּא נִקְרָא 'אָשֶׁם תְּלוּי'. (עא) לְהִקְרִיב הַשּׁוֹגֵג בְּמַעֲלָה, אוֹ חֲחוּטָא בְּגִזְלָה, אוֹ בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה, אוֹ שִׁכְפָּר בְּפִקְדוֹן וְנִשְׁבַּע - מִבִּיא קֶרֶבֶן אָשֶׁם; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'אָשֶׁם וְדֹאֵי'. (עב) לְהִקְרִיב קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד, שְׁנֵאֱמַר: "אִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ", "וְאִם לֹא תִשְׁיֵג". (עג) לְהַתְּנוּדוֹת לְפָנָי ה' מִכָּל חֲטָא שִׁיעֲשֶׂה הָאָדָם, בְּשִׁעַת הַקֶּרֶבֶן וְשִׁלָּא בְּשִׁעַת הַקֶּרֶבֶן, שְׁנֵאֱמַר: "וְהִתְוַדוּ אֶת חֲטָאתָם אֲשֶׁר

וְשִׁבְעַת - וּבִרְכַת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". (כ) לְכַנּוֹת בַּיִת הַבְּחִירָה, שְׁנֵאֱמַר: "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ". (כא) לְיִרְאֶה מִבַּיִת זֶה, שְׁנֵאֱמַר: "וּמִקְדָּשֵי תִירָאוּ". (כב) לְשַׁמֵּר בַּיִת זֶה תָּמִיד, שְׁנֵאֱמַר: "וְאֵתָהּ וּבְנִיךָ אֵתָהּ, לְפָנָי אֵהֵל הָעֵדוּת". (כג) לְהִיּוֹת הַלְוִי עוֹבֵד בְּמִקְדָּשׁ, שְׁנֵאֱמַר: "וְעֹבֵד הַלְוִי הוּא". (כד) לְקַדֵּשׁ הַכֹּהֵן יָדָיו וְרַגְלָיו בְּשִׁעַת הַעֲבוֹדָה, שְׁנֵאֱמַר: "וּרְחֲצוּ אֶהֱרֹן וּבְנָיו". (כה) לְעַרְךָ גֵּרוֹת בְּמִקְדָּשׁ, שְׁנֵאֱמַר: "יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהֱרֹן וּבְנָיו". (כו) לְבָרֵךְ הַכֹּהֲנִים אֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאֱמַר: "כֹּה תִבְרַכְוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". (כז) לְהַסְדִּיר לָחֶם וּלְבֹנָה לְפָנָי ה' בְּכָל שַׁבַּת, שְׁנֵאֱמַר: "וְנָתַתְּ עַל הַשֻּׁלְחָן לָחֶם פָּנִים". (כח) לְהַקְטִיר קִטְרֵת פְּעָמִים בְּיוֹם, שְׁנֵאֱמַר: "וְהַקְטִיר עָלָיו אֶהֱרֹן קִטְרֵת סַמִּים". (כט) לְהַבְעִיר אֵשׁ בְּמִזְבֵּחַ הָעוֹלָה תָּמִיד, שְׁנֵאֱמַר: "אֵשׁ, תָּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ". (ל) לְהַרִים אֶת הַדָּשָׁן מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, שְׁנֵאֱמַר: "וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן". (לא) לְשַׁלַּח טְמָאִים מִמִּחְנֶה שְׂכִינָה שֶׁהוּא הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵאֱמַר: "וַיִּשְׁלַחוּ מִן הַמִּחְנֶה, כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טְמֵא לְנֶפֶשׁ". (לב) לְחַלֵּק כְּבוֹד לְזִרְעוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן וּלְהַקְדִּימוֹ לְכָל דָּבָר שֶׁבְּמִקְדָּשׁ, שְׁנֵאֱמַר: "וְקִדְשְׁתוּ". (לג) לְהַלְבִּישׁ הַכֹּהֲנִים לְעֲבוֹדָה בְּגָדֵי כְהֵנָה, שְׁנֵאֱמַר: "וַעֲשִׂיתִי בְּגָדֵי קֹדֶשׁ". (לד) לְשַׁאֵת הָאָרוֹן עַל הַפֶּתַח כְּשֶׁנּוֹשְׂאִים אוֹתוֹ, שְׁנֵאֱמַר: "בַּפֶּתַח יִשְׂאוּ". (לה) לְמַשַּׁח כְּהֵנִים גְּדוֹלִים וּמְלָכִים בְּשִׁמֶן הַמִּשְׁחָה, שְׁנֵאֱמַר: "שִׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ". (לו) לְהִיּוֹת הַכֹּהֲנִים עוֹבְדִים בְּמִקְדָּשׁ מִשְׁמֵרוֹת מִשְׁמֵרוֹת, וּבְמוֹעֲדִים עוֹבְדִים בְּאֶחָד, שְׁנֵאֱמַר: "וְכִי יָבֵא הַלְוִי... לְכַד מִמִּכְרֵיו, עַל הָאָבוֹת". (לז) לְהִיּוֹת הַכֹּהֲנִים מְשֻׁמָּאִים לְקְרוֹבֵיהֶן וּמֵתֵאֲבָלִין עֲלֵיהֶן כְּשֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן מִצּוֹיִן לְהַתְּאָבֵל, שְׁנֵאֱמַר: "לֹא יִטְמָא". (לח) לְהִיּוֹת כְּהֵן גְּדוֹל נוֹשֵׂא בְּתוֹלָה, שְׁנֵאֱמַר: "וְהוּא, אִשָּׁה כְּבַתּוֹלֵיהָ יִקַּח". (לט) לְהִקְרִיב תְּמִידִין בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאֱמַר: "שְׁנַיִם לַיּוֹם, עֲלֶה תְּמִיד". (מ) לְהִקְרִיב כְּהֵן גְּדוֹל מִנְחָה בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאֱמַר: "זֶה קֶרֶבֶן אֶהֱרֹן וּבְנָיו". (מא) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן אַחֵר בְּכָל שַׁבַּת, שְׁנֵאֱמַר: "וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת - שְׁנֵי כִבְשִׁים". (מב) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, שְׁנֵאֱמַר: "וּבִרְאֵשֵׁי חֳדָשִׁים". (מג) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן בְּחַג הַפֶּסַח, שְׁנֵאֱמַר: "שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרִיבוּ אִשָּׁה לַה". (מד) לְהִקְרִיב מִנְחַת הָעֹמֵר מִמִּחְרַת רֹאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח עִם כֶּבֶשׂ אֶחָד, שְׁנֵאֱמַר: "וְהִבְאֵתֶם אֶת עֹמְרֵךְ". (מה) לְהוֹסִיף קֶרֶבֶן בְּיוֹם עֲצָרָת, שְׁנֵאֱמַר: "וּבְיוֹם הַבְּפוּרִים". (מו) לְהִבִּיא שְׁתֵּי הֶלְחֵם עִם הַקְּרִבָּנוֹת הַקְּרִבִּים בְּגִלְלַת הֶלְחֵם בְּיוֹם עֲצָרָת, שְׁנֵאֱמַר: "מִמוֹשְׁבֹתֵיכֶם תְּבִיאוּ לָחֶם תְּנוּפָה וְהִקְרַבְתֶּם עַל

טמא ומטמא. (קג) להיות בית מנוגע מטמא. (קד) להיות הזב מטמא. (קה) להיות הזב מטמא. (קו) להיות הזב מטמא. (קז) להיות המת מטמא. (קח) להיות מי נדה מטמאין לאדם טהור, ומטהרין לאדם טמא מטמאת מת בלבד. וכל אלו הדינין של טמאין אלו, רב משפטי כל טמאה וטמאה מהן מבאר בתורה שבכתב. (קט) להיות הטמאה מכל הטמאות בטבילה במי מקוה, שנאמר: "ורחץ במים את כל בשרו"; למדו מפי השמועה, שרחיצה זו במים שכל גופו עולה בהן בבת אחת. (קי) להיות הטמאה מן הצרעת, בין צרעת אדם בין צרעת בית, בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים, שנאמר: "זאת תהיה תורת המצרע". (קיב) להיות המצרע מגלח את כל שערו, שנאמר: "והיה ביום השביעי, יגלח את כל שערו". (קיג) להיות המצרע ידוע לכל בדברים האמורים בו: "בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה; וטמא טמא, יקרא". וכן כל שאר הטמאים צריכין להודיע את עצמן. (קיג) לעשות פרה אדמה להיות אפרה מוכן, שנאמר: "והיתה לעדת בני ישראל". (קיד) להיות מעריך אדם נותן דמים הקצובין בפרשה, שנאמר: "איש כי יפלא נדר". (קטו) להיות מעריך בהמה טמאה נותן דמיה, שנאמר: "והעמיד את הבהמה". (קטז) להיות מעריך ביתו נותן בערך הפהן, שנאמר: "והעריכו הפהן". (קיז) להיות מקדיש שדהו נותן בערך הקצוב בפרשה, שנאמר: "והיה ערך פני זרעו". (קיח) לשלם השוגג במעילה מה שמעל לה' ולהוסיף חמש, שנאמר: "ונאת אשר חטא מן הקדש ישלם". (קיט) להיות נטע רבעי קדש, שנאמר: "והיה כל פריו קדש הלולים". (קכ) להניח פאה. (קכא) להניח לקט. (קכב) להניח עמר השכחה. (קכג) להניח עוללות בפרם. (קכד) להניח פרט הפרם. לפי שבכל אלו נאמר: "לעני ולגר תעזב אתם"; וזהו מצות עשה שלהם. (קכה) להביא בפורים לבית הבחירה, שנאמר: "ראשית בפורי אדמתך". (קכו) להפריש תרומה גדולה לפהן, שנאמר: "ראשית דגנך תתן לו". (קכז) להפריש מעשר דגן ללויים, שנאמר: "וכל מעשר הארץ וגו'". (קכח) להפריש מעשר שני להאכל לבעלי בירושלים, שנאמר: "עשר תעשר"; מפי השמועה למדו, שהוא מעשר שני. (קכט) להיות הלויים מפרישין מעשר מן המעשר שלקחו מישראל ונותנין אותו לפניהם, שנאמר: "ואל הלויים תדבר". (קל) להפריש מעשר עני תחת מעשר שני בשלישית

עשו". (עד) להקריב הזב קרבן אחר שיטהר, שנאמר: "וכי יטהר הזב". (עה) להקריב הזב קרבן אחר שתטהר, שנאמר: "ואם טהרה מזובה". (עו) להקריב המצרע קרבן אחר שיטהר, שנאמר: "וביום השמיני...". (עז) להקריב היולדת קרבן אחר שתטהר, שנאמר: "ובמלאת ימי טהרה". (עח) לעשר הבהמה, שנאמר: "וכל מעשר בקר וצאן". (עט) לקדש בכור הבהמה הטהורה ולהקריבו, שנאמר: "כל הבכור אשר יולד...". (פו) לפדות בכור אדם, שנאמר: "אף פדה תפדה את בכור האדם". (פא) לפדות פטר חמור, שנאמר: "ויפטר חמור תפדה בשה". (פב) לערף פטר חמור, שנאמר: "ואם לא תפדה וערפתו". (פג) להביא כל הקרבנות שיש על האדם בחובה או בנדבה ברגל ראשון שפגע בו, שנאמר: "ובאת שמה, והבאתם שמה". (פד) להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה, שנאמר: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך". (פה) להטפל בהבאת הקרבנות מחוצה לארץ לבית הבחירה, שנאמר: "רק קדשיך אשר יהיו לך, וינדרך, תשא ובאת"; מפי השמועה למדו, שאינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ. (פו) לפדות קדשים בעלי מומים ויהיו מתרים, שנאמר: "רק בכל אות נפשך תזבח"; מפי השמועה למדו, שאינו מדבר אלא בפסולי המקדשין שיפדו. (פז) להיות התמורה קדש, שנאמר: "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש". (פח) לאכל שרי מנחות, שנאמר: "והנותרת ממנה, יאכלו אהרן ובניו". (פט) לאכל בשר חטאת ואשם, שנאמר: "ואכלו אתם אשר כפר בהם". (צ) לשרף בשר קדש שנטמא, שנאמר: "והבשר אשר יגע בכל טמא". (צא) לשרף נותר, שנאמר: "והנותר מבשר הזבח - ביום השלישי באש ישרף". (צב) לגדל הנזיר שערו, שנאמר: "גדל פרע שער ראשו". (צג) לגלח הנזיר שערו על קרבנותיו במלאת ימי נזרו, או בתוך ימי נזרו אם נטמא, שנאמר: "וכי ימות מת עליו". (צד) לקיים אדם כל מה שיוציא בשפתיו, מקרבן או צדקה וכיוצא בהם, שנאמר: "מוצא שפתיך, תשמר ועשית". (צה) לדון בהפרת נדרים בכל הדינים האמורים בתורה. (צו) להיות כל הנוגע בנבלה טמא, שנאמר: "וכי ימות מן הבהמה, (צז) להיות שמנה שרצים מטמאין, שנאמר: "וזה לכם הטמא". (צח) להיות האכלין מתטמאין, שנאמר: "מכל האכל אשר יאכל". (צט) להיות הנדה טמאה ומטמאה לאחרים. (ק) להיות היולדת טמאה פנדה. (קא) להיות המצרע טמא ומטמא. (קב) להיות בגד מנוגע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

"בְּעֶרְבֵי תֹאכְלוּ מִצֹּת". (קנט) לְשִׁבוֹת בְּרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שְׁנֵאמַר: "וּבַיּוֹם הַרְאִשׁוֹן, מִקְרָא קֹדֶשׁ". (קס) לְשִׁבוֹת בַּשְּׁבִיעִי בּוֹ, שְׁנֵאמַר: "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מִקְרָא קֹדֶשׁ". (קסא) לְסִפּוֹר מִקְצִירַת הַעֲמֹר מ"ט יוֹם, שְׁנֵאמַר: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּתְחַלֵּת הַשַּׁבָּת". (קסב) לְשִׁבוֹת בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁים, שְׁנֵאמַר: "וּמִקְרָאתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, מִקְרָא קֹדֶשׁ". (קסג) לְשִׁבוֹת בְּרֵאשׁוֹן שֶׁל חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, שְׁנֵאמַר: "בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ, יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן". (קסד) לְהַתְעַנּוּת בְּעֶשְׂרֵי בּוֹ, שְׁנֵאמַר: "וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנִנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם". (קסה) לְשִׁבוֹת בַּיּוֹם הַצּוֹם, שְׁנֵאמַר: "שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן". (קסו) לְשִׁבוֹת בְּרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת, שְׁנֵאמַר: "בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן, מִקְרָא קֹדֶשׁ". (קסז) לְשִׁבוֹת בַּשְּׁמִינִי שֶׁל חַג, שְׁנֵאמַר: "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ". (קסח) לִישֵׁב בַּסֻּכָּה שְׁבַעַת יָמִים, שְׁנֵאמַר: "בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים". (קסט) לְטַל לִיּוֹב, שְׁנֵאמַר: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן, פְּרִי עֵץ הַדֶּרֶךְ כַּפַּת תְּמָרִים". (קע) לְשִׁמְעַת קוֹל שׁוֹפָר בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁנֵאמַר: "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם". (קעא) לְתַן מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה, שְׁנֵאמַר: "זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים". (קעב) לְשִׁמְעַת מִכָּל נְבִיא שִׁיחָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אִם לֹא יוֹסִיף וְלֹא יִגְרַע, שְׁנֵאמַר: "אֲלֵיו תִּשְׁמָעוּן". (קעג) לְמִנּוֹת מִלֶּךְ, שְׁנֵאמַר: "שׁוֹם תִּשִּׂים עָלֶיךָ מִלֶּךְ". (קעד) לְשִׁמְעַת מִכָּל בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שִׁיעֲמָדוֹ לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר: "וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לָךְ - תַּעֲשֶׂה". (קעה) לְנִטּוֹת אַחֲרֵי רַבִּים, אִם תִּהְיֶה מַחְלָקַת בֵּין הַסַּנְהֶדְרִין בְּדִינָן, שְׁנֵאמַר: "אַחֲרֵי רַבִּים - לְהִטּוֹת". (קעו) לְמִנּוֹת שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים בְּכָל קְהָל וְקְהָל מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר: "שֹׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ". (קעז) לְהַשׁוֹת בֵּין בְּעָלֵי דִינָן בְּשַׁעַת שְׁעוֹמְדִין בְּדִין, שְׁנֵאמַר: "בְּצִדְקָה תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ". (קעח) לְהַעֲדִיב בְּבֵית דִּין לְמִי שִׁישׁ לוֹ עֲדוּת, שְׁנֵאמַר: "וְהוּא עֵד, אוֹ רֵאָה אוֹ יָדַע". (קעט) לְחַקֵּר הַעֲדִים הַרְבֵּה, שְׁנֵאמַר: "וּדְרִשְׁתָּ וְחִקְרַת וְשָׁאַלְתָּ, הֵיטֵב". (קפ) לְעֲשׂוֹת לְעֲדִים זִוְמָמִין כְּמוֹ שְׁזָמְמוּ לְעֲשׂוֹת, שְׁנֵאמַר: "וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם". (קפא) לְעַרְף אֶת הָעֵגְלָה בְּמִצְוֹתָהּ, שְׁנֵאמַר: "וְעַרְפוּ שָׂם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחֲלָה". (קפב) לְהַכִּין שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט, שְׁנֵאמַר: "תַּכִּין לָךְ הַדְּרֹךְ, וְשִׁלְשַׁתָּ". (קפג) לְתַת לְלוֹאִים עָרִים לְשַׁבָּת, וְגַם הֵן קוֹלְטוֹת, שְׁנֵאמַר: "וְנָתַנּוּ לְלוֹאִים עָרִים". (קפד) לְעֲשׂוֹת מַעֲקָה, שְׁנֵאמַר: "וְעֲשִׂיתָ מַעֲקָה לַגִּגַּי". (קפה) לְאַבֵּד עֲבוּדָה זָרָה וְכָל מִשְׁמָשִׁיָּהּ, שְׁנֵאמַר: "אַבֵּד תֵּאבְדוּן וְגו'". (קפו) לְהַרְגֵּ אֲנָשֵׁי עִיר הַנְּדַחַת וְלִשְׂרֹף אֶת

וּבִשְׁשִׁית בַּשְּׁבוּעָה, שְׁנֵאמַר: "מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים, תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאֹתְךָ". (קלא) לְהַתְּנוּדוֹת וְדוּוֵי מַעֲשֵׂר, שְׁנֵאמַר: "וְאָמַרְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ". (קלב) לְקָרוֹת עַל הַבְּכוֹרִים, שְׁנֵאמַר: "וְעֵנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ". (קלג) לְהַפְרִישׁ חֵלֶה לְכָהֵן, שְׁנֵאמַר: "רֵאשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם - חֵלֶה, תְּרִימוּ תְרוּמָה". (קלד) לְהַשְׁמִיט קֶרֶקֶע, שְׁנֵאמַר: "וְהַשְׁבִּיעַת תִּשְׁמָטְנָה וְיִנְטְשֶׁתָּה". (קלה) לְשִׁבוֹת מַעְבֹּדוֹת הָאָרֶץ, שְׁנֵאמַר: "בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבַּת". (קלו) לְקֹדֶשׁ שְׁנַת יוֹבֵל בְּשִׁבְתָּהּ בַּשְּׁמִטָּה, שְׁנֵאמַר: "וְקֹדְשֶׁתֶם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה". (קלז) לְתַקַּע בְּשׁוֹפָר בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל, שְׁנֵאמַר: "וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה". (קלח) לְתַן גְּאֻלָּה לְאָרֶץ בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל, שְׁנֵאמַר: "וּבְכָל אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם, גְּאֻלָּה תִתְּנוּ לְאָרֶץ". (קלט) לְהִיּוֹת גְּאֻלַּת בְּתֵי עַרְי חוּמָה עַד שָׁנָה, שְׁנֵאמַר: "וְאִישׁ, כִּי יִמְכֹר בֵּית מוֹשָׁב עִיר חוּמָה". (קמ) לְמִנּוֹת שְׁנֵי יוֹבֵל שָׁנִים וּשְׁמִטִּים, שְׁנֵאמַר: "וּסְפַרְתָּ לָךְ שֶׁבַע וְגו'". (קמא) לְהַשְׁמִיט כְּסָפִים בַּשְּׁבִיעִית, שְׁנֵאמַר: "שְׁמוּט כָּל בַּעַל מָשָׁה יָדוּ". (קמב) לְנָגֵשׁ לְנִכְרֵי, שְׁנֵאמַר: "אֶת הַנִּכְרֵי תִגַּשׁ, וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ אֶת אַחִיךָ תִשְׁמָט יָדְךָ". (קמג) לְתַן מִן הַבְּהֵמָה לְכַהֵן הַזְּרוּעַ וְהַלְחִימִים וְהַקְּבָה, שְׁנֵאמַר: "וְנָתַן לְכַהֵן הַזְּרוּעַ". (קמד) לְתַן רֵאשִׁית הַגֹּז לְכַהֵן, שְׁנֵאמַר: "וְרֵאשִׁית גֹּז צֹאנְךָ - תִתֵּן לוֹ". (קמה) לְדוֹן בְּדִינֵי חֲרָמִים, מֵהֵם לְה' וּמֵהֵם לְכַהֵן, שְׁנֵאמַר: "אֵף כָּל (ה) חֲרָם אֲשֶׁר יִחְרָם". (קמו) לְשַׁחֵט בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף וְאַחַר כֵּן יֵאָכֵל בְּשָׂרָם, שְׁנֵאמַר: "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ". (קמז) לְכַסּוֹת דָם חִיָּה וְעוֹף, שְׁנֵאמַר: "וְשִׁפְףָה אֶת דָּמוֹ, וְכִסְהוּ בְּעֶפֶר". (קמח) לְשַׁלַּח אִם צָפוֹר מִן הַקֶּן, שְׁנֵאמַר: "שִׁלַּח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם". (קמט) לְבַדֵּק בְּסִימְנֵי בְּהֵמָה, שְׁנֵאמַר: "זֹאת הַחִיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ". (קנ) לְבַדֵּק בְּסִימְנֵי הַעוֹף עַד שִׁיבְדִיל בֵּין טָמֵא לְטָהוֹר, שְׁנֵאמַר: "כָּל צֹפּוֹר". (קנא) לְבַדֵּק בְּסִימְנֵי חֲגָבִים לִידַע טָהוֹר מִן הַטָּמֵא, שְׁנֵאמַר: "אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעִים". (קנב) לְבַדֵּק בְּסִימְנֵי דָגִים, שְׁנֵאמַר: "אֶת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם". (קנג) לְקֹדֶשׁ חֲדָשִׁים וּלְחַשֵּׁב שָׁנִים וְחֲדָשִׁים בְּבֵית דִּין בְּלִבְד, שְׁנֵאמַר: "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים". (קנד) לְשִׁבוֹת בַּשַּׁבָּת, שְׁנֵאמַר: "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבַּת". (קנה) לְקֹדֶשׁ שַׁבָּת, שְׁנֵאמַר: "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדְשׁוֹ". (קנו) לְבַעַר חֲמִץ, שְׁנֵאמַר: "בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבַּתִּיכֶם". (קנז) לְסִפּוֹר בְּיִצְיָאָת מִצְרִים בְּלִילָה הַרְאִשׁוֹן שֶׁל חַג הַמִּצּוֹת, שְׁנֵאמַר: "וְהַגְדַּת לְבָנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא". (קנח) לְאָכֵל מִצָּה בְּלִיל זֶה, שְׁנֵאמַר:

שנאמר: "ולו תהיה לאשה". (ריט) לישב מוציא שם רע עם אשתו כל ימיו, שנאמר: "ולו תהיה לאשה, לא יוכל לשלחה כל ימיו". (רכ) לדון במפתה בחמשים שקל עם שאר דיניו, שנאמר: "וכי יפתה". (רכא) לעשות ליפת תאר פתוב, שנאמר: "וראית בשביה אשת יפת תאר". (רכב) לגרש בשטר, שנאמר: "וכתב לה ספר בריתות ונתן בידה". (רכג) לעשות לשוטה פתורה, שנאמר: "ועשה לה הפהו, את כל התורה הזאת". (רכד) להלקות הרשעים, שנאמר: "והפילו השופט והפיהו". (רכה) להגלות רוצח בשגגה, שנאמר: "וישב בה עד מות הפהו". (רכו) להיות בית דין הורגין בסיף, שנאמר: "נקם ינקם". (רכז) להיות בית דין הורגין בחנק, שנאמר: "מות (ימות) (יומת) הנאף והנאפת". (רכח) להיות בית דין שורפין באש, שנאמר: "באש ישרפו אתו ואתהו". (רכט) להיות בית דין סוקלין באבנים, שנאמר: "וסקלתם אתם". (רל) לתלות מי שנתחייב תליה, שנאמר: "ותלית אתו על עץ". (רלא) לקבר הנהרג ביזמו, שנאמר: "פי קבר תקברנו ביום ההוא". (רלב) לדון בעבד עברי בהלכותיו, שנאמר: "פי תקנה עבד עברי". (רלג) ליעד אמה עבריה, שנאמר: "אשר לו יעדה...". "ואם לבנו ייעדה". (רלד) לפדות אמה עבריה, שנאמר: "והפדה". (רלה) לעבד בעבד פגעני לעולם, שנאמר: "לעולם בהם תעבדו". (רלו) להיות החובל משלם ממון, שנאמר: "וכי יריב אנשים, והכה איש". (רלז) לדון בנזקי בהמה, שנאמר: "וכי יגף שור איש את שור רעהו". (רלח) לדון בנזקי הבור, שנאמר: "פי יפתח איש בור". (רלט) לדון בגנב בתשלומין או במיתה, שנאמר: "וכי יגנב", "אם במחתרת", "ווגנב איש ומכרו". (רמ) לדון בנזקי הבער, שנאמר: "פי יבער איש שדה או כרם". (רמא) לדון בנזקי האש, שנאמר: "פי תצא אש, ומצאה קוצים". (רמב) לדון בדין שומר חנם, שנאמר: "פי יתן איש אל רעהו כסף או כלים". (רמג) לדון בדין נושא שכר ושוכר, שנאמר: "פי יתן איש אל רעהו חמור או שור". (רמד) לדון בדין השואל, שנאמר: "וכי ישאל איש מעם רעהו". (רמה) לדון בדין מקח וממכר, שנאמר: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך". (רמו) לדון בדין טוען ונטען, שנאמר: "על כל דבר פשע". (רמז) להציל הנרדף ואפלו בנפש הרודף, שנאמר: "וקצתה את פפה". (רמח) לדון בדיני נחלות, שנאמר: "איש פי ימות, ובן אין לו וכו' והיתה לבני ישראל".

העיר, שנאמר: "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה". (קפז) לאבד שבעה עממים מארץ ישראל, שנאמר: "החרם תחרימם". (קפח) להכרית זרעו של עמלק, שנאמר: "תמחה את זכר עמלק". (קפט) לזכר מה שעשה לנו עמלק תדיר, שנאמר: "זכור את אשר עשה לך עמלק". (קצ) לעשות במלחמת הרשות במשפט הפתוב בתורה, שנאמר: "פי תקרב אל עיר". (קצא) למשח כהן למלחמה, שנאמר: "והיה פקרבכם אל המלחמה, ונגש הפהו ודבר אל העם". (קצב) להתקין יד במחנה, שנאמר: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה". (קצג) להתקין יתד, שנאמר: "ויתד תהיה לך על אונף". (קצד) להשיב את הגזל, שנאמר: "והשיב את הגזלה אשר גזל". (קצה) לתן צדקה, שנאמר: "פתח תפתח את ידך". (קצו) להעניק לעבד עברי, שנאמר: "העניק מעניק לו"; וכן אמה עבריה. (קצז) להלוות לעני, שנאמר: "אם כסף תלוה את עמי"; "אם זה אינו רשות אלא מצוה, שנאמר: "והעבט תעביטנו". (קצח) להלוות לנכרי ברבית, שנאמר: "לנכרי תשיך"; מפי השמועה למדו, שזו מצות עשה. (קצט) להשיב המשפוח לבעליו, שנאמר: "השב תשיב לו את העבוט". (ר) לתן שכר שכיר בזמנו, שנאמר: "ביומו תתן שכרו". (רא) להיות השכיר אוכל בזמן שכירותו, שנאמר: "פי תבא בכרם רעף", "פי תבא בקמת רעף". (רב) לעזב מעל חברו או מעל בהמתו, שנאמר: "עזב תעזב עמו". (רג) להקים המשא על הבהמה, שנאמר: "הקם תקים עמו". (רד) להשיב האבדה, שנאמר: "השב תשיבם לאחיד". (רה) להוכיח החוטא, שנאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך". (רו) לאהב כל אדם מפני ברית, שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך". (רי) לאהב את הגר, שנאמר: "ואהבתם את הגר". (ריא) לצדק המאזנים עם המשקלות, שנאמר: "מאזני צדק אבני צדק". (ריב) לכבד החכמים, שנאמר: "מפני שיבה תקום". (ריג) לכבד אב ואם, שנאמר: "כבד את אביך ואת אמך". (ריא) ליראה מאב ואם, שנאמר: "איש, אמו ואביו תיראו". (ריב) לפרות ולרבות, שנאמר: "פרו ורבו". (ריג) לבעל בקדושתו, שנאמר: "פי יקח איש אשה, ויבא אליה". (ריד) לשמח חתן את אשתו שנה אחת, שנאמר: "נקי יהיה לביתו שנה אחת וגו'". (רטו) למול את הבן, שנאמר: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו". (רטז) ליבם אשת אה, שנאמר: "ויבמה יבא עליה". (ריז) לחלץ ליבם, שנאמר: "וחלצה נעלו מעל רגלו". (ריח) לשא אוגס את אנוסתו,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

מניין המצוות

"מצוה ראשונה ממצוות עשה, לידע שיש שם אלוה"

צ"ל מדוע מציין הרמב"ם שהיא מצוה ראשונה ממצוות עשה, הרי זהו דבר הנראה לכל הלומד את מניין המצוות. ואין לומר שרצה להדגיש שהיא מצוה ראשונה בחשיבותה, שהלא גם עניין זה מובן מאליה, שלכן מנאה הרמב"ם לראשונה.

שאלה דומה מתעוררת בדברי הרמב"ם "...לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא..." שהלא אם הוא ממציא כל נמצא, בוודאי שהוא ראשון, ומדוע כתב זאת הרמב"ם. ובפרט שהתואר 'ראשון' מלמד שיש לו שייכות וערך ל'שני', והלא הוא ית' אינו בערך כלל לכל שאר הנבראים.

אלא שבלשון זה מלמד הרמב"ם שהקב"ה השפיל עצמו כביכול להיות בבחינת "מצוי ראשון" שיש לו יחס כביכול לנמצאים, ודווקא משום כך הוא ממציא כל הנמצאים. עניין זה הוא יסוד כל התורה כולה, כי עניינן של מצוות התורה הוא לפעול במציאות העולם.

זהו גם ההסבר מדוע ציין הרמב"ם ש"המצוה לידע שיש שם אלוה" היא הראשונה ממצוות עשה כי יש לה שייכות למצוות שנמנו לאחריה, שהרי את כולם יש לקיים מתוך ההכרה ש"יש שם מצוי ראשון" והיא הלכה שמשמענו הרמב"ם שמצוות ידיעת ה' אינה רק מצוה בפני עצמה אלא היא ה"יסוד" וה"עמוד" של כל ההלכות.

כל הנ"ל מתקשר עם דיוק נוסף בדברי הרמב"ם: "לידע שיש שם כו'" ולא להאמין. אמונה היא למעלה מגדר מצוה, ולכן המצוה היא לידע בהבנה והשגה בשכל, כי ידיעת האלוקות וההתבוננות בגדלות ה' מולידה אהבת ה' ויראתו, והן המביאות לקיים כל המצוות, ולכן מצוה זו היא מצוה ראשונה ממצוות עשה כי היא הגורמת קיום כולם.

ההוראה מכל הנ"ל היא שגם כשלומד אדם פנימיות התורה כדבעי (באופן של דעת), אל לו לבוא לידי מסקנה שהתדבקות זו היא תכלית לעצמה, ואל לו להפוך עניין זה לכל מבוקשו. וזאת מלמדנו הרמב"ם בהדגישו שהיא "מצוה ראשונה", היינו שתכליתה היא קיום כל מצוות התורה.

(על-פי לקו"ש חלק כ"ו עמוד 59)

מתוך רמב"ם "פרס המלך"

~ יום שלישי ד' אייר ~

מצוות לא תעשה

(א) מצוה ראשונה ממצוות לא תעשה, שלא לעלות

במחשבה שיש אלוה זולתי ה', שנאמר: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". (ב) שלא לעשות פסל, לא יעשה בידו ולא יעשו לו אחרים, שנאמר: "לא תעשה לך פסל". (ג) שלא לעשות עבודה זרה אפלו לאחרים, שנאמר: "ואלהי מסכה, לא תעשו לכם". (ד) שלא לעשות צורות לנואי, ואף על פי שאין עובדין אותן, שנאמר: "לא תעשון אתי". (ה) שלא להשתחוות לעבודה זרה, ואף על פי שאין דרך עבודתה בהשתחויה, שנאמר: "לא תשתחוה להם". (ו) שלא לעבד עבודה זרה בדברים שדרךה להעבד בהם, שנאמר: "ולא תעבדם". (ז) שלא להעביר בנו למלך, שנאמר: "ומזרעך לא תתן להעביר למלך". (ח) שלא לעשות מעשה אוב, שנאמר: "אל תפנו אל האבת". (ט) שלא לעשות מעשה ידעוני, שנאמר: "ואל הידענים". (י) שלא לפנות אחר עבודה זרה, שנאמר: "אל תפנו אל האלילים". (יא) שלא להקים מצבה, שנאמר: "ולא תקים לך מצבה". (יב) שלא לתן אבן משפית, שנאמר: "ואבן משפית לא תתנו בארצכם". (יג) שלא לטע אילן במקדש, שנאמר: "לא תטע לך אשרה, פל עץ". (יד) שלא ליטע בעבודה זרה לעובדיה, ולא משביעין אותן בה, שנאמר: "ולא תעשה אחרים לא תזכירו, לא ישמע על פיך". (טו) שלא להדיח בני ישראל אחר עבודה זרה, שנאמר: "ולא ישמע על פיך"; זו אזהרה למדיח. (טז) שלא להסית אדם מ ישראל אחר עבודה זרה, שנאמר במסית: "ולא יוספו לעשות". (יז) שלא לאהב המסית, שנאמר: "לא תאהב לו". (יח) שלא לעזב השנאה למסית, שנאמר: "לא תשמע אליו". (יט) שלא להציל המסית, אלא עומד על דמו, שנאמר: "לא תחוס עינך עליו". (כ) שלא ילמד המוסת זכות על המסית, שנאמר: "לא תחמול". (כא) שלא ישתק המוסת מללמד חובה על המסית, אם ידע לו חובה, שנאמר: "ולא תכסה עליו". (כב) שלא ליהנות בצפוי נעבד, שנאמר: "לא תחמד פסל וזהב עליהם". (כג) שלא לבנות עיר הנדחת לבמות שהיתה, שנאמר: "לא תבנה עוד". (כד) שלא ליהנות במקומו עיר הנדחת, שנאמר: "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם". (כה) שלא ליהנות בעבודה זרה ובכל משמשיה ובתקרבת שלה ובנין שנתנסף לה, שנאמר: "ולא תביא תועבה אל ביתך". (כו) שלא להתנבא בשמה, שנאמר: "ואשר ידבר בשם אלהים אחרים". (כז) שלא להתנבא בשקר, שנאמר: "אשר יזיד לדבר דבר בשמי, את אשר לא צויתיו". (כח) שלא לשמע למתנבא בשם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עבודה זרה, שְׁנֵאמַר: "לא תשמע אל דברי הנביא".
 (כט) שלא נמנע מהריגת נביא השקר ולא נירא
 ממנו, שְׁנֵאמַר: "לא תגור ממנו". (ל) שלא ללכת
 בחקות עובדי עבודה זרה ולא במנהגותם, שְׁנֵאמַר:
 "ולא תלכו בחקות הגוי". (לא) שלא לקסם,
 שְׁנֵאמַר: "לא ימצא בך קסם קסמים". (לב) שלא
 לעונן, שְׁנֵאמַר: "לא תעוננו". (לג) שלא לנחש,
 שְׁנֵאמַר: "לא תנחשו". (לד) שלא לכשף, שְׁנֵאמַר:
 "לא ימצא בך וגו' ומכשף". (לה) שלא לחפור
 חבר, שְׁנֵאמַר: "והחבר חבר". (לו) שלא לשאל
 באוב, שְׁנֵאמַר: "ושאל אוב". (לז) שלא לשאל
 בידעוני, שְׁנֵאמַר: "וידעוני". (לח) שלא לשאל
 בחלום מן המתים, שְׁנֵאמַר: "ודורש אל המתים".
 (לט) שלא תעדה אשה עדי איש, שְׁנֵאמַר: "לא
 יהיה כלי גבר על אשה". (מ) שלא יעדה איש עדי
 אשה, שְׁנֵאמַר: "לא ילבש גבר שמלת אשה". (מא)
 שלא לכתוב בגוף עובדי עבודה זרה, שְׁנֵאמַר:
 "ויכתבת קעקע, לא תתנו בכם". (מב) שלא ללבש
 שעטנז כמו שלובשין פמרי עבודה זרה, שְׁנֵאמַר:
 "לא תלבש שעטנז". (מג) שלא להקיף פאת ראש
 כפמרי עבודה זרה, שְׁנֵאמַר: "ולא תקיפו פאת
 ראשכם". (מד) שלא להשחית כל הזקן עובדי
 עבודה זרה, שְׁנֵאמַר: "ולא תשחית את פאת זקנך".
 (מה) שלא להתגודד עובדי עבודה זרה, שְׁנֵאמַר:
 "לא תתגודדו"; וגדידת ושריטה אחת היא. (מו)
 שלא לשכנן בארץ מצרים לעולם, שְׁנֵאמַר: "לא
 תספון לשוב בדרך הזה עוד". (מז) שלא לתור אחר
 מחשבות הלב וראית העינים, שְׁנֵאמַר: "ולא תתורו
 אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". (מח) שלא לכת
 ברית לשבעה עממין, שְׁנֵאמַר: "לא תכרת להם
 ברית". (מט) שלא להחיות אדם משבעה עממין,
 שְׁנֵאמַר: "לא תחיה כל נשמה". (נ) שלא להזן על
 עובדי עבודה זרה, שְׁנֵאמַר: "ולא תחנם". (נא)
 שלא להושיב עובדי עבודה זרה בארצנו, שְׁנֵאמַר:
 "לא ישבו בארץ". (נב) שלא להתחתן עובדי
 עבודה זרה, שְׁנֵאמַר: "ולא תחתן בם". (נג) שלא
 ישא עמוני ומואבי בת ישראל לעולם, שְׁנֵאמַר:
 "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'". (נד) שלא
 להרחיק זרע עשו מן הקהל אלא עד שלשה דורות,
 שְׁנֵאמַר: "לא תתעב אדמי". (נה) שלא להרחיק
 מצרי מלבוש אלא עד שלשה דורות, שְׁנֵאמַר:
 "לא תתעב מצרי". (נו) שלא לקרא שלום לעמון
 ומואב בתחלה בשעת מלחמה פשאר הגוים,
 שְׁנֵאמַר: "לא תדרש שלומם וטובתם". (נז) שלא
 להשחית אילני מאכל, וכן כל שיש בו השחתה

אסור, שְׁנֵאמַר: "לא תשחית את עצה". (נח) שלא
 ייראו אנשי המלחמה ולא יפחדו מאויביהם בשעת
 מלחמה, שְׁנֵאמַר: "לא תערץ מפניהם", "לא
 תיראום". (נט) שלא יסור מלכבנו מעשה עמלק
 הרע שעשה לנו, שְׁנֵאמַר: "לא תשפח". (ס) שאנו
 מזהרין על ברכת השם, שְׁנֵאמַר: "אלהים, לא
 תקלל", ונאמר בענש: "ונקוב שם ה', מות יומת".
 וזה הפלל: כל שענש עליו הכתוב פרת או מיתת
 בית דין, הרי זו מצות לא תעשה - חוץ מן המילה
 ופסח, שהן בכרת, והן מצוות עשה. (סא) שלא
 לעבר על שבועת בטוי, שְׁנֵאמַר: "ולא תשבעו
 בשמי לשקר". (סב) שלא ישבע לשוא, שְׁנֵאמַר:
 "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". (סג) שלא
 לחלל את שם הקדוש ברוך הוא, שְׁנֵאמַר: "ולא
 תחללו את שם קדשי". (סד) שלא לנסות את דבר
 ה', שְׁנֵאמַר: "לא תנסו את ה' אלהיכם". (סה)
 שלא לאבד בית המקדש, או פתי פנסיות, או פתי
 מדרשות; וכן אין מוחקין את השמות המקדשין,
 ואין מאבדים פתי הקדש, שְׁנֵאמַר: "אבד תאבדון
 לא תעשון פן לה' אלהיכם". (סו) שלא לזין הצלוב
 על העץ, שְׁנֵאמַר: "לא תלין נבלתו על העץ". (סז)
 שלא להשפית שמירה סביב למקדש, שְׁנֵאמַר:
 "ושמרתם את משמרתיו". (סח) שלא יכנס פהן
 להיכל בכל עת, שְׁנֵאמַר: "ואל יבא בכל עת אל
 הקדש". (סט) שלא יכנס פהן בעל מום מן המזבח
 ולפנים, שְׁנֵאמַר: "אף אל הפרכת לא יבא". (ע)
 שלא יעבד בעל מום, שְׁנֵאמַר: "אשר יהיה בו
 מום". (עא) שלא יעבד בעל מום עובר, שְׁנֵאמַר:
 "כל איש אשר בו מום, לא יקרב". (עב) שלא
 תעסקו הלויים בעבודת הכהנים ולא הכהנים
 בעבודת הלויים, שְׁנֵאמַר פלויים: "אל כלי הקדש
 ואל המזבח לא יקربו גם הם גם אתם". (עג) שלא
 יכנס למקדש ולא יזרה בתורה שתוי יין, שְׁנֵאמַר:
 "יין ושכר אל תשת בבאכם אל אהל מועד",
 ונאמר: "ולהורות את בני ישראל". (עד) שלא
 יעבד הזר במקדש, שְׁנֵאמַר: "וזר לא יקרב אליכם".
 (עה) שלא יעבד פהן טמא, שְׁנֵאמַר: "ויגזרו
 מקדשי בני ישראל". (עו) שלא יעבד פהן טבול יום
 עד שיעריב שמשו, שְׁנֵאמַר: "ולא יחללו". (עז)
 שלא יכנס פהן טמא לעזרה, שְׁנֵאמַר: "ולא יטמאו
 את מחניהם"; זה מחנה שכניה. (עח) שלא יכנס
 טמא למחנה לזיה, שפנגדו לדורות הר הבית,
 שְׁנֵאמַר: "לא יבוא אל תוף המחנה"; זה מחנה
 לזיה. (עט) שלא לבנות אבני מזבח גזית, שְׁנֵאמַר:
 "לא תבנה אתהן גזית". (פ) שלא לפסע על

המזבח, שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא תַעֲלֶה בַמַּעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי".
 (פא) שֶׁלֹּא לְהַקְטִיר וְלִהְקָרִיב בַּמִּזְבֵּחַ הַזֶּהָב,
 שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא תַעֲלֶה עֲלָיו קִטְרֵת זָרָה". (פב) שֶׁלֹּא
 לְכַבּוֹת אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶאֱמַר: "אֵשׁ, תְּמִיד תִּוְקַד עַל
 הַמִּזְבֵּחַ - לֹא תִכְבֶּה". (פג) שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בְּמַתְכַנֵּת
 שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה, שֶׁנֶאֱמַר: "וּבְמַתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ".
 (פד) שֶׁלֹּא לְסוּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה זֶר, שֶׁנֶאֱמַר: "עַל
 בָּשָׂר אָדָם לֹא יִסֹּף". (פה) שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בְּמַתְכַנֵּת
 הַקִּטְרֵת, שֶׁנֶאֱמַר: "וּבְמַתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ". (פו)
 שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא בְּדֵי הָאָרוֹן, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא יִסּוּרוּ
 מִמֶּנּוּ". (פז) שֶׁלֹּא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֹפֹד,
 שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֹפֹד". (פח) שֶׁלֹּא
 יִקְרַע הַמַּעֲיֵל, שֶׁנֶאֱמַר: "כִּפִּי תִחְרַא יִהְיֶה לוֹ - לֹא
 יִקְרַע". (פט) שֶׁלֹּא לְהַעֲלוֹת קִדְשִׁים בַּחוּץ, שֶׁנֶאֱמַר:
 "הַשְּׂמֶרֶךְ לָךְ, פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ...". (צ) שֶׁלֹּא לְשַׁחֵט
 קִדְשִׁים בַּחוּץ, שֶׁנֶאֱמַר: "אִישׁ אֲשֶׁר יִשַׁח שׂוֹר אוֹ
 פֶּשֶׁבַע וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ וְנִכְרַת". (צא)
 שֶׁלֹּא לְהַקְדִּישׁ בְּעַלֵּי מוּמִיִּן לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶאֱמַר: "כֹּל
 אֲשֶׁר בּוֹ מוּם, לֹא תִקְרִיבוּ"; וְזֶהוּ אִסּוּר הַקְדָּשׁוֹ. (צב)
 שֶׁלֹּא לְשַׁחֵט בְּעַלֵּי מוּמִיִּן לְשֵׁם קִרְבָּן, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא
 תִקְרִיבוּ אֵלָה לֵה'". (צג) שֶׁלֹּא לְזַרֵּק דָּם בְּעַלֵּי מוּמִיִּן
 לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶאֱמַר בְּעַלֵּי מוּמִיִּן: "לֹא תִקְרִיבוּ
 לֵה'"; וְזֶהוּ אִסּוּר זְרִיקַת דָּמִם. (צד) שֶׁלֹּא לְהַקְטִיר
 אֲמֹרֵי בְּעַלֵּי מוּמִיִּן, שֶׁנֶאֱמַר: "וְאִשָּׁה לֹא תִתְּנוּ
 מֵהֶם". (צה) שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב בְּעַל מוּם עוֹבֵר,
 שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא תִזְבַּח לֵה' אֶלֶּהֶיךָ שׂוֹר וְשֶׂה, אֲשֶׁר
 יִהְיֶה בּוֹ מוּם"; וְזֶהוּ מוּם עוֹבֵר. (צו) שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב
 בְּעַל מוּם מִיַּד הַגּוֹיִם, שֶׁנֶאֱמַר: "וּמִיַּד בֶּן נֶכֶר, לֹא
 תִקְרִיבוּ". (צז) שֶׁלֹּא יִתֵּן מוּם בְּקִדְשִׁים, שֶׁנֶאֱמַר:
 "מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ"; כְּלוּמַר, לֹא תִתֵּן בּוֹ מוּם. (צח)
 שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב שְׂאֹר אוֹ דָּבֵשׁ, שֶׁנֶאֱמַר: "כִּי כֹל
 שְׂאֹר וְכֹל דָּבֵשׁ, לֹא תִקְטִירוּ". (צט) שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב
 תְּפֵל, שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא תִשְׁבִּית מְלַח בְּרִית אֶלֶּהֶיךָ".
 (ק) שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב אֶתְנֵן וּמַחִיר, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא תִבִּיא
 אֶתְנֵן זֹנֶה וּמַחִיר אֶתְנֵן וּמַחִיר פְּלֶבֶת". (קא) שֶׁלֹּא לְשַׁחֵט אוֹתוֹ
 וְאֵת בְּנוֹ, שֶׁנֶאֱמַר: "אֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, לֹא תִשַׁחֲטוּ בַּיּוֹם
 אֶחָד". (קב) שֶׁלֹּא לִתֵּן שְׁמֵן זֵית בַּמִּנְחַת הוּטָא,
 שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא יִשִּׂים עָלֶיהָ שְׁמֵן". (קג) שֶׁלֹּא לִתֵּן
 עָלֶיהָ לְבוֹנָה, שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבוֹנָה". (קד)
 שֶׁלֹּא יִתֵּן שְׁמֵן בַּמִּנְחַת שׁוּטָה, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא יִצַּק
 עָלָיו שְׁמֵן". (קה) שֶׁלֹּא יִתֵּן עָלָיו לְבוֹנָה, שֶׁנֶאֱמַר:
 "וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבוֹנָה". (קו) שֶׁלֹּא לְהַמִּיר אֶת
 הַקְדָּשִׁים, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא יִחַלִּיפוּנּוּ, וְלֹא יִמִּיר אוֹתוֹ".
 (קז) שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת הַקְדָּשִׁים מִקִּרְבָּן לְקִרְבָּן, שֶׁנֶאֱמַר
 בְּבַכּוֹר: "לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ"; כְּלוּמַר, לֹא

יִקְדִּישׁנוּ לְקִרְבָּן אַחֵר. (קח) שֶׁלֹּא לְפַדּוֹת בְּכוֹר
 בַּהֵמָה טְהוֹרָה, שֶׁנֶאֱמַר: "אַף בְּכוֹר שׂוֹר וְגוֹ' לֹא
 תִפְדֶּה". (קט) שֶׁלֹּא לְמַכּוֹר מַעֲשֵׂר בַּהֵמָה, שֶׁנֶאֱמַר:
 "לֹא יִגְאֹל". (קי) שֶׁלֹּא לְמַכּוֹר שְׂדֵה הַחֶרֶם, שֶׁנֶאֱמַר:
 "לֹא יִמְכַר". (קיא) שֶׁלֹּא לְפַדּוֹת שְׂדֵה הַחֶרֶם,
 שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא יִגְאֹל". (קיב) שֶׁלֹּא יִבְדִּיל רֹאשׁ
 חֲטָאת הָעוֹף, שֶׁנֶאֱמַר: "וּמִלֶּק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוֹל
 עֲרֹפוֹ". (קיג) שֶׁלֹּא לְעַבֵּד בְּקִדְשִׁים, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא
 תַעֲבֹד בְּבַכּוֹר שׁוֹרֶךְ". (קיד) שֶׁלֹּא לְגַזּוֹ אֶת הַקְדָּשִׁים,
 שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא תִגַּז בְּכוֹר צֹאנֶיךָ". (קיט) שֶׁלֹּא יִשַׁחֵט
 הַפֶּסַח וְהַחֲמִץ קָיָם, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא תִשַׁחֵט עַל חֲמִץ
 דָּם זִבְחִי". (קטז) שֶׁלֹּא לְהִנִּיחַ אֲמֹרֵי הַפֶּסַח עַד
 שִׁיפְסְלוּ בְלִינָה, שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא יִלִּין חֶלֶב חֲגִי עַד
 בִּקְרִי". (קיז) שֶׁלֹּא לְהוֹתִיר מִבְּשַׂר הַפֶּסַח, שֶׁנֶאֱמַר:
 "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרִי". (קיח) שֶׁלֹּא לְהוֹתִיר
 מִחֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁנֶאֱמַר: "וְלֹא
 יִלִּין מִן הַבֶּשֶׂר"; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁבְּבָשָׂר
 חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר הַפְּתוּב מְדַבֵּר, וְזֶה שֶׁנֶאֱמַר
 "לְבִקְרִי" - לְבִקְרוֹ שֶׁל יוֹם שְׁנֵי שָׁל הַפֶּסַח, שֶׁהוּא
 שְׁלִישִׁי לְשַׁחֲטָהּ. (קיט) שֶׁלֹּא לְהוֹתִיר מִבְּשַׂר פֶּסַח
 שְׁנֵי עַד בִּקְרִי, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא יִשְׂאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרִי".
 (קכ) שֶׁלֹּא לְהוֹתִיר מִבְּשַׂר הַתּוֹדָה עַד בִּקְרִי, שֶׁנֶאֱמַר:
 "וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרִי"; וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר
 קִדְשִׁים, שֶׁאֵין מִנִּיחִין אוֹתָן לְאַחַר זְמַן אֲכִילָתָן.
 (קכא) שֶׁלֹּא לְשַׁבֵּר עֶצֶם בַּפֶּסַח, שֶׁנֶאֱמַר: "וְעֶצֶם,
 לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ". (קכב) שֶׁלֹּא לְשַׁבֵּר עֶצֶם בַּפֶּסַח שְׁנֵי,
 שֶׁנֶאֱמַר: "וְעֶצֶם, לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ". (קכג) שֶׁלֹּא
 לְהוֹצִיא מִבְּשַׂר הַפֶּסַח מִן הַחִבּוּרָה, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא
 תוֹצִיא מִן הַבַּיִת". (קכד) שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי מִנְחוֹת
 חֲמִץ, שֶׁנֶאֱמַר: "לֹא תֵאָפֶה חֲמִץ, חֶלְקִים". (קכה)
 שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר הַפֶּסַח נָא וּמִבְּשָׂל, שֶׁנֶאֱמַר: "אֵל
 תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא, וּבְשָׂל מִבְּשָׂל". (קכו) שֶׁלֹּא
 לְהֵאֱכִיל בָּשָׂר פֶּסַח לְגֵר תּוֹשֵׁב, שֶׁנֶאֱמַר: "תּוֹשֵׁב
 וְשִׁכִּיר, לֹא יֹאכַל בּוֹ". (קכז) שֶׁלֹּא יֹאכַל הָעֶרֶל בָּשָׂר
 פֶּסַח, שֶׁנֶאֱמַר: "וְכָל עֶרֶל, לֹא יֹאכַל בּוֹ". (קכח)
 שֶׁלֹּא לְהֵאֱכִיל בָּשָׂר הַפֶּסַח לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁתַּמְדּוּ,
 שֶׁנֶאֱמַר: "כָּל בֶּן נֶכֶר, לֹא יֹאכַל בּוֹ"; כְּלוּמַר,
 יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּלְוָה לְבְנֵי נֶכֶר וְעַבְד עֲבוּדָה זָרָה כְּמוֹתָם,
 לֹא יֹאכַל בּוֹ. (קכט) שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם שְׁנִטְמָא
 קִדְשִׁים, שֶׁנֶאֱמַר: "וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזְבַּח
 הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לֵה', וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו". (קל) שֶׁלֹּא
 לֶאֱכֹל מִן הַקְדָּשִׁים שְׁנִטְמָאוּ, שֶׁנֶאֱמַר: "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר
 יֵצֵעַ בְּכָל טְמָא, לֹא יֹאכַל". (קלא) שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל נוֹתֵר,
 שֶׁנֶאֱמַר: "וְאֲכָלְיוּ עֹונוֹ יִשְׂא וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא".
 (קלב) שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל פְּגוּל, שֶׁנֶאֱמַר: "הַמִּקְרִיב אוֹתוֹ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

"לא יחשב לו, פגול יהיה; והנפש האכלת ממנו, עונה תשא"; והוא ברכת. (קלג) שלא יאכל זר תרומות, שנאמר: "וכל זר, לא יאכל קדש". (קלד) שלא יאכל אפלו תושב פהן ושכירו תרומה, שנאמר: "תושב פהן ושכיר, לא יאכל קדש". (קלה) שלא יאכל ערל תרומה, והוא הדין לשאר קדשים. ודבר זה למדו הכתוב מן הפסח בגזרה שנה, ואינו בפרוש מן התורה; ומפי השמועה למדו, שאסור ערל בקדשים - מגופי תורה, ואינו מדברי סופרים. (קלו) שלא יאכל פהן טמא תרומה, שנאמר: "איש מזרעך וגו' בקדשים לא יאכל". (קלז) שלא תאכל חללה קדש, לא תרומות ולא חזה ושוך, שנאמר: "ובת פהן - פי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל". (קלח) שלא תאכל מנחת פהן, שנאמר: "וכל מנחת פהן כליל תהיה, לא תאכל". (קלט) שלא לאכל בשר חטאות הנעשות בפנים, שנאמר: "וכל חטאת אשר יובא מדמה". (קמ) שלא לאכל פסולי המקדשין שהטל בהם מום בכונה, שנאמר: "לא תאכל כל תועבה"; מפי השמועה למדנו, שבפסולי המקדשין שהטל בהם מום הכתוב מדבר. (קמא) שלא לאכל מעשר שני של דגן חוץ לירושלים, שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך". (קמב) שלא לאכל מעשר שני של תירוש חוץ לירושלים, שנאמר: "תירשך". (קמג) שלא לאכל מעשר שני של יצהר חוץ לירושלים, שנאמר: "ויצהרך". (קמד) שלא לאכל בכור תמים חוץ לירושלים, שנאמר: "לא תוכל וגו' ובכורות". (קמה) שלא יאכלו הפהנים חטאת ואשם חוץ לעזרה, שנאמר: "לא תוכל וגו' בקרב וצאנך"; מפי השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא לאסור בשר חטאות ואשמות חוץ לעזרה, לפי שכל דבר שיאכל חוץ למקום אכילתו - "לא תוכל לאכל בשעריך" אקרא בו. (קמו) שלא לאכל בשר העולה, שנאמר: "לא תוכל וגו' ונדריך אשר תדר"; כלומר, לא תוכל לאכל נדריך אשר תדר. וזו היא אזהרה של כל מועל, שלא יהנה מן הקדשים האסורין ליהנות מהן; ואם נהנה, מעל. (קמז) שלא לאכל בשר קדשים קלים קדם זריקת דמים, שנאמר: "לא תוכל וגו' ונדבתיך"; כלומר, לא תוכל לאכל נדבתיך עד שיוזק דמם. (קמח) שלא יאכל זר בשר קדשי קדשים, שנאמר: "וזר לא יאכל, פי קדש הם". (קמט) שלא יאכל פהן בכורים קדם הנחה בעזרה, שנאמר: "לא תוכל... ותרומת ידך"; אלו הבכורים. (קנ) שלא לאכל מעשר שני בטמאה ואפלו בירושלים, עד שיפדה, שנאמר:

"לא בערתי ממנו בטמא". (קנא) שלא לאכל מעשר שני באנינות, שנאמר: "לא אכלתי באני ממנו". (קנב) שלא להוציא דמי מעשר שני בדברים שאין בהם אכילה ושתייה, שנאמר: "ולא נתתי ממנו למת"; וכל שהוא חוץ לצרכי הגוף החי, נתתי ממנו למת" אקרא בו. (קנג) שלא לאכל הטבל; והטבל, הוא דבר שגדוליו מן הארץ החיב בתרומות ומעשרות, שלא הוציאו ממנו תרומת ה', שנאמר: "ולא יחללו את קדשי בני ישראל" את אשר ירימו לה"; כלומר, דברים שהם עתידין להרים אותן לה', לא יעשו אותן חל ויאכלו אותן בטבלן. (קנד) שלא להקדים תרומה לבכורים, ולא מעשר ראשון לתרומה, ולא מעשר שני לראשון, אלא מוציאין על הסדר: בכורים תחלה, ואחר כך תרומה גדולה, ואחר כך מעשר ראשון, ואחר כך מעשר שני; שנאמר: "מלאהך ודמעך לא תאחר", לא תאחר דבר הראוי להקדימו. (קנה) שלא לאחר הנדרים והנדבות שגדר ושנדב, שנאמר: "לא תאחר לשלמו". (קנו) שלא לעלות לחג בלא קרבן, שנאמר: "ולא יראו פני ריכם". (קנז) שלא לעבר על דברים שאסר אדם על נפשו, שנאמר: "לא יחל דברו". (קנח) שלא יקח פהן זונה, שנאמר: "אשה זנה וחללה לא יקחו". (קנט) שלא יקח פהן חללה, שנאמר: "וחללה לא יקחו". (קס) שלא יקח גרושה, שנאמר: "ואשה גרושה מאישה לא יקחו". (קסא) שלא יקח פהן גדול אלמנה, שנאמר: "אלמנה וגרושה וחללה זנה, את אלה לא יקח". (קסב) שלא יבעל פהן גדול אלמנה, ואפלו בלא קדושין, מפני שמחללה, שנאמר: "לא יחלל זרעו"; הרי הוא מזוהר שלא לחלל בשרה. (קסג) שלא יפגס פהן למקדש פרוע ראש, שנאמר: "ראשיכם אל תפרעו". (קסד) שלא יפגס פהן למקדש קרוע בגדים, שנאמר: "ובגדיכם לא תפרעו". (קסה) שלא יצא פהן מן העזרה בשעת עבודה, שנאמר: "ומפתח אהל מועד לא תצאו". (קסו) שלא יטמא פהן הדיוט לשאר מתים, שנאמר: "לנפש לא יטמא". (קסז) שלא יטמא פהן גדול ואפלו לקרוביו, שנאמר: "לאביו ולאמו לא יטמא". (קסח) שלא יפגס פהן גדול עם מת, שנאמר: "ועל כל נפשת מת, לא יבא"; כך למדו מפי השמועה, שהוא חיב בכל יבוא וחיב בכל יטמא. (קסט) שלא יקח שבט לוי חלק בארץ ישראל, שנאמר: "ונחלה לא יהיה לו". (קע) שלא יקח שבט לוי חלק בפזזה בשעת כפוש הארץ, שנאמר: "לא יהיה לפהנים הלויים חלק ונחלה".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קמ"ז, שְׁנֵאֲמַר: "כָּל מִחְמַצָּת, לֹא תֹאכְלוּ". (קצט)
שֵׁלָא לְאָכַל חֲמִיץ אַחַר חֲצוֹת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר,
שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֲמִיץ". (ר) שֵׁלָא יִרְאֶה
חֲמִיץ, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא יִרְאֶה לָּךְ חֲמִיץ". (רא) שֵׁלָא
יִמְצֵא חֲמִיץ, שְׁנֵאֲמַר: "שְׂאוֹר, לֹא יִמְצֵא בְּכִתְיָכֶם".
(רב) שֵׁלָא יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר יַיִן, וְלֹא דָּבַר שְׁנִתְעָרַב בּוֹ
יַיִן וְטַעְמוֹ קָטַעַם יַיִן, שְׁנֵאֲמַר: "וְכָל מִשְׁרַת
עֲנָבִים"; וְאִפְלוּ הַחֲמִיץ הַיַּיִן אוֹ דָּבַר שְׁנִתְעָרַב בּוֹ
הַיַּיִן, הֲרִי זֶה אֲסוּר עֲלָיו, שְׁנֵאֲמַר: "חֲמִיץ יַיִן וְחֲמִיץ
שֶׁכֶר לֹא יִשְׁתֶּה". (רג) שֵׁלָא יֹאכַל עֲנָבִים לַחִים,
שְׁנֵאֲמַר: "וְעֲנָבִים לַחִים". (רד) שֵׁלָא יֹאכַל עֲנָבִים
יְבֻשִׁים, שְׁנֵאֲמַר: "וְיֹבֵשִׁים לֹא יֹאכַל". (רה) שֵׁלָא
יֹאכַל חֲרָצִיִּים, שְׁנֵאֲמַר: "מִחֲרָצִיִּים לֹא יֹאכַל". (רו)
שֵׁלָא יֹאכַל זֹגִינִין, שְׁנֵאֲמַר: "וְעַד זֶג - לֹא יֹאכַל".
(רי) שֵׁלָא יִטְמֵא הַנְּזִיר לְמַת, שְׁנֵאֲמַר: "לְאָבִיו
וְלֵאֲמוֹ לֹא יִטְמֵא". (ריב) שֵׁלָא יִכְנַס בְּאֹהֶל הַמַּת,
שְׁנֵאֲמַר: "עַל נֶפֶשׁ מַת, לֹא יָבֵא". (רט) שֵׁלָא יִגְלַח
הַנְּזִיר, שְׁנֵאֲמַר: "תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ". (רו)
שֵׁלָא לְקַצֵּר כָּל הַשְּׂדֵה, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תְכַלֶּה פְּאֵת
שְׂדֵךְ לְקַצוֹר". (ריא) שֵׁלָא לְלַקֵּט הַשְּׂבֻלִים הַנּוֹפְלוֹת
בְּשַׁעַת קְצִירָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְלִקֵּט קְצִירָךְ, לֹא תִלְקֹט".
(ריב) שֵׁלָא לְבַצֵּר עוֹלְלוֹת הַפָּרֶם, שְׁנֵאֲמַר: "וְכִרְמֶךָ
לֹא תַעֲלֹלֵל". (ריג) שֵׁלָא לְלַקֵּט פָּרֶט הַפָּרֶם, שְׁנֵאֲמַר:
"וּפְרֵט פְּרִמָּךְ לֹא תִלְקֹט". (ריד) שֵׁלָא לָקַח עֵמֶר
הַשְּׂכָחָה, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ"; וְכֵן כָּל
הַאִילָנוֹת, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תִפְאַר אַחֲרֶיךָ". (רטו) שֵׁלָא
לְזַרֵעַ כֶּלְאִי זָרְעִים, שְׁנֵאֲמַר: "שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע
כֶּלְאִים". (רטז) שֵׁלָא לְזַרֵעַ תְּבוּאָה אוֹ יֶרֶק בְּפָרֶם,
שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תִזְרַע פְּרִמָּךְ כֶּלְאִים". (ריז) שֵׁלָא
לְהַרְבִּיעַ בְּהֵמָה מִיֵּן בְּשֵׂאִינוֹ מִינּוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "בְּהֵמַתְךָ
לֹא תַרְבִּיעַ כֶּלְאִים". (ריח) שֵׁלָא יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בְּשִׁנֵּי
מִינֵי בְּהֵמָה כְּאֶחָד, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תַחְרַשׁ בְּשׁוֹר
וּבַחֲמֹר יַחְדָּו". (ריט) שֵׁלָא לְחַסֵּם בְּהֵמָה בְּשַׁעַת
מְלֹאכָה בְּדָבָר שְׂאוֹכְלֵת מִמֶּנּוּ וְנִהְיִית, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא
תַחֲסֵם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ". (רכ) שֵׁלָא לְעַבֵּד אֲדָמָה
בְּשִׁבְעִית, שְׁנֵאֲמַר: "שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע". (רכא) שֵׁלָא
לְעַבֵּד אֵילָן בְּשִׁבְעִית, שְׁנֵאֲמַר: "וְכִרְמֶךָ לֹא תִזְמַר".
(רכב) שֵׁלָא לְקַצֵּר סְפִיחֵי שְׁבִיעִית כְּדֶרֶךְ שְׂקוֹצִירִין
בְּשֵׂאֵר הַשָּׁנִים, שְׁנֵאֲמַר: "אֵת סְפִיחַ קְצִירָךְ לֹא
תִקְצוֹר". (רכג) שֵׁלָא לְאַסֵּף פְּרוֹת הָאֵילָן בְּשִׁבְעִית
כְּדֶרֶךְ שְׂאוֹסְפִין כָּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְנָתַת
עֲנָבֵי נִזְרֶךָ לֹא תִבְצֹר". (רכד) שֵׁלָא לְעַבֵּד בְּשַׁנַּת
יּוֹבֵל בֵּין אֲדָמָה בֵּין אֵילָן, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תִזְרַעוּ".
(רכה) שֵׁלָא לְקַצֵּר סְפִיחֵי יּוֹבֵל בְּשֵׂאֵר הַשָּׁנִים,
שְׁנֵאֲמַר בּוֹ: "לֹא תִקְצְרוּ אֵת סְפִיחֵיהֶם". (רכו) שֵׁלָא

קמ"ח) שֵׁלָא לַעֲשׂוֹת קְרָחָה עַל מַת, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא
תִשְׁיִמּוּ קְרָחָה בֵּין עֵינֵיכֶם - לְמַת". (קעב) שֵׁלָא
לְאָכַל בְּהֵמָה טְמֵאָה, שְׁנֵאֲמַר: "אֵךְ אֵת זֶה לֹא
תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה". (קעג) שֵׁלָא לְאָכַל דָּג טְמֵא,
שְׁנֵאֲמַר: "וְשִׁקְץ יִהְיֶה לָכֶם, מִבְּשָׂרֶם לֹא תֹאכְלוּ".
(קעד) שֵׁלָא לְאָכַל עוֹף טְמֵא, שְׁנֵאֲמַר: "וְנָתַת אֵלֶיךָ
תִּשְׁקָצוּ מִן הָעוֹף, לֹא יֹאכְלוּ". (קעה) שֵׁלָא לְאָכַל
שְׂרִץ הָעוֹף, שְׁנֵאֲמַר: "כָּל שְׂרִץ הָעוֹף, טְמֵא הוּא
לָכֶם, לֹא יֹאכְלוּ". (קעו) שֵׁלָא לְאָכַל שְׂרִץ הָאָרֶץ,
שְׁנֵאֲמַר: "וְכָל הַשְּׂרִץ הַשְּׂרִץ עַל הָאָרֶץ - שִׁקְץ הוּא,
לֹא יֹאכַל". (קעז) שֵׁלָא לְאָכַל רִמְשׁ הָאָרֶץ, שְׁנֵאֲמַר:
"וְלֹא תִטְמְאוּ אֵת נַפְשֹׁתֵיכֶם, בְּכָל הַשְּׂרִץ הַרִמְשׁ עַל
הָאָרֶץ". (קעח) שֵׁלָא לְאָכַל תּוֹלְעַת הַפְּרוֹת בְּשִׁתְּצָא
לְאוֹר, שְׁנֵאֲמַר: "לְכָל הַשְּׂרִץ הַשְּׂרִץ עַל הָאָרֶץ - לֹא
תֹאכְלוּם". (קעט) שֵׁלָא לְאָכַל שְׂרִץ הַמַּיִם, שְׁנֵאֲמַר:
"אֵל תִּשְׁקָצוּ אֵת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשְּׂרִץ הַשְּׂרִץ".
(קפו) שֵׁלָא לְאָכַל מַתָּה, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תֹאכְלוּ כָּל
גְּבֻלָּה". (קפא) שֵׁלָא לְאָכַל טְרֵפָה, שְׁנֵאֲמַר: "וּבִשְׂוֹר
בְּשִׂדָּה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ". (קפב) שֵׁלָא לְאָכַל אֶבֶר
מִן הַחֵי, שְׁנֵאֲמַר: "וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבִּשָּׂר".
(קפג) שֵׁלָא לְאָכַל גִּיד הַנֶּשֶׁה, שְׁנֵאֲמַר: "עַל כֵּן לֹא
יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת גִּיד הַנֶּשֶׁה". (קפד) שֵׁלָא
לְאָכַל דָּם, שְׁנֵאֲמַר: "וְכָל דָּם, לֹא תֹאכְלוּ". (קפה)
שֵׁלָא לְאָכַל חֵלֶב, שְׁנֵאֲמַר: "כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֹשֶׁב וְעֵז
- לֹא תֹאכְלוּ". (קפו) שֵׁלָא לְבַשֵּׁל בִּשָּׂר בְּחֵלֶב,
שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב אֲמוֹ". (קפז) שֵׁלָא
לְאָכַל בִּשָּׂר בְּחֵלֶב, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי פֶעַם
שְׁנֵי; כִּי לְמַדּוֹ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה, שֶׁאֶחָד לֹאסוּר בְּשׁוֹל
וְאֶחָד לֹאסוּר אֲכִילָה. (קפח) שֵׁלָא לְאָכַל בִּשָּׂר שׁוֹר
הַנּוֹסֵקֵל, שְׁנֵאֲמַר: "וְלֹא יֹאכַל אֵת בִּשְׂרוֹ". (קפט)
שֵׁלָא לְאָכַל פֶּת תְּבוּאָה חֲדָשָׁה קֹדֶם הַפְּסַח, שְׁנֵאֲמַר:
"וְלָחֶם וְגו' לֹא תֹאכְלוּ". (קצ) שֵׁלָא לְאָכַל קְלֵי מִן
הַחֲדָשׁ, שְׁנֵאֲמַר: "וְקְלֵי לֹא תֹאכְלוּ". (קצא) שֵׁלָא
לְאָכַל פְּרִמַּל מִן הַחֲדָשׁ, שְׁנֵאֲמַר: "וְכִרְמֶל לֹא
תֹאכְלוּ". (קצב) שֵׁלָא לְאָכַל עֲרֵלָה, שְׁנֵאֲמַר: "שֵׁלֶשׁ
שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים, לֹא יֹאכְלוּ". (קצג) שֵׁלָא
לְאָכַל כֶּלְאֵי הַפָּרֶם, שְׁנֵאֲמַר: "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֶאכָה
הַזֹּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע, וְתִבּוּאֵת הַפָּרֶם"; זֶה הוּא אֲסוּר
אֲכִילָה. (קצד) שֵׁלָא לְשַׁתּוֹת יַיִן נֶסֶךְ, שְׁנֵאֲמַר:
"אֲשֶׁר חֵלֶב זִבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ, יִשְׁתּוּ יַיִן נִסְיָכֶם".
(קצה) שֵׁלָא לְאָכַל וּלְשַׁתּוֹת דֶּרֶךְ זוּלָל וְסוּבָא,
שְׁנֵאֲמַר: "בְּגִנּוֹ זֶה זוּלָל וְסוּבָא". (קצו) שֵׁלָא לְאָכַל
בְּיוֹם הַצּוּם, שְׁנֵאֲמַר: "כִּי כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא
תַעֲנֶה". (קצז) שֵׁלָא לְאָכַל חֲמִיץ בְּפֶסַח, שְׁנֵאֲמַר:
"וְלֹא יֹאכַל חֲמִיץ". (קצח) שֵׁלָא לְאָכַל תַּעֲרֹכַת

שנאמר: "ולא תכחשו". (רמט) שלא לישבע על כפירת ממון חברו, שנאמר: "ולא תשקרו"; כלומר, לא תשבע לשקר בממון שיש לחברך בידך. (רנ) שלא יונה במקוה וממך, שנאמר: "אל תונו איש את אחיו". (רנא) שלא יונה בדברים, שנאמר: "ולא תונו איש את עמיתו"; זו אונאת דברים. (רנב) שלא להונות את הגר בדברים, שנאמר: "וגר לא תונה". (רנג) שלא להונות את הגר במקוה וממך, שנאמר: "ולא תלחצנו". (רנד) שלא להחזיר עבד שברח לארץ ישראל לאדוניו שפחוצה לארץ, שנאמר: "לא תסגיר עבד אל אדניו". (רנה) שלא להונות עבד זה, שנאמר: "עמך ישב בקרבך במקום אשר יבחר בטוב לו, לא תוננו". (רנו) שלא לענות תום ואלמנה, שנאמר: "כל אלמנה ויתום, לא תענון". (רנז) שלא לעבד בעבד עברי עבודת עבד, שנאמר: "לא תעבד בו עבדת עבד". (רנח) שלא למכור אותו ממכרת עבד, שנאמר: "לא ימכרו ממכרת עבד". (רנט) שלא לעבד בעבד עברי בפרך, שנאמר: "לא תרדה בו בפרך". (רס) שלא להניח הגוי לעבד בעבד עברי הנמכר לו בפרך, שנאמר: "לא ירדנו בפרך לעיניך". (רסא) שלא למכור אמה עבריה לאחר, שנאמר: "לא ימשל למכרה". (רסב) שלא למנע מאמה עבריה היעודה שאר פסות ועונה, שנאמר: "שארה פסותה ועונתה, לא יגרע"; והוא הדין לשאר הנשים. (רסג) שלא למכר אשת יפת תאר להיות שפחה, שנאמר: "לא תמכרנה". (רסד) שלא לכבש אשת יפת תאר להיות שפחה, שנאמר: "לא תתעמר בה". (רסה) שלא לחמד, שנאמר: "לא תחמד אשת רעך". (רסו) שלא להתאוות, שנאמר: "לא תתאוה בית רעך". (רסז) שלא יאכל השכיר שלא בשעת גמר מלאכה מן המכר שהוא עושה בו, שנאמר: "וחרמש לא תניף". (רסח) שלא יקח השכיר יתר על אכילתו, שנאמר: "ואכלת ענבים כנפשו שבועך; ואל פליף, לא תתן". (רסט) שלא יתעלם מן האבדה, שנאמר: "לא תוכל להתעלם". (רע) שלא להניח בהמה רובצת תחת משאה בדרך, שנאמר: "לא תראה חמור אחיך". (רעא) שלא לעשות עול במדה, שנאמר: "לא תעשו עול במשפט"; מפי השמועה למדו, שהפתוב מזהיר: לא תעשו עול במשפט המדה. (רעב) שלא להיות אצלנו אבן ואבן איפה ואיפה, שנאמר: "לא יהיה לך בביתך וגו'". (רעג) שלא לעול המשפט, שנאמר: "לא תעשו עול במשפט". (רעד) שלא לקח שחד, שנאמר: "ושחד, לא תקח". (רעה) שלא לכבד גדול בדין,

לאסוף פרות יובל פאספת שאר שנים, שנאמר בו: "ולא תבצרו את נזריה". (רכז) שלא למכר שדה בארץ ישראל לצמיתות, שנאמר: "והארץ, לא תמכר לצמיתות". (רכח) שלא לשנות מגרש הלויים ושדותיהם, שנאמר: "ושדה מגרש עריהם, לא ימכר"; מפי השמועה למדו, שזו אזהרה שלא ישתנה. (רכט) שלא לעזב את הלויים, שנאמר: "השמר לך, פן תעזב את הלוי"; אלא נותנין להם מתנותיהם ומשפחים אותם בהן בכל רגל ורגל. (רל) שלא יתבע הלואה שעברה עליה שביעית, שנאמר: "לא יגש את רעהו". (רלא) שלא ימנע מלהלות לעני מפני השמטה, שנאמר: "השמר לך, פן יהיה דבר". זה הפלל - כל מקום שנאמר 'השמר' או 'פן' או 'אל', אינו אלא מצות לא תעשה. (רלב) שלא ימנע מלהחיות לעני ומלתן לו מה שהוא צריך, שנאמר: "לא תאמין את לכתך". נמצא: הנותן צדקה - עושה מצות עשה; והמעלים עיניו מן הצדקה - יתר על שבטל עשה, עבר על לא תעשה. (רלג) שלא לשלח עבד עברי ריקם פשיצא חפשי, שנאמר: "לא תשלחנו ריקם". (רלד) שלא יתבע העני בחובו פשידע שהוא עני, ולא יצר לו, שנאמר: "לא תהיה לו פנשה". (רלה) שלא להלות ברבית לישראל, שנאמר: "את כסףך - לא תתן לו בנשך". (רלו) שלא ללות ברבית, שנאמר: "לא תשיף לאחריך"; פך למדו מפי השמועה, שזו אזהרה ללונה, שלא ינשך למלנה. (רלז) שלא להשית יד בין לנה ומלנה ברבית, ולא להיות ערב, ולא עד, ולא לכתב שטר ביניהם, שנאמר: "לא תשימון עליו נשך". (רלח) שלא לאחר פעלת שכיר, שנאמר: "לא תלין פעלת שכיר אתך". (רלט) שלא ימשפן בעל חובו בזרוע, שנאמר: "לא תבא אל ביתו לעבט עבטו". (רמ) שלא למנוע העבוט מבעליו העני בעת שהוא צריך לו, שנאמר: "לא תשכב בעבטו"; כלומר, לא תשכב ועבטו עמך, אלא השיבנו לו פליה, הואיל והוא צריך לו פליה. (רמא) שלא למשפן האלמנה, שנאמר: "ולא תחבל בגד אלמנה". (רמב) שלא לחבל פלים שעושין בהם אכל נפש, שנאמר: "לא יחבל רחים ורכב". (רמג) שלא לגנב נפש מישראל, שנאמר: "לא תגנב". זו גנבת נפש. (רמד) שלא לגנב ממון, שנאמר: "לא תגנבו"; זו גנבת ממון. (רמה) שלא לגזל, שנאמר: "לא תגזל". (רמו) שלא להסיג גבולות, שנאמר: "לא תסיג גבול רעך". (רמז) שלא לעשק, שנאמר: "לא תעשק את רעך". (רמח) שלא לכחש בממון חברו,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(שא) שלא לרגל, שגאמר: "לא חלף רכיל בעמיק".
 (שב) שלא לשנא בלב, שגאמר: "לא תשנא את אחיך בלבבך". (שג) שלא להלפין פני אדם מישראל, שגאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא". (שד) שלא לנקם, שגאמר: "לא תקם". (שה) שלא לנטר, שגאמר: "ולא תטר".
 (שו) שלא לקח אם על הבנים, שגאמר: "לא תקח האם על הבנים". (שז) שלא לגלח שער הנתק, שגאמר: "ואת הנתק לא יגלח". (שח) שלא לתלש סימני צרעת, שגאמר: "השמר בנגע הצרעת".
 (שט) שלא לעבד ולזרע בנחל איתן, שגאמר: "אשר לא יעבד בו, ולא יזרע". (שי) שלא להחיות מכשף, שגאמר: "מכשפה לא תחיה". (שיא) שלא יתחייב חתן בדבר מצרכי צבור כל שנתו, כגון צבא ושמירת החומה וכיוצא בהן, שגאמר: "לא יצא בצבא, ולא יעבר עליו לכל דבר". (שיב) שלא להמרות על פי בית דין, שגאמר: "לא תסור מפל הדבר אשר יגידו לך". (שיג) שלא להוסיף על מצוות התורה, בין תורה שבכתב בין בפרושה שקבלו על פה, שגאמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם - אתו תשמרו לעשות; לא תסוף עליו". (שיד) שלא לגרע מפל מצוות התורה, שגאמר: "ולא תגרע ממנו". (שטו) שלא לקלל הדין, שגאמר: "אלהים לא תקלל". (שטז) שלא לקלל הנשיא, והוא המלך או ראש ישיבת ארץ ישראל, שגאמר: "ונשיא בעמך, לא תאר". (שז) שלא לקלל אחד משאר ישראל, שגאמר: "לא תקלל חרש". (שיח) שלא לקלל אב ואם, שגאמר: "ומקלל אביו ואמו, מות יומת". (שיט) שלא להכות אב ואם, שגאמר: "ומכה אביו ואמו, מות יומת". (שכ) שלא לעשות מלאכה בשבת, שגאמר: "לא תעשה כל מלאכה". (שכא) שלא להלך חוץ לתחום מדינה כהולכי דרכים בשבת, שגאמר: "אל יצא איש ממקומו". (שכב) שלא לענש בשבת, שגאמר: "לא תבערו אש בכל משבתיקם". (שכג) שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח, שגאמר: "כל מלאכה לא יעשה בהם". (שכד) שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח, שגאמר בו: "כל מלאכה לא יעשה בהם". (שכה) שלא לעשות מלאכה בחג השבועות, שגאמר בו: "כל מלאכת עבודה לא תעשו". (שכו) שלא לעשות מלאכה באהד החדש השביעי, שגאמר בו: "כל מלאכת עבודה לא תעשו". (שכז) שלא לעשות מלאכה ביום הכפורים, שגאמר בו: "וכל מלאכה לא תעשו". (שכח) שלא לעשות מלאכה בראשון של חג,

שגאמר: "ולא תהדר פני גדול". (רעו) שלא יירא הדין בדין מאדם רע, שגאמר: "לא תגורו מפני איש". (רעז) שלא לרחם על עני בדין, שגאמר: "ודל, לא תהדר בריבו". (רעה) שלא להטות משפט אדם חוטא, שגאמר: "לא תטה משפט אבינך"; זה אביון במצוות. (רעט) שלא לרחם על המזיק בדיני קנסות, שגאמר: "לא תחוס עינך". (רפ) שלא להטות משפט גרים ויתומים, שגאמר: "לא תטה משפט גר יתום". (רפא) שלא לשמע מאחד מבעלי דינין ואין חברו עמו, שגאמר: "לא תשא שמע שוא". (רפב) שלא לנטות אחרי רבים בדברי נפשות, אם היו המחביין יותר על המזפין אחד, שגאמר: "לא תהיה אחרי רבים לרעת". (רפג) שלא ללמד חובה מי שלמד זכות תחלה בדיני נפשות, שגאמר: "ולא תענה על רב, לנטות". (רפד) שלא למנות בדינין אדם שאינו חכם בדיני תורה, אף על פי שהוא חכם בחכמות אחרות, שגאמר: "לא תכירו פנים במשפט". (רפה) שלא להעיד בשקר, שגאמר: "לא תענה ברעף עד שקר". (רפו) שלא יעיד בעל עברה, שגאמר: "אל תשת ידך עם רשע, להיות עד חמס". (רפז) שלא יעיד קרוב, שגאמר: "לא יומתו אבות על בנים"; מפי השמועה למדו, שלא יומתו אבות בעדות בנים, והוא הדין לשאר קרובים. (רפח) שלא לכרת הדין על פי עד אחד, שגאמר: "לא יקום עד אחד באיש". (רפט) שלא להרג נקי, שגאמר: "לא תרצח". (רצ) שלא לחתוף הדין באמד הדעת, עד שיראו שני עדים גופו של דבר, שגאמר: "ונקי וצדיק אל תהרג". (רצא) שלא יורה העד בדין שהעיד בו בדיני נפשות, שגאמר: "ועד אחד, לא יענה בנפש". (רצב) שלא להרג מחיב הריגה קדם שיעמד בדין, שגאמר: "ולא ימות הרצח, עד עמדו לפני העדה". (רצג) שלא לחוס על הרודף, אלא הורגין אותו קדם שיגיע לנרדף ויהרגנו או יגלה ערותו, שגאמר: "וקצתה את פפה, לא תחוס עינך". (רצד) שלא לענש האנוס, שגאמר: "ולנערה לא תעשה דבר". (רצה) שלא לקח כפר מן הרוצח, שגאמר: "ולא תקחו כפר לנפש רוצח". (רצז) שלא לעמד על הדם, שגאמר: "לא תעמד על דם רעך". (רצח) שלא להניח מכשול, שגאמר: "ולא תשים דמים בביתך". (רצט) שלא להכשיל תם בדרך, שגאמר: "ולפני עור, לא תתן מכשול". (ש) שלא להוסיף במלקות המחייב מלקות, שגאמר: "לא יוסיף; פן יוסיף".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנאמר: "כל מלאכת עבדה לא תעשו". (שכט) שלא לעשות מלאכה ביום השמיני של חג, שנאמר בו: "כל מלאכת עבדה לא תעשו". (של) שלא לגלות ערות אם, שנאמר: "אמך היא, לא תגלה ערותה". (שלא) שלא לגלות ערות אחות, שנאמר: "ערות אחותך לא תגלה". (שלב) שלא לגלות ערות אשת אב, שנאמר: "ערות אשת אביך לא תגלה". (שלג) שלא לגלות ערות אחותו מן האב או מן האם, שנאמר: "ערות בת אשת אביך מולדת אביך, אחותך היא - לא תגלה ערותה". (שלד) שלא לגלות ערות בת הבן, שנאמר: "ערות בת בנך". (שלה) שלא לגלות ערות בת הבת, שנאמר: "או בת בתיך, לא תגלה ערותן". (שלו) שלא לגלות ערות הבת; ולמה לא נתפרשה בתורה? מפני שאסר בת הבת, שתק מן הבת; ומפי השמועה למדו, שאסור הבת מגופי תורה, כשאר עריות. (שלו) שלא לגלות ערות אשה ובתה, שנאמר: "ערות אשה ובתה לא תגלה". (שלה) שלא לגלות ערות אשה ובת בנה, שנאמר: "את בת בנה". (שלט) שלא לגלות ערות אשה ובת בתה, שנאמר: "ואת בת בתה לא תקח". (שמ) שלא לגלות ערות אחות האם, שנאמר: "ערות אחות אמך לא תגלה". (שמא) שלא לגלות ערות אחות האב, שנאמר: "ערות אחות אביך לא תגלה". (שמב) שלא לגלות ערות אשת אחי האב, שנאמר: "אל אשתו לא תקרב, דדתך היא". (שמג) שלא לגלות ערות אשת הבן, שנאמר: "ערות פלתך, לא תגלה". (שמד) שלא לגלות ערות אשת אח, שנאמר: "ערות אשת אחיך לא תגלה". (שמה) שלא לגלות ערות אחות אשתו, שנאמר: "ואשה אל אחתה לא תקח". (שמו) שלא לגלות ערות נדה, שנאמר: "ואל אשה בנדת טמאתה - לא תקרב". (שמו) שלא לגלות ערות אשת איש, שנאמר: "ואל אשת עמיתך - לא תתן שכבתך לזרע". (שמח) שלא לשכב עם בהמה, שנאמר: "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לזרע". (שמט) שלא תביא אשה בהמה עליה, שנאמר: "ואשה לא תעמד לפני בהמה לרבעה". (שנ) שלא לשכב עם זכר, שנאמר: "ואת זכר - לא תשכב". (שנא) שלא לגלות ערות האב עצמו, שנאמר: "ערות אביך לא תגלה". (שנב) שלא לגלות ערות אחי האב עצמו, שנאמר: "ערות אחי אביך לא תגלה". (שנג) שלא לקרב לעריות בדברים המביאין לידי גלוי ערוה, כגון חבוק ונשוק ורמיזה וקפיצה, שנאמר: "אל כל שאר בשרו, לא תקרבו לגלות ערוה"; מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לקרבה

המביאה לידי גלוי ערוה. (שנד) שלא ישא ממזר בת ישראל, שנאמר: "לא יבא ממזר בקהל ה'". (שנה) שלא תהיה קדשה, והיא הנבעלת בלא כתבה וקדושין, שנאמר: "לא תהיה קדשה". (שנו) שלא יחזיר המגרש גרושתו אחר שנשאת לאחר, שנאמר: "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה". (שנז) שלא תנשא היבמה לאיש זר חוץ מיבמה, שנאמר: "לא תהיה אשת המת". (שנח) שלא יגרש האונס אנוסתו, שנאמר: "לא יוכל שלחה כל ימיו". (שנט) שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו, שנאמר בו: "לא יוכל לשלחה כל ימיו". (שס) שלא יקח סריס בת ישראל, שנאמר: "לא יבא פצוע דבא". (שסא) שלא לסרס זכר מפל המניין, לא אדם ולא בהמה חיה ועוף, שנאמר: "ובאצקכם לא תעשו". (שסב) שלא למנות על ישראל איש מקהל גרים, שנאמר: "לא תוכל לתת עליך איש נכרי". (שסג) שלא ירבה המלך סוסים, שנאמר: "לא ירבה לו סוסים". (שסד) שלא ירבה המלך נשים, שנאמר: "ולא ירבה לו נשים". (שסה) שלא ירבה לו המלך כסף וזהב, שנאמר: "וכסף וזהב, לא ירבה לו מאד".

אלו הן שש מאות ושלוש עשרה מצוות שנאמרו לו למשה בסיני, הן וכללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן; וכל אותן הפללות והדקדוקין והבאורין של כל מצוה ומצוה, היא תורה שבעל פה שקבלו בית דין מפי בית דין. ויש מצוות אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה, וקבעו אותן נביאים וחסידים, ופשוטו ככל ישראל - כגון מקרא מגלה, ונר חנכה, ותענית תשעה באב, וידיים, וערובין. ויש לכל מצוה ומצוה מאלו פרושין ודקדוקין; והכל יתבאר בחבור זה. כל אלו המצוות שנתחדשו - חביבין אנו לקבלם ולשמרם, שנאמר: "לא תסור מן הדבר וכו'"; ואינן תוספת על מצוות התורה. ועל מה הזהירה תורה, "לא תסף עליו ולא תגרע ממנו"? שלא יהיה נביא רשאי לחדש דבר, ולומר שהקדוש ברוך הוא צוהו במצוה זו להוסיפה למצוות התורה, או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלוש עשרה מצוות. אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך פקנה, או דרך הוראה, או דרך גזרה - אין זו תוספת; שהרי לא אמרו שהקדוש ברוך הוא צוה לעשות ערוב או לקרות המגלה בעונתה. ואלו אמרו כן, היו מוסיפין על התורה. אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגלה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לשוננו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּעֲרִיּוֹת וּבְמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, וּבְשִׁנְיָהֶם נֹאמַר:
 "וְאֲבָדְלִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים", "אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם
 מִן הָעַמִּים". וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר קִדְשָׁה'.

סֵפֶר שְׁשִׁי - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שִׁיתַּחֲזִיב אָדָם בָּהֶן
 מִי שְׁאַסֵּר עֲצָמוֹ בְּדָבָרִים - כְּגוֹן שְׁבוּעוֹת וּנְדָרִים.
 וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר הַפְּלֵאָה'.

סֵפֶר שְׁבִיעִי - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵם בְּזָרַע הָאָרֶץ
 - כְּגוֹן שְׁמִטִּין וְיוֹבְלוֹת, וּמַעֲשָׂוֹת וּתְרוּמוֹת, וּשְׂאֵר
 מִצְוֹת הַנִּגְלָלִין עִמָּהֶן מַעֲנִיבֵם. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה,
 'סֵפֶר זְרָעִים'.

סֵפֶר שְׁמִינִי - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵם כְּבִנְיָן מִקְדָּשׁ
 וְקִרְבָּנוֹת צְבוּר הַתְּמִידִין. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר
 עֲבוּדָה'.

סֵפֶר תְּשִׁיעִי - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵן בְּקִרְבָּנוֹת
 הַיְחִיד. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר קִרְבָּנוֹת'.

סֵפֶר עֲשִׂירִי - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵן בְּטַהֲרוֹת
 וּטְמֵאוֹת. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר טְהָרָה'.

סֵפֶר אֶחָד עָשָׂר - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁבִּין אָדָם
 לְחֵבְרוֹ, וְיֵשׁ בָּהֶן הֵזֶק תַּחֲלָה בְּמִמוֹן אוֹ בְּגוֹף.
 וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר נִזְיָקִין'.

סֵפֶר שְׁנַיִם עָשָׂר - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת מְכִירָה וְקִנְיָה.
 וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר קִנְיָן'.

סֵפֶר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁבִּין אָדָם
 לְחֵבְרוֹ, בְּשְׂאֵר דִּינֵינֵן שְׂאִין בְּתַחֲלָתֵן הֵזֶק - כְּגוֹן
 שׁוֹמְרִין, וּבְעֲלֵי חוּבוֹת, וּשְׁעֻנוֹת וּכְפִירוֹת. וְקִרְאתִי
 שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר מִשְׁפָּטִים'.

סֵפֶר אַרְבָּעָה עָשָׂר - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵן מְסוּרִין
 לְסִנְהֶדְרִין - כְּגוֹן מִיתוֹת בֵּית דִּין, וְקִבְלַת דְּעוּת, וְדִין
 הַמֶּלֶךְ וּמְלַחְמוֹת. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר
 שׁוֹפְטִים'.

וְזֶה הוּא חֲלוּק הַלְכוֹת שֶׁל חֲבוּר זֶה לְפִי עֲנִינִי
 הַסְּפָרִים, וְחֲלוּק הַמִּצְוֹת לְפִי עֲנִינִי הַהֲלָכוֹת.
 וְעַתָּה אֶתְחִיל לְבָאֵר כָּל מִשְׁפָּטֵי מִצְוָה וּמִצְוָה וְכָל
 הַדִּינִים הַנִּגְלָלִים עִמָּהֶן מַעֲנִינָה עַל סֵדֶר הַהֲלָכוֹת
 בְּעִזְרַת אֵל שְׂדֵי.

סֵפֶר הַמִּדְעָה

הַלְכוֹתָיו חֲמֹשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת יְסוּדֵי
 הַתּוֹרָה, הַלְכוֹת דְּעוּת, הַלְכוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה, הַלְכוֹת
 עֲבוּדָה זְרָה וְחֻקוֹת הַגּוֹיִם, הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה.

הַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה. יֵשׁ בְּכָלֶל עָשָׂר מִצְוֹת -
 שֵׁשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה
 הוּא פְּרָטֵן: (א) לִידַע שְׂיֵשׁ שֵׁם אֱלֹהִים; (ב) שְׂלֹא
 יַעֲלֶה בְּמַחְשָׁבָה שְׂיֵשׁ שֵׁם אֱלֹהִים זוֹלָתִי ה'; (ג)
 לִיְחָדוֹ; (ד) לְאַהֲבֹו; (ה) לִירְאָה מִמֶּנּוּ; (ו) לְקַדְּשׁוֹ;

כְּדִי לְבָרְכוֹ וּלְהַלְלוֹ, וּכְדִי לְהוֹדִיעַ לְדוֹרוֹת הַבָּאִים
 שְׂאֵמַת מַה שְׁהִבְטִיחֵנוּ בַּתּוֹרָה, שְׂנֹאמַר: "וּמִי גוֹי
 גָּדוֹל, אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִים אֵלָיו". וְעַל דֶּרֶךְ זֶה
 הִיא כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁהִיא מְדַבְּרִי סוּפְרִים, בֵּין
 עֲשֵׂה וּבֵין לֹא תַעֲשֶׂה.

~ יום רביעי ה' אייר ~

וְרִיאִתִּי לְחֶלֶק חֲבוּר זֶה לְאַרְבָּעָה עָשָׂר סְפָרִים:
 סֵפֶר רֵאשׁוֹן - אֲכָלָל בּוֹ כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן עֶקֶר דַּת
 מִשְׁה רַבְּנּוּ, וְצְרִיף לְהוֹדִיעַ אוֹתָם תַּחֲלַת הַכֹּל - כְּגוֹן
 יְחוּד שְׁמוֹ בְּרוּךְ הוּא, וְאַסוּר עֲבוּדָה זְרָה. וְקִרְאתִי
 שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר הַמִּדְעָה'.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וְאַסוּר עֲבוּדָה זְרָה"

עַל אִף הָאִמּוּר לְעִיל בַּעֲנִין גְּדוּרָה שֶׁל עֲבוּדָה-זְרָה,
 שְׁשִׁילְתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת מְבוּסָסֶת עַל שְׁכּוֹל וְהַבְּנָתוֹ
 שֶׁל אָדָם, מְכַל מְקוּם, כְּדִי לְהַמְנִיעַ לְחִלוּטִין מְאִיסוּר
 עֲבוּדָה-זְרָה, אִין מְסַפִּיק לְהַסְתַּמֵּךְ רַק עַל הַשְּׁכָל וּכְמוֹ
 שֶׁמְמַשִּׁיךְ שֵׁם שְׂאֵף שֶׁהִיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב "אוֹמְרָה שֶׁהִיא
 יוֹדַעַת אֵת ה' ". חֲזוּרוֹ לְלִמּוּד מַעֲשִׂיהֶן וְלַעֲבוּד ע"ז
 כְּמוֹתֵן כּו' וְכַמְעַט קֵט הִיָּה הַעִיֵּקֶר שֶׁשְׁתַּל אַבְרָהָם
 נַעֲקָר" וְכַשֵּׁם שִׁישְׂרָאֵל פָּרְשׁוּ מִעֲבוּדָה-זְרָה שֶׁל מְצִירִים
 רַק לְאַחַר ש"בַּחַר ה' יִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה הַכְּתִירִין בְּמִצְוֹת
 וְהוֹדִיעַם דֶּרֶךְ עֲבוּדָתוֹ כּו'" כִּךְ אִין לְאָדָם לְסַמּוֹךְ עַל
 שְׁלִילַת הַשְּׁכָל בְּעֲבוּדָה-זְרָה, וְעַלֵּיו לְדַבּוֹק בְּאִמּוּנָה בַּה'
 וּבְקִיּוּם כָּל הַמִּצְוֹת כּוּלָן.

לקוטי שיחות חלק כ' עמוד 103

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

סֵפֶר שְׁנִי - אֲכָלָל בּוֹ הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן תְּדִירוֹת,
 שְׂנֹצְטֵינּוּ בָּהֶן כְּדִי לְאַהֲבֹו אֶת הַמְּקוֹם וּלְזַכְּרוֹ תְּמִיד
 - כְּגוֹן קִרְיַת שְׁמוֹעַ, וְתַפְּלָה, וְתַפְּלִין, וּבְרִכּוֹת;
 וּמִיָּלָה בְּכָלֶל, לְפִי שֶׁהוּא אוֹת בְּבִשְׂרָנוּ לְהַזְכִּיר תְּמִיד
 בְּשַׁעַה שְׂאִין שֵׁם לֹא תַפְּלִין וְלֹא צִיצִית וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.
 וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר אֶהְבָּה'.

סֵפֶר שְׁלִישִׁי - אֲכָלָל בּוֹ כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן בְּזַמְנִים
 יְדוּעִים - כְּגוֹן שַׁבָּת, וּמוֹעֲדוֹת. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה,
 'סֵפֶר זְמַנִּים'.

סֵפֶר רְבִיעִי - אֲכָלָל בּוֹ הַמִּצְוֹת שֶׁל בְּעִילָה - כְּגוֹן
 קְדוּשִׁין וְגִירוּשִׁין, וְיִבּוּם וְחִלְצִיָּה. וְקִרְאתִי שֵׁם סֵפֶר
 זֶה, 'סֵפֶר נְשִׁים'.

סֵפֶר חֲמִישִׁי - אֲכָלָל בּוֹ מִצְוֹת שֶׁל בִּיאוֹת
 אֲסוּרוֹת, וּמִצְוֹת שֶׁל מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת - לְפִי שֶׁבְּשִׁנֵּי
 עֲנִינִים הָאֵלוֹ קִדְשָׁנוּ הַמְּקוֹם וְהִבְדִּילָנוּ מִן הָאֲמוֹת,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

איש עדי אשה; (מח) שלא תעדה אשה עדי איש; (מט) שלא לכתב קצקע; (נ) שלא להתגודד; (נא) שלא לעשות קרחה על מת.

הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא מהטאו לפני ה', ויתודה.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ושבעים - שש עשרה מהם מצוות עשה, ותשע וחמשים מצוות לא תעשה.

ספר אהבה

הלכותיו שש, וזה הוא סדורן: הלכות קרית שמע, הלכות תפלה וברכת כהנים, הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה, הלכות ציצית, הלכות ברכות, הלכות מילה.

הלכות קרית שמע. מצות עשה אחת, והיא לקרות קרית שמע פעמים ביום.

הלכות תפלה וברכת כהנים. יש בכללן שתי מצוות עשה: (א) לעבד את ה' בתפלה בכל יום; (ב) לברך כהנים את ישראל בכל יום.

הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה. יש בכללן חמש מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) להיות תפלין על הראש; (ב) לקשרן על היד; (ג) לקבץ מזוזה בפתחי השערים; (ד) לכתב כל איש ספר תורה לעצמו; (ה) לכתב המלך ספר שני לעצמו, כדי שיהיה לו שני ספרי תורה.

הלכות ציצית. מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית על כנפי הפסות.

הלכות ברכות. מצות עשה אחת, והיא לברך את שמו אחר אכילה.

הלכות מילה. מצות עשה אחת, והיא למול את הזכרים ביום השמיני.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, אחת עשרה מצוות עשה.

ספר זמנים

הלכותיו עשר, וזה הוא סדורן: הלכות שבת, הלכות ערובין, הלכות שביית עשור, הלכות שביתת יום טוב, הלכות חמץ ומצה, הלכות שופר וסכה ולולב, הלכות שקלים, הלכות קדוש החדש, הלכות תעניות, הלכות מגלה וחספה.

הלכות שבת. יש בכללן חמש מצוות - שתי מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשבת בשביעי; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) שלא לענש בשבת; (ד) שלא לצאת חוץ לגבול בשבת; (ה) לקדש היום בזכירה.

(ז) שלא לחלל שמו; (ח) שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהן; (ט) לשמע מן הנביא המדבר בשמו; (י) שלא לנסותו.

הלכות יעוה. יש בכללן אחת עשרה מצוות - חמש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להדמות בדרךיו; (ב) להדבק ביודעיו; (ג) לאהב את הרעים; (ד) לאהב את הגרים; (ה) שלא לשנא אחים; (ו) להוכיח; (ז) שלא להלפין פנים; (ח) שלא לענות אמללין; (ט) שלא לילך רכיל; (י) שלא לנקם; (יא) שלא לנטר.

הלכות תלמוד תורה. יש בכללן שתי מצוות - (א) ללמד תורה; (ב) לכבד מלמדיה ויודעיה.

הלכות עבודה זרה וחקות הגוים. יש בכללן אחת וחמשים מצוות - שתי מצוות עשה, ותשע וארבעים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לפנות אחר עבודה זרה; (ב) שלא לתור אחר הרהור הלב וראית העינים; (ג) שלא לגדף; (ד) שלא יעבד אותה כדרך עבודתה; (ה) שלא ישתחוה לה; (ו) שלא לעשות פסל לעצמו; (ז) שלא לעשות פסל אפלו לאחרים; (ח) שלא לעשות צורות לנואי; (ט) שלא להדיח אחרים אחריה; (י) לשרף עיר הנדחת; (יא) שלא לבנותה; (יב) שלא ליהנות מכל ממונה; (יג) שלא להסית לעבדה; (יד) שלא לאהב המסית; (טו) שלא לעזב שנאתו; (טז) שלא להצילו; (יז) שלא ללמד עליו זכות; (יח) שלא ימנע מללמד עליו חובה; (יט) שלא להתנבא בשמה; (כ) שלא לשמע מן המתנבא בשמה; (כא) שלא להתנבא בשקר, ואפלו בשם ה'; (כב) שלא לגור מהריגת נביא שקר; (כג) שלא לשבע בשם עבודה זרה; (כד) שלא לעשות אוב; (כה) שלא לעשות ידעוני; (כו) שלא להעביר למלך; (כז) שלא להקים מצבה; (כח) שלא להשתחוות על אבן משפית; (כט) שלא לטע אשרה; (ל) לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה; (לא) שלא ליהנות בעבודה זרה ובכל משמשיה; (לב) שלא ליהנות בצפוי געבד; (לג) שלא לכת ברית לעובדי עבודה זרה; (לד) שלא לחן עליהם; (לה) שלא ישבו בארצנו; (לו) שלא לנהוג במנהגותיהם ובמלבושם; (לז) שלא לנחש; (לח) שלא לקסם; (לט) שלא לעונן; (מ) שלא לחבר חבר; (מא) שלא לדרש אל המתים; (מב) שלא לשאל באוב; (מג) שלא לשאל בידעוני; (מד) שלא לכשף; (מה) שלא להקיף פאת ראש; (מו) שלא להשחית פאת זקן; (מז) שלא יעדה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ספר נשים

הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות אישות, הלכות גרושין, הלכות יבום וחליצה, הלכות נערה בתולה, הלכות שוטה.

הלכות אישות. יש בכללן ארבע מצוות - שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) לשא אשה בכתבה וקדושין; (ב) שלא תבעל אשה בלא כתבה וקדושין; (ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה; (ד) לפרות ולרבות ממנה.

הלכות גרושין. יש בכללן שתי מצוות - (א) מצוות עשה, והוא שיגרש המגרש בספר; (ב) שלא יחזיר גרושתו משנשאת.

הלכות יבום וחליצה. יש בכללן שלש מצוות - שתי מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) ליבם; (ב) לחליץ; (ג) שלא תנשא יבמה לאיש זר עד שתסור רשות היבם מעליה.

הלכות נערה בתולה. יש בכללן חמש מצוות - שלש מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) לקנס המפתה; (ב) שישא האונס אנוסתו; (ג) שלא יגרש האונס; (ד) שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה לעולם; (ה) שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו.

הלכות שוטה. יש בכללן שלש מצוות - (א) מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) לעשות לשוטה כתורת הקנאות הסדורה בתורה; (ב) שלא לתן שמן על קרבנה; (ג) שלא לתן עליו לבונה.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שבע עשרה - מהן תשע מצוות עשה, ושמונה מצוות לא תעשה.

ספר קדשה

הלכותיו שלש, וזה הוא סדורן: הלכות אסורי ביאה, הלכות מאכלות אסורות, הלכות שחיטה.

הלכות אסורי ביאה. יש בכללן שבע ושלושים מצוות - אחת מצוות עשה, ושש ושלושים מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) שלא לבא על האם; (ב) שלא לבא על אשת אב; (ג) שלא לבעל אחות; (ד) שלא לבעל בת אשת אב; (ה) שלא לבעל בת הבן; (ו) שלא לבעל בת; (ז) שלא לבעל בת הבת; (ח) שלא לשא אשה ובתה; (ט) שלא לשא אשה ובת בנה; (י) שלא לשא אשה ובת בתה; (יא) שלא לבעל אחות אב; (יב) שלא לבעל אחות אם; (יג) שלא לבעל אשת אחי האב; (יד) שלא לבעל אשת

הלכות ערובין. מצוות עשה אחת, והיא מדברי סופרים ואינה מן המגזן.

הלכות שביתת עשור. יש בכללן ארבע מצוות - שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) לשבת בו ממלאכה; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) להתענות בו; (ד) שלא לאכל ולשתות בו.

הלכות שביתת יום טוב. יש בכללן שתיים עשרה מצוות - שש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) לשבת בראשון של פסח; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) לשבת של פסח; (ד) שלא לעשות בו מלאכה; (ה) לשבת ביום חג השבועות; (ו) שלא לעשות בו מלאכה; (ז) לשבת בראש השנה; (ח) שלא לעשות בו מלאכה; (ט) לשבת בראשון של חג; (י) שלא לעשות בו מלאכה; (יא) לשבת בשמיני של חג; (יב) שלא לעשות בו מלאכה.

הלכות חמץ ומצה. יש בכללן שמונה מצוות - שלש מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) שלא לאכל חמץ ביום ארבעה עשר ממצות היום ולמעלה; (ב) להשבית שאור מארבעה עשר; (ג) שלא לאכל חמץ כל שבועה; (ד) שלא לאכל תערבת חמץ כל שבועה; (ה) שלא יראה חמץ כל שבועה; (ו) שלא ימצא חמץ כל שבועה; (ז) לאכל מצה בלילי הפסח; (ח) לספר ביציאת מצרים באותו הלילה.

הלכות שופר וסכה ולולב. יש בכללן שלש מצוות עשה; וזה הוא פּרָטָן: (א) לשמע קול שופר באחד בתשרי; (ב) לישב בספה שבעת ימי החג; (ג) לטל לולב במקדש כל שבעת ימי החג.

הלכות שקלים. מצוות עשה אחת, והיא לתן כל איש מחצית השקל בכל שנה ושנה.

הלכות קדוש החדש. מצוות עשה אחת, והיא לחשב ולדיע ולקבע חדשים באיזה יום הוא תחלת כל חדש וחדש מחדשי השנה.

הלכות תענית. מצוות עשה אחת, והיא להתענות ולזעק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שתבוא על הצבור.

הלכות מגלה וחנוכה. יש בכללן שתי מצוות עשה מדברי סופרים, ואינן מן המגזן.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ושלושים - תשע עשרה מהן מצוות עשה, ושש עשרה מצוות לא תעשה; ויש בו שלש מצוות מדברי סופרים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נמצאו פל המצוות הנכללות בספר זה, שבעים - מהן שמונה מצוות עשה, ושנים וששים מצוות לא תעשה.

ספר הפלאה

הלכותיו ארבע, וזה הוא סדורן: הלכות שבועות, הלכות נדרים, הלכות נזירות, הלכות ערכין וחרמים.

הלכות שבועות. יש בכללן חמש מצוות - אחת מצות עשה, וארבע מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא ליטבע בשמו לשקר; (ב) שלא לשא את שמו לשוא; (ג) שלא לכפר בפקדון; (ד) שלא ליטבע על כפירתו ממו; (ה) ליטבע בשמו באמת.

הלכות נדרים. יש בכללן שלש מצוות - שנים מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שישמר מוצא שפתיו ויעשה כמו שנדר; (ב) שלא יחל דברו; (ג) שיופר הנדר או השבועה, וזה הוא הפר נדרים המפרש בתורה שבכתב.

הלכות נזירות. יש בכללן עשר מצוות - שנים מצוות עשה, ושמונה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שיגדל הנזיר פרע; (ב) שלא יגלח שערו כל ימי נזרו; (ג) שלא ישטה הנזיר יין ולא תערבת יין, ואפלו חמץ שלהן; (ד) שלא יאכל ענבים לחים; (ה) שלא יאכל צמוקין; (ו) שלא יאכל חרצנים; (ז) שלא יאכל זגין; (ח) שלא יפגס לאהל המת; (ט) שלא ישמא למתים; (י) שיגלח על הקרבנות, כשישלים נזירותו או כשיטמא.

הלכות ערכין וחרמים. יש בכללן שבע מצוות - חמש מצוות עשה, ושנים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לדון בערכי אדם באשר מפרש בתורה, וזה הוא דין ערכי אדם; (ב) דין ערכי בהמה; (ג) דין ערכי בתים; (ד) דין ערכי שדות; (ה) דין מחרים נכסיו; (ו) שלא ימכר חרם; (ז) שלא יגאל חרם.

נמצאו פל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ועשרים - עשר מהן מצוות עשה, וחמש עשרה מצוות לא תעשה.

ספר זרעים

הלכותיו שבע, וזה הוא סדורן: הלכות פלאים, הלכות מתנות עניים, הלכות תרומות, הלכות מעשרות, הלכות מעשר שני ונטע רבעי, הלכות בכורים ושאר מתנות פהנה, הלכות שמטה ויובל. **הלכות פלאים.** יש בכללן חמש מצוות לא

הבן; (טו) שלא לבעל אשת אח; (טז) שלא לבעל אחות אשתו; (יז) שלא לשכב עם בהמה; (יח) שלא תביא אשה בהמה עליה; (יט) שלא לשכב עם זכר; (כ) שלא לגלות ערות אב; (כא) שלא לגלות ערות אחי האב; (כב) שלא לבעל אשת איש; (כג) שלא לבעל נדה; (כד) שלא להתחתן בגוים; (כה) שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל; (כו) שלא להרחיק דור שלישי מצרי מלבוא בקהל; (כז) שלא להרחיק דור שלישי אדומי מלבוא בקהל; (כח) שלא יבוא ממזר בקהל; (כט) שלא יבוא סריס בקהל; (ל) שלא לסרס זכר, אפלו בהמה חיה ועוף; (לא) שלא ישא כהן גדול אלמנה; (לב) שלא יבעל כהן גדול אלמנה, אפלו בלא קדושין; (לג) שישא כהן גדול בתולה בנערותה; (לד) שלא ישא כהן גרושה; (לה) שלא ישא זונה; (לו) שלא ישא חללה; (לז) שלא יקרב אדם לאחת מפל העריות, ואפלו שלא בעל.

הלכות מאכלות אסורות. יש בכללן שמונה ועשרים מצוות - ארבע מצוות עשה, וארבע ועשרים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לבדק בסימני בהמה וחייה, להבדיל בין טמאה לטהורה; (ב) לבדק בסימני העוף, להבדיל בין טמא לטהור; (ג) לבדק בסימני דגים, להבדיל בין טמא לטהור; (ד) לבדק בסימני חגבים, להבדיל בין טמא לטהור; (ה) שלא לאכל בהמה וחייה טמאה; (ו) שלא לאכל עוף טמא; (ז) שלא לאכל דגים טמאים; (ח) שלא לאכל שרץ העוף; (ט) שלא לאכל שרץ הארץ; (י) שלא לאכל רמש הארץ; (יא) שלא לאכל תולעת הפרות כשתצא לארץ; (יב) שלא לאכל שרץ המים; (יג) שלא לאכל נבלה; (יד) שלא ליהנות בשור הנסקל; (טו) שלא לאכל טרפה; (טז) שלא לאכל אבר מן החי; (יז) שלא לאכל דם; (יח) שלא לאכל חלב בהמה טהורה; (יט) שלא לאכל גיד הנשה; (כ) שלא לאכל בשר בקלב; (כא) שלא לבשלו; (כב) שלא לאכל לחם תבואה חדש; (כג) שלא לאכל קלי מן החדש; (כד) שלא לאכל פרמל מן החדש; (כה) שלא לאכל ערלה; (כו) שלא לאכל פלאי הפרם; (כז) שלא לאכל טבל; (כח) שלא לשותות יין גסך.

הלכות שחיטה. יש בכללן חמש מצוות - שלש מצוות עשה, ושנים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשחט, ואחר כך יאכל; (ב) שלא לשחט אותו ואת בנו ביום אחד; (ג) לכסות דם חיה ועוף; (ד) שלא לקח האם על הבנים; (ה) לשלח האם, אם לקחה על הבנים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בכור הבן ולתת פדיונו לפנה; (ח) לפדות פטר חמור ולתת פדיונו לפנה; (ט) לערף פטר חמור, אם לא רצה לפדותו.

הלכות שמטה ויובל. יש בכללן עשרים ושתיים מצוות - תשע מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) שתשבת הארץ ממלאכה בשביעית; (ב) שלא יעבד עבודת הארץ בשנה זו; (ג) שלא יעבד עבודת האילן בשנה זו; (ד) שלא יקצר הספיח פנגד הקוצרים; (ה) שלא יקצר הנזירים פנגד הבוצרים; (ו) שישמיט מה שתוציא הארץ; (ז) שישמיט כל הלואות; (ח) שלא יגש ולא יתבע הלואה; (ט) שלא ימנע מלהלוות קדם השמטה כדי שלא יאבד ממונו; (י) לספר שנים שבע שבע; (יא) לקדש שנת חמשים; (יב) לתקע בשופר בעשירי לתשרי כדי לצאת עבדים חפשיים; (יג) שלא תעבד אדמה בשנה זו; (יד) שלא יקצר ספיחיה פנגד הקוצרים; (טו) שלא יקצר נזיריה פנגד הבוצרים; (טז) לתן גאלה לארץ בשנה זו, והוא דין שדה אחזה ושדה מקנה; (יז) שלא תמכר הארץ לצמיתות; (יח) דין פתי ערי חומה; (יט) שלא ינחל כל שכט לוי בארץ ישראל, אלא נותנים להם ערים מתנה לשבת בה; (כ) שלא יקח שכט לוי חלק בבזה; (כא) לתן ללוים ערים לשבת ומגרישיהם; (כב) שלא ימכר מגרש עריהם, אלא גואלים לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל. נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שבע וששים - מהם שלשים מצוות עשה, ושבע ושלושים מצוות לא תעשה.

ספר עבודה

הלכותיו תשע, וזה הוא סדרן: הלכות בית הבחירה, הלכות כלי המקדש והעובדים בו, הלכות ביאת המקדש, הלכות אסורי מזבח, הלכות מעשה הקרבנות, הלכות תמידין ומוספין, הלכות פסולי המקדשין, הלכות עבודת יום הכפורים, הלכות מעילה.

הלכות בית הבחירה. יש בכללן שש מצוות - שלש מצוות עשה, ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) לבנות מקדש; (ב) שלא לבנות המזבח גזית; (ג) שלא לעלות במעלות עליו; (ד) ליראה מן המקדש; (ה) לשמר את המקדש סביב; (ו) שלא להשבית שמירת המקדש.

הלכות כלי בית המקדש והעובדים בו. יש בכללן ארבע עשרה מצוות - שש מצוות עשה,

תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) שלא לזרע זרעים כלאים; (ב) שלא לזרע תבואה או ירק בכרם; (ג) שלא להרביע בהמה כלאים; (ד) שלא לעשות מלאכה בכלאי בהמה פאחד; (ה) שלא ללבש כלאים.

הלכות מתנות עניים. יש בכללן שלש עשרה מצוות - שבע מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) להניח פאה; (ב) שלא יכלה הפאה; (ג) להניח לקט; (ד) שלא ילקט הלקט; (ה) לעזוב עוללות בכרם; (ו) שלא יעולל הכרם; (ז) לעזוב פרט הכרם; (ח) שלא ילקט פרט הכרם; (ט) להניח השכחה; (י) שלא ישוב לקחת השכחה; (יא) להפריש מעשר לעניים; (יב) לתן צדקה במסת ד; (יג) שלא יאמץ לבבו על העני.

הלכות תרומות. יש בכללן שמונה מצוות - שתיים מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) להפריש תרומה גדולה; (ב) להפריש תרומת מעשר; (ג) שלא יקדים תרומות ומעשרות זה לזה, אלא יפריש על הסדר; (ד) שלא יאכל זר תרומה; (ה) שלא יאכל אפלו תושב כהן או שכירו תרומה; (ו) שלא יאכל ערל תרומה; (ז) שלא יאכל כהן טמא תרומה; (ח) שלא תאכל חללה תרומה, ולא מן המורם מן הקדשים.

הלכות מעשר. מצוות עשה אחת - והיא להפריש מעשר ראשון בכל שנה ושנה משני הזריעה, ולתנו ללוים.

הלכות מעשר שני ונטע רביעי. יש בכללן תשע מצוות - שלש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) להפריש מעשר שני; (ב) שלא להוציא דמיו בשאר צרכי האדם, חוץ מאכילה ושתייה וסיכה; (ג) שלא לאכול בטמאה; (ד) שלא לאכול באנינות; (ה) שלא לאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלים; (ו) שלא לאכול מעשר תירוש חוץ לירושלים; (ז) שלא לאכול מעשר יצהר חוץ לירושלים; (ח) להיות נטע רביעי בלו קדש, ודינו להאכל בירושלים לבצעו כמעשר שני לכל דבר; (ט) להתרדות ודוי המעשר.

הלכות בכורים עם שאר מתנות בהנה שפגבולין. יש בכללן תשע מצוות - שמונה מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטָן: (א) להפריש בכורים ולהעלותן למקדש; (ב) שלא יאכל הפכה בכורים חוץ לירושלים; (ג) לקרות עליהן; (ד) להפריש חלה לפנה; (ה) לתת זרוע ולחנינים וקבה לפנה; (ו) לתן לו ראשית הגז; (ז) לפדות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שלא יאכלום חוץ לעזרה; (ט) שלא יאכל זר מקדשי קדשים; (י) סדר השלמים; (יא) שלא לאכל בשר קדשים קלים קדם זריקת דמים; (יב) לעשות כל מנחה כסדר מעשיה הכתובים בתורה; (יג) שלא ישם שמן על מנחת חוטא; (יד) שלא יתן עליה לבונה; (טו) שלא תאכל מנחת פהן; (טז) שלא תאפה מנחת חמץ; (יז) שיאכלו הפהנים שיירי מנחות; (יח) שיקביא כל נדריו ונדבותיו ברגל שפגע בו; (יט) שלא יאחר נדריו ונדבותיו וישאר דברים שהם חייב בהן; (כ) להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה; (כא) להביא קדשי חוצה לארץ לבית הבחירה; (כב) שלא לשחט קרבנות חוץ לעזרה; (כג) שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה.

הלכות תמידין ומוספין. יש בכללן תשע עשרה מצוות - שמונה עשרה מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטון: (א) להקריב שני כבשים בכל יום עולות; (ב) להדליק אש על המזבח בכל יום; (ג) שלא לכבותה; (ד) להרים את הדשן בכל יום; (ה) להקטיר קטרת בכל יום; (ו) להדליק נרות בכל יום; (ז) שיקריב פהן גדול מנחה בכל יום, והיא הנקראת 'חבתין'; (ח) להוסיף שני כבשים עולות בשבת; (ט) לעשות לחם הפנים; (י) מוסף ראשי קדשים; (יא) מוסף הפסח; (יב) להקריב עמר התנופה; (יג) לספור כל איש ואיש שבעה שבועות מיום הקרבת העמר; (יד) מוסף עצרת; (טו) להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל הלחם ביום עצרת; (טז) מוסף ראש השנה; (יז) מוסף יום צום; (יח) מוסף החג; (יט) מוסף שמיני עצרת.

הלכות פסולי המקדשין. יש בכללן שמונה מצוות - שתי מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטון: (א) שלא לאכל קדשים שנפסלו או שהטל בהם מום; (ב) שלא לאכל פגול; (ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנם; (ד) שלא יאכל נותר; (ה) שלא יאכל קדשים שנטמאו; (ו) שלא יאכל אדם שנטמא הקדשים; (ז) לשרף את הנותר; (ח) לשרף את הטמא.

הלכות עבודת יום הכפורים. מצוות עשה אחת - והיא שיעשה מעשה יום הכפורים כלן על הסדר כמו שכתוב בפרשת אחרי מות, הקרבנות והודוין ושלוחת השעיר וישאר העבודה.

הלכות מעילה. יש בכללן שלש מצוות - אחת מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא

ושמונה מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטון: (א) לעשות שמן המשחה; (ב) שלא לעשות פמוהו; (ג) שלא לסוף ממנו; (ד) שלא לעשות כמתכנת הקטרת; (ה) שלא להקטיר על מזבח הקטרת חוץ מן הקטרת; (ו) לשאת הארון על הכתף; (ז) שלא יסורו הפדים ממנו; (ח) שיעבד הלוי במקדש; (ט) שלא יעשה אחד במלאכת חברו במקדש; (י) לקדש הפהן לעבודה; (יא) שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים; (יב) ללבש בגדי כהנה לעבודה; (יג) שלא יקרב המעיל; (יד) שלא יזח החשן מעל האפוד.

הלכות ביאת המקדש. יש בכללן חמש עשרה מצוות - שתי מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטון: (א) שלא יפגס פהן שכור למקדש; (ב) שלא יפגס לו פהן פרוע ראש; (ג) שלא יפגס לו פהן קרוע בגדים; (ד) שלא יפגס פהן בכל עת אל ההיכל; (ה) שלא יצא פהן מן המקדש בשעת עבודה; (ו) לשלח טמאים מן המקדש; (ז) שלא יפגס טמא למקדש; (ח) שלא יפגס טמא להר הבית; (ט) שלא ישמש טמא; (י) שלא ישמש טבול יום; (יא) לקדש העובד ידיו ורגליו; (יב) שלא יפגס בעל מום להיכל ולמזבח; (יג) שלא יעבד בעל מום; (יד) שלא יעבד בעל מום עובר; (טו) שלא יעבד זר.

הלכות אסורי מזבח. יש בכללן ארבע עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה, ועשר מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטון: (א) להקריב כל הקרבנות תמימים; (ב) שלא להקדיש בעל מום למזבח; (ג) שלא ישחט; (ד) שלא יזרק דמו; (ה) שלא יקטיר חלבו; (ו) שלא יקריב בעל מום עובר; (ז) שלא יקריב בעל מום, אפלו בקרבנות הגוים; (ח) שלא יטיל מום בקדשים; (ט) לפדות פסולי המקדשים; (י) להקריב מיום השמיני והלאה. וקדם זמן זה הוא הנקרא מחסר זמן, ואין מקריבין אותו; (יא) שלא להקריב אתנן ומחיר; (יב) שלא להקטיר שאור ודבש; (יג) למלח כל הקרבנות; (יד) שלא להשביט מלח מעל הקרבנות.

הלכות מעשה הקרבנות. יש בכללן שלש ועשרים מצוות - עשר מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטון: (א) לעשות העולה כמעשיה הכתובים על הסדר; (ב) שלא לאכל בשר העולה; (ג) סדר החטאת; (ד) שלא לאכל מבשר החטאת הפנימית; (ה) שלא יבדיל בחטאת העוף; (ו) סדר האשם; (ז) שיאכלו הפהנים בשר קדשי קדשים במקדש; (ח)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

על שגגתו; (ב) שיקריב אֶשֶׁם מִי שְׁלֹא נֹדַע לוֹ אִם חָטָא אִם לֹא חָטָא עַד שִׁנְדַּע לוֹ וַיְבִיֵא חֲטָאתוֹ, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'אֶשֶׁם תְּלוּי'; (ג) שִׁיקְרִיב אֶשֶׁם הַשּׁוֹגֵג בְּמַעֲלָה אוֹ הַחֲטָא בַּגּוֹלָה אוֹ בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה אוֹ שִׁכְפַּר בְּפִקְדוֹן, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'אֶשֶׁם וְדֹאֵי'; (ד) שִׁיקְרִיב הַחֲטָא קֶרְבֵן עַל עֲבֹרוֹת יְדוּעוֹת, אִם הֵיחָה עֲשִׂיר בַּהֶמָּה, וְאִם הֵיחָה עֹף אוֹ עֲשִׂירֵית הָאֵיפָה, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'קֶרְבֵן עוֹלָה וַיִּוֹרֵד'; (ה) שִׁיקְרִיבוּ הַסַּנְהֶדְרִין קֶרְבֵן, אִם טְעוּ וְהוֹרִי שְׁלֹא כַּהֲלָכָה בְּאַחַת מִן הַחֲמוּרוֹת.

הַלְכוֹת מַחְסְרֵי כִפָּרָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) שִׁמְקִרִיב הַזֶּבֶה כְּשִׁתְּטָהֵר קֶרְבֵן; (ב) שִׁמְקִרִיב הַיּוֹלֵדֶת כְּשִׁתְּטָהֵר קֶרְבֵן; (ג) שִׁיקְרִיב הַזֶּבֶב כְּשִׁיטָהֵר קֶרְבֵן; (ד) שִׁיקְרִיב הַמְצַרֵּעַ כְּשִׁיטָהֵר קֶרְבֵן. וְאַחֵר שִׁיקְרִיבוּ קֶרְבָּנוֹתֵיהֶן, תִּגְמַר טְהֵרָתָן.

הַלְכוֹת תַּמְנוּרָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת - אַחַת מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) שְׁלֹא יִמִּיר; (ב) שִׁתְּהִיָּה הַתַּמְנוּרָה קֹדֶשׁ, אִם הִמִּיר; (ג) שְׁלֹא יִשְׁנֶה הַקֹּדְשִׁים מִקֹּדְשָׁהּ לְקֹדְשָׁהּ.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרָה זֶה, תִּשַׁע וּשְׁלֹשִׁים - עֲשָׂרִים מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְתִשַׁע עֲשָׂרֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

סֵפֶר מִתְהַרָה

הַלְכוֹתֵיו שְׂמוּנָה, וְזֶה הוּא סִדְרוֹן: הַלְכוֹת טְמֵאת מֵת, הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה, הַלְכוֹת טְמֵאת צִרְעַת, הַלְכוֹת מְטַמְּאֵי מִשְׁכָּב וּמִשׁוּב, הַלְכוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת, הַלְכוֹת טְמֵאת אֲקִלִין, הַלְכוֹת פְּלִים, הַלְכוֹת מְקוּוֹת.

הַלְכוֹת טְמֵאת מֵת. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהוּא דִּין טְמֵאת מֵת.

הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) דִּין פְּרָה אֲדָמָה; (ב) דִּין טְמֵאת מִי נִדְּהָ וְטָהֲרָתָן.

הַלְכוֹת טְמֵאת צִרְעוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׂמוּנָה מִצְוֹת - שֵׁשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) לְהוֹרוֹת בְּצִרְעַת אֲדָם כִּדְבַר הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה; (ב) שְׁלֹא יִקַּץ סִימְנֵי טְמֵאָה; (ג) שְׁלֹא יִגְלַח הַנֶּתֶק; (ד) שִׁיחִיָּה הַמְצַרֵּעַ מִפְּרָסָם בְּקִרְיַעַת בְּגָדָיו וּפְרִיַעַת רֹאשׁוֹ וְעֵטְבָהּ עַל שִׁפְסָם; (ה) טְהֵרַת צִרְעַת; (ו) שִׁיגְלַח הַמְצַרֵּעַ אֶת כָּל שְׁעָרוֹ כְּשִׁיטָהֵר; (ז) דִּין צִרְעַת הַבְּגָד; (ח) דִּין צִרְעַת הַבֵּית.

פֶּרֶטְוִן: (א) לְשֵׁלֶם הַמוֹעֵל אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסֶפֶת חֶמֶשׁ וְקֶרְבֵן, וְזֶה הוּא דִּין הַמוֹעֵל; (ב) שְׁלֹא לַעֲבֹד בְּקֹדְשִׁים; (ג) שְׁלֹא לִגְזוֹת הַקֹּדְשִׁים. נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרָה זֶה, מֵאַה וְשִׁלֵּשׁ - מִהֵן שֶׁבַע וְאַרְבָּעִים מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ וְחַמְשִׁים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

סֵפֶר הַקֶּרְבָּנוֹת

הַלְכוֹתֵיו שֵׁשׁ, וְזֶה הוּא סִדְרוֹן: הַלְכוֹת קֶרְבֵן פֶּסַח, הַלְכוֹת חֲגִיגָה, הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת, הַלְכוֹת שְׂגָנוֹת, הַלְכוֹת מַחְסְרֵי כִפָּרָה, הַלְכוֹת תַּמְנוּרָה.

הַלְכוֹת קֶרְבֵן פֶּסַח. יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ עֲשָׂרֵה מִצְוֹת - אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם עֲשָׂרֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) לְשַׁחַט הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ; (ב) שְׁלֹא לִזְבַּח אוֹתוֹ עַל הַחֶמֶץ; (ג) שְׁלֹא תִלִּין אֲמוּרָיו; (ד) לְשַׁחַט פֶּסַח שְׁנֵי; (ה) לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלֵיל חֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר; (ו) לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנֵי עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלֵיל חֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַשְּׁנֵי; (ז) שְׁלֹא יֵאכַל נֹא וּמִבְּשֵׁל; (ח) שְׁלֹא יוֹצֵא מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח חוּץ לַחֲבוּרָה; (ט) שְׁלֹא יֵאכַל מִמֶּנּוּ מִשְׁמֵד; (י) שְׁלֹא יֵאכִיל מִמֶּנּוּ לְתוֹשֵׁב אוֹ שֹׁכֵיר; (יא) שְׁלֹא יֵאכַל מִמֶּנּוּ עֵרֶל; (יב) שְׁלֹא יִשְׁבֹּר בּוֹ עֵצִים; (יג) שְׁלֹא יִשְׁבֹּר עֵצִים בְּפֶסַח שְׁנֵי; (יד) שְׁלֹא יִשְׂאִיר מִמֶּנּוּ לְבִקָּר; (טו) שְׁלֹא יִשְׂאִיר מִפֶּסַח שְׁנֵי לְבִקָּר; (טז) שְׁלֹא יִשְׂאִיר מִבֶּשֶׂר חֲגִיגַת יוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר עַד יוֹם שְׁלִישִׁי.

הַלְכוֹת חֲגִיגָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ מִצְוֹת - אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) לְהִרְאוֹת אֶת פְּנֵי ה'; (ב) לְהִגַּב בְּשִׁלְשָׁה רִגְלִים; (ג) לְשַׁמֵּחַ בְּרִגְלִים; (ד) שְׁלֹא יִרְאֶה רִיקָם; (ה) שְׁלֹא יַעֲזֹב לְוֵי מַלְשֻׁמְחוֹ וּלְתַן לוֹ מִתְּנוּחָיו בְּרִגְלִים; (ו) לְהַקְהִיל אֶת הָעַם בַּחֵג הַסְּפוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁמֵטָה.

הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּן חֶמֶשׁ מִצְוֹת - שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשִׁלֵּשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) לְהַפְרִישׁ בְּכוֹרוֹת; (ב) שְׁלֹא יֵאכַל בְּכוֹר תְּמִים חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ג) שְׁלֹא יַפְדֶּה הַבְּכוֹר; (ד) לְהַפְרִישׁ מִעֶשֶׂר בַּהֶמָּה; (ה) שְׁלֹא יִגְאַל מִעֶשֶׂר בַּהֶמָּה. וְכֻלְּתֵי הַמְּעֶשֶׂר עִם הַבְּכוֹר - לְפִי שִׁמְעֵשָׂה שְׁנֵיהֶם אֶחָד, וְהַכְּתוּב כָּלְלוּ עִמּוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְאֵת דָּמָם תִּזְרֹק" - מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמִדּוֹ, שֶׁזֶה דָּם מִעֶשֶׂר וְדָם בְּכוֹר.

הַלְכוֹת שְׂגָנוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּן חֶמֶשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטְוִן: (א) שִׁיקְרִיב הַיַּחֲדִיד קֶרְבֵן חֲטָאת קְבוּעָה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עֲשֶׂרָה מִצְוֹת - שְׁבַע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעֶשֶׂר מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) שְׁלֹא לְרֹצֵחַ; (ב) שְׁלֹא לְקַח כַּפֶּר לְנַפְשׁ רֹצֵחַ; (ג) לְהַגְלוֹת רֹצֵחַ בְּשַׂגְּנָה; (ד) שְׁלֹא לְקַח כַּפֶּר לְמַחֲיֵב גְלוֹת; (ה) שְׁלֹא יוֹמַת הַרֹצֵחַ כְּשִׁירֵצֵחַ, קֹדֶם עֲמִידָה בְּדִין; (ו) לְהַצִּיל הַנֶּרְדָּף בְּנַפְשׁוֹ שֶׁל רֹדֵף; (ז) שְׁלֹא לְחַוֵּס עַל הַרֹדֵף; (ח) שְׁלֹא לַעֲמֹד עַל דָּם; (ט) לְהַפְרִישׁ עֲרֵי מִקְלָט וּלְהַכִּין לָהֶן הַדָּרָךְ; (י) לַעֲרֹף אֶת הַעֲגֹלָה בַּנַּחֲל; (יא) שְׁלֹא יַעֲבֹד אוֹתָהּ קִרְקַע וְלֹא תַזְרַע; (יב) שְׁלֹא תִשֵּׂים דָּמִים; (יג) לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה; (יד) שְׁלֹא נִכְשִׁיל תַּמִּים בְּדָבָר; (טו) לְפָרֵק עִם מִי שֶׁנִּשְׁכַּשַׁל בְּדָרָךְ; (טז) לְטַעַן עִמוֹ; (יז) שְׁלֹא יַנְיַחְנוּ בְּדָרָךְ נִבְהֵל בְּמִשְׁאֵו וְלַדָּף לוֹ.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, שֶׁשׁ וּשְׁלֹשִׁים - מִהֵן שֶׁשׁ עֲשֶׂרָה מִצְוֹת עֲשֵׂה, עֲשָׂרִים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה.

סֵפֶר בְּנִי

הַלְכוּתֵי חֵמֶשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת מְכִירָה, הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה, הַלְכוֹת שְׂכָנִים, הַלְכוֹת שְׁלוּחֵינ וּשְׁתַּפְּיִן, הַלְכוֹת עֲבָדִים.

הַלְכוֹת מְכִירָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן חֵמֶשׁ מִצְוֹת - אַחַת מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) דִּין מִקַּח וּמִמְכָּר; (ב) שְׁלֹא יוֹנֵה בְּמִקַּח וּמִמְכָּר; (ג) שְׁלֹא יוֹנֵה בְּדָבָרִים; (ד) שְׁלֹא יוֹנֵה גֵר צָדֵק בְּמִמוֹנוֹ; (ה) שְׁלֹא יוֹנֵהוּ בְּדָבָרִים.

הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה. עֲנִין אֱלוֹי הַהֲלָכוֹת - לִידַע דִּין זֹכֶה מִן הַהֲפָקָר, הַיֵּאָדָף קִנְיָה וּבִמְהָ קִנְיָה, וְדִין נוֹתֵן מִתְנָה וּמִקְבָּל, וְאִיזוֹ מִתְנָה חוֹזֵרֵת וְאִיזוֹ אִינָה חוֹזֵרֵת.

הַלְכוֹת שְׂכָנִים. עֲנִין אֱלוֹי הַהֲלָכוֹת - לִידַע דִּין חֵלוּק הַקְּרָקָעוֹת בֵּין הַשְּׁתַּפְּיִן, וְהַרְחַקַת נִזְקֵי כָּל אֶחָד מֵהֵן מִשְׁכֵּנוֹ וּמִבְּעַל הַמְּצָר שֶׁלוֹ, וְדִין בְּעַל הַמְּצָר.

הַלְכוֹת שְׁלוּחֵינ וּשְׁתַּפְּיִן. עֲנִין אֱלוֹי הַהֲלָכוֹת - לִידַע דִּין שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם וּשְׁתַּפוֹ, וּמִשְׁפָּטֵיהֶן בְּמִקַּחַן וּמִמְכָּרָן וּבְהַפְסָדָן וּשְׁכָרָן.

הַלְכוֹת עֲבָדִים. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה מִצְוֹת - חֵמֶשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁמוֹנֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) דִּין קָנָן עֶבֶד עֲבָרִי; (ב) שְׁלֹא יִמְכֹר מִמְכַּרְת עֶבֶד; (ג) שְׁלֹא יַעֲבֹדֵנוּ בְּפָרָךְ; (ד) שְׁלֹא יִנְיַח גֵּר תּוֹשֵׁב לְרֵדוֹת בּוֹ בְּפָרָךְ; (ה) שְׁלֹא יַעֲבֹד בּוֹ עֲבוֹדַת עֶבֶד; (ו) לְהַעֲנִיק לוֹ בְּצִאתוֹ חֶפְשִׁי; (ז) שְׁלֹא יִצָּא רִיקָם; (ח) לְפָדוֹת אִמָּה עֲבָרְיָה; (ט) לִיעֲדָה; (י) שְׁלֹא תִמְכֹר; (יא) לַעֲבֹד בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי לְעוֹלָם,

הַלְכוֹת מִטְּמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב. יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) דִּין טְמֵאת נְדָה; (ב) דִּין טְמֵאת יוֹלְדֵת; (ג) דִּין טְמֵאת זָבָה; (ד) דִּין טְמֵאת זָב.

הַלְכוֹת שְׂאֵר אַבוֹת הַטְּמֵאוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) דִּין טְמֵאת נְבִלָה; (ב) דִּין טְמֵאת שְׂרִץ; (ג) דִּין טְמֵאת שְׂכַבַת זָרַע. וְעֲבוֹדָה זָרָה מִטְּמֵאָה כְּשִׂרְץ, וּטְמֵאָתָהּ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

הַלְכוֹת טְמֵאת אֶכְלִינ. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין טְמֵאת מִשְׁקִין וְאֶכְלִין וְהַכְּשָׁרָן.

הַלְכוֹת פְּלִים. וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: עֲנִין אֱלוֹי הַהֲלָכוֹת, לִידַע פְּלִים שְׁמֻקְבָּלִין טְמֵאָה מִכָּל אֱלוֹי הַטְּמֵאוֹת, וְכִלִּים שְׂאִינָם מִטְּמֵאִין, וְכִיצַד מִטְּמֵאִין הַפְּלִים וּמִטְּמֵאִין.

הַלְכוֹת מְקוֹת. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא שְׁיִטְבֵּל כָּל טְמֵא בְּמֵי מִקְוֵה וְאַחַר כֵּךְ יִטְהַר.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, עֲשָׂרִים - מִהֵן שְׁמוֹנֵה עֲשָׂרָה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה.

סֵפֶר נִזְיָקִין

הַלְכוּתֵי חֵמֶשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת נִזְקֵי מְמוֹן, הַלְכוֹת גְּנֵבָה, הַלְכוֹת גֹּזְלָה וְאַבְדָּה, הַלְכוֹת חוֹבֵל וּמִזִּיק, הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נַפְשׁ.

הַלְכוֹת נִזְקֵי מְמוֹן. יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) דִּין הַשּׁוֹר; (ב) דִּין הַהֲבָעֵר; (ג) דִּין הַבוֹר; (ד) דִּין הַהֲבָעֵרָה.

הַלְכוֹת גְּנֵבָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁבַע מִצְוֹת - שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֵמֶשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) שְׁלֹא לְגַנֵּב מְמוֹן; (ב) דִּין הַגֵּנֵב; (ג) לְצַדֵּק הַמְּאִזְנִים עִם הַמְּשַׁקְלוֹת; (ד) שְׁלֹא יַעֲשֶׂה עוֹל בַּמִּדָּה וּבַמְּשַׁקְלוֹת; (ה) שְׁלֹא יִהְיֶה לְאָדָם אֶכָּן וְאֶכָּן אִיפָּה וְאִיפָּה, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לוֹקַח וְנוֹתֵן בֵּיהֶם; (ו) שְׁלֹא יִסִּיג גְּבוּל; (ז) שְׁלֹא לְגַנֵּב נַפְשׁוֹת.

הַלְכוֹת גֹּזְלָה וְאַבְדָּה. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁבַע מִצְוֹת - שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֵמֶשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) שְׁלֹא לְגוֹל; (ב) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹק; (ג) שְׁלֹא לְחַמֵּד; (ד) שְׁלֹא לְהַתְּאוֹת; (ה) לְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזוּלָה; (ו) שְׁלֹא יַתְּעַלֵּם מִן הָאַבְדָּה; (ז) לְהַשִּׁיב הָאַבְדָּה.

הַלְכוֹת חוֹבֵל וּמִזִּיק. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין חוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ אוֹ מִזִּיק מְמוֹן חֲבֵרוֹ.

הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נַפְשׁ. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁבַע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והענשין המסורין להם, הלכות עדות, הלכות ממרים, הלכות אבל, הלכות מלכים ומלחמות.

הלכות סנהדרין והענשין המסורין להם. יש בכללן שלשים מצוות - עשר מצוות עשה, ועשרים מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטֵן: (א) למנות שופטים; (ב) שלא למנות דין שאינו יודע דרך המשפט; (ג) לנטות אחרי רבים, אם נחלקו השופטים; (ד) שלא להרג אם רבו המחייבים באיש אחד, עד שיהיו יתר שנים; (ה) שלא ילמד חוכה מי שלמד זכות בדיני נפשות; (ו) להרג בסקילה; (ז) להרג בשרפה; (ח) להרג בסיף; (ט) להרג בחנק; (י) לתלות; (יא) לקבר הנהרג ביום הריגתו; (יב) שלא תלין נבלתו; (יג) שלא להחיות מכשף; (יד) להלקות לרשע; (טו) שלא יוסיף בהכנית הלוקה; (טז) שלא להרג נקי באמדת הדעת; (יז) שלא לענש אנוס; (יח) שלא לחוס על הורג חברו או חובל בו; (יט) שלא לרחם על הדל בדין; (כ) שלא להדר גדול בדין; (כא) שלא להטות הדין על בעל עברות, אף על פי שהוא חוטא; (כב) שלא לעול משפט; (כג) שלא להטות משפט גר יתום; (כד) לשפט בצדק; (כה) שלא ליראה בדין מאיש זרוע; (כו) שלא לקח שחד; (כז) שלא לשא שמע שוא; (כח) שלא לקלל הדין; (כט) שלא לקלל הנשיא; (ל) שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הנפשים.

הלכות עדות. יש בכללן שמונה מצוות - שלש מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטֵן: (א) להעיד בבית דין למי שיש לו עדות; (ב) לדרש ולחקר העדים; (ג) שלא יורה העד בדין זה שהעיד עליו, בדיני נפשות; (ד) שלא יקום דבר בעדות אחד; (ה) שלא יעיד בעל עברה; (ו) שלא יעיד קרוב; (ז) שלא להעיד בשקר; (ח) לעשות לעד זומם פּאָשֶׁר זָמֵם לעשות.

הלכות ממרים. יש בכללן תשע מצוות - שלש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטֵן: (א) לעשות על פי התורה שיאמרו בית דין הגדול; (ב) שלא לסור מדבריהם; (ג) שלא להוסיף על התורה, לא במצוות שבכתב, ולא בפרושן שלמדנו מפי השמועה; (ד) שלא לגרע מן הכל; (ה) שלא לקלל אב ואם; (ו) שלא להכות אב ואם; (ז) לכבד אב ואם; (ח) ליראה מאב ואם; (ט) שלא יהיה הבן סורר ומורה על קול אביו ואמו.

הלכות אבל. יש בכללן ארבע מצוות - אחת מצוות עשה, ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטֵן: (א) להתאבל על הקרובים, ואפלו פהן מתטמא

אלא אם הפיל לו אדוניו אחד מראשי איבריו; (יב) שלא להסגיר עבד שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל; (יג) שלא להונות עבד זה הנצול אלינו. נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שמונה עשרה - שש מהן מצוות עשה, ושתיים עשרה מצוות לא תעשה.

ספר משפטים

הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות שכירות, הלכות שאלה ופקדון, הלכות מלוה ולוה, הלכות טוען ונטען, הלכות נחלות.

הלכות שכירות. יש בכללן שבע מצוות - שלש מצוות עשה, וארבע מצוות לא תעשה; (א) דין שכיר ושומר שכר; (ב) לתן שכר שכיר ביומו; (ג) שלא יאחר שכר שכיר אחר זמנו; (ד) שיאכל השכיר מן המחקר שיעשה בו; (ה) שלא יאכל השכיר מן המחקר שלא בשעת גמר מלאכה; (ו) שלא יולף השכיר בידו יתר על מה שאכל; (ז) שלא יחסם שור בדישו, וכן שאר בהמה.

הלכות שאלה ופקדון. יש בכללן שתי מצוות עשה וזה הוא פּרָטֵן: (א) דין השואל; (ב) דין שומר חנם.

הלכות מלוה ולוה. יש בכללן שתיים עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה, ושמונה מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטֵן: (א) להלוות לעני ונק; (ב) שלא יגש אותו; (ג) לנגש את הנכרי; (ד) שלא ימשכן בעל חוב בזרוע; (ה) להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו; (ו) שלא יאחר המשכון מבעליו העני בעת שהוא צריך לו; (ז) שלא יחבל אלמנה; (ח) שלא יחבל בלים שעושין בהם אכל נפש; (ט) שלא יתן המלוה ברבית; (י) שלא ילוה הלוה ברבית; (יא) שלא יתעסק אדם בין מלוה ולוה ברבית, ולא יעיד ביניהן, ולא יכתב שטר, ולא יערב; (יב) ללוות מן הנכרי ולהלוותו ברבית.

הלכות טוען ונטען. מצוות עשה אחת, והיא דין טוען ומודה או כופר.

הלכות נחלות. מצוות עשה אחת, והיא דין סדר נחלות.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שלש ועשרים - מהן אחת עשרה מצוות עשה, ושתיים עשרה מצוות לא תעשה.

ספר שופטים

הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות סנהדרין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

סדורן: א. הלכות יסודי התורה. ב. הלכות דעות. ג. הלכות תלמוד תורה. ד. הלכות עבודת פוכבים ומזלות וחקות העובדי כוכבים ומזלות. ה. הלכות תשובה.

1) המצוות הנכללות בהלכות הללו, הן עיקרי התורה ויסודותיה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"משך חסדך לידעיה, וצדקתך לישרי לב".

בהדרן על הש"ס שאמר האדמו"ר המהר"ש מצוין לשתי נקודות:

שתחילתו במ"ם פתוחה - "מאימתי קורין את שמע כו" וסיומו במ"ם סתומה - "ה' יברך את עמו בשלום" ובנוסף, גם תוכן פתיחתו וסיומו זהים; מתחיל בכהנים שתפקידם לברך את ישראל בשלום ומסיים בשלום - ". ה' יברך את עמו בשלום".

על דרך זה י"ל שגם הרמב"ם פתח את חיבורו במ"ם פתוחה - "משוך חסדך לידעידך" וסיימו במ"ם סתומה "כמים לים מכסים", וגם תוכן הפתיחה - "לידע שיש שם מצוי ראשון כו", זהה לתוכן הסיום - "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד. . ישיגו דעת בוראם. . מלאה הארץ דעה את ה' . . כו".

לעתיד לבוא, תהיה ידיעת אמיתות המצאו גם אצל מי שאינם יהודים כמשמעות הפסוק "כי מלאה הארץ דעה את ה' כו" שכיוונתו לכל הבריאה כולה כולל המלאכים שימלאו דעה את ה'. אלא שאצל עם ישראל יהיה ענין ידיעת ה' באופן נעלה יותר ש"יהיו כל ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים כו".

י"ן מלכות ספר המדע סימן א'
מתוך רמב"ם "פרס המלך"

יש בכללן עשר מצות: שש מצות עשה, וארבע מצות לא-תעשה, וזהו פ'טן: א) לידע שיש שם אלוה. ב) שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוה אחר זולתי ה'. ג) ליחדו. ד) לאהבו. ה) ליראה ממנו. ו) לקדש שמו. ז) שלא לחלל שמו. ח) שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהם. ט) לשמע מן הנביא המדבר בשמו. י) שלא לנסותו.

ובאור כל המצות האלו בפ'קיים אלו:

פ'ק ראשון

1) שיש מצוי ראשון, הוא אלוקי עולם אדון כל הארץ; שאינו גוף, ושהוא אחד ואין שני לו.

א. יסוד היסודות ועמוד החכמות² - לידע שיש שם³ מצוי ראשון⁴, והוא ממציא⁵ כל נמצא. וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם, לא נמצאו אלא מאמתת המצאו⁶.

ומתאבל על הקרובים; ואין אדם מתאבל על הרוגי בית דין, ולפי זה פ'לתי הלכות אלו בספר זה, שהם מעין קבורה ביום מיתה, שהיא מצות עשה; (ב) שלא ישמא כהן גדול לקרובים; (ג) שלא יפגס עם המת באהל; (ד) שלא ישמא כהן הדיוט לנפש אדם, אלא לקרובים בלבד.

הלכות מלכים ומלחמות. יש בכללן שלש ועשרים מצוות - עשר מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פ'רטן: (א) למנות מלך מישראל; (ב) שלא ימנה מקהל גרים; (ג) שלא ירבה לו נשים; (ד) שלא ירבה לו סוסים; (ה) שלא ירבה לו כסף וזהב; (ו) להחרים שבעה עממין; (ז) שלא להחיות מהן נשמה; (ח) למחות זרעו של עמלק; (ט) לזכר מה שעשה לנו עמלק; (י) שלא לשכח מעשיו הרעים ואריכותו בדרך; (יא) שלא לשכח בארץ מצרים; (יב) לשלח שלום ליושבי העיר פשערים עליה, ולדון בה כאשר מפרש בתורה, אם תשלים ואם לא תשלים; (יג) שלא לדרש שלום מעמון ומואב בלבד, פשערים עליהן; (יד) שלא להשחית אילני מאכל במצור; (טו) להתקין יד שניצאו בו בעלי המחנה להפנות בו; (טז) להתקין יתד לחפור בו; (יז) למשח כהן לדבר באוני אנשי הצבא בשעת המלחמה; (יח) להיות מארש נושא אשה ובונה בנין ונטע פרם שמחין בקנינן שנה תמימה, ומחזירין אותן מן המלחמה; (יט) שלא יעבור עליהן דבר, ולא יצאו אפלו לצרכי העיר וצרכי הגדוד וכל הדומה להן; (כ) שלא לערץ ולחזר לאחור בשעת מלחמה; (כא) דין יפת תאר; (כב) שלא תמכר יפת תאר; (כג) שלא יכבשנה לעבדות אחר שנובעלה.

נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, ארבע ושבעים - מהן שבע ועשרים מצוות עשה, ושבע וארבעים מצוות לא תעשה.

ונמצאו כל ההלכות של ארבעה עשר ספר, שלש ושמזנים הלכות.

ועתה אתחיל לבאר משפטי כל מצוה ומצוה, וכל הדינין הנגללין עמה מענינה על סדר ההלכות, בעזרת שדי ברוך הוא.

~ יום חמישי ו' אייר ~

הלכות יסודי התורה

משך חסדך לידעיה וצדקתך לישרי לב ספר ראשון והוא ספר המדע הלכותיו חמש. וזה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כל שאר הגלגלים, ובסיבובו התמידי מסבב הוא גם אותם והם מקיימים בזה את העולם. על הגלגלים ידובר להלן בפרק ג. (13 בחזק. 14) בזמן והתמדה. (15) שהרי הגלגל הוא גוף, וכל גוף אינו מתנועע מעצמו בלי כוח מניע אחר זולתו. (16) שאלמלי היה גוף שיש לו קץ ותכלית, לא היה הגלגל סובב תמיד בלי קץ וסוף. ועוד: אלמלי היה מניע הגלגל גוף, היה מתנועע גם הוא יחד עם הגלגל המנוע על ידו, שהרי כלל הוא שאין גוף מניע מבלי שיתנועע גם הוא (מורה-נבוכים חלק ב, הקדמה ט). והיות שכל מתנועע צריך למניע אשר יסבב תנועתו - אם כן אין לדבר סוף! אלא על כורחך אתה אומר: שהמצוי הראשון המניע את הגלגל - אינו גוף (השווה מורה-נבוכים חלק ב, א).

ו. וידיעת דבר זה - מצות עשה, שנגאמר: "אנכי ה' אלהיך" 17. וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה, עובר בלא-תעשה, שנגאמר: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", וכופר בעקר 18, שזהו העקר הגדול שהפלו 19 תלוי בו.

(17) (מכות כד.), כלומר: אנוכי ה' מחוייב המציאות, ולפיכך - אנוכי גם "אלוקיך", ועליך להכיר באלקותי ולעבדני. (18) בעיקרו של עולם, בהקדוש-ברוך-הוא. (19) מציאות אלוקים ואחדותו הוא עיקר גדול, והכופר בו - כופר בכל.

ז. אלוה זה אחד הוא ואינו שנים, ולא יתר על שנים, אלא אחד שאין פיתודו אחד מן האחדים הנמצאים בעולם; לא אחד פמין שהוא כולל אחדים הרבה 20. ולא אחד פגוף, שהוא נחלק למחלקות ולקצוות 21; אלא יהוד, שאין יחוד אחר פמותו בעולם. אלו היו אלהות הרבה, היו גופין וגויות, מפני שאין הנמנים 22 השוין בפציאותן נפרדין זה מזה, אלא פמארעין שארעו פגופות והגויות. ואלו היה היוצר גוף וגויה, היה לו קץ ותכלית, שאי אפשר להיות גוף שאין לו קץ; וכל שיש לגופו קץ ותכלית, יש לכוונו קץ וסוף. ואלהינו, פרוף שמו, הואיל וכחו אין לו קץ ואינו פוסק, שהרי הגלגל סובב תמיד - אין פחו פחו גוף; והואיל ואינו גוף, לא יארעו לו מארעות הגופות פדי שיהא נחלק ונפרד מאחר. לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד 23. וידיעת דבר זה - מצות עשה, שנגאמר: "ה' אלהינו ה' אחד" 24.

(20) מין האדם, למשל, כולל אישים רבים. (21) גוף האדם מורכב מחלקים שונים: חומר וצורה, אברים שונים פנימיים וחיצוניים. וכן כל גוף גשמי אחר יש לו קצוות: אורך רוחב ועומק. (22) דברים הניתנים להימנות. (23) בהלכה זו הוכיח הרמב"ם ז"ל במופת הגיוני את אחדותו המוחלטת של המצוי הראשון, הקדוש-ברוך-הוא: שהרי אם נאמר [=ח"ן], למשל, שיש שני אלוקות שווים במציאות ובמעלה ואין אחד עילה לשני - אז בהכרח יתחייב שהם גופים;

(2) המחקריות. רבינו ז"ל התכוון להתחיל חיבורו בשם המיוחד על דרך: "שויתי ה' לנגדי תמיד", ורמזו בארבעת ראשי התיבות הראשונות. (3) אין פירושו כאן כיחס המקום: שם ולא פה, אלא שימוש-לשון רגיל בערבית הוא, לחייב או לשלול מציאותו של איזה דבר: יש שם, אין שם; ורבינו העביר אותו מלשון ערב ללשון עבר (רבי שמואל אבן-תיבון בפתיחתו למורה-נבוכים). (4) נמצא ראשון שהוא קדמון לכל דבר אחר שבעולם וגם לזמן, כלומר: שאין לו תחילה וראשית. (5) בורא הכל יש מאין. (6) ממקור מציאותו האמיתית, הנצחית, נובעת ומתקיימת כל המציאות.

ב. ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי - אין דבר אחר יכול להמצאותו 7.

(7) כי המצוי הראשון אינו רק ממציא הנמצאים ובוראם, אלא גם מחיה את כולם ומקיימם, הוא סיבת קיומם - ולפיכך לא יוכלו להתקיים אף רגע בלעדיו.

ג. ואם יעלה על הדעת, שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים - הוא לבדו יהיה מצוי, ולא יבטל הוא לבטולם 8; שכל הנמצאים צריכין לו, והוא, פרוף הוא, אינו צריך להם ולא לאחד מהם, לפיכך אין אמתתו פאמתת 9 אחד מהם.

(8) שהרי מציאותו היא מציאות עצמית, בלתי תלויה באחרים כמציאות שאר הנמצאים שהיא תלויה בו, במצוי הראשון - ולכן קיומו נצחי ולא יחדל להיות אפילו כשכל הנמצאים ייבטלו והיו כלא היו. (9) מציאותם של שאר הנמצאים אינה מוכרחת, שהרי תלויים הם באחרים, בסיבה שסיבה למציאותם - ולפיכך הם רק אפשרי המציאות: אפשר שיתקיימו ואפשר שלא יתקיימו; אבל המצוי הראשון והקדמון לכל דבר שאין סיבה למציאותו, אמיתת מציאותו היא הכרחית - ולפיכך הוא מחוייב המציאות, ואי-אפשר שלא יימצא.

ד. הוא שהנביא אומר: "וה' אלהים אמת" 10 - הוא לבדו האמת, ואין לאחר אמת פאמתתו. והוא שהתורה אומרת: "אין עוד מלבדו", כלומר: אין שם מצוי אמת מלבדו פמותו 11.

(10) וכדברי חז"ל על הפסוק הזה: "מהו 'אמת'?" שהוא אלוקים חיים ומלך עולם" (ירושלמי, ברכות פרק א, הלכה ה). (11) זולתו אין בכל המציאות מצוי נצחי וקיים כמותו.

ה. המצוי הזה הוא אלהי העולם, אדון כל הארץ. והוא המנהיג הגלגל 12 בכח שאין לו קץ ותכלית 13, בכח שאין לו הפסק 14; שהגלגל סובב תמיד, ואי אפשר שישב בלא מספב 15; והוא, פרוף הוא, המסבב אותו בלא יד ובלא גוף 16.

(12) כמו: המנהיג את הגלגל. חסרה פה מלת הפעול "את", כמנהג לשון המשנה וסגנונה, הוא הגלגל העליון המקיף את

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא מה שהיא יכולה לראות (מדרש "שוחר טוב" פרק א).
29) (מכילתא בשלח). (30) (ראש השנה יז:). (31) מכיוון
שלכל אחד הוא נגלה בצורה ודמות אחרת, אות הוא שאין
לו צורה ודמות כל עיקר, והכל רק במחזה. (32) מהותו
האמיתית של הקדוש-ברוך-הוא תעלומה היא, ולא יגיע
האדם לעולם לחקר תכליתה.

י. מהו זה שפקש משה רבנו להשיג כשאמר:
"הראני נא את פבדך?" - פקש לידע אמתת המצאו
של הקדוש-ברוך-הוא, עד שיהיה ידוע בלבו כמו
ידעת אחד מן האנשים, שראה פניו ונחקה צורתו
בלבו, שנמצא אותו האיש נפרד בדעתו משאר
האנשים. כך פקש משה רבנו להיות מציאות
הקדוש-ברוך-הוא נפרדת בלבו משאר מציאות
הנמצאים, עד שידע אמתת המצאו באשר היא.
והשיבו ברוך הוא, שאין פח בדעת האדם החי,
שהוא מחבר מגוף ונפש, להשיג אמתת דבר זה על
בריו. והודיעו ברוך הוא, מה שלא ידע אדם לפניו
ולא ידע לאחוריו, עד שהשיג מאמתת המצאו דבר,
שנפרד הקדוש-ברוך-הוא בדעתו משאר הנמצאים,
כמו שיפרד אחד מן האנשים שראה אחריו והשיג
כל גופו ומלבושו בדעתו משאר גופי האנשים. ועל
דבר זה רמז הכתוב ואמר: "וראית את אחרי, ופני
לא יראו"³³.

33) תוכן הלכה זו הוא: ביקש משה רבנו להכיר לדעת את
מהותו של הקדוש-ברוך-הוא לאמיתה כאשר היא, עד כדי
כך שיוכל להבדיל בין מציאותו למציאות שאר הנמצאים,
כמו שיכיר אדם את רעהו שהסתכל בפניו ונתרשמה צורתו
בזיכרונו היטב שלא יחליפהו באיש אחר. על זה קיבל משה
רבנו תשובה: "וראית את אחורי, ופני לא יראו", כלומר:
הקשית לשאול. אמנם, תשיג את מהותי יותר מהקודמים
לפניך והבאים אחרך, אבל גם כן אך את מקצתה ולא כולה
— כי לא יראני האדם וחי": אדם חי, המחובר מגוף ונפש,
אין כוח בדעתו להשיג מהותי כאשר היא (עיין שמונה
פרקים פרק ז; מורה נבוכים חלק א, נד).

יא. וכיון שנתברר שאינו גוף וגויה, יתברר שלא
יארע לו אחד ממאצעות הגופות - לא חבור ולא
פרוד³⁴, לא מקום ולא מדה, לא עליה ולא ירידה,
ולא ימין ולא שמאל, ולא פנים ולא אחור, ולא
ישיבה ולא עמידה; ואינו מצוי בזמן³⁵ עד שיהיה
לו ראשית ואחרית ומגזן שנים; ואינו משתנה,
שאין לו דבר שיגרום לו שנוי; ואין לו לא מות ולא
חיים, פחזי הגוף החי³⁶; ולא סכלות ולא חכמה,
פחכמת האיש החכם³⁷; לא שנה ולא הקיצה³⁸, ולא
כעס ולא שחוק, ולא שמחה ולא עצבות, ולא
שתיקה ולא דבור פדבור גני-אדם. וכך אמרו

שאם לא כן, במה יהיו נפרדים זה מזה להימנות בתור
שניים? הלא כל הדברים הנמנים נבדלים זה מזה על ידי
איזה שינוי, על ידי איזה מאורע ומקרה שיש בזה מה שאין
בוה. למשל, שתי מטבעות יצוקות ביציקה אחת והן שוות
בכל זו לזו, בכל זאת נפרדות הן אחת מחברתה על ידי
מקרה המקום, שכל אחת תופסת לעצמה מקום מיוחד. ויש
בהן, איפוא, שינוי מקומי המבדיל ביניהן — ושינויים או
מקרים כאלה יחולו רק בגופים. ומאחר שכבר הוכח למעלה
(הלכה ה) על ידי תנועת הגלגל הנצחית, שמניעו ומסבכו
בלי קץ ותכלית אינו גוף ואין בו, איפוא, משיגי הגוף,
שינויים ומקרים גופניים — ממילא יתחייב מזה, שהוא אחד
ואין שני לו. (24) השווה פירושו המשנה לרבינו (סנהדרין
פרק י, היסוד השני).

ח. הרי מפרש בתורה ובנביאים²⁵, שאין הקדוש-
ברוך-הוא גוף וגויה, שנאמר: "כי ה' אלהיכם הוא
אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת", והגוף לא
יהיה בשני מקומות; ונאמר: "כי לא ראיתם כל
תמונה". ונאמר: "ואל מי תדמיוני ואשונה"; ואלו
היה גוף, היה דומה לשאר גופים.

25) אחרי שהוכיח במופת הגיוני שהקדוש-ברוך-הוא אינו
גוף, הוא מחזר כאן להביא ראיה להוכחתו גם מהתנ"ך.

ט. אם-כן, מהו זה שכתוב בתורה: "ותחת רגליו";
"כתובים באצבע אלהים"; "יד ה'"; "עיני ה'";
"אזני ה'", וכיוצא בדברים האלו²⁶? הכל לפי דעתן
של בני-אדם הוא, שאינן מפירין אלא הגופות²⁷,
ודברה תורה כלשון בני-אדם²⁸. והפל פנויים הן,
שנאמר: "אם שנותי פרק תרבי" - וכי הרב יש-לו,
ובחרב הוא הורג? אלא משל, והפל משל. ראיה
לדבר זה שנביא אחד אומר שראה הקדוש ברוך
הוא: "לבושה כתלג חרן", ואחד ראהו חמוץ
בגדים מבצרה; משה רבנו עצמו ראהו על הים
פגבור עושה מלחמה²⁹, ובסיני - פשליח-צבור
עטוף³⁰. לומר, שאין לו דמות וצורה³¹, אלא הפל
במראה הנבואה ובמחזה. ואמתת הדבר³² אין דעתו
של אדם מבין, ולא יכולה להשיגו ולחקרו. וזה
שאמר הכתוב: "החקר אלוה תמצא, אם עד תכלית
שדי תמצא".

26) הלא כל אלה אברי גוף הם? (27) כדברי רבינו
(מורה-נבוכים חלק א, כו): "כי לא ישיגו ההמון בתחילת
מחשבתם מציאות כי אם לגשם בלבד, לדבר שיש לו גוף;
וכל מה שאין לו גוף או אינו נמצא בגוף — אינו לדעתם
נמצא. (28) (ברכות לא). כדי שיבינו לדבריה מדברת
התורה בכינויים ובציורי דיבור הלקוחים מתוך חיי האדם
וסביבתו. וזוהי כוננת חז"ל במאמרם: "אשריהם צדיקים
הנביאים שהם מדמים הצורה ליוצרה, אלא אין משמיעים
לאוזן — אלא מה שהיא יכולה לשמוע, ואין מראים לעין —

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ב. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים והגדולים, ויראה מהן חקמתו, שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפארו ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול. כמו שאמר דוד: "צמאה נפשי לאלהים לאל חי". וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו ויירא ויפחד, ויודע שהוא ברירה קטנה, שפלה, אפלה, עומדת בדעת קלה, מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד: "כי אראה שמיה מעשה אצבעתיך - מה אנוש כי תזכרנו". ולפי הדברים האלו, אני מבאר פללים גדולים ממעשה רבון העולמים, כדי שיהיו פתח למבין לאהב את השם; כמו שאמר חכמים בענין אהבה, שמתוך כך אתה מפיר את מי שאמר והיה העולם.

2) ומעריך לעומתם את אפסות האדם ומן ערכו. מיד הוא נסוג אחור מתוך רגש של נחיתות ופחיתות, כמו שהוא הולך ומבאר. 3) הכוונה לאלהים, סמל שלמות הדעת. ובמקרא: תמים דעים (איוב לו, טז). 4) האמורים בענין, שמתוך הסתכלות והתבוננות בנפלאות תמים דעים, באים לידי אהבתו ויראתו. 5) 'ספרי', ואתחנן. 6) מתוך עיון והתבוננות בתורת ה' ומצוותיה.

ג. כל מה שבא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו נחלק לשלשה חלקים: מהן ברואים, שהן מחברים מגלם וצורה, והם היום ונפסדים תמיד, כמו גופות האדם והבהמה והצמחים והמתכות. ומהן ברואים, שהן מחברים מגלם וצורה, אבל אינן משתנים מגוף לגוף ומצורה לצורה כמו הראשונים, אלא צורתן קבועה לעולם בגלמם ואינן משתנים כמו אלו, והם הגלגלים והפוככים שבהן. ואין גלמם פשאר גלמים¹² ולא צורתם פשאר צורות. ומהן ברואים - צורה בלא גלם כלל, והם המלאכים, שהמלאכים אינם גוף וגויה, אלא צורות נפרדות זו מזו.¹³

7) עולם השפל, זהו העולם שלנו. עולם הגלגלים והכוכבים. ועולם המלאכים, כמו שהוא הולך ומבאר. 8) חומר, כמו: גולמי כלי עץ (כלים יב, ז), חומר מחוסר צורה ותבנית. 9) היא נפש החומר ועצמותו, אשר בה יתעצם החומר ויכדל משאינו מינו. למשל: השכל הוא צורת האדם, כי בו יתעצם ויתייחד למין מיוחד, מין "מדבר", ונבדל בזה משאר בעלי החיים. ולפיכך נקרא אדם המחוסר שכל - גולה ונבדלת "צורה" מ"תבנית", שזו האחרונה היא צורה גשמית, חיצונית ונראית לעינים, כמו: תבנית יד, בעוד ש"צורה" היא רוחנית מופשטת, ומושגת רק בשכל. 10) מתהווים, ונפרדים תמיד ליסודות שמהם נתהוו.

חכמים³⁹: אין למעלה, לא ישיבה ולא עמידה⁴⁰, ולא ערך ולא עפוי⁴¹.

34) לא הרכבה ולא הפרדה. כל המקרים והפעולות המנויים כאן הם משיגי הגוף. ולא ישיגו, איפוא, את המצוי הראשון שאינו גוף. 35) שהרי קדמון הוא לכל דבר וגם לזמן, כאשר כבר אמרנו; וכמו שאין לו תחילה וראשית, כך אין לו סוף ותכלית. 36) שהם תוספת לגוף האדם; והמצוי הראשון שאינו גוף ואינו מורכב אין לו שום תוספת - אלא הוא והחיים מהות אחת היא. 37) שהיא תוספת על מהותו; אבל הוא לא כן: הוא - החכמה, והחכמה - הוא. 38) לפי נוסח אוכספורד. שם פעולה בהפעיל משורש קוץ אחי קוץ, והוראתו: יקיצה משינה. ברוב הדפוסים הנוסח: הקיצה - שם פעולה שנגזר בטעות משם הפועל הקיץ: אשבעה בהקיץ תמונתך (תהלים יז, א). עיין בדברי רש"י (בבא בתרא י. 39) (חגיגה טו. 40) בגמרא שלנו חסר "ולא עמידה". ורש"י בפירושו מעיר: "ולא עמידה" לא גרסינן. 41) הרמב"ם בפירושו למשנה (סנהדרין פרק י) פירש: "לא ערך ולא עפוי" - לא פירוד ולא חיבור. "עורף" הוא סמל הפירוד, ו"עפוי" מלשון: ועפו בכתף פלשתים (ישעיה יא, יד), שפירושו: יתחברו (עיין שם). ויש מפרשים: "עפוי" משורש: עפה. שפירושו: סבור והתגלגל, אופנים לא עפו (מדרש-רבה, יתרו), וכה פירושו: לא עורף - דבכל צדדיהם יש רק פנים (רש"י, חגיגה טו). ולא עפוי - ולא סבור, על דרך: לא יסבו בלכתן, איש אל עבר פניו ילכו (יחזקאל א, ט), ולדעת רש"י: עפוי - לשון עייפות.

ב. והואיל והדבר כן הוא - כל הדברים הללו וכיוצא בהן, שנאמרו בתורה ובדברי הנביאים, הכל משל ומליצה הן; כמו שנאמר: "יושב בשמים ישחק", "כעסוני בהבליהם", "פאשר שש ה'", וכיוצא בהן; על הכל אמרו חכמים: דברה תורה כלשון בני אדם. וכן הוא אומר: "האתי הם מכעיסים", הרי הוא אומר: "אני ה' לא שניתני", ואלו היה פעמים כועס ופעמים שמח, היה משתנה⁴². וכל הדברים האלו אינן מצויין אלא לגופים האפלים, השפלים, שכני בתי המר, אשר בעפר יסודם⁴³. אבל הוא, ברוך הוא, יתברך ויתרום על כל זה.

42) "מלך בשר ודם כשהוא בכעס אינו ברצון; אבל הקדוש-ברוך-הוא אינו כן, אלא גם כשהוא בכעס הוא ברצון" (מדרש שוחר טוב, פרק ב). 43) (איוב ד, ט).

פרק שני

1) שמצוה לאהוב את ה'; שכל הברואים מחולקים לשלושה חלקים; ראשי פרקים על מעשה מרכבה.

א. האל הנקבד והנורא הזה, מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר: "ואהבת את ה' אלהיך", ונאמר: את ה' אלהיך תירא.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ז. שְׁנוּי שְׁמוֹת הַמְּלָאכִים - עַל שֵׁם מַעֲלָתָם הוּא. וּלְפִיכֶן נִקְרְאוּ 'חַיֹּת הַקֶּדֶשׁ', וְהֵם לְמַעַלָּה מִן הַכֹּל, וְאוֹפְנִים וְאֶרְאָלִים וְחַשְׁמָלִים וְשֹׁרְפִים וּמְלָאכִים וְאֱלֹהִים וּבְנֵי אֱלֹהִים וְכַרְוּבִים וְאִישִׁים - כָּל אֱלוֹ עֲשָׂרָה הַשְּׁמוֹת²¹ שֶׁנִּקְרְאוּ בְהֵן הַמְּלָאכִים, עַל שֵׁם עֲשָׂר מַעֲלוֹת שֶׁלָּהֶן הֵן. וּמַעֲלָה שְׂאִין לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה, אֲלֵא מַעֲלַת הָאֵל בְּרוּךְ הוּא, הִיא מַעֲלַת הַצּוּרָה שֶׁנִּקְרְאת חַיֹּת; לְפִיכֶן נֶאֱמַר בְּנִבְיָאָה, שֶׁהֵן תַּחַת פְּסָא הַכְּבוֹד. וּמַעֲלָה עֲשִׂירִית הִיא מַעֲלַת הַצּוּרָה שֶׁנִּקְרְאת 'אִישִׁים', וְהֵם הַמְּלָאכִים הַמְּדַבְּרִים עִם הַנְּבִיאִים וְנִקְרְאוּ לָהֶם בְּמִרְאֵה הַנְּבִיאוּת; לְפִיכֶן נִקְרְאוּ אִישִׁים, שֶׁמַּעֲלָתָם קְרוּבָה לְמַעֲלַת דַּעַת בְּנֵי אָדָם.

21) עשרת המלאכים הללו לשמותם בצוותא חדא, נזכרים גם בזוהר (שמות, בא) ורק בשינוי סדר.

ח. וְכָל הַצּוּרוֹת הָאֵלוֹ חַיִּים וּמְפִירִין אֶת הַבּוֹרָא וְיוֹדְעִים אוֹתוֹ דְּעָה גְדוּלָּה עַד לְמֵאֵד - כָּל צוּרָה וְצוּרָה לְפִי מַעֲלָתָהּ, לֹא לְפִי גְדוּלוֹ²². אֲפִלוּ מַעֲלָה הִרְאִישׁוֹנָה²³ אֵינָה יְכוֹלָה לְהַשִּׁיג אֶמְתַּת הַבּוֹרָא כְּמוֹ שֶׁהוּא, אֲלֵא דַּעְתָּהּ קִצְרָה לְהַשִּׁיג וְלִידַע; אֲבָל מִשְׁגַּת וְיוֹדְעַת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁמִּשְׁגַּת וְיוֹדְעַת צוּרָה שֶׁלְּמִטָּה מִמֶּנָּה. וְכֵן כָּל מַעֲלָה וּמַעֲלָה, עַד מַעֲלָה עֲשִׂירִית, גַּם הִיא יוֹדְעַת הַבּוֹרָא דְּעָה, שְׂאִין כֹּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַמְּחַבְּרִים מִגְּלָם וְצוּרָה יְכוֹל לְהַשִּׁיג וְלִידַע כְּמוֹתָהּ. וְהַכֹּל אֵינָן יוֹדְעִין הַבּוֹרָא כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדַע עַצְמוֹ²⁴.

22) כל אחת מהצורות, מכירה את הבורא לא לפי גדלו האמיתי, אלא לפי מעלתה היא ולפי כח השגתה בלבד. ויש סוברים שהנוסח הנכון הוא: "לפי מעלתה ולפי גדלה". וכן מוכח הדבר לקמן בפרק ג, ה"ט (הגהות האדר"ת). 23) חיות הקודש. ואמרו חז"ל: "והחיות עומדות אצל כסא כבודו, ואינן יודעות מקום כבודו" (פרקי דרבי אליעזר, פרק ד). כמו כן: "לא יראני האדם וחי". מהו וחי? אמר רבי עקיבא: אף החיות הנושאות את הכסא, אינן רואות את הכבוד (במדבר רבה, סוף פרשת נשא). 24) כמו: את עצמו, שרק ידיעתו שלימה ואמיתית.

ט. כָּל הַנְּמַצְאִים חוּץ מִן הַבּוֹרָא, מַצּוּרָה הִרְאִישׁוֹנָה²⁵ עַד יְתוּשׁ קֶטַן שֶׁיְהִיָּה בְּטַבּוֹר הָאֶרֶץ²⁶ - הַכֹּל מִכֹּחַ אֶמְתַּתוֹ נִמְצָאוּ. וְלְפִי שֶׁהוּא יוֹדַע עַצְמוֹ וּמְפִירֵי גְדֻלָּתוֹ וְתַפְאֵרְתוֹ וְאֶמְתַּתוֹ, הוּא יוֹדַע הַכֹּל, וְאִין דְּבַר נַעֲלָם מִמֶּנּוּ²⁷.

25) חיות הקודש. 26) בכדור הארץ. כל נקודה שבכדור, הוא טבורו ומרכזו. 27) גם הבנאי יודע על-פי התכנית שתכנן ברוחו - עוד בטרם גשתו אל המלאכה - את צורת הבנין לכל מוצאיו ומובאיו, ומכל-שכן הבורא יתברך.

י. הַקֶּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְפִיר אֶמְתוֹ וְיוֹדַע אוֹתָהּ כְּמוֹ

11) הם ארבעת סוגי היצורים שעל כדור הארץ: דומם, צומח, חי, מדבר. ומנויים פה בסדר מהופך, מלמעלה למטה. 12) שהם בני חלוף, ההווים ונפסדים תמיד - אלא בניקיימא הם ואינם משתנים. 13) נפרדות ונפשטות מכל חומר, ונבדלות הן אחת מחברתה ע"י מעלתן (עיין להלן, הלכה ה). ורבינו ז"ל בספרו (מו"נ ח"ב, י) מבאר את מאמר המדרש (ב"ר פרק סח), ש"המלאך הוא שלישו של עולם", על-פי שיטתו כאן, שהעולם נחלק לשלושה חלקים - ועולם המלאכים הוא, איפוא, שלישי העולם.

ד. וּמַהוּ זֶה שֶׁהַנְּבִיאִים אוֹמְרִים, שֶׁרְאוּ הַמְּלָאךְ אֲשֶׁר וּבַעַל כְּנָפַיִם¹⁴? הַכֹּל בְּמִרְאֵה הַנְּבִיאוּת וְדַרְךְ חִידָה, לֹמַר שְׂאִינוֹ גוֹף, וְאִינוֹ כְּבֹד בְּגוֹפּוֹת הַכְּבָדִים¹⁵; כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַכְלָה הוּא', וְאִינוֹ אֲשֶׁר אֲלֵא מְשָׁל; וְכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲשֵׂה מְלָאכֶיךָ רִחוּת"¹⁶.

14) והלא המלאך הוא צורה בלי גולם, אי-גופני, ואיך יתואר כאש ובעל כנפים שהם גופים מורכבים? 15) כמים או עפר, אלא קלים הם כאש ורוח. אבל כל זה הוא רק דרך משל וחידיה לשבר את האוזן, ולאמיתו של דבר - הם צורות נפרדות ואינם גופנים כל עיקר (השווה מו"נ ח"א, מט). 16) וסופו של הפסוק: "משרתיו אש לטהט": פעם אש, ופעם רוח - לומר לך: שאינם לא זה ולא זה, אלא הכל לפי כח הדמיון של הנבואה (מעשה רוקח).

ה. וּבְמָה יִפְרְדוּ¹⁷ הַצּוּרוֹת זוּ מִזוֹ, וְהִרְי אֵינָן גּוֹפִין¹⁸ לְפִי שְׂאִינָן שׁוֹיִן בְּמִצִּיאוֹתָן, אֲלֵא כָּל אֶחָד מֵהֵן לְמִטָּה מִמַּעֲלָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְהוּא מְצוּי מִכְחוֹ, זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה¹⁹, וְהַכֹּל נִמְצָאִים מִכְחוֹ שֶׁל הַקֶּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְטוּבוֹ. וְזֶהוּ שֶׁרְמָזוּ שְׁלֵמָה בְּחֻקְמָתוֹ וְאָמַר: 'כִּי גִבַּה מַעַל גְּבַה שְׁמִיר'²⁰.

17) במקום: תִּפְרְדָּהּ, על-דרך לשון המשנה: הנשואות יתארסו והארסות יינשאו (יבמות מא). ואולי, מפני שהמכוון ב"צורות" הם המלאכים, על כן משמשים בהן זכר ונקבה בערבוביא. 18) ושינויים גופניים לא יחולו בהם - במה, איפוא, ייפרדו המלאכים שיהיו ניכרים ונבדלים זה מזה? 19) הם נפרדים במציאותם ובטיב מעלתם: שכל אחד הוא עלול לשני שממעל לו ומצוי מכווחו (עיין למעלה פ"א, ה"ז): וכולם יחד נמצאים מכוח אמיתות מציאותו של המצוי הראשון. 20) כלומר: עולם הגלגלים שומר על העולם השפל, עולם היסודות ויסודותיו יתקיימו: עליהם, על הגלגלים, שומר עולם המלאכים שהם עילתם וצורתם. וממעל לכולם - הקדוש-ברוך-הוא, שהוא עילת העילות וצורת העולם.

ו. זֶה שֶׁאֶמְרָנוּ: 'לְמִטָּה מִמַּעֲלָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֵינָה מַעֲלַת מְקוֹם, כְּמוֹ אֲדָם שִׁיּוֹשֵׁב לְמַעַלָּה מִחֲבֵרוֹ; אֲלֵא כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִין בְּשִׁנֵּי חֻקְמִים שֶׁאֶחָד גְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ בְּחֻקְמָה, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִמַּעֲלָתוֹ שֶׁל זֶה; וְכְמוֹ שְׂאוֹמְרִים בְּעֵלָה, שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִן הַעֲלוּל.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

33) על שם המרכבה שראה יחזקאל כשנגלו לו מראות אלוקים (יחזקאל א). ואף-על-פי שהשם "מרכבה" לא נזכר בפירושו בכל המראה, אולם נקרא כך בפי חכמינו, מפני שראה במראה מתחת לכסא הכבוד ארבע חיות - וזוהי דמות מרכבה, כמו שנאמר: ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה (מלכים-א י, כט). ללמדך, שסתם שם "מרכבה" נאמר על קיבוץ של ארבעה אישים (מ"ג ח"א, ע).

יב. צוה חכמים הראשונים³⁴, שלא לדרש בדברים אלו אלא לאיש אחד בלבד, והוא שיהיה חכם ומבין מדעתו; ואחר-כך מוסרין לו ראשי הפרקים ומודיעין אותו שמין³⁵ מן הדבר, והוא מבין מדעתו ויודע סוף הדבר ועמקו. ודברים אלו דברים עמקים הם עד למאד, ואין כל דעת ודעת ראויה לסכלן³⁶. ועליהם אמר שלמה בבחכמתו דרך משל: "כבשים ללבושך" - כך אמרו חכמים³⁷ בפרוש משל זה: דברים שהן כבשונו³⁸ של עולם, יהיו ללבושך, כלומר: לך לבדך, ואל תדרש אותם ברבים; ועליהם אמר: "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"; ועליהם אמר: "דבש וחלב תחת לשונך" - כך פרוש חכמים³⁹ הראשונים: דברים שהן כדבש וחלב, יהיו תחת לשונך⁴⁰.

34) חגיגה יא.: (35) מעט מזעיר, קצת. (36) כמסופר (חגיגה יד): שמארבעה חכמים שנכנסו ל"פרדס" - רק אחד, רבי עקיבא, יצא בשלום - והשאר נפגעו וניזוקו. (37) שם, יג. (38) דברי סוד כבושים ונסתרים, כגון: המסתורין האלוהי ורוי הבריאה. "כבשים ללבושך" - בשין ימנית. (39) שם. (40) מ"מ ומ"ב המתוקים כדבש ליודעי חן, יהיו גנוזים תחת לשונך ולא תפרסמם ברבים.

פָּרָק שְׁלִישִׁי

1) שמות הגלגלים, מניינם וסידור הילוכם; ד' היסודות, מהותם וסידורם.

א. הגלגלים הם הנקראים שמים ורקיע וזבול וערבות, והם תשעה² גלגלים: גלגל הקרוב ממנו הוא גלגל הירח³. והשני שלמעלה ממנו, הוא גלגל שבו הפוכב הנקרא כוכב. וגלגל שלישי שלמעלה ממנו, שבו נגה. וגלגל רביעי, שבו חמה. וגלגל חמישי, שבו מאדים. וגלגל ששי, שבו פוכב צדק. וגלגל שביעי, שבו שבתאי. וגלגל שמיני, שבו שאר כל הפוכבים שנקראים פרקיע. וגלגל תשיעי, הוא גלגל החוזר בכל יום מן המזרח למערב, והוא המקיף ומסבב את הכל. וזה שתראה כל הפוכבים כאלו הם כלם בגלגל אחד, ואף-על-פי שיש בהן זה למעלה מזה - מפני שהגלגלים טהורים וזפים

שהיא. ואינו יודע פדעה שהיא חוץ ממנו, כמו שאנו יודעין; שאין אנו ודעתנו אחד²⁸. אבל הבורא תהרף, הוא ודעתו וחייו אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. שאלמלי היה חי בחיים ויודע פדעה חוץ ממנו - היה שם אלהות הרבה: הוא וחייו ודעתו; ואין הדבר כן, אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. נמצאת אתה אומר: הוא היודע, והוא הידוע, והוא הדעה עצמה - הכל אחד. ודבר זה אין פח פפה לאמרו, ולא באזן לשמעו, ולא בלב האדם להפירו על פרו²⁹. ולפיכך אומר: "חי פרעה"³⁰ "וחי נפשך", ואין אומר "חי ה'", אלא "חי ה'³¹" - שאין הבורא וחייו שנים, כמו חיי הגופים החיים או חיי המלאכים. לפיכך אינו מפיר הברואים ויודעם מחמת הברואים, כמו שאנו יודעין אותם, אלא מחמת עצמו ידעם. לפיכך מפני שהוא יודע עצמו, יודע הכל, שהכל נסמך לו בהיותו³².

28) לא הרי ידיעת הבורא כהרי ידיעת האדם. ידיעת האדם באה אליו מחוצה לו על-ידי נסיונות חיים, לימוד והתבוננות. ועל-ידי תוספת של ידיעות חדשות שהוא רוכש לו בכל פעם. עצמותו מתחדשת ומשתנית, ואינה היום מה שהיתה אתמול. נמצא, כי האדם היודע, והידוע - היא הידיעה שרכש לו, והדעה - הוא השכל שאמצעותו רכש לו ידיעתו - שלושה המה. לא כן הבורא, שידעתו אינה באה מחוצה לו, אלא מחמת עצמו היא, ולפיכך - הוא הידוע, והוא הידוע, והוא הדעה עצמה. (29) שכשם שמהות מציאותו בלתי מושגת, כך גם חייו ודעתו בלתי מושגים. (30) בסמיכות, כמו: בחיי-פרעה, סומך ונסמך, כי פרעה וחייו - שנים הם: גווייתו וחייו. (31) כמו: אלהים חיים, כלומר: הוא החיים, והחיים הוא. הוא מקור החיים. ולכן אין לנו אלא שנאמר: הוא חי ולא בחיים, ויודע ולא בדעה, כלומר: לא בחיים ולא בדעת שהם נוספים על מהותו (הריטב"א). (32) סדר הכרתו הוא מן העלול אל העילה: אברהם אבינו הכיר את הבורא על ידי הסתכלות בנפלאות הבריאה, וקרא: בירה נפלאה כזו - אדון יש לה! אבל הקב"ה שהוא העילה הראשונה, הוא יודע הכל מחמת עצמו, ולכן אין דבר נעלם ממנו. משל למה הדבר דומה? לאומן שיצר כלי עם מנגנון פלאים. כל העובר עליו מסתכל ומתבונן בו עד שבא עד תכנתו ויודע אותו. ומה בין ידיעת המסתכל בכלי לידיעת האומן העושה את הכלי? בעוד שהמסתכל נמשך אחר הכלי, האומן - הכלי נמשך אחריו, שהוא יודע אותו מעצמו עוד בטרם שעשהו (השווה מ"ו ח"א, בא).

יא. דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו - כמו טפה מן הים הם ממה שצריך לבאר בענין זה. ובאור כל העקרין שבשני פרקים אלו, הוא הנקרא מעשה מרכבה³³.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. פֶּל הַגְּלָגְלִים הָאֵלוּ הַמְקִיפִין אֶת הָעוֹלָם הֵן עֲגָלִין כְּבִדּוֹר⁹, וְהָאֶרֶץ תְּלוּיָה בְּאֶמְצַע. וַיֵּשׁ לְמִקְצַת מִן הַכּוֹכְבִים גְּלָגְלִים קְטָנִים, שֶׁהֵן קְבוּעִים בְּהֵן, וְאֵין אוֹתָם הַגְּלָגְלִים מְקִיפִין אֶת הָאֶרֶץ, אֶלָּא גְּלָגְלֵי קֶטָן שְׂאִינוּ מְקִיף קְבוּעַ בְּגְלָגְלֵי הַגְּדוֹל הַמְקִיף¹⁰.

9) חכמינו ז"ל אמרו: "אין מרובע מששת ימי בראשית" (ירושלמי, שבועות פ"ג, ה"ח). (10) קבוע בגוף הגלגל המקיף, ולא בחללו. כדי לבאר את תנועת כוכבי הלכת, שפעמים ממהירים תנועתם ופעמים מאיטים אותה, הוכרח התוכן תלמי, יוצר השיטה "מרכזיות הארץ", לשער כי אחדים מכוכבי הלכת יש להם מרכזים נוספים משלהם ואין הארץ מרכזם. אלה נקראים: "יוצאי מרכז", וקטנים הם מגלגלי מרכזי הארץ. וכן שיער שישנם "גלגלי הקפה", הנקראים: אפיציקלים, שמעגלם הקטן הוא מסלול הכוכב. והוא קבוע בתוך המעגל הגדול, המשמש לו מרכז. "גלגלי הקפה" אלה אינם מקיפים את העולם בכלל (השווה מו"ג ח"א, עב).

ה. מְסַפֵּר פֶּל הַגְּלָגְלִים הַמְקִיפִין אֶת פֶּל הָעוֹלָם - שְׂמוֹנֵה-עֶשְׂרִי¹¹; וּמְסַפֵּר הַגְּלָגְלִים הַקְּטָנִים שְׂאִינָן מְקִיפִין - שְׂמוֹנֵה¹². וּמִמְהֵלֶךְ הַכּוֹכְבִים וַיִּדְעַת שְׂעוֹר סְבִיבָתָן בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וּמִנְטִינָן מְרוּחַ דְּרוֹם לְרוּחַ צָפוֹן וּמְרוּחַ צָפוֹן לְרוּחַ דְּרוֹם¹³, וּמִגְבָּהֵן מַעַל הָאֶרֶץ וּקְרִיבָתָן, וַיִּדַע מְסַפֵּר פֶּל אֵלוּ הַגְּלָגְלִים וְצוּרַת הַלִּיכָתָן וְדַרְךְ הַקְּפָתָן. וְזוֹ הִיא חֻקְמַת הַשְּׂבִיבֹן תְּקוּפוֹת וּמְזוּלוֹת¹⁴, וּסְפָרִים רַבִּים חִבְרוּ בְּהֵן חֻקְמַי וְיָן.

11) בספרו (מו"ג, שם) יאמר רבינו: מספר הגלגלים המקיפים את כל העולם, אי אפשר שיהא פחות משמונה-עשר, אבל אפשר שמספרם יעלה יותר. והמפרש "שם טוב" יבאר שם, שלכל אחד מהכוכבים: שבתאי, צדק, מאדים, כוכב ולבנה - יש גלגל "יוצא מרכז" - הרי עשרה. והכוכבים: חמה, נוגה, לכל אחד מהם שני גלגלים "יוצאי מרכז" - הרי ששה. הוסיף עליהם את גלגל המזלות וגלגל המקיף - הרי שמונה-עשר. (12) הם גלגלי הקפה. (13) לקו המשוה. (14) שחז"ל חייבו אותנו ללמוד לדעת חכמה זו ולחשב חשבונותיה (שבת עה.), בסמכם את דבריהם על הכתוב: כי היא חכמתם ובינתכם לעיני העמים (דברים ד, ו). תקופה - שם משורש: קוף אחי נקף. ופירושו: הקף וסיבוב. גלגול זמן: ויהיה לתקופת הימים (שמואל-א, א, כ). וכאן ענינו: חשבון הילוך השמש והירח. מזלות - משורש: נזל-הלך, ונזכרים במקרא (מלכים-ב כג, ה) והם שתיים-עשרה קבוצות כוכבים המהוות בהרכבן תמונות מתמונות שונות בדמות: טלה, שור וכו' כדלהלן (הלכה ו). ואמרו חז"ל (בבב"א, ב) אמר הקב"ה לכנסת ישראל: בתי, שנים-עשר מזלות בראתי ברקיע. ובפרקי דרבי אליעזר פ"ו, מונה שמותם כסדר הערוך פה בהלכה ו. וכן

פְּזוּכּוּכִית וְכִסְפִיר, לְפִיכָף נִרְאִים הַכּוֹכְבִים שְׂבִיבֵי גְלָגְלֵי הַשְּׂמַיִם מִתַּחַת גְּלָגְלֵי הָרְאשׁוֹן.

2) מנין הגלגלים, קיבל הרמב"ם מתוכני זמנו, שהוכיחו כי תשעה הם (מו"ג ח"ב, ט). וכדאי להעיר שרבים מקשים על שיטת רבינו מגמרא מפורשת (חגיגה יב:), שרק שני רקיעים הם, שנאמר: הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים (דברים י, יד). אולם קושיא זו, כבר הרגיש בה רבינו והקדים במו"ג (שם) ואמר: שחכמי התלמוד מנו את כדורי הכוכבים לרקיע אחד, ואת הגלגל המקיף שאין בו כוכבים כלל - חשבו לרקיע השני, ואין שום סתירה מדבריהם לשיטתו. (3) חגיגה יב:). הרמב"ם ז"ל מונה בזה את הגלגלים מלמטה למעלה, ולכן הסדר שלהם מהפוך מזה שאנו רגילים בו לפי הספרות התלמודית (רש"י, שבת קט: פרקי דרבי אליעזר פרק ו): "שצ"ם חנכ"ל, שסידורם מלמעלה למטה. שבעה כוכבי לכת אלה, קבועים בשבעת הגלגלים התחתונים, וכל אחד מקיף את כדור הארץ לפי תנועת הגלגל שלו. בגלגל השמיני, קבועים שאר הכוכבים והם מפורזים על פני כל הגלגל הזה, הנקרא: "גלגל המזלות", ונראים לעינינו בלילה. הגלגל התשיעי הוא הגלגל היומי, המקיף את כדור הארץ במשך עשרים וארבע שעות. ובהילוכו המהיר הוא מקיף את כל הגלגלים, ולמרות תנועותיהם המיוחדות לכל אחד מהם, הוא מניעם עמו "תנועת החלק בכל". ובעוד שכל הגלגלים הפנימיים מקיפים את הארץ ממערב למזרח, מקיף הגלגל התשיעי את הארץ ממזרח למערב, ונראה כאילו הוא חוזר למערב, ומכאן שמו: "גלגל החוזר".

ב. פֶּל גְּלָגְלֵי וְגְלָגְלֵי מִשְׂמוֹנֵה הַגְּלָגְלִים שְׂבִיבֵן הַכּוֹכְבִים נִחְלָק לְגְלָגְלִים הַרְבֵּה, זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, כְּמוֹ גְּלָדֵי בְּצִלִים⁴ - מִהֵן גְּלָגְלִים סוֹבְבִים מִמְעַרְב לְמִזְרָח, וּמִהֵן סוֹבְבִים מִמְזָרְח לְמַעַרְב, כְּמוֹ הַגְּלָגְלֵי הַתְּשִׁיעִי, הַחוּזֵר מִמְזָרְח לְמַעַרְב. וְכֵלָם אֵין בִּינֵיהֶם מְקוּם פְּנוּי⁵.

4) כקליפות הבצלים המקיפות ומנוחות אחת על גבי חברתה ומדובקות זו בזו, ואין שום חלל ריק ביניהן (והשווה מו"ג ח"א, עב). 5) כי לו היה שם מקום פנוי, לא היה קשר אורגני ביניהם.

ג. פֶּל הַגְּלָגְלִים אֵינָן, לֹא קְלִים וְלֹא כְּבִדִים⁶, וְאֵין לָהֶם, לֹא עֵין אָדָם⁷ וְלֹא עֵין שָׁחַר וְלֹא שְׂאָר עֵינֹת. וְזֶה שְׂאָנוּ רֹאִין אוֹתָם פְּעִין הַתְּכֵלֶת - לְמִרְאִית הָעֵין בְּלִבָּד הוּא, לְפִי גִבְהַת הָאָוִיר. וְכֵן אֵין לָהֶם, לֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ, לְפִי שְׂאִין אֵלוּ הַמְאֲרָעִין מְצוּיִין אֶלָּא בְּגוּפוֹת שְׂלֵמָטָה מִהֵן⁸.

6) כי מהות גולמם וחומרם, אינו ממהות החומר שלנו. 7) צבע, מראה אדום, ולכן מין זכר. וריבוי: עינות, על משקל לילות. 8) שלמטה מגלגל הירח, כלומר: בכדור שלנו.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והשפיל הם¹⁷, והם חיים ועומדים ומפירין את מי שאמר והיה העולם. כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרים כמו המלאכים. וכשם שמפירין הקדוש-ברוך-הוא, כך מפירין את עצמן, ומפירין את המלאכים שלמעלה מהן. ודעת הפוכים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני-אדם.

(17) תנועתם הסיבובית של הגלגלים, המתנועעים תמיד בלי הרף ולא ינחו, מוכיחה - לדעת רבינו - שהם בעלי-חיים ובני דעה והשכל (עיין מורה-נבוכים ח"ב, ד).

י. ברא האל למטה מגלגל הירח גלם אחד, שאינו כגלם הגלגלים¹⁸. וברא ארבע צורות לגלם זה, ואינן צורות הגלגלים, ונקבע כל צורה וצורה במקצת גלם זה. צורה ראשונה - צורת האש, נתחברה במקצת גלם זה, ונהיה משניהן גוף האש. וצורה שנייה - צורת הרוח, נתחברה במקצתו, ונהיה משניהן גוף הרוח. וצורה שלישית - צורת המים, נתחברה במקצתו, ונהיה משניהם גוף המים. וצורה רביעית - צורת הארץ, נתחברה במקצתו, ונהיה משניהם גוף הארץ. נמצא למטה מן הרקיע ארבעה גופין¹⁹ מחלקין²⁰, זה למעלה מזה, וכל אחד ואחד מקיף את שלמטה ממנו מכל רוחותיו כמו גלגל. הגוף הראשון, הסמוך לגלגל הירח, הוא גוף האש. למטה ממנו - גוף הרוח. למטה ממנו - גוף המים. למטה ממנו - גוף הארץ. ואין ביניהם מקום פנוי בלא גוף כלל.

(18) כלומר: חומר שפלי-ערך, שאינו מגיע למדרגת חומר הגלגלים. (19) במדבר-רבה, יד. אלה הם ארבעת היסודות הטבעיים: אש, רוח, מים, עפר (ארמ"ע), שמהם הורכב העולם השפל וכל אשר בו, ונקרא על כן: עולם היסודות. (20) כמו: מחולקים.

יא. ארבעה גופות האלו אינם בעלי נפש ואינם יודעים ולא מפירים, אלא כגופים מתים²¹. ויש לכל אחד ואחד מהם מנהג²², שאינו יודעו, ולא משיגו, ואינו יכול לשנותו. וזה שאמר דוד: "הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהמות, אש וברד שלג וקיטור"²³; ובאור ענין הדברים: הללוהו בני-אדם, מגבורותיו שתראו באש וברד ובשאר ברואים שתראו למטה מן הרקיע, שגבורתם תמיד נפרת לקטן ולגדול²⁴.

(21) להם אין תנועה סיבובית כמו גלגלים, אלא מנוחה היא מנהגם וטבעם: ואם יכריחם איזה כח חיצוני לעזוב מקום מנוחתם ולהתנועע, אזי בסור הכח המכריח, ישובו תיכף בקו ישר למקומם. למשל: אבן שהיא מיסוד העפר, כשהיא

מנויים הם במדרש מגילת אסתר על הפסוק: בחודש הראשון הוא חודש ניסן (מגילת אסתר פ"ג, א).

ו. גלגל התשיעי¹⁵, שהוא מקיף את הפל, חלקוהו החכמים הקדמונים לשנים-עשר חלקים; כל חלק וחלק העלו לו שם, על שם צורה זו שתראה בו מן הפוכים שלמטה ממנו, שהם מכונים תחתיו, והם המזלות ששמותם: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים.

(15) הגלגל התשיעי נחלק לשלוש מאות וששים מעלות, והשמש מקיפה את הארץ ביום אחד מהלך שהוא קרוב למעלה אחת, וחלק זה ילכו הכוכבים שבגלגל השמיני בתקופה של שבעים שנה בקירוב.

ז. גלגל התשיעי עצמו אין בו, לא חלקה ולא צורה מכל הצורות האלו ולא כוכב; אלא כחבור הפוכים שבגלגל השמיני הוא שיראה בכוכבים גדולים שבו תבנית הצורות האלו או קרוב מהן. ואלו השנים-עשר צורות לא היו מכונות כנגד אותן החלקים אלא בזמן המבול, שאז העלו להן שמות אלו. אבל בזמן הזה כבר סבבו מעט, לפי שכל הפוכים שבגלגל שמיני, כלם סובבים, כמו השמש והירח, אלא שהן סובבין בכבדות; וחלק שיתלהף השמש והירח¹⁶ כנגדו ביום אחד, ילך כנגדו כל כוכב מהן בקרוב משבעים שנה.

(16) כמעט בכל הדפוסים, הנוסחא כאן: "השמש והירח". ותמוהה היא מאד, שהרי אין מהלך השמש והירח שוה: שהשמש מקיפה את הארץ במשך שס"ה יום, והירח מקיף את הארץ במשך כ"ט יום, שתיים-עשרה שעות ותשצ"ג חלקים. וכבר תמהו המפרשים על זה (עיין "חזון נחום"). אבל בנוסחת אוקספורד הוצאת חיימזון, אין תיבת "והירח", ונכונה היא. שיטת הגלגלים המוצעת בזה והידועה בשם: גיאוצנטרית, שהארץ היא מרכז כל העולם כולו, היתה שלטת כל ימי הביניים עד קופרניקוס (73-1403 לחורבן בית שני), אבי השיטה ההליוצנטרית, שלפיה השמש היא מרכז הבריאה.

ח. כל הפוכים הנראים, יש מהן פוכים קטנים, שהארץ גדולה מאחד מהן, ויש מהן פוכים גדולים, שכל אחד מהן גדול מן הארץ כמה פעמים. והארץ גדולה מן הירח כמו ארבעים פעמים. והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה ושבעים פעמים. נמצא הירח - אחד מששת אלפים ושמונה מאות מן השמש בקרוב. ואין בכל הפוכים פוכב גדול מן השמש, ולא קטן מכוכב שבגלגל השני.

ט. כל הפוכים והגלגלים כלן, בעלי נפש ודעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קָרִים וְלַחִים. וְהָאֶרֶץ - יִבְשָׁה וְקָרָה, וְהִיא כְּבִדָּה מְפֹלֶס, וְהַמַּיִם קָלִים מִמֶּנָּה, לְפִיכָף נִמְצָאִים לְמַעַלָּה עַל הָאֶרֶץ. וְהַרֹחַ קָל מִן הַמַּיִם, לְפִיכָף הוּא מִרְחָף עַל-פְּנֵי הַמַּיִם. וְהָאֵשׁ קָל מִן הָרוּחַ. וּמִפְּנֵי שֶׁהֵם יְסוּדוֹת לְכָל גּוֹפִים שֶׁתַּחַת הֶרְקִיעַ, יִמָּצֵא כָּל גּוֹף וְגוֹף מֵאֲדָם וּבְהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף וְדָג וְצִמָּח וּמִתְכַּת וְאֶבֶן, גָּלְמוֹ מִחֶבֶר מֵאֵשׁ וְרוּחַ וּמַיִם וְעֵפֶר. וְאֶרְבֻּעַתָּן יִתְעָרְבוּ בִּיחָד, וְיִשְׁתַּנוּ כָּל אֶחָד מֵהֶם בַּעַת הַעֲרוּב, עַד שֶׁיִּמָּצֵא הַמְּחַבֵּר מֵאֶרְבֻּעַתָּן אֵינוֹ דוֹמֵה לְאֶחָד מֵהֶן כְּשֶׁהוּא לְבַדּוֹ. וְאֵין בְּמַעְרַב מֵהֶן אֶפְלוּ חֵלֶק אֶחָד שֶׁהוּא אֵשׁ בְּפָנָיו עֲצָמוֹ אוֹ מַיִם בְּפָנָיו עֲצָמָן אוֹ אֶרֶץ בְּפָנָיו עֲצָמָה אוֹ רוּחַ בְּפָנָיו עֲצָמָה, אֲלֵא הַכֹּל נִשְׁתַּנוּ וְנִעְשׂוּ גּוֹף⁷ אֶחָד. וְכָל גּוֹף וְגוֹף הַמְּחַבֵּר מֵאֶרְבֻּעַתָּן, יִמָּצֵא כּוֹ קָר וְחַם, לֹחַ וְיָבֵשׁ כְּאֶחָד. אֲבָל יֵשׁ מֵהֶם גּוֹפִים, שִׁיְהִיָּה בָּהֶם חֻזְקָה⁸ מִיְסוּד הָאֵשׁ, כְּמוֹ בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ חַיָּה, לְפִיכָף יֵרָאֶה בָּהֶם הַחֵם יָתֵר. וְיֵשׁ מֵהֶן גּוֹפִין שִׁיְהִיָּה בָּהֶן חֻזְקָה מִיְסוּד הָאֶרֶץ, כְּמוֹ הָאֲבָנִים, לְפִיכָף יֵרָאֶה בָּהֶם הַיָּבֵשׁ הַרְבֵּה. וְיֵשׁ מֵהֶן גּוֹפִין, שִׁיְהִיָּה בָּהֶם חֻזְקָה מִיְסוּד הַמַּיִם, לְפִיכָף יֵרָאֶה בָּהֶם הַלֵּחַ יָתֵר. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה יִמָּצֵא גּוֹף חֵם יָתֵר מִגּוֹף אֲחֵר חֵם, וְגוֹף יָבֵשׁ יָתֵר מִגּוֹף אֲחֵר יָבֵשׁ; וְכֵן יִמָּצֵאוּ גּוֹפִים, שִׁיְרָאֶה בָּהֶן הַקָּר בְּלִבָּד, וְגוֹפִים יֵרָאֶה בָּהֶן הַלֵּחַ בְּלִבָּד, וְגוֹפִים יֵרָאֶה בָּהֶן בְּשׂוּהָ, אוֹ הַקָּר וְהַלֵּחַ כְּאֶחָד בְּשׂוּהָ, אוֹ הַחֵם וְהַיָּבֵשׁ כְּאֶחָד בְּשׂוּהָ, אוֹ הַחֵם וְהַלֵּחַ כְּאֶחָד בְּשׂוּהָ - לְפִי רֹב הַיְסוּד שֶׁהִיָּה בְּעַקְר הַתְּעָרְבָת, יֵרָאֶה מַעֲשֵׂה אוֹתוֹ הַיְסוּד וְטָבְעוֹ בְּגוֹף הַמְּעָרָב.

(3) ממרכז הארץ. דבר כדורי, כל נקודה שבו - הוא מרכזו.
(4) כדור הארץ הנמצא במרכזו של גלגל הרקיע - הוא המטה שאין למטה הימנו. (5) כהילוך הכוכבים והגלגלים שהם בעלי דעה ורצון. (6) תכונה וסגולה תולדתית שאין בה רצון. (7) על ידי הערוב נשתנו היסודות כל כך עד שאינם ניכרים עוד. (8) תוקף, חלק יותר גדול.

ג. וְכָל הַמְּחַבֵּר מֵאֶרְבֻּעַתָּה יְסוּדוֹת אֵלוֹ הוּא נִפְרָד בְּסוֹף: יֵשׁ שֶׁהוּא נִפְרָד לְאֲחֵר מֵמִים אֲחָדִים, וְיֵשׁ שֶׁהוּא נִפְרָד לְאֲחֵר שְׁנַיִם רְבוּת. וְכָל שְׁנַתְּחִיב מֵהֶם, אֵי אֶפְשָׁר שְׂאֵל יִפְרָד לְהֵן. אֶפְלוּ הַזֵּהָב וְהָאֲדָם⁹ אֵי אֶפְשָׁר שְׂאֵל יִפְסַד וְיִחְזֹר לְיְסוּדוֹתָיו, וְיִשׁוּב מִקְצָתוֹ לְאֵשׁ וּמִקְצָתוֹ לְמַיִם וּמִקְצָתוֹ לְרוּחַ וּמִקְצָתוֹ לְאֶרֶץ.

(9) שהם חמרים קשים ביותר. אודם - אחת מאבני החושן.

ד. הוֹאִיל וְכָל הַנִּפְסָד יִפְרָד לְיְסוּדוֹת אֵלוֹ - לְמָה נֵאמַר לְאָדָם: "וְאֵל עֵפֶר תִּשׁוּב"? לְפִי שֶׁרַב בְּנִינוּ מִן הָעֵפֶר. וְלֹא כָּל הַנִּפְסָד כְּשִׁיפְסַד מִיָּד יִחְזֹר לְאֶרְבֻּעַתָּה הַיְסוּדוֹת, אֲלֵא יִפְסַד וְיִחְזֹר לְדָבָר אֲחֵר,

נזרקה למעלה, תשוב תיכף למטה ליסודה, עפר הארץ. וכן שאר היסודות - וזה אות שאין בהם רוח חיים (מו"נ ח"ב, ו). וכן אמרו חז"ל (בראשית-רבה פ"ב): "והארץ היתה תהו ובהו" - ישבה לה הארץ תהוה ובוהוה, שוממת ודואגת על רוע מזלה, ואמרה: "העליונים והתחתונים נבראו בבת אחת, העליונים חיים והתחתונים מתים". (22) טבע המיוחד לו, סגולה. (23) אם גופים מתים הם, איך יהללוהו, הרי לא המתים יהללו י-ה? (24) בני אדם יהללוהו כשיראו גבורותיו בברואים ובכל תופעות הטבע.

~ יום שישי ז' אייר ~

פָּרָק רְבִיעִי

(1) כל הנבראים למטה מן הרקיע מורכבים מארבעת היסודות; נפש האדם וצורתו; מה בין מעשה בראשית למעשה מרכבה.

א. אֶרְבֻּעַה גּוֹפִים הֵלְלוּ, שֶׁהֵם אֵשׁ וְרוּחַ וּמַיִם וְאֶרֶץ, הֵם יְסוּדוֹת כָּל הַנִּבְרָאִים לְמַטָּה מִן הֶרְקִיעַ. וְכָל שִׁיְהִיָּה מֵאֲדָם וּמִבְּהֵמָה וְעוֹף וְרִמָּשׁ וְדָג וְצִמָּח וּמִתְכַּת וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, וְשֶׁאֵר אֲבָנֵי בְּנֵי, וְהָרִים וְגוֹשֵׁי עֵפֶר - הַכֹּל גָּלְמוֹן מִחֶבֶר מֵאֶרְבֻּעַתָּה יְסוּדוֹת הֵלְלוּ. נִמְצָאוּ כָּל הַגּוֹפִים שְׁלֵמֵטָה מִן הֶרְקִיעַ, חוּץ מֵאֶרְבֻּעַתָּה² יְסוּדוֹת הָאֵלוֹ, מְחַבְרִים מִגְלָם וְצוּרָה, וְגִלְמָם שְׁלֵהֶם מִחֶבֶר מֵאֶרְבֻּעַתָּה יְסוּדוֹת הָאֵלוֹ. אֲבָל כָּל אֶחָד מֵאֶרְבֻּעַתָּה הַיְסוּדוֹת אֵינוֹ מִחֶבֶר אֲלֵא מִגְלָם וְצוּרָה בְּלִבָּד.

(2) הריטב"א בפירושו לארבעה פרקים אלה אומר: "כל הגופים" - לאו דווקא, שהרי יש גופים המורכבים רק משני יסודות, כגון: עשן, מורכב רק מאש ועפר; אבק - מעפר ורוח; אש - ממים ורוח.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אֶרְבֻּעַה גּוֹפִים הָאֵלוֹ שֶׁהֵם אֵשׁ וְרוּחַ וּמַיִם וְאֶרֶץ כו...".
בספר יצירה הוזכרו רק שלושה יסודות, ומבואר בפרדס יסוד העפר מתגלה על ידי הג' יסודות. ולהעיר מפרדס שם, שג' היסודות שייכים לג' אבות (חג"ת) ויסוד הד' (עפר) - מל' (ואסתר).

לקוטי שיחות חכ"ו עמוד 46 הערה 39
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. דֶּרֶךְ הָאֵשׁ וְהָרוּחַ לְהִיּוֹת מְהֻלָּכִים מִמַּטָּה, מִטְּבוּר³ הָאֶרֶץ, לְמַעַלָּה כְּלַפֵּי הֶרְקִיעַ. וְדֶרֶךְ הַמַּיִם וְהָאֶרֶץ לְהִיּוֹת מְהֻלָּכִים מִתַּחַת הֶרְקִיעַ לְמַטָּה עַד לְאֶמְצָע; וְשֶׁאִמְצָע הֶרְקִיעַ הוּא הַמַּטָּה שֶׁאֵין לְמַטָּה מִמֶּנָּה⁴. וְאֵין הַלּוּכִים, לֹא בְּדַעְתָּם וְלֹא בְּחִפְצָם⁵, אֲלֵא מִנְהֵג שֶׁנִּקְבַּע בָּהֶן וְטָבַע⁶ שֶׁנִּטְבַּע בָּהֶן. טָבַע הָאֵשׁ - חֵם וְיָבֵשׁ, וְהוּא קָל מְפֹלֶס. וְהָרוּחַ - חֵם וְלֹחַ. וְהַמַּיִם -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22) המלאכים, הצורות הנפרדות. (23) דרך השאלה. כלומר: בכח השכל והבינה שבליבו משיג האדם את הצורות הבלתי נראות לעין הפשוטה, עין הבשר.

ח. נפש כל בשר היא צורת²⁴ שנתן לו האל; והדעת היתרה המצויה בנפשו של אדם, היא צורת האדם השלם בדעתו. ועל צורה זו נאמר בתורה: "ונעשה אדם בצלמנו כדמותנו"²⁵, כלומר, שתהיה לו צורה היודעת ומשגת הדעות שאין להם גלם, כמו המלאכים, שהם צורה בלא גלם, עד שידמה להן. ואינו אומר²⁶ על צורה זו הנבחרת לעינים, שהיא הפה והחוטם והלסתות ושאר רשם הגוף, שזו 'תאר' שמה; ואינה הנפש המצויה לכל נפש חיה, שבה אוכל ושותה ומוליד ומרגיש ומתהרר; אלא הדעת, שהיא צורת הנפש²⁷, ובצורת הנפש הכתוב מדבר: "בצלמנו כדמותנו". ופעמים רבות תקרא זאת הצורה נפש ורוח²⁸. ולפיכך צריך להזהר בשמותן, שלא יטעה אדם בהן, וכל שם ושם ילמד מענינו²⁹.

24) שבה הוא נבדל מסוג ה"צומח". (25) הרוחניים. כלומר: ניתן בו בינה ודעת להשיג דברים מופשטים, וידמה לנו, יושבי מרום (מורה נבוכים חלק א, א). 26) "בצלמנו". (27) החיונית. (28) כגון: גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי יט, ב); והרוח תשוב אל האלוקים (קהלת יב, ז). 29) כי לפעמים תבאנה "נפש ורוח" כמובן הנפש החיונית היורדת היא למטה (קהלת ג, כא), לפיכך מזהיר רבינו להיזהר בשמות אלה שלא לערבם ולא לטעות בהם, אלא ללמד מענינם: מתוך הנושא הנידון תוגדר מהותם.

ט. אין צורת הנפש הזאת מחברת מן היסודות כדי שתפרד להם, ואינה מפנה הנשמה³⁰ עד שתהא צריכה לנשמה, כמו שהנשמה צריכה לגוף; אלא מאת ה' מן השמים היא. לפיכך פשיפרד הגלם, שהוא מחבר מן היסודות, ותאבד הנשמה, מפני שאינה מצויה אלא עם הגוף, וצריכה לגוף בכל מעשיה - לא תפדת הצורה הזאת, לפי שאינה צריכה לנשמה במעשיה, אלא יודעת ומשגת הדעות הפרודות מן הגלמים, ויודעת בורא הכל ועומדת לעולם ולעולמי עולמים. הוא שאמר שלמה בחכמתו: "וישב העפר על הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה".

30) היא הנפש החיונית נחלת כל חי למינהו, כמו: כל אשר נשמת רוח חיים באפיו (בראשית ז, כב). רצונו לומר: הנשמה היא היודעת דעת עליון אינה מסוג אותה הנשמה, הנפש החיונית הצריכה לגוף, שעם מותו תאבד גם היא עימו - אלא מאת ה' היא והיא צורת האדם שאינה תלויה

וידבר אחר לדבר אחר¹⁰, וסוף הדברים יחזר ליסודות; ונמצאו כל הדברים חוזרין חלילה¹¹.

10) פושטים צורה ולובשים צורה אחרת. (11) סובבים וחוזרים וסובבים במעגל אין קץ, חלילה - תואר-הפועל משורש חלל, אחי חול; ומזה השם: מחול - רקידה במעגל.

ה. ארבעה יסודות האלו משתנים זה לזה תמיד בכל יום ובכל שעה, מקצתן, לא כל גופן. כיצד? מקצת הארץ הקרוכה מן המים משתנית ומתפוררת¹² ונעשית מים. וכן מקצת המים הסמוכים לרוח משתנים ומתמסמסין¹³ והיון רוח. וכן הרוח, מקצתו הסמוף לאש משתנה ומתחולל¹⁴ ונעשה אש. וכן האש, מקצתה הסמוף לרוח מתחולל, משתנה ומתפנס¹⁵ ונעשה רוח. וכן הרוח, מקצתו הסמוף למים משתנה ומתפנס¹⁶ ונעשה מים. וכן המים¹⁷, מקצתו הסמוף לארץ משתנה ומתפנס ונעשה ארץ. ושנוי זה - מעט מעט, ולפי ארף הימים. ואין כל היסוד משתנה, עד שיעשה כל המים רוח או כל הרוח אש, שאי אפשר שיפטר אחד מן היסודות הארבעה; אלא מקצת ישתנה מאש לרוח, ומקצת ישתנה מרוח לאש, וכן בין כל אחד וחברו ימצא השנוי בין ארבעתן, וחוזרות חלילה לעולם.

12) מלשון הכתוב: פור התפוררה ארץ (ישעיה כד, יט). 13) מתנדרים ונעשים רוח. מלשון; ימאסו כמו מים (תהלים נח, ח). 14) מלשון: סע מתחולל (ירמיה כג, יט). 15) מתכווץ ומצטמצם. 16) מלשון: כונס כנד מי הים (תהלים לג, ז). 17) יסוד המים.

ו. ושנוי זה יהיה בסביבת הגלגל¹⁸, ומסביבתו יתחברו ארבעתן ויהיה מהן שאר גלמי בני-אדם ונפש חיה, צומח ואבן ומכתה. והאל נותן לכל גלם וגלם צורה ראויה לו, על-ידי מלאך העשירי, שהיא הצורה הנקראת 'אישים'¹⁹.

18) על ידי סיבוב הגלגלים והשפעתם מתמזגים היסודות, ומהם מתהווים כל יצורי מטה: דומם, צומח, חי, מדבר. 19) כמבואר למעלה (פרק ב, הלכה ז).

ז. לעולם אין אתה רואה גלם בלא צורה או צורה בלא גלם, אלא לב האדם²⁰ הוא שמחלק גוף הנמצא בדעתו, ויודע שהוא מחבר מגלם וצורה; ויודע שיש שם גופים שגלמם מחבר מארבעת היסודות, וגופים שגלמם פשוט ואינו מחבר רק מגלם אחד²¹. והצורות שאין להם גלם²² אינן נראין לעין, אלא בעין הלב²³ הן ידועין, כמו שידענו אדון הכל בלא ראית עין.

20) תבונת אדם. 21) כגון: גולם הגלגלים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פְּרָדְסִי⁴¹, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ: אֲרַפְעָה נִכְנְסוּ לְפָרְדִּים⁴²; וְאֶף-עַל-פִּי שְׂגֹדְלֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ וַחֲכָמִים גְּדוֹלִים הָיוּ, לֹא כֻלָּם הָיָה בְהֵן פֶּחַ לִידַע וְלִהְשִׁיג כָּל הַדְּבָרִים עַל בְּרִיָּן⁴³. וְאָנִי אוֹמֵר, שְׂאִין רְאוּי לְטִיֵּל בְּפָרְדִּים, אֲלֹא מִי שֶׁנִּתְמַלֵּא כְּרִסוֹ לָחֵם וּבָשָׂר; וְלָחֵם וּבָשָׂר⁴⁴ הוּא - לִידַע הָאִסוּר וְהַמְּתָר, וְכִיּוֹצֵא בְהֵם מִשְׂאֵר הַמְּצוֹת. וְאֶף-עַל-פִּי שְׂדֵבָרִים אֵלֹו דְּבָר קִטְוֹן קָרְאוּ אוֹתָן חֲכָמִים, שֶׁהָרִי אָמְרוּ חֲכָמִים⁴⁵: דְּבָר גְּדוֹל - מַעֲשֵׂה מְרַבְּבָה, וְדָבָר קִטְוֹן - הַיּוֹת⁴⁶ דְּאֲבִי וְרָבָא; אֶף-עַל-פִּי כֵן רְאוּיִן הֵן לְהַקְדִּימָן, שֶׁהֵן מִיִּשְׁבִּין דְּעֵתוֹ⁴⁷ שֶׁל אָדָם תַּחֲלָה; וְעוֹד, שֶׁהֵם הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהַשְּׂפִיעַ הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא לִישׁוּב הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי לְנַחַל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְאֶפְשָׁר שְׂנִידַעַם הַכֹּל, קִטְוֹן וְגְדוֹל, אִישׁ וְאִשָּׁה, בַּעַל לֵב רַחֵב וּבַעַל לֵב קָצָר.

(40 א) לידע שיש שם אלוהי; (ב) שאחד הוא ואין זולתו; (ג) לייחוד; (ד) לאהבו; (ה) ליראה ממנו. (41) גן נחמד, כינוי הוא לגן שמים, גן של המסתורין האלוהי. ויודעי ח"ן, המה בעלי המסתורין וה"מקובלים" בדורות הבאים, מצאו בו מקום להתגדר בו; וגם מצאו בו נוסריקון נאה מתאים לשיטתם: פשט, רמז, דרוש, סוד. (42) (חגיגה יד): נכנסו לטייל בו ולחזות בנועם ה' על ידי התבוננות במעשה-מרכבה ובמעשה-בראשית. (43) וכולם ניווקו חוץ מאחד. (44) וכן אמרו חז"ל: כל משען לחם (ישעיה ג, ב) - אלו בעלי תלמוד (חגיגה יד). כמו כן אמרו: דברי תורה - כל ההוגה בהם טועם טעם בשר (עירובין כא:). (45) (סוכה כח:). (46) השקלא-וטרוא בתלמוד; הקושיות והאיבעיות שאביי ורבא עסקו בהם. ולמה נקרא "דבר קטן"? כי ביחס למעשה-מרכבה שנושאו הוא הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, עוסק התלמוד במצוות ה' ומשפטיו. (47) וכן אמרו חז"ל על התנאים, שהם "מיישבי העולם" (סוטה כב:).

פָּרָק הַמִּישִׁי

(1) שכל בית ישראל מצווים על קידוש השם; מתי לעבור ולא להיהרג, ומהו חילול ה'.

א. כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל² מְצוּיִן עַל קְדוּשָׁתֵי הַשֵּׁם הַגְּדוֹל הַזֶּה, שְׁנֹאֲמַר: "וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וּמְזַהְרִין שְׂלֵא לְחַלְלוֹ, שְׁנֹאֲמַר: "וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת שֵׁם קְדוֹשִׁי". כִּי־עַד? כִּשְׂפִיעַמֵד עוֹבֵד פּוֹכְבִים וְיֹאנְסֵי אֶת יִשְׂרָאֵל לְעֵבֵר עַל אַחַת מִכָּל מְצוֹת הָאֱמִוּוֹת בְּתוֹרָה אוּ יְהִרְגֵנוּ - יַעֲבֹר וְאֵל יְהִרְגֵנוּ, שְׁנֹאֲמַר בַּמְּצוֹת: "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בְהֵם" - וְחֵי בְהֵם, וְלֹא שְׂמִיּוֹת בְּהֵם⁴. וְאִם מֵת וְלֹא עֵבֵר - הָרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ⁵.

(2) לרבות גם נשים, שגם הן מצוות על קידוש השם,

לא בגוף ולא בנפש החיונית, והיא קיימת גם אחרי מות האדם (עיין בפירושו למשנה, סנהדרין פרק י').

י. כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֹו שְׂדֵבָרֵנוּ בְּעֵנִין זֶה, כְּמוֹ מְדִלֵי³¹ הֵם וְדְבָרִים עֲמָקִים הֵם; אֲבָל אֵינָם פְּעֵנִין עִמָּךְ פָּרָק רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי³². וּבְאֹר כָּל אֵלֹו הַדְּבָרִים שְׂבִפְרָק שְׂלִישִׁי וְרִבִּיעִי, הוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֵׂה כְּרֵאשִׁית³³. וְכֵן צוּוּ הַחֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים³⁴ - שְׂאִין דוֹרְשִׁין גַּם בְּדְבָרִים הָאֵלֹו פְּרָבִים, אֲלֹא לְאָדָם אֶחָד מוֹדִיעִין דְּבָרִים אֵלֹו וּמְלַמְדִין אוֹתָן.

(31) מעט מזועיר, כטיפת מים הנופלת מדלי מלא, כלומר: מעט מזועיר הם לעומת כל מה שיש לדבר בעניין נשגב זה. (32) העוסקים במעשה מרכבה. (33) תורת הטבע ורזי היצירה המוצעת בצורת "ראשי פרקים" בפרשה הראשונה של ספר "בראשית". (34) (חגיגה יא:).

יא. וּמָה בֵּין עֵנִין מַעֲשֵׂה מְרַבְּבָה לְעֵנִין מַעֲשֵׂה כְּרֵאשִׁית? שְׂעֵנִין מַעֲשֵׂה מְרַבְּבָה, אֲפֹלוּ לְאָחַד אִין מוֹסְרִין לוֹ רְאשֵׁי הַפְּרָקִים; וְעֵנִין מַעֲשֵׂה כְּרֵאשִׁית מְלַמְדִין אוֹתוֹ לִיחִיד אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוּ מְבִין אוֹתוֹ מְדַעְתוֹ, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ כָּל מָה שְׂיִכּוֹל לִידַע מְדְבָרִים אֵלֹו. וְלָמָּה אִין מְלַמְדִין אוֹתוֹ לְרַבִּים? לְפִי שְׂאִין כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ דַּעַת רַחֲבָה לְהִשְׁיג פְּרוּשׁ וּבְאֹר כָּל הַדְּבָרִים עַל בְּרִיָּן³⁵.

(35) לפיכך מלמדים אותם רק ליחיד סגולה זכי לב וגדולי מחשבה.

יב. בְּזִמָּן שְׂאָדָם מִתְבּוֹגֵן בְּדְבָרִים הָאֵלֹו, וּמְפִיר כָּל הַבְּרוּאִים מִמְּלֵאךְ וְגִלְגַּל וְאָדָם פִּיּוּצָא בּוֹ, וְיִרְאֶה חֲכָמְתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל הַיְצוּרִים וְכָל הַבְּרוּאִים - מוֹסִיף אֶהְבָּה לְמָקוֹם, וְתַצְמָא נִפְשׁוֹ וְיִכְמֶה³⁶ בְּשׂוֹר לְאַהֲבַת הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא³⁷, וְיִירָא וְיִפְחַד מִשְׂפִּלוֹתוֹ וְזִלוֹתוֹ וְקִלוֹתוֹ, כִּשְׂפִיעֵרִף עֲצָמוֹ לְאָחַד מִהַגּוֹפּוֹת הַקְּדוּשִׁים הַגְּדוֹלִים³⁸; וְכֹל-שֶׁפִּין לְאַחַת מִהַצּוּרוֹת הַטְּהוֹרוֹת, הַנִּפְרָדוֹת מִן הַגְּלָמִים, שְׂלֵא נִתְחַבְּרוּ בְּגֵלָם כָּלֵל³⁹; וְיִמְצָא עֲצָמוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלִי מְלֵא בּוֹשָׁה וּכְלֵמָה, רִיק וְחֶסֶר.

(36) ישתוקק תשוקה גדולה, מלשון: כמה לך בשרי (תהלים סג, ב). (37) ואהבתו אלוקים תאלצהו להיות "משכיל דורש אלוקים", כדי להכיר לדעת יותר ויותר; ועל ידי זה ישתלם במעלת המידות ובמעלות השכליות - והיא תכלית הנרצה העליונה של אדם להגיע בזה לחיי נצחיים (עיין פירושו למשנה, סנהדרין פרק י'). (38) הגלגלים. (39) המלאכים.

יג. וְעֵנִינִי אֲרַבְעָה פְּרָקִים אֵלֹו שְׂבִחְמֵשׁ מְצוֹת הָאֵלֹו⁴⁰, הֵם שְׂחֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים קוֹרְאִין אוֹתוֹ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השם; ואם הִיָּה בַעֲשֶׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל - הֲרִי זֶה קִדְשׁ אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים, פְּדֻנְיָאֵל, חֲנֻנְיָה, מִישְׁאֵל וְעִרְיָה, וְרַבֵּי עֲקִיבָא וְחִבְרִינֵי.¹² וְאֵלֹהֵי הַן הֲרוּגֵי מַלְכוּת, שְׂאִין מַעֲלָה עַל מַעֲלַתְּךָ,¹³ וְעִלְיָהּ נֶאֱמַר: "כִּי עָלֶיךָ הֲרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם",¹⁴ נְחַשְׁבָנוּ כְּצֶאֱזַן טַבְחָה"¹⁵; וְעִלְיָהּ נֶאֱמַר: "אֲסַפּוּ לִי חֲסִידֵי, כְּרִיתִי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח". וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר! וְעָבַר וְלֹא נִהְרַג - הֲרִי זֶה מַחְלֵל אֶת הַשֵּׁם; וְאִם הִיָּה בַעֲשֶׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל, הֲרִי זֶה חָלַל אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים, וּבִטֵּל מִצְוֹת עֲשֵׂה, שֶׁהִיא קְדוּשׁ הַשֵּׁם, וְעָבַר עַל מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, שֶׁהִיא חֲלוּל הַשֵּׁם. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן, מִפְּנֵי שֶׁעָבַר בְּאֲנָס, אִין מְלַקֵּין אוֹתוֹ; וְאִין צְרִיךְ לֹאמַר שְׂאִין מְמִיתִין אוֹתוֹ בֵּית-דִין, אֲפֹלוּ הֲרַג בְּאֲנָס; שְׂאִין מְלַקֵּין וּמְמִיתִין אֲלֵא לְעוֹבֵר בְּרִצּוֹנוֹ, וּבְעֵדִים וְהִתְרַאָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּנוֹתָן מִזְרַעוֹ לְמַלְךְ: "וְנִתְתִּי"¹⁶ אֲנִי אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא"; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה¹⁷ לְמַדּוֹ: 'הוּא'¹⁸ - לֹא אָנוּס, וְלֹא שׂוֹגֵג, וְלֹא מְטָעָה; וְיָמָּה אִם עֲבֹדַת פּוֹכְבִים, שֶׁהִיא חֲמוּרָה מִן הַכֹּל, הַעוֹבֵד אוֹתָהּ בְּאֲנָס אִינוֹ חֵיב פְּרִת'¹⁹, וְאִין צְרִיךְ לֹאמַר מֵיִתַּת בֵּין-דִין²⁰ - קַל-וְחָמֵר לְשֹׂאֵר מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה; וּבְעֵרִיוֹת הוּא אוֹמֵר: "וְלִנְעָרָה לֹא תַעֲשֶׂה דְבָר"²¹. אֲבָל²² אִם יָכוֹל לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ וְלִכְרַחַּם מִתַּחַת יַד הַמֶּלֶךְ הַרְשָׁע, וְאִינוֹ עוֹשֶׂה - הִנֵּה הוּא כְּכֹלֵב שָׁב עַל קְאוּ²³, וְהוּא נִקְרָא עוֹבֵד עֲבֹדַת פּוֹכְבִים בְּמִזִּיד²⁴, וְהוּא נִטְרָד מִן הָעוֹלָם הַבָּא וְיִוָּרֵד לְמַדְרַגָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל גִּיהֵנִם.

(12) בבבא-בבא י, ב. (13) כמו שאמרו חז"ל: הרוגי מלכות - אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם (שם). (14) גיטין נו, ב. (15) אלו רבי עקיבא וחבריו שמסרו עצמם לשחיטה על דברי תורה (סנהדרין קי:). (16) נוסח זה היה גם בספר "היד החזקה" שלפני בעל "מעשה רוקח". וברוב הדפוסים מובא כאן הפסוק: "ונתתי את פני באיש ההוא" - ותמוה הוא, שהרי אין פסוק כזה נזכר כלל בנותן מזרעו למולך. (17) כל דבר שקיבלוהו חז"ל מסיני, ויש לו גם אסמכתא בקרא, קוראו רבינו: "מפי השמועה", מה-שאיין כן "קבלה" שאין לו אסמכתא בקרא ("יד מלאכי"). (18) "ההוא" - משמע, כשהאיש העובר את העבירה הוא בהוויתו, כמו שהוא: ברעתו ובהכרתו הברורה, והמעשה שהוא מוציא אל הפועל נעשה ברצונו והסכמתו - להוציא את השוגג מאליו, או את המוטעה על-ידי אחרים. וכן להוציא את האנוס שעושה מתוך הכרח שמכריחים אותו ולא ברצונו ('תורת כהנים' קדושים. זבחים קח:). (19) כשעבדוהו במזיד, אבל בלי עדים והתראה. (20) בעדים והתראה. (21) כי אנוסה היא, כמו שמפרש הפסוק והולך: "כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, כן הדבר הזה", ואונס רחמנא פטריה (ע"ו נד.). (22) בכתביד ברלין, וכן באוקספורד, חסרה כל הפסיקה הזאת, ולכן היקפונה

כמבואר במסכת סנהדרין (עד, ב.). (3) למסור את הנפש על תורת ה' ודתו, שעל-ידי-זה מתקדש שמו יתעלה ('תורת כהנים', אמור). וכדאי להביא בזה דברי רבינו על מצות "קידוש השם" (ספר המצוות, ט): כשגור נבוכדנצר הרשע להשתחוות לצלם. כמסופר בספר דניאל, השתחוה לו כל המון בית ישראל ולא היה שם ביניהם מקדש שם שמים, כי פחדו לנפשם והעטו חרפה על כל ישראל. עד שבאו דניאל, חנניה, מישאל ועזריה וקידשו שם שמים ברבים, והסירו את החרפה מעל עמם. ונתקיימו אז דברי ישעיה הנביא, שאמר: לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו, כי בראותו ילדיו... יקידשו שמי והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו (ישעיה כט, כג.). (4) יומא פה, ב. (5) חייב ליתן את הדין על שמסר נפשו חנם. רבינו סובר: "יעבור ואל ייהרג" שאמרו רבותינו, פירושו - מחויב לעבור, כדי שלא ייהרג. אבל רבים מגדולי הראשונים חולקים עליו בזה, וסבורים שאם נהרג ולא עבר - צדקה יתחשב לו, ולדעתם "יעבור ולא ייהרג" רשות היא ולא חובה (עיי' עבודה זרה כז, ב ב'תוספות' דיבור-המתחיל יכול אפילו).

ב. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת, חוּץ מִעֲבֹדַת פּוֹכְבִים וְגִלּוּי עֲרִיוֹת וְשִׁפְכַת דָּמִים. אֲבָל שְׁלֹשׁ עֲבֹרוֹת אֵלוֹ, אִם יֹאמַר לוֹ: עָבַר עַל אַחַת מֵהֵן אוֹ תִהְרַג! - יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים?⁷ בְּזִמְן שֶׁהַעוֹבֵד פּוֹכְבִים מִתְּפַנֵּן לְהִנָּאֵת עֲצָמוֹ, כְּגוֹן שֶׁאֲנָסוֹ לְבָנוֹת לוֹ בֵּיתוֹ בְּשִׁפְתָּ אוֹ לְבִשְׁל לוֹ תַבְשִׁילוֹ, אוֹ אָנָס אִשָּׁה⁸ לְבַעֲלָהּ וְכִיּוֹצֵא כְּזֶה. אֲבָל אִם נִתְּפַנֵּן לְהַעֲבִירוֹ עַל הַמִּצְוֹת בְּלִבָּד - אִם הִיָּה בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ וְאִין שֵׁם עֲשֶׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל,⁹ יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרַג; וְאִם אָנָסוֹ לְהַעֲבִירוֹ בַעֲשֶׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל - יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר, וְאֲפֹלוּ לֹא נִתְּפַנֵּן לְהַעֲבִירוֹ אֲלֵא עַל מִצְוָה מִשְׂאֵר מִצְוֹת בְּלִבָּד.

(6) שיעבור ולא ייהרג. (7) שיש לחלק בין שלוש עבירות אלו לשאר העבירות שבתורה. (8) באשה פנויה ידובר פה, כי אשת איש בכלל "גילוי עריות" היא. (9) כי אין פרהסיא פחות מעשרה בני אדם (סנהדרין עד, ב.).

ג. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֹּס¹⁰ - שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה¹¹; אֲבָל בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה, וְהוּא שֶׁיַּעֲמֹד מְלַךְ רִשְׁעֵי כְּנָבוּכַדְנֶצַּר וְחִבְרִי, וְיִגְזֹר גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל לְבִטֵּל דָּתָם אוֹ מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת - יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר, אֲפֹלוּ עַל אַחַת מִשְׂאֵר מִצְוֹת, בֵּין נֶאֱנָס בְּתוֹךְ עֲשֶׂרָה, בֵּין נֶאֱנָס בֵּינוֹ לְבִין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים.

(10) שיש לחלק בין עבירה לעבירה, ובין עשרה ופחות מעשרה. (11) רדיפות וגזירות דתיות (שם).

ד. כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: יַעֲבֹר וְאֵל יַעֲבֹר! וְנִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר - הֲרִי זֶה מִתְּחִיב בְּנַפְשׁוֹ. וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר! וְנִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר - הֲרִי זֶה קִדְשׁ אֶת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. וכן אמרו (עבודה זרה כז, ב): לא ישא ויתן אדם עם המינים, ואין מתרפאים מהם, אפילו לחיי שעה. מעשה בבן-דמא, בן אחותו של רבי ישמעאל, שהכישו נחש, ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו, ולא הניחו רבי ישמעאל. ואמר לו: רבי ישמעאל אחי, הנח לו ואירפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה שהוא מותר (וחי בהם) - ולא שימות בהם). ולא הפסיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת. קרא עליו רבי ישמעאל: אשריך, בן-דמא, שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה ולא עברת על דברי חבריך וכו'. (35) שהרי איש לא אנסו לך. ואם מחמת חליו - מי יערוב לו שתהיה לו לרפואה? ואולי יירפא גם בלעדיה. ולפיכך אין זה דומה לאנוס, שנאמר למעלה (ה"ד) שאין עונשים אותו - כי שם אנוס ודאי (מעשה רוקח).

ז. ומניין שאפילו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת משלש עברות אלו? שנגאמר: "ואהבת את ה' אלהיך, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" - אפילו הוא נוטל את נפשך. והריגת נפש מישראל לרפאת נפש אחרת, או להציל אדם מיד אנס³⁶ - דבר שהדעת נוטה לו³⁷ הוא, שאין מאבדין נפש מפני נפש³⁸. ועריות הוקשו לנפשות, שנגאמר: "כי באשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, בן הדבר הזה".

(36) איש זרוע, חמסן. (37) השכל הישר מחייב זאת. (38) כמו שאמרו חכמינו (פסחים כה:): מה חזית דדמא דידיך סומק טפי - למה תראה דמך יותר אדום מדם אחרים, וחייך יותר יקרים מחיי אחרים, אולי להיפך?! ורש"י ז"ל מפרש שם: פיקוח נפש דוחה אמנם כל עבירות שבתורה, מפני חיבת נפשו של איש ישראל, אבל במקום שסוף סוף תאבד נפש מישראל, והעבירה תהיה עשויה - אין שם דין של "פיקוח נפש", כי מי יאמר שנפשו חביבה לפני המקום יותר משל זה, אולי להיפך?

ח. במה דברים אמורים, שאין מתרפאין בשאר אסורים אלא במקום סכנה? בזמן שהן דרין הנאתן³⁹, כגון שמאכילין את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח, או שמאכילין אותו ביום-ההפורים. אבל שלא דרין הנאתן, כגון שעושים לו רטיה⁴⁰ או מלוגמא⁴¹ מחמץ או מערלה; או שמשקין אותו דברים שיש בהן מר מערב עם אסורי מאכל, שהרי אין בהן הנאה לחף - הרי זה מתר, ואפילו שלא במקום סכנה⁴²; חוץ מפלאי הפרם ובשר בחלב, שהן אסורין אפילו שלא דרין הנאתן⁴³; לפיכך אין מתרפאין מהן אפילו שלא דרין הנאתן, אלא במקום סכנה.

(39) כל האיסורים שבתורה שנאמרו בלשון אכילה, כגון איסור אכילת חזיר, שכתוב בו: ומבשרם לא תאכלו (ויקרא יא, ח), אין לוקים עליהם אלא כשאוכלים אותם דרך

בסוגריים. אולם מעין זה נמצא ב"אגרת השמד" להרמב"ם. (23) מלשון הכתוב (משלי כו, יא). (24) כי מה שהיה תחילה באנוס, נעשה לבסוף ברצון (כתובות נא, ב. ביאור הגר"א, שו"ע י"ד סי' קנז, ס"ק כ).

ה. נשים שאמרו להם עובדי כוכבים: תנו לנו אחת מן ונטמא אותה, ואם לאו, נטמא את בלכן! - שטמאו בלן, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל²⁵. וכן אם אמרו להם עובדי כוכבים: תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, ואם לאו, נהרג בלכם! - יהרגו כלם, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם יחדוהו²⁶ להם ואמרו: תנו לנו פלוני, או נהרג את בלכם! - אם היה מחייב מיתה פשבע בן-בכרי²⁷, יתנו אותו להם, ואין מורין להם בן לבתחלה²⁸; ואם אינו חיב מיתה - יהרגו בלן, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

(25) לפי שאין דוחים נפש מפני נפש (תרומות פ"ח, מ"ב. ירושלמי, שם ה"ד). (26) שנקבו בשמו של אחד מהם, ודרשו כי ימסרוהו לידם. (27) שנתחייב מיתה על שמרד במלכות (שמואל-ב, פרק כ). (28) שאין זו ממידת חסידים, כמסופר (ירושלמי, תרומות פ"ח, ה"ד) על אחד שנתחייב מיתה למלכות, וברח ללוד אצל רבי יהושע בן-לוי והתחבא שם. כשהקיפו חילות המלך את העיר ואיימו להחריבה אם לא ימסרוהו בידם, שירל רבי יהושע את האיש בדברים לצאת אליהם ולעזוב את העיר, כדי שלא לסכן את חיי תושביה. הלה הסכים, יצא ונמסר על-ידם רבי יהושע למלכות. ואליהו הנביא שהיה רגיל תמיד אצל רבי יהושע בן-לוי לא נגלה מאז אליו עוד. והיה רבי יהושע מצטער מאד, וישב בתענית עד שנתגלה אליו אליהו ואמר לו: וכי למסורות ולמלשינים אני נגלה?! אמר רבי יהושע: הלא משנה מפורשת היא, שכגון זה מותר? (תוספתא, תרומות פ"ז). אמר לו אליהו: וכי משנת חסידים היא?

ו. פגעין שאמרו באנסין²⁹, כף אמרו בחלאים. כיצד? מי שחלה ונטה למות, ואמרו הרופאים, שרפואתו בדבר פלוני מאסורין שבתורה - עושין. ומתרפאין בכל אסורין³⁰ שבתורה במקום סכנה, חוץ מעבודת כוכבים³¹ וגלוי עריות³² ושפיכת דמים³³, שאפילו במקום סכנה אין מתרפאין בהן³⁴. ואם עבר ונתרפא - עונשין אותו בית-דין ענש הראוי לו³⁵.

(29) שיש חילוק בין עבודה-זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, לשאר עבירות. (30) אפילו באיסורי הנאה. (31) כגון: שהרופאים אמרו לו שאם ישתה את המים, או יאכל העלים מאותה עבודה-זרה - יירפא. (32) עיין לקמן הלכה ט. (33) כגון: אשה המקשה לילד וחייה בסכנה - אם הולד הוציא כבר את ראשו, שוב אין נוגעים בו כדי להציל את חיי אמו (אהלות פ"ז, מ"ו). (34) פסחים כה,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מָהֶם וְאֵינוֹ עוֹלָמָם; מְכַבֵּד לְהֹן, וְאֶפְלוֹ לְמִקְלִיךָ⁵⁰ לוֹ, וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאִמּוֹנָה, וְלֹא יִרְבֶּה בְּאִרְיָחוֹת⁵¹ עִמֵּי הָאָרֶץ וְיִשְׁיבְתֶנָּה, וְלֹא יִרְאֶה תְּמִיד אֶלָּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה, עֲטוּף בְּצִיצֵת, מְכַתֵּר בְּתַפְלִין, וְעוֹשֶׂה כָּכֵל מִעֲשָׂיו לְפָנִים מְשׁוֹרֵת הַדִּין; וְהוּא⁵², שְׁלֹא יִתְרַקֵּס⁵³ הִרְבֵּה וְלֹא יִשְׁתּוֹמֵם, עַד שִׁימְצָאוּ הַכֹּל מִקְלָסִין אוֹתוֹ וְאוֹהֲבִים אוֹתוֹ וּמְתַאֲוִים לְמַעֲשָׂיו - הֲרִי זֶה קִדְשׁ אֶת הַשֵּׁם, וְעָלְיוֹ הַכְּתוּב אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֶתָּה, יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר".

50 מדברים בגנותו. 51 לגבי אחרים, שאינם מבני עלייה. 52 על אחר, תיכף. 53 לפי גירסת הגמרא שלנו, משמע: כשאין טובעים אותו יש חילול השם, וזהו ההיפך ממה שכתב רבינו כאן (עיי' יומא פו.). וכבר הרגיש בזה הכסף-משנה. והנה נתברר שבש"ס, כתב-יד אוקספורד, הגירסא כדברי רבינו כאן, והובאה גם ב"דקדוקי סופרים". 54 הוא מסבבם ומטריחם לבוא בכל פעם ב"לך ושוב": והרואים זאת אומרים שהוא גוזל אותם ואינו רוצה לפרוע. 55 בביתם ועמהם: אבל להסב עמם על שולחנו בביתו - מותר. 56 יקפיד ויחמיר על עצמו. 57 מעבך החוק והמנהג לצד היתור, למשל: צדק ומשפט - זוהי "שורת הדין", חסד ורחמים - "לפנים משורת הדין". 58 יומא פו, א. 59 איש רעים להתרועע ומקובל על הבריות. 60 למזלזלים בכבודו ונוהגים בו קלות ראש (דא"ז, פרק 1). 61 שם משפט מהפועל אָרַח, ופירושו: ואינו מרבה אצלם באכסניא. ויש קוראים: אריחות, ריבוי מן אריחה - ארוחה - סעודה. 62 ובלבד. 63 יותר מדי לקיצוניות, ויהא כאיש שומם שאינו מן הישוב המעורר תמהון והשתוממות אצל הבריות, על-דרך הכתוב: אל תתחכם יותר, למה תשומם (קהלת ז, טז).

פְּרָק שִׁשִּׁי

1) שאסור למחוק את השמות הקדושים; ואלו שמות מותרים במחיקה.

א. כָּל הַמְאָבֵד² שֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים, הַטְּהוּרִים, שְׁנִקְרָא בָהֶם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא - לוֹקֵה מִן הַתּוֹרָה³; שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּעִבּוֹדַת פּוֹכְבִים: "וְאֵבַדְתֶּם אֶת שְׁמֵם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא - לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לְה' אֱלֹהֵיכֶם".

2) המוחק (מכות כב.). 3) מלקות מדאורייתא, שהן ארבעים מלקיות חסר אחת. וכמו מיתת בית-דין, כך גם עונש מלקות אינו אלא בעדים והתראה.

ב. וְשִׁבְעָה⁴ שְׁמוֹת הֵם: הַשֵּׁם הַנִּקְטָב יו"ד ה"א וְא"ו ה"א, וְהוּא הַשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ, או הַנִּקְטָב אֲדָנִי, וְאֵל, אֱלֹהִים, וְאֱלֹהִים, וְשֵׁדִי, וְצִבְאוֹת - כָּל הַמּוֹחֵק אֶפְלוֹ אוֹת אֶתָּה⁵ מִשִּׁבְעָה אֵלֹהִים, לוֹקֵה.

4) שבועות לה, א. שם המפורש ושם אדנות חשובים כאחד, הואיל ושניהם נקראים: אדנ"י. 5) כנוסחת אוקספורד. וכן

אכילתם, שזהו דרך הנאתם: אבל איסורים שלא נזכרה בהם לשון אכילה, כגון: בשר בחלב וכלאי הכרם - איסורים בין דרך הנאתם ובין שלא כדרך הנאתם, ומתפראים בהם רק במקום סכנה. 40) תחבושת על מכה לרככה. 41) תחבושת לחה על מכה לחממה. 42) פסחים כה, ב. 43) שם כד, ב.

ט. מִי שֶׁנָּתַן עֵינָיו בְּאִשָּׁה, וְחָלָה וְנָטָה לְמוֹת, וְאָמְרוּ הַרוֹפְאִים: אֵין לוֹ רְפוּאָה עַד שֶׁתַּבְּעַל לוֹ! - יְמוֹת וְאֵל תַּבְּעַל לוֹ, אֶפְלוֹ הִיָּתָה פְּנוּיָה. וְאֶפְלוֹ לְדַבֵּר עִמָּה מֵאַחֲרֵי הַגְּדֵר, אֵין מוֹרִין לוֹ בְּכֶךָ, וְיָמוֹת, וְלֹא יוֹרוּ לְדַבֵּר עִמָּה מֵאַחֲרֵי הַגְּדֵר; שְׁלֹא יְהוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַפְּקָר, וְיָבֹאוּ בְּדַכְרִים אֵלָיו לְפָרֵץ בְּעִרְיוֹת⁴⁴.

44) סנהדרין עה, א.

י. כָּל הַעוֹבֵר מִדְּעֵתוֹ, בְּלֹא אֲנֵס, עַל אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בְּתוֹרָה בְּשֵׁאֲט⁴⁵ בְּנַפְשׁ, לְהַכְעִיס⁴⁶ - הֲרִי זֶה מִחֲלַל אֶת הַשֵּׁם, וְלִפְיֶכָךְ נֹאמֵר בְּשִׁבְעַת שְׁקָר: "וְחִלַּלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה'"; וְאִם עֲבַר בְּעִשְׂרֵה מִיִּשְׂרָאֵל⁴⁷ - הֲרִי זֶה חִלַּל אֶת הַשֵּׁם בְּרַבִּים. וְכֵן כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִעֲבֵרָה אוֹ עֲשֶׂה מִצְוָה, לֹא מִפְּנֵי דָבָר בְּעוֹלָם, לֹא פֶחַד וְלֹא יִרְאָה וְלֹא לְבַקֵּשׁ כְּבוֹד, אֶלָּא מִפְּנֵי הַבּוֹרָא⁴⁸ בְּרוּךְ הוּא, כִּמְנִיעַת יוֹסֵף הַצַּדִּיק עֲצֻמוֹ מֵאֲשֶׁת רְבוּ⁴⁹ - הֲרִי זֶה מְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם.

45) בזלזול וקלות ראש. 46) להכעיס את ה', כביכול, ולהרעים את הבריות בסביבתו, בעוד שלו לעצמו אין בזה שום תועלת והנאה. כגון שבועת שקר, שנשבוע שאכל ולא אכל. השווה 'ספר המצוות' ל"ח, סג. 47) בפרהסיא. 48) כנחשון בן-עמינדב נשיא שבט יהודה, שבבטחונו בה' קפץ לתוך הים תחילה, בעוד שאחרים היו מדיינים זה עם זה, וקידש שם שמים (סוטה לו.). 49) כדברי חז"ל (שם, לו:): יוסף שקידש שם שמים בסתר, הוסיפו לו את אחת על שמו, שנאמר: עדות ביהוסף (תהלים פא, 1).

יא. וְיֵשׁ דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁהֵם כְּכֹלל חִלּוֹל הַשֵּׁם, וְהוּא - שִׁעֲשֶׂה אוֹתָם אֲדָם גְּדוֹל בְּתוֹרָה וּמְפָרֵסֵם בְּחִסְדוֹת, דְּבָרִים שֶׁהַבְּרִיּוֹת מְרַנְנִים⁵⁰ אַחֲרָיו בְּשִׁבְלֵם, וְאֶף-עַל-פִּי שְׂאִינָן עֲבֻרוֹת⁵¹ - הֲרִי זֶה חִלַּל אֶת הַשֵּׁם, כְּגוֹן שֶׁלָּקַח, וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵי הַמִּקְח לְאֶלְתֵּר⁵², וְהוּא שְׂפִישׁ לוֹ, וְנִמְצָאוּ הַמוֹכְרִים תּוֹבְעִין⁵³ וְהוּא מְקִיפֵן⁵⁴; או שִׁינְרֵה בְּשִׁחוּק אוֹ בְּאִכִּילָה וּשְׁתִּיָּה אֲצֵל עִמֵּי הָאָרֶץ וּבִינֵיהֶם⁵⁵; או שִׁדְּבֹרוּ עִם הַבְּרִיּוֹת אֵינוֹ בְּנִחַת וְאֵינוֹ מְקַבֵּץ בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, אֶלָּא בְּעַל הַטְּטָה וְכַעַס; וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים הָאֵלֶּוּ - הַכֹּל לְפִי גְדֻלּוֹ שֶׁל חֵכֶם, צְרִיף שִׁיִּדְקֵדֵק⁵⁶ עַל עֲצֻמוֹ וְיַעֲשֶׂה לְפָנִים מְשׁוֹרֵת הַדִּין⁵⁷. וְכֵן אִם דְּקָדַק הַחֵכֶם עַל עֲצֻמוֹ, וְהִיָּה דְּבוּרוֹ בְּנִחַת⁵⁸ עִם הַבְּרִיּוֹת וְדַעֲתוֹ מְעֻרְבָת⁵⁹ עִמָּהֶם, וּמְקַבְּלֵם בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, וְנִעְלָב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ו. כְּלִי שֶׁהָיָה שָׁם פְּתוּב עָלָיו - קוֹצֵץ אֶת מְקוֹם הַשֵּׁם וְגוֹנְזוֹ;¹⁶ ; וְאֶפְלוּ הָיָה הַשֵּׁם פְּתוּב¹⁷ בְּכָלִי מִתְכוֹת אוֹ בְּכָלִי זְכוּכִית¹⁸, וְהַתִּיף הַכְּלִי - הָרִי זֶה לֹאֲקָה¹⁹; אֲלֵא חוֹתֵף אֶת מְקוֹמוֹ וְגוֹנְזוֹ. וְכֵן אִם הָיָה שָׁם פְּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ, הָרִי זֶה לֹא יִרְחֵץ וְלֹא יִסְוֶף²⁰ וְלֹא יַעֲמֵד בְּמְקוֹם הַטְּנֵפֶת²¹; נִזְדַּמְנָה לוֹ טְבִילָה שֶׁל מַצָּה - כּוֹרֵף עָלָיו גְּמִי²² וְטוֹבֵל; וְאִם לֹא מַצָּא גְמִי - מִסְבֵּב בְּבִגְדָיו; וְלֹא יִהְדֵּק²³, כְּדִי שֶׁלֹּא יִחַץ²⁴; שֶׁלֹּא אָמְרוּ לְכַרֵּף עָלָיו, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּר לַעֲמֵד בְּפְנֵי הַשֵּׁם כְּשֶׁהוּא עָרִים²⁵.

(16) ערכין ו, א שאסור ליהנות מאותו החלק שהשם נתון עליו. (17) ולא כתוב. ואף-על-פי שלענין הרבה דברים, כגון לענין גט, אין החקיקה נחשבת לכתובה והגט פסול, שנאמר בגט: "וכתב", ולא 'חקק' (גיטין כ), אבל לענין מחיקת השם נחשבת החקיקה ככתובה, ואין השם החקוק נמחק. (18) שאפשר לומר שאין קדושה בשם זה, מפני ש"שלא במקומו" הוא, שהרי מקום השם אינו אלא על גבי נייר או על גבי קלף. (19) שאי-אפשר להתיר את הכלי מבלי למחוק גם את השם החקוק בו, והרי זה כמחיקה בידים ממש. ובכתב-יד ברלין, הגירסא: "היה השם חקוק... אינו לוקה". שכנראה סובר כי סוף-סוף גרמא בעלמא היא ולא מחיקה בידים ממש ואין לוקים על כגון זה (שבת קכ:). (20) כי בשפשוף וסיכה יש מחיקה ישירה. (21) משום: ולא יראה כך ערות דבר (דברים כג, טו). (22) גמא, סוף הגדל על שפת הנחל. קנה וסוף קמלו (ישעיה יט, ו), מתורגמים: קני וגומא. (23) ולא ידביק בחזקה את הגמי לבשרו. (24) שלא יבדיל, שלא יעשה בזה חציצה החוצצת בין הגוף הטובל והמים המטהרים. (25) כלומר: כל עצמה של הכריכה בגמי לא באה אלא משום: "ולא יראה כך ערות דבר": ולמחיקה - שמא ייכנסו המים כשלא יהדק וימחק את השם - אין אנו חוששים, כי גרמא בעלמא הוא.

ז. הַסוֹתֵר אֶפְלוּ אֲבָן אַחַת דֶּרֶךְ הַשְּׁחֵתָה²⁶ מִן הַמְּזוֹבֵחַ אוֹ מִן הַהִיכָל אוֹ מִשְׁאֵר הָעֲזָרָה - לֹאֲקָה²⁷, שֶׁנֶּאֱמַר בְּעִבּוֹדַת כּוֹכָבִים: "כִּי אֶת מְזוֹבְחָתָם תִּתְּצוּן", וְכָתוּב: "לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לֵה' אֱלֹהֵיכֶם". וְכֵן הַשׁוֹרֵף עֲצֵי הַקֶּדֶשׁ דֶּרֶךְ הַשְּׁחֵתָה - לֹאֲקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֲשְׂרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ", וְכָתוּב: "לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לֵה' אֱלֹהֵיכֶם".

(26) שלא על-מנת לבנות. (27) 'ספרי', פרשת ראה.

ח. כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ²⁸ כָּלֵן, וּפְרוּשֵׁיהֶן²⁹ וּבִאֲוִרֵיהֶן³⁰, אֲסוּר לְשַׂרְפָם אוֹ לְאַבְדָם בִּיד³¹; וְהַמֵּאבְדֵן בִּיד, מִפְּנֵי אוֹתוֹ מִפְּת מִרְדוּת³². בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּכָתְבֵי הַקֶּדֶשׁ שֶׁכְּתָבָם יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁה; אֲבָל אֲפִיקוּרוּס³³ יִשְׂרָאֵל שֶׁכְּתָב סִפְרֵי-תוֹרָה - שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ עִם הָאֲזָבוֹת שָׁבוּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מֵאֲמִין בְּקִדְשֵׁת הַשֵּׁם וְלֹא כְּתָבוֹ לְשִׁמוֹ, אֲלֵא שֶׁהוּא מַעֲלָה בְּדַעְתּוֹ

מנו חז"ל במסכת שבועות (שם), את השם "אהיה" בין השמות שאינם נמחקים. וברוב הדפוסים, נמצא "אלוהי" במקום "אהיה". (6) רבי ישמעאל אומר: מנין למוחק את אחת מן השם שהוא בלא-תעשה וכו' (ספרי, ראה).

ג. כָּל הַנְּטָפֵל לְשֵׁם מִלְּפָנָיו, מִתֵּר לְמַחְקוֹ⁷; כִּגוֹן לְמִ"ד מְלִיחָה וּבִי"ת מִבְּאֵלֵהֶם וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֵינָן בְּקִדְשֵׁת הַשֵּׁם. וְכָל הַנְּטָפֵל לְשֵׁם מֵאַחֲרָיו, כִּגוֹן דָּ' שֶׁל 'אֱלֹהֵיךְ' וְיָכֶם' שֶׁל 'אֱלֹהֵיכֶם' וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֵינָם נִמְחָקִים, וְהָרִי הֵם כְּשֶׁאֵר אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם, מִפְּנֵי שֶׁהֵשֵׁם מְקֻדָּשׁ⁸; וְאִף-עַל-פִּי שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ וְאֲסוּר לְמַחְקֵם - הַמּוֹחֵק אֶלּוֹ הָאוֹתִיּוֹת הַנְּטָפְלוֹת, אֵינּוּ לֹאֲקָה⁹, אֲבָל מִפְּנֵי אוֹתוֹ מִפְּת מִרְדוּת¹⁰.

(7) שבועות לה, ב. (8) קדושת השם שלפניהן, מתפשטת ועוברת גם עליהן. (9) מלקות דאורייתא. (10) מלקות מדברי סופרים שאין לה קצבה, אלא לפי ראות עיני בית-הדין וכפי צורך השעה. ורש"י ז"ל פירש: מכת מרדות - רידי תוכחת שלא יהא רגיל בכך, ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו (חולין קמא:). מרדות - מלשון מרד ומעל. על שמרד בדברי חכמים (הערוך). ולדעת רש"י, מלשון רידי וייסור, שרודים ומייסרים אותו.

ד. כְּתָב אֱלִ"ף לְמִ"ד מִבְּאֵלֵהֶם, יו"ד ה"א מִיְהוָה¹¹ - אֵינּוּ נִמְחָק. וְאֵין צָרִיף לֹמַר יו"ד¹², שֶׁהוּא שֵׁם בְּפְנֵי עֲצוּמוֹ¹³, מִפְּנֵי שֶׁזֶה הַשֵּׁם מְקַצֵּת שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ הוּא. אֲבָל הַפּוֹתֵב שִׁי"ן דְּל"ת מִשְׂדֵּי, צָד"י בִּי"ת מִצְבָּאוֹת, הָרִי זֶה נִמְחָק¹⁴.

(11) רצה לכתוב אלהים, ולא הספיק וכתב רק אל, וכן יה משם הויה, ושני שמות אלה שמות קודש הם בפני עצמם. (12) כשמלכתחילה התכוון לכתוב יה, שיש בו שתי קדושות: קדושה עצמית וגם קדושת מקצת שם המפורש. (13) הפר"ח גורס: "ועוד, מפני שזה השם מקצת" וכו'. וגירסת הרדב"ז היא: כתב אל מאלהים, ויה' משם הויה - אינו נמחק, ואין צורך לומר יה' שהוא שם בפני עצמו. ו"מפני שזה השם מקצת שם המפורש" חוזר אל ויה' שברישא (תשובת הרדב"ז חלק ה, ג"א קכא) (14) שבועות לה, ב מפני שהן כשלעצמן אין בהן שום צד של קדושה.

ה. שְׂאֵר הַכְּנֻוּיִן שֶׁמְשַׁבְּחִין בָּהֶן אֶת הַקֶּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּגוֹן חֲנוּן וְרַחֵם, הַגְּדוֹל, הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא, הַנְּאֻמָּן, קָנָא וְחֹזֵק וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - הָרִי הֵן כְּשֶׁאֵר כְּתָבֵיהֶן¹⁵ הַקֶּדֶשׁ וּמִתֵּר לְמַחְקָן.

(15) זוהי נוסחת אקספורד וכתב-יד ברלין. ונוסחת רוב הדפוסים היא: "כשאר כתבי הקודש", ותמוהה היא מאד, שהרי כתבי הקודש אינם נמחקים, כמבואר לקמן בפרקנו (הלכה ח). ולפי גירסתנו, ביאור הדברים כך הוא: שאר הכינויים... הרי הם כשאר דברי הקודש, כלומר: כדברי כתבי-הקודש שנכתבו שלא במקומם שומתרים במחיקה, מפני שקדושתם העיקרית פקעה מהם (עבודת המלך).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פה. (46) בדברי דניאל גופו, דאילו בספר דניאל יש עוד 'מלך' שהוא קודש (דניאל ד, לד). (47) ושיעור הכתוב כך הוא: אתה, מלכא נבוכדנצר, מלך מלכיא, שהוא אלהא דשמיא מלכותא חסנא וגו' (רש"י, שבועות שם).

~ שבת קודש ח' אייר ~

פָּרָק שְׁבִיעִי

(1) מעלת הנבואה, ומיהו הזוכה לה; ההבדל בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר הנביאים.

א. מיסודי הַתּ - לִידַע שְׁהָאֵל מְנַבֵּא אֶת בְּנֵי הָאָדָם. וְאֵין הַנְּבוּאָה חֻלָּה³ אֶלָּא עַל חֶכֶם גְּדוֹל בְּחֻכְמָה, גְּבוּר בְּמַדּוּתָיו⁴, וְלֹא יֵהָא יִצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּדַבָּר בְּעוֹלָם, אֶלָּא הוּא מִתְגַּבֵּר בְּדַעְתּוֹ עַל יִצְרוֹ תְּמִיד⁵, וְהוּא בַעַל דְּעָה רַחְבָּה, נְכוֹנָה⁶ עַד מְאֹד. אָדָם שְׁהוּא מְמַלָּא בְּכָל הַמַּדּוּת הָאֵלוּ, שְׁלֵם בְּגוּפוֹ⁷ - כְּשֵׁיכְנֵס לְפָרְדֵּס⁸, וְיִמְשֹׁךְ בְּאוֹתָן הַעֲנַנִּים הַגְּדוֹלִים הַרְחוֹקִים⁹, וְתִהְיֶה לוֹ דְּעָה נְכוֹנָה לְהִבִּין וְלְהַשִּׁיג, וְהוּא מִתְקַדֵּשׁ וְהוֹלֵךְ, וּפּוֹרֵשׁ מִדְּרָכֵי כָּלֵל¹⁰ הַעַם הַהוֹלְכִים בְּמַחְשַׁבֵי הַזְּמַן, וְהוֹלֵךְ וּמְזַרְזֵל¹¹ עַצְמוֹ, וּמְלַמֵּד נַפְשׁוֹ שְׁלֹא תִהְיֶה לוֹ מַחְשָׁבָה כָּלֵל בְּאַחַד מִדְּבָרִים בְּטָלִים¹² וְלֹא מִהֲבִלֵי הַזְּמַן וְתַחְבּוּלוֹתָיו¹³; אֶלָּא דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה¹⁴ תְּמִיד לְמַעְלָה, קְשׁוּרָה תַּחַת הַכַּסָּא¹⁵ לְהִבִּין בְּאוֹתָן הַצְּרוּרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, הַשְּׁהוּרוֹת, וּמְסַפֵּל בְּחֻכְמָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּלָה, מְצוּרָה רַאשׁוֹנָה¹⁶ עַד טְבוּר הָאָרֶץ, וְיוֹדֵעַ מִהָרָץ¹⁷ גְּדוֹל - מִיַּד רוּחַ הַקְּדוּשׁ שׁוֹרָה עָלָיו. וּבַעַת שְׁתַּנּוּחַ עָלָיו הָרוּחַ, תִּתְעַרֵּב נַפְשׁוֹ בְּמַעֲלַת הַמַּלְאָכִים הַנְּקָרָאִים 'אִישִׁים'¹⁸, וְיִהְיֶה לְאִישׁ אַחֵר, וְיִבִּין בְּדַעְתּוֹ שְׂאִינוּ כְמוֹת שְׁהֵיָה¹⁹, אֶלָּא שְׁתַּנְעֵלָה עַל מַעֲלַת שְׁאָר בְּנֵי-אָדָם הַחֻכְמִים, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר בְּשְׂאוֹל: "וְהִתְנַבֵּית עִמָּם וְנִהְפַכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר".

(2) משרה עליהם רוח קדשו ונותן להם שפע נבואתו. (השווה מ"ת, הלכות תשובה פרק ג, הלכה ח). (3) נדרים לח). (4) התרומיות. (5) מושל ברוחו וכובש את יצרו. (6) הגיונית וישרה. השווה שמונה פרקים להרמב"ם (פרק ז). שם מונה רבינו בין הסגולות המכשירות לנבואה גם "עשיר", כלומר: השמח בחלקו ואינו מצטער על מה שאין לו. (7) ויחד עם המעלות השכליות והמידותיות גם בריא ושלם בגופו, שחמרו ומזגו הם בתכלית השווי ללא כל הפרעה. כי מכאובים וייסורים משפיעים לרעה על הכוח המדמה הנחוץ לסגולת הנבואה ומונעים את האדם מהידבק בשכל העליון, כדברי חכמינו: אין הנבואה שורה לא מתוך עצבות וכו' (שבת ל:). (8) לעסוק במעשה-מרכבה ובמעשה-בראשית. (9) הנשגבים מדעת בני-אדם פשוטים. (10) ומתרחק מהמון העם ההולך בחושך בעיניים עצומות, אחרי תעוטי הזמן. (11) מעיר ומעורר. (12) כגון: אהבת

שְׁזָה כְּשֵׁאָר הַדְּבָרִים³⁴; וְהוֹאִיל וְדַעְתּוֹ כֵּן, לֹא נִתְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם. וּמְצוּה לְשַׁרְפּוֹ³⁵, כְּדֵי שְׁלֹא לְהִנִּיחַ שֵׁם לְאִפְיֻקוּרְסִים וְלֹא לְמַעֲשֵׂיהֶם. אֲבָל עוֹבֵד פּוֹכְכִים שְׁפֹתָב אֶת הַשֵּׁם - גּוֹנְזִין³⁶ אוֹתוֹ. וְכֵן כְּתָבִי הַקְּדוּשׁ שְׁבִילָה³⁷ אוֹ שְׁפֹתְכֵן עוֹבֵד פּוֹכְכִים, יִגְנוּ.

(28) כתבי הקודש - מן הראוי לנקד כתבי, שהרי הקמץ שמתחת לתי"ו הוא יסודו ואינו משתנה גם בסמיכות, כמו: כתב-הדת (אסתר ד, ח). אולם מפני שהצורה פְּתָבִי נשתרשה כבר ושגורה בפי כל יהודי, וכמעט שנתקדשה על ידי תפילת האזכרה "אב הרחמים" שאומרים בשבת, על כן החזקנו בה. (29) תרגומיהם. (30) ביאורי עניניהם. (31) ממש, באופן ישיר ולתחילה. וכן במסכת שבת קטו, א: "וכי מותר לאבדו ביד?" (32) מלקות מדברי סופרים. ובכתבי-הקודש שאין בהם אזכרות ידובר. אולם עיין ב'ספר המצוות' ל"ת, סה). (33) ישראל הכופר בתורה מן השמים ומבוזה תלמיד-י-חכמים (סנהדרין ט:). אפיקורוס - על שם הפילוסוף היווני אפיקור שחי כארבע מאות שנה לפני חורבן בית שני (חב"ש) שכפר בעיקר והורה שאין השארת הנפש, וכי הנאת העולם ותענוגיו הם עיקר החיים ותכליתם. (34) כדברי ספרות בעלמא. (35) כדברי רבי טרפון: אקפח את בני, שאם יבואו לידי שאני אשורף אותם ואת האזכרות שבהם (שבת קטז). (36) לא קוראים ולא שורפים אותו (גיטין מה:). (37) שבת ז, א.

ט. כָּל הַשְּׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּאַבְרָהָם - קִדְשׁ; אִף זֶה שְׁנַאָמַר: "אֲדֹנָי, אִם נָא מְצֹאֵי חַי³⁸ בְּעֵינַיךְ", הָרִי הוּא קִדְשׁ. כָּל הַשְּׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּלוֹט - חַל, חוּץ מִזֶּה: "אֵל נָא אֲדֹנָי³⁹, הִנֵּה נָא מְצֹא עֲבָדְךָ חַן". כָּל הַשְּׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּגִבְעַת בְּנִימִין⁴⁰ - קִדְשׁ. כָּל הַשְּׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּמִיכָה⁴¹ - חַל. כָּל הַשְּׁמוֹת הָאֲמוּרִים בְּנְבוֹת⁴² - קִדְשׁ. כָּל 'שְׁלֹמֹה' הָאֲמוּר בְּשִׁיר-הַשִּׁירִים - קִדְשׁ⁴³, וְהָרִי הוּא כְּשֵׁאָר הַכְּנֻזִיין⁴⁴, חוּץ מִזֶּה: "הָאֵלֶּךְ לְךָ שְׁלֹמֹה". כָּל 'מְלֻכִיא'⁴⁵ הָאֲמוּר בְּדִנְיָאֵל⁴⁶ - חַל, חוּץ מִזֶּה: "אֲנִת מְלֻכָא מְלֻךְ⁴⁷ מְלֻכִיא", וְהָרִי הוּא כְּשֵׁאָר הַכְּנֻזִיין.

(38) לא כדעת הסוברים שזה "שם חול", וְשֵׁאֵל הַמְּלָאךְ הַהוֹלֵךְ בְּאִמְצַע כְּמוֹנִים דְּבִרֵי אַבְרָהָם, אֵלָּא כְּדַעַת רַבִּי אֲלַעֲזַר הַמּוֹדַעִי (שבועות לה:), שְׁאֲבָרָהּ פְּנַח בּוּזָה לְה' בְּבִקְשָׁה לְהַמְתִּין לוֹ עַד שִׁיכְנִיס אֶת אוֹרְחָיו. (39) לוֹט פְּנַח בּוּזָה אֵל ה' שְׁבִידוֹ לְהַמִּית וְלַחְחִיּוֹת, וְשִׁיעוֹר הַכְּתוּב כֵּן הוּא: וַיֹּאמֶר לוֹט אֵלֵיהֶם, אֵל הַמְּלָאכִים: "אֵל-נָא יִהְיֶה כְּדַבְּרִיכֶם שְׁאִמְרַתֶּם אֵלַי לְהִימְלֹט הַהֵרָה". וּמַעַתָּה הוּא פּוֹנֵה אֵל ה': אֲדוּנִי! הִנֵּה נָא מְצֹא עֲבָדְךָ חַן וְגו' (רש"י, שם), או כפירוש הַרִיטְבֵּא: "וַיֹּאמֶר לוֹט אֵלֵיהֶם" - בְּפִנְיָהֶם, וְהַדִּיבּוּר כּוֹלוֹ לְה'. (40) שׁוֹפְטִים פָּרָק כ. (41) שם, יִדִּיח. (42) מְלָכִים-א, פָּרָק כֹּא. (43) כּוֹונַתוֹ לְהַקְבִּי"ה שְׁהַשְׁלוֹם שְׁלוֹ. (44) הַכְּתוּבִים בְּמִקּוֹמָם שְׁאִסוּר לְמַחְקָם (עבודת המלך). (45) כלומר: כל "מלך", דאילו 'מלכיא' חול הוא תמיד, וגם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְפִיכָּךְ בָּנִי הַנְּבִיאִים, לְפָנֵיהֶם נִבֵּל וְתָף וְחֲלִיל וְכַזֹּר,
וְהֵם מִבְּקָשֵׁי הַנְּבוּאָה³². וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִמָּה
מִתְנַבְּאִים", כְּלוֹמַר: מִהֶלְכִין בְּדֶרֶךְ הַנְּבוּאָה³³ עַד
שִׁינְבָאוּ, כְּמוֹ שֶׁאָתָּה אוֹמֵר: פְּלוֹנֵי מִתְגַּדְּלִים!³⁴

29) הם מרכזים את דעתם ומייחדים אותה עם העניין המבוקש. (30) יושבים בדד. ובהתבודדותם הם מתדבקים על ידי הסתכלות פנימית בשכל העליון. (31) (שבת ל:): וזוהי הסיבה – יאמר רבינו – שפסקה הנבואה בישראל מאז הלכו בגולה בימי החורבן, להגל הדיכאון והעצבות המקננת בלב להיותם עבדים מסורים בידי סכלים המצערים ומדכאים אותנו, כעניין הכתוב: מלכה ושריה בגויים אין תורה, גם נביאיה לא מצאו חזון מה' (איכה ב, ט); כי כל זה משפיע על הכוח המדמה. והיא הסיבה גם כן שתשוב אלינו הנבואה בימות המשיח, כשימלא שחוק פינו (מורה נבוכים חלק ב, לו). (32) השראה עליונה ממעל. (33) מתאמצים ומשתדלים להיות מסוגלים לקבל את שפע הנבואה. (34) משתדל להיות גדול; הולך הלוך וגדול, אבל לא הגיע עדיין אל התכלית הנרצה.

ה. אלו שֶׁהֵם מִבְּקָשֵׁין לְהִתְנַבֵּא, הֵם הַנְּקִרְאִים 'בְּנֵי הַנְּבִיאִים'. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁמְכַוְּנִים דַּעְתָּם³⁵ - אֶפְשָׁר שֶׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה עֲלֵיהֶן, וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תִשְׁרָה³⁶.

35) משתדלים להגיע לנבואה על ידי הכשרה והכנה קודמת. 36) כמו שאמרו חז"ל: ראוי הוא שתשרה עליו שכניה, אלא שאין דורו זכאי לכך (סנהדרין יא.). ורבינו בספרו (מורה נבוכים חלק ב, לב) אומר: שלוש דעות בנבואה: הראשונה – היא דעת הפתאים המאמינים, כי כל איש, אם חכם או סכל, מלומד או בער, אם אך יש בו קצת ממידת החסידות ותיקון המידות יכול להיות נביא כשיבחר בו ה' להשרות עליו שכנתו. השנייה – היא דעת הפילוסופים האומרים, כי הנבואה היא שלימות טבעית, ואם האדם מושלם בכל המעלות השכליות והמידותיות וחונן גם בכוח המדמה הדרוש – אז בהכרח הוא נביא ואי אפשר שלא יינבא. הדעה השלישית – היא דעת תורתנו ועיקר אמונתנו. היא מסכימה בכל לדעת הפילוסופים בנוגע להכשרה הרוחנית, אבל היא חולקת עליה בזה, שעם כל הכשרתו אין הכרח עדיין שיהיה לנביא והכל תלוי ברצון ה'. הלא ברוך בן נריה, תלמידו של ירמיה הנביא היה מוכן ומוכשר לכך וה' מנע ממנו שפע נבואתו, והוא קובל ומתאונן: ואני יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי (ירמיה מה, ג) ואין מנוחה אלא נבואה, שנאמר: "ותנח עליהם הרוח". וה' השיב לו ביד ירמיה: הנה אשר בניתי אני הורס ואתה מבקש לך גדולות? (שם, ה). אם אין כרם אין רואה! אין הנביאים מתנבאים אלא בזכות ישראל (מכילתא, בא). הא למדת שהנבואה תלויה ברצון ה', ואינה דבר טבעי כדעת הפילוסופים.

ו. כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁאֲמַרְנוּ הֵם דֶּרֶךְ נְבוּאָה לְכֹל הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרֹנִים, חוּץ מִמֹּשֶׁה רַבְּנוּ, רִבֵּן שֶׁל כָּל הַנְּבִיאִים. וְיִמָּה הִפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין נְבוּאָת מֹשֶׁה לְשֶׁאֵר כָּל הַנְּבִיאִים? שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים בְּחִלּוֹם אוֹ

הניצוח וכבוד מדומה. (13) רדיפה אחרי קניינים מדומים וחיי מתורות המושכים ליבות בני-אדם ומעבירים אותם על דעתם. (14) מְכוֹנְנָת. (15) כסא הכבוד. (16) "חיות הקודש", שהיא למעלה מכל שאר הצורות. עיין למעלה (פרק ב, הלכה ז). (17) על ידי הסתכלותו בהן מכיר הוא ויודע גדלו של הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת: השמים מספרים כבוד א-ל (תהילים יט, א). (18) היא הצורה העשירית התחתונה, הקרובה למעלת דעת בני-אדם, והם המדברים עם הנביאים ונראים להם במראה הנבואה. עיין למעלה (פרק ב, הלכה ז). (19) קודם לכן בטרם שנחה עליו הרוח.

ב. הַנְּבִיאִים - מַעֲלֹת מַעֲלֹת הֵן. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בַּחֲקֵמָה חֶכֶם גָּדוֹל מִחֶכְרוֹ, כֶּף בְּנְבוּאָה - נְבִיא גָּדוֹל מִנְבִיא²⁰. וְכֵן אֵין רֹאִין מְרָאֵה הַנְּבוּאָה אֶלָּא בְּחִלּוֹם, בְּחִזְיוֹן לִילָה, אוֹ בַיּוֹם, אַחַר שֶׁתִּפְּל עֲלֵיהֶן תִּרְדָּמָה²¹, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִרְאָה אֱלֹוֹ אֶתְדַע, בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ". וְכֵן כְּשֶׁמִּתְנַבְּאִים, אֶבְרִיחֶן מְדַעְזְעִין, וְכֵן הַגּוֹף כְּשֶׁל, וְעֵשְׂתוֹנוֹתֵיהֶם מִתְטַרְפוֹת²², וְתִשְׁאָר הַדַּעַת פְּנוּיָה²³, לְהִבִּין מַה שֶׁתִּרְאֶה; כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם: "וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֵת עָלָיו"; וְכֵן שֶׁנֶּאֱמַר בְּדִנְיָאֵל: "וְהוֹדִי נְהַפְּךָ עָלַי לְמִשְׁחִית וְלֹא עֲצַרְתִּי כֹחַ".

20) כמו שאמרו (פסיקתא זוטרותא, בהעלותך): "ושאר כל הנביאים, כל אחד ואחד לפי כוחו". (21) על הדברים שבהלכה זו ושלאחריה השווה (מורה נבוכים חלק ב, מא-מה). (22) מחשבותיהם ומערכי ליבם מתבלבלות. (23) צרופה ונקייה מכל סיגי הגופניות.

ג. הַדְּבָרִים שֶׁמוֹדִיעִים לְנְבִיא בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה, דֶּרֶךְ מְשַׁל מוֹדִיעִין לוֹ, וּמִיָּד יִחַקֵּק בְּלִבּוֹ פֶּתֶרֶן הַמְּשַׁל בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה וְיַדַּע מַה הוּא. כְּמוֹ הַסֵּלֶם שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ, וּמִלְאָכִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ²⁴, וְהוּא הָיָה מְשַׁל לְמַלְכֵיּוֹת וְשֶׁעֲבָדִין²⁵; וְכֵן הַחִיּוֹת שֶׁרָאָה יִחְזַקְאֵל²⁶, וְהַסִּיר נְפוֹחַ וּמִקַּל שֶׁקַּד שֶׁרָאָה יִרְמִיָּה, וְהַמְּגֵלָה שֶׁרָאָה יִחְזַקְאֵל וְהָאִיפָה שֶׁרָאָה וְכִרְיָה²⁷, וְכֵן שֶׁאֵר הַנְּבִיאִים. מֵהֵם אוֹמְרִים הַמְּשַׁל וּפֶתֶרֶנוּ, כְּמוֹ אֱלֹוִים²⁸; וְיֵשׁ מֵהֵם אוֹמְרִים הַפֶּתֶרֶן בְּלִבְדּוֹ; וּפְעָמִים אוֹמְרִים הַמְּשַׁל בְּלִבְדּוֹ בְּלֹא פֶּתֶרֶן, כְּמִקְצַת דְּבָרֵי יִחְזַקְאֵל וְכִרְיָה; וְכֵן בְּמִשַׁל וְדֶרֶךְ חִדְּהָ הֵם מִתְנַבְּאִים.

(24) (בראשית כח, יב). (25) (בראשית-רבה, סח). (26) (יחזקאל ב-ג). (27) (זכריה ה, ו). (28) שהזכרנום.

ד. כָּל הַנְּבִיאִים אֵין מִתְנַבְּאִין בְּכָל עַת שִׁרְצוֹ, אֶלָּא מְכוּוְנִים²⁹ דַּעְתָּם, וְיוֹשְׁבִים שְׂמֻחִים וְטוֹבֵי-לֵב וּמִתְבוֹדְדִים³⁰; שֶׁאֵין הַנְּבוּאָה שׁוֹרָה, לֹא מִתּוֹךְ עֲצֻבוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ עֲצֻלוֹת, אֶלָּא מִתּוֹךְ שְׂמֻחָה³¹.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הַרְעִים שְׂפִידֵיהֶם. וּכְשֶׁמְשַׁלְּחִים אוֹתוֹ, נוֹתְנִין לוֹ אוֹת וּמוֹפֵת, כִּדְבַר שֶׁיִּדְעוּ הָעַם שֶׁהָאֵל שֶׁלָּחוּ בְּאֶמְתָּא⁴³. וְלֹא כָּל הָעוֹשֶׂה אוֹת וּמוֹפֵת מֵאֲמִינִים לֹא⁴⁴ שְׁהוּא נְבִיא⁴⁵, אֲלָא אֲדָם שֶׁהֵינּוּ יוֹדְעִים בּוֹ מִתְחַלְתּוֹ שֶׁהוּא רָאוּי לְנְבוּאָה בְּחֻכְמָתוֹ וּבְמַעֲשָׂיו, שְׁנִתְעַלָּה בְּהֵן עַל כָּל בְּנֵי-גִילוֹ, וְהִנֵּה מְהַלֵּךְ בְּדַרְכֵי הַנְּבוּאָה, בְּקִדְשִׁתָּהּ וּבְפִרְשׁוֹתָהּ, וְאַחֲרֵיכֵן בָּא וְעָשָׂה אוֹת וּמוֹפֵת וְאָמַר שֶׁהָאֵל שֶׁלָּחוּ - מִצְוָה לְשַׁמֵּעַ מִמֶּנּוּ⁴⁶, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵלֹהֵי תִשְׁמַעוּן". וְאַפְשָׁר שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹת וּמוֹפֵת וְאִינוּ נְבִיא, וְזֶה הָאוֹת יִשְׁ-לוֹ דְּבָרִים כַּגֹּוֹ⁴⁷, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן מִצְוָה לְשַׁמֵּעַ לוֹ, הוֹאִיל וְאֲדָם גְּדוֹל וְחָכֵם וְרָאוּי לְנְבוּאָה [הוּא], מְעַמִּידִים אוֹתוֹ עַל חֻזְקָתוֹ⁴⁸, שֶׁבְּכָף נִצְטוּיָנוּ. כִּמוֹ שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְחַתֵּךְ אֶת הַדִּין עַל-פִּי שְׁנֵי עֵדִים כְּשָׂרִים, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁאֲפָשָׁר שֶׁהַעִידוֹ בְּשֶׁקֶר - הוֹאִיל וּכְשָׂרִים הֵם אֲצֻלָּנוּ, מְעַמִּידִין אוֹתָן עַל כְּשָׂרוֹתָן⁴⁹. וּבְדַבְּרֵים הָאֵלֹהֵי וּכְיוֹצֵא בְּהֵן נֶאֱמַר: "הַנְּסֻתָּרֵת לֵה' אֱלֹהֵינוּ, וְהַנְּגַלֵּת לָנוּ וּלְבְּנֵינוּ", וְנֶאֱמַר: "כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיו וְה' יִרְאֶה לְלִבָּב".

(43) וכן אמרו (ירושלמי, סנהדרין פרק י"א, הלכה ו): "והנביא שנתנבא בתחילה, אם נתן אות - שומעין לו; ואם לא - אין שומעין לו." (44) נוסחה אחרת: "אותו". (45) אם ראינו שאינו ראוי לנבואה מצד מיעוט חכמתו ופחיתות מידותיו - אין במופתיו ממש. (46) ודווקא כשהוא מזהיר על שמירת התורה או בדבר הרשות, אבל לעבור על מצוה ממצוות התורה לפי שעה - אין לשמוע אלא למי שהוחזק כבר לנביא, כמו אליהו בהר הכרמל. עיין למטה (פרק ט, הלכה ג). (47) יש כאן דברים מסותרים שצריך לתת להם לב (רש"י, כתובות קיא); ואפשר שהאות נעשה בלהטים ואחיות עיניים. אולם זהו רק בטרם שנבדק; אבל כשבדקו אותו לא פעם ונמצאו דבריו מכוונים, הרי זה נביא אמת כמבואר לקמן (פרק י, הלכה ב). (48) שהוא נביא אמת. (49) סתם אדם, כל זמן שאין מלעזים עליו - בחזקת כשר הוא.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

1) האותות שעשה משה לפי הצורך עשאו, ולא כדי שיאמינו בו על ידם.

א. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לֹא הֶאֱמִינוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הָאוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה², שֶׁהֵמְאָמִין עַל-פִּי הָאוֹתוֹת, יֵשׁ בְּלִבּוֹ דְּפִי³, שֶׁאֲפָשָׁר שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאוֹת בְּלִט⁴ וּכְשׁוֹף. אֲלָא כָּל הָאוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר, לְפִי הַצְּרֵךְ⁵ עֲשָׂאם, לֹא לְהִבְיֵא רְאִיָּה עַל הַנְּבוּאָה. הִנֵּה צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ אֶת הַמְּצָרִיִּים - קָרַע אֶת הַיָּם וְהַצְּלִילָן⁶ בְּתוֹכוֹ; צָרְכֵנוּ לְמַזוֹן - הוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמָּן; צָמְאוּ - בָּקַע לָהֶן אֶת הָאֵבֶן; כִּפְרוּ בּוֹ עֲדַת קָרַח - בָּלְעָה אוֹתָן הָאָרֶץ; וְכֵן שָׂאָר כָּל הָאוֹתוֹת. וּבִמָּה הֶאֱמִינוּ בּוֹ?

בְּמִרְאָה; וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִתְנַבֵּא וְהוּא עַר וְעוֹמֵד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּכְבֹּא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִים". כָּל הַנְּבִיאִים - עַל-יַדֵי מְלָאָךְ, לְפִיכֵף רוֹאִים מֵה שֶׁהֵם רוֹאִים בְּמִשְׁלַח וְחִידָה³⁷; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ - לֹא עַל-יַדֵי מְלָאָךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: "פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ"; וְנֶאֱמַר: "וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים"; וְנֶאֱמַר: "וַתִּמְנַת ה' נְבִיט"; כְּלוֹמַר, שֶׁאֵין שֵׁם מְשַׁל, אֲלָא רוֹאֵה הַדְּבָר עַל בְּרִיו, בְּלֹא חִידָה וּבְלֹא מְשַׁל; הוּא שֶׁהַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו: "בְּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת", שֶׁאִינוּ מִתְנַבֵּא בְּחִידָה, אֲלָא בְּמִרְאָה, שְׂרוּאָה הַדְּבָר עַל בְּרִיו³⁸. כָּל הַנְּבִיאִים יִרְאִים וְנִבְהָלִים וּמִתְמוּגְגִין³⁹, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ אִינוּ כֵן; הוּא שֶׁהִתְנוּב אֹמֵר: "כִּפְאֲשֶׁר יִדְבֵר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ", כְּלוֹמַר: כִּמוֹ שֶׁאֵין אֲדָם נִבְהָל לְשַׁמֵּעַ דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ, כִּי הִנֵּה כֵחַ בְּדַעְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהִבִּין דְּבָרֵי הַנְּבוּאָה, וְהוּא עוֹמֵד עַל עֲמִדוֹ שְׁלֵם. כָּל הַנְּבִיאִים אֵין מִתְנַבֵּאִים בְּכָל עַת שִׁרְצוּ; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אִינוּ כֵן, אֲלָא כָּל זְמַן שֶׁיִּחַפְּצִין⁴⁰, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לּוֹבֶשְׁתּוֹ וּנְבוּאָה שׁוֹרָה עָלָיו; וְאִינוּ צָרִיךְ לְכוֹן דַּעְתּוֹ וְלִהְיוֹת⁴¹ לֵה, שֶׁהָרִי הוּא מְכוֹן וּמְזוּמָן וְעוֹמֵד כְּמִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, לְפִיכֵף מִתְנַבֵּא בְּכָל עַת, שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲמִדוּ וְאֲשַׁמְעֵה מֵה יַצְוָה ה' לָכֵם". וּבְזֶה הַבְּטִיחוֹ הָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֵךְ אֹמֵר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֵם לְאֶהֱלִיכֶם, וְאַתָּה פֶּה עֲמִד עֲמִדִי". הָא לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים, כְּשֶׁהַנְּבוּאָה מִסְתַּלֶּקֶת מֵהֶם חוֹזְרִים לְאֶהֱלֵם⁴², שֶׁהוּא צָרִיךְ הַגּוֹף, כָּלֵם כְּשֶׁאָר הָעַם, לְפִיכֵף אֵין פּוֹרְשִׁין מִנְּשׁוֹתֵיהֶם; וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא חִזַּר לְאֶהֱלוֹ הָרֵאשׁוֹן, לְפִיכֵף פִּרְשׁ מִן הָאִשָּׁה לְעוֹלָם וּמִן הַדּוֹמָה לוֹ, וְנִקְשְׁרָה דַּעְתּוֹ לְצִוּר הָעוֹלָמִים, וְלֹא נִסְתַּלַּק מֵעָלָיו הַהוֹד לְעוֹלָם, וְקָרַן עוֹר פָּנָיו וְנִתְקַדַּשׁ כְּמִלְאָכֵים.

37) באספקלרייה שאינה מאירה, כלומר: במראה מעורפלת ומטושטשת. (38) באספקלרייה מאירה. (39) נבהלים מפחד החיזיון, מלשון: נמוגו כל יושבי כנען (שמות טו, טו). (40) שנאמר: עימדו ואשמעה מה יצוה ה' (במדבר ט, ח), ואמרו חז"ל: אשרי ילוד אשה שכך היה מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עימו (ספרי, בהעלותך). על ארבעה הבדלים אלו שבין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים, השווה פירושו המשנה לרבינו (סנהדרין פרק י, יסוד שביעי). (41) כמבואר למעלה (הלכה ד). (42) לביתם ולחיי משפחתם כמקודם.

ז. הַנְּבִיא, אֲפָשָׁר שֶׁתְּהִיָּה נְבוּאָתוֹ לְעַצְמוֹ בְּלִבְד, לְהִרְחִיב לְבוֹ וּלְהוֹסִיף דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁיִּדַּע מֵה שֶׁלֹּא הִנֵּה יוֹדַע מֵאוֹתָן הַדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים. וְאַפְשָׁר שֶׁיִּשְׁלַח לְעַם מַעֲמֵי הָאָרֶץ אוֹ לְאֲנָשֵׁי עִיר אוֹ מִמְלָכָה, לְכוֹנָן אוֹתָם וְלִהְיוֹדְעֵם מֵה יַעֲשׂוּ, אוֹ לְמִנְעָם מִמַּעֲשִׂים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּלִבְבוֹ דְּפִי וּמְהִרְהוֹ וּמְחֻשְׁבֵּי, וְהִיָּה נִשְׁמַט מִלִּילָף וְאָמַר: "וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי"; עַד שֶׁהוֹדִיעוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,⁹ שְׁאֵלוּ הָאוֹתוֹת אֵינָן אֵלָּא עַד שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְאַחַר שֶׁיֵּצְאוּ וַיַּעֲמְדוּ עַל הַהַר הַזֶּה, וַיִּסְתַּלַּק הַרְהוֹר שֶׁמְהַרְהִירֵן אַחֲרֶיךָ, שְׁאֵנִי נוֹתֵן לָךְ כָּאֵן אוֹת, שִׁידְעוּ שְׁאֵנִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּאֶמֶת מִתְחַלֵּה, וְלֹא יִשְׁאַר בְּלִבָּם הַרְהוֹר. וְהוּא שֶׁהַקְּתוּב אוֹמַר: "וְזֶה לָךְ הָאוֹת כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּיךָ, בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהַר הַזֶּה"¹⁰. נִמְצְאָתָ אוֹמַר, שֶׁכָּל נְבִיא שִׁיעֲמַד אַחַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֵין אֲנוּ מֵאֱמִינִים בּוֹ מִפְּנֵי הָאוֹת לְבָדוֹ, כְּדֵי שֶׁנֹּאמַר: אִם יַעֲשֶׂה אוֹת, נִשְׁמַע לוֹ לְכָל מָה שִׁיאֱמַר! אֵלָּא מִפְּנֵי הַמִּצְוָה, שֶׁצִּוְהָ מֹשֶׁה בְּתוֹרָה וְאָמַר: אִם נִתֵּן אוֹת, אֵלִיו תִּשְׁמַעוּן! כְּמוֹ שֶׁצִּוְנוּ לַחֲתֹךְ הַדְּבָר עַל-פִּי שְׁנַיִם עֲדִים, וְאֶף-עַל-פִּי שְׁאֵין אֲנוּ יוֹדְעִין אִם הַעֲידוּ אֶמֶת אִם שֶׁקֶר, כִּךָּ מִצְוָה לְשִׁמְעַ מִזֶּה הַנְּבִיא, אֶף-עַל-פִּי שְׁאֵין אֲנוּ יוֹדְעִים אִם הָאוֹת אֶמֶת, אוֹ בְּכִשְׁוֹף וְלֵט.

8) כנוסחת אוקספורד. וברוב הדפוסים: "שהם והוא עדים בדבר", ונהיר יותר הנוסח שקבענו. 9) לבסוף, כדי לאמצו ולעודדו שיואיל לקבל את שליחותו. 10) דברי הרמב"ם ז"ל פה תמוהים, שהרי הוא מבאר את הענין הנידון על-פי הכתובים שלא כסדרם: הלא על "מעמד הר סיני" הודיע ה' למשה בראשית התגלותו אליו ובתחילת נבואתו, וכאן משמע שאך לבסוף הודיע לו על זה, אחרי שראה שהוא משמתט ומסרב ללכת? והמפרשים מתחבטים בזה (עין לחם-משנה, שאלות ותשובות רלב"ח, סימן נא). ויש ליישב זאת על-פי הכלל הידוע של חז"ל: "אין מוקדם ומאוחר בתורה" ("משרת משה"). וכן גם סברת מארנ"ח שהובאה ב"מעשה רוקח", שלדעת רבינו ז"ל: מה שכתוב בתחילה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדונו וגו'" צריך להיות בסוף, מפני שהיא תכלית כל הדברים: ומה שבא אחריו הוא רק ביאור הענין וסיפור גלגול הדברים איך היה.

ג. לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים, ובקש להכחיש נבואתו של משה רבנו - אין שומעין לו¹¹, ואנו יודעין בבאור¹², שאותן האותות בלט וכשוף הן; לפי שנבואת¹³ משה רבנו אינה על-פי האותות, כְּדֵי שֶׁנַּעֲרַךְ אוֹתוֹת זֶה¹⁴ לְאוֹתוֹת זֶה, אֵלָּא בְּעֵינֵינוּ רְאִינוּהָ וּבְאֲזַנֵּינוּ שִׁמְעָנוּהָ כְּמוֹ שֶׁשִּׁמְעָה הוּא. הֵא לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְעֲדִים שֶׁהַעֲידוּ לְאָדָם עַל דְּבַר שְׂרָאָה בְּעֵינָיו, שְׁאֵינוּ כְּמוֹ שְׂרָאָה; שְׁאֵינוּ שׁוֹמְעֵי לָהֵן, אֵלָּא יוֹדְעֵי בְּדַאי שֶׁהֵן עֲדֵי שֶׁקֶר. לְפִיכָךְ אֶמְרָה תּוֹרָה, שְׁאִם כָּא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת, "לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיא הַהוּא", שֶׁהֲרִי זֶה כָּא אֵלֶיךָ בְּאוֹת וּמוֹפֵת לְהַכְחִישׁ מָה שְׂרָאִיתָ בְּעֵינֶיךָ, וְהוֹאִיל וְאֵין אֲנוּ מֵאֱמִינִים כְּמוֹפֵת אֵלָּא

בְּמַעֲמַד הַר-סִינִי, שֶׁעֵינֵינוּ רָאוּ וְלֹא זָר, וְאֲזַנֵּינוּ שִׁמְעוּ וְלֹא אַחַר, הָאֵשׁ וְהַקּוֹלוֹת וְהַלְפִידִים, וְהוּא נִגַּשׁ אֶל הָעַרְפֶּל וְהַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו, וְאֲנוּ שׁוֹמְעִים: מֹשֶׁה, מֹשֶׁה, לָךְ אָמַר לָהֵן כִּךָּ וְכִךָ! וְכֵן הוּא אוֹמַר: "פְּנִים בְּפְנִים דְּבַר ה' עִמָּכֶם"; וְנֹאמַר: "לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כִּרְת ה' אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת". וּמִנֵּיִן שִׁמְעַמַּד הַר-סִינִי לְבָדוֹ הִיא הַרְאָיָה לְנְבוּאָתוֹ שֶׁהִיא אֶמֶת, שְׁאֵין בּוֹ דְּפִי? שֶׁנֹּאמַר: "הִנֵּה אֲנִי כָּא אֵלֶיךָ בַּעֲבַד הָעֵנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עֲמֹךָ וְגַם כִּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם"; מִכְּלָל, שֶׁקֶדָם דְּבַר זֶה לֹא הָאֱמִינֵנוּ בּוֹ נִאֲמָנוּת שֶׁהִיא עוֹמְדַת לְעוֹלָם, אֵלָּא נִאֲמָנוּת שִׁישׁ אַחֲרֶיהָ הַרְהוֹר וּמְחֻשְׁבָּה.

2) להם במצרים. 3) פקפוק ודחיה, משום חשש של זיוף ואחיות עינים. דופי - שם נגזר משורש דפה אחי הדף-גוף, ופירושו: מגרעת, אי-אמון, כמו: בכך-אמך תתן דופי (תהלים נ, כ). 4) יחיד, מן בלטיהם (שמות ז, כ). 5) לצורך השעה ולצרכם עשאה ולא כדי שיאמינו בו. (השווה הקדמת רבנו לפירוש המשנה). 6) טיבע אותם במצולות הים. 7) כך הנוסחא בדפוס "מגדל עוז", והסכים עמה בעל "מעשה רוקח". ונוסחת רוב הדפוסים: "צרכנו למזון" אינה מתאימה למשפטי המאמר, שכולם בגוף שלישי.

~ נקודות משיחות קודש ~
"משה רבנו - לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה... לפי הצרך עשאן - לא להביא ראיה על הנבואה... כפרו בו עדת קרח - בלעה אותן הארץ".
וקשה לכאורה, שהרי מפורש בפסוק "בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה".
ואולי יש לפרש שכוונתו ב"לא להביא ראיה על הנבואה" היינו על הנבואה בכלל, שבזה לא כפרו קרח ועדתו אלא שטענו שמינוי אהרון לא היה על פי ה' ומה שאמר "אם בריאה יברא ה'" בא להודיע שמעשים אלו היו על פי ה' ולא לעשות אות להוכחת נבואתו.
לקוטי שיחות חלק כ' עמוד 95 הערה 42
מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

ב. נמצאו אלו ששלח להן הם העדים על נבואתו שהיא אמת, ואינו צריך לעשות להן אות אחר, שהם והוא עדים בדבר⁸, פשני עדים שראו דבר אחד ביחד, שכל אחד מהן עד לחברו שהוא אומר אמת, ואין אחד מהן צריך להביא ראיה לחברו; כן משה רבנו, כל ישראל עדים לו אחר מעמד הר-סיני, ואינו צריך לעשות להם אות. וזהו שאמר לו הקדוש-ברוך-הוא בתחלת נבואתו, בעת שנתן לו האותות לעשותן במצרים ואמר לו "ושמעו לקלחך" - ידע משה רבנו, שהמאמין על-פי האותות יש

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִפְּנֵי הַמִּצְוֹת שֶׁצִּוְנוּ מֹשֶׁה - הַיֵּאֱדָה נִקְבַּל מְאוֹת זֶה, שֶׁבָּא לְהַכְחִישׁ נְבוֹאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁרָאִינוּ וְשֶׁשָּׁמַעְנוּ.
(11) סנהדרין ז, א. ואין להקשות מקיום אותותיו - כי מנסה ה' אתכם" (מו"נ ח"ג, כד). (12) בכיורו. (13) אמינת נבואתו. (14) אותות נביא זה לעומת אותות משה רבינו.

פֶּרֶק הַתְּשִׁיעִי

(1) שאין נביא רשאי לחדש מצוה, ולא לגרוע ממניין המצוות.

א. דָּבָר בְּרוּר וּמִפְרָשׁ בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא² מִצְוָה עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים; אֵינן לָהּ, לֹא שְׁנוּי וְלֹא גִרְעוֹן וְלֹא תוֹסֶפֶת, שֶׁנֶּאֱמָר: "אֵת כָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתָכֶם אֹתוֹ תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת, לֹא תוֹסֶף עָלָיו וְלֹא תִּגְרַע מִמֶּנּוּ"; וְנֶאֱמָר: "וְהִנְגַּלְתָּ לְנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת". הֵיא לְמִדָּתָהּ, שֶׁכָּל דְּבָרֵי תּוֹרָה מִצִּוּיִן אָנוּ לַעֲשׂוֹתָן עַד עוֹלָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "חֻקַּת עוֹלָם לְדוֹרֵתֵיכֶם", וְנֶאֱמָר: "לֹא בְּשָׁמַיִם הִיא"³. הֵיא לְמִדָּתָהּ, שֶׁאֵין נְבִיא רִשְׁאִי לְחַדֵּשׁ דְּבָר מֵעַתָּה. לְפִיכָף אִם יַעֲמֵד אִישׁ - בֵּין מִן הָאֱמוּנוֹת, בֵּין מִיִּשְׂרָאֵל - וַיַּעֲשֶׂה אוֹת וּמוֹפֵת וַיֹּאמֶר, שֶׁה' שָׁלַח לְהוֹסִיף מִצְוָה אוֹ לְגַרֵעַ מִצְוָה, אוֹ לְפָרֵשׁ בְּמִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת פְּרוּשׁ שְׁלֹא שֶׁמַּעֲנֵנוּ מִמֹּשֶׁה; אוֹ שֶׁאֵמַר, שֶׁאוֹתָן הַמִּצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּהֵן יִשְׂרָאֵל אֵינָן לְעוֹלָם וּלְדוֹרֵי דוֹרוֹת, אֲלֵא מִצְוֹת לְפִי זְמַן הַיּוֹם⁴ - הַרִי זֶה נְבִיא שֶׁקָּר, שֶׁהָרִי בָּא לְהַכְחִישׁ נְבוֹאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה; וּמִיִּתְתּוֹ בְּחִנֵּק⁶, עַל שֶׁהִזִּיד לְדַבֵּר בְּשֵׁם ה' אֲשֶׁר לֹא צִוְהוּ. שֶׁהוּא, בְּרוּךְ שְׁמוֹ, צִוְהוּ לְמֹשֶׁה, שֶׁהַמִּצְוָה הַזֹּאת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם, וְלֹא אִישׁ אֶל וַיִּכְזֹב.

(2) שהתורה היא מצוה לדורות עולם (השווה להלן הלכות תשובה פ"ג, ה"ח). (3) כבר ניתנה תורה מסיני, ואין אנו משגיחים בבת-קול, וכל-שכן נביא מתנבא (ב"מ נט:). וכן אמרו חז"ל: ג' אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו ליהושע: שאל בשמים) שאל אמר להם: לא בשמים היא (תמורה טז). (4) מגילה ב, ב. (5) לפי שעתן, ועם חילוף הזמנים חלפו גם הן. (6) דכתיב: ומת הנביא ההוא (דברים יח, ט), וכל מיתה האמורה בתורה סתם - בחנק (סנהדרין פט:).

ב. אִם-כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: "נְבִיא אֶקִים לָהֶם מִקְרֵב אֲחֵיהֶם כְּמוֹךָ"? - לֹא לַעֲשׂוֹת דָּת הוּא בָּא, אֲלֵא לְצִוּוֹת עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וּלְהַזְהִיר הָעָם שֶׁלֹּא יַעֲבְרוּ עָלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁאֵמַר הָאֲחֵרוֹן שֶׁבָּהֶם⁸: "זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי"; וְכֵן אִם צִוְנוּ בְּדְבָרֵי הַרְשׁוּת, כְּגוֹן: לָכוּ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי אוֹ אֶל תִּלְכוּ; עֲשׂוּ מְלַחְמָה הַיּוֹם⁹ אוֹ אֶל תַּעֲשׂוּ¹⁰; בָּנוּ חוֹמָה זֹו אוֹ אֶל תִּבְנוּ¹¹

(7) כלפי מייסדי הנצרות והאסלאם, הדברים מכוונים. השווה "אגרת תימן". (8) הנביא מלאכי בתחילת הבית השני, שהיה אחרון הנביאים. (9) שמואל-א, טו. (10) מלכים-ב ו, כב. (11) ישעיה כב, יא. השווה דברי רבינו בהקדמתו לפירוש המשנה. (12) שימות קודם זמנו, ואין נפשו נכרתת מחיי העולם הבא, בניגוד לעונש "כרת" שגם נפשו תיכרת (ברטנורא, סנהדרין פ"ט, מ"ג). ולפי רש"י: מיתה בידי שמים - ימיו נקצרים ואינו הולך עירי: וכת - נוסף על קיצור ימיו הוא הולך גם עירי (שבת כה).

ג. וְכֵן נְבִיא שֶׁעָבַר עַל דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ¹³, וְהַפּוֹכֵשׁ נְבוֹאָתוֹ¹⁴ - חָיִב מִיִּתְה בִּידֵי שָׁמַיִם; וּבְשֶׁלֶּשֶׁת¹⁵ נֶאֱמָר: "אָנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ"¹⁶. וְכֵן אִם יֹאמֶר לָנוּ הַנְּבִיא, שֶׁנּוֹדַע לָנוּ שֶׁהוּא נְבִיא, לַעֲבֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֱמוּנוֹת בַּתּוֹרָה, אוֹ עַל מִצְוֹת הַרְבָּה, בֵּין קְלוֹת בֵּין חֲמוּרוֹת, לְפִי שְׁעָה¹⁷ - מִצְוָה לְשִׁמְעַ לְ¹⁸. וְכֵן לְמַדְנוּ מִחֻקִּים רַאשׁוֹנִים מִפִּי הַשְּׁמוּעָה: כִּפְלֵי אִם יֹאמֶר לָךְ הַנְּבִיא: עָבַר עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה! כְּאֵלֶיהוּ בְּהַר הַפְּרָמֶל¹⁹ - שִׁמְעַ לּוֹ, חוּץ מֵעֲבֹדֶת פּוֹכְבִים²⁰. וְהוּא שֶׁיְהִיֶה הַדְּבָר לְפִי שְׁעָה, כְּגוֹן אֵלֶיהוּ בְּהַר הַפְּרָמֶל, שֶׁהַקְּרִיב עוֹלָה בַּחוּץ, וַיִּירוּשָׁלַיִם נִבְחַרְתָּ לְכָד²¹, וְהַמְקָרִיב בַּחוּץ חָיִב כְּרַת. וּמִפְּנֵי שֶׁהוּא נְבִיא²², מִצְוָה לְשִׁמְעַ לּוֹ, וְגַם בְּזֶה נֶאֱמָר: "אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן". וְאֵלּוֹ שֶׁאֵלּוֹ אֵת אֵלֶיהוּ וְאָמְרוּ לוֹ: הַיֵּאֱדָה נֶעֱקַר מֶה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה: "פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ כָּכָל מְקוֹם"? הִנֵּה אוֹמֵר: לֹא נֶאֱמַר אֲלֵא הַמְקָרִיב בַּחוּץ לְעוֹלָם, חָיִב כְּרַת, כְּמוֹ שֶׁצִּוְהוּ מֹשֶׁה; אֲבָל אֲנִי אֶקְרִיב הַיּוֹם בַּחוּץ בְּדָבָר ה' ²³, פְּדִי לְהַכְחִישׁ נְבִיאֵי הַבַּעַל. וְעַל הַדְּרָךְ הַזֹּאת, אִם צִוּוּ כָּל הַנְּבִיאִים לַעֲבֹר לְפִי שְׁעָה - מִצְוָה לְשִׁמְעַ לָהֶם. וְאִם אָמְרוּ, שֶׁהַדְּבָר נֶעֱקַר לְעוֹלָם - מִיִּתְתּוֹ בְּחִנֵּק²⁴; שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה: "לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם".

(13) כגון: עידו הנביא, שאכל לחם בבית-אל למרות שנצטוו שלא לאכול, שנאמר בו: יען כי מרית את פי ה' ולא שמרת את המצוה אשר צונו ה' (מלכים-א יג, כא). (14) כגון: יונה בן אמיית. (15) א - העובר על דברי הנביא. ב - הנביא העובר על דברי עצמו. ג - הכובש נבואתו. (16) שמשמעו: מיתה בידי שמים. ושלשתם, ממקרא זה נלמדים (סנהדרין פט:). (17) הוראת שעה ולא לתמיד. (18) יבמות ז, ב. (19) מלכים-א, פרק יח. (20) אף בהוראת שעה ולשעה קלה אין שומעים לו (סנהדרין ז, א), ואמרו שם: "אפילו אם מעמיד לך חמה באמצע הרקיע - אל תשמע לו"; ואין לחשוש לאותותיו, הוא שאמר הכתוב:

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון-שבת-קודש ב'ח' אייר - הקדמה ומנין המצוות קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואלישע, ואלף חכמים ואחד - הלכה כחכמים, שנאמר: אחרי רבים להטות (שמות כג, ב). ולא הרשנו הקדוש-ברוך-הוא ללמוד מן הנביאים אלא מן החכמים אנשי הסברות והעדויות. לא אמר: ובאת אל הנביא אשר יהיה בימים ההם, אלא "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט וגו'" (רבינו בהקדמתו למשנה).

כי מנסה ד' אלהיכם אתכם (דברים יג, ד). 21) אף-על-פי שרק ירושלים נועדה לכך. 22) אלא מפני שהוחזק כבר לנביא. 23) ככתוב: ובדברך עשיתי (מלכים-א יח, לו) ולא מלבי עשיתי מה שעשיתי (ויקרא-רבה כב). וכן (ירושלמי מגילה פ"א. ה"א) אמר ר' שמלאי: "ובדברך עשיתי" - הקדוש-ברוך-הוא אמר לו. 24) הוריות ד, ב.

ה. במה דברים אמורים? בשאר מצוות, אבל בעבודת כוכבים, אין שומעין לו, ואפלו לפי שעה; ואפלו עשה אותות ומופתים גדולים ואמר, שיה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים היום בלבד, או בשעה זו בלבד - הרי זה דבר סרה על ה'; ועל זה צוה ה' אתו ואמר: "וכא האות והמופת... לא תשמע אל דברי הנביא ההוא... כי דבר סרה על ה' אלהיכם" 27), שהרי בא להכחיש נבואתו של משה; ולפיכך נדע פנדאי שהוא נביא שקר, וכל מה שעשה בלט וכשוף עשה, ויחנק.

ד. וכן אם עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה²⁵, או שאמר בדין מדיני תורה, שיה' צוה לו שהדין כן הוא והלכה פדברי פלוני - הרי זה נביא השקר²⁶ ויחנק, אף-על-פי שעשה אות; שהרי בא להכחיש התורה, שאמרה: "לא בשמים היא". אבל לפי שעה, שומעין לו בכל.

25) כגון: איסור אכילה ושתייה ביום הכיפורים שאינו מפורש בתורה, אלא מפי השמועה למדו שעינוי נפש האמור ביום זה: ועניתם את נפשותיכם (ויקרא כג, כז), הוא צום. ורבינו בהקדמתו למשנה, יאמר: כגון שאמר: וקצותה את כפה (דברים כה, יב) היא כריתת יד ממש ולא קנס שקונסים את המבייש, כמו שבא בקבלה (בבא-קמא כח.), ויסמוך הדבר ההוא לנבואה ויאמר, שהקב"ה אמר לו שהדברים כפשוטם - נביא שקר הוא ויהרג. 26) כי בדברים שבעיון וסברא, אין נביא עדיף מחכם. ואלף נביאים כאלהו

27) ולא לשים לב לאותותיו שעשה, אפשר שבלט עשאו. ועוד: השכל המכזיב את עדותו, יותר נאמן מן העין הרואה אותותיו - והרי כבר נתבאר לבעלי השכל שאין לעבוד זולתי ה' ממציא כל הנמצאים (שם).

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום רביעי ה' אייר ~

מצות עשה. א מצוה ראשונה.. פג להביא.. שמה..
נדפס לעיל מעמוד קז (107) עד עמוד קט (109)

~ יום חמישי ו' אייר ~

מצות עשה. פד להקריב.. קסו לשבות.. קדש..
נדפס לעיל מעמוד קט (109) עד עמוד קי (110)

~ יום שישי ז' אייר ~

מצות עשה. קסו לשבות.. רמח לדון.. לבני ישראל
נדפס לעיל מעמוד קי (110) עד עמוד קיא (111)

~ שבת קודש ח' אייר ~

מצות לא תעשה. א מצוה ראשונה.. קבב שלא לשבור.. בו
נדפס לעיל מעמוד קיב (112) עד עמוד קיד (114)

התחלת מחזור המ"ו
במסלול ג' פרקים ליום

~ יום ראשון ב' אייר ~

אז וגו'. כל המצוות.. מה' אלהי ישראל.
נדפס לעיל מעמוד קד (104) עד עמוד קו (106)

~ יום שני ג' אייר ~

כל אלו החכמים.. בין ראשון בין אחרון.
נדפס לעיל מעמוד קו (106) עד עמוד קו (106)

~ יום שלישי ד' אייר ~

ודברים הללו.. שנת החמה.
נדפס לעיל מעמוד קו (106) עד עמוד קז (107)

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום ראשון ב' אייר ~

התחלת מחזור המ"ג
במסלול ספר המצוות

הספר הזה . .

במצות עשה

הספר הזה "ספר המצוות" בו אבאר את מנין המצוות ואיך ראוי למנותן. ואביא לכך ראיות מפסוקי התורה ומדברי תנ"כ על פרושן, ואקדים כללים ("שורשים" – יסודות) שראוי לסמך עליהם במנין המצוות. וכשיצא מנינן נכון על פי המאמר הזה בראיה ברורה שאין בה ספק — תתברר לקורא טעותו של כל מי שמנה הפך מהשמנינו אנחנו. ואין לי צורך להשיב לאדם מסים ולא לברר טעותו. כיון שהתועלת והתכלית המכוננות במאמר זה תשגנה על ידי מבקשיהן בלי זאת. שכן אבאר את המצוות בלן ומנינן — מצוה מצוה — ואביא ראיה על כל מה שיש בו ספק, או מה שאפשר שישגה מי שאין לו בקיאות בדיני התורה, ואסיר שגיאתו ואבאר כל מה שיש בו ספק.

אבל אין פונתי בחבור זה לפרט דיני איוו מצוה מן המצוות, אלא למנותן בלבד. ואם אמנם אפרש מהן משהו בשעת הנזכרות, הרי אפרשנו על דרך פרוש השם (לצורך הסברת שם) — מהות המצווה — אך לא כדי לפרט הלכותיה, כדי שיוודע מה הוא העשה או הלאו הזה, ולא יזיה דבר נתן השם הזה. וכשתשג דיעת מנינן על פי ראיות מן החבור הזה, אז אפנין בדרך סתם בראש אותו החבור הכולל (בפתיחת ספר "משנה תורה") בפה שזכרנו (כמו שהזכרנו לעיל).

הכללים (שורשים)

ואני עתה מתחיל בוכרון הכללים שראוי לסמך עליהם במנין המצוות, והם ארבעה עשר כללים. אף אקדים [ונאמר] שכלל המצוות שכולל ספר התורה, שצנינו השם בקו — הן שש מאות ושלוש עשרה מצוות, מהן — מצוות עשה רמ"ח, כמנין אברי גוף האדם; ומהן — מצוות לא תעשה שס"ה, והן כמנין ימות החמה (שנת השמש). ומנין זה נזכר בלשון התלמוד בסוף גמרא מכות (כג): אמרו: שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה בסיני: שס"ה כנגד ימות החמה, ורמ"ח כנגד אבריו של אדם. ועוד אמרו (תנחומא פרשת תצא) על דרך הדרש על

שמצות עשה כמנין האברים, כלומר: כל אבר ואבר אומר לו לאדם: עשה בי מצוה; ושמצות לא תעשה כמנין ימות השנה, כלומר: כל יום ויום אומר לו לאדם: אל תעש בי עברה. וזה לא נעלם מאף אחד מכל מי שמנה את המצוות, כלומר: שזהו מנינן, אלא ששגו שגיאה גמורה בדברים המנויים, כמו שיתבאר בחבור זה, וזאת מפני שלא ידעו עניני י"ד הכללים (השורשים) האלה שאבארם עכשו:

הכלל הראשון מהם: שאין למנות במנין הזה את המצוות שהן מדרבנן.

הכלל השני: שלא כל מה ששנלמד באחת משלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או ברבוי, ראוי למנותו.

הכלל השלישי: שאין למנות מצוות שאינן נזכרות לדרות.

הכלל הרביעי: שאין למנות צווים הנוגעים לכל מצוות התורה בלה.

הכלל החמישי: שאין למנות טעם המצוה כמצוה בפני עצמה.

הכלל השישי: שהמצוה שיש בה עשה ולא תעשה, יש למנות עשה עם מצוות עשה, ולא שבה עם מצוות לא תעשה.

הכלל השביעי: שאין למנות פרטי הלכות המצוה.

הכלל השמיני: שאין למנות השלילה עם האזהרה.

הכלל התשיעי: שאין למנות את הלאוין והעשה, אלא את הענינים שמזכרים ושמצויים עליהם.

הכלל העשירי: שאין למנות את ההקדמות שהן לאיוו תכלית שהיא.

הכלל האחד עשר: שאין למנות חלקי המצוה, כל חלק בנפרד, אם כללם מצוה אחת.

הכלל השנים עשר: שבפעלה שמצויים על עשייתה, אין למנות כל חלק שבה לבדו.

הכלל השלושה עשר: שמספר המצוות אינו מתרבה לפי מספר הימים שבהם נזכרת המצוה ההיא.

הכלל הארבעה עשר: איך ראוי למנות קיום הענינים במצוות עשה.

ובפרוש אָמרו (חולין קו): מים ראשונים (נטילת ידיים שלפני הסעודה) מצוה. מאי מצוה? אָמר אַבְי: מצוה לשמַע דְּבַרְי תְּקַמִּים. כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּמִקְרָא מְגַלָּה וְגַר חֲנֻכָּה: הֵיכָן צִנְנוּ? מ"לא תסור". וּבְכָר נִתְבָּאָר, שְׁכַל מַה־שִּׁתְּקַנּוּ הַנְּבִיאִים, עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, שְׁעָמְדוּ אַחֲרֵי מִשָּׁה רַבְּנּוּ — הוּא גַם־כֵּן מְדַרְבְּנֵן. וּבִפְרוּשׁ אָמְרו (ערובין כא): בְּשִׁעָה שִׁתְּקַן שְׁלֹמֹה עֲרוּבִין וְיָדִים (נטילת ידיים) יָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: "חֲכַם בְּנֵי וְשִׁמְח לְבֵי וְכוּ'" (משלי כו, יא). וּבְמִקְוֹמוֹת אַחֲרִים בְּאֵרוֹ, שְׁעָרוּבִין — דְּרַבְּנָן, וְיָדִים — מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. וּבְכָר נִתְבָּאָר לָךְ שְׁכַל מַה־שִּׁתְּקַנּוּ אַחַר מִשָּׁה רַבְּנּוּ נִקְרָא: דְּרַבְּנָן.

הִנֵּה בְּאֵרְתִּי לָךְ זֹאת, כְּדֵי שְׁלֹא תַחֲשַׁב שְׁמִקְרָא מְגַלָּה — כִּינּוּן שֶׁהוּא תְּקוּן נְבִיאִים — נִחְשָׁב מְדַאֲוִרִיתָא (ואינו דומה לשאר מצוות דרבנן), שְׁהָרֵי עֲרוּבִין מְדַרְבְּנֵן (ולא נמנה במצוות) אָף־עַל־פִּי שְׁהֵם תְּקוּן שְׁלֹמֹה כְּ־דָוִד וּבֵית דִּינּוּ. וְזֶה מַה־שֶּׁנֶּעְלַם מִזוּלְתָנּוּ (בעל "הלכות גדולות"), וְלִכְּן מְנָה הַלְּבָשֶׁת עֲרָמִים, לְפִי שְׁמִצָּא בִּישְׁעֵיהּ: "כִּי־תִרְאֶה עָרֹם וְכִסְתּוֹ" (ישעיה נח, ז). וְלֹא יָדַע שֶׁזֶה נִכְנס לְכֻלָּל אָמְרוֹ: "דֵּי מַחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחַסֵּר לוֹ" (דברים טו, ח). כִּי עֲנִין הַצְּרוּי הִזָּה — וְאִין בְּזָה שׁוּם סִפְק — שְׁנֶאֱכִיל אֶת־הָרַעֲבִים, וְנִלְבִּישׁ אֶת־הָעֲרָמִים, וְנִתֵּן מִצָּע לְמִי שְׁאִין לוֹ מִצָּע, וְכִסּוּי לְמִי שְׁאִין לוֹ כִסּוּי, וְנִשְׂאֵי אֶת־הַפְּנוּי שְׁאִין לוֹ יְכַלֵּת לְהַתְּחַתֵּן, וְנִרְכִּיב מִי שְׁדַרְכּוֹ לְרַכֵּב, בְּמִפְרָסֵם בְּדַבְּרֵי הַתְּלָמוּד (כתובות סו): שְׁכַל־זֶה נִכְנס לְכֻלָּל אָמְרוֹ: "דֵּי מַחֲסָרוֹ". אָף כְּאֵלוֹ לִשׁוֹן הַתְּלָמוּד מִחֲבָר אֲצֵל אֵלוֹ בְּלַעֲגֵי שְׁפָה וּבְלִשׁוֹן אַחֲרָת (ולכן טעו בדבר המפורש בתלמוד); וְלֹאֵל אֵף — לֹא מְנוּ מִקְרָא מְגַלָּה וְכִדּוּמָה בֵּין הַמִּצְוֹת שְׁנֶאֱמָרוּ לוֹ לְמִשָּׁה בְּסִינֵי. וְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּשִׁבְעוֹת (לט): אִין לִי אֵלָא מִצְוֹת שְׁנִצְטוּוּ עַל הַר סִינֵי; שְׁעִיתִידִין לְהַתְּחַדֵּשׁ, כְּגוֹן מִקְרָא מְגַלָּה, מִנֵּין? תְּלָמוּד לֹאֵמַר: "קִיָּמוּ וְקַבְּלוּ" (אסתר ט, כז) — קִיָּמוּ מַה־שְּׁקַבְּלוּ כְּבָר, וְהוּא: שְׁיִאֲמִינוּ בְּכָל־מִצְוָה שִׁתְּקַנּוּ הַנְּבִיאִים וְהַתְּכַמִּים כְּלֹאֲחֵר מִכֵּן.

אָבֵל תְּמַנְהֵי: מִדּוּעַ מְנוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵן מְדַרְבְּנֵן, כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ, וְלֹא מְנוּ גַם־כֵּן מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה שֶׁהֵן מְדַרְבְּנֵן? הָרִי כְּמוֹ שְׁמֵנוּ בֵּין מִצְוֹת עֲשֵׂה גַר חֲנֻכָּה וּמִקְרָא מְגַלָּה וּמֵאָה בְּרֻכּוֹת וְהַלֵּל, הִזָּה לְהֵם לְמַנּוֹת גַּם־כֵּן בְּכֻלָּל מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה — עֲשִׂרִים שְׁנִיּוֹת כְּעֲשָׂרִים מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה? כִּי כְּמוֹ שְׁכַל־עֲרֹה וְעֲרֹה (איסורי ביאה) הִיא לֹא־תַעֲשֶׂה דְאֹרִיתָא, כְּף כְּל־שְׁנֵיהּ וּשְׁנֵיהּ (נשים שהן קרובות של קרוביו של האדם) — "שניות" — שְׁמֵן הַתּוֹרָה הִיוּ מוֹתָרוֹת) הִיא לֹא־תַעֲשֶׂה דְרַבְּנָן, כְּמוֹ שְׁבָאָרוֹ וְאָמְרוּ (יבמות פרק ב משנה ד): שְׁנִיּוֹת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. וּבְכָר נִתְבָּאָר בַּתְּלָמוּד, שְׁמַה־שְּׁאָמְרוּ בְּמִשְׁנֵה "אִסוּר מִצְוָה" רְצוּנִם לֹאֵמַר: הַשְּׁנִיּוֹת. וְאָמְרוּ: מֵאֵי (מהו לשון) מִצְוָה? מִצְוָה

~ יום שני ג' אייר ~

[בימי לימוד הקדמת היד ילמד כל אחד ואחד מהשורשים (—הכללים) כפי יכולתו, לחלק השאר ללמדו בימים הסמוכים בנוסף על לימוד מצות אותו יום].

וְהִנֵּי חוֹזֵר לְבָאָר כְּל־כָּלֵל מֵהֵם וְלִהְבִּיא רְאִיּוֹת עָלָיו, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

הַכָּלֵל הָרִאשׁוֹן: שְׁאִין לְמַנּוֹת בְּמִנּוּן הַזֶּה אֶת־הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן מְדַרְבְּנֵן.

יָדַע שְׁעִנְיָן זֶה לֹא הִזָּה צְרִיךְ לְהַעִיר עָלָיו, כִּי הוּא בְּרוּר. שְׁהָרֵי כִּינּוּן שְׁלִשׁוֹן הַתְּלָמוּד (מכות כג) הוּא: "שִׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹש־עֶשְׂרֵה מִצְוֹת נֶאֱמָרוּ לוֹ לְמִשָּׁה בְּסִינֵי" — אִיךְ נֹאמַר בְּדָבָר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן שֶׁהוּא מְכַלֵּל הַמִּנּוּן? אֵלָא הַעִירוֹנוּ עַל כֵּךְ, מִכִּינּוּן שְׁכָבָר טַעוּ בְּזָה וּמְנוּ גַר חֲנֻכָּה וּמִקְרָא מְגַלָּה בְּכֻלָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְכֵן מֵאָה בְּרֻכּוֹת בְּכָל־יוֹם וְנַחֲוִים אֲבָלִים וּבִקְוֹר חוֹלִים וּבְקִבְרַת מֵתִים וְהַלְּבָשֶׁת עֲרָמִים וְחִשׁוּב תְּקוּפּוֹת וּשְׁמוּנָה עֲשׂוּר יוֹם לְגִמְרָה בְּהֵן אֶת־הַהֵלֵל. אָכֵן יֵשׁ לְהַסְתַּכֵּל בְּתִמְיַהּ בְּמִי שִׁשׁוּמַע אֶת־דְּבָרֵיהֶם "נֶאֱמָרוּ לוֹ לְמִשָּׁה בְּסִינֵי" וּמִנְהָ קִרְיַאת הַהֵלֵל, שְׁבֹו שִׁבַּח דָּוִד לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה, (כאלו) בְּזָה נִצְטָה מִשָּׁה; וּמִנְהָ גַר חֲנֻכָּה, שְׁקָבְעוּ אוֹתוֹ תְּכַמִּים בְּבֵית שְׁנֵי. וְכֵן מִקְרָא מְגַלָּה! וְאִינִי סוֹבֵר שִׁיְדַמָּה מִישֶׁהוּ אוֹ יַעֲלֶה עַל לְבוֹ שְׁנֶאֱמַר לְמִשָּׁה בְּסִינֵי שִׁיְצָוָה אוֹתָנוּ, שְׁאִם בְּסוֹף מְלֻכּוֹתָנוּ יִקְרָה לָנוּ עִם הַיּוֹנִים כְּף וְכָף שְׁנִתְחַבֵּב לְהַדְּלִיק גַר חֲנֻכָּה. אָף נִרְאֶה לִי, שְׁמַה שֶׁהַשְּׁכִילִם כְּכָף הוּא, שְׁאֲנוּ מְכַרְכִּים עַל דְּבָרִים אֵלוֹ: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִנְנוּ עַל מִקְרָא מְגַלָּה, וְלִהְדְּלִיק גַר חֲנֻכָּה, וְלְגִמְרָה אֶת־הַהֵלֵל"; וְגַם שֶׁהַתְּלָמוּד (שבת כג) שׁוֹאֵל (על כך שִׁמְבַרְכִים עַל מִצְוֹת דְּרַבְּנָן "וצונו"): הֵיכָן צִנְנוּ? וְאָמְרוּ: מ"לא תסור". וְאִם אָמְנֵם מִשׁוּם כְּף מְנוּ — הִזָּה רְאִי שְׁיִמְנוּ כְּל־דָּבָר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן, כִּינּוּן שְׁכַל מַה־שְּׁצוּוּנוּ תְּכַמִּים וְכֵל מַה־שְּׁאָסְרוּ עָלֵינוּ, הָרִי כְּבָר נִצְטָה מִשָּׁה רַבְּנּוּ בְּסִינֵי שִׁיְצָוָה אוֹתָנוּ לְקִיָּמוּ, שְׁכֵּן הוּא אוֹמַר: "עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֵאֱמָרוּ לָךְ תַעֲשֶׂה" (דברים יז, יא). וְהַזְּהִירוּנוּ מִלְּעַבֵּר עַל דְּבָרֵיהֶם בְּשׁוּם עֲנִין מִמַּה־שְּׁצוּוּר וְקָבְעוּ וְאָמְרוּ: "לֹא תסור מִן־הַדְּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לָךְ יְמִין וּשְׂמָאל" (שם). אָבֵל אִם נִכּוֹן לְמַנּוֹת כֵּל מַה־שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן בְּכֻלָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת, כִּינּוּן שֶׁהוּא נִכְנס לְכֻלָּל אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא תסור", וְ"עַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֵאֱמָרוּ לָךְ תַעֲשֶׂה" — מִדּוּעַ נִתְיַחֲדוּ אֵלוֹ מִזוּלְתָנּוּ?! וְהָרִי כְּמוֹ שְׁמֵנוּ גַר חֲנֻכָּה וּמִקְרָא מְגַלָּה, כְּף הִזָּה נִכּוֹן לְמַנּוֹת נְטִילַת יָדִים וּמִצְוֹת עֲרוּב, שְׁהָרֵי אֲנוּ מְכַרְכִּים: אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִנְנוּ עַל נְטִילַת יָדִים, וְעַל מִצְוֹת עֲרוּב, כְּמוֹ שְׁאֲנוּ מְכַרְכִּים: עַל מִקְרָא מְגַלָּה, וְלִהְדְּלִיק גַר שֵׁל חֲנֻכָּה — וְהַכֵּל מְדַרְבְּנֵן!

מתוך מהדורת חזק

אג.): "את־אביך" (שמות כ, יב) — לרבות אחיך הגדול ולרבות בעל אפך; "ואת־אמך" (שם) — לרבות אשת אביך, כמו שאמרו: "את־ה' אלהיך תירא" — לרבות תלמידי חכמים. ומדוע מנו אלו ולא מנו אלו?!

ויכבד הביאם חסר היריעה לענין חמור יותר מזה והוא, שאם מצאו דרש של איזה פסוק, ואותו הדרש מחיב לעשות איזו פעולה או להתרחק מאיזה דבר — ואלה כלם בלי ספק דרבנן — הרי הם מונים אותם בכלל המצוות, אף על־פי שפשטה דקרא אינו מורה על שום דבר מאותם הדברים, ועל אף הכלל שלמדנו, עליהם השלום, באמרום (שבת טג.): אין מקרא יוצא מידי פשוטו; ואף על־פי שהתלמוד חוקר בכל־מקום, בפשוטאים (חז"ל) פסוק שלמדו ממנו ענינים רבים על דרך הבאור והבאת הראיות, ושואל: גופה דקרא (פשוטו של מקרא) במאי קא מדבר? (ורק בזה היה עליהם להתחשב) — אלא מפנין שהם מסתמכים על שגיאה זו, מנו בכלל מצוות עשה: בקור חולים ונחום אכלים וקברת מתים, בגלל הדרש הנאמר על דבריו ותעלה: "והודעת להם את־הדרך ילכו בה ואת־המעשה אשר יעשו" (שמות יח, ט) והוא אמרם על זה (בבא קמא ק:): את־הדרך — זו גמילות חסדים; ילכו — זה בקור חולים; בה — זו קברת מתים; ואת־המעשה — אלו הדינים; אשר יעשו — זו לפנים משורת הדין. וחשבו שכל־פעולה ופעולה מן־הפעולות האלה היא מצוה בפני עצמה, ולא ידעו שכל־הפעולות האלה ודומיהן נכנסות תחת מצוה אחת בכלל המצוות האמורות בתורה בפרוש, והוא אמרו ותעלה: "ואת־הבת לרעהו כמוך" (ויקרא יט, יח). וידברך זו גופה מנו חשוב תקופות (לוח השנה) במצוה בגלל הדרש הנאמר על הפסוק: "פי היא חקמתכם ויבנתכם לעיני העמים" (דברים ו, י). — והוא אמרם (שבת עה:): איזו היא חקמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר: זה חשוב תקופות ומזלות.

הלא אלו היו מונים ענין שהוא ברור יותר מזה, שאפשר להעלות על הדעת יותר שראוי למנותו — וזה כל־דבר שנלמד במדה אחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן — כי אז היתה מספר המצוות מגיע לאלפים רבים. שמא תחשב שאנו נמנעים מלמנותן מפני שאינן ברורות, ושאיתו הדין הנלמד באותה המדה אולי נכון ואולי בלתי נכון — לא זאת היא הסבה, אלא הסבה היא, שכל מה־שנלמד הם ענפים מן־העקרים שנאמרו לו למשה בסיני בפרוש, והם: תרני"ג מצוות.

ואפלו היה משה בעצמו הלומד, הרי אלו אינם נמנים. והראיה לכל־זה אמרם בגמרא תמורה (טז): אף ושבע מאות קלין וחרמין וגזרות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה, ואף על־פי־כן החזירן

לשמע דברי חכמים. וכך היה להם למנות בתוך הכלל אחת חלוצה, שהיא מדברי סופרים!

בכלו של דבר: אלו מנינו כל־עשה דרבנן וכל־לא־תעשה דרבנן, היה הענין מגיע לאלפים רבים! וזה דבר ברור שאין בו נסתר כלל, והוא: שכל מה־שהוא מדרבנן אינו נחשב בכלל תרני"ג מצוות, לפי שהסכום הזה כלם פסוקי תורה ואין בהם שום דבר מדרבנן, כמו שנבאר. אף זה שהם מונים מקצת דברים שהם מדרבנן ומניחים מקצתם לפי בחירתם — זה דבר שאי־אפשר לקבלו בשום פנים, יאמרו מי שיאמרו. וכבר בארנו ענין הכלל הזה וראיתו עד שלא נשאר שמץ ספק לשום אדם.

הכלל השני: שלא כל מה־שנלמד באחת משלש עשרה מדות (כללי לימוד) שהתורה נדרשת בהן או ברבוי, ראוי למנותו.

כבר בארנו בראש חבורנו על פרוש המשנה, שרב דיני התורה נלמדים בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, ושהדין שנלמד במדה מאותן המדות פעמים יש בו מחלקת; אף יש דינים שהם פרושים מקבילים ממשוה רבנו ואין בהם מחלקת, אלא שמביאים עליהם ראיה באחת מי"ג מדות. שכן מתקמת הכתוב שאפשר למצוא בו רמז המורה על אותו הפרוש המקביל או הקש המורה עליו, וכבר בארנו ענין זה שם. פיון שהדבר פן — הרי לא כל־הכל (הכלכה) שנמצא שחכמים הוציאוה במדה מי"ג מדות נאמר עליה שהיא נאמרה למשה בסיני; אף גם לא נאמר על כל מה־שנמצא שחז"ל סומכים אותו בתלמוד על אחת מי"ג מדות. שהוא מדרבנן — כי הוא יכול להיות פרוש מקביל. והענין כך הוא: כל מה־שלא תמצאנו מפרש בתורה ותמצא שהתלמוד למד אותו באחת מי"ג מדות, אם פרשו הם בעצמם ואמרו שזה גוף תורה (חלק מהתורה) או שזה מדאורייתא — הרי זה ראוי למנותו, שהרי מקבלי הפסרת (חז"ל) אמרו שהוא מדאורייתא; אבל אם לא בארו זאת ולא אמרו זאת בפרוש — הרי הוא מדרבנן. פיון שאין פסוק המורה עליו, גם זה כלל שפבר נשתפש בו זולתנו, ולפיכך מנה (בה"ג) יראת חכמים בכלל מצוות עשה. ומה־שהביאו לידי כך, כפי הנראה לי, דברי רבי עקיבא (פסחים כב:): "את־ה' אלהיך תירא" (דברים ו, י) — לרבות תלמידי חכמים. וחשבו שכל מה־שנלמד ברבוי, הוא מן הכלל הנזכר (בכלל תרני"ג מצוות).

אף אם הדבר כמו שחשבו, מדוע לא מנו כבוד בעל האם (אב חורג) ואשת האב מצוה בפני עצמה, נוספת על כבוד אב ואם? וכן כבוד אחיו הגדול? שכן האנשים האלה למדנו (רק) מרובי שחיבים לכבדם. אמרו (כתובות

מתוך מהדורת חזק

המצוה, ולא היה מאמר זה (מנין תרי"ג) נכון אלא בזמן מסים.

וְאָמַנְם וזולתנו (בה"ג) טעה גם בעקר הזה ומנה — כשהיה נתון בדחק (כדי להשלים המספר) — "ולא יבאו לראות ככלע את הקדש" (במדבר ד, כ) שאין לזוים לגעת בעת אריות — "בליעת" — הכלים, וגם מנה (תחילת הפסוק: ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ..) "לא יעבד עוד" (שם ה, כה) — בענין (עבודת) הלויים. אבל גם אלו אינן נוהגות לדורות אלא במדבר, אף-על-פי שאמרנו (סנהדרין פא:): רמז לגונב את-הקסנה (כלי שרת — "קשוות") — "לא יבאו לראות" ("כבלע את הקודש" — שגונבים את כלי הקודש) הרי די באמרו "רמז", שפשוט דקרא אינו בענין זה; וגם אינו מפלל מחיבי מיתה בידי שמים, כמו שנתבאר בתוספתא (פרק א דכריתות) ובסנהדרין (ג).

אכן תמהני על מי שמנה את-הלאוין האלה — מדוע לא מנה את-הפסוק בענין המן: "איש אל-יותר ממנו עד-בקר" (שמות טז, ט) וכן אמרו ותעלה: "אל-תצר את-מואב ואל-תתגר בם מלחמה" (דברים ב, ט); וכן הלאו שבא בענין בני עמון: "אל-תצרים ואל-תתגר בם" (שם, ט). אף היה לו למנות בכלל מצות עשה את הפסוק: "עשה לך שרף ושים אתו על-גס" (במדבר כא, ח); והפסוק "קח צנצנת אחת ותן-שמה מלא-העמר קן" (שמות טז, ג), כשם שמנו תרימת הפסוק (בביזת מדין) ונתנת המזבח. וכן היה להם למנות: "היו נכונים לשלשת ימים" (שם יט, ט), וכן "גם-הצאן והבקר אל-ירעו" (שם לד, ג) ו"אל-יחרסו לעלות אלה" (שם יט, כד), ורבים כאלה. הרי לא יסתפק בעל שכל, שכל-אלו הן מצות שנגמרו לו למשה בסיני — עשה ולא — אלא שהן בלן לפי שעה ואינן נוהגות לדורות, ולכן אין למנותן. לפי העקר הזה אין גם למנות ברכות וקללות שנצטוו בגרזים ועיבל, ולא בנין המזבח שנצטוינו לבנותו כבואנו לארץ כנען — לפי שכל-אלו מצות לפי שעה. גם לא העשה, שנצטוינו להקריב שלמים כל-בהמה שנרצה לאכל ממנה — לפי שכל-זה צוה במדבר, והוא אמרו: "והביאם לה" (.. וחבנו ובזי שלמים) (ויקרא יז, ה). אמרו בספרא (פרשת אחרי מות שם): והביאם — זו מצות עשה, אלא שהיא במדבר בלבד, כמו שבאר במשנה תורה (חומש דברים) החר בשר פאנה לדורות, והוא אמרו: "בכל-אות נפשך תאכל בשר" (שם יב, כ). אלו היה צריך למנות כל מה-שהוא מסוג זה, היה כל מה-שצוה בו משה מן-היום שהיה לנביא עד היום שמת — מלבד המצות הנוהגות לדורות — יותר משלש-מאות מצות, אם נמנה כל-מצוה שנתנה במצרים וכל מה-שבא במלואים וזולתם — כלם דברי תורה, מהם עשה ומהם לא-תעשה. אף בינו שלא יתכן למנות

עתניאל בן-קנו מפלפולו, שגמר: "ויאמר כלב אשר-יכה את-קרית-ספר ולכדה וגו' וילכדה עתניאל בן-קנו" (יהושע טו, טז-יז). ואם אלו הן הנשפחות, כמה היה הסף הכולל שממנו נשפח מספר זה. שהרי לא יתכן לומר שנשפח כל מה-שנלמד. אם כן אין ספק, שאותם הדינים שנלמדו בקל והמר או במדה אחרת היו אלפים רבים — וכל-אלו כבר היו בימי משה רבנו, שהרי בימי אבולו נשפחו. הנה נתבאר לך שאפלו בימי משה מדברים על "דקדוקי סופרים" (לשון הגמרא דלעיל), לפי שכל מה-שלא שמעו בסיני בפרוש — הרי הוא מדברי סופרים. הנה נתבאר, שתרנג מצות שנגמרו לו למשה בסיני לא מנו בהן כל מה-שנלמד בשלש עשרה מדות, אפלו לא בזמנו עליו השלום — כל-שכן שלא נמנה בהן מה-שנלמד בזמן מאחר. אלא רק זה נמנה מה-שהיה פרוש שנגמרו בשמו. והוא, שיאמרו נושאי הקבלה בפרוש, שדבר זה אסור לעשותו ואסורו מדברי תורה; או שיאמרו שהוא גוף תורה — אז נמנה אותו, שהרי נלמד מפי הקבלה, ולא באחת המדות; ולא הזכירו בענינו אחת המדות והביאו עליו ראיה באחת מ"ג מדות אלא להראות חקמת הכתוב, כמו שבארנו בפרוש המשנה.

הַכֶּלֶל הַשְּׁלִישִׁי: שאין למנות מצות שאינן נוהגות לדורות.

דע שאמרו: "תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני" מורה, שמספר זה הוא מספר המצות הנוהגות לדורות. לפי שמצות שאינן נוהגות לדורות אין להן קשר בסיני, אם נאמרו בסיני ואם לא. ולא נתפנו באמרו "בסיני" אלא לעקר מתן התורה שנתנה בסיני, וזה מאמר ה' ותעלה: "עלה אלי ההרה והיה-שם ואתנה לך וגו'" (שמות כד, יב). ובפרוש אמרו (מכות כג:): מאי קראה? (מדוע הפסוק שמשם למדנו שישנן תרי"ג מצוות) "תורה צוה-לנו משה מורשה וגו'" (דברים לג, ד), פלומר: מנין תו'ר'ה, שהוא (בגימטריא) תרי"א; ו"אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמעום; ובאלה נשלמו תרי"ג מצות. (מדוע מפסוק זה דוקא אנו לומדים מנין המצוות) הפונה בסימן זה, שהדבר שצוה לנו משה ולא שמענוהו אלא ממנו הוא מנין תו'ר'ה' ואותה (דוקא) קרא: "מורשה קהלת יעקב" — ומצוה שאינה נוהגת לדורות אינה מורשה לנו, שכן לא נקרא "ירשה" אלא דבר הקיים לדורות, כמו שנגמרו: "בימי השמים על-הארץ" (שם יא, כא). וממה שאמרנו (תנחומא פרשת תצא) גם זאת: שכל-אבר ואבר כאלו מצוה לאדם לעשות מצוה, וכל-יום ויום כאלו מזהירו מעברה — והרי זה מוכיח שהמנין הזה לא יחסר לעולם, אבל אלו היו מצות שאינן נוהגות לדורות מפלל המנין, כי אז היה המספר הזה חסר בזמן שבו מסתימת חובת אותה

מתוך מהדורת חזק

יש שנגמרו בטעמי המצוות כעין לאוין, ואפשר לחשב שהם מכלל מה-שראוי למנותו בפני עצמו. וזה כגון אמרו: "לא-יוכל בעלה הראשון אשר-שלחה (גרשה) לשוב לקחתה וגו' (אחרי אשר הוטמאה) ולא תחטיא את-הארץ" (דברים כד, ד), שכן אמרו: "ולא תחטיא את-הארץ" טעם לאסור מה-שקדם, כאלו אמר: אם תעשה זאת — הרי תרבה שחיתות בארץ. וכך, למשל, אמרו: "אל-תחלל את-בתך להננותה ולא-תזנה הארץ" (ויקרא יט, כט), שכן אמרו: "ולא-תזנה הארץ" — טעם; כאלו אמר: שטעם אסור הזה, כדי שלא תזנה הארץ. וכן אמרו: "ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם" (שם יא, מג), אחרי שהזכיר אסור המינים (מן החי) שנגסרה אכילתם ונתן טעם לכך ואמר: אל-תטמאו באכילתם, כאלו אמר, שהעברה על הלאו הזה טמאת נפש. ובפרוש אמרו בספרי (במדבר לה, לד) על דכריו יתעלה אחרי שקדמה האזהרה שלא לקחת כפר לרוצח: "ולא תטמא את-הארץ" (במדבר לה, לד) — מגיד הכתוב, ששפיכת דמים מטמא את-הארץ. הנה נתבאר, שהלאו הזה טעם ללאו הקודם, לא שהוא דבר אחר. וכן אמרו (זבחים טו): "וימן-המקדש לא יצא (הכחן הגדול מבית המקדש) ולא יחלל" (ויקרא כא, יב) — הן אם יצא חלל. וכבר טעה זולתנו גם בכלל הזה, ומנה את-הלאוין האלה בלם בלי התבוננות. אכן יתבאר מי שמנה אותם כשישאלוהו ויאמרו לו: הלאו הזה על מה הוא מזהיר? ואז לא תהיה לו תשובה כלל, וכך יתברר בטול מנינו — וזה מה-שרצינו לכבד בכלל הזה.

הכלל הששי: שהמצוה שיש בה עשה ולא-תעשה, יש למנות עשה שבה עם מצוות עשה, ולא שבה עם מצוות לא-תעשה.

דע שדבר אחד יכול להיות בו עשה ולא-תעשה על אחד משלשה פנים: או שתהיה עשית איזה דבר מצוות עשה, והעברה עליו מצוות לא-תעשה, כגון שבת ויום-טוב ושמיטה, שעשית המלאכה בהם — מצוות לא-תעשה, והשבייתה בהם — מצוות עשה, כמו שיתבאר. וכן צום יום כפור — מצוות עשה, והאכילה בו — מצוות לא-תעשה. או שיהיה לאו שקדמו עשה, כגון אמרו על אונס ומוציא שם רע: "ולו-תהיה לאשה" (דברים כב, יט רכט) — וזו מצוות עשה, ואחר-כך אמר: "לא-יוכל לשלחה פלג-ימיו" (שם) — וזו מצוות לא-תעשה. או שיהיה הלאו קדם ואחר-כך ינתק (יבטל) לעשה (שקיום ה"עשה" מבטלו) כגון אמרו: "לא-תקח האם על-הבנים" (שם כב, ו) ואחר-כך: "שלח תשלח את-האם" (שם ז, ו). כל-מין מאלו יש למנות עשה שבה בכלל מצוות עשה, ולא שבה בכלל מצוות לא-תעשה — לפי שפירוש [אמרו] חכמים בכל-אחת מהן, שהיא מצוות עשה ומצוות לא-תעשה,

את-פלן, יתחייב בהכרח שלא תמנה אף אחת מהן; ולא כמו שעשה זולתנו, שלקח אחרות על דרך העזר (לצורך השלמה) כשנזאח למצוא את המנין. — והו מה-שרצינו להשיגו בכלל הזה.

הכלל הרביעי: שאין למנות צוויים הנוגעים לכול-מצוות התורה כלה.

יש בתורה עשין ולאויין שאינם על דבר מסים, אלא כוללים את-המצוות בלן, כאלו יאמר: עשה כל מה-שצויתך עליו והשמר מכל מה-שהזהרתך ממנו, או: אל תמנה בשום דבר ממה שצויתך עליו. הכי אין מקום למנות את הצווי הזה כמצוה בפני עצמה, לפי שאינו מצוה לעשות איזה דבר מסים — עד שיהיה מצוות עשה; וגם אינו מזהיר ממעשה מסים — עד שיהיה מצוות לא-תעשה. כך, למשל, אמרו: "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו" (שמות כג, יג), וכגון אמרו: "את-חוקי תשמרו" (ויקרא יט, יט), ו"את-משפטי תעשו" (שם יח, ד), ו"שמרתם את-בריתי" (שמות יט, ח), ו"שמרתם את-משמרותי" (ויקרא יח, ל). והרבה כאלו. וכבר טעו בכלל הזה, עד שמינו "קדושים תהיו" (שם יט, ב) מצוה מכלל מצוות עשה, ולא ידעו שזה שנגמרו: "קדושים תהיו", ו"התקדשתם והייתם קדושים" (שם יא, מד) — הם צוויים לקיים כל-התורה, כאלו אמר: היה קדוש בעשותך כל מה-שצויתך עליו, ותשמר מכל מה-שהזהרתך ממנו. ולשון ספרא (פרשת קדושים שם): קדושים תהיו — פרושים היי, כלומר: הבדלו מכל-התועבות שהזהרתי אתכם מפלן. ובמקלפת אמרו: "ואנשי קדש תהיון לי" (שמות כב, ל) — איסי בן-הנדה הוא מוסף להם קדושה, כלומר: הצווי הזה (שנתחדש) אינו עומד (אינו כמטרה) בפני עצמו, אלא הוא קשור למצוה שצווי בה (למשמעות העמוקה של קיום "מצוה" של הקדוש ברוך הוא) שכן כל-המקום אותו הצווי נקרא קדוש. אם בן אין הבדל בין שהוא אמר: "קדושים תהיו" או אלו הנה אמר: עשו מצוותי; שחרי כלום היינו אומרים: זו מצוות עשה נוספת על המצוות שנגמרו אליהן שצוה לקיימן? כך לא נאמר על "קדושים תהיו" וכיוצא בו שהוא מצוה לפי שלא צוה לעשות דבר חוץ ממה-שידענו. ולשון ספרי (במדבר טו, מ): "והייתם קדושים" — זו קדשת מצוות. — הנה נתבאר מה-שכוננו לו. ומן-הכלל הזה גם בן אמרו: "וימלתם את ערלת לבבכם" (דברים י, טו), כלומר: תכנע ותשמע לכל-המצוות שקדם זכרן. וכן "ויערפכם לא תקשו עוד" (שם) רצונו לומר: אל תמרו בקבלת כל מה-שצויתך ואל תעבר עליו.

הכלל התמישי: שאין למנות טעם המצוה כמצוה בפני עצמה.

האיפה סלת — וזה הוא קרבן עולה ויורד. הנה זה אינו אלא באור, מהו הקרבן המטל עליו. אף אין למנות כאן שלש מצות ולאמר: המצוה שצוה להקריב בהמה ואחר-כך המצוה שצונו להקריב עוף ואחר-כך המצוה שצונו להקריב עשירית האיפה — לפי שאינם שלשה צווין אלא מצוה אחת, והיא: שיקריב קרבן על שגגתו, ואותו הקרבן הוא כף או כף אם אי-אפשר בכף. ומן הסוג הנה גם כן שגגת מצות, והוא שהפתיב אמר בוֹיקרא (שם ד), שמי ששגג ועבר על מצות ה' יקריב קרבן — וזו מצות עשה אחת, והיא: שיקריב השוגג חטאת בתנאי שתהיה השגגה בדרך שחִבֵּין על דוֹנוֹ פֶּרֶת, וְגַם בּוֹ מַעֲשֶׂה וְהִיא מִצְוַת לֹא-תַעֲשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּפִרּוּשׁ (המשניות ב) הוריות (בהקדמה) וּבְרֵאשִׁית (פרק א משנה ב). אחר-כך פֶּרֶט הַפֶּתוּב הַלְכוֹת בְּעֵינֵי קֶרְבֵּן זֶה וְכַתּוּב עָלָיו מִקְרָאוֹת וְאָמַר: אִם הַשּׁוֹגֵג מֵעַם הָאָרֶץ — יִקְרִיב כִּשְׁבֵּה אוֹ שְׁעִירָה; וְאִם הוּא נָשִׂיא — יִקְרִיב שְׁעִיר אוֹ הַשְּׁגֵגָה דוֹקָא בְּעֹבְדֵי-זָרָה — יִקְרִיב הַשּׁוֹגֵג שְׁעִירָה בֵּין שְׁהוּא נָשִׂיא אוֹ הַדִּיּוֹט אוֹ פֶּהַן גְּדוּל. אֶף עַל-יְדֵי שְׁנוּי מִיַּד הַבְּהֵמוֹת שֶׁמֵּתֵן מִקְרִיבִים אֶת-הַקֶּרְבָּן, לֹא יִהְיֶה הַקֶּרְבָּן הָאֶחָד — שֶׁהוּא קֶרְבֵּן שּׁוֹגֵג — לְרַבִּים, עַד שִׁיְהִי מִצְוַת הַרְבֵּה. שָׁכַן אֵלָיו הִנֵּה הַדָּבָר כֹּף, הֵינִי צָרִיכִים לְמִנּוֹת גַּם-כֵּן אֶת-אֲמָרוֹ 'כִּשְׁבֵּה' אוֹ 'שְׁעִירָה' כִּשְׁתֵּי מִצְוֹת — וְגַם אֲמָרוֹ 'שְׁתֵּי תוֹרִים' אוֹ 'שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה' כִּשְׁתֵּי מִצְוֹת — וְאִין הַדָּבָר כֵּן; אֶלָּא הַצּוּוִי (להביא) קֶרְבָּן הוּא מִצְוַת עֲשֵׂה, וְשִׁזָּה מְבִיא לְאוֹתוֹ הַקֶּרְבָּן עֲצָמוֹ שְׁעִירָה, וְאַחַר מְבִיא שְׁעִיר — זֶהוּ מִתְּנָאֵי אוֹתוֹ קֶרְבָּן, וְאִין כָּל-תְּנָאֵי מִתְּנָאֵי הַמִּצְוֹת נִחְשָׁב כְּמִצְוָה. הֵבֵן עֵינֵינוּ זֶה הֵיטֵב, כִּי הַטְּעוֹת בּוֹ נִסְתַּרְתָּ, לֹא יִרְגִישׁ בָּהּ אֶלָּא נְבוֹן.

מִהַסּוּג הִנֵּה גַם אֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה, שֶׁנִּעְרַה מְאֹרְסָה אִם זָנְתָה — בְּסִקְלָה; וְאִם הִיא בַת פֶּהַן — בְּשַׂרְפָּה; וְזֵהי הַשְּׁלֵמַת דִּין עֲנֵשׁ אֲשֶׁת אִישׁ שֶׁזָּנְתָה. וְכִכֵּר טַעַם בְּזֵה כְּלָמֵי שְׁמַעְתִּי עָלָיו, שָׁכַן מוֹנִים אֲשֶׁת אִישׁ מִצְוָה, וְנִעְרַה מְאֹרְסָה מִצְוָה, וְכַתּוּב בְּזֵה מִצְוָה — וְאִין הַדָּבָר כֵּן, אֶלָּא הוּא כְּמוֹ שֶׁאֲבָאָר, וְהוּא: שֶׁאֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה "לֹא תִנְאֶף" (שמות ב, יד) — הִיא מִצְוָה אַחַת מִכָּלל הַמִּצְוֹת, וְכֵאן בְּקַבְּלָהּ, שֶׁהֲלָאוּ הִנֵּה אֲזַהֵרָה לְאִשְׁתִּי אִישׁ; אַחֲרֵי-כֵן בֵּא הַפֶּתוּב אַחַר אֲזַהֵרָה זֶה וְכֵאָר, שֶׁהַעוֹבֵר עַל לֹא זֶה יִהְיֶה וְהוּא אֲמָרוֹ: "מוֹת-יוֹמַת הַנֶּאֱפָף וְהַנֶּאֱפָת" (ויקרא ב, ט). אַחֲרֵי-כֵן הַשְּׁלִים הַפֶּתוּב אֶת-תּוֹרַת הַעֲנֵשׁ הִנֵּה וְהַתְּנָה בּוֹ תְּנָאִים וְאָמַר, שֶׁאֲמָרוֹ "מוֹת-יוֹמַת הַנֶּאֱפָף וְהַנֶּאֱפָת" יֵשׁ בּוֹ חִלּוּקִים: אִם אֲשֶׁת אִישׁ זֶה הִיא בַת-פֶּהַן — הֵרִי הִיא נִשְׂרָפָת; וְאִם הִיא נִעְרַה מְאֹרְסָה בְּתוּלָה — הֵרִי הִיא נִסְקָלָת; וְאִם הִיא בְּעוּלָה וְאִינָה בַת פֶּהַן — הֵרִי הִיא בְּחִנּוּק. אֲבָל אִין הַמִּצְוֹת הוֹפְכוֹת לְרַבּוֹת עַל-יְדֵי פִּרּוּט סוּגֵי הַמִּתְנָה, כִּי בְּכָל-זֶה לֹא יִצְאָנוּ מִגְּדָר אַסּוּר אֲשֶׁת אִישׁ.

וְהַרְבֵּה פְּעָמִים אוֹמְרִים: עֲשֵׂה שְׁבֵּה וְלֹא שְׁבֵּה: וְזֶה דָּבָר בְּרוּר, שֶׁעֵינֵינוּ הַעֲשֵׂה שְׁבֵּה אִינוֹ עֵינֵינוּ הֲלָאוּ וְהֵם שְׁנֵי עֵינֵינוּ נִפְרָדִים, שְׁצוּהָ עַל אֶחָד מֵהֶם וְהַזְהִיר עַל הָאֲחֵר; וְאִינִי זוֹכֵר שְׁמִישָׁהוּ טַעַם בְּכָלל הִנֵּה, עַד כְּמָה שֶׁאֲנִי זוֹכֵר עֲתָה.

הַכָּלֵל הַשְּׁבִיעִי: שְׁאִין לְמִנּוֹת פְּרִטֵי הַלְכוֹת הַמִּצְוָה.

דַּע שֶׁכָּל-מִצְוָה הִיא מִשְׁפָּט אֶחָד מִקְבָּל, וְיֵמֵן הַהִקְדָּמָה הַזֹּאת (שֶׁרַבְנוּ הַצִּיבָה הַגְּדוּרִיָּה בְּרֵאשׁ כָּל מִצְוָה ב"סֵפֶר הַמִּצְוֹת) מִתְחַיְבִים צוּוִים וְאֲזַהֵרוֹת רַבִּים בְּהַלְכוֹת הַמִּצְוָה. הַמְשַׁל לְכֵן: הַחֲלִיצָה וְהַיִּבּוּם (אִשָּׁה שָׂמַת בַּעֲלָה וְלֹא הַשְׂאִיר זֶרַע אַחֲרָיו, עַל אַחִי בַעֲלָה לִיבְמָה — לִישָׁאָנָה — אוֹ לְקִיִּים חֲלִיצָה שֶׁהָן כַּעֵין גִּירוּשִׁין) הֵן שְׁתֵּי מִצְוֹת מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה — וְזֶה אִין בּוֹ מִחֻלְקָת. אֲבָל כְּשֶׁנִּתְּבַחְנוּ בְּהַלְכוֹת שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה וְהַשְׁפָּרִיף לְעֲשׂוֹת בְּהֵן בְּהִתְאָם לְהַקְדָּמוֹת הַחֻלְקָה — יִתְחַזַּב, שִׁיְהִיו מִקְצַת הַנְּשִׂים חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְּיַבְּמוֹת, וּמִקְצַתֵן מִתְּיַבְּמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת, וּמִקְצַתֵן אוֹ חוֹלְצוֹת אוֹ מִתְּיַבְּמוֹת, וּמִקְצַתֵן לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְּיַבְּמוֹת. וְכֵן גַּם הַגְּנָזִים, כְּלוּמַר: הַיְבָמִין. מִקְצַתֵם חוֹלְצִין וְלֹא מִיְבָמִין, וּמִקְצַתֵם מִיְבָמִין וְלֹא חוֹלְצִין, וּמִקְצַתֵם לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיְבָמִין, וּמִקְצַתֵם אוֹ מִיְבָמִין אוֹ חוֹלְצִין. וְכֵן נִמְצָא שֶׁהַיְבָמוֹת מִקְצַתֵן חוֹלְצַת מְזָה וּמִתְּיַבְּמַת מְזָה, וּמִקְצַתֵן חוֹלְצַת מְזָה וּמִקְצַתֵן מִתְּרוֹת לְבַעֲלִיתָן וְאִסּוּרוֹת לְיִבְמִיתָן, וּמִתְּרוֹת לְיִבְמִיתָן וְאִסּוּרוֹת לְבַעֲלִיתָן, וְאִסּוּרוֹת לְאֵלּוֹ וְאֵלּוֹ, וּמִתְּרוֹת לְאֵלּוֹ וְאֵלּוֹ (כַּמְפּוֹרֵט בִּארְבַּעַת הַפְּרָקִים הַרְּאִשׁוֹנִים שֶׁל מַסְכַּת יִבְמוֹת).

אִם-כֵּן אֵלּוֹ מִיְנִינוּ כָּל-דִּין וְדִין מִן-הַדִּינִים הָאֵלֶּה כְּמִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה, הֵיוּ דִינֵי מַסְכַּת יְבָמוֹת לְבִדָּה מִגִּיעִים לְיוֹתֵר מִמֵּאִתִּים מִצְוֹת, וְאִין אֶף אַחַת מֵהֶן שְׁאִינָה אוֹ עֲשֵׂה בְּפָנֵי עֲצָמָה אוֹ לֹא — שְׁנֵאמַר, לְמַשָּׁל: זֶה צָרִיכָה לְחַלֵּץ בְּאֶפְסֵן כְּזֶה, אוֹ לְהִתְיַבֵּם בְּאֶפְסֵן כְּזֶה; אוֹ נֹאמַר: זֶה אִסּוּרָה לְזֶה, אוֹ אִי אֶפְשָׁר לָהּ לְחַלֵּץ אוֹ לְהִתְיַבֵּם כָּלֵל. וְכֵן צָרִיף לְהִיּוֹת כְּכָל-מִצְוָה וּמִצְוָה.

כֵּינֵן שֶׁהַדָּבָר כֵּן — וְזֶה מִמַּה-שֶׁאִין בּוֹ מִחֻלְקָת — הֵרִי שֶׁהַלְכוֹת הַמִּצְוָה, אֶף אִם הֵן מְפֹרְשׁוֹת בְּתוֹרָה, אִין לְמִנּוֹתֵן; כִּי לֹא מִפְּנֵי שֶׁהַפֶּתוּב בָּאָר הַלְכוֹת אוֹתָהּ הַמִּצְוָה אוֹ תְּנָאִים שְׁבֵּה, נִמְנָה אֲנַחְנוּ כָּל-תְּנָאֵי אוֹ כָּל-פֶּרֶט הַלְכָה כְּמִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה. וְכִכֵּר טַעַם בְּזֵה הַרְבֵּה: שָׁכַן כְּלִי-מַדְהָ שְׁנִמְצָא כְּתוּב מוֹנִים, כְּלִי לְהַתְּבַחֵן בְּעֶקֶר הַמִּצְוָה וְלֹא בְּהַלְכוּתָהּ אוֹ תְּנָאֵה. דְּרָף מְשַׁל: שֶׁהַפֶּתוּב חֵיב בְּסֵפֶר וַיִּקְרָא (פֶּרֶק ה): אֶת מִטְמֵא מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי וְהַנְּזָכָרִים עֲמוֹ (להביא) קֶרְבֵּן חֲטָאת — וְזֶה מִצְוַת עֲשֵׂה כְּלִי סֶפֶק. אַחֲרֵי-כֵן בָּאָר הַפֶּתוּב מַה הֵן הַלְכוֹת הַקֶּרְבָּן הִנֵּה, וְאָמַר שִׁיְהָא כִּשְׁבֵּה אוֹ שְׁעִירָה; וְאִם אִין יָדוּ מִשְׁגַּת דְּמִיָּה, יְבִיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה; וְאִם לֹא יוּכַל, יְבִיא עֲשִׁירִית

מתוך מהדורת חזק

שתיכבים בו הטמאים: להתרחק מן המקדש וקדושי ולצאת חוץ למחנה שכינה. אלא שאנחנו לא נדע איזו צרעת מטמאה ואיזו אינה מטמאה, לכן התחיל הכתוב לבאר ולפרט את הדין: שאם הוא כף — הרי זה טהור; ואם הוא כף — הרי זה טמא; ואם הוא במצב כזה — מעמידין אותו זמן מסים. ובפרוש אמרו (ספרא ויקרא יג, כט): "לטְהַרֹּו או לטמא"ו" (שם) — כשם שמצוה לטהרו, כף מצוה לטמאו — הרי שהמצוה היא רק שיאמרו לו: טמא או טהור, אבל פרטי הדברים שבהם יהא טמא או טהור — אין למנותם, לפי שהם תנאים ופרוטי הלכות.

והרי זה כאמרנו, שבעל מום אסור להקריבו, וזו מצוה לא תעשה; אלא נשאר לנו לדעת מה הם המומין. אף כלום נמנה כל-מום ומום כמצוה? ! אלו היה הדבר כף — היה (עולה) מנינם קרוב לשבעים מום. אלא כשם שאין אנו מונים את המומין — מהמהם מום ומהמהם אינו מום, אלא רק את האזהרה שהזהרנו על בעל מום — כף אין גם למנות סימני הצרעת, מהמהם טמא ומהמהם טהור, אלא (מונים רק) שהמצרע טמא; וכל-השאר הוא באור מה היא הצרעת. ועל דרך זו ראוי למנות כל-מין ומין ממיני הטמאות כמצוה אחת, ואין מונים פרוט ההלכות של אותו המין מן הטמאות ותנאיו, כמו שיתבאר ממנינו. הכן כלל זה, כי הוא עמוד התנן במה שאנחנו עוסקים בו.

~ יום שלישי ד' אייר ~

הכלל השמיני: שאין למנות השלילה עם האזהרה.

דע שהאזהרה היא משני חלקי (סוגי) הצווי (הפקודה), כלומר (ה"צווי" מתחלק לשנים) שתצוה למצוה לעשות אינה דבר או שלא לעשותו; כגון שתצוהו לאכל ותאמר לו: אכל: או שתצוהו להמנע מאכל ותאמר לו: אל תאכל. אף אין בלשון הערבי שם הכולל את-שני הענינים האלה יחד; וכבר הזכירו זאת המדברים בתורת ההגיון (חכמי הלשון) ואמרו פדברים האלה: "אכל הצווי והאזהרה אין להם בלשון הערבי שם הכוללם, ולפיכך הצרכנו לקראם גם שניהם בשם אחד מהם, והוא: הצווי (המתפצל לשנים: ה"צווי" — עשה, ו"אזהרה" — לא תעשה)". והנה נתבאר לך, שהאזהרה והצווי ענין אחד הם". (ובכלל ה"צווי") המלה המפרסמת בלשון הערבי המשמשת לאזהרה היא מלת "לא", וענין זה עצמו מצוי בלי ספק בכל-לשון, כלומר: שאתה תצוה למצוה שיעשה או שלא יעשה. ברור אפוא שמצוה עשה ומצוה לא תעשה שתיהן צווי מחלט: דברים שנצטוינו לעשותם, ודברים שהזהרנו מלעשותם. השם של אלה שנצטוינו לעשותם — מצוה עשה, והשם של אלה שהזהרנו עליהם — מצוה לא-

ובפרוש אמרו בסנהדרין (נא): הפל היו בכלל נאף ונאפת — הוציא הכתוב את-בת ישראל לסקילה, ואת-בת כהן לשרפה. רצונם לומר בזה, שאסור אשת איש כולל הכל, והוא שאמר בו הכתוב: "מות-יומת הנאף והנאפת"; אלא שחלק הכתוב במיתה זו וקבע למקצתן שרפה ולמקצתן סקילה. אבל אלו היה צריך למנות פרוט דין המצוה מאחר שהוא נזכר בתורה, היינו צריכים שלא למנות "מכה-נפש בשנגה — גולה" כמצוה אחת, כיון שהכתוב פרט הלכות מצוה זו (במדבר לה). והיה לנו למנות כף: מה שאמר הכתוב: "ואם-בכלי ברזל הכהו" — מצוה אחת; והמצוה השנייה — אמרו: "ואם באבן יד אשר-מות בה הכהו"; והמצוה השלישית — אמרו: "או בכלי עץ-יד אשר-מות בו הכהו"; והמצוה הרביעית — אמרו: "גאל הדם הוא ימית את-הרצח"; והמצוה החמישית — אמרו: "ואם בשנאה יהדפנו"; והמצוה הששית — אמרו: "או-השליף עליו בצדקה"; והמצוה השביעית — אמרו: "או באיבה הכהו בידו"; והמצוה השמינית — אמרו: "ואם בפתע בלא-איבה הדפו"; והמצוה התשיעית — אמרו: "או-השליף עליו כל-כלי בלא צדקה"; והמצוה העשירית — אמרו: "או בכל-אבן אשר-מות בה בלא ראות"; והמצוה הי"א — אמרו: "ויפל עליו וימת והוא לא-איב לו"; והמצוה הי"ב — אמרו: "והצילו העדה את-הרצח"; והמצוה הי"ג — אמרו: "והשיבו אתו העדה אל עיר-מקלטו"; והמצוה הי"ד — אמרו: "וישב בה עד-מות הכהן הגדל"; והמצוה הי"ו — אמרו: "ואם-יצא יצא הרצח"; והמצוה הי"ז — אמרו: "ואתרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח" אלו עשינו כן בכל-מצוה ומצוה, היה מנין המצוות מגיע ליותר מאלפים — ודבר זה ברור שהוא בטל, לפי שכל-זה הוא פרוט המצוה והיא המצוה המנויה היא: דין מכה נפש בשנגה, וזהו הצווי שנצטוינו לדון בו לפי דיני הכתובים האלה. וכך קראם ה' "משפטים" ולא קראם "מצוות" ואמר: "ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה".

וכבר נתעורר בעל "הלכות גדולות" ושם לב למקצת הענינים האלה והתלבט (התקשה) בהם והתחיל למנות פרשיות פרשיות ואמר במנינו: פרשת נחלות, פרשת נדרים ושבויעות, פרשת מוציא שם רע. וכך מנה הרבה פרשיות, אלא שלא נתברר לו הענין הזה בשלמות ולא השיגו, ולפיכך מנה באותן הפרשיות מה שכתב מנה מקדם מבלי שהרגיש בכך. ולפי שנעלם מזולתנו הכלל הזה, הגיע לכך שמנה במצוות צרעת אחד עשר מצוות, ולא ידע שזו מצוה אחת, וכל מה-שנזכר בכתוב אינו אלא פרוט הלכות ותנאים. פרוש הדבר הזה שאנו נצטוינו שצרעת אדם מטמאתו, ונעשה טמא וחיב בכל מה-

מתוך מהדורת חזק

אפוא עולה בדעתנו, שפך הוא באמה עברה מכל-שפך מעבד פנעני (היוצא בשן ועין), ושהיא (אמה עבריה) אם חסרה אחד מראשי אברים יוצאת לחפשי — לפיכך שלל ממנה דין זה באמרו: "לא תצא כצאת העבדים", כאלו אמר: אין חובה להוציאה לחפשי כשמתחברה אבר מאברה — הנה זו שלילת דין מסים ממנה, אף לא אזהרה. וכן פירשו מוסרי הקבלה ואמרו בממלכתא (פרשת משפטים): "לא תצא כצאת העבדים" — אינה יוצאה בראשי אברים כדרך שהנענעים יוצאים. הנה נתבאר לך, שזו שלילת דין מסים הנשלל ממנה, לא שהוא הזהיר על הדבר.

ואין הבדל בין אמרו: "לא תצא כצאת העבדים" ובין אמרו: "לא יבקר הפהן לשער הצהב טמא הוא" (ויקרא יג, לו), שהוא שלילה בלבד, לא אזהרה; והוא שבא להודיענו: שעם סימן זה אינו צריך הסגר (כבדיני טומאת הצרעת שבשמתפסק הכהן בדינה, מסתגר המנוגע כדי לבחון התפתחות) ולא יסתפק בו, כי הוא טמא. וכן אמרו: "ואיש כי ישכב את אשה .. והיא שפחה .. וחופשה לא ניתן לה) לא יומתו כִּי־לא חפשה" (ויקרא יט, כ) — לפי שהוא גם כן שלילה ולא אזהרה. שכן הוא אומר: שאינם חייבים מיתה בנין שלא נשלמה חרותה (ואין הקידושין חלין), ואין לתרגם את־זה ולומר "לא יקמלא" (אל יהרגו), שפך יצא מענין השלילה לענין האזהרה. פי אמרו כאן: "לא יומתו כִּי־לא חפשה" כמו אמרו: "אין לנערה חטא מנות" (דברים כב, כו) ששלל ממנה חיוב המיתה בגלל האנס; כך שלל מהם כאן חיוב המיתה בגלל העבדות, כאלו אמר: אין להם חטא מנות, כי לא חפשה. וכן אמרו: "ולא יהיה קרח וכעדתו" (במדבר יז, ה) — הוא שלילה. ופירשו חקמים שהוא שלילה ובררו ענינו ואמרו (מדרש תנחומא שם): שהוא תעלה השמיענו שפל־היוצא וטוען על הפנה ויבקשה לעצמו (כמנהג קרח ועדתו) — לא יאָרע לו מה־שאָרע לקרח ועדתו, כלומר: הבליעה והשורפה — אלא יהיה ענשו "כאשר דבר ה' ביד משה לו" (מזחיביטו "ביד משה" אנו למדים שילקה במה שלקתה יד משה) כלומר: הצרעת; וזהו אמרו תעלה אליו: "הבא־נא ידך בחיקך" (שמות ד, ו) והביאו ראיה ממה־שאָרע לענין מלך יהודה (שביקש להקטיר קטורת "ובידו מקטרת להקטיר — והצרעת זרחה במצחו" — דברי הימים־ב כו, יט). ואף־על־פי שפצאנו דעה אחרת (של חז"ל) בגמרא סנהדרין (ק), והוא אמרו: "פל־המחזיק במחלקת עובר בלא־תעשה, שנאמר: ולא יהיה קרח וכעדתו" — הרי זה על דרך התוכחה לא שפך פשטה דקרא בענין זה; אבל האזהרה על ענין זה (המחלוקת) נכללת תחת לאו אחר, כמו שאבאר במקומו (לא תעשה מה).

תעשה; והשם הכוללם יחד בלשון העברי — גזרה (פקודה, צו), וכן קוראים חכמים כל־מצוה, בין שתהיה עשה או לא־תעשה: גזרת מלך.

אבל השלילה היא ענין אחר, והוא: שתשלל נשוא מנושא, ואין בזה שום צווי כלל, כגון שתאמר: לא אכל פלוני אֶת־מול ולא שתה פלוני את־היין, ואין ראובן אבי שמעון וכיוצא בזה — שפל־זה הוא שלילה, ואפלו ריח צווי אין בו. והמלה שבה שוללים בערבית לרב היא מלת "מא", אף שוללים גם במלת "לא", ובמלת "כלי". אבל העברים הרי לרב שלילתם באותה מלת "לא" עצמה, שבה גם מזהירים; ושוללים גם במלת "אין" ומה־שמתחבר אליה מן־הפנויים: "אינו" ו"אינם" ו"אינכם" וזולתם.

(ודוגמאות לכך): השלילה בעברי במלת "לא" כגון אמרו: "ולא־קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י); "לא איש אל ויכוֹב" (במדבר כג, ט); "לא־תקום פעמים צרה" (נחום א, ט); "ולא־עמד איש" (בראשית מה, א); "ולא־קם ולא־ע מִנּוּ" (אסתר ה, ט) וכאלה רבים. והשלילה במלת "אין", כגון אמרו: "ואדם אין" (בראשית ב, ה); "והמתים אינם יודעים מאומה" (קהלת ט, ה) וזולתם רבים גם כן.

הנה נתבאר לך ההבדל בין השלילה לאזהרה, והוא: שהאזהרה (היא חלק) מענין הצווי ואינה אלא פעל בצווי, כלומר: קשם שהצווי לעולם לעתיד, כך האזהרה; ולא יתכן שבלשון זה הצווי לעבר — וכן האזהרה. ואין אפשרות להכניס צווי לספור, כי הספור זקוק לנשוא ונשוא והצווי דבור שלם בעצמו, כמו שנתבאר בספרים שנתחברו לכך; וכן לא תכנס גם האזהרה בספור. אבל לא כך השלילה — לפי שהשלילה תכנס בספור ותשלל בעבר ובעתיד ובהווה. וכל־זה ברור מעצמו על־ידי התבוננות.

כיון שהדבר כן — בשום פנים אין למנות את־הלאוין שהם שלילה בין מצות לא־תעשה. וזה דבר מעצמו שאין צריך עליו מופת (ראיה), זולת מה־שהזכרנו בברור עניני (דברי) הבטויים, כדי להבדיל בין האזהרה ובין השלילה (ורק על־ידי הבנת הענין אפשר לקבוע אם זו אזהרה או שלילה).

אף זולתנו לא ידע זאת והגיע לכך, שמנה: "לא תצא כצאת העבדים" (שמות כא, ז); ולא ידע שזו שלילה ולא אזהרה. ובאור הענין כמו שאסביר, והוא: שה' דן מפה עבדו או אמתו הנענעים שחסרו בשעת ההכאה אחד מראשי אברים (כמו שן ועין) — שהוא יוצא לחפשי; הנה

מתוך מהדורת חזק

כלום, לפי שהוא חשוב כמת שאין לו ערך מעת שנגמר דינו. וזהו הענין שרצה באמרו "לא יפדה", כלומר: אין לו פדיון, שיצטרף אותו המצריך לשלם. וזהו דין מדיני הערכים והלכותם שזכרו הפתוב, אבל אינו אזהרה. ולשון המשנה (ערכין פרק א משנה ג): הגוסס והיוצא להרג לא נדר ולא נערה. ופרש התלמוד (ערכין ו): שזה בתנאי שיהא יוצא מבית דין של ישראל להרג. ולשון המכלתא (פרשת משפטים): חייבי מיתת בית דין אין להם פדיון, שנאמר: "כל-הרם אשר יחרם מן-האדם לא יפדה מות יומת". התבונן בדיוק הלשון ובעמק העיון בה, איך בארו שהלאו הזה שלילה ולא אזהרה באמרו: "אין להם פדיון" ולא אמרו: "אין פודין אותם". את-הענין הזה עצמו בארו בספרא בפרשת ערכים ואמרו: מנין למחייבי מיתת בית דין, לאחד (מעריך). שאמר "ערכו" (של החייב מיתה) עלי", שלא אמר כלום? תלמוד לומר: "לא יפדה", כלומר: מנין שאינו חייב ערוך. וכבר בארנו ענין זה בתכלית הבאור עד שאני אומר, שלא נשאר דבר מספק אפלו לא לקשה ההבנה שבבני אדם.

כיון שדברנו בענין זה, דע שהמלים המשמשות בתורה לאזהרה הן ארבע מלים, וכל מה-שהזהיר עליו באחת מארבע אלו נקרא: מצות לא-תעשה. והן: 'השמר' ו'פן', 'אל' ו'לא'. ובפרוש אמרו (ובחים קו): כל-מקום שנאמר: 'השמר', 'פן' ו'אל' ו'לא' — אינו אלא מצות לא-תעשה.

אבל נשאר לנו לבאר דבר אחד, שבו תשלם פנות השער הזה, והוא: שכל-מקום שבאר בתורה וחיבי אותנו לנקות עצמנו על-ידי שנשלל מעצמנו מעשה פלוני ופלוני — הרי אותו המעשה נמנה מכלל מצות לא-תעשה, אף-על-פי שהלאו שנאמר בו הוא שלילה ולא אזהרה. פי משהטיל עלינו שנשלל מעצמנו ונאמר: אני לא עשיתי כך ולא עשיתי כך — נודע בהכרח, שעשית אותו הפך-וכך מזוהרים עליה, וזה כגון שחייבנו הפתוב (בעת ה"וידוי" בבית המקדש על המעשרות) שנאמר: "לא-אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת" (דברים כו, יד) — משמע מזה: שכל-מעשה ומעשה מאלו מזוהרים עליו, ויתבאר זה במקומו כשנדבר על מצות אלו.

הכלל התשיעי: שאין למנות את עצם הלאוין והעשה, אלא את-הענינים שמזוהרים ושמצוים עליהם.

דע, שכל-צווי התורה ואזהרותיה הם בארבעה דברים: בדעות, במעשים, במדות ובדבור. וזהו שצוה אותנו להאמין ולקבל איזו דעה, כגון שנצטוונו להאמין ביהודי. ובאהבת השם ותעלה ויראתו; או שהזהיר אותנו מלהאמין באיזו דעה, כגון שהזהירנו מלהיות בדעה שיש

אין אפוא שום דבר שעל ידיו אפשר להבדיל בין השלילה לאזהרה חוץ מענין הדברים, אבל לא מן-המלה, כיון שמלת השלילה והאזהרה בעברית מלה אחת, והיא מלת "לא". ולכן הכרת, שלמען תהא הבנה בענין הדברים ואז ישיג בקלות איזה לאו הוא שלילה ואיזה לאו הוא אזהרה, כמו שבארנו מקדם. וכבר העירו חכמים, עליהם השלום, על ענין זה במה-שמצאנו אצלם במחלקת שנפלה ביניהם בלאו מן הלאוין אם הוא שלילה או אזהרה, וזה באמרו ותעלה על חטאת העוף: "ומלק את-ראשו ממול ערפו ולא-יבדיל" (ויקרא ה, ח). הנה תנא דידן, והוא המדבר במשנה, סובר שזו אזהרה, ולכן הוא אומר: אם הבדיל (הפריד את הראש מהצואר) — פסל. יוצא לפי זה שהלאו הזה יהיה מצות לא-תעשה; שכן כשהבדיל את-הראש — פסל, באלו הקריב שאור או דבש. אבל רבי אלעזר ברבי שמעון סובר, שהלאו הזה שלילה (שלילת ההכרח) ולא אזהרה, ונפרוש אמרו: "לא יבדיל" — שאינו צריך להבדיל הראש, אלא מספיק שיחתך אותו באיזה שער, ולפיכך אם הבדיל — פשוט לפי דעתו. וכך אמרו בגמרא ובחיים (סה): אומר הנה רבי אלעזר ברבי שמעון: שמעתי שמבדילין בחטאת העוף; מאי "לא יבדיל" — אינו צריך להבדיל. והקשו על דברים אלו ואמרו: אלא מעתה, גבי בור נמי, דכתיב: "וכי יפתח איש בור" ולא יכסנו" (שמות כא, לג) — הכי נמי (האמנם כך) דאינו צריך לכסות?! והיתה התשובה: הנה דכתיב: "בעל הבור ישלם" — מפלל דבעי כסוי. הנה נתבאר, שמביאים ראיה מענין הדברים, אם זו שלילה או אזהרה. ונתבאר עוד שאמרו "לא יבדיל" — מצות לא-תעשה, כמו שאמרה המשנה, ומכאן יתבאר שאמרו בעולת העוף: "ושפע אתו בכנפיו לא-יבדיל" (ויקרא א, יז) — אין למנותו, לפי שהוא שלילה, הואיל ולדברי הפל: אם הבדיל — פשוט. שכן, כיון שאמר בעולת בהמה: "ונתח אתו לנתחיו" (שם א, יב), הנה עולה בדעתנו, שגם עולת העוף כך, לפיכך אמר: אינו צריך להבדיל, אלא ושפע בלבד; ואם הבדיל — פשוט, כמו שנתבאר במקומו.

עוד מכלל הלאוין האלה שהם בגדר שלילה אמרו: "כל-הרם אשר יחרם מן-האדם לא יפדה" (שם כו, כט), ויתבאר לך שזו שלילה — לא אזהרה — אם תדע מהו מובן הדבר הזה, והוא: שהכתוב כבר דן בדמים קצובים בערכים לפי גיל הנערך ולפי היותו זכר או נקבה, ואין הבדל בענין זה בין שאמר: "ערכי עלי", או "ערכי פלוני עלי" — הרי אנו רואים אותו הפלוני מה הוא ומה-גילו, וישלם בהתאם לכך. ואם הנערך הוא אדם שנתחייב מיתת בית דין ונפסק דינו, ואתר גמר דינו אמר מי שהוא: "ערכי זה עלי" — הרי זה לא יתחייב לשלם

מתוך מהדורת חזק

האחר — מדוע מתבקש מוצא זה? שָׁמָא נִכְפַּל בְּאוֹתוֹ עֲנִין עֲצָמוֹ, כְּדִי שִׁיחָא הַעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הַדְּבָר חֵיב בְּשֵׁנֵי לְאוּיִן? ! וּבָאָה הַתְּשׁוּבָה: אָמַר לָהּ: כֹּל-הֵיכָא (בכל מקום) דְּאִבָּא לְמִדְרַשׁ (שאפשר לפרש שהכפילות באה להוסיף דין חדש וכדומה) — דְּרָשִׁינָן, וְלֹא מוֹקְמִינָן (ולא מניחים שמטרת הכפילות להשמיענו) בְּלֹאֵי יִתְרֵי. הֵנָּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁכַל-לֹאֵו שְׁלֹא בֹא לְתוֹסַפֵּת עֲנִין — הָרִי הוּא נִקְרָא: יִתֵּר ('לאו יתירי'), כְּלוֹמַר: שֶׁהוּא נִכְפַּל. וְאִף-עַל-פִּי שְׁאָמְרוּ שְׁהוּא 'לְעֵבֵר עָלָיו בְּשֵׁנֵי לְאוּיִן' — הָרִי כֹכַל-זֹאת הוּא לֹא יִתֵּר, כְּמוֹ שְׁמִתְבָּאָר מִן-הַלְשׁוֹן הַזֶּה (שבגמרא דלעיל), וְאִין רְאוּי לְמִנּוּתוֹ כִּינן שְׁנִכְפַּל. הֵנָּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁמִסְפֵּר הַמְצוֹת אֵינוֹ מְתַרְבֵּה בְּגִלְל רַבּוּי הַלְאוּיִן אוֹ הַעֲשִׂינָן.

הָרִי יְדוּעַ, שְׁצוּוּי הַשְּׂבִיחָה בְּשִׁבְתָּה נִכְפַּל בַּתוֹרָה שְׁתֵּימֵי עֲשָׂרָה פְּעָמִים — כְּלוֹמַר יִסְבֵּר מִיִּשְׁהוּ הַמּוֹנֶה אֶת-הַמְצוֹת וְיֹאמַר: שְׁמִכְלָל מְצוֹת עֲשֵׂה הַשְּׂבִיחָה בְּשִׁבְתָּה, וְהִיא שְׁנַיִם עֲשָׂר מְצוֹת? ! וְכֵן בָּאָה הַאֲזָהָרָה עַל אֲכִילַת הַדָּם שְׁבַע פְּעָמִים — הָאֵם אֶפְשָׁר לְבַר-דַּעַת לֹאמַר: שְׁאִסוּר הַדָּם הוּא שְׁבַע מְצוֹת? הֵנָּה זֶה מִמֶּה-שְׁלֹא יִטְעֶה בּוֹ אִף אֶחָד — כְּלוֹמַר: בְּשִׁבְתָּתָה שְׁבַתָּה, שְׁהִיא מְצוּהָ אַחַת מִכְלָל מְצוֹת עֲשֵׂה; וְכֵן בְּאֲזָהָרָה עַל אֲכִילַת הַדָּם, שְׁהִיא מְצוּהָ אַחַת מִמְצוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה. וְדַע שְׁאֶפְלוֹ תִמְצָא מֵאִמֵּר לְחֻכְמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה שֶׁהַעוֹבֵר עֲבָרָה פְּלוּנִית כְּכָר עֹבֵר עַל כָּךְ וְכָךְ לְאוּיִן, אוֹ שֶׁהַמְבַטֵּל דְּבָר פְּלוּנִי כְּכָר עֹבֵר עַל כָּךְ וְכָךְ עֲשִׂינָן — לֹא יִתְחַיֵּב מִזֶּה לְמִנּוּת כֹּל-אוֹתָם הַלְאוּיִן כֹּל-אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְלֹא כֹל-עֲשֵׂה בְּפָנָי עֲצָמוֹ, כִּינן שְׁהַעֲנִין אֶחָד וְאִין בּוֹ כְּפִילוּת. וְלֹא אֶמְרוּ שְׁהוּא עוֹבֵר עַל כָּךְ וְכָךְ עֲשִׂינָן אוֹ עַל כָּךְ וְכָךְ לְאוּיִן, אֲלֵא מִפְּנֵי כְּפִל הַצְּוּוּי אוֹ הַאֲזָהָרָה בְּאוֹתָהּ הַמְצוּהָ, שְׁהָרִי עֹבֵר עַל אֲזָהָרוֹת רַבּוֹת אוֹ צוּוּיִם רַבִּים. אֲלֵא-אִם-כֵּן תִּמְצָא שְׁאוּמְרִים "לוֹקָה שְׁתֵּימֵי", אוֹ "לוֹקָה שְׁלֹשׁ" — הָרִי אִזּוֹ נִמְנָה כֹּל-אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ, לְפִי שְׁאִין אֶדָם לוֹקָה שְׁתֵּי מַלְקוּתוֹת עַל שֵׁם אֶחָד, כְּמוֹ שְׁאִבָּאָר לְפִי מֵה-שְׂדִידוּעַ בַּתְּלִמּוּד בְּמִכּוֹת (טו.) וְחִלּוּן (פב.) וְזוּלָתָם; אֲבָל לוֹקָה שְׁתֵּי מַלְקוּתוֹת עַל שְׁנֵי שְׁמוֹת, כְּלוֹמַר: שְׁנֵי עֲנִינִים שְׁבָאָה הַאֲזָהָרָה כֹּכַל-עֲנִין מִהֶם בְּפָנָי עֲצָמוֹ. וְהוּוֹ הַהִבְדֵּל בֵּין אֶמְרָם: "עוֹבֵר מִשׁוּם כָּךְ וּמִשׁוּם כָּךְ" (בגלל שנכפלו האזהרות) וּבֵין אֶמְרָם: "לוֹקָה שְׁתֵּימֵי אוֹ לוֹקָה שְׁלֹשׁ" (בגלל אזהרות שונות שהצטברו). וְהִרְאָהָה עַל כֹּל-מֵה-שְׁאָמְרָנוּ, אֶמְרָם (מנחות מד.): כֹּל שְׁאִין לוֹ צִיּוּת בְּבִגְדוֹ — עוֹבֵר בְּחִמְשָׁה עֲשֵׂה, לְפִי שְׁנִכְפַּל בּוֹ לְשׁוֹן צוּוּי חִמְשׁ פְּעָמִים: "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית, וְנִתְּנָהוּ עַל-צִיצִית, וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית" (במדבר טו, לח-לט) "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה-לָךְ עַל-אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתָךְ" (דברים כב, יב). אִף (עם כל זאת) מְצָאנוּ לָהֶם מֵאִמֵּר מִפְּרָשׁ בְּמְצוֹת צִיצִית שְׁהִיא מְצוּהָ אַחַת, כְּמוֹ שְׁאִבָּאָר כְּשִׁאֲזָכִיר מְצוּהָ זוֹ (מִצְוֹת עֲשֵׂה יד).

אֱלֹהוֹת לְזוּלָתוֹ. וְכֵן צוּתָה אוֹתָנוּ בְּאִיזָה מַעֲשֶׂה, כְּגוֹן שְׁנִצְטוּיֵנוּ לְהִקְרִיב אֶת-הַקְּרִבָּנוֹת וּלְבָנוֹת אֶת-הַמִּקְדָּשׁ; אוֹ הַזְהִירָה אוֹתָנוּ מֵאִיזָה מַעֲשֶׂה, כְּגוֹן שֶׁהִזְהִרְנוּ מִלְהִקְרִיב לְזוּלָתוֹ יִתְעַלֶּה וּמִלְהַשְׁתַּחֲוֹת לְנֶעֱבֵד וּזְלוּתוֹ (עבודת אלילים). וְכֵן צוּתָה אוֹתָנוּ לְהִתְנַהֵג בְּאִיזוֹ מְדָה, כְּגוֹן שְׁנִצְטוּיֵנוּ בְּצִדְקָה בְּחֶסֶד, בְּרַחֲמֵנוּת, בְּחִמְלָה וּבְאֲהָבָה, וְהוּא אֶמְרוּ: "וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח); אוֹ שֶׁהִזְהִירְתָנוּ מֵאֵלוֹ מִדוֹת, כְּגוֹן שֶׁהִזְהִרְנוּ עַל הַנְּטִירָה וְהַנְּקִימָה וּגְאֻלַּת הַדָּם וְזוּלָתָן מִן-הַמִּדּוֹת הַרְעוּת, כְּמוֹ שְׁאִבָּאָר. אוֹ שְׁצוּתָה אוֹתָנוּ בְּאִמִּירַת אִיזָה דְּבָר, כְּגוֹן שְׁנִצְטוּיֵנוּ הַהוֹדוֹת לוֹ וְלְהַתְּפַלֵּל אֵלָיו וְלְהִתְרוֹדוֹת עַל הַעֲזוּנוֹת וּכְיוּצָא בְּזֶה מִמֶּה-שְׁאִבָּאָר; וְהִזְהִירְתָנוּ מֵאִמִּירַת אִיזָה דְּבָר, כְּגוֹן שֶׁהִזְהִרְנוּ עַל שְׁבוּעַת הַשְּׁקָר וְהִרְכִּילוּת וְלִשׁוֹן הַרַע וְהַקְּלָלָה וְזוּלָתָן.

אִם הִשְׁגוּ עֲנִינִים אֵלָיו, הָרִי רְאוּי לְמִנּוּת אֶת-הַעֲנִינִים שְׁמִצְוּוּיֵם אוֹ מְזָהִרִים עֲלֵיהֶם, בֵּין שְׁאֵלָה מַעֲשֶׂה אוֹ דְּבּוֹר אוֹ דַּעָה אוֹ מְדָה. וְאִין לְהַבִּיט לְרַבּוּי הַצְּוּוּיִן שְׁבָאוּ בְּאוֹתוֹ הַעֲנִין, אִם הַמְדַבֵּר בְּ"עֲשֵׂה"; אוֹ לְרַבּוּי הַאֲזָהָרוֹת שְׁבָאוּ בְּעִנְיָנוּ, אִם הַמְדַבֵּר בְּ"לֹאֵו" — כִּי כֹלֵם לְחִזּוּק בְּלִבְךָ (להדגיש את חומרת הרבר). לְפִי שְׁפָעָמִים יְבוּא בְּאוֹתוֹ עֲנִין עֲצָמוֹ לֹאֵו אֶחָד לֹאֵו לְחִזּוּק, וְכֵן יְבוּא בּוֹ צוּוּי אֶחָד צוּוּי לְחִזּוּק. אֲלֵא-אִם-כֵּן תִּמְצָא מֵאִמֵּר חֻכְמֵים בְּחִלּוּק הַעֲנִינִים וּבְאִירוֹ לָךְ הַמְפָּרְשִׁים, שְׁכַל-לֹאֵו מֵאֵלוֹ אוֹ כֹּל-עֲשֵׂה כוֹלֵל עֲנִין שְׁלֹא כְּעִנִּין שְׁכּוֹלֵל הֵלָאֵו אוֹ הַעֲשֵׂה הָאֶחָד — הָרִי אִזּוֹ רְאוּי לְמִנּוּתוֹ בְּלִי סַפֵּק, כִּי אִזּוֹ לֹא נִשְׁאָר לְחִזּוּק אֲלֵא בֹא לְתוֹסַפֵּת עֲנִין, אִף-עַל-פִּי שְׁפָשַׁט הַכְּתוּב (לכאורה) שֶׁהֵם בְּעִנִּין אֶחָד. לְפִי שְׁאֲנַחְנוּ אִין אֲנוֹ אוֹמְרִים שְׁאִיזָה פְּסוּק נִכְפַּל לְחִזּוּק וְאִינוֹ לְתוֹסַפֵּת עֲנִין אֲלֵא כְּשִׁאֲיִן לְנוֹ עַל כָּךְ דְּבָרֵי הַמְפָּרְשִׁים נוֹשְׂאֵי הַקְּבָלָה; אֲבָל אִם נִמְצָא קְבָלָה, שְׁהַצְּוּוּי הַזֶּה אוֹ הֵלָאֵו כוֹלֵל עֲנִין פְּלוּנִי, וְהַצְּוּוּי הַחִזּוֹר וְנִכְפַּל כוֹלֵל עֲנִין אֶחָד — הָרִי זֶה הַנְּכּוֹן וְהַאֲמֵת: שְׁלֹא נִכְפַּל פְּסוּק אֲלֵא לְעִנִּין, וְאִזּוֹ רְאוּי לְמִנּוּת אֶת-זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְאֵת-זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ. אֲבָל אִם אִין עֲנִין נוֹסֵף — הָרִי תְּכִלִּית הַכְּפֵל לְחִזּוּק; וְגַם בֹּא הַהוֹדִיעַ, שֶׁהַעוֹן הַזֶּה חִמּוֹר מְאֹד, כִּינן שְׁבָאָה בּוֹ אֲזָהָרָה אַחַר אֲזָהָרָה, אוֹ שְׁנִכְפַּל לְהַשְׁלֵמַת דִּין הַמְצוּהָ (שְׁכַל פְּסוּק מִשְׁלִים פְּרִטֵי דִינִים שִׁאֵן בְּשֵׁנִי), אוֹ כְּדִי לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ אִיזָה דִּין בְּמְצוּהָ אַחֲרָת, כְּמוֹ שְׁמִבָּאָר הַתְּלִמּוּד וְאוֹמַר: מְפָנָה (פְּסוּק "פְּנוּי" — כְּפוּל בְּעִנְיָנוּ) — לְהַקְשִׁי, לְדוֹן מִמֶּנּוּ גְּזָרָה שְׁהוּ. וּכְכָר מְצָאנוּ שְׁחֻכְמֵים, עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, הַעִירוֹ עַל עֲנִין זֶה בְּגִמְרָא פְּסָחִים בְּפָרְקַת הַשְּׁנִי (כד.), וְכוּנוֹ לְאַחַד הַלְאוּיִן שְׁלִפִי הַנְּרָאָה הוּא נִכְפַּל, כִּינן שֶׁהַאֲזָהָרָה כְּכָר נִלְמְדָה מִזוּלָתוֹ, וּבִקְשׁוֹ לְהַקְיָמוֹ בְּעִנִּין נוֹסֵף, וְאֶמְרוּ עַל כָּךְ בְּדִרְךָ טַעֲנָה וְקִשְׂיָה: אָמַר לָהּ רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי: וְאִימָא (אמור, אולי, שהפסוק נכפל כדי) לְעֵבֵר עָלָיו בְּשֵׁנֵי לְאוּיִן? כְּלוֹמַר: זֶה שְׁאִתָּה רּוֹצֵה לְהַקִּים אֶת-הֵלָאֵו הַזֶּה בְּעִנִּין אַחַר, שְׁלֹא כְּעִנִּין שְׁנִלְמַד מִן-הֵלָאֵו

מתוך מהדורת חזק

בְּשֵׁר (הקרבנות), וְעִדִּין דָּם (לפני זריקת הדם) בַּמִּזְבֵּחַ. רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר: מִנֵּין שְׂאִין מְבַרֵּין (סעודה ראשונה שאחרים עורכים עבור האבלים — נקראת "הבראה") על הַרוּגֵי בֵּית דִּין? תַּלְמוּד לומר: לא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנֵּין לְסַנְהֶדְרִין שֶׁהָרִגוּ אֶת-הַנֶּפֶשׁ שְׂאִין טוֹעֲמִין כְּלוּם כָּל-אוֹתוֹ הַיּוֹם? תַּלְמוּד לומר: לא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם. אִמְרוּ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: אֲזַנְהָרָה לְבָן סוֹרֵר וּמוֹרָה מִנֵּין? תַּלְמוּד לומר: לא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם" — הָרִי אֱלוֹ חֲמֹשָׁה עֶנְיָנִים שֶׁכֵּלֵם בְּאֲזַנְהָרָה וְכֵלֵם נְכַלְלִים. תַּחַת לָאוּ זֶה. וּבִפְרוּשׁ אִמְרוּ בְּגִמְרָא סַנְהֶדְרִין כְּשֶׁמְנוּ עֶנְיָנִים אֵלוֹ: "עַל כֵּלָם אֵינוֹ לוֹקֵה מִשּׁוּם דְּהוּי לָהּ לָאוּ שֶׁבְכָלְלוֹת — וְכָל-לָאוּ שֶׁבְכָלְלוֹת אֵין לוֹקֵין עֲלֵיוֹ". וּבְאֵרוֹ עוֹד, שֶׁלָּאוּ שֶׁבְכָלְלוֹת הוּא: דָּאֲתוּ תְרִי-תִלְתָּא (שנים שלושה) אֲסוּרֵי מַחַד לָאוּ — הָרִי שְׂאִין לְמַנּוֹת כָּל-אֲסוּר וְאֲסוּר שֶׁנְכַלֵּל בְּלָאוּ זֶה כְּמַצְוָה בִּפְנֵי עֲצָמָה, אֲלָא מוֹנִים אֶת-הַלָּאוּ הַכּוֹלֵל אֶת-כָּל-הָעֶנְיָנִים הָאֵלֶּה לְבַדּוֹ. וְכִמוֹ הַלָּאוּ הַזֶּה, כְּלוּמַר "לא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם" אִמְרוּ: "וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשֵׁל" (ויקרא יט, יד), לְפִי שֶׁגַם הוּא כּוֹלֵל עֶנְיָנִים רַבִּים, כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר (לא תעשה רצט). וְכֵן אִמְרוּ: "לא תִשָּׂא שִׁמְעַ שְׂוֵא" (שמות כג, א), שֶׁגַם הוּא כּוֹלֵל עֶנְיָנִים רַבִּים כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר (לא תעשה רפא). — וְזֶה הוּא הַסּוּג הָאֶחָד מִשְׁנֵי הַסּוּגִים שֶׁל לָאוּ שֶׁבְכָלְלוֹת.

הַסּוּג הַשְּׁנִי הוּא, שֶׁיִּכְבּוֹא לָאוּ אֶחָד לְאִסֵּר דְּבָרִים רַבִּים הַמְּחַבְּרִים וְנוֹסְפִים זֶה לְזֶה, וְהוּא שְׂוֵאֵימֵר: לא תַּעֲשֶׂה כֶּף וְכֶף. וְסוּג זֶה נִחְלַק לְשְׁנֵי חֲלָקִים: יֵשׁ מִמֶּנּוּ מֵה-שֶׁבְאֵרוֹ בְּתַלְמוּד שֶׁהוּא חֲבִיב מְלָקוֹת עַל כָּל-דְּבָר וְדָבָר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְּחַבְּרִים; וְיֵשׁ מִמֶּנּוּ מֵה-שְׂאִימֵר שְׂאִינוֹ חֲבִיב אֲלָא אַחַת, לְפִי שֶׁהוּא לָאוּ שֶׁבְכָלְלוֹת. הֵנּוּ אוֹתָם הַלְּאִוִּין שֶׁבְאֵרוֹ שֶׁהוּא חֲבִיב עַל כָּל-אַחַת וְאַחַת — הֵם שְׂאֵנוּ נִמְנָה כָּל-דְּבָר מִמֶּה כְּמַצְוָה בִּפְנֵי עֲצָמָה: וּמֵה-שֶׁבְאֵרוֹ שֶׁהוּא חֲבִיב אַחַת עַל הַכֹּל — נִמְנָה אוֹתוֹ כְּמַצְוָה אַחַת, לְפִי מֵה-שֶׁקְבַּעְנוּ בְּכֹלֵל הַזֶּה, שֶׁלֹּא יִלְקֶה מִיִּשְׁהוּ שְׁתֵּי מְלָקוֹת מִשֵּׁם אֶחָד בְּשׁוּם אֶפֶן. וּמֵאַחַר שֶׁחִיבּוּ בְּפִרוּשׁ בְּכָל-עֶנְיָן וְעֶנְיָן מֵאוֹתָם הָעֶנְיָנִים הַמְּחַבְּרִים וְנוֹסְפִים, כְּלוּמַר שְׁלוּקִין עַל כָּל-אֶחָד וְאֶחָד, וְשֶׁהַעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּלֵם בְּכַת אַחַת לוֹקֵה מְלָקוֹת הַרְבָּה — יִדְעֵנוּ בְּהַכְרַח, שֶׁהֵם שְׁמוֹת הַרְבָּה (של איסורים שונים) וְכָל-עֶנְיָן נִמְנָה לְבַדּוֹ.

וְאֲזַכִּיר עַתָּה דְּגִמְאוֹת רַבּוֹת מִשְׁנֵי חֲלָקֵי הַסּוּג הַשְּׁנִי הַזֶּה, וְאֶפְשֵׁר שְׂאֲזַכִּיר אוֹתָם הַלְּאִוִּין מִן-הַסּוּג הַזֶּה כֵּלָם, כְּדִי שִׁיתְבַּרְר הָעֶנְיָן הַמְּכַבֵּן תְּכִלִּית בְּאוֹר. מִמֶּה אִמְרוּ וְהַעֲלֵה בְּכַבֵּשׁ הַפֶּסֶח: "אַל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא (אינו צלוי כל צרכו) וּבָשֵׁל מִבָּשֵׁל" (שם יב, ט), שְׂאֵנוּ מוֹנִים לָאוּ זֶה כְּמַצְוָה אַחַת, וְלֹא נִמְנָה "אַל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא" כְּמַצְוָה

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה עֲצָמוּ אִמְרוּ (מנחות מד): "כֹּל שְׂאֵינוּ מִנִּיחַ תְּפִלִּין — עוֹבֵר בְּשִׁמְנָה עֲשֶׂה", מִפְּנֵי שֶׁנְכַפֵּל הַצּוּי בְּהֵם שִׁמְנָה פְּעָמִים, כְּלוּמַר בְּשֵׁל-רֹאשׁ וְשֵׁל-יָד. וְכֵן אִמְרָם (מנחות שם): "כָּל-כֶּהֵן שְׂאֵינוֹ עוֹלָה לְדוּכָן — עוֹבֵר בְּשֵׁלְשָׁה עֲשֶׂה", מִפְּנֵי שֶׁנְכַפֵּל הַצּוּי שֵׁלשׁ פְּעָמִים. אֵף לֹא יִסְבֵּר מִיִּשְׁהוּ, הַמּוֹנֵה אֶת-הַמְּצוֹת, לומר: בְּרַכְתּוֹ כְּהֵנִים שֵׁלשׁ מְצוֹת, וְצִיצַת חֶמֶשׁ מְצוֹת, וְתַפְלִין שִׁמְנָה מְצוֹת. בֵּינָן שֶׁהַדְּבָר כֵּן — הָרִי אֵין גַּם לְמַנּוֹת אוֹנְאָת הַגֵּר שֵׁלשׁ מְצוֹת מִפְּנֵי כְּפִילַת הַלָּאוּ, בְּגִלְל אִמְרָם בְּגִמְרָא מְצִיעָא (נט:). הַמֵּאָנָה אֶת-הַגֵּר (בדיבורים) — עוֹבֵר בְּשֵׁלְשָׁה לְאִוִּין, וְהַלּוֹחֲצוֹ (דוחקו במעשים) — בְּשֵׁלְשָׁה לְאִוִּין, אֲלָא אֵלֶּה שְׁתֵּי מְצוֹת בְּלַכּוּד: "לא תוֹנֶה" וְ"לא תִלְחָצְנוּ" (שמות כב, כ), וְנְכַפֵּל הַלָּאוּ בְּכֶף — וְזֶה בְּרוּר, אֵין בוֹ שׁוּם סִפְקָא. וּבִפְרוּשׁ אִמְרוּ בְּגִמְרָא מְצִיעָא (שם): "מִפְּנֵי מַה הִזְהִירָה תוֹרָה בְּשֵׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ מְקוּמוֹת עַל הַגֵּר? מִפְּנֵי שֶׁסּוּרוֹ רַע!" כְּלוּם אֶפְשֵׁר לְמִיִּשְׁהוּ לומר, שְׂאֵלוֹ שֵׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ מְצוֹת מְכַלֵּל תְּרִי"ג מְצוֹת?! הָרִי זֶה מֵה שְׂאִי-אֶפְשֵׁר לְאִמְרוֹ.

הַנְּהָה נִבְאָר וְנִתְבַּרְר, שְׂאִין לְמַנּוֹת כָּל-לָאוּ הַנִּמְצָא בְּתוֹרָה וְלֹא כָּל-עֲשֶׂה, לְפִי שֶׁאֶפְשֵׁר שִׁיְהִי נְכַפֵּל — אֲלָא רַאוי לְמַנּוֹת אֶת-הָעֶנְיָנִים שֶׁמְצִיִּים אוֹ מְזַהְרִים עֲלֵיהֶם. וְאִי-אֶפְשֵׁר לְרַעַת שֶׁהֵלָאוּ אוֹ הַעֲשֶׂה הַנְּכַפֵּל בָּא לְתוֹסַפַּת עֶנְיָן, אֲלָא עַל-יְדֵי מוֹרָה שִׁיְזַרְה עַל זֹאת — וְהֵם מְקַבְּלֵי הַפְּרוּשׁ (חכמינו) עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוּם גַּם לֹא יִטְעַף שֶׁהֵלָאוּ נְכַפֵּל בְּכַסְיִים שׁוֹנִים, כְּגוֹן אִמְרוּ וְהַעֲלֵה: "כִּי תִבְצַר כְּרָמְךָ לֹא תַעֲוִלֵל אַחֲרֶיךָ" (דברים כז, כא) אַחַר אִמְרוּ "וְשִׁכַחְתָּ עֲמֵר בְּשִׂרְה לֹא-תִשׁוּב לְקַחְתוֹ" (שם, יט), וְאִמְרוּ: "כִּי תַחַבֵּט זֵיתֶךָ לֹא תִפָּאר אַחֲרֶיךָ" (שם, כ) — לְפִי שְׂאִין אֵלוֹ שְׁנֵי לְאִוִּין, אֲלָא זֹו אֲזַנְהָרָה אַחַת עַל עֶנְיָן אֶחָד, וְהוּא, שֶׁלֹּא יִקַּח מֵה-שֶׁשִּׁכַח מִן-הַתְּבוּאָה אוֹ הַפְּרוֹת בְּעַת אֲסִיפְתָּם, וְהִבִּיא לְכַף שְׁתֵּי דְגִמְאוֹת: עֶנְבִים וְזֵיתִים; פְּרוּשׁ "לא תִפָּאר": אַל-תִּכְרַת מֵה-שֶׁשִּׁכַחְתָּ בְּקִצּוֹת הַפְּאֹרוֹת, וְהֵן הָעֶנְבִים*. אֵף מִמֵּה-שֶׁרַאוי הַהוֹסִיף לְכַלֵּל הַזֶּה הוּא מֵה-שְׂאִמֵר עַתָּה, וְהוּא: הָעֶנְיָן שְׂאִמְרָנוּ, שֶׁיֵּשׁ לְמַנּוֹת אֶת-הָעֶנְיָנִים שֶׁמְצִיִּים אוֹ מְזַהְרִים עֲלֵיהֶם הוּא בְּתַנְאִי, שִׁיְהִי בְּאוֹתוֹ הָעֶנְיָן שֶׁמְזַהְרִים עֲלֵיוֹ לָאוּ מִיַּחַד כָּל-עֶנְיָן וְעֶנְיָן; אוֹ שֶׁיֵּשׁ רֵאזִיה שְׂאִמְרוּהָ בְּעֵלֵי הַקְּבֵלָה, הַמְּכַבְּלֶה אֶת כָּל-הָעֶנְיָנִים זֶה מִזֶּה וְיֵשׁ אֲזַנְהָרָה לְכָל-עֶנְיָן מִמֶּה. אֲבָל אִם לָאוּ אֶחָד כּוֹלֵל עֶנְיָנִים רַבִּים — הָרִי אֲזַנְהָרָה הַלָּאוּ לְבַדּוֹ, לֹא כָּל-עֶנְיָן וְעֶנְיָן מִן-הָעֶנְיָנִים שְׂאוֹתוֹ הַלָּאוּ כּוֹלֵלִם — וְזֶהוּ לָאוּ שֶׁבְכָלְלוֹת שְׂאִין לוֹקֵין עֲלֵיו, כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר עַתָּה. וְזֶה שְׂאִמְרוּ וְהַעֲלֵה "לא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם" (ויקרא יט, כו), אִמְרוּ (סנהדרין סג), בְּפִרוּשׁוֹ: "מִנֵּין לָאוּכֵל מִבְּהֵמָה קֹדֶם שֶׁתִּצָּא נֶפֶשׁה שֶׁהוּא בְּלֹא-תַעֲשֶׂה? תַּלְמוּד לומר: לא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם. דְּבָר אַחַר: לֹא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם — לֹא תֹאכְלוּ

מתוך מהדורת חזק

ובש"ל" — מצוה אחת; וכן זה שנגמרו: "כל-שאר וכל-דבש" (שם) מצוה אחת, נמנה כף גם: "לא-יבא עמוני ומואבי" (דברים כג, ד) — מצוה אחת, וכן גם-כן: "כל-אלמנה ויתום לא תענוו" (שמות כב, כא), וכן אמרו: "לא תטה משפט גר יתום" (דברים כד, יז), וכן אמרו: "שארה כסותה וענתה (של האשה) לא יגרע" (שמות כא, י) — נמנה כל-לאו מהם כמצוה אחת, לפי שכל-לאו מהלאוין האלה הוא כמו "אל-תאכלו ממנו נא ובש"ל מבש"ל", וכמו "כל-שאר וכל-דבש". ואין הברדל ביניהם. וכן אמרו: "לא-תביא אתנן זונה ומחיר בלב (בית ה' אלהיך לכל נדר". דברים כג, ט) — הוא לאו אחד. וכן אמרו: "יין ושכר אל-תשת וגו' בבאכם וגו' ולהבדיל וגו' ולהורת" (ויקרא י, ט"א) כלומר: הזהיר בלאו אחד על הפניסה למקדש או ההוראה בתורה כשהוא שתי — זהו החלק האחד משני חלקי הסוג השני מסוגי לאו שבבב"ל.

אף החלק השני הוא בדיוק כמו לשון החלק הקודם הנה, אלא שבא בפרוש המקביל שכל-דבר ודבר מן-הדברים המחברים ונוספים לוקים עליו בפני עצמו, ואם יעשה את-כלם — לוקה על כל-אחד מאותם המחברים, גם אם יעשה אותם בבת אחת (כדין העובר על כמה לאוין שונים) — ואלו ראוי למנות כל-אחד ואחד בלאו בפני עצמו. מהם אמרו ותעלה: "לא-תוכל לאכל בשעריך" (מחוץ לחומה) מעשר דגנך ותיירשך ויצהרך (.. כי אם .. במקום אשר יבחר ה' אלוהיך בו". דברים יב, יז). אמרו בגמרא ב"ר"א: "אכל מעשר דגן תירש ויצהר — חייב על כל-אחת ואחת". והקשו על זה ואמרו: "וכי לוקין על לאו שבבב"ל? והתשובה: "קרא ותיירא פתיב. מפדי פתיב: ויאכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותיירשך ויצהרך" (שם יד, כג); למה לי למכתב "לא תוכל לאכל בשעריך"? וכי תימא ללאו (להוסיף לאו על העשה) — אם כן לימא קרא: לא תאכלום. למה לי למהדר למכתבנהי (לחזור ולכתוב) פליה? שמע מנה: לחלק" (לאו נפרד לכל פרט שבפסוק). ושם נתבאר גם-כן, שאמרו ותעלה: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו (עד הביאכם את קרבן אלוהים" — איסור חדש. ויקרא כג, יד) — שהוא חייב על כל-אחת ואחת. אמרו: "אכל לחם וקלי וכרמל (סוגי מאכלים העשויים מהתבואה) — חייב על כל-אחת ואחת. וכי לוקין על לאו שבבב"ל? קרא ותיירא פתיב: לכתב רחמנא חד וליתי אידך מנה". ונתבאר אחרי שקלא וטריא שאמרו "קלי" לא הנה בו צרך, ורק הזכירו לחלק: לחיבו מלקות על קלי בפני עצמו. וכאשר אמרו בתלמוד על דרך הוכחה: שמה יתחייב מלקות על קלי בפני עצמו כיון שזכור בגלל זה, ויהיה חייב על לחם וכרמל (שלא מצאנו עבורם לימוד מיוחד "לחלק" כשם שמצינו ב"ק"ל)

ו"לא תאכלו מבש"ל" כמצוה, כיון שלא יחד לכל-ענין לאו בפני עצמו ולא אמר "אל-תאכלו ממנו נא ולא בש"ל מבש"ל" — אלא הביא לאו אחד הכולל שני הענינים, וחדר והוסיף אחד מהם לאחר. ובפרק ב' מפסחים (מא). אמרו "אמר אביי: אכל נא — לוקה שתיים: מבש"ל — לוקה שתיים: נא ומבש"ל — לוקה שלש". וזה — מפני שסבר: לוקין על לאו שבבב"ל, ובשעה שאכל נא — עבר על שני לאוין: האחד מהם — אל-תאכלו ממנו נא: והשני — לאו הבא מכללא, כאלו אמר: אל תאכלו אלא צלי — ויהי אכלו שלא צלי. ואם אכל נא ומבש"ל, לוקה לדעתו שלש: אחת על אכילתו נא, ושנית על אכילתו מבש"ל, ושלישית על אכילתו שלא צלי. ושם אמרו בהמשך מאמר זה "ורבא אמר: אין לוקין על לאו שבבב"ל. אפא דאמרי (יש שאמרו): תדא מיהא לקי (אחד בכל זאת לוקה)", כלומר: אם אכל נא ומבש"ל — לוקה אחת. "ואפא דאמרי: תדא נמי לא לקי, משום דלא מיחד לאנה (הלאו אינו מיוחד) בלאו דחסימה" — כלומר אמרו ותעלה "לא-תחם שור בדישו" (דברים כה, ד), שהוא לאו אחד המזהיר על דבר אחד (ומלאו ד"חסימה" למדנו דין עונש מלקות — שנאמר שם — לכל הלאוין, ולכן עליהם להיות דומים אליו); אכל לאו זה המזהיר על שני דברים — נא ומבש"ל — אין לוקין עליו. וכבר ידעת, שנתבאר בגמרא סנהדרין (סג). "אין לוקין על לאו שבבב"ל", ולכן נחיים דברי אביי. והנכון שהוא לוקה אחת, בין שאכל נא או מבש"ל או נא ומבש"ל — אחת בלבד לוקה; ולפיכך נמנה אמרו ותעלה: "אל-תאכלו ממנו נא ובש"ל מבש"ל" כמצוה אחת. ושם (פסחים מא). אמרו עוד "אמר אביי: אכל נג (קליפת הענבים) — לוקה שתיים; תרצן (הגרעינים) — לוקה שתיים; נג ותרצן לוקה שלש. ורבא אמר: אין לוקין על לאו שבבב"ל" — הפונה לאמרו: "מפל אשר יעשה מגפן חיי" (במדבר ו, ד) שאב"י סובר ש"לוקין עליו. וכן אמרו בפרק ד' ממנחות (נח).: "המעלה משאור ודבש על גבי המזבח, אמר אביי: לוקה משום שאור ולוקה משום דבש ולוקה משום ערוב שאור. ולוקה משום ערוב דבש", כלומר שאמרו "כל (שאור וכל דבש לא תקטירו)" — (ויקרא ב, יא) כולל שני דברים: שלא יקריב לבדו, ושלא יקריב דבר שיש בו תערובת מהם באיזה שיעור שיהיה — וכל-זה לפי עקר ששתו שבכ"ר ידעת: לוקין על לאו שבבב"ל. ושם אמרו "רבא אמר: אין לוקין על לאו שבבב"ל. אפא דאמרי (יש שאמרו): תדא מיהא לקי", כלומר: אם אכל נא ומבש"ל — לוקה אחת. "ואפא דאמרי: תדא נמי לא לקי, משום דלא מיחד לאנה (הלאו אינו מיוחד) בלאו דחסימה".

כיון שנתבאר, שנה שנגמרו: "אל-תאכלו ממנו נא

מתוך מהדורת חזק

לְזֶה אָמְרוּ: "וְלִקְחַתְּ סֵלֶת" וגו' (ויקרא כד, ה) כִּי אֵין רְאוּי לְמִנּוּת לְקִיַּחַת הַסֵּלֶת כְּמִצְוֵה וְאַפְיָתוֹ כְּמִצְוֵה — אֲלֵא הַנִּמְנָה הוּא רַק אָמְרוּ: "וְנִתְּתָ עַל-הַשִּׁלְחָן לְחֶם פְּנִים לְפָנֵי תְּמִיד" (שמות כה, ל); וְהַמִּצְוֵה הֵיא רַק, שִׁיִּהְיֶה לְחֶם תְּמִיד לְפָנֵי ה'. אַחֲר־כֵּן תֵּאָר, אִיךָ יִהְיֶה הַלְחֶם הַזֶּה, וּמִמֵּה הוּא נַעֲשֶׂה, וְאָמַר שִׁיִּהְיֶה מִסֵּלֶת, וְיִהְיֶה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה עֲצָמָה אֵין לְמִנּוּת אָמְרוּ: "וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ" (שם כו, ב), אֲלֵא מוֹנִים אָמְרוּ: "לְהַעֲלֹת גֵּר תְּמִיד"; וְזוֹ הֵיא הַטְּבַת הַגֵּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר בְּ"תְּמִיד" (פרק ג). וְעַל דֶּרֶךְ זֶה עֲצָמָה אֵין מוֹנִים אָמְרוּ: "קַח-לֶךְ סְמִים" (שם ל, לד), אֲלֵא מוֹנִים הַקְּטָרֶת הַקְּטָרֶת בְּכָל-יוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב: "בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוּ אֶת-הַנֶּגֶר וְגו'" קִטְרִינָה וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן וְגו'" (שם ל, זח) — וְזוֹ הֵיא הַמִּצְוֵה הַמְּנוּיָה. אֲכָל אָמְרוּ "קַח-לֶךְ סְמִים" — הַקְּדָמָה לְצוּוֵי שֶׁהוּא מְבָאָר, אִיךָ תַעֲשֶׂה מִצְוֵה זֶה וּמֵאִיזָה דָּבָר תִּהְיֶה הַקְּטָרֶת הַזֹּאת וְכָךְ אָמְרוּ: "קַח-לֶךְ בְּשָׂמִים רְאִשׁ" (שם ל, כג) — אֵינוֹ נִמְנָה; אֲכָל הַנִּמְנָה הוּא הַצּוּוֵי שֶׁצּוּוֵי לְמִשַׁח כְּהֻנִים גְּדוּלִים וּמְלָכִים וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה הַמִּתְאָר. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה תְּדוּן כִּלְ-הַדּוּמָה לוֹ, כְּדִי שְׁלֵא יִרְבֶּה לְפִי מוֹנֵיךָ מֵהַ-שְּׂאֵינוֹ רְאוּי שִׁירְבָה — וְזוֹהִי פְּנִיתָנוּ בְּכָלִי הַזֶּה, וְהוּא דָּבָר כְּרוּר. אֲלֵא הַזְכָּרְנוּהוּ וְהַעֲרָנוּ עֲלֵינוּ, מִפְּנֵי שֶׁגַם בְּזֶה כְּבֵר טַעוּ הַרְבֵּה וּמְנוּ מְקַצֵּת הַקְּדָמוֹת הַמִּצְוֵה עִם הַמִּצְוֵה עֲצָמָה כְּשִׁתִּי מִצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאָר לְמִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּמִנְיַן הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁהַזְכָּרִי שֶׁמְעוֹן קִיָּאָר זָכְרוּ לְבָרְכָה — הוּא וְכָל-מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרָיו מִן-הַמּוֹפְרִים פְּרָשִׁיּוֹת בְּמִנְיָנִים.

הַפֶּלֶל הָאֶחָד עֶשֶׂר: שְׂאֵין לְמִנּוּת חֲלָקֵי הַמִּצְוֵה כִּלְ-חֶלֶק בְּנִפְרָד, אִם כָּלֵל מִצְוֵה אֶחָת.

יֵשׁ לַפְּעָמִים, שְׂדִין אֶחָד שֶׁהוּא מִצְוֵה אֶחָת יֵשׁ לוֹ חֲלָקִים רַבִּים, כְּגוֹן: מִצְוֹת לִיָּלֵב שֶׁהֵיא אַרְבַּעָה מִיַּנִּין (ויקרא כג, מ); הֵרִי אֵין אוֹמְרִים, שְׂפָרִי עֵץ הָדָר (אתרוג) — מִצְוֵה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְעַץ-עֲבוֹת (הדס) — מִצְוֵה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְעַרְבֵי-נֶחֱל — מִצְוֵה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְכַפַּת תְּמִידִים (לולב) מִצְוֵה בְּפָנֵי עֲצָמָה, לְפִי שֶׁכָּל-אֶלוֹ הֵם חֲלָקֵי הַמִּצְוֵה, שֶׁכֵּן הוּא צִוָּה לְאֶחָדָם, וְאַחֲרֵי אַחֲוָדָם, תִּהְיֶה הַמִּצְוֵה לְקִיַּחַת הַכֵּל בְּיַד בְּיוֹם הַדָּוַע. וּבְדִיּוּק בְּדוּמָה לְכָךְ אֵין רְאוּי לְמִנּוּת אָמְרוּ בְּמַצְרַע, שֶׁהוּא טָהָר בְּשִׁתֵּי-צִפְרִים וְעֵץ אֶרֶז וְאוֹב וְשֶׁנִּי תוֹלַעַת וַיִּמִּים חַיִּים וְכָלִי חֶרֶשׁ (שם יד, דח) — כְּשֵׁשׁ מִצְוֹת; אֲלֵא טְהוֹרַת הַמִּצְרַע מִצְוֵה אֶחָת עַל כָּל-תְּאֲרִיָּה הַהִכְרָחִים בָּהּ — אֶלוֹ וְזוּלָתָם, כְּלוּמַר הַתְּגַלְחַת, כִּי כִּלְ-אֵלָה הֵם חֲלָקֵי הַמִּצְוֵה שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בָּהּ וְהֵיא טְהוֹרַת מִצְרַע; הֵינּוּ שֶׁתִּהְיֶה בְּאֶפֶן כְּזֶה וּבְאֶפֶן כְּזֶה. וְדִין זֶה עֲצָמוֹ הוּא בְּהֶכַר שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְעֲשׂוֹת לְמַצְרַע בְּמַצֵּב טְמָאָתוֹ כְּדִי שֶׁנִּתְחַק מִמֶּנּוּ, וְהוּא: "כְּגִדְרֵי יִהְיֶה פְּרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פְּרוּעַ וְעַל-שִׁפְסִים יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא" (שם יג, מה) —

מִלְּקוֹת אֶחָת? הַשִּׁבּוּ: לְמֵאֵי הַלְכָתָא פְּתַבְהּ רַחֲמֵנָא לְקָלִי בְּאַמְצַע — לוּמַר (אלא ללמד לנו): לְחֶם כִּי-קָלִי וְקָלִי כִּי-כֶרְמֶל, וְיִהְיֶה חֲבֵב עַל כָּל-אֶחָד וְאַחָד.

בְּדוּמָה לְכָךְ אָמַר, שֶׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-יִמְצָא כֵּךְ מַעֲבִיר בְּנוֹ-רַבְחוֹ בְּאִשׁ קָסָם קָסָמִים מְעוֹנֵן וּמִנְחַשׁ וּמְכַשֵּׁף וְחֹבֵר חֶבֶר וְשֹׂאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדַרְשׁ אֶל-הַמֵּתִים" (דברים יח, ייא) — שֶׁכָּל-אֶחָד מִתְעַלֵּת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁנִּמְנָנוּ הוּא לֹא בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְכָלֵם (הַמוֹחֲכִים בַּפְּסוּק) אֵינִים מִן-הַחֲלָק הַרְאִשׁוֹן מִשְׁנֵי חֲלָקֵי הַסּוּג הַשְּׂנִי (שְׁהוּא לֹא שִׁבְכָלוֹת וְאֵין לוֹקֵן — אֵלֵא מִהַחֲלָק הַשְּׂנִי שִׁבְסוּג הַשְּׂנִי — שְׁלוֹקִין). וְהִרְאִיָּה לְכָךְ אָמְרוּ יִתְעַלֶּה בְּאַמְצַע: "מְעוֹנֵן וּמִנְחַשׁ" — שֶׁכֵּן כְּבֵר נִתְּבָאָר שֶׁכָּל-אֶחָד מֵהֶם לֹא בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא תִנְחַשׁוּ וְלֹא תְעוֹנְנוּ" (ויקרא יט, כו). וְכִמוֹ מְעוֹנֵן וּמִנְחַשׁ לְחֶלֶק — וְהַזְכָּרִים בְּאַמְצַע — כֵּךְ כֵּל מֵהַשִּׁלְפָּנִיָּה וְאַחֲרֵיהֶם הֵם כְּמוֹ מְעוֹנֵן וּמִנְחַשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹ בְּלָחֶם וְקָלִי וְכֶרְמֶל. וְכֵבֶר טַעָה וְזִלְתָנוּ בְּעִנְיָן זֶה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ לֹא הַשִּׁיגָה עִנְיָנִים אֵלוֹ בְּכָלִי, אוֹ שֶׁשָּׂכַח וְשָׁגָה בָּהֶם. כֵּךְ מִנָּה אָמְרוּ יִתְעַלֶּה עַל הַכְּהֻנִים: "אִשָּׁה זֹנָה וְחֲלָלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מְאִישָׁה לֹא יִקְחוּ" (שם כא, ז) — כְּמִצְוֵה אֶחָת, וְכֵבֶר נִתְּבָאָר בְּמִקְרָא קְדוּשִׁין (עז), שֶׁהוּא חֲבֵב עַל כָּל-אֶחָת וְאַחַת אֶפְלוֹ בְּאִשָּׁה אֶחָת, כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר בְּמִקְוֵמוֹ (לֹא תַעֲשֶׂה קְסָא). אֲמַנִּם אֶפְשֵׁר לְמַצָּא לוֹ הַתְּנַצְלוֹת עַל מִנּוּתוֹ וְזוּנָה וְחֲלָלָה כְּמִצְוֵה אֶחָת, מִפְּנֵי שֶׁחֲשָׁבוּ לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת וּגְבָרָה אֶצְלוֹ הַדַּעָה שֶׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "אִשָּׁה זֹנָה וְחֲלָלָה לֹא יִקְחוּ" כְּמוֹ אָמְרוּ: "אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱוָשֶׁל מִבְּשֵׁל", וְלֹא יַדַּע שֶׁזֶה לְחֶלֶק וְזֶה אֵינוֹ לְחֶלֶק, כְּמוֹ שֶׁגַם לֹא הַכְּדִיל בֵּין אָמְרוּ: "וְלָחֶם וְקָלִי וְכֶרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ" וּבֵין אָמְרוּ: "שֶׂאֲרָה כְּסוּתָהּ וְעִנְתָהּ לֹא יִגְרַע". אִךְ לֹא אֶחָפֵשׂ עֲלֵי כִּיּוֹצָא בְּזֶה; אֲכָל שֶׁמִּנָּה גְרוּשָׁה בְּכָלִי זֹנָה וְחֲלָלָה וְעִשָּׂה הַכֵּל מִצְוֵה אֶחָת, עַל כֵּךְ אֵין לוֹ בְּהַחֲלֵט הַתְּנַצְלוֹת — לְפִי שֶׁהֵיא, כְּלוּמַר הַגְּרוּשָׁה, בְּפִרוּשׁ בְּלֹא בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מְאִישָׁה לֹא יִקְחוּ". — הֵנָּה כְּבֵר בְּרָנוּ אֶת-הַעֶקֶר הַגְּדוּל הַזֶּה, כְּלוּמַר: לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת, וּבְאֲרָנוּ סְפִקוּתֵינוּ וְהוֹדַעְנוּ מֵהַ-מִּמְנֵנוּ לְחֶלֶק, וּמֵהַ-מִּמְנֵנוּ לֹא שֶׁבְּכָלֵלוֹת בְּלֶכֶד וְאֵין חֲבִים עֲלֵינוּ אֲלֵא אֶחָת, וְשֶׁזֶה שֶׁהוּא לְחֶלֶק — נִמְנָה כְּהַרְבֵּה מִצְוֹת; וְשְׂאֵינוֹ לְחֶלֶק — נִמְנָה כְּמִצְוֵה אֶחָת. שִׁים כָּלִי זֶה בְּלוֹ נִגְדַּד עֵינֶיךָ תְּמִיד, כִּי הוּא מִפְּתַח גְּדוּל מְאֹד לְאֵמוֹת מִנְיָן הַמִּצְוֹת.

~ יום רביעי ה' אייר ~

הַפֶּלֶל הָעֶשְׂרִי: שְׂאֵין לְמִנּוּת אֶת-הַהַקְּדָמוֹת לְאִיזוֹ תְּכִלִּית שֶׁהֵיא.

פְּעָמִים יְבֹאוּ בַתּוֹרָה צוּוִיִּים, וְאֵין אוֹתָם הַצּוּוִיִּים הַמִּצְוֵה, אֲלֵא הַקְּדָמוֹת לְעִשִׂית הַמִּצְוֵה. דְּגָמָה

מתוך מהדורת חזק

אחת מכל-המצוות, והיא: שיהא לנו בית שאליו יבואו ויחגו בו, ובו תהיה הקרבת הקרבנות, ושם יתקבצו במועדים. אחר-כך התחיל לתאר פרטיו ואיך הם נעשים — אכל אין למנות כל מה-שאמר בו "ועשית" מצוה בפני עצמה. ועל דרך זו עצמה יהיה הדבר בקרבנות שנוכרו בויקרא, והוא, שהמצוה האחת היא כלל העבודה המתארת בכל-מין ממיני הקרבנות. המשל בזה: העולה שאנו נצטוונו שתהיה עבודת העולה כף, הינו, שתשחט ותפשט והנתח ויזרק דמה באפן כזה וכזה ויקרב חלבה; אחר-כך ישרף בשדה כליל עם שעור ידוע מן-הסלת הכלול בשמן ושעור ידוע מן-הזין — והם הנסכים — ושיהא עורה לכהן המקריב אותה. הנה העבודה הזאת בכללותה היא מצוה עשה אחת, והיא תורת העולה, כי התורה חיבה שקמו העבודה הזאת תעשה כל-עולה. וכך גם עבודת החטאת כלה — שחטתה והפשטה והקרבת מה-שקרב ממנה ורחיצת הפלים אשר יזה מדמה עליהם ורחיצת הפלים, שיהא מתבשלת בהם או שבירתם — הכל תורת חטאת, וזו מצוה אחת. וכך תורת האשם היא מצוה אחת; וכך תורת זבח השלמים, ושהוא על תודה עם לחם או בלי לחם, ולקיימת הכהן ממנו חזה ושוק והנפתו — הכל מקלל עבודת זבח השלמים, וזו מצוה אחת. ואלו הם כלל מיני הקרבנות שחייבם כולל ליחיד וצבור, חוץ מן-האשם, שהוא קרבן יחיד לעולם, כמו שבארנו בהקדמת סדר קדשים. הסדר הזה בעבודות הוא מצוה עשה, ואין למנות כל-פרט ופרט מפדו העבודה כמצוה בפני עצמה, וזולתי אם יש צוויים הפוללים את-כל-מיני הקרבנות, ואינם מיוחדים לאחד המינים להוציא את-זולתו — כי כל-צווי מאלו (הצוויים הכוללים את הקרבנות כולם) צריך למנותו מצוה בפני עצמה, לפי שאנו פרט מפדו עבודת קרבן מסוים. כך, למשל, אזהרתו יחלה מלהקריב בעל מום, או צווי שיהא תמים, וצווי שלא יהא מחסר זמן — והוא אמרו: "ומיום השמיני והלאה" (ויקרא כב, כו); וצווי למלח כל-קרבן — והוא אמרו "על כל-קרבן תקריב מלח" (שם ב, יג); ואזהרתו מלבטלו — כמו שאמר: "ולא תשבית מלח"; וצווי לאכל מה-שיאכל ממנו — שכל-אחד מן הצוויים האלה מצוה בפני עצמה, לפי שאין אף אחד מהם פרט מעבודת קרבן מסוים, אלא הם צוויים הפוללים כל-קרבן כמו שזכרנו בשעת מניינו.

וכרור, כי זה שהכנה לוקח מה-שראוי לו לקחת — פרט מפדו המצוה, כמו שהזכרנו בעור העולה. וכך גם בראשית הגז. כלל המצוה הוא, שנפריש ראשית הגז ונתנהו לכהן; וכן שנפריש מעשר ראשון ונתנהו ללוי. וכך טעו בזה עד שמנו עשרים וארבע מתנות כהנה כעשרים וארבע מצות, אחר שמנו מקצת המצות שאותה הפתנה היא פרט מהן, על הדרך שבארנו בעור העולה

כי אין כל-פעולה מאלו מצוה בפני עצמה, אלא כללם הוא המצוה. והוא שנצטוונו לעשות הכר למצרע — פדי שיפיהו כל-רואהו ויתרחק ממנו, ודרך הכר תהיה בכך וכך — כשם שנצטוונו לשמח לפני ה' ביום ראשון של סכות, ובאר שאותה השמחה תהיה בלקיחת זה וזה.

כלל זה קשה מאד להבינו, ואפן הקשי שבו — מה-שאספר לך, והוא שכל מה-שאמרו חכמים עליו, שדבר פלוני ופלוני מעכבין זה-את-זה — הרי ברור שזו מצוה אחת, כגון: ארבעה מינים שבלולב, ולחם הפנים עם לבונה וזה הנעשית עמו שאמרו בהם: "הסדרים והבזויכים מעכבין זה-את-זה" (מנחות כו.) — הרי ברור, שזו מצוה אחת. וכך כל מה-שיתברר לך, שהתקלית המבקשת (קיום המצוה) לא תשג בחלק אחד מאותם החלקים — הרי גם-כן ברור, שכללותם היא הענין המנוי, כגון: הכר המצרע שנתבאר לך, שאם בגדיו פרמים בלבד אכל לא פרע ראשו ולא עטה על שפם ולא קרא: טמא! טמא! — שלא עשה כלום ולא השגה הכרתו עד שינעשם כלם. וכן לא תשג טהרתו אלא בכל מה-שזכר: הצפרים ועץ ארז ואזב ושני תולעת ותגלחת — אז תשג טהרה. אף נקדת הקשי היא בדברים שאמרו בהם: "אינם מעכבים זה-את-זה". כי העולה במחשבה תחלה הוא, שהואיל וחלקים אלו כל-חלק מהם אינו זקוק לחברו, יהיה כל-חלק מצוה בפני עצמה, כגון אמרו: "התכלת (שבציצית) אינה מעכבת את-הלבן והלבן אינו מעכב את-התכלת" (מנחות פרק ד משנה א). שכן היינו אומרים, שלבן ותכלת נמנים בשתי מצות, לולא מצאנו עליהם מאמר מפרש במכלתא דרבי ישמעאל, והוא אמרו שם: "יכול שהן שתי מצות, מצות תכלת ומצות לבן? תלמוד לומר: והיה לכם לציצית — מצוה אחת היא ואינה שתי מצות". הנה נתבאר לך, שאפלו החלקים שאינם מעכבים זה-את-זה, פעמים הם מצוה אחת אם הענין אחד; שהרי המטרה בציצית "למען תזכרו", לכן נמנית כללות הדרך המביא לידי זכייה. אם כן, לא נשאר לנו לתן לב במנין המצות לאמרם "מעכבין" ו"אין מעכבין" — אלא לענין בלבד: אם הוא ענין אחד או ענינים רבים, כמו שבארנו בכלל התשיעי מקללים אלו שאנו עוסקים בבאורים.

הכלל השנים עשר: שבפעולה שמצוים על עשייתה, אין למנות חלק שבה לבדו.

ידוע שיש שמצוים אנו לעשות איזה מעשה, ואחר-כך תחיל הפתוב לכאר איכות המעשה ההוא, ויפרש את-השם שהזכיר ויאמר מה הוא כולל, — הרי אין למנות כל-צווי שבא באותו הבאור כמצוה בפני עצמה. לדגמה אמרו: "ועשו לי מקדש" (שמות כח, ח), הרי זו מצוה עשה

מתוך מהדורת חזק

מונים מוסף ראש-חדש אלא מצוה אחת, ומוסף שבת מצוה אחת, וכן מוסף כל-מועד ומועד מחמשת המועדים, אף-על-פי שהוא חובה בהרבה ימים רצופים, כי כמו שאמר: "וישמחתם לפני ה' אלהיכם שבועת ימים" (ויקרא כג, מ), כך אמר: "שבועת ימים תקריבו אשה לה" (שם, לו); וכשם שמצוות לולב היא אחת, כך מצוות מוסף-פסח — אחת, וכן מוסף פל-פרק ופרק. ועל דרך זו יתבאר, שגם החגיגה (קרבן שהיו מקריבים בעליה לרגל) מצוה אחת, אף-על-פי שהיא חובה בשלשה פרקים; וכן הראיה (החיוב לראות עם קרבן הנקרא 'ראיה' ולהראות בבית המקדש) והשמחה (בשלשת הרגלים) — וזה ממה-שלא יטעה בו ימים אדם ולא יחשב אחרת.

אלא טעו במה-שחלוי בכלל הנה טעות גדולה מאד ומוזרה, והיא, שמניו כל-המוספין מצוה אחת: מוסף שבת ומוסף ראש-חדש ומוסף מועדות. הרי לפי דרך מנין זו היו צריכים למנות שביתת כלי-יום טוב מצוה אחת — ולא עשו כן. אף ה' יודע ועד — שאין ראוי לתפסם בדרך כזה, לפי שלא דבקו בשיטה אחת (עקבית) במנינם, אלא "יעלו שמנים ירדו תהומות" (תהלים קז, כו), והאמת הברורה היא מה-שהזכרנו לך, שכל-מוסף ומוסף מצוה בפני עצמה כמו ששביתת כלי-יום יום מצוה בפני עצמה — וזוהי השיטה הנכונה.

הכלל הארבעה עשר: איך ראוי למנות קיום הענינים במצוות עשה.

דע שכל-המצוות, עשה ולא-תעשה, נחלקות חלקה ראשונית לפי מטרת השער הנה לשני חלקים: חלק שלא פרח בו הכתוב ענש כלל, אלא צוה והזהיר ולא חיב את-העובר ענש ולא יעד לו ענש מסים, מפני שעבר על צווי או אזהרה מסומת, וחלק שבאר בו גמול וענש. מן-המצוות של החלק שפרש בו את-הענש: מה-שצונו תעלה לסקל באבן מי שעובר עליהן; ומהן — שצונו לשרף באש את-העובר עליהן; ומהן — שצונו להכות בסיף (חרב) את-צואר העובר עליהן, כמו שנתבאר בפרוש המקבל (מחז"ל); ומהן — שצונו לחנק את-העובר עליהן, כמו שבאר בפרוש; ומהן — שצונו להלקות את-העובר עליהן ברצועה; ומהן — שיעד עליהן כרת, והוא, שלא יחא לעובר שימות בעמדו בחטאו חלק לעולם הבא, כמו שבארנו בפרק חלק; ומהן — שיעד עליהן, תעלה, במיתה בלבד, והוא, שימיתהו ה' בחטאו ויתכפר-לו במיתתו. וכבר בארו בריש מכות (יג), כי כל-לאו שהעובר עליו חיב כרת או מיתה בידי שמים בלבד, אם נתברר שהעובר עבר על אותו הלאו והזיד באותה העברה בעדים והתראה — הרי זה לוקה, אף-על-פי שעקר משפטו, שיהא דינו מסור לשמים; ומהן — שצונו תעלה להעניש

וזהו שוק משלמים. ולפי שנעלם כלל זה מזולתנו ולא הרגיש בו כל-עקר ולא שם אליו לב, הגיע לכך במצוות בפני עצמן: יציקות, בלילות, פתיתות, מליחות, הגשות, תנופות, קמיצות והקטרות — ולא ידע שכל-אלו פריטי עבודת המנחה, והוא, שנצטוינו להקריב מנחה. אחר-כך התחיל (הפסוק) לבאר על איזה דבר חל השם הנה — והיא תורת המנחה — ואמר, שתהיה מסלת או מלחם האפוי באפן כך או באפן כך כלומר: מחבת או מרחשת או מאפה תנור; ובלילה בשמן בשעור מסים, ופותתה, ונותן עליה מלח ולבונה, וגיגש וגיגף וקמץ ממנה פסוד שבארנו ובררנו במקומו במסכת מנחות. וכל-אלו פריטי העבודה, ועל הדבר הנעשה לפי כל-התאור הנה נופל שם מנחה. אם-כן המצוה היא: הצווי שנצטוינו שתהיה עבודת קרבן הלחם או הסלת שנקריב לפי כל-הסדר הנה. והדברים האלה במצוות מנחה, כלומר: הציקה והבלילה והפתיתה והמליחה והתנופה וההגשה והקמיצה וההקטרה, כמו שאמר בתליצה: "וחלצה געלו וגו' וירקה בפניו וענתה ואמרה" (ברבים כה, ט). וכשם שמצוות חליצה אחת ואין אנו מונים חליצה וירקה וקריאה, כיון שכללותם מעשה החליצה וזו מצוה אחת — כך גם לא נמנה: ויצקת עליה שמן, ושמת עליה לבנה, במלח תמלח, והניף, והגיש, וקמץ והקטיר. וזה לא יעלם אלא ממי שתופש את-הענינים בעיון ראשון, בלי שיחזר וישקל את-הענינים בדעתו, כמו שאומרים חכמינו עליהם השלום: "אגב שטפה אמרה", כלומר: אמרו בלי התבוננות אלא לפי המחשבה הראשונה העולה על הדעת אם-כן כלל זה ברר לנו מצוות הקרבנות כלם ואיך ראוי למנותם, כדי שלא יקרה בהם שום משגה ולא ערוב כלל, כמו שבאר במנינו בעזרת השם.

הכלל השלשה עשר: שמוספ המצוות אינו מתרבה לפי מספר הימים שבהם נוהגת המצוה ההיא.

ברור, שיש מצוות שהן חובה בצת ובזמן קבוע; כפימים נמשכת אותה תקופת זמן בהמשך, כלומר: שחובה לעשות אותה המצוה יום אחרי יום, כגון: ספה ולולב; ופעמים היא כמים ידועים כגון הקרבנות. אם נאמר, דרך משל, שמוסף ראש חדש מצוה אחת, הרי זו המצוה שנצטוינו להקריב קרבן נוסף כל-פעם שגולד הירח. ואם יאמר מישהו: מדוע לא תמנה מוסף כל-ראש חדש במצוה בפני עצמה? נאמר לו: אלו היה הדבר כן — תמנה גם את-התמיד של כלי-יום במצוה בפני עצמה, והקטרת הקטרת בכל-יום מימות השנה מצוה בפני עצמה, והטבת הגרות שהיא חובה בכל-יום יום במצוה בפני עצמה! אף כיון שאין מונים אלא את-הענין שנצטוינו בו — יהיה חיובו באיזה זמן שיהיה — אין

מתוך מהדורת חזק

ויורד (המשתנה לפי הישג ידו של המקריב). לפיקף לא נמנה החטאת עם האשם, אלא נמנה חיוב חטאת קבועה — מצוה, וחיוב אשם תלוי — מצוה, וחיוב אשם ודאי — מצוה, וחיוב קרבן עולה ויורד — מצוה, וחיוב באותו קרבן מי שיתחייב; ולא נשים לב לשנויי העברות שעל כל אחת מהן חייבים אותו מין של קרבן, כשם שמנינו המלקות מצוה אחת ולא שמנו לב לשנויי העברות שעל כל אחת מהן חייבין מלקות. וכך קבע הפתיב לכל-מין מהם פירשה בפני עצמה.

וכבר ערבב וזלתנו בכלל הזה ערבוב שאין צריך להשיב עליו; אף לא יהיה קל להשיב עליו בגלל עצם ערבובו לענינים הרי יש לתמה ולהתפלא על אדם המונה מחייבי מיתות בית דין כלם אחד אחד, ומחייבי כרת ומחייבי מיתה מקלל מצות לא-תעשה; אחר-כך מונה גם את הדברים שהזכרנו עליהם, שעליהם חייבים אותה המיתה, בכלל מצות לא-תעשה, כמו שמנה בעל "הקלכות גדולות" הממחלל את השבת בכלל מחייבי סקילה, אחר-כך מנה "לא-תעשה כל-מלאכה". ולא נשאר לנו לומר אלא שהם חושבים בראשונה, בלי ספק, שקיימים הענשים מצות לא-תעשה. ואם-כן — איך מונים בהם (גם) הענש וגם הדבר (האיסור עצמו) שחייבים עליו אותו הענש? ויותר קשה מזה, שמנו בתוכו, כלומר בתוך מצות לא-תעשה, מחייבי כרת שבהם אין מיתה; והם מדמים, שחייב הכרת והענש על כך זו המצוה המנויה, עד שבעל "ספר המצוות" (רב חפץ גאון) פירש זאת ואמר בפירק הראשון, כשספם מה-שפילל אותו הפירק, דברים בנסח זה: "וממנו שלשים ושנים ענינים שהודיענו, כי הוא תבירך ותעלה יבצע אותם (והן מוטלות, כביכול עליו) ולא אנחנו, וכלם בטוחים". וזה שאמר "וממנו", כלומר מן-הענין שכולל אותו הפירק. ושלשים ושנים הענינים — הם: עשרים ושלשה המחייבים כרת בלבד ותשעת מחייבי מיתה בידי שמים כמו שמנה. וענין אמרו: "וכלם בטוחים" — כלומר שהוא תעלה הבטיח, שהוא יכרית וימית זה. ואין ספק, שאדם זה לא נשאר אצלו הסברה שתר"ג מצות חובה עלינו, אלא יש מהן שהן חובתנו אנו ויש מהן שהן חובתו תעלה, כמו שאמר ופירש, שהוא יבצע אותן ולא אנחנו. והשם יודע ועד שפלי-זה לדעתו בלבול גמור, ואין צורך לדבר על זה בשום פנים, כי הם דברים שבטולם ברור; אלא באה להם כלם טעות זו, מפני שהם מונים את-הענשים כמצות ונבוכים בכך: פעם מונים אותם לבדם, ופעם מונים את-הענש וגם את-הדבר שעליו חייבים אותו הענש, וקובעים את-כל-זה כמצות לא-תעשה בלי התבוננות. אבל סדר המנין הנכון הוא מה-שהתפרתי: שפלי-מין של ענש הוא מצות עשה, ולפי זה יהיה דין תשלומי גנב — מצות עשה, כי אנו נצטיינו

את-העובר עליהן כממונו בלבד, לא בגופו, כמו שקבע לגזלן (שכפר בממון חבריו ונשבע לשקר) תוספת חמש ולגנב תשלומי כפל מה-שגנב; ומהן — שצנינו יתעלה שיקריב העובר קרבן על חטאתו ויתכפר-לו.

ואשר לקיום הענשים האלה — כלם מצות עשה, שאנו נצטיינו שנמית את-זה, ושללקה את-זה, ושלסקל את-זה, ושלנקריב קרבן על מה-שעברנו עליו. ולאפן מנינו, שאנו נמנה ארבע מיתות בית דין כארבע מצות ממצות עשה, לשון המשנה (פרק ז משנה א): זו מצות הנסקל. וכן אמרו (שם פרק ז משנה ב-ג): כיצד מצות הנשקפין? כיצד מצות הנחנקין? כיצד מצות הנחרגין? ואמרו עוד (שם לה), שזה שאמר תעלה: "לא-תבערו אש" (שמות לה, א) — הוא אזהרה שלא לבצע את-הענשים בשבת, והוא, שבה הזכיר משרפת-מצוה (שרפה שהיא מצוה); ואמר: "בכל משבתיכם", כלומר: במושב בית דין לא-תבערו אש, אף-על-פי שזו מצות עשה. אמרו: "שרפה בכלל היתה, ונצאת אלמד: מה שרפה מיחדת, שהיא אחת ממיתות בית דין ואינה דוחה את-השבת, אף כל-שאך מיתות בית דין לא ידחו את-השבת" (וכשם שהשרפה מצוה כך שאר מיתות). וזה ברור ולא יספק בו שום אדם. וכך גם ראוי, שנמנה המלקות בראשונה כמצוה, ואין למנות כל-ענש מיחד כמצוה בפני עצמה עד שנאמר, דרך משל, שהצויי שנצטיינו לסקל מחלל שבת — מצות עשה אחת; וסקילת בעל אוב — מצוה שניה; וסקילת עובד עבודה זרה — מצוה שלישית, עד שיהא מנין המצות כפי מנין האישים שהם מחייבי מיתות בית דין, כמו שעשה וזלתנו בלי התבוננות. שכן אלו היה הדבר כך, ראוי היה בהכרח שנמנה כל-מלקות ומלקות מצוה בפני עצמה עד שתהא מלקות אוכל נבלה — מצוה בפני עצמה, ומלקות אוכל בשר חזיר — מצוה שניה, ומלקות אוכל בשר בחלב — מצוה שלישית, ומלקות לובש שעטנז — מצוה רביעית, ויהיו אצלנו מצות עשה כמנין הלאוין שלוקין עליהם — הרי אז יתרבו מצות עשה ויהיו בהכרח יותר מארבע מאות מצות! אלא כשם שלא נמנה כל-מחייב מלקות, אלא נמנה סוג הענש בלבד — והיא ההלקאה בשוט — כך לא נמנה במיתות אלא מין הענש והוא: שרפה, סקילה, חנק והרג וכך גם לא נמנה כל-מחייב קרבן לבדו עד שנאמר: חטאת שנגת שבת — מצוה, חטאת שנגת עבודה זרה — מצוה, אלא נמנה מין הקרבן בלבד, כמו שמנינו מין המיתה.

וכבר ידעת, שמני הקרבנות משתנים לפי שנויי העברות שעליהן חייבים אותה הקרבן. כי יש עברה שחייבים עליה חטאת קבועה, ויש שחייבים עליה אשם תלוי, ויש שחייבים עליה אשם ודאי, ויש שחייבים עליה קרבן עולה

מתוך מהדורת חזק

אסור ומזהרים עליו. ורק נלמד באחת המדות היכן העיר על האזהרה, כדי שיתקנים לנו הכלל "לא ענש הכתוב אלא אם-כן הזהיר". ואכן אחרי שמצאנו האזהרה על אותו דבר — אז חייב מי שעבר ועשה או פרת או מיתת בית דין. דע אפוא הקדמה זו וזכר אותה עם כל-הקללים שקדמו בכל מה-שנזכיר לקמן.

עתה אתחיל להזכיר כל-המצוות, מצוה מצוה, ואבאר אותן בדרך פרוש שם המצוה (מבלי להיכנס לפרטי ההלכות), כמו שהבטחנו בראשית דברינו (בהקדמה על מטרת הספר — שיעור א), לפי שזוהי מטרת המאמר. אף טוב בעיני להוסיף למטרה זו תוספת, והיא: כשאזכיר את-המצוה שיש עליה איזה ענש בעשה או בלא-תעשה, אזכיר ענשה ואמר: "והעובר עליה — חייב מיתה, או גר, או קרן כף, או מלקות, או אחת ממינות בית דין, או תשלומין". וכל מה-שלא יזכר בו ענש מן-הענשים — תדע שאם היא ממצות לא-תעשה, הרי זה כמו שאמרו (תוספתא כריתות פרק א): "כעובר על מצות מלך", ולא עלינו להענישו. אבל מצות עשה קלן — הרי כל-מצוה מהן בשעה שעשיתה חובה, יש לנו להלקות בפרצויה את-הנמנע מלעשותה עד שימית או יעשה, או יעבור זמן החיוב. כי מי שעבר ולא ישב בספה, דרך משל, אין לנו להלקותו אחר ספות על עברתו — ודע זאת.

ועוד: כשאזכיר את-המצוות שאינן חובה על הנשים, בין עשה ובין לא-תעשה — אמו: וזו אינה חובה על הנשים. וידוע, שהנשים אינן דנות ולא מעידות ולא מקריבות קרבן בידיהן ולא נלקחות במלקחית רשות לא אצטרף לומר בה "וזו אינה חובה על הנשים", כיון שגוה רבוי דברים ללא צורך.

ועוד: כשאזכיר את-המצוות שאינן חובה אלא בארץ-ישראל, או בפני הבית, בין עשה ובין לא-תעשה — אמו: וזו אינה חובה אלא בארץ-ישראל או בפני הבית. וידוע גם-כן, שכל-הקרבנות אינם קרבים אלא במקדש ושהעבודה אסורה מחוץ לעזרה; וכן דיגי נפשות אין דנים אותם אלא כשיש מקדש. ולשון המכלתא: "מנין שאין מיתין אלא בפני הבית? תלמוד לומר: מעם מזבחי תקחנו למות (שמות כא, יד) הא: אם יש לך בית — אפה מית; ואם לאו — אין אפה מית". ושם אמרו עוד: "מנין שתהא סנהדרין סמוכה למזבח? תלמוד לומר: מעם מזבחי תקחנו למות". וכן ידוע שהנבואה והמלכות נסתלקו ממנו עד שנגדל מן-הקטאים שאנחנו מתמידים בהם — ואז יסלח לנו ה' וירחמנו, כמו שהבטיחנו, ויחזירנו, כמו שאמר על התזרת הנבואה: "והיה אחר-כך אשפך את-רוחי על-כל-בשר ונבאו בגיכם ובגותיכם" (יואל ג, א). ואמר על התזרת המלכות והממשלה: "ביום

להטיל עליו סכום בשעור זה. ודין תוספת חמש — מצוה, ודין חיוב חטאת קבועה — מצוה, ודין חיוב אשם ודאי — מצוה, ודין חיוב אשם תלוי — מצוה; וקרוב עולה ויורד — מצוה; וכן לסקל ולשרף ולהרג ולחנק ולתלות — כל-אחד מן-הענשים האלה מצוה בפני עצמה, יתחייב בהן מי שיתחייב; כשם שההלקאה בפרצויה מצוה אחת, יתחייב במלקות מי שיתחייב. — זהו מה שרצינו להקדימו בכלל הזה, ובו נשלמו הקללים שהקדמתם תועיל למה - שאנחנו עוסקים בו.

הקדמה

— מבוא —

עוד ראוי להוסיף לכך הקדמה זו: שכל-דבר שחייבים עליו מיתת בית דין או גר — הרי זה בהקדמת מצוות לא-תעשה. חוץ מפסח ומילה שהם בכרת, אף-על-פי שהם מצוות עשה, כמו שהזכירו בריש מסכת כרתות (ב); ואין אצלנו שום מצוות עשה זולתן שהעובר עליהן יתחייב גר — וכל-שכן מיתת בית דין. אם-כן, כל מה-שנאמר בתורה שהעושה דבר פלוני יומת, או שהוא חייב גר — ידענו כבר שאותו הדבר מזהרים עליו ושהוא בלא-תעשה. ויש שיתבאר בכתוב הלאו שבו מלבד באור הענש ויהיה הענש מבאר וגם האזהרה מבארת, כגון: חלול שבת ועבודה זרה, שאמר בהם: "לא-תעשה כל-מלאכה" ו"לא תעבדם", אחר-כך חייב סקילה למי שעשה מלאכה או עבד. ופעמים לא תתבאר האזהרה בכתוב בלאו גרידא, אלא הוא מזכיר את-הענש בלבד ועוזב את-האזהרה; אלא שהכלל הוא אצלנו: "לא ענש הכתוב אלא אם-כן הזהיר" (ובחים קו), ועל-כל-פנים יש אזהרה לכל-מי שחייב ענש. לפיכך אומרים בכל-מקום: "ענש שמענו, אזהרה מנין? תלמוד לומר: כך וכך". ואם לא נתפרשה האזהרה בכתוב, למדוה באחת המדות (שהתורה נדרשת בהן), כגון זה שאמרו (מכילתא פרשת משפטים) באזהרת מקלל אביו ומכה אביו, שלא נתבארה בכתוב כלל, כי לא אמר: "לא-תקלל אביך" ולא אמר: "לא-תכה אביך", אבל חייב מיתה למי שהכה או קלל. ומתוך כך למדנו, שהן מצוות לא-תעשה, והוציאו ולמדו להן ולכיוצא בהן אזהרה ממקומות אחרים בדרך אחת מן-המדות. ואין זו סתירה למה שאמרו (במקומות רבים בתלמוד): "אין מזהירין מן-הדין", ולא למה שאומרים תמיד: "וכי מזהירין מן-הדין?! אלא כוננת מה-שאומרים: "אין מזהירין מן הדין" — כדי לאסר בדרך למוד על-ידי מדה (שהתורה נדרשת בהן) מה-שלא נתפרש בו אסור לגמרי; אבל אם נמצא את-הענש לעושה מעשה זה מפרש בתורה — גרע בהקדמת שהוא מעשה

מתוך מהדורת חזק

והרבה כגון זה. כוננתם בדבר זה: שלא הוציאנו מבית עבדים ולא עשה עמנו מה-שעשה בעשית חסד והטובה, אלא בתנאי שנקבע בדעתנו שהוא אחר, לפי שאנו מחייבים בכך. ובהרבה מקומות אומרים (חכמים) 'מצות יחוד', וקוראים למצוה זו גם 'מלכות שמים', כי אומרים — מתבטאים על פעולה מסוימת, שנעשית): כדי לקבל עליו על מלכות שמים, כלומר ההודאה ביחוד והאמונה בו.

~ יום שישי ז' אייר ~

מצות עשה ג. ד. ט.

המצוה השלישית — היא הצווי שנוצטוונו על אהבתו ותעלה, והוא: שנתבונן ונסתכל במצותיו וצויו ופעולותיו, כדי שנושיגו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג — וזוהי תכלית האהבה המצוה. ולשון ספרי (דברים ו, ו) 'לפי שנגמר ו'אָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ' (שם ו, ה) יודע אני כיצד אהב את-המקום? תלמוד לומר: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לכתך" — שמתוך כך אתה מפיר מי שאמר והיה העולם". הנה בארנו לך, שעל-ידי ההתבוננות תבוא לידי השגה, וימצא לך התענוג ותבוא האהבה בהכרח. וכבר אמרו, שמצוה זו כוללת גם-כן, שנקרא את כל-בני האדם לעבודתו ותעלה ולאמונה בו, שכן אם אתה אוהב את מי-שהוא, תהללנו ותשבחנו ותקרא בני-אדם לאהבתו — וזה על דרך המשל — כך אם תאהב את-ה' באמת כמה שהגיע לך מהשגת אמתותו, הרי שאתה בלי ספק תקרא את-הפתיאים והספקים לידיעת האמת שאתה כבר יודע. ולשון ספרי (שם): "ואהבת את ה'" — אהבהו על הבריות באברהם אביך, שנגמר ו'אָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ' עשו בקרבן" (בראשית יב, ה) כלומר: כמו שאברהם, לפי שהיה אוהב — כמו שהעיד הפתויב: "זרע אברהם אהבי" (ישעיה מא, ח) קרא בעצם השגתו את-בני האדם לאמונה מרב אהבתו, כך תאהבהו עד שתקרא בני האדם אליו.

המצוה הרביעית — היא הצווי שנוצטוונו לקבוע בדעתנו ורצתו ותעלה ומוראו, וכל נהיה שאננים ובוטחים (שלום ושקטם בלי שום דאגה על החטאים). — אלא נחוש לביאת ענישו בכל-עת, וזהו אמרו ותעלה: "את-ה' אלהיך תירא" (דברים ו, יג). ובגמרא סנהדרין (נו). אמרו בדרך שקלא וטריא על דבריו ותעלה: "ונקב שם-ה' מות יומת" (ויקרא כד, טז): ואימא פרושי (אמור, אולי, ש"נוקב" שבפסוק, הכוונה בזה להוגה את שם השם במפורש), דכתיב: (ודוגמה לכך) "אשר נקבו בשמות" (במדבר א, יז) ואזהרתה מן "את-ה' אלהיך תירא"? — כלומר: זה שנגמר "ונקב שם-ה'" הוא שניזכיר את השם בלבד בלי שיכרך. ואם תאמר: איזה עון יש בזה? נאמר,

ההוא אקים את-ספת דויד הנפלת וגדרתי את-פרכיך ותרסתיו אקים ובניתייה כימי עולם" (עמוס ט, יא). גם ידוע שהמלחמה וכבוש הארץ לא יהיו אלא במלך ועל-פי סנהדרין גדולה וכהן גדול, כמו שאמר: "ולפני אלעזר הכהן יעמד" ("ושאל לו" — כשיצטרך לצאת למלחמה — רש"י במדבר כז, כא). ולפי שענינים אלו כלם מפרסמים אצל רב בני אדם, הרי כל-מצות עשה או לא-תעשה — התלויה בקרבנות, או בעבודות, או במיתות בית דין, או בסנהדרין, או בנביא ומלך, או במלחמת רשות — לא אצטרף לומר בהן: ומצוה זו אינה נהגת אלא בפני הבית, כיון שנה ברור לפי מה-שהזכרנו. אבל מה-שאפשר שיהא בו ספק או טעות, אעיר עליו בעזרת האל.

ועתה אתחיל בזכרון כל-מצוה ומצוה בעזרת שדי.

~ יום חמישי ו' אייר ~

מצות עשה א. מצות לא תעשה א.

מצות עשה ב.

המצוה הראשונה — היא הצווי שנוצטוונו בידיעת [בהאמנת] האלקות, והוא: שנדע שיש שם עלה וסבה והוא הפועל לכל-הנמצאים, וזהו אמרו ותעלה: "אנכי ה' אלהיך" (שמות כ, ב. דברים ה, ו) ובסוף גמרא מכות (כג). אמרו: "תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסניני. מאי קרא? תורה צוה לנו משה (דברים לג, ד) — כלומר: מנין ת'ו'ר'ה', והקשו על זה ואמרו: "תורה בגמטריא הכי הוי? שש מאות וחד סרי הוי!". (שהרי תו'ר'ה בגימטריא תרי"א ולא תרי"ג) ובאה התשובה: "אנכי ה' אלהיך" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה (הקדוש ברוך הוא) שמעום" (ולא מפי משה) הנה נתבאר לך, שאנכי ה' מכלל תרי"ג מצות, והוא הצווי לידיע, כמו שבארנו.

הראשונה ממצות לא-תעשה — היא האזהרה שהזכרנו מלהעלות על דעתנו אלהות לזולתו ותעלה, והוא אמרו — יתרוםם מליחס לו אמירה (ארבע מלים אלה הם בעין מאמר המוסגר כיון שאמר "הוא אומר", הסתייג מיד ממושג אמירה כפשוטו ביחס לקדוש ברוך הוא) "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (שמות ג, א). וכבר נתבאר בסוף מכות (כג): שקלאו זה הוא מכלל תרי"ג מצות, והוא אמרם שם: "שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסניני וגו'", כמו שבארנו במצוה הראשונה ממצות עשה.

המצוה השנייה — היא הצווי שנוצטוונו בידיעת היחוד, והוא: שנדע שפועל (בורא) המציאות וסבתו הראשונה הוא אחד, והוא אמרו ותעלה: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" (דברים ו, ד). וכרב המדרשות תמצא שהם אומרים: "על-מנת ליחד את-שמי, על-מנת ליחדני"

מתוך מהדורת חזק

שנצטוו גם על קדוש השם) — תִּמְנָא הוּוּ (יש שמונה ולא שבע)!. הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, (מזה שדנו בגמרא אם גם בן נח נצטווה על זה, ואם זה נכלל בכלל ב"שבע מצוות בני נח" אם לא, משמע) שְׁהִיא מְפַלֵּל מִסְפַּר הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן חוֹבָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִבִּיאוּ רֵאֲוֵתָם עַל מִצְוָה זו מִמָּה שֶׁנֶּאֱמָר: (ויקרא כב, לב) "וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וְיִכָּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זו בְּפָרָק ז' מִסְנֵהֶרְדִין.

~ שבת קודש ח' אייר ~

מצות לא תעשה סג. סה.

מצות עשה קעב.

הַמִּצְוָה הַס'ג — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ עַל חִלּוּל הַשֵּׁם, וְהוּא הַפָּךְ קְדוּשַׁת ה' שְׁאֲנוּ מִצְוִים בו, וְשִׁקְדָם בְּאוּרוֹ (שכבר נתבאר) בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה הַתְּשִׁיעִית, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדוֹשִׁי" (ויקרא כב, לב). וְעוֹן זֶה נִחְלָק לְשִׁלְשָׁה חִלְקִים: שְׁנַיִם עַל הַפְּלִל וְאֶחָד עַל הִיחָדִים (שבעם). הַחִלְק הַפְּלִילי הֵרָאשׁוֹן — הוּא: שְׁכַל־מִי שֶׁדָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ לְעִבּוֹר עַל אַחַת מִן־הַמִּצְוֹת בְּשַׁעַת הַשְּׂמֵד (— הַגּוֹרָה צוּי הַמֶּלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל לְבַטֵּל אַחַת מִן הַמִּצְוֹת — כְּדִי לְהַעֲבִיר עַל (חֶלֶק) דָּתָם), אִם הָאֲנָס מִתְפַּנֵּן לְהַעֲבִיר (שִׁיעִבוֹר עַל צִוּוֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא) בֵּין בְּמִצְוֹת קְלוֹת בֵּין בְּמִצְוֹת חֲמּוּרוֹת. אוּ מִי שֶׁדָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ לְעִבּוֹר עַל עֲבוּדָה זָרָה אוּ גְלוּי עֲרִיּוֹת אוּ שְׁפִיכוֹת דַּמִּים וְאֶפְלוּ שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַשְּׂמֵד — הָרִי זֶה חֲזִיב לְמִסּוֹר נִפְשׁוּ וְיִהְיֶה וְאֵל עִבּוֹר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה הַתְּשִׁיעִית. וְאִם עִבֵּר וְלֹא נִהְיֶה — הָרִי זֶה חִלַּל אֶת־הַשֵּׁם וְעִבֵּר עַל לֹאוֹ זֶה. וְאִם הִיָּה זֶה בְּרַבִּים — פְּלוּמָר: בְּמַעֲמַד עֲשֵׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל — הָרִי זֶה חִלַּל אֶת־הַשֵּׁם בְּרַבִּים וְעִבֵּר עַל אָמְרוּ יִתְעַלֶּה "וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדוֹשִׁי" וְעוֹנוֹ חֲמּוּר מְאֹד; אֲכָל אֵינּוּ לוֹקֵה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲנוּס, לְפִי שְׁאִין בֵּית דִּין רִשְׁאֵי לְקַיֵּם עֲנֵשׁ מְלָקוֹת אוּ מִיתָה אֲלָא עַל מִזִּיד בְּרָצוֹן בְּעֵדִים וְהַתְּרָאָה. וְלִשׁוֹן סִפְרָא (י, יג) בְּנוֹתָן מִזְרַעוּ לְמַלְךְ: "וְיִשְׁמָתִי אָנִי אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא" (שם כ, ה), אָמְרוּ: "הַהוּא (כְּלוּמָר, לְכֵן נִאֲמַר בְּאִישׁ הַהוּא" לּוֹמַר שֶׁרַק לְאִישׁ הַהוּא שֶׁעֲלוּ מִדְּבַר הַכְּתוּב שֶׁהוּא —) לֹא אָנוּס וְלֹא שׁוֹגֵג וְלֹא מְטַעֵה". הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ שֶׁעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה בְּאֲנוּס אֵינּוּ חֲזִיב בְּרַת, כִּלְשׁוֹן מִיתַת בֵּית דִּין, אֲכָל עִבֵּר עַל חִלּוּל הַשֵּׁם. וְהַחִלְק הַשְּׁנִי הַפְּלִילי — גַּם־כֵּן שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם עֲבֻרָה שְׁאִין בֵּה תַּאֲוָה וְלֹא תַּנְאָה, אֲלָא מְרָאָה בְּמַעֲשֵׂי הַזְּלוּל וְהַתְּפַקְרוּת (בַּמִּצְוֹת הַתּוֹרָה) — הָרִי גַם זֶה מִחַלְלֵי שֵׁם שְׁמַיִם וְלוֹקֵה, וְלִפְיֶכָךְ אָמְר: "וְלֹא־תִשְׁבְּעוּ בְּשֵׁמי לְשַׁקֵּר וְחִלְלַתְּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ" (שם יט, יב), לְפִי שֶׁזֶה מְרָאָה עַל הַזְּלוּל בְּצוּי הַזֶּה, וְאִין תַּנְאָה גּוֹפְנִית בְּכָךְ. וְהַחִלְק הַשְּׁלִישִׁי הִיחָדִים (שבעם) — הוּא: שֶׁיַּעֲשֶׂה אָדָם

(שהוא עובר על "את ה' אלהיך תירא" מפני) שְׁהוּא מְאָבֵד אֶת־הַיִּרְאָה. כִּי מִיִּרְאַת ה' הוּא, שְׁלֹא יִזְכֵּר שְׁמוֹ לְבִטְלָה. וְהִתְהַה הַתְּשׁוּבָה עַל שְׁאֲלָה זוּ וְדַחֲתָ דְבָר זֶה בְּכָךְ שְׁאָמְרוּ: "תִּדְרָא — דְּבַעֲיָנָא שֵׁם בְּשֵׁם, וְלִפְא", כְּלוּמָר (טעם ראשון שאי אפשר לומר כן, הוא משום שיש דין שהמגדף אינו חייב עד) שֶׁיִּכְרַךְ אֶת־הַשֵּׁם בְּשֵׁם, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ "יִכְה יוֹסִי אֶת־יוֹסִי" (כְּלוּמָר, עַד שִׁזְכִּיר שֵׁם הַשֵּׁם וְיִקְלָלוּ בְּשֵׁם הַשֵּׁם, כִּגוֹן יִכָּה פְלוּנִי אֶת פְלוּנִי, או יִקְלָל שֵׁם פְלוּנִי אֶת שֵׁם פְלוּנִי, וְהוֹכִיר שֵׁם יוֹסִי רַק לְדוּגְמָה). וְעוֹד, "אֲזַהְרַת עֲשֵׂה הִיא, וְכַל־אֲזַהְרַת עֲשֵׂה לֹא שְׁמָה אֲזַהְרָה". כְּלוּמָר: זֶה שְׁאָמְרָם "אֲזַהְרַתָּה מִן אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" לֹא תִכּוֹן, לְפִי שֶׁזֶה צוּי — וְהוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה — וְאִין מְזַהְרִין בְּעֲשֵׂה. הִנֵּה נִתְבָּאָר שֶׁזֶה שֶׁנֶּאֱמָר "אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" — מִצְוֹת עֲשֵׂה.

הַמִּצְוָה הַתְּשִׁיעִית — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, וְהוּא אָמְרוּ: "וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כב, לב). וְעַנְיָן מִצְוָה זוּ: שְׁאֲנוּ מִצְוִים לְפָרְסָם דָּת אָמְת זוּ בְּרַבִּים, וְשְׁלֹא נִירָא בְּכָךְ מִהִזְק שׁוּם מְזִיק, עַד שְׁאֶפְלוּ יְבוֹא אֵלֵינוּ אָנוּס עֲרִיץ (שְׁלִיט תִקִּיף וְגוֹרָו) וְיִקְרָא אוֹתָנוּ לְכַפּוֹר בוּ יִתְעַלֶּה — לֹא נִשְׁמַע לוּ, אֲלָא נְמַסֵּר אֶת־עַצְמָנוּ לְמִוֹת הַבְּהִלַּט; וְלֹא נִתֵּן לוּ לְחֶשֶׁב שֶׁכִּפְרָנוּ, אֶף שֶׁלְּבַנּוּ מְאָמִין בוּ יִתְעַלֶּה. (שֶׁאֶפְלוּ לְמִרְאִית עֵין בְּלַבַּד אֶסוּר לְכַפּוֹר בְּקְדוּשַׁת בְּרוּךְ הוּא) וְזוּ הִיא מִצְוֹת קְדוּשַׁת הַשֵּׁם שֶׁנֶּצְטוּוּ בֵּה כַל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמָר: שֶׁנְּמַסֵּר אֶת־עַצְמָנוּ לְמִוֹת בְּיַד הָעֲרִיץ עַל אֶהְבָּתוֹ יִתְעַלֶּה וְהַאֲמוּנָה בִּיחּוּדוֹ, כְּמוֹ שֶׁעֲשׂוּ חֲנֻנְיָה מִישָׁאֵל וְעִזְרִיָּה בִּימֵי נְבוּכַדְנֶאצַּר הַרְשַׁע כְּשֶׁהִכְרִיחַ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְאַלִּים, וְהַשְׁתַּחֲוֹת כַל־בְּנֵי אָדָם וְיִשְׂרָאֵל בְּכָל־לַם, וְלֹא הִיָּה שֵׁם מְקַדֵּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם. וְהִיָּה בְּכָךְ חֶרְפָּה גְדוּלָּה לְיִשְׂרָאֵל שְׁאֶבְדָּה מִכָּל־מִצְוָה זוּ, וְלֹא הִיָּה שֵׁם מִי שְׁמַקְסֵם אוֹתָהּ אֲלָא הַפֶּל פְּתוּדוּ (דְּנִיאֵל א). וְאִין מִצְוָה זוּ נוֹהֵגַת אֲלָא בְּכִגוֹן אוֹתוֹ הַמַּעֲמַד הַעֲצוּם שֶׁבוּ פְתוּדוּ כַל־בְּאֵי הָעוֹלָם, וְהִיָּה חוֹבָה לְפָרְסָם יַחְדוֹ וְלַהֲכַרְזוּ עֲלוּי בְּאוֹתָהּ הַעַת. וְיִכָּבֵר הַבְּטִיחַ ה' עַל־יְדֵי יַעֲרִיָּהוּ, שְׁלֹא תִהְיֶה חֶרְפַּת יִשְׂרָאֵל גְּמוּרָה בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲמַד, וְשִׁיפּוּיַעוּ בְּהֵם בַּחוּרִים בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲמַד הַקָּשָׁה, שְׁלֹא יִתְיַעַם הַמְּוֹת, וְיִפְקִירוּ דָמָם וְיִפְרָסְמוּ אֶת־הַאֲמוּנָה וְיִקְדְּשׁוּ אֶת־ה' בְּרַבִּים, כְּמוֹ שֶׁצִּוּנוּ יִתְעַלֶּה עַל־יְדֵי מוֹשֶׁה רַבְּנוּ, וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא־עַתָּה יְבוּשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנּוּ יַחְוּרוּ. כִּי בְּרִאתוֹ יִלְדּוּ מַעֲשֵׂה יְדֵי בְּקָרְבוֹ יִקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קְדוּשַׁת יַעֲקֹב וְאֶת־אַלְהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ" (ישעיה כט, כב-כג). וְלִשׁוֹן סִפְרָא (אִמּוֹר ט, הו'): "עַל־מְנַת כָּךְ הוּצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם — עַל־מְנַת שֶׁתִּקְדְּשׁוּ אֶת־שְׁמִי בְּרַבִּים". וְכִגְמָרָא סְנֵהֶרְדִין (לג) אָמְרוּ: "בֵּן־נַח מִצְוָה עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, אוּ אֵינּוּ מִצְוָה? תָּא שְׁמַע (בֹּא נִשְׁמַע, תְּשׁוּבָה לְשֵׁאלָה): שְׁבַע מִצְוֹת נֶצְטוּוּ בְּנֵי נַח. וְאִי אִיתָא (וְאִם תִּאֲמַר

מתוך מהדורת חזק

שֶׁמִחוּק אֶת־הַשֶּׁם — לֹקְהָה. אָמְרוּ: "וְאִזְהַרְתִּיה מִהֶכָּא: וְאִבְדַּתֶּם אֶת־שְׁמֵם, לֹא־תַעֲשׂוּן בְּן לֵה". וַיִּכְבֵּר נִתְבַּאֲרוּ דִינֵי מַצְוָה זֹה בְּפִרְקָא ד' מִשְׁבֻּעוֹת.

הַמַּצְוָה הַקַּע"ב — הַצְּוִי שֶׁנֶּצְטַטְוִינוּ לְהַשְׁמֵעַ לְכָל־נְבִיא מִן־הַנְּבִיאִים עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם וְלִקְיָם כָּל מֵה־שִׁיְצוּהָ, אֶפְלוּ יְצוּהָ נִגְדַּ מַּצְוָה, אוֹ פְמָה מַצְוֹת מִן הַמַּצְוֹת הָאֵלוּ, וַיִּכְלַד שִׁיְהָא זֶה לְפִי שְׁעָה; אַכְּל לֹא שִׁיְנַצִּיחַ תּוֹסַפְתָּ אוֹ גְרַעוֹן (שִׁיְצוּהָ לַגְרוּעַ אוֹ לַהוֹסִיף עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה לְעוֹלָם), כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהַקְדַּמַּת חֲבוּרָנוּ בְּפִרְוֵשׁ הַמִּשְׁנָה. וְהַתְּכוּב שָׁבוּ נֶאֱמַר צְוִי זֶה הוּא אָמְרוּ יַתְעַלָּה: "אֵלֵינוּ תִשְׁמָעוּן" (דְּבָרִים י"ח, טו). וְלִשׁוֹן סְפָרִי (שֵׁם): "אֵלֵינוּ תִשְׁמָעוּן — אֶפְלוּ אָמַר לָךְ לְעַבּוֹר עַל אַחַת מִכָּל־מַצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה לְפִי שְׁעָה, שְׁמַע לֹ". וְהַעוֹבֵר עַל מַצְוָה זֹה חֵיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְזֶהוּ אָמְרוּ יַתְעַלָּה: "וְהִיָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִדְבֵּר (הַנְּבִיא) בְּשִׁמִּי אֲנִי אֲדַרְשׁ מֵעִמוֹ" (שֵׁם, י"ט). וַיִּכְבֵּר נִתְבַּאֲרַ בְּסִנְהֶדְרִין (פֶּט): "שְׁלֹשָׁה מִיתָתֶם בִּידֵי שָׁמַיִם: הַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי הַנְּבִיא, וְנְבִיא שְׁעֵבַר עַל דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ, וְהַפּוֹכֵשׁ נְבוֹאָתוֹ" (שִׁנְצִטוּהָ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְּנַבְּאוֹת וְלֹא נִיבֵא), וְכָלֶם (נְלַמְדוּ —) מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי [אֲנִי אֲדַרְשׁ מֵעִמוֹ = מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם]", אָמְרוּ: "קָרִי בֵּיה: לֹא־יִשְׁמַע (זֶה הַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי הַנְּבִיא), לֹא־יִשְׁמַע (זֶה הַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ), לֹא־יִשְׁמַע (זֶה הַכּוֹבֵשׁ נְבוֹאָתוֹ)". וַיִּכְבֵּר נִתְבַּאֲרוּ דִינֵי מַצְוָה זֹה בְּסוּף סִנְהֶדְרִין (סוּף פֶּרֶק אֱלוּ הֵן הַנִּתְקִין).

יְדוּעַ בְּחִסְדוֹת וּבִישָׁר אֵיזָה מַעֲשֵׂה הַנֶּרְאָה לְהַמּוֹן שֶׁהוּא עֲבָרָה וְשִׁכְרוֹן מַעֲשֵׂה זֶה אֵין רְאוּי לְאוֹתוֹ חִסִּיד לְעֲשׂוֹתוֹ, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה מִתָּר — הָרִי זֶה חִלַּל אֶת־הַשֶּׁם, וְהוּא אָמְרָם (יִוְמָא פו.): "הִיכִי דְמִי (כִּיְצַד יִתּוּאֵר) חִלּוּל הַשֶּׁם: (אִמַר רַב) כְּגוֹן אֲנָא דְשִׁקְלִנָא בְּשָׂרָא מִבֵּי טַבְּחָא וְלֹא יְהִיבָנָא דְמִי לְאַלְתֵּר. (אִם אִקְנָה בְּשַׂר וְלֹא אֲשַׁלֵּם מִיָּד, מִשׁוּם שֶׁכִּשְׂאֵנִי מֵאַחַר לְפָרוּעַ אוֹמְרִים שֶׁאֵין גּוֹלֵן וְלוֹמְדִים מִמֶּנִּי לִזְלוּל בַּגּוֹל) רַבִּי פְלוּנִי אָמַר: כְּגוֹן אֲנָא דְמִסְגִּינָא (אִם אֵלֶךְ) אֲרַבַּע אֲמוֹת בְּלֹא תּוֹרָה וּבְלֹא תְּפִלִּין". וַיִּכְבֵּר נִכְפַּל לְאוֹ זֶה וְאָמַר: "וְלֹא תַחֲלִל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֵיךָ אֲנִי ה'". (שֵׁם י"ח, כ"א). וַיִּכְבֵּר נִתְבַּאֲרוּ דִינֵי מַצְוָה זֹה בְּפִסְחִים (כ"ה) וּבְסוּף יוֹמָא (פוֹ-פ"ב).

הַמַּצְוָה הַס"ה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְּהַרְנוּ שֶׁלֹּא לְנִתּוֹן אֶת־בְּתִי עֲבוֹדַת ה' יַתְעַלָּה אוֹ לְהַשְׁחִית אֶת־סְפָרֵי הַנְּבוּאָה אוֹ לְמַחוּק אֶת־הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים וְכִיְצַא בְּזָה. וְלִשׁוֹן הַלֵּאוּ שֶׁבָּא בְּעִנְיָן זֶה הוּא אָמְרוּ: "לֹא־תַעֲשׂוּן בְּן לֵה' אֱלֹהֵיכֶם" (שֵׁם י"ב, ד), אַחַר שֶׁכָּבַר הַקְּדִים אֶת־הַצְּוִי לְאַבְדַּ עֲבוֹדָה זָרָה וְלְהַשְׁמִיר שְׁמָהּ וְלְנִתּוֹן אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיהָ לְגִמְרִי, הִזְהִיר וְאָמַר: "לֹא־תַעֲשׂוּן בְּן לֵה' אֱלֹהֵיכֶם". וְכָל־הַעוֹבֵר עַל אֵיזָה דְּבָר מִזֶּה, כְּגוֹן שִׁיְהָרֵס מִשְׁהוּ מִן־הַהִיכָל וְהַמִּזְבֵּחַ וְכִיְצַא בְּהֵם, אוֹ שִׁיְמַחֵק שֵׁם מִשְׁמוֹת ה' — לֹקְהָה. וּבְסוּף מִפּוֹת (כ"ב) נִתְבַּאֲרַ בְּלִשׁוֹן הַגְּמָרָא, שֶׁשְׁוֹרֵף עֲצֵי הַקְּדֵשׁ — לֹקְהָה. אָמְרוּ: "וְאִזְהַרְתִּיה מִהֶכָּא (וְהַזְּהַרְתִּיה מִמֶּכָּא): מִן וְאֲשִׁרְיָהֶם תִּשְׁרְפוּן בְּאֵשׁ, לֹא־תַעֲשׂוּן בְּן לֵה' אֱלֹהֵיכֶם" (שֵׁם). וְכֵן נִתְבַּאֲרַ שֵׁם

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אייר, תשי"ג
ברוקלין.

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מלי"ג בעומר, הוא יומא הילולא דרשב"י. וידוע המובא בכ"מ בדא"ח בדיוק לשון המורגל בזוהר הקדוש, פתח כו', שהפירוש בזה הוא שהם פתחו הצנור שעי"ז תוקל העבודה בזה אל כל הבאים אחריהם, ולכן לפלא שבכל מכתביו אינו מזכיר ע"ד הפצת מעיינות פנימיות התורה ומעיינות הבעל שם-טוב אשר יום ההילולא שלו הוא בחג השבועות זמן מתן תורתנו. ותקותי אשר אין זה חסר אלא בכתב, אבל הענין נעשה בהשתדלות הראוי כראוי לגודל ערכו ובפרט שהיפך דעת העולם, הנה דוקא בחג השבועות זמן מתן תורתנו, הנה תורת הנגלה ניתנה בנסתר וברמז בעשרת הדברות ותורת הנסתר מעשה מרכבה ראו כל ישראל בנגלה וכדאי במדרש.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 ה"י של האלה דמעיט ביה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
 55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבאר הגמרא, סבר רבי מאיר
 56 שה"י דגיבויא דריבויא - ה"א שנאמרה בתחילת האלות, שהיא
 57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, ריבויא היא - באה
 58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו ה"י דגיבויא
 59 דמיעיטא - ה"א שנאמרה בתחילת האלה, שהיא מילה שבאה
 60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מיעיטא - באה
 61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
 62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
 63 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, והא לית ליה לרבי מאיר
 64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שמכילל שאמר לאו אתה
 65 שומע את הדין - הן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
 66 בשמעת קלה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
 67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
 68 שטתה. מבאר הגמרא, אמר רבי תנחום יש בפסוק זה משמעות
 69 קלה, כיון שהנקי כתיב חסר ולא הינקי, ונדרש הפסוק
 70 בשני אופנים, אם לא שטית תומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
 71 נקיית, ואם שטית, חנקי - מלשון חנק.
 72 דריש רבי עקיבא, איש ואשה נשואים שזכו - הולכים שניהם
 73 בדרך ישרה ואינם נואפים, שכינה שרויה בגינה, שרשי שמו של
 74 הקב"ה נמצא בהם, יוד באיש והיא באשה. לא זכו - אינם הולכים
 75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מביניהם, היוד מהאיש וההיא
 76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אש אוכלתן. אמר רבא,
 77 אם לא זכו, ודאשה - האש של האשה, עדיפא - קשה יותר
 78 וממהרת לאכול, מדאיש משל האיש, (מאי מעיטא), משום שהיא
 79 - אש של האשה מצרף - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
 80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, והיא - אש של האיש, לא מצרף
 81 - היוד של השכינה הפסיקה באמצע.
 82 אמר רבא, מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה, לומר שאם
 83 זכתה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוצא ממנה זן פאברהם
 84 אבינו, דכתיב ביה "ואנכי עפר ואפר", ואם לא זכתה - שזינתה,
 85 תמות ותחזור לעפרה. עוד דריש רבא, בשכר שאמר אברהם
 86 אבינו ואנכי עפר ואפר, והראה את מידת ענוותנותו, זכו בניו
 87 לב' מצות השייכות לעפר ואפר, למצות אפר פרה אדומה, ועפר
 88 סוטה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
 89 והאיכא נמי מצות עפר ביסויה הדים, ומדוע לא אמר שזכו לזה
 90 בזכות אמירת אברהם "ואנכי עפר ואפר". מנצרת הגמרא, הדים
 91 במצות כיסוי הדם, הקשר מצוה איכא - יש בזה קיום מצוה, אך
 92 הנאה ליכא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
 93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
 94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
 95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממורים
 96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעז מעל
 97 בניה.
 98 עוד דריש רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו, "אם מחוט ועד
 99 שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זכו בניו
 100 כנגד זה לב' מצות, כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו לחוט של תבלת,
 101 וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לורציעה של תפלין. שואלת
 102 הגמרא, בשלמא רציעה של תפלין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
 103 דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליה ויראו ממך",
 104 ותניא בברייתא, רבי אליעזר הגדול אמר כיצד רואים ששם ה'
 105 נקרא על ישראל, אלו תפלין שבראש - שיש בהם רוב השם של
 106 הקב"ה, שהשיין כותבה בקמט העור שבבתיים, והדלית ברצועות,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
 2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
 3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
 4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
 5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
 6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
 7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
 8 משנה. בא לו הכהן לכתוב את המגילה של הסוטה, מאיזה
 9 מקום - פסוק הוא כותב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מ"ו(א)אם
 10 לא שכב איש אותך וגו', ואת כי שטית תחת אישך הנקי ממי
 11 המרים המאררים האלה". ואינו כותב את תחילת הפסוק שנאמר
 12 לאחר מכן, 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן
 13 לאשה, אלא מולג על חלק זה וכותב את המשך הפסוק "ותן ה'
 14 אותך לאלה ולשבעה בת ה' את ירכך ונפלת ואת בטרך צבה,
 15 וכאו המים המאררים האלה כמעוף, לצבות כמן ולנפל הרד",
 16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, ואינו כותב את מה שנאמר
 17 בהמשך הפסוק "ואמרה האשה אמן אמן". רבי יוסי אמר
 18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', ולא היה מפסיק
 19 בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
 20 'השביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
 21 את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רבי
 22 יהודה אמר כל עצמו אינו כותב - ויהר הכהן בעצמו, ולא
 23 יכתוב אלא את האלות המפורשות בפסוקים, "ותן ה' אותך לאלה
 24 ולשבעה וגו'", "וכאו המים המאררים האלה כמעוף וגו", ואינו
 25 כותב מה שנאמר בסיום הפסוק "ואמרה האשה אמן אמן".
 26 גמרא. שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי - מה טעם של התנאים
 27 שנחלקו מהיכן היה כותב, ומשיבה בהאי קרא קמיפלגי - נחלקו
 28 כיצד לדרוש המקרא "וכתב את האלה הכהן כספר", רבי
 29 מאיר סבר, אם היה נאמר וכתב את אלות, היינו סבורים שאינו
 30 כותב אלא את האלות ממש - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
 31 'האלות, לרבות - שכותב גם את הקללות הבאות מחמת ברכות.
 32 ומה שנאמר אלה' שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות,
 33 למעוטי - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שבמשנה תורה
 34 קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'האלה' ביתור
 35 ה"א, למעוטי - שאינו כותב את הציוואות שציותה התורה לכהן
 36 להשביע את האשה, וקבלות האשה, שאומרת אמן, ורבי יוסי
 37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שבולחו - כל הדרשות נדרשות
 38 בקראמרת - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
 39 מהה"א של האלה שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
 40 וסבר שממה שנאמר וכתב את האלות האלה, היתור של את' בא
 41 לרבות שכותב גם ציוואות וקבלות. מבאר הגמרא, ורבי מאיר
 42 שלא דרש כן, הוא משום שאיתים לא דריש בכל התורה. ורבי
 43 יהודה הסובר שכותב רק מיתן ה' אותך, וכן אינו כותב את הקבלה
 44 שבסוף הפרשה, טעמו, שבולחו הה"א שנאמרו בפסוק למעוטי
 45 דריש להו - באים למעט, וכך דרש, האלות, אלות ממש - שכותב
 46 את האלות המפורשות בפסוקים, האלות, ההיא באה למעוטי
 47 שאינו כותב קללות הבאות מחמת ברכות - והיינו 'אם לא שכב
 48 וגו', אלה' בא למעוטי שאינו כותב את הקללות שבמשנה תורה,
 49 והאלה' בא למעוטי ציוואות וקבלות.
 50 שואלת הגמרא, ורבי מאיר הסובר שהה"א של האלות באה
 51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של האלה'
 52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מאי שנא האי ה"י
 53 של האלות דרבי ביה - שדורש שבאה לרבות, ומאי שנא האי

1 האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דרש"י ר"מ ה"י האלות
2 ובפ"ק דהוריות (ק"ה ט"ז) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה
3 דר"י דרש הכא ה"י דריבאי למעט ותת דרש קהל הקהל לרביאי ותו קשיא דר' יהודה
4 ארבי יהודה דהבא דשמע ולא דריש את האלות ובפ"ק דמנחות (ק"ה ק"ז) אמר ר"י סבר
5 את (כל הלבושה) לרבות (קורטו) אתר.

6 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרשי
7 דתדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שבעת העדות (משנה ק"ו ט"ז)
9 פירש הנקי כלא יוד כמו הנקי וקאי אקרא
10 דבתיבה ואת כי שטות דמשמע הכי הנקי ממים
11 דמרים האלה ואת כי שטית ותתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו אתה שמע הן במנומא
13 באיסורא אית ליה וטוטה איסורא דאית ביה
14 מנומא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דגריס (ק"ה ט"ז)
15 אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהודי אלא
16 לקרבן מני מתני' אי ר"מ הא לית ליה מכל לאו
17 דהכי דייק נמי בסוף הפרק (ט"ז ט"ז) ובריש פרק שני
18 (ק"ה ק"ז) אע"ג דאיסורא גירדהא הוא החשיב רבי
19 דחתם נמי איסורא דאית ביה מנומא הוא שאסר
20 מנומא על חבירו:
21 שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 והכסא לספיר וכתיב ואראה הנה (על) ואל
25 תרקיע וגו' (ויחזקאל י"ז):
26 **אינו** כותב וכו' על דתימר אלא על הגמילה:
27 תימה בפי המוציא (ק"ה ט"ז) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא
31 כתיב כפרשת תפילין ואמרין תתם (ק"ה ט"ז) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אולו רבנן בתי שכיח
33 לקולא: **לא** על הלוח ולא על התימר אלא
34 על הגמילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מוכתב דבארמין פרק שני דגיטין (ק"ה ט"ז) ספר
36 אין לו אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מ"מ אמר כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח
38 חיים ורובן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
דיכתיב

1 **מתני'** בא לו לכתוב את הגמילה, מאיזה מקום
2 הוא כותב? מ"אם לא שכב איש" וגו', "אתה פי
3 שטית תחת אישך", ואינו כותב "והשביע הכהן את
4 האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו
5 המים המאזרים האלה במעוך לצבות במן ולנפל ירד",
6 ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר:
7 לא היה מפסיק, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו כותב
8 אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו המים
9 המאזרים האלה במעוך", ואינו כותב "ואמרה האשה
10 אמן אמן": **גמ'** במאי קא מפלגי? בהאי קרא קמיפלגי,
11 וכתב את האלת האלה הכהן בפסר"; ר' מאיר סבר:
12 "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הבאות
13 מחמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
14 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן. ור' יוסי פולחו
15 בדקאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר
16 איתם לא דריש. ור' יהודה, פולחו במעוטי דריש להו,
17 "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הבאות
18 מחמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
19 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר שגא
20 האי ה"י דמרכיב ביה ומאי שגא האי ה"י דמעוטי ביה?
21 ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא, ה"י דגביה דמעוטיא
22 מעוטיא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע
23 הן? אמר ר' תנחום: "הנקי" כתיב. דריש ר' עקיבא:
24 איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' איש אוכלתן. אמר
25 רבא: ודאשה עדיפא מדראי, מאי טעמא האי מצרף
26 ויהאי לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא
27 עפר לשומטה? וכתה, יוצא מופנה בן פאברהם אבינו,
28 דכתיב ביה: "עפר ואפר", לא וכתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
29 ו"ואנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשתיה מצות, אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר פיסוי הדם?
30 התיב בשכר מצוה איכא, הגאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט
31 ועד שרוף נעל" וכו' בניו לשתיה מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של
32 תפלין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותיניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
33 תפלין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתיניא, הוה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
34 מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד,
35 שנאמר: "וראו את אלתי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ועצם השמים למטה"
36 וכתביב: "כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על התימר, ולא על
הדיפתרא

1 **מתני'** בא לו לכתוב את הגמילה, מאיזה מקום
2 הוא כותב? מ"אם לא שכב איש" וגו', "אתה פי
3 שטית תחת אישך", ואינו כותב "והשביע הכהן את
4 האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו
5 המים המאזרים האלה במעוך לצבות במן ולנפל ירד",
6 ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר:
7 לא היה מפסיק, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו כותב
8 אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו המים
9 המאזרים האלה במעוך", ואינו כותב "ואמרה האשה
10 אמן אמן": **גמ'** במאי קא מפלגי? בהאי קרא קמיפלגי,
11 וכתב את האלת האלה הכהן בפסר"; ר' מאיר סבר:
12 "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הבאות
13 מחמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
14 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן. ור' יוסי פולחו
15 בדקאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר
16 איתם לא דריש. ור' יהודה, פולחו במעוטי דריש להו,
17 "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הבאות
18 מחמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
19 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר שגא
20 האי ה"י דמרכיב ביה ומאי שגא האי ה"י דמעוטי ביה?
21 ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא, ה"י דגביה דמעוטיא
22 מעוטיא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע
23 הן? אמר ר' תנחום: "הנקי" כתיב. דריש ר' עקיבא:
24 איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' איש אוכלתן. אמר
25 רבא: ודאשה עדיפא מדראי, מאי טעמא האי מצרף
26 ויהאי לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא
27 עפר לשומטה? וכתה, יוצא מופנה בן פאברהם אבינו,
28 דכתיב ביה: "עפר ואפר", לא וכתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
29 ו"ואנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשתיה מצות, אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר פיסוי הדם?
30 התיב בשכר מצוה איכא, הגאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט
31 ועד שרוף נעל" וכו' בניו לשתיה מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של
32 תפלין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותיניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
33 תפלין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתיניא, הוה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
34 מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד,
35 שנאמר: "וראו את אלתי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ועצם השמים למטה"
36 וכתביב: "כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על התימר, ולא על
הדיפתרא

1 של שכינה מפקטה: הגאה ליכא. ואין לו קבול שבר, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממורים בישראל אם וזנה היא, ואם נקתה ונרעה וירע, ומבטלת לעו מעל
2 גניה. ואפר פרה לשתין ולזכות את ישראל ממשעה העגל בשכר אם מחוט ועד שירוף נעל. שהבריך עצמו מן הגול: חוט של תכלת. כנגד מחוט. ורצועה של תפלין כנגד שרוף. והיינו
3 רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שבר הוא דאיכא הגאה בכתוב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הגאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהוקדקו הכתוב לציצית: שהתכלת
4 דומה לים כו'. בא ללמדנו שקל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספיר. וודאיצטריכו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
5 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע. דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה. כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קסוין דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא
6 הכבוד. קראי קדריש, דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' לית. של ע"ז. יייר. של עשבים שבותשין ומדבקין אותו בדבק ששורין
גלי"ד ועושין כמו עור:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף זו עמוד ב

רש"י

תוספות

היבא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט ובלל דרשין ליה דחור וכתב נתן לה (ספר ברייתו) אבל
הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א"נ התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר ברייתו ובירושלמי מקשה ליה נמי הבא כתיב ספר וכתב
כתיב ספר הבא את אומר כל דבר שהוא בתלוש הובא את אומר הכין שנייא היא הבא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהיי מרבין
כל מילי תתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בדמה טמאה אמר ר"ש מביין דאיתמר למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר
שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע

מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ומצא השם
נגזר על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיס
בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את
הידים א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה שאלה
כלום גזרו על הספרים שמוטא את הידים יא
מפני קדושתן וכו' למחיקה נתנה לא צריכא (ולא)
הואיל ותנה למחיקה;
שנאמר ומזה כתב שיכול למחוק. בירושלמי
אי מזה יכול במשקה או במי פירות
ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואינו זו דיו
שאין בו נקנתותו הוא תני אם מחק מתוך הספר
כשר תיפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי
שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נתנין
נקנתותם לתוך הדיו:
מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל
מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ"ב מגילה
(ק"ז ט) להקשאה ביום רש"י פי' מה משפט

**הדיפתרין, אלא על המגילה שנאמר: "בספר". ואינו
כותב לא בקומום ולא בקנקנתום ולא בקל דבר
שרושים אלא בדיו שנאמר: "ומחה", כתב שיכול
למחות: גמ' אומר רבא: מגילת סוטה שפתכה
בלילה פסולה. מאי מעמא אתיא "תורה";
**כתיב הכא: "ועשה לה הכהן את כל התורה
הזאת" וכתביה התם: "על פי התורה אשר יורוד
ועל המשפט" מה משפט ביום, אף מגילת סוטה
ביום. פתכה למפרע פסולה, דכתיב: "וכתב את
האלת האלה" כי דכתיבא. פתכה קודם שתקבל
עליה שבועה פסולה שנאמר: "והשביע" ואחר כך
"וכתב". פתכה אונרת פסולה, "בספר" אומר רחמנא,
כתבה****

בסנהדרין נפקא לן מזה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי בדיני ממונות אלא מהווקע
אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה גבר בין תחילה פסול בלילה דמייא דיני נפשות ולא בדיני ממונות דתחלת דין ביום אבל גמיר דין אפילו בלילה:
דכתיב וכתב את האלות האלה דכתיביא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ג ט): ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ג ט) ובמסכת מגילה (ק"ז ט) דק"ש לא יקראנה למפרע
לרבנן מוהי ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והווי שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הבא הדברים האלה דכתיביא וי"ל כיון
דקיבלו וגמירי מרביתו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך והווי שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריתי: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה.
ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד
משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה תורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה אי"כ במאן ס"ל לא כרי' ולא כר' נחמיה ב'פ'
הוציאו לו (י"ט ט"ז ט). דמשמע דב"ע סבירא להו היבא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (מסלולין ק"ז ט"ט) אמר רבא אמר רב סחוריה אמר רב הונא כל מקום ששנו
הבמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בבלוגאט לא קא מיירי רב פפא אמר אדר סר יומא ואידך ההוא לחומרא
בעלמא דמשמע את לא הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
ונראה דלא חשיב אלא היבא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונן כמו שפירשונו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
סדר המשנה אפילו למצה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וחד סדר תמיד לאפוקי ממוצת חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליבא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה אונרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איירא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי
אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר' רבי גדישין (ק"ג ט) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמבא הוא ועוד הוא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים
משם לכאן ון קיימו דכתיב בלא שרטוט דאמר' רבי יושתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (יבמות ק"ז ק"ז) אמר
אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וטרא שירטט וכתב ליה לכולה
פרשתא מתקין לה מר בר רב אידו ודא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר וטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאתר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה
כשירה בהכי או ולא הוא דאמר' בהקומץ רבה (מנחות ק"ג ט) ובמגילה (ק"ג ט) הילכתא מוזה צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דין לו לשרטט תפילין דאי לא
תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתב בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט אי"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין
מזן מוזה שאין מורדיין אותו משרטוט חמורה לקדושה כלה טעמא דאין מורדיין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ
דכ"ב גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט ב' פאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (מנחות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ב דמגילה (ק"ז ט): דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזה ולישנא דאמיתה משמע כחידה של תורה הדיינו מוזה דיש בה על מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת משמשתיה הוה קרא דואמת אי"כ הא
דגרסינן בפ"ב דמגילה (ק"ז ט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמיתה
של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזה איצטריך והתם תפירה ליבא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ג ט) ובמגילה (ק"ג ט) הילכתא מוזה
צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מזן מוזה לפי שאין מורדיין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מודלא משני במשורטטין ש"מ דאפי'
מנהג ליבא הואיל וכן אין צריך לשרטט בירושלמי בפרק במה מדליקין ויצאות השבתן כל הפטור דבר ועושהו נקרא הדיין השתא "ל דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין
אבל ב' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט
לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעת מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליבא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
לאמריה בעלמא לפיכך בשלום בלשון עברי או לדרב בו בלשון צח אבל בכותב שמוציא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים

פסוקים בא שרטוט בשמיא לשום פסוק:

כתבה

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
 17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
 18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֹהִי",
 19 ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה כפי דכתיבא -
 20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
 21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
 22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה ממשביעה הכהן, הרי היא
 23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'והשביע' הכהן את האשה וגו',
 24 'ואמרה האשה אמן אמן, ואחר כך נאמר 'וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֹהִי
 25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
 26 השבועה.
 27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה איגרת - ללא
 28 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בפפר'
 29 אָמַר רַחֲמָנָא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
 2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
 3 האלת האלה הכהן בפפר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
 4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו בכתב לא בקומום
 5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
 6 המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
 7 נמחק, אלא כדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
 8 את האלת האלה הכהן ופחה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
 9 הספר בכתב שיכול למוחה במים, ולכן אין כותבים בקומוס
 10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
 11 נמרא, אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
 12 מאי מעמא אתאי בגזירה שוה תורה האמורה במגילת סוטה,
 13 מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
 14 לה הכהן את כל התורה הזאת", וכתיב חקא - לגבי זקן נמרא,
 15 "על פי התורה אשר יודוך ועל המשפט", מה משפט אין דנים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמוד 1

12 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
 13 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מהמת רתיתא -
 14 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
 15 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שבעת היא נפחדת
 16 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
 17 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומין, דאבתי לא אפחוק
 18 מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומין, דשלא כדון
 19 עבד בהנים דמחמי, מצי תדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה,
 20 אך משקרב הקומין, דכדון עבד בהנים דמחמי, לא מצי תדרא
 21 בה.

1 - זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומין
 2 מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
 3 כהוראה בטומאה, מדובר באופן דקתדרא בה מהמת רתיתא -
 4 שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותת. והיא - ומה
 5 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המזיקה הרי היא
 6 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתדרא בה מהמת כריותא - מתוך
 7 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי
 8 עקיבא, כל מהמת כריותא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
 9 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל לא שותה - אינה
 10 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
 11 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמוד 1

19 וגו' - שהיו אומרים, שה' עוב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
 20 איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה כבתה זכויותיו ולכן ניתן
 21 לרודפו ולתופסו. מאי דריוש - איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי
 22 שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה כד ערות דבר ושב מאחריך
 23 וגו' - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערה, ישיב ה' את עצמו מאותו
 24 אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה
 25 תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
 26 מידיהם.
 27 שואלת הגמרא מאי "בוז יבוזו לו". אמר עולא, לא בשמעון אחי
 28 עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא כרבי יוחנן דבי
 29 נשיאה - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל
 30 ושכנא, דכי אתא רב דימי אמר, הלל ושכנא אחי הוון - אחים
 31 היו, הלל עסק בתורה מתוך עוני, שכנא עבד עיסקא - התעסק
 32 לפרנסתו. לטוף לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
 33 נעריב - בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוג - ואחלוק עמך
 34 בשכר לימודך. יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון
 35 ביתו... בוז יבוזו לו וגו' - כל הון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את
 36 התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

1 מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
 2 אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
 3 היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידיו של יצר הרע
 4 להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
 5 לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מר זוטרא
 6 אמר, זה משל לתלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
 7 דהלכתא - שהגיע להוראה. שמכין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
 8 מתוך השמועות הלכה למעשה.
 9 שנינו בברייתא, דבר אחר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר
 10 למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה - שאור המצוה כבה
 11 על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה -
 12 ואור התורה אינו כבר על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
 13 אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
 14 נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
 15 התורה כפי סיני - כפי שרש משנה בפני עם ישראל על מעלות
 16 התורה בסיני. [ואילמלא] דרשיה דואג ואחיתופל הכי
 17 - ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לא תדפו בך דוד - אור
 18 דוד להורגו דכתיב "לאמר אלהים עובו רדפו ותפסוהו כי אין מצילו

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 אלא השקפה אורח פסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתייה
55 באופן זה מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
56 אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתייה באופן זה
57 מועילה לבדוקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
58 דרך שתייה פקך מועילה לבדוקה, או אין דרך שתייה פקך ולא
59 מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא, תיקו.
60 בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
61 לתוכן את המגילה, ונשתיירו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
62 להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקו.
63 אמר רבי יורא אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
64 הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
65 הראשונה, משביע הכהן קודם שנמחקה המגילה, ואחת - את
66 השבועה השנייה משביע הכהן לאחר שנמחקה. מקשה הגמרא,
67 מתקשה לה רבא, והרי תרנויהו - שני השבועות קודם שנמחקה
68 מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משביע לפני
69 המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי יורא ומבאר באופן אחר,
70 לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
71 השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מכייר הכהן בשבועה את
72 הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
73 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
74 שלא זינתה.
75 שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משביע
76 אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
77 אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
78 נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביך המים
79 לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
80 זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
81 נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
82 לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושביעה לחודה
83 קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מוזכר בה
84 את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשביע אותה אף על
85 האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
86 עליך, שאם נטמאת, יבואו ביך, ומקבלת על עצמה את האלה
87 בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
88 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
89 הוא משביע אותה, ואילו שבועה לרבא - על המעשה עצמו אם
90 נטמאה או לאו, אינו משביע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
91 האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
92 שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשביע את האשה, ואם נטמאת
93 יבואו ביך האלה.
94 בשבועת הסוטה נאמר 'אמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
95 לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
96 הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
97 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
98 אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שעונה אמן על האלה - מקבלת
99 על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
100 אמן על השביעה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשביעה
101 הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן אמן מאיש זה - נשבעת
102 שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונטתרה עמו, ואמן
103 מאיש אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן
104 שלא שפתי - נשבעת שלא זינתה אף בדיוטה ארוכה ונשואה,
105 ומכאן למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
106 ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

1 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפין
2 - עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
3 פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רבא - נכתב 'ספר' בלשון
4 יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבה שנים
5 ושלושה ספרים.
6 ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
7 ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב את אחת שלאחריה
8 בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
9 פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
10 מהקדמי 'העמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל
11 התורה הזאת', שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
12 בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
13 לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
14 לתוך בוס אחר, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
15 אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
16 שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, ולומדים
17 סודר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
18 להסתפק האם בתיבה לשמה בעיני - שרק כתיבת המגילה צריכה
19 להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
20 לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
21 שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
22 שהמחיקה לתוך המים תעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
23 שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחק שני המגילות לכוס
24 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
25 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
26 שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
27 הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
28 המגילות בב' בוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
29 אחת, והורו לאחר מיכן ועירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
30 - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
31 האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
32 באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
33 יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדנים, וישתו
34 שתיהן לשם שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
35 יעשו להם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
36 שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
37 אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
38 שנעשו לשניה, והא - גם השנייה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
39 אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
40 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
41 שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
42 הקודם יהיו המים פסולים כיון שהיא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
43 דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
44 מה יהיה הדין אם לאחר שיערבו את המים שבשני הכוסות, תורו
45 הכהן והלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
46 מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
47 את צדדי הספק, האם יש ברייה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
48 התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
49 והמים שניתנו בכוס של השנייה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
50 כשרים לבדיקה. או אין ברייה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
51 מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
52 הגמרא, תיקו - נשאר הדבר בספק.
53 בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

רש"י

1 **אמן** שלא אטמא. ירושלמי לא שדיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו אלא המים
2 פקודים בה לכשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת** יבם שיזתה אסורה
3 ליבמה. פי אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיביי לאוין ופליגי אדר"ע הכא מודו
4 כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף ג:) דכתיב בה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר ולא תהא
5 בה הויה לזר אלמא דקרא משוי לה כערוה דלא
6 תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה הויהא
7 כארסותו שיזתה:
8 **אמרי** במערבא לית הילכתא כרב המונא.
9 בסוף פ"ק דסנהדרין (דף טז) מפרש
10 דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה ונראה א"ע:
11 דפסיק דלית הילכתא כרב המונא אלא הילכתא
12 כותיה דאמר בהאשה רבה (יבמות דף ג:) דרב
13 סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה ושומאל
14 מספקא ליה ואמר בעניתינו עריכה גט ופסיק
15 אמירו כששומאל ורב גידול אמר רב חיאי בר יוסף
16 אמר רב נישואין אי יש בה בנות כדרב המונא וכן ר'
17 יוחנן ור' ינאי ספיקא להו הוה תהם דאין קידושין
18 תופסין ביבמה פסידא לה ר' יוחנן ממתני' דלאחר
19 שיהלוץ ליה יבמין וא"ל רבי ינאי אי לאו דדליא
20 לך חספא מי משכחת מרגינא ותוהא וא"ל ר"ל
21 לר"י אי לאו דקלסך גברא רבה ה"א מתני' ר"ע
22 היא ומיהו ר"ל לא פליגי אדר' יוחנן דהא מוקי
23 דתם באותו הפרק (דף טז) הוה דקתני מזה במקום
24 שבא על האיסור קל נאסר האיסור בשומרת יבם
25 וכדרב המונא ובסוף הויהא גמרא ובשילהי
26 החולץ (ספ דף טז) אמרין נמי אביי מספקא ליה אי
27 כרב אי כשומאל ובפ' חורק גביטין (דף טז) פליגי
28 לשיני דגמרא אי מתני' הוה תיובתא לרב המונא
29 אי הוה סייעתיא ותהם מצוי למיחדו סייעתיא כי
30 הכא לאוקמייה מתניתין כר"ע אלא דדחי לה
31 מלישנא דמתני' גופיה בירושלמי מפרש היאך
32 קילס רבי ינאי לרבי יוחנן שקרא עליו הולים הוב
33 מכיס רבי אלי לוי מעיניך חכם בני ושמה לבי תל
34 לחכם ויחכם על ידעו חכם ויוסף לקח א"ל ר"ל
35 בטר כל אלו פסוקי קלוסייה יבול הוה פטר ליה
36 כר"ע ותו דחי ליה התם ויתבינה מה איכפת לו
37 ממור גבי קיני הויהא אמרה וקנא את אשתו
38 אפילו מקצת אשתו ולפום מסקנא דהתם משמע
39 דלית הילכתא כרב המונא והכי גרס התם
40 שומרת יבם שיזתה ר"א אומר מותרת לביתה ר'
41 ידועש בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר ינאי
42 שומרת יבם שיזתה מותרת לביתה ותני בן
43 ונעלמה מעיני אישה ולא מעיני יבמה רבי יעקב בן
44 זבדי בשם ר' אבהו מעשה היה וכחנה היתה
45 הותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכות א"ר
46 בה לפי ירושלמי בהאשה רבה רבי ינאי ארבי
47 ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר ינאי בחבורה
48 נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי' הכי
49 בירושלמי א"ר שמואל כל כן א"ר ינאי נמנו
50 שלשים וכמה וקנים מנין שאין קידושין תופסין וכו':
51 **מהו** שיתנה אדם על נישואין האחרונים.
52 ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מחל
53 על קינו גירש כמי שמחל הוה עבידא קינא לה
54 וגירשה החזירה ונסתרה אי תימא גירש כמי שמחל
55 גירש כמי שמחל את צריך לקנותא לה פעם שניה אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה
56 וגירשה החזירה ונסתרה שתתה ולא ברקו אותה המים טהורה היא או מאחר שאין המים
57 בודקין את האשה נטמא היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שותה ושוטה. ירושלמי כרבמית וכוזיב ששתתה ושינתה ושילשה לפני שמעיה ואבטלין: **קבלנו** עדותו בשני אנשים. ע"ע
58 בפ"ק קידושין (דף יז) דמוקמינן התם הא דקתני בגביבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למכור בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר ונשנה ולפרושו רש"י התם ניהא שפיר כיון
59 שנמכר פעם אחת וכו' מתוספת רבי: **ורבנן** בתראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה פ"ב דכריתות (דף טז) שאדם מביא קרבן אחד אפילו אם קנא לאשתו על ידי אנשים הרבה ויל
60 דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפולגי ונסתרה וקינא לה מפולגי ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה בפעם אחת על כולו ומביא מנחה אחת על כולו ונפקא לן מקנאות אבל הכא דרשין
61 תורת לשותה ושונה שחור וקינא לה לאחר שתתה ונסתרה שחורת ושונה שנית: **הדרן עלך היה מביא**

1 שומרת יבם וכוונסה. ואם הייתה יבמתו וכןסה וקנא לה ונסתרה. מנגלג עליה שבועה שלא
2 נטמאת בשתיא שומרת יבם. שומרת יבם מצפה וממתנת ליבם שיתבנה. כמו ואביו שמר
3 את הדבר (ירמיהו לו) לא תשמוע על חטאתי (לוי יז) **אמן שלא נטמאת**. היינו קבלת שבועה,
4 ואם נטמאתי יבא בו היינו קבלת אלה כדרך שחשביעה. כדאמר לעיל בנגרין מביעני
5 עלך שלא נטמאת ואם נטמאת יבא בך, והיינו
6 פירשו דאמן על השבועה אמן על האלה דתניא
7 ברישא: **אמן שלא אטמא**. שאם תטמא לאחר זמן
8 מים מערערין אותה לאחר שתטמא, כדתינא
9 בבביתא בנגרין: ולא על אחר שתתגרש בו.
10 ואפילו לר"מ דאמר מתנה על העתיד: **ונטמאת**.
11 בגירושיה. דאינא נאסרת עליו לחזור לו אלא
12 לא כשנאת על ידי קדושין. דכי כתיב (דברים טז) לא
13 יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה
14 אחר קדושין ונשואין כתיב. כדכתיב והיתה לאיש
15 אחד ושנאה האיש האחרון: **נמי** שנתה. כשהיא
16 שומרת יבם: **אסורה ליבמה**. כאשר שנתה תחת
17 בעלה שאסורה לבעלה: **פקדתי** שומרת יבם.
18 משמיעה על נזות שנתה כשהיא שומרת יבם:
19 **אי אמרת בשלמא**. ונתה נאסרת עליו. משום הכי
20 מתנה ע"י גלגול אף על אותו נזות, אלא אי
21 אמרת כו': אין קדושין תופסין. לאשה האסורה
22 על המקדשה בלאו. ורבנן פליגי עליה ואמרי,
23 כדתיב פירותה וזאת דלא תפסי אכל בחיביי לאוין
24 תפסי. אלמא לר"ע משוי חיביי לאוין תמורת
25 לענין אסוריהם בחיביי פירותה שהוקד ממנה,
26 ולגבי לאסור על בעלה נמי כי הכי דהבא על
27 אשת איש שהיא בכרת אסורה על בעלה כן הבא
28 על שומרת יבם נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת
29 המת החוצה לאיש ז' (דברים טז) אוקרא על יבמה:
30 **וישמו לה**. לחיביי לאוין. כפי ערוה. דכרת נישואין
31 הראשונים. כגון גרשה והחזירה וקנא לה ונסתרה:
32 **על נישואין אחרין**. כגון גלגול נזות שנתה אחר.
33 דהא דתנן במתני' ארוסה ונשואה שומרת יבם:
34 ובנוסה לאו כדא אתתא קאי שישקנה יבם
35 ולשיענה על האירוסין ונשואין של אחיה. אלא
36 מלי מלי קתני, אם הבעל משקה מתנה עמה על
37 ארוסה ונשואה. ואם ידבק שנקח משקה מתנה
38 עמה שומרת יבם ובנוסה. **הא אסורה הכי נמי**
39 **בפולגה**. וזו נאסרת עליו בנזות נשואין הראשונים
40 **לעולם** וכן בנזות נשואין אחרים. **אמרי** בפי' (שם)
41 (דף טז) וכן מת חולצת ולא מתייבמת: **לא בשאמרי**
42 **ר"מ אמן שלא אטמא**. עלתה על דעתו שתבדק
43 עכשיו על העתיד: **מענינין** אותה. חזרין לה
44 לתוך גרונה באדם החונק ע"י משקה נראה
45 כעשה ערער, והוא לשון ינקת שבר יעורר
46 (שם טז טו) על נשואין אחרונים. לר"מ דאמר מתנה
47 על העתיד מהו שיתנה עמה בגלגול שבועה
48 שלא תטמא אם יגרשנה ויחזירה ותטמא: **ואחר**
49 **כך תיזנתה**. טעמא דתשטמא בימי גרושהי דלא
50 מיתסרא עליה. הא תטמא לאחר חזרה הכי נמי
51 דמתני' עכשיו: **תורת הקנאות**. תורה אחת לכל
52 הקנאות. שבבבלי געשה לה בתורה הזאת: **רבי**
53 **יהודה אומר** זאת. מיעוטא הוא. זאת ולא אחרת:
54 **חופר** שיחין. להכניס מים לעלוי רגלים בשרות וברכבים: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה
55 שהשקה ושנאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה. וקבלנו עדותו של חנוניא שישקנה השני
דרכי

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

53 שאינם נחשבים כחיבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
54 נאסרת על היבם.
55 **בְּעֵי** - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין
56 הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
57 ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
58 תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
59 היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
60 עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה
61 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
62 הַכֵּל, כִּל שְׁתִּיבְעַל וְלֹא תֵהָא אֲסוּרָה לֹא הִיָּה מִתְּנָה עִמָּה
63 - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
64 ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
65 משביעה, הַא אֲסוּרָה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
66 הַכֵּי נְמִי דְּמִתְּנָה ומגלגל עליה כן. שְׁמַע מִיָּנָה - ואם כן יש לפשוט
67 ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
68 עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
69 להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
70 שהן בעילות שאסורות.
71 שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'. תניא
72 מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
73 שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
74 תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, המים
75 בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לְבִשְׁתַּטְמָא - אם
76 בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, המים ששתתה כשהביאה על
77 מה שנסתרה מערעריין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
78 אותה - ויבררו שזינתה.
79 **בְּעֵי** - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
80 תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
81 להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
82 הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
83 רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
84 עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
85 הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
86 הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
87 יכול כעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
88 לה ותרד מהדר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
89 סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
90 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הַכֵּל שְׁוִין
91 שְׁלֹא הִיָּה מִתְּנָה עִמָּה לֹא עַל זִנּוּת שִׁהִיָּתָה קוֹדֵם שְׁתַּתְּאָרִים, וְלֹא
92 עַל זִנּוּת שִׁתְּהִיָּה לְאַחַר שְׁתַּתְּאָרִים מִמֶּנּוּ, ולכן אף אם בזמן שהיתה
93 גרושה נסתרה לאחור ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
94 התוודעה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
95 הִיָּה מִתְּנָה עִמָּה - לא השביע אותה על זנות זו. ויש לדייק, שרק
96 על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, הַא יְהוּדִיָּה
97 וְתִימְאָא - אך אם תזנה לאחר שיחזרה שוב, הַכֵּי נְמִי דְּמִתְּנָה
98 יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שְׁמַע מִיָּנָה - מוכח כהצד השני
99 של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
100 הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
101 אותה במים המאריים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה "וזאת
102 תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
103 לאשתו יעשה לה בתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שזינתה
104 וְשֹׁנָה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק

1 וְשׁוֹמֵרֵת יָבָם וְכַנּוּסָה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
2 שמת אחיו ללא בנין וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
3 עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
4 שהמתנינה לייבום. חזורת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
5 הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
6 השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
7 השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי וכו'.
8 כִּי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
9 במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
10 נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
11 שלא נטמאת - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
12 ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
13 ומבאר המשנה, שהכל שוין - רבי מאיר וחסכמים שנחלקו האם
14 מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
15 - אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
16 ששתתתה לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו.
17 כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחור ונטמאת -
18 זינתה עם אחר, ואחר כך התוודעה בעלה הראשון, לא הִיָּה מִתְּנָה
19 עִמָּה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
20 נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
21 משום שזה הַכֵּל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
22 שנאסרה בה על בעלה, אך כִּל שְׁתִּיבְעַל וְלֹא הִיָּתָה אֲסוּרָה לו' -
23 על זנות שלא נאסרה בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם שהתארכה
24 לה, לא הִיָּה מִתְּנָה עִמָּה ומגלגל עליה שבועתה.
25 נמרא. אמר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
26 אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
27 הגמרא ממיא למדו שנאסרת עליו. ומשיבה, יש להוכיח כן
28 ממשנתנו, מדקתני שומרת יבם וכנוסה - שאם יבם את אשת אחיו
29 וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
30 בעודה שומרת יבם, אי אסרת בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
31 בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
32 משום הכי מתנה בהרה - מובן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
33 אלא אי אסרת שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
34 אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהרה - היאך מגלגל עליה
35 שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הַכֵּל, כִּל
36 שְׁאִילֵי תִיבְעַל וְלֹא תֵהָא אֲסוּרָה לו' - על זנות שלא אוסרת אותה
37 על בעלה, לא הִיָּה מִתְּנָה עִמָּה - לא היה משביעה. אלא מוכח
38 מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
39 מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
40 הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
41 שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכנוסה
42 - מוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
43 בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, הא מני - התנא של המשנה רבי
44 עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין פתיבי לאוין - אדם
45 שקידש אשה שאסרה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
46 אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, ומשוי לה - שרבי עקיבא מחשיב
47 אשה שאסרה באיסור לאו, כי ערוה - כאשה שאסרה באיסור
48 כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
49 עברה על הלאו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
50 שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
51 שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
52 כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחיבי לאוין משום

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 שְׁנֵי אָמָר וּקְמֵץ הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֶת אוֹכְרָתָהּ וְהַקְטִיר הַמְזוּבָּחָה וְאַחַר
37 יִשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם. ומכל מקום מודה רבי שמעון, שאם
38 הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, בְּשָׂרָה.
39 גְּמוּרָא. אָמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּדְתִּי לְרַבִּי יִאֲשִׁיָּה דְדְרִיָּה - שְׁהִיָּה
40 בֶּן דְּרוּר, לֹא תֵיבַב אֶפְרַעָה - אַל תִּשָּׁב אֶלָּא תַעֲמוּד עַל רַגְלֵךְ עַד
41 דְּמִפְרָשְׁתָּ לָּהּ לְהָא מִילְתָּא עַד שְׁתַּפְּרֵשׁ לִי דְבַר זֶה. מִנֵּן לְמִנְחָתָה
42 סוּמָה שְׂמַעוּנָה תְּנוּפָה. תַּמָּה עֲלֵיו רַב יִאֲשִׁיָּה, מַה שְּׂאלַת מִנְחָה לָּהּ,
43 הֲלֹא 'וְהִנֵּיף' כְּתִיב בָּהּ - בְּפִירוּשׁ כְּתַבְהּ הַתּוֹרָה לְגַבֵּי מִנְחַת סוּטָה
44 'וְהִנֵּיף'. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּפִעְלִים מְנַלָּן - שְׂאלַתִּי הִיא, מִנֵּן
45 שְׂצִרִיךְ שְׂתַהֵא הָאִשָּׁה מִנִּפְיָה עִם הַכֹּהֵן. עֵנָה לוֹ רַב יִאֲשִׁיָּה, אֲתִיָּא -
46 דִּין תְּנוּפָת מִנְחַת סוּטָה נִלְמַד בְּגוּזְרָה שׁוּוֹה יְדִי 'יְדִי' מִשְׁלָמִים -
47 מִתְּנוּפַת חוּזָה וְשׁוּק וְאִמּוּרִים שֶׁל שְׁלָמִים. כְּתִיב הֲכָא - לְגַבֵּי תְּנוּפַת
48 מִנְחַת סוּטָה, "וְלִקְחָה הַלֶּהֱן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהִנֵּיף
49 וְגו', וְכִתִּיב הַתָּם - לְגַבֵּי תְּנוּפַת שְׁלָמִים, "יְדִיו תְּבִיאֲנָה אֶת אִישִׁי
50 ה' וְגו' לְהִנֵּיף אוֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנֵי ה'". וְנִלְמַדִּים אֶחָד מֵהַשְּׁנַיִם, מַה בְּאֵן
51 - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה עַל יְדֵי כְּהֵן, אֲף לְחֵלָן - בְּשְׁלָמִים, נַעֲשִׂית
52 הַתְּנוּפָה גַם עַל יְדֵי כְּהֵן. וְכַהֵן לְחֵלָן - בְּשְׁלָמִים, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם
53 עַל יְדֵי הַכְּעָלִים אֲף בְּאֵן - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם עַל יְדֵי
54 הַכְּעָלִים. הָא בְּיַצֵּד - תַּתְּקִיִּים הַתְּנוּפָה עַל יְדֵי בְעָלִים וְכַהֵן גַם יָחַד,
55 מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא, עַל יְדֵי שְׁהַכְּהֵן מְנִיחַ יְדוֹ תַּחַת יְדֵי הַכְּעָלִים וְכַהֵן
56 יָחַד עִימוּ.
57 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנֵה, הִנֵּיף וְהִנֵּיף קָמִין וְכו', הִיָּה מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב
58 אֶת מִנְחָתָהּ. שׁוֹאֲלָה הַגְּמָרָא עַל תַּנָּא קָמָא שְׂאֻמְרָא שְׁתִּיתִית הַמַּיִם
59 קוּדְמַיִם לְהַקְרַבַת הַמִּנְחָה, הָא אֶקְרַבְהָ - הָרִי מְקוּדָם לְכֹן שְׁנָה אֶת
60 סֵדֵר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה, וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה שְׁהַתְנָא שׁוּנָה אֶת הַדְּבָרִים
61 כְּסֵדֵר עֲשִׂיתוֹ, וְאִם כֹּן, מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו עוֹלָה, שְׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָת
62 קוּדְמַת לְשִׁיתָיָהּ. מִתְּרַצַת הַגְּמָרָא, הֲכִי קָאָמַר הַתַּנָּא בְּרִישָׁא, סֵדֵר
63 מִנְחָחוֹת בְּיַצֵּד, הִנֵּיף וְהִנֵּיף קָמִין וְהַקְטִיר וְהַשְׂאָר נֶאֱכָל לְכַהֵנִים.
64 כְּלוּמַר, הַתַּנָּא לֹא הִקְפִיד לְסֵדֵר אֶת הַדְּבָרִים כְּסֵדֵר עֲשִׂיתוֹ בְּפוּעַל,
65 וּבְכַךְ שְׁנָה אֶת סֵדֵר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוּדָם הַהִשְׁקָא, לֹא בֹא לֹמַר
66 שְׁהַקְרַבָה קוּדְמַת לְהַשְׁקָא. אֲלֵא בְּתַחֲלִילָה כָּתַב אֶת סֵדֵר הַקְרַבַת
67 מִנְחַת סוּטָה, וְאָמַר שְׂכַשְׂבֵּא לְהַקְרִיבָה הִיָּה נוֹטְלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
68 מִצִּדֵּית וְכו', וְלֵאחַר מִכֵּן כָּתַב אֶת סֵדֵר הַפְּעוּלוֹת, תְּנוּפָה וְהַגִּישָׁה
69 קָמִיצָה וְהַקְטִירָה. וְרַק לֵאחַר מִכֵּן בֹּא הַתַּנָּא לְבַאֵר אֶת סֵדֵר הַדְּבָרִים,
70 וְאוּמַר, וְכִשְׁקָאָה גִּיפָה פְּלִיגָה - בְּדִין זֶה, אִם הִשְׁקָאָה קוּדְמַת או
71 שְׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוּדְמַת, נִחְלַקוּ רַבֵּי שְׂמַעוֹן וְרַבְּנָן, וְרַבְּנָן סְבִירֵי,
72 מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְרַבֵּי שְׂמַעוֹן סְבִירֵי, מִקְרִיב
73 אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁקָה שְׁנֵי אָמָר וְאַחַר יִשְׁקָה'.
74 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנֵה, וְאִם הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ בְּשָׂרָה.

1 ולמדו כן מִדְּכָתִיב 'וְאֵת'. כְּמוֹ כֵּן בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵין - אִשָּׁה
2 שְׁקִינָא לָהּ בַּעֲלָה וְנִסְתַּרְתָּה וְהַשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמָת, וְאַחַר כֵּךְ נִישְׂאָה לְאַחַר
3 וְהָיָה קִינָא לָהּ שְׁלֹא תִיִּסְתַּר עִם אָדָם אַחַר, דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי,
4 וּמוֹדִים הִיא הָאִשָּׁה שׁוֹרְתָה וְשׁוֹנָה - שְׂמַשְׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נּוֹסֶפֶת, וְנִלְמַד
5 מִדְּכָתִיב 'וְהִנֵּיף', וּמְרַבִּים שְׂפַעְמִים שְׂאֵשָׁה אֶחָת שׁוֹרְתָה כְּמַה פַּעְמִים.
6 כִּי פְּלִיגֵי - הַתַּנָּאִים הִלְלוּ נִחְלָקוּ בְּשְׁנֵי אֹפְנִים, הַרְאָשׁוֹן, בְּאִישׁ אֶחָד
7 וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵין - שְׁהִיתָה נְשׂוּאָה לְאַחַד, וְקִינָא לָהּ שְׁנֵי פַעְמִים, כְּכַל
8 פַּעַם שְׁלֹא תִיִּסְתַּר עִם אָדָם אַחַר. וְהַשְּׁנִי, בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד
9 - שְׁקִינָא לָהּ בַּעֲלָה וְנִסְתַּרְתָּה וְהַשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמָת, וְאַחַר כֵּךְ נִישְׂאָה
10 לְאַחַר וְגַם הוּא קִינָא לָהּ שְׁלֹא תִיִּסְתַּר עִם אוֹתוֹ אָדָם. שְׂתַנָּא קָמָא
11 סְבִיר, 'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּי בּוֹלְהָ - שְׂאָף בְּשְׁנֵי הָאֹפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
12 אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְ'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי שְׂאִין מִשְׁקִים שְׁנֵי פַעְמִים, רַק
13 בְּאוֹפֵן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֵל אֶחָד. וְרַבְּנָן בְּתַנָּא סְבִיר, 'וְאֵת' בֹּא
14 לְמַעוּפֵי בּוֹלְהֵי - שְׂאָף בְּשְׁנֵי הָאֹפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
15 שְׁנִיָּה, וְ'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּי שְׂמַשְׁקִין פַּעַם שְׁנִיָּה, רַק בְּאוֹפֵן שֶׁל שְׁנֵי
16 אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵין. וְרַבֵּי יְהוּדָה סְבִיר, 'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תְּרִיתֵי
17 אֹפְנִים, וְ'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּת תְּרִיתֵי אֹפְנִים. וּמִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא,
18 'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי תְּרִיתֵי הָאֹפְנִים הִלְלוּ, הַרְאָשׁוֹן, אִישׁ אֶחָד
19 וּבּוֹעֵל אֶחָד, וְהַשְּׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵין - שְׂבִשְׁנֵי אֹפְנִים אֶלּו
20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה. וְ'וְהִנֵּיף' בֹּא לְרַבּוּי תְּרִיתֵי אֹפְנִים
21 הִלְלוּ, הַרְאָשׁוֹן, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד, וְהַשְּׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי
22 בּוֹעֲלֵין - שְׂבִשְׁנֵי אֹפְנִים אֶלּו מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה.

הדרן עֲלֵךְ הִיָּה מִבֵּיא

הִיָּה נוֹטֵל - פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

23 פֶּרֶק זֶה, מִמְּשִׁיךְ לְעִסּוּק בְּסִדְרֵי הַנְּהוּגוֹת הַסוּטָה בְּעוֹזְרָה, וְיִתְבַּאֲרוּ בו
24 עֵינֵי הַבַּת קַרְבָּנָה, וְעוֹד עֵינֵיגִים שׁוֹנִים הַקְשׁוּרִים לְשִׁיתִית הַמַּיִם
25 הַמְרִים.
26 מִשְׁנָה. אַחַר הַשְּׁבַעֲת הַסוּטָה, הִיָּה הַבַּעַל נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ
27 כְּפִיפָה מְצִרֵת - הַסַּל שְׁהִיתָה מוֹבַאֵת בוּ מִנְחַת סוּטָה, וְנוֹתְנָה
28 לְתוֹךְ כְּלֵי שְׂרָת - כְּדִי לְקַדְשָׁה, וְנוֹתְנָה עַל יְדָה - שֶׁל הַסוּטָה כְּדִי
29 לְהִנֵּיף, וְכַהֵן מְנִיחַ יְדוֹ מִתַּחַת הַתְּרִי - תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה וְכַהֵן מְנִיחָהּ - מוֹלִיךְ
30 וּמִבֵּיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּמִזְרָח, כְּשִׂידוֹ תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה. הִנֵּיף וְהִנֵּיף
31 לְקַן מַעֲרִבִית דְּרוּמִית שֶׁל הַמְזוּבָּחָה, קָמִין וְהַקְטִיר אֶת הַקּוּמֹץ עַל
32 הַמְזוּבָּחָה, וְהַשְׂאָר נֶאֱכָל לְכַהֵנִים. בְּסֵדֵר הַדְּבָרִים הִיָּה, שְׂתַחֲלִילָה הִיָּה
33 מִשְׁקָה - אֶת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם הַמְרִים, וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ.
34 רַבֵּי שְׂמַעוֹן חוֹלֵק וְאוּמַר, שְׂלַכְתְּחִילָה סֵדֵר הַדְּבָרִים הוּא, שְׂתַחֲלִילָה
35 מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְאַחַר כֵּךְ הִיָּה מִשְׁקָה - אֶת הָאִשָּׁה מִהַמַּיִם,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד א

12 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַבֵּי יִשְׁמַעְלָל וְנִמְרָא
13 גְּמָרָא - ולמד מפיו את המשניות בצורתן כפי שנמסרו מרוב לרב.
14 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הָרַד אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַבֵּי
15 עֲקִיבָא, סְבִיר סְבָרָא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
16 טהור וזה טמא, זה אסור וזה מותר, מקורות הדינים ועוד. אֲלֵא
17 אֶסְרָה אֶסְרָה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
18 אסר להטיל קנקנתום ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
19 עדיין קָשִׁיא. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, קָשִׁיא.
20 תִּנְיָא, רַבֵּי יְהוּדָה אוּמַר, אוּמַר הִיָּה רַבֵּי מַאִיר, לְכַל - כֹּל כְּתוּבֵי
21 הַקֹּדֶשׁ מְטִילִין קַנְקָנְתוֹם לְתוֹךְ תְּדִין

1 שיוכל להימחות, קָשִׁיא שְׂמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שבברייתא הקודמת
2 מבואר שקודם ללמד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
3 הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
4 להיפך, וכן קָשִׁיא אֶסְרָה אֶסְרָה - שבברייתא הקודמת מבואר,
5 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
6 הדיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
7 להיפך. ועונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בְּשִׁלְמָא מַה שְּׁהַשְׁקִינוּ
8 שְׂמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
9 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לא
10 קָשִׁיא. יֵשׁ לֹמַר, מִשְׁעִיקָרָא - תַּחֲלִילָה אֲתָא לְקַמִּיָּה דְּרַבֵּי עֲקִיבָא
11 - ללמוד תורה מפיו, וְכִינֵן דְּלֵא מְצִי קָם אֲלִיבָיָה - לא הצליח

1 היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי ידו הוא
2 מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מביא שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה
3 בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל דיה נוטל ומניח למימר דקידוש
4 המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכהן ליתול המנחה כהן ומאחר שהיה נוטלה היה
5 נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

6 ובהן מניח את ידו תחתיה. האי דאינטרין תו
7 למיתני ובהן מניח את ידו תחתיה ולא
8 קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמעינן דתנופה
9 בכהן בירושלמי ובהן מניח את ידו תחתיה ואין
10 הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן
11 ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה
12 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין
13 על ידיה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק
14 ארוסה (לקמן דף טז.) דגידמת לא היתה שותה וי"ל
15 דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב:

16 הניף והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר בפרק
17 כל המנחות (דף טז:) והבאת לרבות מנחת
18 העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה

19 להגשה וכתיב בתריה הרים והיכן הוא תנופה
20 כבר קדמה ומזהם יליף נמי דשיירה נאכלין
21 דכתיב בתריה הנותרת מן המנחה לאחורין וגו':
22 ואחר ישקו מבעי ליה לשיירושמו ניכר. פירוש
23 ואע"פ שחקייב מנחתה כבר הוא הדין
24 אי שלא כדון עבוד כהנים דלא מחוק למגילה

25 כלל עד לאחר הקרבה המוחק לה בחר הכי
26 ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישומו ניכר
27 דכיון דכתיב מזהם ממילא שמעינן אי רישומו
28 ניכר דלאו מחיו הוא דהא שמעינניהו התם דאין
29 מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרישומו ניכר
30 הדיו כתב שאינו יכול למחוק אלא עיקר
31 לאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה כשירה
32 כדדריש רבי שמעון והשקה קמא וחכי אמרינן
33 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ השקה
34 כשירה והתם דריש אליבניהו דרבנן ואחר ישקה
35 למערערין הדין התם ואחר ישקה על כרחא שלא
36 שבותה מודה ר"ש להכביס שאם השקה ואחר
37 כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים חכמים
38 לר' שמעון שאם הקריב את מנחתה ואח"כ השקה
39 שהיא כשירה מה בניהו מצוה רבנן אמרי מנחת
40 קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אמר המים הן
41 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון
42 מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון ובאו בה רבנן
43 אמרי לוחם מוחק ומקריב ר"ש אמר
44 כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו
45 שמחיקה סמוך להשקאה ותו גרסינן התם קרבה
46 מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה
47 ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם ברבנן
48 כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב
49 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סברי
50 דאונס מבחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ורבי
ה"ג

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושוקה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה.
2 ודריש תורת לרבות שותקה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל
3 שני חוזרת ושותה, מקלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרבין
4 ותנא קמא הא כתיב זאת ומאי קא קמעט מניה דכתיב זאת. ומסתברא דהא מיתה
5 קמעטש שלא וקנא לה בעל זה פעם אחרת. שני
6 אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
7 ונשאת לאחר וקנא לה מבוטע אחר: דכתיב
8 תורת. והא מיתה אָתא לרבויהו: ור' יהודה.
9 סבירא ליה וכו' דאחר שרקה הכתוב ומיעט
10 ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על פ' רקה לא
11 מסרן הכתוב אלא לחכמים לפרש לך לפי
12 החכמתם מה רבה ומה מיעט. ומסתברא דרבויהו
13 אשני אנשים קאי ואפלו בבוטע אחד ולא אשני
14 בועלים ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת
15 נקזה נראה הדבר שאדם מקטרן הוא ומתכן
16 להקטיטה, הלקך לא שגא מחשד ראשון ולא
17 שגא מאחר:

18 הנה נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
19 דאין מצות כהנה במנחות אלא
20 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
21 שאין זר קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציצקה
22 ובלילה שטעונות שמן כשר בזה: ונתנה על דה.
23 לתנהו ובהו מניה ידו מתחתיה. ובגמרא יליף
24 דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים
25 דמנחת סוטה היא האשה: והגיש לקרן מערבית
26 דרומית כדחנניא (בפרק ג' בסדר מנחות דף יט:)
27 וכלזה הך כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריבה
28 קמיצה והקטרטה: והשאר נאכל. שכל הנקמצות
29 שרייתן נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונקלף
30 והוא תורת המנחה בו' עד והנותרת ממנה
31 וגו': ואח"כ מקריב. בגמרא פריך הא תנא ליה
32 והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטרטה פלוגתא
33 דרבנן ור' שמעון בגמרא לפינן לה מקראי: גמ'
34 לר' יאשיה דדריה. אמורא הוא ובודורו של ר"א
35 בן פדת וההוא, עוד היה ר' יאשיה שהיה תנא
36 בר פלוגתא דר' יוחנן בכליה גמרא, והיינו
37 דקאמר לר' יאשיה דדריה דלא תימא לרבי
38 יאשיה הוקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
39 הכי, שגודל זקן ממנו היה: כבעלים מנא לן.
40 שתתא האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בכהן
41 לחזיהו כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו':
42 משלמים. מתנפת הוה זשוק ואימורין דשלמים:
43 ידיו הביאנה. כבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב
44 מה כאן כהן, כסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה:
45 הא אקריבה. קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר
46 והדר תנאי היה משקה: הכי קאמר בו', הא
47 דתנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו דוקא
48 כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרטה.
49 והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

דכתיב: "זאת". בשני אנשים ושני בועלין דכולי עלמא
לא פליגי דהאשה שותה ושונה, דכתיב: "תורת". כי
פליגי באיש אחד ושני בועלין, בשני אנשים ובעל אחד;
תנא קמא סבר: "תורת" לרבויהו פולחי, "זאת" למעוטי
איש אחד ובעל אחד. ורבנן בתראי סברי: "זאת"
למעוטי פולחי, "תורת" לרבויהו שני אנשים ושני בועלין.
ור' יהודה "זאת" למעוטי תרתי, "תורת" לרבות תרתי.
"זאת" למעוטי תרתי, איש אחד ובעל אחד, איש אחד
ושני בועלין; "תורת" לרבויהו תרתי, שני אנשים ובעל
אחד, שני אנשים ובעל אחד.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה
לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, ובהן מניח
ידו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמין והקטיר
והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב
את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה
ואחר כך היה משקה, שאומר: ואחר ישקה את
האשה את המים". אם השקה ואחר כך הקריב את
מנחתה בשרה: גמ' אמר ליה ר' אלעזר לר' יאשיה
דדריה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת לה להא
מילתא, מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה? מנא
לן?! והניף כתיב בה! כבעלים, מנלן? אתיא "יד"
יד" משלמים; כתיב בהא "ולקח הכהן מיד האשה"
וכתיב התם "ידיו הביאנה" מה כאן פהו אף להלן
כהו, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים. הא ביצד מניח
ידו תחת ידי הבעלים ומניף: הניף והגיש קמין וכו'
היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא
אקריבה? הכי קאמר: סדר מנחות ביצד? הניף והגיש,
קמין והקטיר, והשאר נאכל לכהנים. ובהשקאה גופה
פליגי ר' שמעון ורבנן; דרבנן סברי: משקה ואחר כך
מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את
מנחתה ואחר כך משקה, שאומר: "ואחר ישקה": ואם
השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה:
תו

דאונס מבחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:
ורבי
ה"ג

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

רש"י

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (פסולין טו. דף כ)
פליגי ר"י ורבנן במנות העשירין דתנן ותנין סודר קשה לתוך הרבה וכו' על צוארו
זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזרק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם
מת בידים לא היו מקימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' ותימה לר"י מאי שנא
הכא ולרבי יהודה בכלבוס והתם בצבת ופי' ר"י

תנו רבנן, 'והשקה' מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר 'והשקה' מה תלמוד לומר?
נאמר 'והשקה'! שאם נמחקה מגילה ואומרת 'איני שותה'
מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרה, דברי ר' עקיבא.
ר' שמעון אומר: 'ואחר ישקה' מה תלמוד לומר?
והלא כבר נאמר 'והשקה'! אלא אחר כל מעשים
בזמן האמוריין למעלה, מגיד שלשה דברים מעפבין
בה עד שלא קרב הקומץ ועד שלא נמחקה מגילה
ועד שלא תקבל עליה שבועה. עד שלא קרב הקומץ,
ר' שמעון למעמיה, דאמר: מקריב את מנחתה ואחר
כך משקה. עד שלא נמחקה מגילה, אלא מאי משקה
לה? אמר רב אשי: לא נצרכה לשרישומו ניפר.
עד שלא תקבל עליה שבועה, מושתא הוא דלא
שתיא הא מיכתב פתי לה? והאמר רבא: מגילת
סוטה שפכתה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה
ולא כלום! כדי נכפה. במאי קמיפליגי? תלתא קראי
בתיבי: 'והשקה' קמא, 'ואחר ישקה', 'והשקה' בתרא,
רבנן סברי: 'והשקה' קמא לגופו, שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה, 'ואחר ישקה' מיפעי ליה
לשרישומו ניפר, 'והשקה' בתרא שאם נמחקה מגילה
ואומרת 'איני שותה' מערערין אותה ומשקה אותה
בעל פרה. ור' שמעון סבר: 'ואחר ישקה' לגופו
שמקריב את מנחתה ואחר כך משקה, 'והשקה' קמא
שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה, 'והשקה'
בתרא שאם נמחקה מגילה ואומרת 'איני שותה'
מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרה. ורבנן, בדיעבד
לא פתח קרא. וקבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרה?
והתנא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה,
שהם נמחקה מגילה ואומרת 'איני שותה' מערערין אותה
ומשקין אותה בעל פרה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין
אלא לבדוקה? והלא בדיקה ועומדת, אלא עד
שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ
אינה יכולה לחזור בה. וליטעמיה תיקשי לה
היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה?
והלא בדיקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא
בה מחמת ברייתא, פלל פלל לא שתיא. מחמת ריתוא;
עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמחוק מגילה,
אי נמי אמחוק מגילה, דשלא בדין עביד פהניס דמחוק,
מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, בדין עביד פהניס
דמחוק, לא מצי הדרא בה, וקשיא

הג' ת"ר והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמחקה בו, ולא גריסין בתרא
ברישא וקמא בספיא ושאין זה לשון בריתא ופי' משבש הוא, וטענה בזה
דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כך הוא, וכתב ומה
השקה מה ת"ל והלא כבר נאמר אחר הקטרת המנחה והשקה את המים,
והדר תו כתיב השקה שלישי, והשקה את המים והיתה אם נמטאה וגו', וקאי עקיבא
והשקה את האשה דכתיב קדם הקטרת המנחה מה ת"ל והלא כבר נאמר
אחר הקטרת המנחה והשקה את המים, והוא דוקא הוא ואין הראשון
דוקא, דמדכתב ואחר ישקה את האשה ש"מ השקה אחר הקטרה היא,
ומה ת"ל והשקה את האשה אחר המזבח, ולמדך שאם נמחקה
מגילה ואמרה איני שותה ולא הודית לומר טמאה אני מערערין אותה,
כלומר פוחתין פיה שלא בטובה וטופכין את המים לתוך רגליה,
ואפי' נמחקה מגילה קדם הקטרה, דשלא כדן עשו הפהניס,
דכיון דאינה שותה עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק, וכל מה שיש
שותה לאחר את המזבח מאריך שמא תודה, אפלו הכי הואיל
ונמחקה ואפלו שלא כדן אין שומעין לה לאמר איני שותה אלא
או תשתה או תודה, ולכן נאמר והשקה אחר המזבח,
ולא תשתה מיד עד לאחר הקטרה, אלא הא קמשמע לן
שהמזבח נזרמת לה לשותתו, ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל והלא
כבר נאמר והשקה, לא פליג אדרבי עקיבא, אלא מר דריש
הא קרא אמר לקמן בשמעתין דתרייהו ס' מקריב מנחתה
ואחר כך משקה, והלא כבר נאמר, פסוק שלישי והשקה את המים
הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה: אחר כל המעשים בן האמורים
למעלה, ומה אמור למעלה, השבעה וקבלה וכתביה
ומזיחה וקמיצה והקטרת המנחה: כפי ששליש דברים, הללו מעפבין,
הקטרה והשבעה ומזיחה וקמיצה פריך שישא קדם המזבח
מה שתה: לשרישומו נפר, שאם היה רשמו נפר צריך לחזור
ולמחוק עד שלא יהא רשמו נפר: הא מיכתב פתי לה, כן
למגלה קדם קבלת שבועה תמימה, לא עשה כלום, דכי כתיב
והוא שותה את המזבח שבעה כתיב: כדי נכפה, שלא לצרה,
דחא אפלו מכתב לא פהניס: במאי קמיפליגי? אמר ר' אבהו,
קאי ובריתא נקט ברישא לאשמועינן מהיבא יליף ר"ש טעמיה, וקבעי
רבנן השתא היכי דרשי להו לקראי ור"ש היכי דרשי להו
לבליה: רבנן סברי והשקה קמא קדם הקטרה דוקא הוא,
ואע"ג דכתיב ואחר ישקה דמשמע דוקא, על פרה מקרא האומר

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש. הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, וע"כ ואחר ישקה אפי' שכתב אחר הקטרה
אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמחוק קאי בתוכה למעלה, וקאמר רבנן דאם לא נמחקה יפה לא משקה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אחא ע"כ ור"ש כ"ב
אמר ישקה. משמע דדוקא הוא, ודוקא בתיבה לאחר השקה, לומר שכלו מעפבין מה הקטרת המנחה ורשם הנפר, וכלזה מביא נפקי קודמיה להשקאה, והשקה קמא לאשכרי דאי
עביד אישכא: והשקה בתרא שאם נמחקה מגילה, ודוקא אחר הקטרה בדין אימחוק משקין אותה בעל פרה, והיינו דכתיב וישקה את המזבח וישקה את המזבח
מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרה, ואע"ג דשלא בדין אימחוק קדם הקטרה, ואחר ישקה לרשמו נפר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואחר כך משקה
בדיעבד לא פתח קרא. אין דרך התשוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מנותן, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס, שני שבועים של, ונתון לתוך
פיה וקוה אלא לבדיקה. אם טהורה אם טמאה: והלא בדיקה ועומדת, דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה, ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דחא מודה
דטמאה היא: משקרב תפנין וכו'. ולקמייה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדיקה ועומדת היא: דקא הדרא פהניס ברייתא. הא דקתני בדיקה ועומדת דקא הדרא
בה מחמת ברייתא הוא, שאינה רותמת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכן אינה רותמת דסמכא מעקרא ואמרה פי מטינא למשתי לא שתינא, ולא שן קרב קמין ולא שן קרב
לא קרב לא שתיא בדמקשר ואילו כל מחמת ברייתא כלל כלל לא שתיא אפי' קרב הקמין, והא דמפליג בין קרב ללא קרב, דקא הדרא בה מחמת ריתוא, שניא רואין אותה ורותתה, דאיבא
למימר דאינה מאמנת שלא יבדיקה המים ואפלו היא טהורה, ורוצה הייתה לסמוך על סתרתה ולשתות, ולפיכך היא רותמת וכשמגמת לשתות חזרת בה, הלכך עד שלא קרב
בו, ובריתא קמייתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתוא קאמר.

קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מנחם המאור"

ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השנייה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -
האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא. ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה', מיפעי ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
ורשם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה'. ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקה כבר המגילה ואמרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה פעל פרהה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה', לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא. ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישרר רושם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הבהן קודם ההקטרה,
כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו
מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקה מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה פעל
פרהה. שואלת הגמרא, ורפנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, כדעבד לא פתח קמא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה', והשקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת בברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקה המגילה משקין אותה פעל פרהה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבוס - שיניים של פרול מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקה אותה מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה פעל פרהה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדוקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא. אך משקריב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המעשה, וליטעמיה - לטעמך שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, הניקשי לך היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקריב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדוקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיהוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רפנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה'
שמעו שתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקה
מגילה ואמרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה פעל פרהה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשי בולן האמורים במעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזמנים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקה מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקה
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נקריבה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מזו לתוכן, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מודיק מישתא הוא דלא
שתיה - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב בתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כדי נקבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בנייהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתרבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מבון המאור"

1 זכות שתולח - שמעכת את עושה בשנה אחת, יש זכות תולה
2 ב' שנים, יש זכות תולה ג' שנים. כמאן אומר בן עזאי, חייב אדם
3 ללמד את בתו תורה כדי שתודע את פרשת סוטה, ושאינו ש לה
4 זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
5 שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תולה לה - שניתן
6 להינצל ממימה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
7 להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתו תורה
8 (כאילו) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
9 אשה קבב ותפלות מטה קבין ופרישות - האישה מעדיפה מזונות
10 מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
11 בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שופה - אדם המתחסד
12 יותר מדי, שגורם פשעויות רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
13 שעושה בעשה רשעות בערמה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
14 בבשפיה בערה מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
15 ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשיה. ומכות פרושין - אדם
16 שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
17 בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הרי אלו מכלי עולם - משחיתים
18 את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
19 בעולם.
20 גמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
21 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
22 קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
23 כותב את כתבי הקדש ולא אמר לי דבר. כשפאתי אצל רבי
24 ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך אמרת לי לבלר - סופר
25 אני. אמר לי, בני, הוי זהיר, שפלאכתך מלאכת שמים היא,
26 שפא תחסיר אות אחת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה
27 'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת, או תתיר אות אחת - כגון,
28 שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
29 ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרת לי לרבי
30 ישמעאל, דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
31 שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
32 אמרה לגבי מגילה סוטה, "ונקחה אל מי המרים", הרי שצריך שיחא
33 הקרב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
34 שניתן למוחקו. שאם תמוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
35 סוטה שבספר תורה למוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
36 הדיו קנקנתום, לא ינתן למחותה לתוך המים.
37 שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
38 קא מתיר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
39 בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
40 אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להזהר בחסרות
41 ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
42 לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
43 קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבעיא כחסירות ויתירות
44 דבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דילמא
45 אתי וייתיב אתניה - שמה יבוא וישב על הגג הימני דדלית
46 כשעדיין לא יבש הדיו, ויחזיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
47 המחזיק יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
48 להינצל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כולו, שאני מטיל לתוך
49 הדיו, וקנקנתום שמו.
50 מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
51 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
52 קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. כשפאתי אצל רבי
53 עקיבא, אסרה עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב

1 אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
2 כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
3 עקיבא, שהרי תתם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
4 אמר שמחיקה מערבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
5 לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
6 השניה אמר, קומץ מערב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
7 לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
8 ואליבא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
9 שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.
10 מסתפקת הגמרא, איפשיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
11 שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
12 כהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת פרישותא,
13 והורה בה לאחר מכן, ואמרה שותה אני, מהו - האם משקים
14 אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
15 בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שממאה אני קאמרה, וכיון
16 דאחזיק נפשה בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעינינו שזינתה,
17 לא מציא הדרה פה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
18 שהביור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
19 בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
20 שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביצותתא הוא דאמרה - היא
21 מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה איני שותה, לא היה זה
22 משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
23 עכשיו אמרה רוצה לשתות, ואם הייתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
24 וכיון שנתברר שלא היה סירובה לשתיה אלא מחמת פחד,
25 יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.
26 אמר אבהו דשמואל, צריך שינתן הכהן דבר מר לתוך המים
27 המאורים. מבארת הגמרא, מאי מעבא, האמר קרא וכתב את
28 האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים, משמע שמוחה
29 את המגילה למים שמרים כבר לפני המחיקה לתוכם.
30 משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
31 אין מחיבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בידי בית המקדש,
32 שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יבזו.
33 ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
34 בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
35 כשירה להשקות פה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
36 לשם הסוטה שבאה להיברק על ידה.
37 לאם כבר נמחקה המגילה ואמרה ממאה אני, המים המרים
38 נשפכין, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
39 שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
40 ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.
41 ואם נמחקה המגילה ולא הודה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
42 איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
43 ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שבחמת
44 הפחד מהמים, שחוששת שתינזק מהם למרות טהרתה, אינה מסבמת
45 לשתות.
46 סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
47 לשתות - לגומר את המים, עד שפניה מוריקות ועיניה בולמות,
48 והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
49 גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחיות. והם - הכהנים
50 אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תמא
51 העזרה.
52 סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
53 היתה הזכות תולה לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

מגילתה נגזרת. ירושלמי תני נגזרת תחת צידו של היכל למה שבביל לשחקה לול קטן
היה שם וזמנים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מרו לגבל בהן את
הטיט מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שותה
מערערין אותה למה שזכרה לשם שימחה כמה ימחה תני רבי חזון ב"ש אומרם אחת ובה"א
שתיים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב י"ה:

אמר ר' ירמיה למחוק לה מדהת
איכא בנייהו. תימה לרבי חב' בימי ר"מ נפסק
כבר המים המרים כדאמרי' בה' בתרא (למקן ק"ו מ.)
דר' יוחנן בן זבאי הפסיקו ועוד האמרו רבא (ועל ל'
מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
שבועה לא עשה ולא כלום אי"ב מיט דמדי'
מוחקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחחקין
לה מן התורה לית לה דרבא אי"ב אמאי אמר
לר"ש לעיל (י"ט) כדי נסבה לימא לית ליה דרבא
אלא הכי משמע דבהא דרבא כ"ע מודו ואיכא
למימר מ"ד מוחחקין לה מדהת כגון אם נכתבה
אותה פרשה בתורה לאחרי שקבלה עליה שבועה
אע"פ שהסופר לא נתחנן לשם סוטה אלא לשם
ס"ת ומה שאין משולין בקננתום לחון הדיו
לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
ומחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון דס"ל
מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאזוהת
פרשה אפילו כתיבה בתורה קפיד קרא דבעינן
שיכול למחוק:

אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי דמוחקין.
לפום האי דייחי ד"מ למיפרך וכי לית
ליה לתי"ק הא דתנן כל גט שנכתב שלא לשם
אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול
סופרים מקרין וכו' וה"מ לתרצו' דילמא עד כאן
לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקנא לה
ונסתרה סתמא להשקות עומדת כדאמרינן בריש
מסכת נזבחים (ק"ג) א"ע עד כאן לא פסלינן גבי
גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
מיהו היכא דאתניק לשם רחל לא אהרא
נמחקה ע"י מוחקה לשם לאה ולרבי אחי בר
יאשיה נמי א"ע' דעשייה דידה מחיקה היא מיהו
מדיני קצת דבתב בסתמא ועשה לה ולא כתב
ומחה לה דרשינן ליה נמי אכתיבה דבעינן
דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אהני נמי האי
דלא

קשיא ר"ע אר"ע ה"ם קאמר מחיקה מעכבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה. אבל אם נמחקה המגילה
מערערין אותה על פרהה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה קמאי דקדם הקטרה להכי
דרשינן, והקא קאמר קמין מעכב את האנס דכל כהה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה
לא אנסין לה להשקותה: ותר"ה ואמר שותה

אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: ש"מין מר.
דבר מר: שפרים כגרי. קדם מחיקה, אלא
מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לאו
בני מידבק ניהו: מה"ג: מגילתה נגזרת. בצדי
היכל, דכל כהבי הקדש שאינו ראויין לקרות
בהן נגזרין שלא יתבזו: על בית הדין. שהיא
בעורה ש"ם פסולי קדשי קדשים ופסולי
אימורים שמחיצתן לפנים מן הקדשלים,
כדאמרינן בחיטות קדשים (ק"ו) שלשה בית
הדין הם, דהואיל וקדשה כבלי נשרפת בעורה,
והאי מתפוררת היינו נשרפת כדאמר לקמן (ו' ג.)
ואלו שמנחותיהם נשרפות וקא חשיב להא
האמרת איני שותה: ואין מגילתה כשרה
להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה: ה"ם
נשפכין. כיון דאמרה טעמא איני בדיקה ועמדת
היא ומים הקרים לא נתנו אלא לקבר את הספק:
מערערין אותה. דלמאן טהורה היא ומפמת
רתיותה קאמרה: סתמא גידיו. הגידין
שבליתייה נופחין ונראות כמלאה גידין, וגם
בשרה נעשית שיקה שיקה של נפיתה, והכי
תנא בספרי כמין שרבישין מוחחקין בה: שלא
הטמא העורה. שערי נגזרו או עזרת נשים
שתצא דר"י שם, ולקמיה פרין ור"ה אמרינן
בעלמא דעשרי נגזרו לא נתקדשו וכ"ש עזרת
נשים ומת מקור לבגס למחנה לזה: תרע שובות
תולה ליה. תראה ותלמד בפרשת סוטה שהכותב
תולה דילפינן מונקתה ונרעה נרע, ונקתה ע"י
נכיות כדי ורעה נרע ט' חדשים, וי"א יותר
כדמפרש בגמ': מלמדה תפלות. מפרש בגמ': רבי
יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן.
ובגמרא מפרש מאי קאמרו: מכות פ"דשינ.
מפרש בגמ' שנוכח את עצמו בכתלים להראות
שהוא עניו ורגז: גמ' לבל' סופר: אם תחסר
אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת וקייטו ט' או
תתיר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
דבר אחד יש ל'י. ללקון מפרש מאי תשובה היא
זו: קתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה:
ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
ופאי מחדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
דקא מחדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
רשם ואינו נמחה, מה ענין קננתום אצל חסור
התורה: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאמרי' דבר
אחד יש בו, ואינו נמחה לגמרי: קשיא שמש
אשמושי. דקאמר לעיל שמש דר"ע קודם. ואמר
הקא דר"י קודם: לא כפי' למי'ם אפי"ה.
עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סודר
ומראה לו פנים, ועל סודר טמא ומראה לו פנים:
אמא לקמיה דר"י: וגפר וגמא. המשניות סתומות
כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וחדר
אמא לקמיה דר"ע למי'סבר כקרא. לעמוד על
עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה סודר, זה
אסור זה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, זה
תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
נשאל בבית המדרש מהבין: למדורו ולאיקה משנה ודמוה:

בני מה מלאכתך? אמרת לי: לבל' אני, אמר לי: בני, הוי זהיר שמלאכתך מלאכת שמים
היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחרב את כל העולם
כלו. אמרת לי: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, וקננתום שמו, אמר לי: וכי
מטילין קננתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
ומאי קא מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מעניא בחסרות ויתירות דבין אגא, אלא אפילו
למיחש לזבוב, דדילמא אחי ותיב אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוני ליה ר"ש, דבר אחד
יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקננתום שמו. איני? והא תנא, אמר ר' מאיר: כשהייתי
למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קננתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. כשהייתי
אצל ר' עקיבא אפורה עלי' קשיא שמוש אשמוש, קשיא אפורה אפורה, בשלמא שמוש
אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
דר' ישמעאל ונמר גמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אפורה אפורה
קשיא, קשיא. תנאי, ר' יהודה אומר, אומר ה"ה ר' מאיר: לבל' מטילין קננתום לתוך הדיו
חזין

קשיא ר"ע אר"ע ה"ם קאמר מחיקה מעכבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה. אבל אם נמחקה המגילה
מערערין אותה על פרהה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה קמאי דקדם הקטרה להכי
דרשינן, והקא קאמר קמין מעכב את האנס דכל כהה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה
לא אנסין לה להשקותה: ותר"ה ואמר שותה
אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: ש"מין מר.
דבר מר: שפרים כגרי. קדם מחיקה, אלא
מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לאו
בני מידבק ניהו: מה"ג: מגילתה נגזרת. בצדי
היכל, דכל כהבי הקדש שאינו ראויין לקרות
בהן נגזרין שלא יתבזו: על בית הדין. שהיא
בעורה ש"ם פסולי קדשי קדשים ופסולי
אימורים שמחיצתן לפנים מן הקדשלים,
כדאמרינן בחיטות קדשים (ק"ו) שלשה בית
הדין הם, דהואיל וקדשה כבלי נשרפת בעורה,
והאי מתפוררת היינו נשרפת כדאמר לקמן (ו' ג.)
ואלו שמנחותיהם נשרפות וקא חשיב להא
האמרת איני שותה: ואין מגילתה כשרה
להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה: ה"ם
נשפכין. כיון דאמרה טעמא איני בדיקה ועמדת
היא ומים הקרים לא נתנו אלא לקבר את הספק:
מערערין אותה. דלמאן טהורה היא ומפמת
רתיותה קאמרה: סתמא גידיו. הגידין
שבליתייה נופחין ונראות כמלאה גידין, וגם
בשרה נעשית שיקה שיקה של נפיתה, והכי
תנא בספרי כמין שרבישין מוחחקין בה: שלא
הטמא העורה. שערי נגזרו או עזרת נשים
שתצא דר"י שם, ולקמיה פרין ור"ה אמרינן
בעלמא דעשרי נגזרו לא נתקדשו וכ"ש עזרת
נשים ומת מקור לבגס למחנה לזה: תרע שובות
תולה ליה. תראה ותלמד בפרשת סוטה שהכותב
תולה דילפינן מונקתה ונרעה נרע, ונקתה ע"י
נכיות כדי ורעה נרע ט' חדשים, וי"א יותר
כדמפרש בגמ': מלמדה תפלות. מפרש בגמ': רבי
יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן.
ובגמרא מפרש מאי קאמרו: מכות פ"דשינ.
מפרש בגמ' שנוכח את עצמו בכתלים להראות
שהוא עניו ורגז: גמ' לבל' סופר: אם תחסר
אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת וקייטו ט' או
תתיר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
דבר אחד יש ל'י. ללקון מפרש מאי תשובה היא
זו: קתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה:
ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
ופאי מחדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
דקא מחדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
רשם ואינו נמחה, מה ענין קננתום אצל חסור
התורה: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאמרי' דבר
אחד יש בו, ואינו נמחה לגמרי: קשיא שמש
אשמושי. דקאמר לעיל שמש דר"ע קודם. ואמר
הקא דר"י קודם: לא כפי' למי'ם אפי"ה.
עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סודר
ומראה לו פנים, ועל סודר טמא ומראה לו פנים:
אמא לקמיה דר"י: וגפר וגמא. המשניות סתומות
כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וחדר
אמא לקמיה דר"ע למי'סבר כקרא. לעמוד על
עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה סודר, זה
אסור זה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, זה
תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
נשאל בבית המדרש מהבין: למדורו ולאיקה משנה ודמוה:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

רש"י

1 דלא כתב וכתב לה אע"י דנכתבה לשום אשה אחרת וכשר לפום דיחוי דרב נחמן בר יצחק
2 א"כ האי דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
3 גבי עשייה ודא בפרק כל הגזט (גיטין ק"ה) מפרש מ"ט פסלינן לכל האי גזטין אי כתיב ונתן
4 ספר ברייתא ד"א למעוטי הארץ קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא

הוין מפרשת סוטה בלכד. ר' יעקב אומר משמו

הוין מפרשת סוטה של מקדש. מאי בינייהו? אומר ר'
ירמיהו למחוק לה מן התורה איכא בינייהו, והני תנאי
פי הני תנאי, דתנאי אין מגילתה בשירה להשקות
בה סוטה אחרת. ר' אחי בר יאשיה אומר: מגילתה
בשירה להשקות בה סוטה אחרת. אומר רב פפא:

דילמא לא היא, עד פאן לא קאמר תנא קמא התם
אלא פון דאינתיק לשום רחל, לא הדרא מויתקא
לשום לאה, אבל תורה, דסתמא פתיבה, הכי נמי
דמחקינן. אומר רב נחמן בר יצחק: דילמא לא היא,
עד פאן לא קאמר ר' אחי בר יאשיה התם אלא

במגילה, דאיכתוב לשום אלות בעולם אבל תורה,
להתלמד, פתיבה, הכי נמי דלא מחקינן. ור' אחי בר
יאשיה לית ליה קתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו
כן עירו ואמר לו: שמי בשמך, ושם אשתי בשם
אשתך, פסול לגרש בו? אומר, התם "וכתב לה"

אמר רחמנא, בעינן פתיבה לשמה. הכא נמי "ועשה
לה", מאי "עשייה"? מחיכה: אינה מספקת לשתות
עד שפניה כו': מני ר' שמעון היא, דאמר: מקריב את

מנחתה ואחר כך משקה. דפמה דלא קרבה מנחתה
לא בדיק לה מאי, דכתיב: "מנחת זרונה מזכרת עון",
אימא סיפא, יש לה וכות היתה תולה לה, אתאן
לרבנן, דאי ר' שמעון, האמר אין וכות תולה במים

הפריים! אומר רב חסדא: הא מני ר' עקיבא היא,
דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ובכות
סבר לה פרבנן: והם, אומרים הוציאוהו וכו': מאי

טעמא? דילמא מתה, למימרא דמת אסור במחנה
לויה? והתנאי ממה מת מותר ליפנס למחנה לויה. ולא
ממה מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו, שנאמר:
"ונקה משה את עצמות יוסף עמו" עמו במחיצתו.

אמר אביו: שפא תפרוס גדה. למימרא דבעיתותא
מרפאי? אין, דכתיב: "ותתחלחל המלכה מאר" ואמר
רב: שפירסה גדה. והא אגן הגן חרדה מסלקת דמים?
פחדא צמית, בעיתותא מרפאי: יש לה וכות היתה

וכו': מני מתניתין? לא אפא יוסי בן חנן, ולא ר'
אלעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא ר' ישמעאל.
דתנאי אם יש לה וכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
הפרת העובר, דברי אפא יוסי בן חנן. ר' אלעזר בן
יצחק איש כפר דרום אומר: תשעה חדשים שנאמר:

"ונקתה ונזרעה ורע" וזהו הווא אומר "ורע ועברנו
וספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדבר,
זכר לדבר דכתיב "להן מלכא מלכי ישפר עליו ותטוד בצדקה פרק ועויתך במחן ענין

תוספות

1 הוין מפרשת סוטה. ואפי' בס'ת משמו. של ר"מ: בשמקדש. של כל סוטה וסוטה: מאי
2 בינייהו. כלומר במאי קמפילגי באיקה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה,
3 לת"ק מחקינן, לר' יעקב כל מחקינן. פי הני תנאי. דאילפוג נמי בכתובה לשמה: דאנתיק.
4 מכל גזטין לשמה של זו: אפר רב נחמן וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לא פי הני תנאי,
5 ופריך לאידך גיסא, ואית ליה נמי דרב פפא.

6 וה"ק איכא למיפריך להאי גיסא ואיכא למיפריך
7 להאי גיסא: פתב. לה גט לגרש את אשתו ונמלך
8 מלגרשה: בן עירי. ששמו כשמו והוא מאותה
9 העדה: שמי בשמך וכו'. ובני עירי אחת אנתנו ונט
10 זה ראוי לי. תהוה לי ואגרש בו את אשתי: פסול
11 לזה לגרש בו. ודרשין לה לשמה. וכתיב וכתב
12 לה ספר ברייתא. והכא נמי כתיב ונעשה לה
13 הפתח: מני. הא דקתני דכין ששתתה נבדקה,
14 ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה,
15 דאי לא אקרבה ברישא לא הוה מיבדקה עד
16 שתקריב מנחתה דכתיב מזכרת עון: הא אפר אין

17 וכות תולה. במתני' (לקמן ד' כג): ר"ע היא. דאמר
18 לעיל (י"ט) משקרב הקמץ אינה יכולה לחזור
19 בה, אלמא מקריב לה קדם שתשתה: כשתה
20 לזיה. ברה הבית. דהא עזרת גזים וגם שער
21 נקודו לא נתקדשו בקדשת עזרה, והני תן כפאר
22 הר הבית: עמו במחיצתו. ובמדרך נמי הוי ג'
23 מתנות. לפנים הן הקלעים מתנה שבויה, והלויים
24 יתנו סביב למשכן העדות (מגיל' ט) זה מתנה
25 לזיה, והדגלים ג' פרוקטא זה מתנה ישראל,
26 ומשה הוה לוי וקאמר עמו: שפא תפרוס גדה.

27 אגב ביעיתותא דמים המרים. והנהיה הוה והנהיה
28 ובעל קרי אסורים במחנה לזיה כדלפנין
29 בפסוקים בפרק אלו דברים (ו' סו). פחדא צמית
30 דאגה שאינה באה פתאום אלא דאגתא שמא
31 יבואו אויבים להרבה צומת את המקור
32 מלהוציא דם ואפי' בשעת וסתה. וההיא דגדה
33 אדאגה איתקרא דקתני הגיע שעת וסתה ולא
34 דקרה טמאה מפני שארז בומנו בא. ר"מ אומר

35 אם היתה מבחבת והגיע שעת וסתה ולא דקרה
36 טהורה, אם דקרה אחר כי ומצאתה טהורה,
37 ולא אמר ארז בומנו בא. שחודה מסלקת את
38 הדמים: בעיתותא. הבאם פתאום מן זון שלא
39 היתה חרדה עד כשכשו ופתאום היא מרגשת
40 בעצמה: וכן באסתר שקאת לה וסתה מרדכי
41 פתאום: מרפאי. הדמים, פותח את המקור: מני
42 פתני. דקתני יש וכות תולה ג' שנים: כדי הפרת
43 העקר. דדריש ונקתה ע"י וכות כדי ונזרעה ורע,
44 כשיעור שיעקר נכר במעברת: הראוי לספר.

45 לחיות ולבא ליד ספור שבוה של מקום: ואע"פ
46 שאין ראיה. נמורה לדבר דכות תולה י"ב חדש,
47 זכר לדבר. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה: לזמן
48 פלגא מלכי ישפר עליו וכו'. דנאלא אמר
49 לנכונדנצ' כשפתי לו החילום שיהא נטרד מן
50 האגשים ולחיות עם בהמה וחה, לזמן מלכא -

51 אגמם המלך. מלכי ישפר עליו - עצתי תיטב
52 בעיניך ולהאמין לעצתי: והפך בצדקה פירק.
53 תסאר ע"י צדקה פדה: ועויתך במחן. ועויתך
54 פתינת העניים.

הו
מנחה אלו דברים (ו' סו). פחדא צמית
דאגה שאינה באה פתאום אלא דאגתא שמא
יבואו אויבים להרבה צומת את המקור
מלהוציא דם ואפי' בשעת וסתה. וההיא דגדה
אדאגה איתקרא דקתני הגיע שעת וסתה ולא
דקרה טמאה מפני שארז בומנו בא. ר"מ אומר
אם היתה מבחבת והגיע שעת וסתה ולא דקרה
טהורה, אם דקרה אחר כי ומצאתה טהורה,
ולא אמר ארז בומנו בא. שחודה מסלקת את
הדמים: בעיתותא. הבאם פתאום מן זון שלא
היתה חרדה עד כשכשו ופתאום היא מרגשת
בעצמה: וכן באסתר שקאת לה וסתה מרדכי
פתאום: מרפאי. הדמים, פותח את המקור: מני
פתני. דקתני יש וכות תולה ג' שנים: כדי הפרת
העקר. דדריש ונקתה ע"י וכות כדי ונזרעה ורע,
כשיעור שיעקר נכר במעברת: הראוי לספר.

לחיות ולבא ליד ספור שבוה של מקום: ואע"פ
שאיין ראיה. נמורה לדבר דכות תולה י"ב חדש,
זכר לדבר. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה: לזמן
פלגא מלכי ישפר עליו וכו'. דנאלא אמר
לנכונדנצ' כשפתי לו החילום שיהא נטרד מן
האגשים ולחיות עם בהמה וחה, לזמן מלכא -
אגמם המלך. מלכי ישפר עליו - עצתי תיטב
בעיניך ולהאמין לעצתי: והפך בצדקה פירק.

תסאר ע"י צדקה פדה: ועויתך במחן. ועויתך
פתינת העניים.
הו

מנחה אלו דברים (ו' סו). פחדא צמית
דאגה שאינה באה פתאום אלא דאגתא שמא
יבואו אויבים להרבה צומת את המקור
מלהוציא דם ואפי' בשעת וסתה. וההיא דגדה
אדאגה איתקרא דקתני הגיע שעת וסתה ולא
דקרה טמאה מפני שארז בומנו בא. ר"מ אומר
אם היתה מבחבת והגיע שעת וסתה ולא דקרה
טהורה, אם דקרה אחר כי ומצאתה טהורה,
ולא אמר ארז בומנו בא. שחודה מסלקת את
הדמים: בעיתותא. הבאם פתאום מן זון שלא
היתה חרדה עד כשכשו ופתאום היא מרגשת
בעצמה: וכן באסתר שקאת לה וסתה מרדכי
פתאום: מרפאי. הדמים, פותח את המקור: מני
פתני. דקתני יש וכות תולה ג' שנים: כדי הפרת
העקר. דדריש ונקתה ע"י וכות כדי ונזרעה ורע,
כשיעור שיעקר נכר במעברת: הראוי לספר.

לחיות ולבא ליד ספור שבוה של מקום: ואע"פ
שאיין ראיה. נמורה לדבר דכות תולה י"ב חדש,
זכר לדבר. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה: לזמן
פלגא מלכי ישפר עליו וכו'. דנאלא אמר
לנכונדנצ' כשפתי לו החילום שיהא נטרד מן
האגשים ולחיות עם בהמה וחה, לזמן מלכא -
אגמם המלך. מלכי ישפר עליו - עצתי תיטב
בעיניך ולהאמין לעצתי: והפך בצדקה פירק.
תסאר ע"י צדקה פדה: ועויתך במחן. ועויתך
פתינת העניים.
הו

ובמה אלא מנחת זכרון יש לה וכות מזכרת עון אין לה וכות:

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לשמה. מתרצת הגמרא, אמרי, התם - גבי גט [וְכַתְּבָהּ לְה' אָמַר
 54 רְחֵמֵנָּא, כיון שהזכירה התורה כתיבה עֲצֵינָן פְּתִיבָה לְשִׁמְהָ.
 55 שואלת הגמרא, הֲכָא נִמְיָ כְּתוּב [וְעֵשָׂה לְה'] ומדוע לא נדרוש
 56 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מֵאֵי [עֵשָׂיָה] - מדי העשייה
 57 שאמרה התורה מְחִיקָה - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
 58 של הסוטה ולא שכתובת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 59 שנינו במשנה, אֵינָה מְסַפֶּקֶת לְשִׁתּוֹת עַד שִׁפְנֵיהָ [וְכוּ].
 60 מקשה הגמרא, מִנֵּי - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 61 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתית המים המרים, שמיד
 62 לאחר שתיתן פניה מוריקות. רַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא, דְּאָמַר מְקַרְיָב אֶת
 63 מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֶּף מְשֻׁקֶּה, דְּכִמְה דְּלֵא קְרַבְהָ מְנַחְתָּה - שכל זמן
 64 שלא קרבה המנחה לא כְּרַבְי לְהָ מֵאֵי - אין המים בודקים אותה,
 65 דְּכַרְיָב "מְנַחַת וְכַרְוֹן מְזַכְּרֵת עוֹן" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 66 נבדקים עוונותיה ונוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 67 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 68 מוריקות. אֵימָא סִיפָא, וְשׁ לְהָ וְכוּת הִיתָה תּוֹלָה לְהָ, אֲתָאן לְרַבִּין
 69 הרי שבאנו לשיטת החמנים, דְּאֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאָמַר אֵין וְכוּת תּוֹלָה
 70 בְּמֵימַי הַמְרִים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
 71 אָמַר רַב חֲסֵדָא, הָא - משנתנו מִנֵּי, רַבִּי עֲקִיבָא הוּא, דְּאָמַר,
 72 מְקַרְיָב אֶת מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֶּף מְשֻׁקֶּה, ולכן אומר התנא ששתיית
 73 המים בודקתה מיד, וְכוּכּוּת - אם תולה לה, סָבַר לְהָ כְּרַבְּנָן -
 74 שאומרים שהזכות תולה לה.
 75 שנינו במשנה, וְהֵם אוֹמְרִים הוֹצִיאָהּ וְכוּ' - לאחר ששותה הסוטה
 76 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
 77 והעומדים שם אומרים הוֹצִיאָהּ שְׁלֵא תִטְמֵא הָעוֹרָה.
 78 שואלת הגמרא, מֵאֵי מְעַמָּא מְבַקְּשִׁים להוציא אותה מהעורה,
 79 לכאורה הסיבה היא, דְּדִילְמָא מְתָה, לְמִימְרָא דְּמֵת אֲסוּר בְּמַחְנֵה
 80 לְוִיָּה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
 81 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 82 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לוי, וְהַתְּנָיָא, מְטָא מֵת מוֹרֵר
 83 לְיַבְנֵם לְמַחְנֵה לְוִיָּה, וְלֹא מְטָא מֵת בְּלִבְדָּ אֲמְרוּ, אֵלָא אֲפִילוּ מֵת
 84 עֲצָמוּ, שְׁנָאמְרֵי, "וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", וְעִמּוֹ
 85 משמע, בְּמַחְצֵיתָּ. ובמדובר היו ג' מחנות, לפני מן הקלעים, היה
 86 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 87 ישראל. ומכך שמשעה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 88 יוסף, יש ללמוד שהתם מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע
 89 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
 90 מתרצת הגמרא, אָמַר אַבְיָי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציא,ה
 91 אלא שְׁמָא תְּפָרוּס נְדָה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
 92 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
 93 במחנה לוי.ה
 94 שואלת הגמרא, לְמִימְרָא דְּבַעֲיָתוּתָא מְרַפְיָא - שהפחד מרפה את
 95 מקור דמיה וגורם לראיית דם. אומרת הגמרא, אֵין, דְּכַרְיָב
 96 וְתַתְּחַלְחַל הַמְלָכָה מְאֹד, וְאָמַר רַב מְהו לְשׁוֹן וְזַתְּחַלְחַל,
 97 שְׁפִירְסָה נְדָה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
 98 מקשה הגמרא, וְהָא אֵינָן תְּנָן, חֲרָדָה מְסַפֶּקֶת דְּמֵים - אישה הנתונה
 99 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פְּחָרָא צְמִית - דאגה
 100 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה. כגון אישה שרואגת מפני
 101 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 102 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
 103 בְּעֵתוּתָא מְרַפְיָא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 104 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיק לה המים,
 105 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים

1 חוץ מְפַרְשֵׁת סוּטָה בְּלִבְדָּ - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להיחמק, וקנקנתום מתיר
 3 רושם לאחר מתיקתו. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמַר מְשֻׁמוּ - של רבי מאיר, חוץ
 4 מְפַרְשֵׁת סוּטָה שֶׁל מְקַדְּשׁ - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 5 סוטה וסוטה.
 6 מבררת הגמרא, מֵאֵי בְּיַנְיָהוּ - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 7 המחלוקת בניהם. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, לְמַחֲזֵק לְהָ מִן הַתּוֹרָה אֵיכָא
 8 בְּיַנְיָהוּ - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
 11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להיחמק. וְהֵנִי תְּנָאֵי כִּי הֵנִי
 14 תְּנָאֵי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 16 אחרת. דְּתַנָּיָא, אֵין מְגִילָתָהּ - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 17 אינה כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוּטָה אַחֲרָה. רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָה
 18 אוֹמַר, מְגִילָתָהּ - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת
 19 בָּהּ סוּטָה אַחֲרָה - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבברייתא
 20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 21 להשקאת סוטה. דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר רבבי אחי
 22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
 23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 26 סוטה אחרת.
 27 אָמַר רַב פֶּפְסָא לדחות, דִּילְמָא לֹא הוּא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 28 לומר עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר תְּנָא קָמָא הָתֵם שלא ניתן להשתמש
 29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אֵלָא כִּינּוּ דְּאֵינְתִּיק
 30 לְשׁוּם רַחֵל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
 31 לשם רחל לא הִרְדָּא מִיַּנְתְּקָא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 32 שבעולם להיות מיוחדת לְשׁוּם לְאָה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
 33 אָבֵל תּוֹרָה - פרשת סוטה שבתורה, דְּסִתְמָא כְּתִיבָה שנכתבת
 34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו הֲכִי נִמְיָ דְּמַחְקִינָן
 35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
 36 אָמַר רַב נְחֵמָן בְּרַי יַצְחָק לדחות באופן אחר, דִּילְמָא לֹא הוּא - אין
 37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עַד כָּאֵן
 38 לֹא קָאָמַר רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָה הָתֵם - שניתן להשתמש במגילת
 39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אֵלָא בְּמַגִּילָה, לפי דְּאֵיכְתוּב
 40 לְשׁוּם אֵלוֹת עֲוֹלָם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אָבֵל תּוֹרָה
 41 דְּלַהֲתַלְמוּד כְּתִיבָה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה הֲכִי נִמְיָ
 42 דְּלֵא מְחִיקִין.
 43 מקשה הגמרא, וְרַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָה שאמר שניתן להשתמש
 44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לִית לְוִיָּה -
 45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לְגַרְשׁ
 46 בו אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלָךְ חוּר בו מהגירושין. אם מְצָאוּ בָּן עֵירוֹ, וְאָמַר
 47 לוֹ שְׁמִי שְׁמִיךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ - הרי שם העיר שלי
 48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
 50 ואגרש בו אני את אשתי. פְּסוּל לְגַרְשׁ בּוֹ, שצריך שתהא כתיבת
 51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 52 "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ודורשים 'לה', לשמה, אם כן,
 53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתיך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

44 הכיר את דרכו ונכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
 45 כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
 46 יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע
 47 להשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
 48 התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דָּבָר אַחַר
 49 דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
 50 עֲבִירָה מִכֶּבֶד מִצְוָה - מעשה עבירה מכבה את שכר המצוה שלא
 51 תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
 52 וְאִין עֲבִירָה מִכֶּבֶד תּוֹרָה - שכר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
 53 כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שְׁנַאמַר "מִים רַבִּים לֹא יִכְלֹוּ
 54 לִכְבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה" - 'מים רבים' הם משל לעבירות, והאהבה זו
 55 התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שכר התורה.
 56 מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגנות מכל היסורים כל
 57 כך, ואם כן קשה, לך איזו חזקת אמר התנא שהיא עומדת לה
 58 להיצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה
 59 בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם
 60 מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵף,
 61 לעולם זכות מצווה מגינה על הסוטה, וּמִצְוָה בְּעִידָנָא דְעָסִיק בָּהּ -
 62 בשעה שעוסק בה, מִגִּינָה עֲלֵיו מן היסורים וּמִצְוָה -
 63 ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא. בְּעִידָנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ -
 64 משנגמרה המצווה ואינו עוסק בה עוד, אֲנִינִי מִגִּינָה - מן היסורים
 65 אֲצִילִי לֹא מִצְוָה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצווה
 66 מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצווה עומדת לסוטה
 67 שלא יזקק היסורים. ומזה שאמר התנא בברייתא שהמצווה אינה מגינה
 68 אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
 69 תּוֹרָה בֵּין בְּעִידָנָא דְעָסִיק בָּהּ - בין בשעה שעוסק בה וּבֵין בְּעִידָנָא
 70 דְלֹא עָסִיק בָּהּ - ובין בשעה שאינו עוסק בה מִגִּינָה וּמִצְוָה -
 71 מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
 72 מקשה הגמרא, מִתְקִיף לָהּ רַבָּה, אֲלֵא מַעֲתָה - אם זכות תורה
 73 עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דוּאֲנִי
 74 וְאִחִיתוּפֵל שֶׁנֶּעֱשׂוּ רִשְׁעִים, מִי לֹא עָסְקִי בְּתוֹרָה, אִם כֵּן אֲמַאי לֹא
 75 הִגִּינָה עֲלֵיהֶוּ התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאו רשעים
 76 גמורים. אֲלֵא אָמַר רַבָּה חִלוּק אַחַר, תּוֹרָה בְּעִידָנָא דְעָסִיק בָּהּ -
 77 בשעה שעוסק בה מִגִּינָה וּמִצְוָה - מגינה עליו מיסורים ומצילה
 78 אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בְּעִידָנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ -
 79 ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אֲנִינִי מִגִּינָה אֲצִילִי לֹא מִצְוָה -
 80 מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
 81 כן מִצְוָה, בֵּין בְּעִידָנָא דְעָסִיק בָּהּ בְּעִידָנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ, אֲנִינִי
 82 מִגִּינָה מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצווה מגינה
 83 על הסוטה, אך אֲצִילִי לֹא מִצְוָה - אינה מצילתו מן החטא. ובה
 84 מובן מדוע שלט יצר הרע על דוגא ואחיתופל לעשותם רשעים.
 85 רַבִּינָא אָמַר - מיישב באופן אחר, לְעוֹלָם הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 86 היא זכות תורה. וְרַבָּה מַרְתָּה - ומה שהקשית שהרי היא אינה
 87 מִצְוָה וְעוֹשֶׂה. נְהִי דְפִקְדִי לֹא מִפְקִידָא - אמנם היא עצמה אינה
 88 מצווה ללמוד תורה, אך בְּאִנְיָא דְמִפְקִידָא וּמִתְנַיִן בְּנִיחֵהוּ - בשכר
 89 שטרחות להביא את בנייהן לבית הספר לקרא ולשנות משנה,
 90 וְנִפְתְּרוּ לְהוּ לְנִבְרִיחֵהוּ - וממתנות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת
 91 ללמוד תורה עַד דְאִתּוּ מִבֵּי מְדֻרְשָׁא - עד שחוזרים מבית המדרש,
 92 מִי לֹא פִלְגָנוּ בְּתִיחֵהוּ - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
 93 התורה שלהם, שהוא שכר של מצווה ועושה.
 94 הגמרא חוזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, וּמַאי הַנְּמַשֵּׁל
 95 להגיע לפרשת דְרָכִים שהזכיר התנא. ומשיבה, אָמַר רַבִּי הִקְדָּא,
 96 זֶה תְּלַמֵּיד חֲכָם יוֹם מִיתָה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא

1 הוּ (תְּהוּ) [תְּהוּ] אֲרַבָּה לְשִׁלּוּתָהּ - ועל ידי הצדקה, ידא אורך
 2 זמן לשלומך, שלא תמחר לפקוד אותך הרעה. וּבְתִיב, "בְּלֹא מִטָּא
 3 עַל נְבוֹכַדְנֶצַּר מִלְכָּא" לבסוף הגיעו כל הפורענויות על נבוכדנצר,
 4 וּבְתִיב "לְקַצַּת יְרֵחוֹ תְּרֵי עֶשְׂרִי" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
 5 שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתנו
 6 שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לְעוֹלָם הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 7 משנתנו סובר כשיטת רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
 8 וְאִשְׁכַּח קָרָא - ומצא מקרא כתוב דְאָמַר וְתַנִּי - שהקב"ה מאריך
 9 אפו עד ג' פעמים, דְבְתִיב "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אָדָם" -
 10 הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
 11 עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
 12 שואלת הגמרא, וּמַאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אָף עַל פִּי שְׁאִין
 13 רֵאִיָּה לְדָבָר וְכֵן לְדָבָר, מדוע אין זו ראייה גמורה. ומישבת, דְלִמָּא
 14 שְׂאִין עוֹבְרֵי בּוֹכְבִים כְּגוֹן נְבוֹכַדְנֶצַּר וְאָדָם דְלֹא מִפְקִידֵי דִינָא
 15 עֲלֵיהֶוּ - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
 16 אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממחר לפרוע מהם
 17 בעולם הזה.
 18 שנינו במשנה, וְיֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה ג' שָׁנִים כּו'.
 19 שואלת הגמרא, זְכוּת דְמַאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
 20 מייקים לה. אִילִימָא זְכוּת דְתוֹרָה - שהיתה עוסקת בתורה. הָא
 21 אִינָה מִצְוָה וְעוֹשֶׂה הִיא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, ובין
 22 שאינה מצווה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
 23 לה שהמים לא יזיקוה. אֲלֵא נִאמַר שהכוונה היא, לְזְכוּת דְמִצְוָה
 24 שעשתה, גם על כך קשה, וכי זְכוּת דְמִצְוָה מִי מִגִּינָה בּוֹרֵי הָא
 25 - האם יש בבודה להגין כל כך מן הפורענות וְהַתְנַיָּא, אִתּוּ זֶה דְרִישׁ
 26 רַבִּי מִנְחֵם בֶּר יוֹסֵף, נִאמַר "כִּי נָר מִצְוָה וְתוֹרָה אִוֵּר", תֵּלָה -
 27 המשיל הכתוב את המצווה בנר, וְאִתּוּ הַתּוֹרָה כְּאוֹר, אִתּוּ הַמִּצְוָה
 28 המשיל בנר, לומר לך מה נָר אִינָה מִגִּינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה -
 29 להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אָף מִצְוָה אִינָה
 30 מִגִּינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה - ממקצת פורענויות, וְאִתּוּ הַתּוֹרָה הַמְשִׁיל
 31 כְּאוֹר - לומר לך מה אור היום מִגִּינָה לְעוֹלָם - מכל הפעמים
 32 הבאים לו בעולם, אָף תּוֹרָה מִגִּינָה לְעוֹלָם - שמצילה אותו מן
 33 החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. וְאָמַר - הפסוק שאחריו
 34 המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בְּהַתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ
 35 ובשכרך תשמור עלך והקיצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
 36 הכתוב, "בְּהַתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ" - זה העולם הזה - שהתורה
 37 תנחה ותגן בעולם הזה מכל צרות. "בְּשִׁכְכְךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ" זו
 38 מִיתָה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, וְהַקְּיָצוּת
 39 היא תְּשִׁיחָה לְעֵתִיד לְבָא - לאחר המיתה תליץ התורה בערך
 40 להגן מפני יסורי הגיהנם. מִשָּׁל לְאָדָם, שְׁהִיה מְחַלֵּף בְּאִשׁוֹן לִילָה
 41 וְאִפְיָלָה וּמִתְיָרָא מִג' דברים, א. מן הַקְּיָצִים וּמִן הַפְּחָתִים -
 42 גומות ומן הַפְּרָקְנִים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
 43 וּמִחֵה רַעָה וּמִן הַלִּיסָמִים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
 44 לילה, ג. וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוּ דְרָךְ מְחַלֵּף - מחמת שאינו בקי מספיק
 45 בשבילי הדרכים. נִדְמָנָה לוּ אֲבוּקָה שֶׁל אוֹר, כִּיֹּן שְׁמֵאִירָה לוּ
 46 את הדרך העומדת לפניו, נִיצֵל מִן הַקְּיָצִים וּמִן הַפְּחָתִים וּמִן
 47 הַפְּרָקְנִים שהם הסכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כ. מי
 48 שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורענויות. אולם וְעִדִּין וְעִדִּין
 49 מִחֵה רַעָה וּמִן הַלִּיסָמִים שדרכן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
 50 וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוּ דְרָךְ מְחַלֵּף. בֵּין שְׁעָלָה עוֹמֵד הַשְּׁחַר, נִיצֵל
 51 מִחֵה רַעָה וּמִן הַלִּיסָמִים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
 52 החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, וְעִדִּין
 53 אִינוּ יוֹדַע בְּאִיזוּ דְרָךְ מְחַלֵּף, עד שהגיע לפרשת דְרָכִים ושם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רשי"ו

תוספות

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה ג' אונני מנגא אצולי לא מצלא.
 ותימה מאי האי דקתינו בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא
 לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן
 הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
 הפורענות מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא
 מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה.
 זה תלמיד חכם דרסקא ליה שמעתתא אליבא
 דהלכתא. תימה ודיאך ניצול מכולן ודלא
 לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
 וי"ל סתם תלמיד חכם תורתא ואומנו וטוסק בה
 ומתהדר כל שעה ואינו הולך ד' גמולות בלא תורה:
 והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
 הוא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
 מצוה אגוני מנגא מן הפורענות אפילו בעידנא
 דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהיין
 מן הדסורין קאמור אלא מליטול שכר לעתיד לבא
 כמו שפרש"י:

הן תמי ארכא לשלוחך. ואן תהא אורך זמן לשלוחך שלא יבאו עליך הפורענות. וכן
 עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות
 ומפרנסים, ואף דניאל בשהשיאו עצה זו לךך הפכו. שראה את ישראל בגולה מחזרין על
 הפתחים: וכתבי בלא מנא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר. לקצת ירחין תרי עשר.
 אלקא תלה לו תוכות ריב חדש: לעולם. מתני

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא
 דאמר ותי. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
 כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים, הלך
 הוה להו ג' שנים: ולא מפקיד דינא עליהו. אין
 ממהרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם
 בעולם הזה, אבל מישאל ממהרין לפרע
 בעה"ז ומדקדיקין אתרייהו: וכות דאמי. מגינה כל
 קרי: וכות דתורה. שהקב"ה עוסקת בתורה: הא לא
 מפקדי. דכתבי ולמדתם אותם את בניכם וקדיס
 (ו) ולא את בניתיכם, וכיון דאינה מצוה אין
 שברה גדול ומצוה ועושה: היא תשיח. תלך
 בעדך את וכותך: פתחים. גמול: נזיפתה לו
 אבוקה של אור. כך זכה לקים מצוה נצל
 ממקצת פורענות: ועדין מתירא מחיה רעה זמן
 הלכסיס. שרדן לילך בלילה פן יפגע בו.
 דכתבי השת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל החי
 יער (פסליס קרי הגיע עמוד השחר, ואף כאן זכה
 לתורה נצל מן החטא ומן הדסורין: ועדין אינו
 יודע בו. שמא יכפו יצרו לבטל וישיב עליו
 יצהיר ופורענות: הגיע לפרשת דרכים. וסם
 הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
 פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן, והכי
 מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שכר מצוה
 ואין עבירה מכבה. שכר מן שעסק בתורה קום
 לכו, אלא מצוה לא מנגא בלי האי: לכבות את
 האהבה. זו תורה דכתבי (וי ס) הדיבא אל בית
 היין ודגלו עלי אהבה. יין סוד: אמר רב יוסף.
 לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה
 מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא
 יתקפני יצהיר קאמר: טוהב בעידנא דעסיק בה.
 ותינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא
 מיצהיר שלא יכשילו לחטא: בעידנא דלא
 עסיק בה. משנמגר המצוה ואינו עוסק בה אגוני
 מנגא מן הפורענות. אצולי לא מצלא. ודקתני
 בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהיין מן
 היסורין קאמר, אלא מליטול שכר לעתיד: אפאי
 לא תנן עליהו, מיצר הרע שהחטיא ונעשאם
 רשעים מגמורם, כלומר אמאי לא תביצלו מן
 העבירות: לעולם וכות דתורה. ולא שעוסקת
 בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו
 דפקראין ופתיאין. שטורחות על בנייהן להביאן
 לבית הספר לקראו מקרא ולשנות משנה: ונפרן
 לבערייהו. וממתנות להעליהן שיוצאי ליער
 אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מיד
 מדמיה להגיע לפרשת דרכים, והא אבוקה היינו
 מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת
 דרכים מאי היא: ויום המיתה, והוא תלמיד חכם

המצוה בנר, ואת התורה באור. את המצוה בנר לומר לך: מה נר אינה מגינה אלא לפי
 שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגיין
 לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלכך תנחה אתך" וגו' "בהתהלכך תנחה אתך"
 זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליך" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל
 לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחחים ומן הפרקנים
 ומתנה רעה ומן הלכסיס ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נזיפתה לו אבוקה של אור ניצל מן
 הקוצים ומן הפחחים ומן הפרקנים, ועדין מתירא מחיה רעה ומן הלכסיס, ואינו יודע באיזה
 דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר ניצל מכלם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
 דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים ניצל מכלם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
 מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,
 בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא.
 תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא:
 אלא מעתה, דואג ואחיותפל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עליהו? אלא אמר
 רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי
 לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי
 לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא
 מפקדי, באגרא דמקרין ומתניין בנייהו ונפרן להו לגברייהו עד דאתו מפי מדרשא, מי לא
 פלגאן בהדייהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם יום מיתה רב נהמן
 בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה
 שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר
 רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשיה דואג ואחיותפל
 הכי, לא רדפו בחר דוד, דכתבי: לאמר אלהים עזבו וגו'. מאי דרשי? "לא יראה כד ערות
 דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי" בוז יבאזו לו?"
 אמר עולא: לא בשמעון אחי עוריה ולא פר' יוחנן דבי נשיאה אלא פהלל ושבגא. דכי
 אתא רב דימי אמר: הלל ושבגא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שבגא עבד עיסקא. לסוף,
 אמר ליה: תא נערוב ולפלוג, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

ביום מותו, ודע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה: ויראת חטא. זכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלן, שהתורה מלמדנו דברי מצוה ודברי אסור וממה שהוא צריך לפרוש,
 ויראת חטא מונעו מלקרוא אתרי יצא: דסלקא ליה שמעתתא אלא דהלכתא. ותיק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בו, זכה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא. ועדין אינו יודע באיזה
 דרך מהלך, אם יבא שסייעתו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה ובמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר זכה לכן נצל מכלם: לאמר אלהים עזבו, כהו אומרים
 עליהם עזבו, שבה על אשת איש ואין אנו נענשין עליה. רדפו ותפסוהו כי אין מציל, אין לו זכות שיצילנו. שהעברה בכתה וכוותיה: לא יראה קדי, עברה, ואם קרא ושם מאחריה:
 שמעון אחי עוריה. תנא הוא במשנה קמיתא דובחיים. ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיחלוק בזכות למודו של שמעון. לךך הוא נקרא על שם עוריה אחיו. וכן
 ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש במס' יומא (נף לט):

אמר
 למה
 מהדורה להדפסה ושימוש אישי בלבד

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד ב

רש"י

תוספות

בן עזאי אומר חייב אדם וכו' ירושלמי דבן עזאי דלא כר"א בן עזריה דדריש (מנחה ק"ג ג.)
הקה את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שירעו לקיים מצוה ולא משום שירעו שזכות תולה: מטרונה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל הן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

אשה חכמה אלא בפלך אמר לי הורקטס בנו
בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבדת
ממני ג' מאות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרפו
ד"ת ולא ימסרו דבורי תורה לנשים:
רוצה אשה בקב ופרישתו פריח רוצה אשה
שיחא בעלה חמור והיא מצוי אצל
בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
חטים בלבד ולא היא גמל שהולך בדרך רחוקה
ואינו נוטן לה עונה אלא אחת לשלישי יום
ואע"פ שמביא לה לשכור ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם רב האי המשנה אשתו ע"י
שליש א"ל פירות לה מקביום חישין מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מסות ק"ז טז):
ועונתה מצוי לה ואילו הגורד על אשתו (ס"ג טז)
מוסיפין על כתובתה ג' דינרים בשבת ושער בינוני
הוא ד' סאין בסלע וסלע ד' דינרים נמצאת סאה
בדיר ג' סאין בג' דינרים שחן י"ח קבין הרי
שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתיפלות ועמו שני קביום מ"ח קביום שיפרשו
ממנה דקביום אחד מט' ב"ח קבין:
היבי דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאלוץ תפילין
אצילנו עד כשואו חולץ תפילין הוציא זה את
נפשו: **זה** תנותן דינר לעני להשלים לו מאתים
זה. הא דרבי אבדו והא דרבי יוחנן ומריח מונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרס
התם חד תלמיד מדר' בון הוה לו מאתים וזו חסר
דינר והוה רבי יליף למנכי עמית חד תלת שנים
מעשר מסכני חד זמן עבדן ביה תלמידיו עין
בישא ומלוון ליה אתא בעי מוכי עמיה הך דהוה
ליף א"ל רבי אית לי שיערא אמר לה מכת
פרושים נגעו ביה רמז לתלמידיו ואעלונה
לקפילין וחסרונה חד קרט חכה עמיה הך דהוה

למדה תפלות ס"ה וכי תורה תפלות קרא לה: כאלו. שמתוכה היא מבינה ערמומית
ועושה דבריה בהצנע: הנהגה. תורה שמעמיד עצמו ערום עליה. שפירש מקל עסקים
ונעשה עליה עני וחסר כל ול"א שמשמיד עצמו ערום עליה גרסי' שמערים שיתקיים
תורתו לקבוץ ע' דל וללמוד מקל אדם: מאן המצא. מן העשוי כפאן: רוצה אשה בקב
ותפלות. הפצה לזון במזונות מועטין ויהא
תפלותה מצוי לה בתשמיש. מט' קבין ופרישות
לפרוש מן התפלות, לפיכך אין טוב שתלמוד
תורה: שפסעים דקרו לדיין. דמשנזקעו בלב
הדיין שעבר וזכיתו לדבריו זה של קשי ללסקו.
והרי ערמותו. ורשע הוא שעובר על לא תא
שמע שזא (מטו טז) להשלים פאתים זו. ומעתה
לא יטול לקטן ויש לו קרובים שישלוח: בנכסים
מועטין. דתנן (נ"ב דף ק"ט) מי שמת והניח בנים
ובנות. בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו והבנות
יונו. נכסים מועטין הבנות יזונו והגנים ישאלו
על הפתחים: שפקדו ופקדו. קדם שקבאו הבנות
לב"ד ותעמידום ב"ד לנכסים שחוקת בנות:
המכריע אחרים באורחותיהן. ראו ונעשו כמותי
ולכו בדרך. לא נתפון זה אלא להראות עצמו
כחסיד בעיני הקריות, ואין טובו כבוד. אלא
שלא יתקדו אחריו לבדוק בתעבותיה:
שקרא

היה אומר: חסיד שוטה כו': היכי דמי חסיד שוטה?
ואמר: לאו אורח ארעא לאיסתפולי בה ואצולה. היכי דמי רשע ערום?
זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים זה. דתנן מי שיש לו מאתים זה
ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אלף נותנין לו פאתת הרי זה יטול. ר'
אסי אמר ר' יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין. אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן:
יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אמר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים פרךן שמעון בן גמליאל. דתניא 'נכסי דך, ואחרך, לפלוני', וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד התלפוחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין
לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר חמא אמר רב שישת: זה המכריע אחרים
באורחותיהן. ר' יריקא אמר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אמר: זה
שקרא

ליף שניו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים זה והוא נשוא ונותן בהו ה"ז לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הדין אמר המשין דעבדן טבין מן מאתן דלא עבדן. **יתומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מון הבנות אמרינן מה שמכרו מכרו אבל לענין מון האשה כיון דמשועבד לה בעל למונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (מסות ק"ג). יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבד לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דההוה ב' בחי בעל אבל מונות בכל יום עריכה למונות ולא דמו מונות אשה למדור הוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבד למונות
ואמר' בפ' מציאת האשה (ס"ג טז) בין מכרו בין שמכנו אין מוציאין למונות היא דנקט בנכסים מועטין ארחא דמילתא נקט דלא מוכי אינש בנכסים משום הפסד מונות חיבא דאיכא בנכסים
מרובים רבי פי' בתוספתו דר' יוחנן פליג אההיא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ס"ג טז דף ק"ט). אמר רבי יוחנן בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (דף ק"ה) ובפרק מי שמת (נ"ב ק"ט) אמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחקה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאליבא דרבנן: **אבי** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרש"ב. רש"ב פ' ביבש נוהלין (נ"ב דף ק"ה) משום דגרם לעבור על דברי הנותן וערום דאדנו מעשיו והרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר אסוריה שהרי השליטו הנותן בנותן לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שדהי נשוי (מסות ק"ג) דאמר אבי נכסי לך ואחרך לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוה ואין לאחרך במקום בעל כלום ומי אמר אבי הכי והאמר אבי איהו רשע
ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא נסת קאמר אלמא מדומי מוכר עצמו למשיא מיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע
כדקתני התם אין לו לראשון אלא אכילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אבי זה המשיא עצה וכו' כרש"ב ג' מכלל דאבי ס"ל כרש"ב ג' חכי אמר אבי נמי בהדיא בפרק מי שדהי נשוי
(נ"ג טז) בעל לוקח הוה ואין לאחרך במקום לוקח כלום וביש נוהלין (נ"ב דף ק"ה) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יט"ז דף ק"ה) אמר אבי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"ג דפירות ידידה הוה הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחרך ס"ל לאביי דקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתיצנין אליביה אחרך שאני ופי' רש"ב דאחרך משמע גוף ופירות נתן לראשון והוא בהדיא פי' אחרך ירש פלוני ואף הוא פסק שם כרש"ב ח"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי כדפסקי' בפרק החולץ (ימנות ק"ז) הבה אחרך שאני וכו' עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ל פרק החולץ ובהא דאחרך קיימא לן כרש"ב דפסקי' הלכתא
לקמה ולא פליג ר"ל ומדאינן נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אבי איהו רשע וכו' ולקמן נמי היא אתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איהו אקניה לבנו קטן
כרש"ב ג' ער אפילו רש"ב לא קאמר מותח שמעינן דהלכה כרש"ב הלכך בעינן לפרושי' דרש"ב ס"ל כ"ל דלאו כקנין הגוף דמי והכא היינו טעמא דאחרך שאני ולא תקשה הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיב נמי ההיא דאלו הן השורפין (פסחים ק"ז ע"ג) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו ובגרת יש לומר דעני ורשע לא קא

חשיב

רבי

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

41 זכותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
 42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
 43 תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
 44 בא לדון איתו.
 45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
 46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים וזו
 47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יאול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
 48 היה לו מאתים חסר דינך, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלה נותנין
 49 לו באתת, אם כולם נחוצים לו, הרי זה יאול, והרי הוא רשע ערום
 50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
 51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
 52 רבי אפי אמר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למכור
 53 בנכסים מועטין - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
 54 יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבררו או עד
 55 שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
 56 הבנים והבנות כאחד עד שיתבררו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
 57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
 58 ניונות מהן עד שיתבררו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
 59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
 60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
 61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנץ שמהכירה
 62 מועילה, דאמר רבי אפי אמר רבי יוחנן, יתומים שנקרמו ומכרו
 63 בנכסים מועטין - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
 64 בחוקתן, מה שמכרו מכרו.
 65 אפי אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן
 66 שמעון בן נמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
 67 ואחר כך לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
 68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
 69 הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
 70 שמעון בן נמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
 71 שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
 72 מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
 73 למוכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
 74 לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
 75 רב יוסף בר המא אומר בשם רב נשית, רשע ערום, זה המכריע
 76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
 77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
 78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
 79 רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
 80 לאחרים. עולא אומר, זה

1 שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי
 2 אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
 3 שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
 4 שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
 5 דברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
 6 אימא, באילו למדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
 7 שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
 8 ערמומית ולעשות דבריה בהצנע.
 9 אמר רבי אבהו מאי מעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
 10 לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי
 11 ערמה", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - פיון
 12 שנקנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נקנסה עמו ערמומית.
 13 והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
 14 זנות בהצנע
 15 שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
 16 תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
 17 ממנו. משיבה הגמרא, מיפע ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא. דאמר
 18 רבי יוסי ברבי חנינא, אין דברי תורה מתקנימין אלא במי
 19 שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
 20 ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
 21 שנאמר "אני חכמה שכנתי ערמה".
 22 אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקנימין אלא במי שמישים עצמו
 23 במי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
 24 שנאמר "והחכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמישים
 25 עצמו כ'אין' - כלום.
 26 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
 27 בקין ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
 28 של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
 29 ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושידה
 30 בעלה מצוי לה, מתשעת בקין ופרישות - מליון במזונות מרובים
 31 ובשפע גשמי, ולא יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
 32 של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
 33 הוא היה אומר חסיד שומע רשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
 34 דמי חסיד שומע. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא
 35 בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
 36 לאיתבוליה בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
 37 אותה.
 38 שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אמר רבי
 39 יוחנן, זה המטעים דבריו לדין - משמיע לדין את הסיבות שיש
 40 לצדד לזכותו קודם שיקרא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד ב

12 תולה לה כדי זמן פקידת זרע הראוי לספר - היינו, הראוי להיות
 13 ולבא לידי סיפור שבונו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
 14 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין
 15 ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, ובר דלדבר יש,
 16 דבתניב לאחר שפטר דינאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
 17 אדם והיא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
 18 אומנם ארוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
 19 מקום מלכי ישפר עלך - תיטב עצתי בעינך, (ותחיד) (ותחידא)
 20 בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמש על ידי
 21 שתיתן צדקה, וצויתך במתן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
 2 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
 3 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
 4 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
 5 מני מתניתין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
 6 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי
 7 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
 8 הברת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
 9 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
 10 אם יש לה זכות תולה לה ט' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
 11 ונדרעה ורע" ולהלן הוא אומר "ויעבדנו יספר", מכאן שהזכות

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 שמבלים את העולם בהוראת טעות. שכיון שאינם יודעים טעמי
55 המשנה, אינם יורדים לעומק הדין לדמות את המקרה שבא לפניהם
56 לדין הדומה, ומתוך כך טועים בדין.
57 תניא נמי הכי, אמר רבי יהושע, וכי אלו ששונים משניות מבלי
58 עולם הן, והלא מיישבי עולם הן, שנאמר "הליכות עולם לו" -
59 מי ששונה הלכות, לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן.
60 הכוונה היא, לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן.
61 שנינו במשנה, אשה פרושה וכו', תנו רבנן, בתולה צלוינית -
62 בעלת תפילה, ואלמנה שוכבת - שנוהגת לבקר שכנותיה תמיד,
63 וקמן שלא פלו לו תדשו - יבואר בהמשך, הרי אלו מבלי עולם
64 - גורמים רעה וחורבן לעולם, שמתוך שנוהגות צדקות יתירה שאינה
65 מצויה אצל נשים, ודאי באות לחפות על רשות שיש בהם.
66 שואלת הגמרא, איני וכי אלמנה הנהגת לבקר שכנותיה ממבלי
67 עולם היא, והאמר רבי יוחנן, למדנו ראתתא מאי מבתולה, וקיבול
68 שבר - שיטרח אדם כדי לקיים מצוה, שמתוך כך יקבל עליה יותר
69 שבר מאלמנה - שהייתה טורחת בקיום המצוות יותר בכדי הצורך
70 כדי לקבל עליהם שכר. ומפרשת הגמרא כוונתו, וראתתא
71 מבתולה - דרבי יוחנן שמעיה להחייא בתולה - שמע את אותה
72 בתולה, דנפלה אפשה והתפללה וקאמרה, רבוננו של עולם, בראת
73 גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים - לנחול גן עדן ובראת
74 רשעים - שדרכם לגיהנם, הרי רצון מלפניך שלא יבשלו בי בני
75 אדם להפסיד על ידי חלקם בגן עדן ולרשת גיהנם. הגמרא ממשיכה
76 בביאור דברי רבי יוחנן, איך למד קיבול שבר מאלמנה. דהחייא
77 אלמנה דתוואי בי כנישתא בשיבכותה - שהיה בית כנסת
78 בשכונתה, ובכל זאת פל יומא תות אתיא ומצלה בי מדרשיה -
79 הייתה הולכת ומתפללת בבית מדרשו דרבי יוחנן שהיה מרוחק
80 מביתה. אמר לה רבי יוחנן, פתי, לא בית הכנסת בשיבכותך
81 ומדוע טורחת את הלגיע לבית מדרשי המרוחק מבתך. אמרה ליה,
82 רבי, ולא שבר פסיעות יש לי על שמגיעה אני עד לבית מדרשך
83 המרוחק יותר. אם כן מה שונה אלמנה הנהגת במנהג צידקות יתירה
84 זו, שהולכת לבקר שכנותיה תמיד ממנהג צידקות של זו, שהולכת
85 למקום מרוחק כדי להתפלל. בי קאמר - לא כל אלמנה הנהגת
86 בצדקות יתירה יש לחושדה, אלא בגון יוחני בת רמיב - שהייתה
87 הולכת לבית שכנותיה תמיד ומפרסמת שפועלת ישועות על ידי
88 תפלתה. וכך היה מנהגה. כשמגיע עת לידת אשה היתה עוצרת
89 רחמה בכישופיה, ולאחר שהייתה היולדת מצטערת הרבה היתה
90 אומרת אלך ואבקש רחמים עליה רחמים אולי תשמע תפילתי. ואו
91 היתה הולכת ומבטלת כשפיה הולד יוצא. פעם אחת היה לה שכיר
92 יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול
93 הכשפים מתקשקש בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם, ובא
94 ופתח את הכלי והכשפים יצאו, והולד נולד וידעו כי בעלת כשפים
95 היא.
96 שואלת הגמרא, מאי קמן שלא פלו לו תדשו שנאמר עליו
97 שממבלי עולם הוא. הקא - בבבל תרמינו - פירשו, זה תלמיד חכם
98 המבצע ברבותיו שלאחר שנעשה תלמיד חכם מזלזל ברבותיו
99 שלימדוהו. רבי אבא אמר, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה.
100 דאמר רבי אבהו, אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב "כי רבים
101 חללים הפילה ועצמים כל הרגיה", כי רבים חללים הפילה זה
102 תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה - שעל ידי שפוסק דין
103 מוטעה מחטיא אנשים רבים. והפילה הוא לשון נפל' שהוא כינוי
104 לתינוק שלא כלו לו חדשיו ונעצמים כל הרגיה זה תלמיד
105 חכם שהגיע להוראה ואינו מורה - עצומים על שם שעוצם פיו
106 ואינו מורה לרבים.

1 שפקרא - מקרא ושהנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים - ללמוד
2 מהם טעמי המשנה וסברותיה. שמתוך שאינו יודע את המשניות על
3 סברותיהם וטעמיהם, טועה בדין, שפעמים על ידי הטעמים משתנה
4 הדין לאיסור ולהיתר, או בדיני ממונות לחיוב ולזכות, או בטהרות
5 לטמא ולטהר, ומתוך שאינו יודע טעמי הדינים מורה שלא כהלכה,
6 ולכן נקרא רשע. ואף ערום הוא, שהשומע את בקיאותו במשניות
7 סבור שבקי הוא אף בטעמיהם ויודען על בורין, ומתוך כך נוהגים בו
8 כבוד תלמיד חכם.
9 אהמר, קרא - מקרא ושהנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים
10 ללמוד מהם סברות וטעמי הדין. רבי אלעזר אומר, הרי זה עם
11 הארץ - יש לנהוג בו כמו עם הארץ שחשוד על המעשרות ועל
12 הטהרות. רבי שמואל בר נחמני אמר, הרי זה בור - גרוע מעם
13 הארץ. רבי ינאי אומר, הרי זה כותי - דינו ככותי שאסור לאכול
14 מפיתו ולשתות מיינו. שכיון שאינו משמש תלמידי חכמים מגלה
15 בעצמו שאין לו אמונת חכמים מפרשי המשנה, ולכן דינו ככותי. רב
16 אהא בר יעקב אומר, הרי זה מגוש - מכסף. כלומר, אדם שאינו
17 משמש תלמידי חכמים הוא דומה למכשף שאוחז את עיני בני אדם
18 ומטעה אותם בכישופיו, ואף זה דומה לאדם שמתוך בקיאותו
19 חושבים שבקי הוא גם בטעמי הדינים על בוריים.
20 אמר רב נחמן בר יצחק מסתקרא קרב אהא בר יעקב - שהשונה
21 ואינו משמש תלמידי חכם הרי זה מגוש, דאמר אינשי - שכן
22 רגילים האנשים לומר, רמין מגושא - לוחש המכשף את לחשיו
23 ולא ידע מאי אומר - ואינו יודע מה הם ומה פירושם. כלומר,
24 המכשף יודע לומר דברים הגורמים לרוחות להגיע אך אינו מבין מה
25 הוא אומר. ואף זה דומה לו, שגם הוא תני תנא - חוזר על דברי
26 התנאים ולא ידע מאי אומר - ואינו מבין דבריהם.
27 תנו רבנן איהו עם הארץ - שדברו בו חכמים בכל מקום. פל
28 שאמר קורא קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום, דברי רבי מאיר.
29 שאינו קורא קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום, דברי רבי מאיר.
30 והכמים אומרים, כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר, כל
31 שאין לו ציצית כגדו. רבי יוחנן בן יוסף אמר כל שיש לו פנים
32 ואינו מנדין ללמוד תורה. אחרים אומרים, אפילו קורא - מקרא
33 ושהנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים זהו עם הארץ. קרא
34 - מקרא ולא שנה - משנה הרי זה בור. לא קרא ולא שנה היינו,
35 שאינו יודע כלום עליו הכתוב אומר "וורעי את בית ישראל
36 ואת בית יהודה ורע אדם ורע בהמה" - היינו, שאינו יודע כלום
37 כבהמה שאינה יודעת כלום.
38 הגמרא מביאה פסוק באותו ענין, ורא את ה' בני ומוך (ו) עם
39 שונים ואת תתערב. אמר רבי יצחק, מי הם השונים שנאמר שאין
40 להתערב (להתחבר) עימם. משניות, שלא
41 שימשו תלמידי חכמים ואינם יודעים את טעמי המשניות.
42 שואלת הגמרא, פשיטא - שכן היא כוונת הכתוב, שאין נפרשו
43 באופן אחר. משיבה הגמרא, מהו דתימא שונים' שאמר הכתוב,
44 שונים בחמא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא, בין ששבר אדם
45 עבדו ושהנה בה - וחזר ועבר אותה פעם שניה, הותרה לו - דומה
46 בעיניו להיתר. וכוונת הכתוב לומר שגאלו יש להתרחק, קא משמע
47 לו שהכוונה לאלו ששונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים.
48 תנא, התנאים - אלו השונים משניות ואינם יודעים טעמי הדין
49 וסברותיו, מבלי עולם - גורמים חורבן לעולם.
50 שואלת הגמרא, מבלי עולם שקלא דעתך - וכי מי ששונה משניות,
51 גורם חורבן לעולם, אם אינו יודע טעמי הדין, יש לו אומנם חיסרון
52 בידיעותיו, אך מה רעה גורם הוא לעולם. מתרצת הגמרא, אמר
53 רבינא, כוונת התנא לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן - היינו

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד א

רש"י

תוספות

1 רבי שמואל בר נחמני אמר ה"ו בור. תימה במאן ס"ל לא בחארים ולא בר' יהודה דאחרים
2 לא קרו בור אלא לשנה ולא קרא ר' יהודה אפי' עם הארץ לא משוי ליה דאמר בסוף
3 פרק אלו מצאיות (כ"מ דף ג) דדרש ר' יהודה בר אילעאי שמעו דבר ה' החרידים אל דברו
4 וגו' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי
5 משנה מנדיכם אלו עם הארץ אלמא דבעלי
6 משנה או בעלי מקרא לאו בכלל ע"ה נינהו.
7 כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית דברי ר"מ.
8 תימה לר"י דאמר בפ' הניזקין (נעט"ק דף ס"א).
9 ובפ' ג' שאכלו (בבב"ב דף מ"א) אחרת עם הארץ כי
10 שאינו אוכל חולין בטרה דברי ר"מ ופירש
11 דהרבה ענייני עם הארץ הן ויש שאין מקבלין
12 ממנו עדות כדאמרין בפ' אלו עוברין (פסחים דף
13 מ"א) ששה דברים נאמרו בעם הארץ אין מקבלין
14 מהן עדות וכו' ובפ' חומר בקדוש (מגילה דף כ"ג).
15 במאן מקבלין סהדותא מעם הארץ בר' יוסי ויש
16 כשר לענין עדות ונחשד על סהדות ועל
17 המעשרות או לענין זמון או לענין שביעית אי"נ
18 לענין דברים שאינן נקדחין אלא מן המומחה
19 כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (דף נ"ג) בירושלמי
20 אשה פרשה זו היא שישבת ומלבעת בדברי
21 תורה ותאמר אלי תבא וישכב עמה בלילה הוא
22 א"ר אבהו כביכול היה במשבתה הוא לברו וידע
23 שלא עלתה על דעתה אלא בשביל להעמיד
24 שבטים חסופים עליהם בתולות ציימנית ואלמנה
25 שובבית ומי גולה נסכת שם בישו' ותנוק שהוא
26 עולה לחדשיו (בתולה ציימנית מצימנה אובדת
27 בתוליה ותנוק שהוא עולה לחדשיו) ר' חלקיה
28 בשם ר' סימון זה שהוא גדול בתורה שלא בפרק
29 ומבזה את הגדולים ממנו א"ר יוסי יהו שכן תשע
30 ואבריו נראה כבן י"ב והוא בא על אחת מכל
31 העריות האמורות בתורה והן מתות על ידו והוא
32 פטור רבי פירש מצימנה אובדת בתוליה מחמת
33 צומות בתוליה נשרות אבל מורי א"ר הרב ר"מ
34 פ' עושה חסידה ומתפלת כדורסין בגמ' ונתן
35 צליינות וכו' צמח ועושה תענית שחזתא גינת
36 בתפלתה ואינה עושה אלא לגב את העין שלא
37 יבדקו אחריה ומנה ואובדת בתוליה:
 ועד

1 שקרא. מקרא: ושנה. משנה ולא שמש תלמידי חכמים. ללמוד סקרת הגמרא בטעמי
2 המשנה מה הם, רשע הוא שאין תורתו על בוריה ואין ללמוד הימנו, שעי' הטעמים יש
3 חילוק באסור וקותר בנימונות לזכות ולחייב ובסקירות לטמא ולטהר, כדאמר בבבא
4 דוכתי מ"ט אמר מר הגבי וכו' הכי, ואמר מאי בנייהו איבא בנייהו דף וכו', וערום הוא
5 שהשומע את קולו שונה משניותיו פסבור הוא
6 שבקי בטעמים ונהגין בו כבוד תלמידי
7 חכמים: אתמר גרס: ה"ו ע"ה. ששודר על
8 המעשרות ועל הסהרות: בור. גרוע מעם הארץ:
9 בור. ואסור לאכול פתו ויגו, דכין שלא שמש
10 חכמים אינו מקפיד על דברי חכמים לדעתם
11 ולא שנה אלא להראות עצמו כתי"ח מגוש
12 מכשף האדות את העינים וגונב את הלכות,
13 ואף זה כן רש"י. תרנס חובר חבר (וקג"ס י) הוא
14 מגוש, לוחש המכשף את לחשיו ואינו מבין מה
15 הם ומה פרושם, אלא כן מעשיהם, שהמכשפות
16 בא ע"י אותם הלחשים: תני. תנא. ואף זה תנא
17 שלא שמש בתלמוד שונה משנתו ואינו יודע מה
18 היא: איהו עם הארץ. שנחשד על הסהרות ועל
19 המעשרות ומחוק מגוה טמא: כל שאינו קורא
20 ק"ש. דקא ודאי אינו יודע כלום, אבל יודע
21 לקרות וקורא לא ע"ה הוא: ששונין הלכות,
22 שלא שמשו לתלמידי חכמים ולא הקפידו על
23 טעמי המשניות. הלכות. משניות. פשיטא. דהכי
24 הוא אלא במאי נדרשה אי לאו בהכי: התרה לו.
25 דומה בענין התרה: כבלי עולם ס"ה. ומה הם
26 גורמין לאחרים: שמורון הלכה מתוך משנתו,
27 קאמר שמבלין עולם בהוראות טעות, דכין
28 דאין יודעין טעמי המשנה בעמים גורמין
29 שפדמין לה דבר שאינו רומה. ועוד יש משניות
30 הרבה (משניות) דאמרין קא מני פלוני הוא
31 ויחידה היא וזית הלכתא כותיה, ועוד שאין
32 יודעים במקלות תנאים הראשונים הלכה
33 כדברי מי, הלך מורין הוראות טעות: הליכות
34 עולם לו. השונה הלכות - עולם שלו כוונתו:
35 צליינות. בעלת הפילה: ואלמנה שובבית. בעלת
36 שכוונה, הולכת ומקצרת שכוונתיה תמיד: דר
37 אלו כבלי עולם. שאין אלא נואפות ומכשפות
38 ומראות עצמן כצדקניות שלא יבדקו אתריהן:
39 קטן שלא כלו לו תדשיו. לקמן מפרש: וקבול
40 שבר פאלמנה. שהיתה טורחת עצמה יותר מן
41 הצורך כדי לקבל שבר כדמפרש ואזיל, למדנו
42 שיקריה אדם עצמו במצוה לקבל שבר יותר
43 בראת צדיקים. לתול ג"ע: בראת רשעים. לרש
44 גיהנם: שלא יקשלו כי בני אדם. להפסיד חלקם
45 על ידי מנן ערן ורלש גיהנם: כי קאמר. כבלי
46 עולם: כגון יחיני בת רמיכי. אלמנה מכשפה
47 היתה, וכשמגיע עת לדת אשה היתה עוצרת
48 רחמה ומכשפות. ולאור שמעטרת תרבה
49 היתה אומרת אלך ואבקש רחמים אולי תשמע
50 תפילתי, והולכת וסותרת בשיפה והולך יוצא.
51 פעם אחת היה לה שכיר יום בביתה, והיא
52 הלכה לבית האשה היוולדת, ושמע השכיר קול
53 הכלפים מתקשקשין בכלי כמו שהולך מקשקש
54 בעליו על ידי שמיני מתקצרין כדאמרין בפרק
55 קמא דחגיגה (דף נ"ה) כי רבים הללים הפילה:
 בשן ערצם עניו (פס"ה ג), שסוגרין פיהם ואינם מורים לצרכי הוראה:

עולם. איני? והאמר ר' יוחנן: למדנו ראת חטא מבתולה וקיבול שבר מאלמנה. וראת חטא
 מבתולה, דר' יוחנן שמעה לההיא בתולה הנפלה אאפה וקאמרה: רבוננו של עולם, בראת
 גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים, יהי רצון מלפניך שלא יקשלו בי בני
 אדם. קיבול שבר מאלמנה, דההיא אלמנה דתנאי בי כנישתא בשכבותה, כל יומא הות
 אתיא ומצלה בי מדרשיה דר' יוחנן. אמר לה בתי, לא בית הפנסת בשכבותך? אמרה
 ליה: רבי, ולא שבר פסיעות יש לי? כי קאמר כגון יוחני בת רמיכי. מאי "קטן שלא פלו
 לו תדשיו"? הכא תרנימו, זה תלמיד חכם המכעט ברבותיו. רבי אבא אמר: זה תלמיד
 שלא הגיע להוראה ומורה, דאמר ר' אבהו אמר רב הונא אמר רב: מאי דכתיב "פי
 רבים הללים הפילה ועצמים כל הרגיה"? "פי רבים הללים הפילה" זה תלמיד חכם שלא
 הגיע להוראה ומורה, "ועצמים כל הרגיה" זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה,
 ועד

וידעו כי בעלת שפיים היא: המכעט ברבותיו. וקרי ליה קטן שלא
 כלו לו תדשיו על ידי שמיני מתקצרין כדאמרין בפרק קמא דחגיגה (דף נ"ה) כי רבים הללים הפילה:
 בשן ערצם עניו (פס"ה ג), שסוגרין פיהם ואינם מורים לצרכי הוראה:

ועד

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד ב

רש"י

תוספות

ועד כמה עד ארבעים שנים. פי' משנה שהתחיל ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנולד כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ק"ה) ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ש"מ לא קאים איניש אדעתיה רביה' עד ארבעין שנין וזה היה ממתן תורה עד מ' שנה שאו התחילו ללמוד: **בש"י**. רש"י פי' אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לר"י מפרק הוראה (נכט"ז ק"ג).

דאמר אביי באתרא דאית גבר תמן לא תיהו גבר פשיטא לא צריכא דשוין אלמא היכא דשוין אין לו לקפץ להוראה לחבי מסתברא הכא לפרש הוא רבה דאורי הוא לא הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה בשוין הוא דאמר שנה ליהודת עד ארבעין שנין היינו כששה לגדול העיר בחכמה וגדול העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם כמותו הגיע להוראה בשנים והוא לא הגיע לשני הוראה אין לו להורות לפניו אבל אם גדול העיר הוא בחכמה אע"ג שלא הגיע לכלל שנים מזה ורבה גדול העיר בחכמה היה אבל ר"י פי' הוה דפרק הוראה דמירי בארם שבנסכ לעיר שיש שם חכם מורה תמן לא תהוי גבר אפי' בשוין אבל אם הוא קבוע בעיר כמותו ושהו לו בחכמה מותר לו להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פי' הם באתרא דאית גבר ממונה משתדל בצרכי ציבור לא תקפץ לתוך שררותו בשוין ולפי' לא מירי בהוראה:

פרוש מאהבה פרוש מיראה. בירושל' פרק הוראה עשה מאהבה ועשה מיראה עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבועט דע שאתה ירא ואין ירא מבעט: שבעה פרשין לו פרוש שבמי וכו' פרוש מן הנביה כו' פרוש שבמי טעון מצותיה על כתיפה פרוש נקפי אקפו לי ואני עבד מצוה פרוש קיזאי עבד חדא חובה וחדא מצוה ומקד חדא חדא פרוש מן הנביה מאי דאית לי אנא מנבה ועבד מצות פרוש אדע חובתי ואעשה הי דא חובתי עבדתי דאעביד מצות כדוהא פרוש ידא כאיוב פרוש אהבה כאברם דכתיב (שפי' וכו') וזע אברם אודהי אין לך חביב מכולם אלא פרוש אהבה כאברם: **לעולם** יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה. ואי קשיא הא אמרינן בפ"ק דתענית (ק"ה) כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות ובשלחי פרק היה קורא במסכת ברכות (ק"ה) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת

ועד כמה. היי ראוי להוראה: והא רבה אורי. וכל שנותניו אינן אלא מ' כדאמר' בריה' ק"ה (י"ג) רבה ואביי מדבית עלי קאתו פו': **בש"י**. אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות או שאין זמן ממנו בעיר: **פרוש ש"כמי** **פרוש קיזאי** **פרוש מוכיאי**. כלוהו מפרש להו: **מעשה ש"כמי**. שמלו שלא לשם שמים, אף זה מעשיו להקאתו שיכבדוהו בני אדם ולא לשם שמים: **המנקה רגליו**. מהלך בשפלות

עקב בצד גודל ואינו מרים רגליו מן הארץ, ומתוך כך מנקה אצבעותיו באבנים: **קזיז דם** **לבתלים**. עושה עצמו בעצם עיניו שלא יסתכל בכשים, ומתוך כך מכה ראשו בבתל והדק יוצא: **דמשפיע** **הולך כפוח**: כי מוכיאי כפוח יעשה במקבת וראשו כפוח: **פרוש מה חובתי ואעשה**. למדוני מה עלי לעשות ואעשה: **הא מעלייתא היא**. אם אינו בקי באסורין ודקדוקי מצות וקא ללמוד: **מה חובתי הו ואעשה**. מה לעשות עוד ולא עשיתי, ומראה עצמו שכל קום את הכל: **פרוש מאהבה**. מאהבת ש"כר המצות ולא לאהבת מצות הבורא: **מיראה**. של ענשין. אלא מה על האדם לעשות מאהבת השי' באשר עניו ה' אלהינו וסוף השקר לבא: **דמפטרמא מפטרמא כו'**. הנסקרות נסקרות מבני אדם והגלויות גלויות, ומ"מ לב"ד הגדול כלם גלויות, והוא יפרע מן המתכבסים בטליות מבראין עצמן כפרושין ואינן פורשין: **אל תתקראי מן הפרושין**. שהפרושין היו שזאנין אותו לפי שהרגו מן החכמים הרבה ונהפך להיות צדוקי כדאמר בקדושין (ק"ה) וכו' שמתה יהיה אשתו יראה מהן שלא יעבירו המלוכה מבניה. והיתה אומרת לו לבקש מלפניהם עליה. ואמר לה אל תתקראי מן הפרושין שצדיקים הן ולא יגמלוך רעה ולא לבניך שלא תטאו להם: **ולא מפי פרושין**. שהם אוהבי אלא מן הצנועים. כלומר שאין מראיתם בתולדותם. אלא צובעין מבחוץ ואין חיוך בכרם: **שמעשהם כמעשה זכרי**. שהן רשעים. ומבקשים ש"כר כפנתוס. אומרים לבריות לבכוד כפנתוס. ואיכא דמפרש לה לענין צניעותא: **מתי' הרי היא ככל המנחות**. ששנמנו עד שלא קדשה בכלי' ותפדה. ותצא לחלין ומתמעות יקנה אחרת: **ותשרף**. שקדשה קדשת הגוף ואינה יוצאת עוד לחלין: **וכל**

ואם משקדשה בפלי' הרי היא ככל המנחות ותשרף. ואלו שמנחותיהן נשרפות

האומרת היסורין כי היא מאוהבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא להנאתו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ק"ה) וכו' (י"ג) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן (אנוה פ"ה מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ' גלגלה ערופה (נקטן מ"ג) ואיתא בנזיר פרק מי שאמר היינו נזיר (ק"ה) ובפרק בתרא דהוריות (ק"ה) לעולם יעסוק אדם וכו' בשבשר מ"ב קרבנות שהקריב בלק וכו' ויצאה ממנו רות גם הוא נתבוין להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק דר"ה (ק"ה) האומר סלע לו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו שפע שעתה שגגות נעשו לו ודונות שאע"פ שידע שעובר לא ננוע מכל תאות לבו כדמפרש התם (נכט"ז מ"ג) הכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יזא אדם קורא ושונה ומשמע תלמודי חכמים ובוועט באביו ובאמו וברבו או באי גדול הימנו שנאמר ראשית חכמה ידא ה' שלט טוב לכל עושיהם ללמודיהם לא נאנור אלא לעושיהם לעושים אמת: **אלא** שנמנמנמו נשרפות. תימה אמאי לא חשיב נמי מתי הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (לעיל ק"ה) דנשרפת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקדשה הקומץ כדנתי' לעיל אבל הכא לא חשיב אלא הנשרפת משקדשה בכלי' הדי' אם משקדשה בכלי' דנשרפת ואידי דקתני סיפא קריב הקומץ דנאכלת נקט רישא קדשה הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקרוי להקריבה טפי מקדשה בכלי' אפי' נשרפת: (שיין לרף הבא) **ושבעלה** בא עליה בדרך. תימה לר"י אמאי נשרפת כיון דברך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר נוקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון וכו' תיגיל מילתא למפרע דכי קדוש טבעות קדוש כדאמרין גבי ושבו לה עדים שהיא טמאה דהואיל ולא לבדוק עמדת ולא יאריה למנחה לא היתה ראויה לכלי' ואין כלי שרת משקדשין אלא בראוי לן וקורא דרוקא לגבי שבאו לה עדים שיין למימר הכי משום דנמחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העין מבורר וא"צ ביורד אבל הכא שבא עליה בדרך שצריך לברר אע"ג דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאד: **שלא נחבר העון ולא היו אלא כמו שנשאו ונתנו** הי' מבוררת כלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפי' נמחה שפיר קדוש והאי דכל חשיב במנתי' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכו' מפני שידע פסול שאינן נבדקות ואין מביאין אותם לשחת:

האומרת

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

39 מה שנסתר מבני אדם נסתר, ומה שגלוי גלוי, אבל כלפי שמים הכל
40 גלוי, כִּי דִּינָא רַבָּה - ובית דין הגדול ליתפּרע מהני דחפּו גנבּי -
41 הוא יפרע מאותם המתעטפים באצטלה של פרישות ועוטים על
42 ראשם טלית להראות עצמם כפרושים.
43 אָמַר לָהּ יֵנְאִי מַלְכָּא לְדִבְרֵיהּ - לאשתו. אֵל תִּתְרַאֵי מִן הַפְּרוּשִׁין
44 - כינוי ליהודים בדורו של ינאי שהאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה.
45 והם היו שונאים את ינאי על שהרג הרבה מחכמי ישראל בעצתו של
46 אחד מן הצדוקים. ושמתם היתה אשתו של ינאי יראה מהם שלא
47 יעבירו את המלוכה מבניה. ואמרה לו שיבקש מהם עליה ועל בניה.
48 וינאי השיב לה, אין לך לירא מהם, שצדיקים הם ולא יגמלו לך
49 ולבניך רעה בגללי. שאתם לא הרעתם להם. וְלֹא מִמִּי שְׂאִינִין
50 פְּרוּשִׁין - שהם אהבי. אֵלָּא מִן הַצְּבוּעִין - אלו שאין תוכם כברם,
51 היינו, מאלו שדומין לפרושים - שמראים עצמם כפרושים,
52 שְׂמַעְשִׂיהֶן כְּמַעֲשֵׂה זָמְרֵי - שהם באמת רשעים כומרי ומבְּקָשִׁין
53 שְׂכָר כְּפְנֵיהֶם. -ומראים עצמם לבריות צדיקים, כדי שיכבדו אותם
54 כמו פנחס.
55 במשנה לעיל שנינו, שאם יש לאשה זכות זה מגן עליה מעונש,
56 במשנתנו מובאות שיטות נוספות בענין.
57 משנה. רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, אֵין זְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמְּרִים - גם
58 אשה סוטה שיש לה זכות. אין הזכות תולה לה שלא יפגעו בה המים,
59 וְאִם אֵתָּה אָמַר הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִין, מְדַהָּה - מחסיר
60 את הגון אֵתָּה אֵת הַמִּים כְּפָנֵי כָּל הַנְּשִׁים הַשּׁוֹתוֹת - כלומר,
61 מחליש את הכוח ההרתעה של המים בפני כל הנשים, ומוציא אֵתָּה
62 שֵׁם רַע עַל הַמְּהוּרֹת שִׁשְׁתּוֹ ולא נפגעו על ידי המים, שְׂאִוְמְרִים,
63 מְטָאוֹת הֵן אֵלָּא שְׁתַּלְתָּה לָּהֶן זְכוּת.
64 רַבִּי אָמַר, הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִים רק לענין שלא תמות
65 מיד, אך המים גורמים לשינוי בגופה וְאֵינָה יוֹלְדַת וְאֵינָה מְשַׁבַּחַת,
66 אֵלָּא מְתַנַּוְנָה - מכחשת והולכת והולכת, לְסוֹף הִיא מְתָה
67 כְּאוֹתָה מֵתָה - הכתובה בפרשת סוטה.
68 נְטִמָּאוֹת מְנַחְתָּה של סוטה עד שלא קדשה בכלי שרת, כיון שלא
69 נתקדשה קדושת גוף, הִרִי הִיא כְּכָל הַמְּנַחֹת שֶׁנִּטְמָאוּ קוֹדֵם
70 שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בכלי, וְהַתְּפָּה ותצא לחולין ומהמעות יקנה אחרת. וְאִם
71 נִטְמָאוֹת מְשַׁקְּדָּשָׁה כְּכָלִי - לאחר שנתקדשה בכלי, הִרִי הִיא כְּכָל
72 הַמְּנַחֹת שֶׁנִּטְמָאוּ לאחר שנתקדשו בכלי וְהַתְּפָּה בבית הדשן. שכיון
73 שקדשה קדושת הגוף אין לה עוד פדיון ואינה יוצאת לחולין.
74 וְאֵילוֹ הֵן הַסּוֹטוֹת שֶׁמְנַחֹתֵיהֶן נִשְׁרָפוֹת מִפְּנֵי שְׂאִינֵן אֵרוֹיֹת לִיקָרֵב
75 ולא להיפדות ולצאת לחולין.

1 שואלת הגמרא, וְעַד כַּמָּה - מאיזה גיל ראוי תלמיד חכם להורות
2 הלכה לרבים. עַד אַרְבָּעִין שָׁנִין - משנהיה בן ארבעים.
3 מקשה הגמרא, אֵינִי - וכי רק משעה שמגיע אדם לגיל ארבעים ראוי
4 הוא להורות, וְהִיא רַבָּה אֵרִי - והרי רבה היה מורה הוראות לרבים,
5 והוא עצמו לא חי אלא ארבעים שנה. מתרצת הגמרא, כְּשׁוֹיִן - זה
6 שאין אדם ראוי להורות עד לגיל ארבעים כשיש בעיר תלמיד חכם
7 אחר הראוי להורות, והוא גדול ממנו בחכמה. אבל אם תלמיד חכם
8 צעיר הראוי להורות שוה לחכם אחר שיש בעיר בחכמה, או שאין
9 זקן ממנו בעיר, ראוי זה להורות.
10 שנינו במשנה, וּמְכוּבוֹת פְּרוּשִׁין וְכוּ'. תַּנּוּ רַבָּנָן, שְׂבַעָה פְּרוּשִׁין הֵן -
11 תחילה מפרטם התנא לאחר מפרשם. פְּרוּשׁ שִׁיכְמִי, פְּרוּשׁ נִקְפִי,
12 פְּרוּשׁ קוּוּאי, פְּרוּשׁ מְדוּכְבָּא, פְּרוּשׁ מַה חוּבְתֵי וְאֵעֲשֶׂנָּה, פְּרוּשׁ
13 מְאֵהָבָה, פְּרוּשׁ מִיְרָאָה. ומפרש התנא. פְּרוּשׁ שִׁיכְמִי, זֶה הַעוֹשֶׂה
14 מַעֲשֵׂה שְׂכָם - שמלו וציערו את עצמם שלא לשם שמים. ואף זה,
15 פורש מתענוגות ומצער עצמו להנאתו כדי שיכבדוהו בני אדם ולא
16 לשם שמים. פְּרוּשׁ נִקְפִי, זֶה הַמְּנַקֵּף אֵת רַגְלָיו - עושה עצמו
17 שפל, ומתוך כך משרך רגליו בארץ ומכה אצבעותיו באבנים. פְּרוּשׁ
18 קוּוּאי, אָמַר רַבִּי נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, זֶה הַמְּקִיז דָם לְבִתְלִים - עושה
19 עצמו כרוצח עינוי כדי לא להביט בנשים ומתוך כך מכה ראשו
20 בכוחו עד כדי זוב דם, וכל זה כדי שיראדו בני אדם בכך ויעריכוהו
21 על צדקותו. פְּרוּשׁ מְדוּכְבָּא, אָמַר רַבָּה בְּרִי שִׁילָא, דְּמִשְׁפַּע כִּי
22 מְדוּכְבָּא - הולך כפוף ושפל כדוגמת המדוכיא שראשה כפוף.
23 פְּרוּשׁ מַה חוּבְתֵי וְאֵעֲשֶׂנָּה - אומר לאנשים אמרו לי מה עלי
24 לעשות ואעשה. שואלת הגמרא, הֵא מַעֲלִיּוֹתָא הִיא - מה גרוע
25 באדם זה הרי הוא מבקש ללמוד בכדי לקיים. משיבה הגמרא, אֵלָּא
26 דְּאָמַר מַה חוּבְתֵי תוּ וְאֵעֲשֶׂנָּה - שאומר מה עוד לא עשיתי. היינו,
27 שמראה עצמו כאילו קיים את כל התורה כולה ואין לו עוד מה
28 לעשות.
29 פְּרוּשׁ מְאֵהָבָה - שפורש מענייני עולם הזה לקיים את המצוות מתוך
30 אהבת השכר ולא מתוך אהבת הבורא. פְּרוּשׁ מִיְרָאָה - שפורש
31 מהעבירות מיראת העונש. ואין זו הדרך, אלא שיש לו לאדם לקיים
32 את התורה מאהבת ה' וסוף השכר לבא.
33 אָמַרו לִיה אֵפִי וְרַבָּא לְתַנָּא - ששנה בפניהם ברייתא זו, לֹא תִתְּנֵי
34 - אל תשנה פְּרוּשׁ מְאֵהָבָה פְּרוּשׁ מִיְרָאָה, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
35 רַבִּי, לְעוֹלָם יַעֲסוֹק אָדָם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת אֵפִילוּ שְׂלֵא לְשִׁמְיָהּ
36 שְׂמִיתוּךָ שְׂלֵא לְשִׁמְיָהּ כָּא לְשִׁמְיָהּ - היינו, שגם אם עוסק בתורה
37 ובמצוות שלא לשמה, סופו לעסוק בהם לשמה.
38 אָמַר רַבִּי נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, דְּמִטְמָרָא מִטְמָרָא וְדִמְגַלְיָא מְגַלְיָא -

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמוד ב

11 וְאָמַר, מהמילה 'זאת', ממעטים, ולומדים שְׂאִין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה
12 וְשׁוֹנָה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
13 לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֵׂה
14 וְהַעִיד לְפָנֵינוּ נְחוּנָא חוֹפֵר שִׁיתִין, שְׂהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה פעם
15 שניה, וְקִיבְלָנָה עֲדוּתָה לְנַהוּג, כְּשֶׁנִּי אֲנָשִׁים - שאם שתתה פעם
16 אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים
17 אותה שוב. אֲבָל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד - אך אם אותו בעל קינא לה פעם
18 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וְהַקְּמִים אָוּמְרִים - שיטה
19 שלישית, אֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה פעם שניה, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד
20 שקינא לה שני פעמים, וּבֵין בְּב' אֲנָשִׁים שונים. שואלת הגמרא,

1 וְתַנָּא קַמָּא נְמִי שֶׁסָּבַר שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, ומשמע שאף בבעל
2 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הַקְּתִיב 'זאת' למעט, ומה ימעטו
3 מפסוק זה. וכן קשה, וְרַבָּנָן בְּתַרְיָא נְמִי - על דעת חכמים
4 שבברייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
5 אנשים, יש להקשות שהרי הֵא כְּתִיב תּוֹרַת לְרַבּוֹת, ולדבריהם מה
6 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּא, בְּאִישׁ אֶחָד וּבוֹעֵל
7 אֶחָד - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
8 פלוני ונסתרה עמו. דְּכוּלִּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי בּוּזָה, ומודים דְּאֵין
9 הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 שהמנחה באה לכפרתה, ומנחת בת כהן דינה כמנחת ישראל, שאינה
 50 עולה כליל אלא הקמיצה. אלא תקומץ קרב בעצמו הכהן קומץ
 51 ממנחתה, ומקריב את הקומץ, והשירים קריבין בעצמן לאחר
 52 הקרבת הקומץ.
 53 מקשה הגמרא, איך קריבים השירים לאחר הקטרת הקומץ, איך
 54 כן - הרי על כגון זה נאמר, כל שהוא מננו לאישים - שכל
 55 שהקריבו מננו כבר לאישים, היינו, למזבח הרי הוא ככל תקטירו
 56 - הרי שהנותר בבל תקטירו. ואם כן קשה, איך מקטירים את שירי
 57 המנחות לאחר הקטרת הקומץ, כיון שגם לה יש חלק במנחה, ואולי
 58 הולכים אחרי החלק שלה, והקטרת הקומץ כהלכתה נעשית, נמצא
 59 ששירי המנחה אסורים בהקטרה. מתרצת הגמרא, אמר יהודה
 60 בריה דרבי שמעון בן פזי, דמסיק להו לשום עצים - מדובר כאן,
 61 שקודם שמקטיר הכהן את שירי המנחה הוא מתנה ואומר כך, אם
 62 דינה של מנחה זו כדין מנחת כהן ולא הייתה ראויה להיקמץ, הרי
 63 ששירים אלו ראויים להקטרה, והריני מקטירם לשם מנחה, ואם
 64 דינה של מנחה זו כדין מנחת ישראל, שהיתה ראויה להיקמץ,
 65 ושירים אלו אסורים בהקטרה, הריני מעלה אותם על המזבח לא
 66 לשם מנחה אלא להיות כשאר עצי המערכה. בריה אלעזר וכדעת
 67 רבי אליעזר, גבי חטאת שהוקטרו אבריה הפנימיים על גבי המזבח,
 68 ונתערב חלק מיותר בשירה האסור בהקטרה. עם בשר עולה שדני
 69 לעלות כליל על גבי המזבח, סובר רבי אליעזר שיש לתת בשר זה על
 70 גבי המזבח להיות חלק מעצי המערכה, ואף שמעורב כאן בשר
 71 חטאת האסור בהקטרה, כיון שאינו מכון לשם הקטרה. דתניא, רבי
 72 אלעזר אומר, לאחר שנאמר בתורה שקרבנות שהוקטר חלק מהם
 73 על גבי המזבח, שיריהם אסורים בהקטרה, נאמר, ואל המזבח לא
 74 יעלו לריח ניחוח, ודרשו, לריח ניחוח אי אתה מעלה - שהאיסור
 75 לעלות על המזבח שירי קרבנות הוא רק כאשר מתכוון לעלותם על
 76 המזבח לריח ניחוח, אבל אתה מעליהו לשום עצים - אך אם
 77 מעלה אותם להיות חלק מעצי המערכה, מותר.
 78 שואלת גמרא, הניחא לרבי אלעזר, דאית ליה האי סברא
 79 שהמתכוון להעלות שירים לשם עצים אינו עובר בבל תקטירו, אלא
 80 לרבינן דלית להו האי סברא - שחולקים על רבי אליעזר וסוברים
 81 שכל שקרב חלק מן הקרבן כדיו, הנותר אסור בהקטרה על גבי
 82 המזבח גם אם אינו מכון לעלותם לריח ניחוח, מאי אפיא למימר
 83 - איך נבאר את משתינו, הרי הלכה כחכמים ולא כרבי אליעזר.
 84 משיבה הגמרא, דעבדי להו ברבי אלעזר ברבי שמעון - כלומר,
 85 משתינו האומרת, שכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, אינה
 86 מתפרשת כדברי הברייתא, שהקומץ קרב בעצמו והשירים קריבים
 87 בעצמן, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפורים על בית הדרשן.
 88 דתניא, גבי מנחת חוטא של כהן, נחלו בזה רבנן ורבי שמעון, רבנן
 89 סוברים שכולה כליל כמנחת נדבה, רבי שמעון סובר שנקמצת כדיו
 90 מנחת נדבה של ישראל, אבל השירים לא נאכלים, אלא קומץ קרב
 91 בפני עצמו והשירים קריבים בפני עצמם, רבי אלעזר ברבי שמעון
 92 אומר, תקומץ קרב בעצמו, והשירים מתפורים על בית הדרשן -
 93 שסובר כאביו רבי שמעון שצריך לקמץ, אבל בכך הוא חולק, שאם
 94 הקריבו את הקומץ אי אפשר להקריב את השירים, ולכן השירים
 95 מתפורים לאיבוד על בית הדרשן.

1 האומרת לבעלה, ממאה אני לך. או ושכחו לה עדים שהיא
 2 ממאה, או והאומרת איני שותה, או ושבעלה אינו רוצה,
 3 להשקותה וכולן אם אירעו לאחר קידוש המנחה בכלי. וכן ושבעלה
 4 בא עליה בדרך ולא נודע עד שקדשה המנחה בכלי, ומשקדשה
 5 בכלי אינה נפדית, ולהיקרב אינה ראויה שהרי אינה שותה, וגם
 6 למנחת נדבה אינה ראויה, שנדבה אינה באה מן השעורים.
 7 וכל הנשואות לכהנים מפלות נדבה, אם הביאו מנחה, בין
 8 הביאו מנחת סוטה בין הביאו מנחת נדבה, מנחותיהן נשרפות - גם
 9 אם לא נטמאו ולא אירע בהם שום פסול והקומץ קרב כהלכתו.
 10 שירי המנחה נשרפים בבית הדרשן ואינן נאכלים.
 11 מבאר התנא שדיו זה שייך רק, בבת ישראל שנשאת לכהן, שאו
 12 מנחתה נשרפת - לאחר שקרב הקומץ, נשרפים שירי המנחה בבית
 13 הדרשן, כפי שנתבאר, אולם וכהנת - בת כהן שנשאת לישראל, אין
 14 בצד הכהונה שבה כלום, שהדיון לעלות את המנחה כליל למזבח לא
 15 נאמר אלא במנחת כהן ולא במנחת כהנת, ולפיכך מנחתה נאכלת
 16 כדיו מנחת ישראל. וכן הוא דינה של כהנת אלמנה וגרושה, שאם
 17 הביאה מנחה, מנחתה נאכלת כדיו מנחת ישראל.
 18 אגב שהזכיר התנא חילוק בין מנחת כהן למנחת כהנת, מזכיר התנא
 19 חילוקים נוספים בין כהן לכהנת, מה בין כהן לכהנת, מנחת כהנת
 20 נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת כמבואר. בהנת מתחללת מן
 21 הכהונה אם נבעלה לפסול, ואסורה להינשא לכהן ולאכול בתרומה,
 22 וכהן אין מתחלל - אם נשא אשה האסורה לו, כגון גרושה או
 23 חללה. בהנת ממאה למתים - מותרת להיטמא למתים, ואין כהן
 24 ממאה למתים. כהן אוכל בקדשי קדשים - חטאת אשם ומנחה,
 25 ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים.
 26 אגב כך, מזכיר התנא חילוקי דינים כלליים שיש בין איש לאישה
 27 אפילו בישראל, מה בין איש לאשה, האיש פורע את ראשו ופורם
 28 את בגדיו, כשהוא מצורע, ואין האשה פורעת ופורמת. האיש
 29 מדיד את בנו פניו - אם אמר האב על בנו קטן, יהא זה בני נזיר'
 30 חלה עליו נזירות אפילו לכשיגדל, ואין האשה מדידת בנה פניו.
 31 האיש מגלח על נזירות אביו - אם נדר אביו נזירות והפריש
 32 קרבנות ומת, אם נדר בנו נזירות, יכול להביא קרבנות שהפריש אביו.
 33 ואין האשה מגלחת על נזירות אביה. האיש מקדש את בתו -
 34 מקבל קידושין עבור ביתו הקטנה וכן נערה שלא מדעתה, והיא
 35 מקודשת גמורה בכך ואין האשה מקדשת את בתה - אינה מקבלת
 36 קידושין עבור ביתה. האיש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה,
 37 ואין האשה מוכרת את בתה לאמה. האיש נסקל ערום - אם עבר
 38 על אחת העבירות שחייבים עליהם סקילה בעדים והתראה, נסקל
 39 ערום. ואין האשה נסקלת ערומה אלא בלבשת חלוק. האיש
 40 נתלה - מגדף או עובד עבודת כוכבים, לאחר שנסקל. ואין האשה
 41 נתלית. האיש נמך בגניבתו - אם גנב ואין לו לשלם לנגב,
 42 מוכרים אותו ומשלמים דמיו לנגב. ואין האשה נמכרת בגניבתה.
 43 נמרא. תנו רבנן, כל הנשואות לכהונה, מנחותיהן נשרפות - אין
 44 שירי מנחותיהם נאכלים לכהנים אלא קריבים גם הם למזבח. ביצר,
 45 בהנת לוי וישראלית שנשאת לכהן, אין מנחתה נאכלת, מפני
 46 שיש לו - לבעלה הכהן חלק בה, שהיא מביאה משלו ומנחת כהן
 47 אינה נאכלת אלא קרבה כולה למזבח. ואמנם, ואינה עולה כליל
 48 כפי שמנחת כהן קריבה כליל למזבח, מפני שיש לה חלק בה -

סוטה. פרק שלישי - היה נומל דף כג עמוד א

רשי"ו

1 **האומרת** טמאה אני. ירושלמי האומרת טמאה אני לא כחטאת שמתה בעליה היא
2 וטמאת שמתה בעליה לכו המעוה לים הגמול דמיא לאשם תלוי אם לאשם
3 תלוי אפי' משקדשה בכלי א"ר מנתי' דמיא לאשם תלוי שנשחט דרתינן תמן אם משנשחט
4 נודע לו הדם ישפר והבשר יצא לבית השריפה: **כל** הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות.
5 פרש"י אחר מנחת סוטה ואחר מנחת גידה ותימה
6 מנחת גידה מה חלק יש לו בה הוא אפילו רבי
7 יהודה דאומר בפ' אין בין המודר (מל"ט דף ל"ג)
8 אדם מביא על אשתו כל קרנות שהיא חייבת
9 דווקא שהיא חייבת כדמפרש בספרי כגון אם
10 (הקפיה) נזירות בראשה וחיללה את השבת
11 דומיא דמנחת סוטה שהיא חובה דליף לה
12 מודביא את קרבנה עליה כל קרבן שעליה אבל
13 מנחת גידה מודה רבי יהודה שאינו מביא וי"ל
14 משום הכי יש לו חלק משום דקדיל' מה שקנתה
15 אשה קנה בעלה כדתנן בפ"ד דמז' (דף מ"ג) אם
16 שלה היתה בזמה החטאת תמות וקא דייק בגמ' **מנא**
17 **לה** מה נה שקנתה אשה קנה בעלה הלכך יש לו
18 חלק בה אפילו לרבנן דפליגי אר"ר יהודה ואמר
19 דווקא קרבן שמנשריה לו מביא עליה דמה
20 שקנ' קנה בעלה מיהו בירושלמי דפרק היה
21 מביא משמע דבמנחת סוטה איירי והכי איתא
22 דהם מנחתה מלמד שהיא קדשה לשמה כשם
23 שהיא קדשה לשמה כך היא קדשה לשמו ותני
24 רבי יוחנן ופליגי לירב כלל אינה יכולה מפני
25 שותפתה של אשה לאכול אינה יכולה מפני
26 שותפתו של איש (אלא) הקומץ (קרבן) לעצמו
27 השריים קריבין לעצמן ואת אומר מנחתה אלא
28 מה דאשתי קרא אשתי מנתי' ותו דהם
29 הדיא את קרבנה עליה בעלה מהו שפירש עליה
30 חזן מדתה מכיין שיש לו שותפות במנחה
31 מפרש עליה חזן מרתה וא"ת מאחר שיש לו
32 חלק בה א"כ הויא לה מנחת שותפות ואומר בפ"ק
33 דבחים (דף ט"ז) הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה
34 ואין בה משום שותפות הא יש בה משום שותפות
35 אינה קריבה משום דבתיב בה נפש חכי קתני
36 בספרי בהדיא וי"ל חזן ועיקר כפפה משום דידה
37 נפש קרבן בה דהא הניח מנחתו לשני בניו דמסיק
38 דהם (דף ט"ז) דקניא להו אלמא משום דמכפר
39 קריא ביה נפש **הקומץ** קרב בעצמו. וא"ת
40 אמאי לא שדינן לכולה מנחה בתר דידה ויהו
41 שריה נאכלין כדאמר בפ' אין בין המודר (מל"ט דף
42 ט"ז) ואיתא בפ"ק דבחים (דף ט"ז) ובפ"ק דתמורה (דף
43 ט"ז) מתכפר עושה תמורה והכא היא מתכפרת
44 במנחה זו י"ל דהם מיקני למתכפר כולי ובה ואין
45 לו למקדש חלק בו אבל הכא יש לו לבעל חלק
46 במנחה: **דמסיק** להו לשום עצים. רשי"ו פי'
47 דנימא הכי אם ראיין הן להקטיר ולא היתה ראויה לקמון וכו' ועימה מאי תנאי שייך הא
48 ודאי כאילו מעורבין שריים והוי כאברי עולה ואברי חטאת שנתערבו דפליגי בה ר"א ורבנן
49 (נחמ"ט) דלא שייך בה תנאי דליכא שום ספק אלא ודאי מקצתן ראויה להקטיר ומקצתן
50 לאכול ולהקטיר ואותן מה שבתוכן אין ראויה להקטיר לשום עצים בכל מקום שהוא ולא שייך
51 שום תנאי וכמדומה דרשי' נקט ל"י אגב שפטיה דהדיא דפרק נושאין על האנוסה (ימות ק)
52 דנתן כהנת שנתערבו ולדה בולד שפחתה נותנין עליהם חומרי ישראל וחומרי כהנים ומפרש
53 בגמרא דמנחתם נקמצת במנחת ישראל ואינה נאכלת במנחת כהנים וכלה סוויא כי הכא
54 והתם ודאי שייך תנאי כשהואחד מקריב מנחה אינו יודע אם כהן הוא או ישראל וצריך
55 להתנות כמו שפירש רשי"ו כאן הוא דתנן בהקומץ רבה (נחמ"ט דף ט"ז) נתערבו קומצה בשריה
56 או בשריים של תבירתה לא יקטיר אית לן למימר דסתמא כרבנן דפליגי אדרבי אליעזר:
57 **הקומץ** קרב לעצמו השריים לעצמן. בירושל' בעי אליביה דרשי' אלן שריים משום
58 דהם באים משום קומץ או משום שריים אי תימר משום קומץ אינו נותנו כלילה ואינו נותנו לאחר מיתה מהו
59 שחשב להן ופשיט לה מור"א ב"ר' דאמר דמתפורין על גבי הדרשן שלמטה כדמפרש בפ' ואילו הן מיתה ודאי אמרו נותנו כלילה לאשר מיתה ומחשב להן א"ר יוסי בר בון אין
60 מחשב להו שלא הוכשרו לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח:

1 ו**כל הנשואות** (לכהנים) מנחותיהן נשרפות. ואפלו קרב הקמץ בהלכתו ולא נטמאו
2 נשרפין שריים בבית הדרשן כדמפרש בגמרא: כהנת. בת כהן. מנחתה נאכלת. דכל מנחת
3 כהן כליה תהיה לא תאכל בתוב' (ויקרא ט' א) אבל ודוהנת הנשואה לישראל נאכלת, וכן
4 כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחתה נאכלת: כהנת מתחלל. מן התרומה ומן הכהנה
5 אם נגעלה לפסול: וכהן אין מתחלל. אם נשא
6 גרושה וזהו החללה. ועדם דכלה מתי' ומפרש
7 בגמ': קדשי קדשים. חטאת ואשם ומנחה
8 בכלם כתיב כל זכר בכהנים ויאכלו: מה בין
9 איש לאשה. בישראל נמי קמירי: איש פורע
10 ופורם. כשהוא מנגע פורע ראשו ופורם בגדיה
11 ועליו פטיר א"ר בני. קטן כגודר חלה הנזירות
12 גליש אפלו לכשיגדל: מילה על נזירות אביו. אם
13 נדר אביו נזירות וקרבנותיה קרבנותיו ומת הדיה
14 בנו נזיר. הן מנולח ביום מילאת ומביא קרבנות
15 שהפירש אביו: מקדש את בתו. מקבל קדושי
16 בתו קטנה שלא מדעתה: מוכר את בתו. לאקמה
17 כשהיא קטנה: גמ' מנחותיהן נשרפות. אחת
18 מנחת סוטה ואחת מנחת גידה: מפני שיש לו
19 חלק בה. שהוא מקריבה משילו. וכתוב כל חלק
20 כהן וגו': ואינה עולה כליה (מפני) שיש לו חלק
21 בה. שלקברתה היא באה. ואין מנחת זר ובת כהן
22 קריבין כליה בלא קמיריה: השריים קריבין לעצמן.
23 לאחר שקרב הקמץ קרי' פאן כל שממנו כו'. פי'
24 כל שאור וכל דבש לא תקריבו (ותקטירו) לה
25 (ויקרא ט' ה) והוה ליה למכתב. למה ליה למכתב
26 ממנו. אלא למדרשיה נמי באנפי נפשיה. וא
27 תקטירו כל שממנו עולה כקר אשה לה. וש
28 בכלל לאו זה בשר כל קרבנות חזין מעולה. וש
29 בכלל זה שרי מנחות. והכא נמי דלקא בתר
30 חלק של אית לן למיול. והויא הקטרת קומץ
31 בהלכותו ואלו שריים גמורין הם ושמן בכל
32 תקטירה: דמסיק להו לשום עצים. דנימא הכי, אם
33 ראוים הן להקטיר ולא היתה ראויה לקמין בדין
34 מנחת כהן. הרי זו הקטרה לשמה קמיריה. אם
35 מעלה ולא מודרת. ואם ראויה היתה לקמין
36 מעלה שרייה. ורי' הן פשי' עצי המערכה: ב"ר'
37 פלוגתייהו בזה. וכן חטאת אברי שנתערבו
38 באברי עולה. ר"א אומר יתנם למעלה ורואה
39 אני את בשר חטאת על המזבח כאילו הן עצים.
40 ורבי' העבר צורתן ויצאו לבית השרפה.
41 שאסור להקטיר אברי חטאת משום לאו דכל
42 שממנו לאשים. ור"א סבר בתריה דהווא קרא
43 כתיב קרבן ראשית תקריבו אותם לה'. שאור
44 ודבש כבורים אתה מביא מן התמרים ומנחת
45 שתי הלחם שהוא ראשית מן השאור. ואל
46 המזבח לא יעלו לריח ניחוח קאי נמי אמנמו
47 אשה לה' דאוקמיה בכל תקטירו. ואשמעון קאי אלא אסר הקטרתו אלא כשמתוכן לריח
48 ניחות. ב"ר' א"ר. במנחות בפ' אלו מנחות (דף ט"ז) גבי מנחת חטאת כהן שמביא על
49 שמיעת קול או על בטי שפתיים או על נטמאת מקדש וקדושו גדלי דלות. ופליגי רבנן
50 עליה דרבי שמעון ואמרי. והיתה לבחן בפנחה. מנחת חובתו של כהן כליה במנחת גידה
51 ואינה נקמצת ור"ש דרשי' ליה לקרא הקם הכי, וכי נאמר והיתה לבחן במנחתו. לא נאמר
52 אלאו במנחת חטאת של ישראל. מה של ישראל נקמצת אף מנחת חטאת של כהן נקמצת.
53 אי מה מנחת ישראל שקריה נאכלין אף זו שקריה נאכלין. ת"ל והיתה לבחן בפנחה. לבחן
54 בפנחה לענין עבודת כהן ששעונה קמיריה. ולא לאשים בפנחה. הא ביצד הקמץ קרב
55 לעצמו והשריים קריבין לעצמם. ולית ליה כל שממנו לאשים כלל. ר"א ב"ר' פליגי עליה
56 ואמר קמץ קרב לעצמו ושריים מתפורין לאבוד:

ה"ג

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד ב

רש"י

תוספות

1 **כהן** ולא כהנת. ירושלמי ר' אבהו בעי קמיה ר"ל והכתיב ויזקא כז) וכהן כי יקנה נפש קיין
2 כספו מעתה כהן ולא כהנת א"ל והכהן משיח תחתיו מבניו את שכנו עומד תחתיו
3 יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה ה"ה דברק הדורע (וחילין דף קכג.) הנה מצי לשנוי נמי הכי
4 ונתן לכהן הדורע דלא אמר לכהן ולא לכהנת אלא אפילו לכהנת דהכא טעמא משום
5 דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו אבל התם דחי
6 ליה משום דארזין וכוני כתיב בפרשת מנחה אי
7 נמי משום דהתם היו מיעוט אחר מיעוט:
8 (שייך לע"פ משנה) **מה** בין אש. בתוספתא
9 (פ"ט) קא חשיב עובר על מצות עשה שהזמן גרמ
10 מה שאין כן באשה האיש עובר על כל תקוף ועל
11 כל תשחית ועל כל טעמא למתים מה שאין כן
12 באשה האיש נדון בבן סורר ומורה ונעטף ומספר
13 ואין האשה נעטפת ומספרת האיש נמכר ונשנה
14 ואין האשה נמכרת ונשנית האיש נרצע ונמכר
15 לעבד עברי וקונה לעבד עברי ואין האשה נרצעת
16 ונמכרת וקנה ולא קתני התם כל בני דתנאי
17 אלא דוכאי בבתי משום דמפרש התם בבספ
18 ובשטר ובביאה ותימה אמאי לא חשיב נמי
19 סמיכות תנופת הגשות ומצינות דבין כהן לכהנת
20 וכל בני דתנן בפ"ק דקידושין (דף ט) ולא קתני נמי
21 שהעברי יוצא בשנים וביוכל ובמיתת האדון
22 משא"כ בעבריה הוב מטמא בראיות ולא הובא
23 מצורע אסור בתשמיש המטה ולא מצורעת
24 כדמפרש בריש פרק מחוסרי כפרה (מסיות דף ט)
25 מחוץ לאהליו ולא מחוץ לאהלה:
26 (שייך לע"פ משנה) **האיש** מגלח על גזרות. בפ"ד
27 דגזיר (דף יג) ובפרק בתרא דבריות (דף כז) מפ'
28 דדוקא על מצות סתומין ולא על מצות מפורשיין:
29 **שנאמר** את בתי. מירושא דקרא ליקף ליה
30 ואמר אבי הנערה אל הוקנים
31 משמע למעט אמה דאינה זוכה בבתה לתת.
32 **ותלית** אותו ולא אותה. בפרק נגמר הדין
33 (פסגין דף טז.) נפקא לן מוכי ידה
34 באיש ולא באשה: **בגניבתו** ולא בגניבתה.
35 תימה כיון דאי גבה אינה נמכרת בגניבתה אי"כ
36 אין ב"ד רשאי למכרה דבית דין אין מוכרין אלא
37 בגניבתו ובפ"ק דקידושין (דף יז) ממעטי רבנן
38 מורצע את אונן אונן שלו ולא און של מוכר עצמו
39 דדוקא מכירתו בית דין נרצע ואשה הואיל ואין
40 בית דין מוכרין אותה אנא ידענא דאינה נרצעת
41 ואמאי איצטריך לרבנן למילף מהעדב ולא אמה
42 העבריה דאינה נרצעת וי"ל כיון דאינה נמכרת
43 אלא ע"י אביה סד"א תיחוי מוכירה דאב במקום
44 מכירה בית דין ותרצע להכי איצטריך קרא:

1 ח"ג ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא כמנחת חומא של כהנים דבת הקרבה היא. דמקשי
2 חובתו לנדבתו דלא בעי קמייהו, אבל הא דלאו בת הקרבה היא דדלמא בתרה דידה
3 אזלינן ושיירים גמורים נידו ואפלו רבנן מודו דמחפורין: **מאי טעמא.** קאמר מתני' מנחת
4 כהנת נאכלת כשאינה נשואה לכהן, וכשאינה נשואה לכהן אינה נאכלת כליל מיהא לא
5 הויא: **לא יחלל ירעו.** בכהן הנושא פסולה
6 לכהנה כתיב, ודרשינן בקידושין (דף טז.) לא יחלל
7 שני חלולין, אחד לה ואחד לזרע, שהכהן
8 מחלל את שתיקה אבל הוא אין מתחלל: **כני**
9 **אחריו.** לנפש לא יקמא, ולא בנות אהרן באזרה
10 זו: כל זכר כבני אהרן יאכלנה. במנחת כתיב:
11 איש. ירצע הוא: אין לי. שנקחט בטמא נתקם
12 אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר סמוך לו
13 והצורע אשר בו הנגע, ולא איבעי ליה למכתב
14 אלא בגדיהו יהיו פרימים וראשו ידה פרוג. דהא
15 כתיב לעיל דבמזרע קמייהו, אלא לרבות ירצע
16 שני כגון אשה: ח"ג מ"כ מה ת"ל איש לענין
17 שלמטה איש פורע ופורם וכו'. מה ת"ל איש
18 מאחר שסופנו לרבות את האשה לענין שלמטה.
19 לאו למעוטי מטמא האמורה בפסוק זה בא
20 למעוטי, אלא מענין האמור בפסוק שלאחריו
21 דכתיב ביה פריעה ופרימה, לומר לך איש פורע
22 ופורם ולא אשה: הלכה היא בגזיר. הלכה למשה
23 מסיני הוא בהלכות גזיר: **למי** באביה
24 נתלית נתינתה: **ורגמו אותה.** ומאי אותה אי נימא
25 אותו ולא אותה והכתיב גבי נערה המאורסה
26 והוצאתם את שניהם וסקלתם אותם, אלא הא
27 דמעט אשה לענין ערום, דנפיק מהאי קרא
28 מעוטי דאותו משמע ולא כסותה, ולהכי נקט
29 ליה להאי משמעוהא דירום בלשון זכר גבי
30 איש למימרא הא אותה בכסותה: **ונמכר בגניבתו.**
31 אם אין לו מה לשלם:

הדרן עלך היה נוטל

1 **ארוסה**. שקבא לה ארוס: ושומרת יבם. שקבא
2 לה יבם: לא שותות. דמעשתיהו קרא: ולא נוטלות
3 בהנה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו
4 שנסתרה אחר קניו, דמקמי ואסור לא אימעטי
5 דמקפוש בגמרא, ואפלו לית לן דרב המנשא
6 והדשומרת יבם שזונה מתרת ליבמה, נתי
7 דמתרת מיהו לא בעי למינסב אשה זונה והיא
8 הפסידה כתבתה: **מתת אישה.** ביושבת תחתיו
9 הכתוב מדובר.
10 נתינה

הדרן עלך היה נוטל

הדרן עלך היה נוטל

1 **ארוסה** ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה שנאמר: **"אשר תשטה אשה תחת אישה"**
2 **פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, מזורת**
3 **ונתינה**
4 שותה ולמה הכניסה עצמה למספר הזה המרובה בשביל לפסולה מכתובתה פ"ח ארוסה א"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קתני הכא לא נוטלת כתובתה רש"י
5 פי דליכא למיפשט ממתני' הא דאמר רב המנאן שומרת יבם שזונה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המנאן מיהו אי לא בעי יבם למינסב אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מיהו
6 תימה אי לית לן דרב המנאן קרא מאי איצטריך למעוטי והא תנן בפרק היה מביא (שילן דף יט) כל שתיבעל ולא תזא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניו שייך היבא דלא מיתרסב בסתירתיה
7 אלא מדאיצטריך למעוטי ש"מ דמיתסרא מיהו ליכא למיפשט מהכא משום דמוקי לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בגט בלא חליצה אפילו אליבא דשמואל
8 הלכך שייכא נמי אשתו ליאסר עליו בנות דבריה הכל: **אלמנה** לכו' וכו'. האי דלא עריב ותני להו אלו לא שותות ולא נוטלות כתובתן ולתני ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכו' וכו'
9 מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואילונית זקנה וכו' י"ל משום הכי פלגינהו משום דחלוקין בטעמם מיהו תימה אמאי לא תנא מעוברת בתר כבא דאלמנה לכו' דדמי בטעמא דה"ל למיתני
10 בתחלת הפרק אלו לא שותות ובתר ליחסב וליזיל כולהו כל בני דדמין להדיא כל חד וטפי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קצת דלא שותות הדרן בני אלה:
11 שאינה

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

47 שנינו במשנה, האיש מנלח על נזירות אביו ואין האשה מנלחת
 48 על נזירות אביה. אמר רבי יוחנן, הלכה היא כנזיר - גם דין זה
 49 נלמד מהלכה למשה מסיני.
 50 שנינו במשנה, האיש מקדש את בתו ואין האשה מקדשת את
 51 בתה. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי, "ואמר אבי הנערה
 52 אל הזקנים את בתי נתתי לאיש תהו", הרי שמסרה התורה את
 53 הכח לקדש את הבת בידי האב ולא בידי האם.
 54 שנינו במשנה, האיש מוכר את בתו ואין האשה מוכרת את בתה.
 55 מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי, "וכי ימכר איש את בתו",
 56 ומשמע איש ולא אשה.
 57 שנינו במשנה, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה כו',
 58 שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין האשה נסקלת ערומה. ומשיבה,
 59 נאמר לגבי אדם שקלל את ה' 'ורגמו אותו' - שחייב סקילה. ויש
 60 לשאול, מאי אותו' - מה באה התורה למעט מ'אותו', אילימא -
 61 אם נאמר שבאה התורה לומר, אותו' ולא אותה' - שרק איש חייב
 62 סקילה ולא אשה, והקתיב - אין לומר כן, שהרי נאמר לגבי איסור
 63 עבודה זרה שעונשו בסקילה, 'והוצאת את האיש ההוא או את
 64 האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך וגו' וסקלתם
 65 באבנים ומתו', הרי שגם אשה נסקלת. אלא בהכרח שממעטים כך,
 66 רק 'אותו' - איש שיוצא להיסקל, נסקל בלא כסותו - ערום, ולא
 67 אותה' - אבל אשה שנסקלת, אינה נסקלת בלא כסותה.
 68 שנינו במשנה, האיש נתלה ואין האשה נתלת כו'. שואלת הגמרא,
 69 מאי טעמא - מדוע אין האשה נתלית. ומשיבה, נלמד ממה שאמר
 70 קרא 'ותלית אותו על עין', ומשמע אותו' ולא אותה'.
 71 שנינו במשנה, האיש נמכר כנזיר ואין לו לשלם את הגניבה,
 72 ואין האשה נמכרת כנזירה. שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין
 73 האשה נמכרת כנזירה. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא 'ונמכר
 74 כנזיר', ומשמע שרק גגב נמכר כנזיר, ולא כנזירה - אך
 75 אשה שגנבה אינה נמכרת עבור גניבתה.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה - פרק רביעי

76 פרק זה מבאר ומחלק אופנים שבהם אין הסוטה שותה ואינה נוטלת
 77 כתובתה, אופנים שבהם אינה שותה אך נוטלת כתובתה, ושאר
 78 האופנים שבהם הסוטה או שותה או נוטלת כתובתה.
 79 משנה. ארוסה שקינא לה הארוס ונסתרה, ושומרת יבם שקינא לה
 80 היבם ונסתרה, לא שותות כיון שהפסוק מיעט אותן וכדלחלוך, ולא
 81 נזילות כתובה כיון שהפסידו עצמן על ידי שנסתרו, והסיבה שאינן
 82 שותות שנאמר "אשר תשמה אשה תחת אישה" - שהאשה יושבת
 83 תחתיו, פרט לארוסה ושומרת יבם שהן עדיין לא נשואות.
 84 וממשיכה המשנה לפרט עוד מקרים של נשים שאינן שותות ואינן
 85 נוטלות כתובתן. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט
 86 וכל שכן לכהן גדול, מומרת

1 ואפילו רבנן - שחלקו על רבי שמעון ואמרו שמנחת חטא של כהן
 2 אינה נקמצת, לא פליגי עליה דרבי אלעזר דרבי שמעון האומר
 3 שמתפורים שיירי המנחה בבית הדרשן, אלא כמנחת חטא של
 4 כהנים, דבת הקרבה היא - לפי שסוברים הם שהיא עולה כליל על
 5 גבי המזבה, ואינה נקמצת, אכל פהא - אשה הנשואה לכהן, שאין
 6 תקנה למנחתה לא בהקרבא ולא באכילה אפילו רבנן מודו
 7 שמתפורת היא בבית הדרשן.
 8 שנינו במשנה, פת ישראל הנשואה לכהן מנחתה נשרפת, וכהנת
 9 שנישאת לישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
 10 שמנחת כהנת הנשואה לישראל נאכלת, מה היא שונה מאשה
 11 הנשואה לכהן, שמנחתה עולה כליל על המזבה. משיבה הגמרא,
 12 דאמר קרא, "ובל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", ודורשים
 13 שרק מנחת כהן אינה נאכלת, ולא מנחה של כהנת.
 14 שנינו במשנה, כהנת מתחלת כהן אין מתחלל. שואלת הגמרא,
 15 מנלן - שהכהן שנשא אשה הפסולה לו אינו מתחלל מן הכהונה.
 16 ומשיבה, דאמר קרא לגבי כהן שנשא פסולה לכהונה "ולא יחלל
 17 זרעו בעמיו", מכאן שעל ידי נשיאת פסולה, זרעו מתחלל - נפסל
 18 מן הכהונה, אך והוא - הכהן שנשא את הפסולה אינו מתחלל.
 19 שנינו במשנה, כהנת מטמאה כו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא -
 20 כהנת מותרת להיטמא למתים מה היא שונה מכהן שאסור בכך.
 21 ומשיבה, אמר קרא, "אמר אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא
 22 בעמיו", ומכך שיתרה התורה וכתבה 'בני אהרן' לומדים שהאיסור
 23 להיטמא נאמר רק לבני אהרן - כהנים וזכרים, ולא לבנות אהרן -
 24 כהנות.
 25 שנינו במשנה, כהן אוכל בקדשי קדשים וכהנת אינה אוכלת
 26 בקדשי קדשים. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי לגבי קרבן
 27 מנחה, "כל זכר כבני אהרן ואכלה", ומשמע זכר ולא נקיבה.
 28 שנינו במשנה, מה בין איש כו' האיש פרוע ופורם, ואין האשה
 29 פורעת ופורמת. תנו רבנן, לגבי טומאת קרחת ונזירות, אמר, "איש
 30 צרוע הוא". אין לי - מפסוק זה לא היינו יודעים שנטמא בטומאת
 31 נגעי קרחת וגבחת אלא איש, אשה מנין. כשהוא אומר בפסוק
 32 הסמוך לאחריו, "והצרוע אשר בו הגעג בגדיו יהיו פרומים וראשו
 33 יהיה פרוע ועל שפם יעטה". ולבאורה המילים 'והצרוע אשר בו
 34 הגעג' מיותרות, שהרי בפסוק הקודם דיברה התורה על צרוע, והייתה
 35 צריכה להמשיך שדינו הוא ש'בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע'.
 36 ומכך שחזרה התורה וכתבה שוב 'והצרוע', יש ללמוד שהרי כהן
 37 שני - באה התורה לרבות צרוע שיש צרוע נוסף, כלומר שגם אשה
 38 נטמאת בטומאת קרחת וגבחת. ממשכה הברייתא ושואלת, אם כן
 39 - שגם אשה נטמאת בנגעים, מה תלמוד לומר - מדוע בפסוק
 40 הראשון נאמר 'איש'. ומבאר, לענין שלמטה איש פרוע וכו' -
 41 'איש' האומר בפסוק הראשון, בא למעט שהדין האמור בפסוק השני
 42 דהינו פריעה ופרימה, לא נאמר אלא לאיש צרוע, אך אשה
 43 שנצטרעה אינה פורעת ופורמת.
 44 שנינו במשנה, האיש מדיד את בנו כנזיר ואין האשה מדרת כנה
 45 כנזיר. אמר רבי יוחנן, הלכה למשה מסיני היא כנזיר - דין זה
 46 שהאיש מדיד את בנו כנזיר ולא אשה, התקבל מהלכה למשה מסיני.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאות לו שלוש

שנים

היום יום ד אייר

נביאים

יחזקאל פרק לד ד-י

ד אֶת־הַנְּחֻלוֹת לֹא חִזְקַתֶּם וְאֶת־הַחֹלֶה לֹא־רַפֵּאתֶם וְלִנְשַׁבְּרֹת לֹא חִבַּשְׁתֶּם וְאֶת־הַנְּדַחַת לֹא הִשְׁבַּתֶּם וְאֶת־הַאֲבֵדֹת לֹא בִקְשַׁתֶּם וּבַחֲזֹקָה רַדִּיתֶם אֹתָם וּבִפְרֹדֶי הָ וּתְפֹצִינָה מִבְּלִי רַעְהָ וּתְהַיְיִנָּה לְאֲכֹלָה לְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וּתְפֹצִינָה: ו יִשְׁגּוּ צֹאנֵי בְּכָל־הַהָרִים וְעַל פְּלִי־גִבְעָה רִמְהָ וְעַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ נִפְצוּ צֹאנֵי וְאִין דּוֹרֵשׁ וְאִין מִבְּקֵשׁ: ז לִכְן רַעִים שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה: ח חִי־אֲנִי נֹאֵם | אֲדַנִּי יְהוָה אִם־לֹא יַעַן הָיִיתִּי־צֹאנִי | לָבוֹ וּתְהַיְיִנָּה צֹאנִי לְאֲכֹלָה לְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה מֵאִין רַעְהָ וְלֹא־דַרְשׁוּ רַעְי אֶת־צֹאנֵי וַיִּרְעוּ הָרַעִים אוֹתָם וְאֶת־צֹאנֵי לֹא רָעוּ: ט לִכְן הָרַעִים שָׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה: י כִּה־אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה הֲנִנִּי אֶל־הָרַעִים וּדְרַשְׁתִּי אֶת־צֹאנֵי מִיָּדָם וְהִשְׁפַּתִּים מִרְעוֹת צֹאן וְלֹא־יִרְעוּ עוֹד הָרַעִים אוֹתָם וְהִצַּלְתִּי צֹאנִי מִפִּיהֶם וְלֹא־תְהַיְיִן לָהֶם לְאֲכֹלָה: (ס) יא כִּי כֹה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה הֲנִנִּי־אֲנִי וּדְרַשְׁתִּי אֶת־צֹאנֵי וּבִקְרַתִּים: יב כִּבְקֶרֶת רַעְהָ עֲדָרוּ פְּיוֹם־הַיּוֹתוֹ כְּתוֹד־צֹאנֹו נִפְרָשׁוֹת כֵּן אֲבַקֵּר אֶת־צֹאנֵי וְהִצַּלְתִּי אֶתְהֶם מִכָּל־הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִפְצוּ שָׁם בְּיוֹם עֲנִן וְעֶרְפַּל:

רש"י

הוכחתם אותם ולא שפטתם בין איש לרעהו: (ח) וירעו הרועים אותם. את עצמם: (י) ולא ירעו עוד הרועים אותם. את עצמם: (יא) ובקרתים. ל' ביקור חולים: (יב) נפרשות. כשהן נפוצות והוא הולך ביניהם ומאספן יחד: ביום ענן וערפל. כי כן דרך הצאן להתפזר ביום המעונן:

מצודת ציון

(ד) הנחלות. ר"ל כאוב באבר מן האיברים: חבשתם. ענין קישור כריכת המטלית על השבר כמו והנה לא חבשה (לעיל): ה) הנדחת. מלשון דחיה: רדיתם. ענין שלטנות וממשלה: ובפרך. ענין עבודה קשה המפרכת ומשברת את הגוף כמו לא ירדנו בפרך לעיניך (ויקרא כח): (ה) ותפוצינה. ענין פיזור: (ו) ישגו. ענין תעיה בדרך כמו משגה עור בדרך (דברים כ): (ז) לבו. מלשון ביהז ושלל: (י) ודרשתני. זה הלשון יאמר על תשלומי הגמול וכן אנכי אדרש מעמו (שם יח): והשבתים. ענין ביטול ומניעה: (יא) ובקרתים. ענין חקירה ודרישה כמו לא יבקר הכהן (ויקרא יג): (יב) נפרשות. מל' הפרשה ופירוד:

(ד) את הנחלות. את הכואבות באחד מאיבריהן וצריכין חזוק הנה לא חזקתם אותן: ולנשברות. את הנשברת ביד או ברגל הנה לא קשרתם עליה כריכת מטלית: הנדחת. מן העדר: לא השבותם. אל העדר: האובדת. אשר לא נודע אנה היא: לא בקשתם. למצוא אותה: ובחזקה. משלתם עליהם בחזקת היד ובעשות עמהם עבודת פרך ר"ל לא חזקתם העניים והנכשלים לקחת משפטם מיד העושים ורק משלתם בהם לעשות עמהם מלאכתכם ולא חששתם להדריכם בדרך הישר ולהסיר מהם הדעות המשובשות: (ה) ותפוצינה. ונפצו הצאן מסיבת היותם בלי רועה משגיח כראוי: ותהיינה. ובסיבת הנפץ היו למאכל לכל חיות השדה כי באו למקום החיות הטורפות ובעבור זה נפצו עוד יותר לברוח הנה והנה מיד החיות: (ו) ישגו צאני. ולזה המה תועים בהרים ובגבעות ואינם יודעים אנה הם הולכים: ואין דורש. לאספם יחד: ואין מבקש. את האובדת ר"ל בעבור זה הלכו בגולה והשחיתום העובדי כוכבים והנה הולכים נעים ונדים ואין מי מחזירם למוטב למען יהיו נושעים: (ז) אם לא. הוא ענין שבועה וגזם ולא אמר והרי הוא כאדם האומר אם לא יהיה כן אז יהיה כזאת וכזאת: מאין רועה. מסבת היותם בלי רועה משגיח כראוי: אותם. את עצמם רעו להשמין את בשרם: (ט) לכן וכו'. על כי ארכו הדברים באמרו חי אני וכו' לכן אמר שוב לכן הרועים וכו' וכן הוא דרך המקרא: (י) הנני. הנה אני אפנה אל הרועים לשלם להם כגמולם: ודרשתני וכו'. ר"ל אענישם על אבוד הצאן והשבתים מהיות עוד רועי צאן ולא ישמינו עוד את עצמם בחלב הצאן ר"ל אקח מהם השררה ולא יתענגו עוד בגזל העניים: (יא) הנני אני. כאומר עם כי יוכלו הרועים הנה אני אקיים את דברי ואני אדרוש את צאני ואחקור אחריה: (יב) כבקרת. כמו שהרועה חוקר בעדרו ביום היותו בתוך צאנו והמה נפרשות שאז דרכו לחקור לדעת אם לא נעדר מה מהם, כן אבקר אני את צאני ואציל אתם ממקרי כל המקומות אשר נפצו שם ביום בוא עליהם היום המר והחשוך, ולפי שהמשילים לצאן אמר לשון הנופל בהם שדרכם להתפזר ביום ענן וערפל:

מצודת דוד

(ד) את הנחלות. את הכואבות באחד מאיבריהן וצריכין חזוק הנה לא חזקתם אותן: ולנשברות. את הנשברת ביד או ברגל הנה לא קשרתם עליה כריכת מטלית: הנדחת. מן העדר: לא השבותם. אל העדר: האובדת. אשר לא נודע אנה היא: לא בקשתם. למצוא אותה: ובחזקה. משלתם עליהם בחזקת היד ובעשות עמהם עבודת פרך ר"ל לא חזקתם העניים והנכשלים לקחת משפטם מיד העושים ורק משלתם בהם לעשות עמהם מלאכתכם ולא חששתם להדריכם בדרך הישר ולהסיר מהם הדעות המשובשות: (ה) ותפוצינה. ונפצו הצאן מסיבת היותם בלי רועה משגיח כראוי: ותהיינה. ובסיבת הנפץ היו למאכל לכל חיות השדה כי באו למקום החיות הטורפות ובעבור זה

כתובים

דברי הימים א פרק כג יג

לא ולכל העלות עלות ליהוה לשבתות לחדשים ולמעדים במספר כמשפט עליהם תמיד לפני יהוה: לב ושמרו את משמרת אהל־מועד ואת משמרת הקדש ומשמרת בני אהרן אחיהם לעבדת בית יהוה: (פ)

דברי הימים א פרק כד א

א ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר: ב וימת נדב ואביהוא לפני אביהם ובנים לא־היו להם ויכתנו אלעזר ואיתמר: ג ויחלקם דוד וצדוק מן־בני אלעזר ואחיהם מן־בני איתמר לפקודתם בעבדתם: ד וימצאו בני־אלעזר רבים לראשי הגברים מן־בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית־אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה: ה ויחלקום בגורלות אלה עם־אלה פיהיו שרי־קדש ושרי האלהים מבני אלעזר ובני איתמר: (ס)

רש"י

לבל וכשעלו מבבל עלה יהושע ושימש ולא שימש עזרא לפי שהיה יהוצדק הבכור וקדמו בן אחיו הבכור כדכתיב בנבואת חגי (ז) יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול: (ג) ואחיהם מן בני איתמר. זה אחיהם בן אביתר כדמוכח בסמוך (כד ו) ויכתבו שמעיה וגו' עד ואחיהם בן אביתר: (ד) ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר. מתחלה במשכן שילה לא היו כ־אם י"ו משמרו' ח' מאלעזר וח' מאיתמר כמפורש במסכ' תענית וכשראה דוד שהיו ראשי הגבורים לאלעזר רבים, חילקם לכל משמר ומשמר של אלעזר לשנים והעמידם על י"ו משמרות ומשמרת בני איתמר העמיד על מעמד משמר כבראשונה על שמנה משמרות וכן מוכיח בסמוך בית אב אחז לאלעזר ואחד אחז לאיתמר, כלומר כאחוז למעמד למשמרת שבמשכן כמו כן העמידן דוד עתה בבית המקדש: (ה) ויחלקום בגורלות אלה עם אלה. למי יפול הגורל להיות ראשון או שני או שלישי או רביעי וכן כולם:

(לא) ולכל העלות עלות לה' לשבתות לחדשים. פתרון הם יהיו ממונים על השלכות וגם על לשכת בית הטלאים שהקרבנות שם והם יביאו אל הכהנים תמיד בכל יום במספר מה שצריכים בכל יום בין בחול בין בשבתות ובחדשים ובמועדים שמוסיפים על התמיד כל אלה יביאו במספר כמשפט וגם מסייעים לכהנים להפשיט הזבח וכן מצינו בחזקיהו רק הכהנים היו למעט ולא יכלו להפשיט את כל העולות ויחזקום אחיהם הלויים וגו':

(א) ולבני אהרן. פתרון אלה בני אהרן וגומר על מחלקותם: (ב) וימת נדב ואביהוא וגו'. ובנים לא היו להם. לפי שלא היו להם בנים כיהנו אלעזר ואיתמר במקומם אבל אם היו לנדב ואביהו בנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר בכהונה גדולה, שכן מצינו (בעזרא ג') שהרי יהוצדק אביו של יהושע היה ויהוצדק ועזרא בני שריה היו דכתיב (לעיל ח') ושריה הוליד את יהוצדק ובעזרא (ה) כתיב עזרא בן שריה ויהוצדק הלך בגולה

מצודת דוד

(לא) ולכל העלות. להודות ולהלל בכל זמן העלאת עולות לה' לשבתות וכו' והם עולות המוספין: במספר. ר"ל העולות הבאים במספר הקבוע כמשפט התורה על ישראל להקריב תמיד לפני ה' ולא יעבור: (לב) ושמרו וכו'. גם ישמרו את משמרת האהל לבל יקרב איש זר: הקודש. דברים המקודשים: ומשמרת בני אהרן. לסייע אותם בדבר הצריך לעבודת בית ה' כהפשטת עור העולה וכדומה:

(א) ולבני אהרן. ואת בני אהרן היה כן מחלוקתם למשמרות: (ב) לפני אביהם. בחיי אביהם: ויכתנו. ר"ל והם נשאו כהנים לה': (ג) לפקודתם בעבודתם. לפי מספרם העובדים בעבודה המוטל עליהם: (ד) לראשי הגברים. למספר ראשי הגברים הראויים לעבודה: ראשים לבית אבות. עשה ששה עשר ראשי בתי אבות והם המשמרות: (ה) בגורלות. מי ישמש ראשון ומי שני וכו': כי היו שרי קודש וכו'. כי כולם היו שרי קודש וכו' ולזה לא נתן מעלה לאחד על השני להקדימן מבלי גורל:

משניות מסכת פסחים

י שתי חבורות שנתערבו פסחיהן – אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד; אחד מאלו בא לו אצל אלו, ואחד מאלו בא לו אצל אלו; וכך הם אומרים: אם שלנו הוא הפסח הזה, ידוך משוכות משלך ונמנית על שלנו; ואם שלך הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה ושל עשרה עשרה, מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה, וכן הם אומרים.

פירוש ברטנורא

י אלו מושכין להם אחד. מן הפסחים. ואלו מושכין להם אחד: אחד. מבני חבורה זו בא לו אצל בני חבורה זו, ואחד מוּוּ בא לו אצל זו: וכך הם אומרים. לאותו יחיד הבא אצלם: אם שלנו הוא. אותו הפסח שמשכנו אלינו יפה בררנו את שלנו, המשך ירך משלך והמנה עמנו על שלנו: אם שלך הוא פסח זה. הרי אתה עליו וידינו משוכות משלנו ויהא לבני חבורה האחרת ונמנינו על זה שלך. נמצא אם החליפו הרי נמשכו כל החבורה משלהם ונמנו על אותו שבררו. וכך אומרים בני חבורה השניה ליחיד הבא אצלם. ועל כרחם צריך אחד מאלו לבא אצל אלו ולמנות עמהן, ולא אמרין ימשכו אלו משלהן בכל מקום שהוא ואלו משלהן ויחורו וימנו אלו על אחד ואלו על אחד, משום דאמרין בברייתא בנמרא דאסור לימשך כל בני החבורה מן הפסח ולהניחו בלא בעלים, ושמו החליפו ורוצים למשוך מפסחם ולמנות על אחר, כשאמרו הרי ידינו משוכות משלנו הרי נותר פסח בלא בעלים מיד, וזה אסור. ועכשיו כשאחד מחבורה זו בא אצל האחרת ממה נפשך אין כאן פסח בלא בעלים, אם יפה בררו להם הרי כל בני חבורתו עליו חוץ מן האחד שפירש מהן ומשך ידו, ואם החליפו הרי הלך אחד מהם עם פסחו, וכשמשכו הנותרים ידוהם הימנו, נשאר הוא עליו: וכן חמש חבורות של חמשה חמשה. בני אדם, שנתערבו פסחיהן. כל חבורה וחבורה מושכין להם אחד מן הפסחים, וחמשה אנשים שבכל חבורה וחבורה מתחלקין [לחמשה] פסחים, שאם החליפו לא יהא כאן פסח שאין אחד מבעליו הראשונים עליו: וכך הם אומרים. כשנעשו עתה החבורות החדשים אומרים הארבעה לאחד, אם שלך הוא פסח זה הרי ידינו ארבעתו מסולקת מ' פסחיו בכל מקום שהם ונמנינו עמך, וכן הוא וג' חורין ואומרין לשני, וכן הד' לכל אחד שבחבורה. וכל חבורה וחבורה כן:

משניות מבוארות – קהת

עליו אחרים תחילה, אבל שיישאר דווקא מבני חבורה ראשונה אין הכתוב מקפיד – רש"י). מכל מקום בין לרבי יהודה ובין לרבי יוסי אסור שכל בני החבורה ימשכו ידיהם מן הפסח ולהניחו בלא בעלים, אבל עכשיו שאחד מן החבורה האחת בא לחבורה האחרת, הרי ממה נפשך אין כאן פסח בלי בעלים, שאם בררו את שלהם הרי כל בני חבורתו עליו חוץ מן האחד שעבר לחבורה האחרת, ואם החליפו פסחיהם, הרי הלך אחד מהם עם פסחו לחבורה האחרת, וכשמשכו שאר בני החבורה את ידיהם ממנו, נשאר אותו האחד עליו. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה – שכל חבורה היא של חמשה אנשים, ושל עשרה עשרה – או עשר חבורות שבכל אחת מהן עשרה אנשים, ונתערבו פסחיהן. מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה – לחבורה האחרת, כגון שאם היו חבורות של חמשה חמשה, מתחלקים חמשת האנשים בכל חבורה וחבורה לחמשת הפסחים, ונעשות חמש חבורות חדשות, באופן שבכל חבורה חדשה נמצא אחד מבעליו הראשונים של אותו פסח שהחבורה מושכת לה מן הפסחים שנתערבו, וכן הם אומרים – לאחר שמשכה לה כל חבורה חדשה אחד מן הפסחים, אומרים ארבעה ארבעה לכל אחד שבחבורה: "אם שלך הוא פסח זה שמשכנו, ידי ארבעתנו משוכות מארבעת פסחיו בכל מקום שהם ונמנינו על שלך". וכן בעשר חבורות של עשרה מתחלקים עשרת האנשים שבכל חבורה וחבורה לעשרת הפסחים, ולאחר שמשכה כל חבורה חדשה מן הפסחים אומרים תשעה תשעה לכל אחד שבחבורה: "אם שלך הוא פסח זה, הרי ידי תשעתנו מסולקות מתשעת פסחיו בכל מקום שהן ונמנינו עמך". אבל אם מספר האנשים של חבורה אחת הוא חתום ממספר הפסחים, כגון חמש חבורות שנתערבו פסחיהן, וחבורה אחת מהן היא של ארבעה בני אדם, אין תקנה זו מועילה להם, שהרי פסח אחד יישאר מכל מקום בלא אחד מבעליו הראשונים, והלכה כרבי יהודה (בברייתא שהבאנו לעיל), שצריך להשאיר עליו אחד מבני החבורה הראשונה.

~ יום ראשון ~

באור משנה י

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן – קודם שנשטחו, שעדיין יכולים בני כל חבורה למשוך ידיהם מפסחם ולהימנות על פסח אחר. אלו מושכין להן אחד – בני חבורה האחת לוקחים להם אחד מן הפסחים שנתערבו, ואלו מושכין להן אחד – ובני חבורה האחרת מושכים להם את הפסח האחר, אחד מאלו בא לו אצל אלו, ואחד מאלו בא לו אצל אלו – אחד מחבורה זו בא לחבורה האחרת, ואחד מחבורה האחרת בא לחבורה זו, וכן הם אומרים – בני כל חבורה וחבורה לזה שבה אצלם: אם שלנו הוא הפסח הזה – שמשכנו לנו, כלומר: אם ביררנו עכשיו את הפסח שלנו, שהיינו מנויים עליו בתחילה, ידוך משוכות משלך ונמנית על שלנו – הרי אתה מושך ידך מן הפסח שלך ונימנה עמנו על פסחיו, ואם שלך הוא הפסח הזה – שמשכנו לנו, ידינו משוכות משלנו – אנו מסתלקים מהפסח שלנו, ויהא לבני החבורה האחרת, ונמנינו על שלך – ואנו נמנים עמך על הפסח שלך; נמצא שאם החליפו פסחיהם, הרי כל חבורה משכה את ידיה מהפסח שלה ונמנתה על אותו הפסח שביררה. ומה שיש צורך שיבוא אחד מאלו אצל אלו ואחד מאלו אצל אלו ויימנה עמהם, ואין אומרים שכל חבורה תמשוך ידה מפסחה בכל מקום שהוא ואחר כך תיטול כל חבורה אחד מן הפסחים שנתערבו ויימנו עליו לכתחילה, הטעם הוא, לפי שאסור להניח את הפסח בלא בעלים אפילו שעה אחת, כמבואר בברייתא בגמרא (פסחים צט, א): "ואם ימט הבית מהיות משה" (שמות יב, ד) – מלמד הכתוב שמתמעטים והולכים ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים (כלומר שיכולים המנויים כולם למשוך ידיהם ממנו, ויימנו עליו אחרים, ובלבד שישאר אחד מבני החבורה הקודמת, שלא משך ידו ממנו); דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא (בלא בעלים; ואם רצו כולם למשוך ידיהם ממנו, ימנו

יֵא שְׁנִים שְׁנַתְעָרְבוּ פְסָחֵיהֶם – זֶה מוֹשֶׁף לֹא אֶחָד זֶה מוֹשֶׁף לֹא אֶחָד; זֶה מִמְנָה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, וְזֶה מִמְנָה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק; זֶה בָּא אֶצֶל זֶה וְזֶה בָּא אֶצֶל זֶה, וְכֵן הֵם אוֹמְרִים: אִם שְׁלִי הוּא פֶסַח זֶה, יִדְיָד מְשׁוּכּוֹת מְשַׁלֵּף וְנִמְנִיתָ עַל שְׁלִי; וְאִם שְׁלִי הוּא פֶסַח זֶה, יְדֵי מְשׁוּכּוֹת מְשַׁלֵּי וְנִמְנִיתָ עַל שְׁלִי.

פ ר ק ע ש י ר י

א עֲרָבֵי פְסָחִים סְמוּךְ לְמִנְחָה לֹא יֵאבֵל אֲדָם עַד שֶׁתְּהַשֵּׁף. וְאִפְּלוּ עָנִי שְׁבִיטֵי־רָאֵל לֹא יֵאבֵל עַד שֵׁי־סֵב. וְלֹא פִירוּשׁ בִּרְטוּרָא

יֵא שְׁנִים שְׁנַתְעָרְבוּ פְסָחֵיהֶם. ראובן ושמעון שנתערבו פסחיהם, ראובן מושף לו אחד ושמעון מושף לו אחד. ראובן הולך ומננה עמו אחד מן השוק, ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה נמנה עליו, וראובן בא לו אצל פסח שמשך לו שמעון, ושמעון בא לו אצל פסח שמשך לו ראובן, וכך אומר לו ראובן ליהודה הנשאר על פסח שמשך לו שמעון, אם שלך הוא פסח זה, שיפה בירר לו שמעון תחלה, הרי ידי משוכות משלי והריני נמנה עמך על זה, ואם שלי הוא פסח זה, שלא כוונתי מתחלה לברור יפה ואין זה פסח שנמנית עליו עם שמעון, הרי יריך מסולקות משלך, והמנה עמי על זה. ולכך הוצרך כל אחד להמנות עמו אחד מן השוק, שאם באו להתנות כשהן יחידים ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך הרי יפה בררנו, ואם לאו הרי אני מושף ידי משלי ונמנה על שלך. נמצא כשהוא מושף משלו הרי הוא מניח את פסחו בלא בעלים, שעדיין לא נמנה עליו אחר. והא ליכא למימר שימנה כל אחד על של חברו קודם שימשוך ידו משלו, דאין נמנין על שני פסחים כאחד, ואין זה מנויין:

י א עֲרָבֵי פְסָחִים סְמוּךְ לְמִנְחָה. קודם למנחה מעט כמו חצי שעה. בתחלת שעה עשירית. דתמיד קרב בתשע ומחצה והוא זמן המנחה, וקודם למנחה חצי שעה הוי בתחלת שעה עשירית: **לֹא יֵאבֵל אֲדָם.** כדי שיאכל מצה לתאבון משום הדור מצוה. ולחם פשיטא דלא מצי אכיל, דהמין אסור משש שעות ולמעלה. ומצה נמי הא אמרין בירושלמי האוכל מצה בערב פסח כבא על אורסתו בבית המיו. ולא נצרכה אלא לשאר אוכלין שלא ימלא כריסו מהן; **עַד שֵׁי־סֵב.** במטה ועל השלחן כדרך בני חורין; **וְלֹא יִפְתּוּ לוֹ.** גבאי צדקה המפרנסים את העניים; **וְאִפְּלוּ הוּא מִתְפָּרֵס מִן הַתְּמָחִי.** והיינו עניי שבעניים

משניות מבוארות – קהתי

תקנה זו ששינינו במשנתנו, אבל לדעת רבי יהודה, מה ערך לתקנה זו? והרי גם המשנה הקודמת מתפרשת דווקא לדעת רבי יהודה (כמו שבארנו בסוף המשנה שם), שאלילו לדעת רבי יוסי אין צורך שיהיו בכל חבורה לכל הפחות כמספר הפסחים שנתערבו ("חמש חבורות של חמשה חמשה"), שהרי אפשר להמנות אחד מן השוק? ומתריצים (בגמרא): כיון שאמר רבי יהודה "אין שוחטים את הפסח על היחיד", הרי מתחילתו הוא עומד לכך, להמנות אחד עמו על פסחו, והרי זה הבא מן השוק כאילו אחד מבני חבורה ראשונה.

~ יום שני ~

ב א ו ר מ ש נ ה א

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שפרק זה עוסק כולו בפרטי הדינים של "סדר" ליל הפסח.

עֲרָבֵי פְסָחִים – בכל ערב פסח, סמוך למנחה – כבר בארנו (ברכות ד, א), שזמן תפילת המנחה נקבע לפי זמן הקרבת התמיד של בין הערביים, ולפי שהיה התמיד קרב בכל יום בתשע שעות ומחצה של היום (כמו ששינינו לעיל ה, א), תיקנו זמן המנחה מתשע שעות ומחצה, והיא הנקראת "מנחה קטנה": שכן משש שעות ומחצה של היום מתחיל זמן "מנחה גדולה" (על סמך זמן שחיתת התמיד בערב פסח, כמו ששינינו שם); ומבואר בגמרא, שכונת משנתנו למנחה קטנה ו"סמוך למנחה" היינו כחצי שעה לפני זמנה, היינו בתשע שעות של היום לערך (לפי בעוננו: ב-3 אחרי הצהרים בערך, עיין הקדמתנו למשנה ד פרק א במסכתנו), **לֹא יֵאבֵל אֲדָם** – לא יתחיל לאכול (ה"ר"ו). **עַד שֶׁתְּהַשֵּׁף** – כדי שיאכל מצה בערב לתיאבון, משום הידור מצווה, ונקטה המשנה "עַד שֶׁתְּהַשֵּׁף" שכן שנו בתוספתא: "הפסח ומצה ומרור מצוותן משתחשך", והטעם משום שנאמר (שמות יב, ח): "ואכלו את הבשר בלילה הזה". והוקשו מצה ומרור לקרבן הפסח (תוספות). **הרמב"ם** כותב: אסור לאכול ערב פסח מקודם המנחה כמעט, כדי שייכנס לאכילת מצה בתאוה, אבל אוכל הוא מעט פירות או ירקות, ולא ימלא כרסו בהן, וחכמים הראשונים היו מרעיבים עצמם ערב הפסח, כדי לאכול מצה בתאוה, והיו מצוות חביבות עליו (הל' חטק ומצה ו, יב). **וְאִפְּלוּ עָנִי שְׁבִיטֵי־רָאֵל לֹא יֵאבֵל** – כליל פסח, **עַד שֵׁי־סֵב** – ישב על כסת או על מטה, נשען על ידו השמאלית, ויאכל וישתה בהסיבה, כדרך שנוהגים בני חורין, לזכר שיצא ישראל מעבדות לחרות. יש מפרשים, שמשנתנו באה להשמיע, שאפילו עני שאין דרכו בהסיבה ואין לו כרים וכסתות להסב עליהם, מכל מקום חייב לאכול בהסיבה, כגון שישב על ספסל, שאף הסיבת העני על

ב א ו ר מ ש נ ה י א

שְׁנִים – כגון ראובן ושמעון, **שְׁנַתְעָרְבוּ פְסָחֵיהֶם** – כלומר שכל אחד הפריש פסח לעצמו בלא חבורה, ונתערבו פסחיהם קודם שנשחטו, **זֶה מוֹשֶׁף לֹא אֶחָד זֶה מוֹשֶׁף לֹא אֶחָד** – ראובן מושף לו אחד מן הפסחים שנתערבו, ושמעון מושף לו אחד, **זֶה מִמְנָה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, וְזֶה מִמְנָה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק;** זה בא אצל זה וכו' – ראובן בא לו אצל הפסח שמשך לו שמעון, ושמעון בא לו אצל הפסח שמשך לו ראובן, כלומר הואיל והוששים שמה החליפו פסחיהם, ואינם יכולים למשוך ידיהם משלהם ולהימנות עכשיו על אותם הפסחים שלקחו כל אחד ואחד מן התערובת, שהרי אסור להניח את הפסחים בלא בעלים (כמו שבארנו במשנה הקודמת), וכן אי אפשר שיימנה כל אחד על של חברו קודם שיסתלק משלו, שאין נימנים על שני פסחים כאחד; לפיכך התקנה היא, שכל אחד מהם ימנה עמו על פסחו אחד מן השוק, כגון: ראובן מננה עמו את לוי, ואומר לו: "כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה נימנה עליו", וכן שמעון מננה עמו את יהודה על פסחו. נמצא שיש עכשיו שתי חבורות, ובכל אחת שני אנשים: ראובן ולוי בחבורה האחת, ושמעון ויהודה בחבורה האחרת; אחר כך **זֶה בָּא אֶצֶל זֶה וְזֶה בָּא אֶצֶל זֶה** – אחד מכל חבורה בא לאחד מן החבורה האחרת; רש"י מפרש: זה בא אצל זה וכו' – ראובן בא לו אצל הפסח שמשך לו שמעון, ושמעון בא לו אצל הפסח ששירר לו שמעון, ושמעון בא ללוי בהנהגה הנשאר על הפסח ששירר לו ראובן, כלומר שראובן ליהודה ושמעון ללוי: **אִם שְׁלִי הוּא פֶסַח זֶה** – שהחלפנו תחילה את פסחינו, ופסח זה, ששירר לו חברי, שלי הוא, ונמצא שאין זה הפסח שנימנית עליו עם חברי, **יִדְיָד מְשׁוּכּוֹת מְשַׁלֵּף** – משל הפסח שנימנית עליו בתחילה, **וְנִמְנִיתָ עַל שְׁלִי** – ותימנה עכשיו עמי על פסחי, **וְאִם שְׁלִי הוּא פֶסַח זֶה** – שיפה ביררני תחילה, כל אחד את פסחו, והרי פסח זה שלך הוא, שנמנית עליו עם חברי, **יִדְיָד מְשׁוּכּוֹת מְשַׁלֵּי** – הריני מסתלק מן הפסח שלי, **וְנִמְנִיתָ עַל שְׁלִי** – ואני נמנה עמך על הפסח שלך.

בגמרא שואלים: הרי לדעת רבי יהודה (בברייתא שהבאנו במשנה הקודמת), שהלכה כמותו, צריך שיישאר על הפסח אחד מבני החבורה הראשונים, ואם כן מה מועיל הדבר שכל אחד מננה עמו אחד מן השוק, וזה בא אצל זה וכו', הרי אם החליפו פסחיהם נמצא שאין על כל פסח בעליו הראשונים? אמנם לדעת רבי יוסי, הסובר שלא הקפידה התורה אלא שלא יישאר הפסח בלא בעלים, ואין צורך שיישאר דווקא אחד מבעליו הראשונים, וודאי מועילה

יפחתו לו מארבעה כוסות של יין, ואפלו מן התמחוי.
ב מזוג לו כוס ראשון, בית שמאי אומרים: מברך על היום, ואחר כך מברך על היין; ובית הלל אומרים: מברך על היין, ואחר כך מברך על היום.
ג הביאו לפניו, מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחרסת ושני תבשילין, אף

פירוש ברטנורא

דתנן במסכת פאה מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי: מד' כוסות. כנגד ד' לשונות של גאולה שיש בפרשת וארא. והוצאתי, והצלתה, וגאלתי, ולקחתי:
ב מברך על היום. בתחלה קדוש היום ואח"כ בפה"ג. שתחלה קידש היום ואח"כ בא היין, וכשם שקדם לכניסה כך קודם לברכה: מברך על היין. תחלה. וה"ה למקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקדוש היום, שאם אין לו יין או פת לא יקדש:
ג הביאו לפניו. הירקות. כדי שיכיר תינוק וישאל, לפי שאין דרך להביא ירקות קודם סעודה: מטבל בחזרת. לאו דוקא חזרת, דמטבל ראשון זה הוי בשאר ירקות, אלא אם אין לו שאר ירקות מטבל בחזרת במקום שאר ירקות. ולשון מטבל אוכל. ולפי שכל אכילתו ע"י טיבול היתה, קרי לאכילה טיבול. ומיהו טיבול זה לאו בחרוסת הוא, מדתני לקמן הביאו לפניו מצה וחזרת וחרסת. מכלל דעדיין לא הובאו: עד שמגיע לפרפרת את הפת. לאכילת מצה. והא קמ"ל שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת ירקות לאכילת מצה. דקודם שגיע לאותו חזרת של מצה שמברך עליו על אכילת מרור אוכל מצה תחלה, כדכתיב (במדרש ט) על מצות ומרורים, מצות ברישא והדר מרורים: וחרופת. שעושים מתאנים ולווים כמנים ושקדים וכמה מיני פירות ומשימן בה תפוחים

משניות מבוארות – קהתי

צורך לערב בו מים, ומכאן הביטוי "למזוג יין"). **בית שמאי אומרים: מברך על היום** – ברכת קידוש היום: "אשר בחר בנו מכל עם" וכו', **ואחר כך מברך על היין** – "בורא פרי הגפן": **ובית הלל אומרים: מברך על היין** – תחילה, **ואחר כך מברך על היום** – ברכת קידוש היום. מחלוקתם זו נישנתה כבר במסכת ברכות (ח, א) לגבי כל "קידוש" בלילי שבת ובלילי ימים טובים; ואף במקדש על הפת. בברייתא בגמרא מבואר, שטעם בית שמאי הוא, לפי "שהיו גורם ליין שיבוא", כלומר שלא בא היין אלא משום קידושו של יום השבת או החג; ועוד, שקדושת היום מתחילה לפני שמקדשים. הלכך אומרים תחילה ברכת קידוש היום ואחר כך ברכת היין. וטעם בית הלל הוא, לפי שהיין (או פת) גורם לברכת הקידוש שתתאמר, שאם אין לו יין (או פת) אינו מקדש. ועוד שברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, וכלל הוא, שתדיר ואינו תדיר, תדיר קודם. והלכה כדברי בית הלל.

ספסל חשובה הסיבה (תוספות; מרדכי). **ולא יפחתו לו מארבעה כוסות של יין** – חכמים תיקנו לשתות ארבעה כוסות יין ב"סדר" ליל הפסח (עיין טעמיהם בשולי המשנה; הערה: "כוס" בלשון המשנה הוא מין זכר. ולכן נשתמש במין זכר גם בבאורנו): כוס ראשון אומרים עליו קידוש היום (כמבואר להלן משנה ב), כוס שני קוראים עליו את ההגדה (כמבואר להלן משנה ד), כוס שלישי מברכים עליו ברכת המזון (כמבואר להלן משנה ז). כוס רביעי גומרים עליו את ההלל (כמבואר שם). משנתנו באה ללמד, שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו גבאי צדקה, המחלקים לעניים את צרכם, מארבעה כוסות של יין, **ואפלו מן התמחוי** – אפילו הוא עני שבעניים הנוטל מן התמחוי, היינו מן הקערה שמחלקים ממנה מזון לעניים (עיין פאה ח, ז). ואם גבאי צדקה לא נתנו לו, צריך הוא להשתדל בעצמו בכל כחו שיהיה לו יין לארבעה כוסות, כגון שימכור מלבושו או ילוה או ישכיר עצמו כדי לקנות יין (רשב"ם).

~ יום שלישי ~

באור משנה ג

משנתנו ממשיכה בתאור מנהגי ליל ה"סדר". ויש להקדים שנהגים היו בימיהם להסב על מיטות ליד שולחנות קטנים, כל אחד ליד שולחן נפרד; בהתחלת הסעודה היו מעמידים לפני המסובים את השולחנות כשהם ערוכים דברי מאכל, ולאחר שגמרו לאכול היו "עוקרים" את השולחנות כדי להביא עליהם דברים לקינוח סעודה.
הביאו לפניו – מיני ירקות (כך משמע מהמשך דברי המשנה: ויש גורסים במשנה במפורש: הביאו לפניו ירקות וחזרת). כלומר שאחרי ה"קידוש" הביאו ירקות כדי לעורר את התינוקות לשאול, לפי שאין דרך להביא ירקות קודם בציעת הפת. ויש מפרשים: הביאו לפניו – השולחן, ועליו צרכי הסעודה (כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו), שאין מביאים את השולחן עד אחרי הקידוש (רבנו חננאל; תוספות). **מטבל בחזרת** – כלומר, אוכל חזרת בטיבול, ולפי שדרכם היה לאכול מאכלים שונים על ידי טיבול, שהיו מטבלים אותם בציר או בחומץ או במי מלח וכדומה, לכן קוראת המשנה לאכילה: "טיבול". וכבר בארנו (לעיל ב, ו), שחזרת הנזכרת במשנה היינו חטא. ולא מה שקוראים היום "חזרת". בגמרא מבואר, שעיקר "טיבול" זה שאחרי ה"קידוש" הוא אמנם בשאר ירקות (כמו שאנחנו נוהגים לטבל "כרפס" במי מלח), אלא שמשנתנו באה להשמיע, שאם אין לו ירקות אחרים אלא חזרת בלבד, אף על פי שצריך לאכול ממנה אחר כך לשם מצוות אכילת "מרור" ("טיבול" שני). מכל מקום יאכל ממנה גם ל"טיבול"

כירושלמי נאמרו כמה טעמים, כנגד מה תיקנו חכמים ארבעה כוסות:
 א. כנגד ארבעה לשונות של גאולה האמורים בגאולת מצרים (שמות ו, ו-ז): "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, וזקחתי אתכם לי לעם".
 ב. כנגד ארבעה פעמים כוס שזכרו אצל פרעה בפרשת שר המשקים (בראשית מ, יא; ג); "וכוס פרעה ביד", "ואשחט אותם אל כוס פרעה", "ואתן את הכוס על כף פרעה", "ונתת כוס פרעה ביד" – שענינם היה סיבה לגאולת מצרים (המאירי).
 ג. כנגד ארבעה מלכויות שנשתעברו ישראל להם: כשדים, מדי, ויוון ואדום, ונרמא בכתובים להשקותם ארבעה כוסות: "קח את כוס היין החימה הזאת מידי והשקיתה אותו את כל הגויים" (ירמיה כה, טו), "כוס זהב בכל ביד ה' משכרת כל הארץ" (ירמיה נא, ז); "ורוח זלעפות מנת כוסם" (תהלים יא, ו); "כי כוס ביד ה'... אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ" (תהלים עה, ט). ולרמז דבר זה תיקנו לומר בכוס רביעי: "שפוך חמתך אל הגויים" וכו' (המאירי).
 ד. כנגד ארבעה כוסות של פורענות שעתידי הקב"ה להשקות לאומות העולם, כשנגדם עתיד הקב"ה להשקות לישראל ארבעה כוסות של נחמה, כמו שרמזו בכתובים: "ה' מנת חלקי וכוסי" (תהלים טז, ה), "כוס רייה" (תהלים כג, ה); "כוס ישועות אשא" ("ישועות" משמע שתיים – תהלים קטז, יג).

באור משנה ב

החל במשנתנו ועד משנה ח' מבוארים פרטי ה"סדר". משנתנו דנה ב"קידוש", שבו מתחילים את ה"סדר".
מזוג לו – לבעל הבית, **כוס ראשון** – לקדש עליו; בעל הבית נוהג דרך חרות, ואחרים, המשמשים אותו בשעת ה"סדר", מזוגים לו את כוסו (וכבר בארנו במקומות אחרים, שינם היה חריף מאד, והיה

על פי שאין חרסת מצוה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר: מצוה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח. ד מוגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו. ואם אין דעת בבן, אביו מלמדו: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה? שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור? שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבשל, הלילה הזה כולו צלי? שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים? ולפי דעתו של בן אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מ"ארמי אבד אבי" (דברים כו, ה), עד שיגמור כל הפרשה בלה.

פירוש ברטנורא

ורבין הכל כמדרכה ומערבין בחומץ ונותנין עליה תבלין קנה וקמחון כעין פתילות דקות ארוכות וזכר לקש וצריך שתהיה עבה וזכר לטיט: שאין חרוסת מצוה. אלא לרפואה לבטל שרף החזרת, שרע וקשה לגוף כארם: ר"א ברבי צדוק אומר מצוה. וזכר להפוח שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב, וזכר לטיט:

ד וכאן הבן שואל. בכל הספרים אין כתוב וכאן, אלא וכן, כמו כן בנות צלפחד דוברות (במדבר טו). כלומר דין הוא שבמוצאת כוס שני היה הבן שואל מה נשתנה: הלילה הזה כולו צלי. בזמן שבית המקדש היה הבן שואל כך: מתחיל בגנות. מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו ועבדים היינו: ומסיים בשבח. שקרבנו המקום לעבודתו ונאל את אבותינו ממצרים:

משניות מבוארות – קהתי

בזמן שבית המקדש היה קיים, כשהיו עושים את הסדר בירושלים, היו מביאים לפניו – עם המצה והחזרת, גופו של פסח – את קרבן הפסח הצלי, וכן גם בשר קרבן החגיגה.

באור משנה ד

מָזְגוּ לוֹ כּוֹס שֵׁנִי – שקוראים עליו את ההגדה, וְכָאן – במוצאת כוס זה, הֵבֵן שׁוֹאֵל אָבִיו – ויש גורסים: וכן הבן שואל אביו. כלומר, דין הוא (כמו "כן בנות צלפחד דוברות") שיהא הבן שואל במוצאת כוס שני "מה נשתנה" (רש"י; ברטנורא). וְאִם אֵין דַּעַת בְּבֶן – לשאל, אָבִיו מְלַמְדוֹ – מסב את לכו לשינויים שב"סדר" ומסביר לו את טעמי הדברים. בכרייתא בגמרא שנו: חכס בנו – שואלו, ואם אינו חכס – אשתו שואלתו, ואם לאו – הוא שואל לעצמו. ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעו בהלכות הפסח, שואלין זה לזה. ואלו הן השאלות: **מָה נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלוֹת? שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֲמֵץ וּמִצָּה** (חמץ או מצה). הַלַּיְלָה הַזֶּה כֵּל מִצָּה? שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת – כל מיני ירקות, הַלַּיְלָה הַזֶּה מְרֹר? – אינו אומר "כולו מרור", שהרי אוכלים ב"טיבול" ראשון שאר ירקות (תוספות). שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֶּשֶׂר צָלִי שְׁלוּק וּמִבְשָׁל, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֵּל צָלִי? – משנתנו היא כדעת התנא הסובר, שקרבן החגיגה הבא עם הפסח הרי הוא כפסח ואינו נאכל אלא צלי, ולכן אומר השואל: "כולו צלי" (גמרא פסחים ע, ב; תוספות בסוגיותנו). שאלה זו נשאלה רק בזמן שבית המקדש היה קיים. שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ מְטַבְּלִין פְּעַם אַחַת – שכן דרכם היה לאכול בכל סעודה ירקות בטיבול. בגמרא מגיחים כאן: שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת – היינו קודם הסעודה, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים? – פעם ראשונה מיד אחרי ה"קידוש", שאוכלים שאר ירקות או חזרת בטיבול (כמו ששינוי בהתחלת המשנה הקודמת), ופעם שנייה באכילת מרור (כמו שבארנו שם), שמטבילים אותו בחרוסת. הרמב"ם מוסיף את השאלה: "שבכל הלילות אנו אוכלין בין וישבין בין מסובין. הלילה הזה כולנו מסובין" (הלי חמץ ומצה ח, א); ויש סוברים, ששאלה זו נוספה במקום שאלת "צלי" שהפסיקו לשאול אותה מאחרי חורבן הבית; ואילו בזמן הבית לא היה כנראה מקום לשאלת ההסיכה, לפי שדרכם היה להסב ככני חורין גם בכל ימות השנה (פירוש המיוחס להגרי"א; באר מרומ"י). וְלִפִּי דַּעַתוֹ שֶׁל בֶּן – לפי השנתו וכוח הבנתו של הבן, אָבִיו מְלַמְדוֹ – מבאר לו את גודל הענין של יציאת מצרים, שנאמר (שמות יג, ח): "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר כעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים";

זה, לפי שצריך שני "טיבולים", מהטעם שבארנו לעיל, שיהא בהם היכר לתינוקות. וזהו ששינוי: מטביל בחזרת – אפילו בחזרת, כשאין לו שאר ירקות, **עַד שְׁמַגִּיעַ לַפְּרִפְרֵת הַפֶּת** – פירושים שונים נאמרו בפיסקה זו. יש מפרשים, ש"פרפרת" האמורה כאן היינו המרור שאוכל אחר המצה; ונקרא "פרפרת", לפי שחריפותו מגרה את התיאבון לאכילה, ובאה המשנה ללמדנו, ש"מטביל בחזרת" לפני שהוא מגיע לאותה חזרת הנאכלת לאחר המצה, כמו שהזכרנו כבר לעיל (רשב"ם; תוספות). ויש מפרשים: לפרפרת הפת – לאכילת המצה, כלומר שאחרי "טיבול" זה אינו אוכל עוד עד שמגיע לשעת אכילת המצה (רבנו חננאל; המאירי). ויש גורסים: לפרפר את הפת (ברטנורא; ועיין "תוספות יום טוב"). ואף הרכ מברטנורא מפרש: לאכילת מצה, ובאה המשנה להשמיענו, שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת ירקות לאכילת מצה, שקודם שיגיע לאותה חזרת של מצוה שמברך עליה: "על אכילת מרור" אוכל מצה תחילה, כמו שכתוב (במדבר ט, יא): "על מצות ומרורים יאכלוהו" – מצות תחילה ואחר כך מרורים (ועיין "תפארת ישראל", שפורש בדרך אחרת). הִבִּיאָו לְפָנָיו מִצָּה – למצוות אכילת מצה; וְחִזְקָתָהּ – למצוות אכילת מרור; משנתנו נוקטת "חזרת", מפני שהיתה כנראה מצויה ביותר, אבל כבר שינונו (לעיל ב, ו) שיוצאים גם בירקות מרים אחרים; וְחִרְסָתָהּ – לטיבול המרור, והיא עשויה מתאנים ואגוזים ושקדים ותפוחים ועוד מיני פירות, שמרסקים אותם ומכניסים בהם יין או חומץ-יין; וּשְׁנֵי תַבְשִׁילִין – אחד זכר לקרבן הפסח ואחד זכר לקרבן החגיגה שבא עם הפסח (ונוהגים בימינו לקחת עצם של זרוע עם כזית בשר צלוי בראשו וביצה צלויה); בנוסחות אחרות אין התיבות "ושני תבשילין", אף על פי שְׁאֵין חִרְסָתָהּ מִצָּה – כלומר שהביאו חרוסת אף על פי שאינה באה לשם מצוה, אלא כדי להפיג בה את טעמו החריף של המרור שהוא מזיק לגוף. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק אֹמֵר: מִצָּה – אף הטיבול בחרוסת מצוה היא, משום זכר לטיט שעבדו בו ישראל במצרים; וכן נותנים על החרוסת כעין "פתילות" דקות וארוכות של קנה וקינמון, וזכר לקש. הרמב"ם מפרש (בפירושו למשנתנו), שלדעת רבי אליעזר בר' צדוק חייב אדם לברך: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על אכילת חרוסת", אבל אין הלכה כן. כן מבואר במפרשים, שכוונת הסיפא, שהיו עוקרים את השולחן מלפני קורא ההגדה לאחר הטיבול הראשון כדי שישאל הבן על כך, ואביו יענה לו, שעוד יביאו שולחן לעשות "טיבול" שני, והבן ישאל למה מטבילים פעמיים; ומיד לאחר שעוקרים את השולחן מחזירים אותו לפניו, והמצה והמרור לפניו, כדי שיאמר את ההגדה כשהמצה והמרור מונחים לפניו (תוספות). וּבְמִקְדָּשׁ –

ה רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח – לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו במצרים. מרור, על שום שמררו המצרים את בני אבותינו במצרים. בכל דור ודור, חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנגאמר (שמות יג, ח): "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים." לפיכך אנחנו חייבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו; הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו הללויה.

ו עד היכן הוא אומר? בית שמאי אומרים: עד "אם־הבנים שמחה"; ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינינו־מים". וחותם בגאולה. רבי מרפון אומר: "אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים", ולא היה חותם. רבי

פירוש ברטנורא

ה כל שלא אמר ג' דברים אלו. שלא פירש טעמן של שלשה דברים הללו: וחותם בגאולה. כלומר מסיים את ההגדה בברכת גאולה. ולא פירש תנא קמא למליתיה היאך מברכין אותה, ואתו ר' טרפון ור' עקיבא לפרושי למליתיה, ר' טרפון אומר פותח בה בברוך ואינו חותם בברוך, מידי דהוה אברכת הפירות וברכות המצות דכולהו חדא הודאה היא. ולר"ע חותמין בה בברוך, לפי שמוסיף בה דברי רציו ובקשה כן יגיענו וכו'. והלכה כר"ע:

משניות מבוארות – קהתי

יצא עתה משעבוד מצרים (רמב"ם), שנגאמר: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" – ומכאן הנוסח ב"הגדה": "לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם, שנאמר (דברים ו, כג): "ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" ועל דבר זה צויה הקב"ה בתורה (דברים ה, טו): "וזכרת כי עבד היית" – כלומר כאלו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדת (רמב"ם סט). ומוסיף ואומר: לפיכך אנחנו חייבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו; הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו הללויה – פרשת "הלל", המתחילה ב"הללויה"; תפילת הודאה זו היא הקדמה ל"הלל"; וכבר שנינו (לעיל ט, ג), שהפסח טעון הלל באכילתו. ובגמרא אמרו (פסחים קיח, א), שאומרים הלל בליל הפסח משום שזוכרים בו חמשת הדברים הללו: יציאת מצרים ("בצאת ישראל ממצרים"), קריעת ים סוף ("הים ראה וינוס"), מתן תורה ("ההרים רקדו כאלים"), תחיית המתים ("אתהלך לפני ה' בארצות החיים"), חבלו של משיח ("לא לנו ה' לא לנו, כי לשמך תן כבוד").

באור משנה ו

עד היכן הוא אומר – את ההלל קודם הסעודה? בית שמאי אומרים: עד "אם־הבנים שמחה" – מזמור אחד בלבד, בגלל התינוקות שלא יירדמו, ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינינו־מים" – שהואיל ולא נזכרו במזמור הראשון יציאת מצרים וקריעת ים סוף אומרים גם את המזמור "בצאת ישראל ממצרים". בתוספתא מובא: "אמרו להם בית שמאי לבית הלל: וכי כבר יצאו שיוכירו יציאת מצרים (והלא לא יצאו אלא בחצות?! הלכך אין אומרים "בצאת ישראל" אלא לאחר אכילת הפסח שהוא סמוך לחצות). אמרו להם בית הלל: אפילו הוא ממתין עד קרות הגבר, הרי אלו לא יצאו עד ששענות ביום, והיאך אומר את הגאולה ועדיין לא נגאלו? אלא כיון שהתחיל לספר ביציאת מצרים גומר את טיפור הגאולה" (ירושלמי). וחותם בגאולה – מסיים את ההגדה בברכת הגאולה, ונחלקו תנאים בנוסח ברכה זו. רבי מרפון אומר: "אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים" – כלומר שמברך: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם

מתחיל בגנות – כלמדו את הבן מתחיל האב בגנותו של ישראל: "עבדים היינו לפרעה במצרים" וכו', "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" וכו', ומסיים בשבח – בשבתן של ישראל, היינו שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממצרים ועשה לנו נסים ונפלאות, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל כמו שכתוב (דברים ו, כא-כב): "ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים. ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה... למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו. ויוצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה'... לטוב לנו כל הימים..." ודרש מ"ארמי אבד אבי" – ומבאר בדרך המדרש את הפרשה: "ארמי אבד אבי" (דברים כו, ה-ח), עד שיגמר כל הפרשה פלה – כפי שהיא נדרשת בספרי ומדרשים אחרים (ומסודרים הדברים בספר "הגדה של פסח").

~ יום רביעי ~

באור משנה ה

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח – שלא פירש טעמם של שלשת הדברים דלקמן בליל הפסח, לא יצא ידי חובתו – של הגדה ("והגדת לבנך"): ויש מפרשים: ידי חובת סיפור יציאת מצרים; ואלו הן: פסח, מצה ומרור – שלשת הדברים שנצטוונו לאכלם בליל ה"סדר". פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים – שנאמר (שמות יב, כז): "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים כנגפו את מצרים ואת בתינו הציל", ודרשו: ואמרתם – מלמד שצריך לומר: "פסח זה שאנו אוכלים על שום שפסח" וכו'; והוקשו מצה ומרור לפסח (תוספות). מצה, על שום שנגאלו אבותינו במצרים – ויש גורסים: ממצרים. ומוסיפים: שנאמר (שמות יב, לט): "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ" וכו'. ברמב"ם מובא נוסח אחר (הלי חמץ ומצה ה, ד): "על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם מיד, שנאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים" וכו'. וכן גורס הרא"ש במשנתנו. מרור, על שום שמררו המצרים את בני אבותינו במצרים – שנאמר (שמות א, יד): "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומרם ובלבנים ובכל עבודה בשדה" וכו'. בכל דור ודור, חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים – כלומר שמוסיף בה דברי רציו ובקשה כן יגיענו וכו'. והלכה כר"ע:

עקיבא אומר: "בן ה' אלהינו ואלהי אבותינו, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הנאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" כו', עד "ברוך אתה ה' גאל ישראל".
ז מזוג לו פוס שלישי, מברך על מזוגו; רביעי, גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר. בין הפוסות הללו, אם רוצה לשתות – ישתה, בין שלישי לרביעי – לא ישתה.
ח ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ישנו מקצתן – יאכלו, פלן – לא יאכלו. רבי יוסי אומר: נתנמנמו – יאכלו, נרדמו – לא יאכלו.

פירוש ברטנורא

ז **ברכת השיר.** אית דאמרי נשמת כל חי. ואית דאמרי יהללך ה' כל מעשך. ונחנו למיורינהו לתרויהו: בין שלישי לרביעי לא ישתה. שלא ישתכר ושוב לא יוכל לנגור את ההלל. ואם תאמר כבר משוכר הוא שהרי שתה כל רצונו בתוך הסעודה, אין שבתוך המזון אינו משכר, ושלאחר המזון משכר: **ח מפטירין.** אני שמעתי לשון יפטירו בשפה (תהלים כב). כלומר פותחין ואומרים, ורבותי פירשו לשון הנפטר מחבירו, כשנפטין מן הסעודה אין מסיימין אותה באפיקומן, באפיקו מניכו, כלומר תוצאו כלכם מכאן ונלך ונאכל במקום אחר, לא פת ולא שום דבר, גזירה דלמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות. אבל לאכול דברים אחרים במקומו הראשון שרי, ובלבד שלא יעקר מתבורה זו לאכול עם תבורה אחרת. ואית בגמרא מאן דפירש אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אפיקו מיני מתיקה. דלאחר שאכל את הפסח אין נפטין מן הסעודה באכילת מיני מתיקה ופירות שרגילין לאכול לקנח סעודה ואפילו במקומו, שלא יאבד מעם הפסח מפיו. וכן עיקר. וכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר מצה אפיקומן, שצריך שיאכל כוית מצה באחרונה בזמן פסח, ואחר אותה מצה אין נפטין ממנה באכילת דבר אחר: **ישנו כולם לא יאכלו.** אם התחילו לאכול פסחיהן וישנו כולן, שוב לא יאכלו, דנראה כאוכל בשני מקומות, דמאחר שישנו הסיוח דעתם מלאכול עוד, והשיב ליה כאכילת שתי מקומות. וחומרא בעלמא הוא. והוא הדין נמי למצה בזמן הזה: **רבי יוסי אומר נתנמנמו יאכלו.** ארישא קאי, דאמר תנא קמא ישנו מקצתן יאכלו, ואתא רבי יוסי למימר הני מילי אם נתנמנמו שלא

משניות מבוארות – קהתי

שאינו משכר, ואם רצה לשתות בין כוס ראשון לשני ישתה, שהרי אין התנא אוסר לשתות אלא בין שלישי לרביעי (רשב"ם).

ב א ו ר מ ש נ ה ח

ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן – כמו באפיקומן: וכבר הזכרנו, שמצווה לאכול את קרבן הפסח בסוף הסעודה, כדי שיהא נאכל על השוכע, ומכאן באה משנתנו ללמד, שאחר אכילת הפסח אין מפטירין. כלומר אין מסיימים את הסעודה, באפיקומן. היינו בפרפראות ובמיני מתיקה שרגילים לאכול בקינוח סעודה, שאסור לאכול כלום אחר הפסח, כדי שישאר טעם הבשר של קרבן הפסח בפיו. "אפיקומן" מלה יוונית היא, ומשמעה המשתה שעושים אחרי הסעודה ביין ובפירות ובמיני מתיקה (עיין **תוספות** רבי עקיבא איגר **ויתפארת ישראל**). בגמרא דרשו מלה זו בדרך הנוטריקון: "אפיקו מן" – הוציאו מזון, כלומר שאין אומרים: הוציאו והביאו מיני מתיקה לקינוח סעודה. ויש דעות אחרות בפירוש פיסקה זו (**עיין גמרא ורשב"ם פסחים ק"ט, ב; ועיין ברטנורא**); ברם, פירוש זה שהבאנו הוא עיקר לדעת רוב המפרשים. ונחלקו בגמרא אם בזמן הזה אין מפטירין אחר המצה אפיקומן, והלכה היא כמי שסובר שכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר המצה אפיקומן, כלומר שאוכלים כוית מצה בגמר הסעודה ואין טועמים אחריה כלום, כדי שיהיה הפסח סעודתם וטעם המצה בפיהם, שאכילתה היא המצה (**רמב"ם הל' חמץ ומצה ח, ט**). ולפי שאחרי כוית מצה האחרונה אסור להפטר באפיקומן, היינו לאכול כלום, לכן קראו אותה פרוסת המצה, שאוכלים בסוף סעודת ה"סדר" בשם "אפיקומן" ("שלטי הגיבורים" על היר"ף). **ישנו מקצתן** – אם אחדים מבני החבורה ישנו לאחר שהתחילו באכילת הפסח, **יאכלו** – כשהם מתעוררים מותר להם לחזור ולאכול ממנו, הואיל ושאר בני החבורה לא הסיוחו דעתם ממנו; **פלן** – אבל אם כולם ישנו, **לא יאכלו** – לפי שהסיוחו דעתם מן הפסח, והרי זה כאילו מתחילים אחרי השינה לאכול את הפסח במקום אחר, ואסור לאכול הפסח בשני מקומות, כדעת רבי יהודה (לעיל בהקדמה למשנה יג פרק ז). **רבי יוסי אומר: נתנמנמו, יאכלו** – יש מפרשים, שרבי יוסי בא ההחמיר, שאפילו ישנו מקצתם אינם אוכלים בפסח אלא אם כן נתנמנמו בלבד; ומבואר בגמרא, כגון שקוראים לו והוא עונה, אבל אינו יודע להשיב דבר הצריך סברא, וכשמזכירים לו הוא נזכר; אבל אם **נרדמו** – ששקעו בשינה, **לא יאכלו** – כשיתעוררו

אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו ללילה הזה", **ולא יהיה חותם** – בברכה, שדומה לברכת הפירות וברכת המצות, שפותחת ב"ברוך" ואינה חותמת ב"ברוך", ואף זו כולה הודאה אחת היא, ואינו מוסיף בה דברי בקשה על להבא (**רשב"ם; תוספות**). **רבי עקיבא אומר:** צריך להוסיף בה דברי ריזיו ובקשה על להבא ולחתום בה ב"ברוך", והיינו שנוסח התוספת הוא: "**בן ה' אלהינו ואלהי אבותינו, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הנאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים**" – תחילה "מן הזבחים" ואחר כך "מן הפסחים", לפי שהזבחים הם "חגיגת ארבעה עשר" הנאכלת קודם לקרבן הפסח, שאין הפסח נאכל אלא על השוכע, **כו', עד "ברוך אתה ה' גאל ישראל"** – והלכה כרבי עקיבא.

~ יום המישי ~

ב א ו ר מ ש נ ה ז

לאחר סיום ההגדה מברך ברכת היין ושותה את הכוס השני. אחר כך נוטל ידיו ואוכל מצה ומרור וסודר כדרכו. משנתנו מסיפה ללמד על מנהגי ה"סדר" לאחר הסעודה.
מזוג לו פוס שלישי – בסיום הסעודה, והוא **מברך על מזוגו** – ברכת המזון, ושותה את הכוס לאחר ברכת המזון. **רביעי** – מזוג לו כוס רביעי, והוא **גומר עליו את ההלל** – שהתחיל בו לפני הסעודה, **ואומר עליו ברכת השיר** – בגמרא נחלקו בה אמוראים: יש אומרים שהיא "יהללך ה' אלהינו כל מעשך" שמסיימים בה את ההלל בכל זמן שאומרים הלל, וחותמים בה: "ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות". ומכאן נקראת היא "ברכת השיר", כלומר ברכת השבח (**רשב"ם**). יש אומרים, ש"ברכת השיר" היינו "נשמת כל חי", ונקראת "ברכת השיר" לפי שאומרים אותה בשבתות אחרי פסוקי דזמרה. ונוהגים לומר את שתיהן. בכרייתא בגמרא מובא, שאומרים גם הלל הגדול, היינו את המזמור "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" (תהלים קל"ו), וכן נוהגין. **בין הפוסות הללו** – בין שני הכוסות הראשונים לשניים האחרונים (**רשב"ם**), **אם רוצה לשתות** – עוד יין, **ישתה** – לפי שהיין שבתוך המזון אינו משכר, **בין שלישי לרביעי** – אבל בין הכוס השלישי לרביעי, **לא ישתה** – אסור לשתות יין, שאנו חוששים שמא ישתכר ולא יגמור את ה"סדר", שיין שלאחר המזון משכר. ברם, יין שלפני המזון דינו כיון שבתוך המזון,

ט הפסח אחר הצות מטמא את הידים. הפגול והנוטר מטמאין את הידים. ברוך ברכת הפסח – פטר את של זבח, ברוך את של זבח – לא פטר את של פסח; דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו.

ס ל י ק מסכת פסחים

פירוש ברטנורא

נשקעו בשינה, אבל אם נרדמו מקצתן לא יאכלו אלו הנרדמים לכשיעורו משנתם. והלכה כרבי יוסי: ט הפסח אחר הצות מטמא את הידים. רחא נותר הוא מחצות ואילך, ורבנן גזרו על הנותר שיטמא את הידים כדי שלא יתעצלו באכילתו. ומגלן דפסח לאחר הצות הוי נותר, דכתיב בפסח (שמות יב) ואכלו את הבשר בלילה הזה, וכתיב התם ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, מה להלן עד הצות אף כאן עד הצות: ברכת הפסח. אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח. ברכת הזבח, אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח. וזבח האמור כאן הוא חגיגת יום ארבעה עשר. והלכה כרבי עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

(ולפי התוספתא: "לאכול את הפסח"); ואם בירך קודם על הפסח, שוב אינו צריך לברך על אכילת החגיגה, שברכת הפסח פוטרת את של זבח, אבל ברוך את של זבח – "על אכילת זבח" תחילה, לא פטר את של פסח – כמו שבארנו לעיל, שמברך על החגיגה ואחר כך מברך על הפסח; דברי רבי ישמעאל – בירושלמי מבואר טעמו, לפי שהפסח עיקר והזבח טפל לו, הלכך אין ברכת הזבח פוטרת את הפסח, אבל ברכת הפסח פוטרת את הזבח. רבי עקיבא אומר: לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו – לא ברכת הפסח פוטרת את של זבח ולא ברכת הזבח פוטרת את של פסח. בגמרא מבואר טעמו, לפי שדם פסח הוא בשפיכה (שעומד הכהן על היסוד או קרוב לו, ושופך בנחת כדי שיפול על היסוד), ודם זבחים אחרים הוא בזריקה מרחוק, ולדעת רבי עקיבא אם שינה במתן הדם, לא יצא, הלכך אין אחת פוטרת את חברתה בכרחה. ברם, רבי ישמעאל סובר, שזריקה בכלל שפיכה, ואם שפך במקום שצריך לזרוק יצא, אבל אין שפיכה בכלל זריקה, ואם נתן דם הפסח בזריקה, לא יצא; הלכך ברכת הפסח פוטרת את החגיגה, אבל ברכת החגיגה אינה פוטרת את הפסח. והלכה כרבי עקיבא.

מתרדמתם. ויש מפרשים, שרבי יוסי בא להקל, שאפילו ישנו כולם, אם נמנמו בלבד, מותר להם לאכול מן הפסח; ברם, אם נרדמו כולם, לא יאכלו (המאירי; רמב"ם הל' חמץ ומצה ח, יז). והלכה כרבי יוסי (רמב"ם סם).

~ יום ששי ~

באור משנה ט

הפסח – בשר קרבן הפסח, אחר הצות – ליל ה"סדר", מטמא את הידים – משום "נותר", כמבואר להלן במשנתנו. בגמרא מבואר שמשנתנו היא כדעת רבי אלעזר בן עזריה, הסובר שמן התורה אין הפסח נאכל אלא עד הצות הלילה, שנאמר (שמות יב, ח): "ואכלו את הבשר בלילה הזה", ונאמר להלן (שם שם, יב): "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה". מה להלן עד הצות שהרי כתוב (שם יא, ז): "כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים", אף כאן עד הצות. הלכך בשר שנשאר אחר הצות הרי הוא "נותר". ברם, חכמים חולקים על רבי אלעזר בן עזריה וסוברים, שמן התורה הפסח נאכל עד שיעלה עמוד השחר, שנאמר (שם יב, יא): "ואכלתם אותו בחפזון" – עד שעת חפזון (כלומר עד השעה שנחפזו לצאת, וזה היה בעלות השחר, שהרי עד הבוקר נצטוו שלא לצאת מפתח ביתם), ומה שכתוב "ואכלו את הבשר בלילה הזה" בא ללמד, שאינו נאכל אלא בלילה, ולא ביום (היינו ביום שחיתתו בערב פסח). מכאן שלדעת חכמים אין בשר הפסח נעשה "נותר" אלא משיעלה עמוד השחר. ומכל מקום מגזירת חכמים אין הפסח נאכל אלא עד הצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה (עיין ברכות א, א). הפגול והנוטר מטמאין את הידים – העושה אחת מארבע עבודות הזבח (שחיטה או קבלת הדם או הולכת הדם למזבח או זריקתו על גבי המזבח), על מנת לאכול בשרו לאחר הזמן הקבוע לאכילתו או על מנת להקטיר אימוריו למחר (שלא בזמנו). הריהו פוסל את הזבח ועושהו "פיגול". משנתנו באה ללמד, שגזרו חכמים על הפיגול ועל הנותר (בשר הזבח שנשאר לאחור זמנו הקבוע לאכילתו). שיהיו מטמאים את הידים. הטעם מבואר בגמרא, שעל הפיגול גזרו משום "חשדי כהונה", כלומר מפני הכהנים החשודים לפגל את הקרבן ולהפסיד את בעליו, ועל הנותר גזרו משום "עצלי כהונה", שלא יתעצלו באכילת הקרבנות. מכאן שנינו לעיל: "הפסח אחר צות מטמא את הידים". כמו שבארנו. ברוך ברכת הפסח, פטר את של זבח – כבר הזכרנו, שהיו מביאים עם הפסח גם קרבן חגיגה, הנקרא "חגיגת ארבעה עשר", כדי שיהא הפסח נאכל על השובע, ובסעודת ליל ה"סדר" מברך תחילה על קרבן החגיגה: "ברוך... אשר קדשנו במצותיו וציוונו על אכילת הזבח" (רמב"ם); ובתוספתא מובא הלשון: "וציוונו לאכול את הזבח"; ואחר כך מברך על הפסח: "ברוך... אשר קדשנו במצותיו וציוונו על אכילת הפסח"

מסכת שקלים

פתיחה למסכת שקלים

וידבר ה' אל־מִשֶׁה לאמר. פי תשא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַפְּקָדֵיהֶם וְנָתַנּוּ אִישׁ כִּפְרֹ נִפְשׁוֹ לַה' בַּפְּקָד אֹתָם, וְלֹא־יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקָד אֹתָם. זֶה יִתְּנוּ כֹל־הָעֶבֶר עַל־הַפְּקָדִים מִחֻצֵי הַשָּׂקָל הַשָּׂקָל הַקָּדֵשׁ, עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשָּׂקָל מִחֻצֵי הַשָּׂקָל תְּרוּמָה לַה'. כֹּל הָעֶבֶר עַל־הַפְּקָדִים מִן עֲשָׂרִים שֶׁנָּה וְעֵלָּה, יִתֵּן תְּרוּמָתוֹ ה'. הָעֵשִׂיר לֹא־יִרְכָּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחֻצֵי הַשָּׂקָל, לִתְּת אֶת־תְּרוּמַת ה' לְכֹפֶר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְלִקְחֶתָּ אֶת־כֶּסֶף הַפְּקָדִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד, וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזָכָרֹן לִפְנֵי ה' לְכֹפֶר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם. (שמות ל, יא-טז)

מצוות "מחצית השקל", האמורה בפרשה זו, לא נאמרה כהוראת שעה בלבד, כדי לפקוד את ישראל, אלא גם כמצווה לדורות, שחייב כל אדם מישראל, בזמן שבית המקדש קיים, ליתן מחצית השקל בכל שנה לצורך קרבנות הציבור: תמידים, מוספים, עומר, שתי הלחם, לחם הפנים וכו' (כמפורט במסכתנו בפרק ד).

על כך מעיד הכתוב בספר מלכים ב (יב, ה-ו): "ויאמר יהואש אל הכהנים כל כסף הקדשים אשר יובא בית ה' כסף עובר (מחצית השקל שמביא כל העובר על הפקדים), איש כסף נפשות ערכו (כסף שאדם מתחייב לתת למקדש לפי ערכו), כל כסף אשר יעלה על גבי איש להביא בית ה' (כסף נרבות סתם), יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו, והם יחזקו את בדיק הבית...".

משניות מסכת שקלים

פרק ראשון

א באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הפלאים. בחמשה עשר בו קורין את המגלה בפרין, ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקואות המים, ועושין כל צרכי הרבים, ומצינין את הקברות, ויוצאין אף על הפלאים.

פירוש ברטנורא

מסכת שקלים

א א באחד באדר משמיעין על השקלים. ב"ד שולחים בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן. לפי שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות צבור מתרומה חדשה, דכתיב (במדבר כח) זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה. חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, וילפינן חדשי השנה דהבא, מראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב), הילכך מקדימין שלשים יום דהיינו מאחד באדר להכריז שיביאו שקליהם: **ועל הפלאים.** מכריזין שימעטו הורע האחר עד שלא יארש בו רובע קב לסאה, כדתנן בפ"ב דכלאים כל סאה שיש בו רובע קב ממין אחר ימעט. ורבותינו פירשו, דלאחר שגדלו הורעים אפילו אחד באלף צריך לעקור הכל, דכל תרי מילי דכל חד לחודיה שרי ונאסרו על ידי תערובת לא שייך בהו ביטול, דקא כשמין אחר מעורב בשעת הורע א"צ כי אם למעט, דמדאורייתא חד בתרי בטול ולא מקרי זורע כלאים, אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעט. אבל לאחר שגדלו לא שייך בהו ביטול וצריך לעקור את הכל ולא שייך אלא מן המונים: **בחמשה עשר בו קורין את המגילה בפרין.** המוקפין חומה מימות יהושע בן נון. אידי דבעי למתני דבחמשה עשר באדר שלחנות יושבין במדינה, תני נמי כל מה שהיו עושין בו ביום: **ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות.** השווקים שנתקלקלו בנשמים בימות החורף, מתקנים אותם בשביל עולי רגלים. ואית דמפרשי בשביל הרוצחים המכים נפש בשגגה שיוכלו לנוס מפני גואל הדם, כדכתיב (דברים יט) תכין לך הדרך: **ואת מקואות המים.** אם נתרבה בהן מיט מנקין אותן, ואם נחסר שיעורן ממשכין להם מים שאובים ומשלמין אותן לכשיעור אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר: **ועושין כל צרכי רבים.** כגון דיני ממונות ודיני נפשות, ודיני מכות, ופדיית ערבים וחרמים והקדשות, והשקאת סוטה, ושריפת

משניות מבוארות – קהת

באור משנה א

כבר הקדמנו (בפתיחה), כי בזמן שביט המקדש היה קיים, היה כל אדם מישראל חייב ליתן "מחצית השקל" למקדש בכל שנה לצורך קרבנות ציבור. פרק זה בא לבאר, כיצד סדרו בית הדין את גביית "מחצית השקל".

באחד באדר משמיעין על השקלים – מכריזים בכל ערי ישראל שיביאו את שקליהם; שכן מראש חודש ניסן צריכים לקנות את קרבנות הציבור מן השקלים החדשים, כמו שהזכרנו כבר (בפתיחה למסכתנו), הלכך מקדימים להכריז עליהם באחד באדר, כמו שאמרו חכמים: שואלים ודורשים בהלכות החג קודם לחג שלוששים יום. ואפילו לדעת רבן שמעון בן גמליאל הסובר, ששואלים ודורשים שתי שבתות (שבועיים) קודם, מכל מקום מקדימים להכריז באחד באדר, לפי שבחמשה עשר בו שולחנים (המחלפים מטבעות שונים לצורך השקלים) היו יושבים במדינה (כלהלן משנה ג); ובבבלי אמרו (נגילה יג, א): גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול על ישראל, לפיכך הקדים שקליהם לשקלי; וזהו ששנינו: "באדר באדר משמיעין על השקלים" – **ועל הפלאים** – וכן מכריזים באחד באדר על הכלאים, היינו שיצאו לגינות ולשרות לנקותם מצמחי הכלאים. **בחמשה עשר בו** – באדר, **קורין את המגלה בפרין** – בערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון (כמבואר במסכת מגילה א, א), ונקטה משנתנו דין קריאת המגילה בכרכים אגב שאר העניינים המפורטים בה שהם נעשים בחמשה עשר באדר, **ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות** – שנתקלקלו בימות הגשמים, כדי שיהיו מתוקנים בשביל עולי רגלים. ויש מפרשים, שמתקנים את הדרכים ואת הרחובות ואת הגשרים בשביל הגולים לערי המקלט, כמו שכתוב (דברים יט, א): "תנין לך הדרך"; **ואת מקואות המים** – מנקים את המקואות, שטובלים בהם, מן הרפש של ימות הגשמים, ומשלימים אותם להכשירם לטבילה אם חסרו משיעורם; **ועושין כל צרכי הרבים** – בירושלמי מבואר שביט דין מזדריים לגמור ולבצע דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מלקות ופדיית ערבים וחרמים והקדשות והשקאת סוטה ושריפת פרה ורציעת עבד עברי וטהרת מצורע, וכן פותחים בורות של מים מכוונסים כדי שיהיו מצויים לעם לשתות מהם בימות החמה, שכל הדברים הללו צרכי רבים הם; **ומצינין את**

וכן מסופר בדברי הימים ב (כד, ט-יד): "ויתנו קול ביהודה ובירושלים להביא לה' משאת משה עבד האלהים על ישראל במדבר. ויתנהו המלך (יהואש) ויהוידע אל עושה מלאכת עבודת בית ה'... לחדש בית ה'... וככלות הביאו לפני המלך ויהוידע את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת... ויהיו מעלים עולות בבית ה' תמיד". הביטוי "משאת משה" כוונתו, איפוא, ל"מחצית השקל", בהתאם לאמור בפרשתנו "כי תשא את ראש בני ישראל".

כן כתוב בספר נחמיה (י, לג-לד): "והעמדנו עלינו מצוות לתת עלינו שלישיית השקל בשנה, לעבודת בית אלהינו. ללחם המערכת ומנחת התמיד ולעולת התמיד השבתות החדשים... וכל מלאכת בית אלהינו".

ערך "השקל" לא היה שווה בכל הזמנים, והיו שוקלים את המטבע שהיה שווה באותו זמן ל"מחצית השקל" של תורה. מכאן – לדעת הרמב"ן – נתנו בימי נחמיה שלישיית השקל (כמו שהבאנו לעיל), שכן המטבעות הפרסיים היו גדולים, ושלישיית השקל שלהם היתה שווה למחצית השקל שבתורה. אמנם כשעלו מגולת בבל, היו "שוקלים" בתחילה מטבעות יתר גדולים, לפי שבדק הבית היה צריך להוצאות מרובות (כמבואר במסכתנו ב, ד), אבל מעולם לא היו רשאים לתת פחות מ"מחצית השקל".

בזמן המשנה היה הסלע כשווי של "שקל הקודש" שבתורה; ומכאן השקל של המשנה שהוא מחצית הסלע ($2 =$ דינרים), ערכו כ"מחצית השקל" של תורה.

מגבית השקלים התחילה בכל שנה בראש חודש אדר, שכן בראש חודש ניסן היו מתחילים להביא את קרבנות הציבור מן השקלים החדשים. מכאן נהגו כל ישראל, לזכר המקדש, לקרוא בבית הכנסת פרכת שקלים בשבת שמברכים חודש אדר.

מסכתנו עוסקת בפרטי הדינים של השקלים, והיא באה ללמד כיצד היו גובים אותם, מה היו עושים בהם, מי היו הממונים על כספי ההקדש, ובכלל כיצד היתה הנהלת משק המקדש וסדרי שאר העניינים שם.

על מסכתנו אין תלמוד בבלי אלא תלמוד ירושלמי.

ב אמר רבי יהודה: פראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם. משרבו עוברי עברה, היו עוקרין ומשליכין על הדרכים; התקינו שיהו מפקירין כל השדה בלה.

ג בחמשה עשר בו שלחנות היו יושבין במדינה. בעשרים וחמשה ישובו במקדש; משישבו במקדש התחילו למשכן. את מי ממשפננין? לזים וישראלים, גרים ועבדים משהררים, אבל לא נשים ועבדים וקטנים. כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו, שוב אינו פוסק. ואין ממשפננין את הפהנים, מפני דרכי שלום.

פירוש ברטנורא

פרה, ורציעת עבד עברי, וטהרת מצורע, ושולחן לפתוח בורות של מים מכוונים כדי שיהיו מצויין לעם לשתות מהן בימות החמה. דכל הנך צרכי רבים ינהו: ומציינין את הקברות. שלא יאחילו עליהם הכהנים ועושי טהרות. והציון הוא שממחים סיד ושופכים אותו סביב הקבר, ובימות הגשמים היה הסיד נימח וצריך לחזור ולציינו: ויוצאים. שולחי בית דין: אף על הכלאים. ואע"פ שכבר הכריזו עליה באחד באדר, לא היו סומכים על ההכרזה, דשמא לא עקרום בעלים. והיו הם יוצאים ועוקרים אותם:

ב **היו עוקרים ומשליכין לפניהם.** לפני בעלי השדות כדי שיתביישו. והיו בעלי שדות שמחים שמנכשים להם שדותיהם, ועוד שהיו נותנים אותן לפני בהמתן. התקינו שיהיו משליכים אותן ברכים. ועדיין היו בעלי שדות שמחים שהיו מנכשים להן: **התקינו שיהו מפקירין כל השדה.** דהפקר בית דין הפקר: **ג במדינה.** כירושלים. והיו מחליפין מחצית השקל לאנשים שמביאים כל אחד ממטבע מדינתו ואינו יודע כמה מהם יוצאים למחצית השקל: **ישבו במקדש.** לפי שהיה הזמן מתקרב היו יושבים במקדש כדי שימהרו להביא. ורמב"ם פירש, שכל ערי ישראל קרוין מדינה, ובעשרים וחמשה בו היו יושבים במקדש בירושלים: **התחילו למשכן.** מי שלא הביא שקלו: **את מי ממשפננין לזים.** לאפוקי ממאן דאמר שאין ממשפננין את הלזים דכתיב (שמות ל) כל העובר על הפקודים מכן עשרים שנה ומעלה, ולזים לא היו נמנים מכן עשרים: **אבל לא נשים.** ונתנו איש כופר נפשו (שם) כתיב, ולא אשה: **ולא עבדים.** דאין עבדים חייבין אלא כמצות שנשים חייבות: **וקטנים.** אפילו הביא שתי שערות והוא פחות מכן עשרים: **שוב אינו פוסק.** אביו, משהתחיל. ואם מת אביו הוא שוקל על ידי עצמו: **ואין ממשפננין את הכהנים.** ואף על פי שחייבין במחצית השקל: **מפני דרכי שלום.** לפי שעבודת הקרבנות עליהם חולקם להם כבוד וסומכים עליהם שלא יעכבו את שקליהם. ואי נמי יעכבו ולא יתנו, בית דין מתנה עליהם שיהיה להם חלף עבודתם כמו שנותנים מתרומת הלשכה לשאר עושי מלאכת הקודש כדמפרש לקמן:

משניות מבוארות – קהתי

בַּחֲמֵשָׁה עָשָׂר בּוֹ – באדר, שְׁלַחֲנוֹת – היינו חלפנים הפורטים ומחליפים מטבעות, **הָיוּ יוֹשְׁבֵין בְּמִדְיָנָה –** בירושלים (רש"י; ברטנורא), ויש מפרשים: בכל ערי ישראל חוץ מירושלים (רמב"ם), והיו מחליפים לתורמים את מעותיהם לצורך שקליהם. **הַרְמַבְּטִים כּוֹתֵב:** בחמשה עשר בו ישובו השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובענים בנחת. כל מי שיתן להם יקבלו ממנו, ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן **(הל' שקלים א, ט).** **בַּעֲשָׂרִים וְחֲמֵשָׁה –** באדר, **יִשְׁבּוּ בְּמִקְדָּשׁ –** שהואיל והזמן היה קצר היו יושבים במקדש, כדי שימהרו להביא. אבל הרמב"ם מפרש: במקדש היינו בירושלים. **מִשִּׁישְׁבוּ בְּמִקְדָּשׁ הַתְּחִילּוּ לְמִשְׁכֵּן –** מי שלא הביא את שקלו, כלומר שהיו שולחים לביתו ולוקחים ממנו משכון. **אֵת מִי מִמְשַׁפְּנֵינִי? לְזִים וְיִשְׂרָאֵלִים, גְּרָמִים וְעֲבָדִים מִשְׁהַרְרִים –** שכל אלו חייבים ליתן מחצית השקל בכל שנה, **אֲבָל לֹא נָשִׁים –** שנאמר בפרשת שקלים (שמות ל, יב): "ונתנו איש כופר נפשו", ודרשו: איש ולא אשה. שאין אשה חייבת ב"מחצית השקל", **וְעֲבָדִים –** כנענים, שאינם חייבים אלא במצוות שהאשה חייבת בהן, **וּקְטָנִים –** היינו פחות מכן עשרים, שנאמר (שם שם, יד): "כל העובר על הפקודים מכן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'". **כָּל קָטָן שֶׁהִתְחִיל אָבִיו לְשַׁקֵּל עַל יָדוֹ –** כלומר שבבילו, **שׁוֹב אֵינּוּ פּוֹסֵק –** מלשקול שבבילו כל שנה עד שיגדל הבן ויתן בעצמו. **וְאֵין מִמְשַׁפְּנֵינִי אֶת הַכֹּהֲנִים –** כלומר שאמנם גם הכהנים חייבים ליתן "מחצית השקל", ואף תובעים מהם, אבל אין ממשכנים אותם, **מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם –** שלא יבואו הממשכנים לידי מריבה אתם. ובירושלמי מבואר: מפני דרך הכבוד. שהואיל ועבודת הקרבנות עליהם, חולקים להם כבוד ואין ממשכנים אותם. ואף אם לא יתנו, לב בית דין מתנה עליהם, שיהיה להם חלק בקרבנות הציבור חלף עבודתם, כמו שנותנים מתרומת הלשכה לשאר עושי מלאכת הקודש, כמפורש להלן (ברטנורא).

הַקְּבָרוֹת – שופכים סביבם סיד לציון ולסימן, כדי שלא יאחילו עליהם כהנים ונושאי טהרות, שכן בימות הגשמים נמחה הסיד הישן, הלכן צריך לחזור ולציינם. **וְיוֹצֵאִין אֵף עַל הַכְּלָאִים –** לאחר שהכריזו באדר על הכלאים, יוצאים שליחי בית דין בחמשה עשר בו אף לבקר בשדות ובגינות אם אמנם עקרו הבעלים את צמחי הכלאים.

~ שבת קודש ~

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו היא המשך לסיפא של המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד, מה עשו שליחי בית דין כשמצאו צמחי כלאים בשדות. **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: פְּרָאשׁוֹנָה הָיָה עוֹקְרִין וּמְשַׁלְּכִין לַפְּנֵיהֶם –** כשהיו שליחי בית דין מוצאים כלאים בשדות, היו עוקרים את צמחי הכלאים ומשליכים אותם לפני בעלי השדות, כדי לביישם. **מִשְׁרַבּוּ עוֹבְרֵי עֲבָרָה –** בכרייתא מבואר (יודושלמי שקלים; בבלי מועד קטן ו, ב), שהיו בעלי השדות שמחים שמנכשים להם שדותיהם; ועוד, שהאכילו לבהמתם את הצמחים שנעקרו על ידי שליחי בית-דין, **הָיוּ עוֹקְרִין וּמְשַׁלְּכִין עַל הַדְּרָכִים –** שלא יוכלו בעלי השדות ליהנות מן הכלאים; אבל עדיין היו שמחים שמנכשים להם שדותיהם, הלכן **הַתְּקִינוּ שְׂיָהוּ מִפְּקִירֵין כָּל הַשְּׂדֵה בְּלָה –** שימצאו בה כלאים, והפקר בית דין הפקר, שכתוב (שוא"י, ח): "וכל אשר לא יבוא לשלושת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו", הרי שעזרא ובית דינו היה בידם להפקיר כל רכושו של אדם העובר על דבריהם (יודושלמי).

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו חזרת ללמד בענין גביית השקלים.

עין יעקב - מסכת ברכות

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

דף ו עמוד א. הגמרא מביאה מימרא שאמר התנא אבא בנימין בענין המזיקים: **תְּנִיא בברייתא, אָבָא בְּנִימִין אֹמֵר, אֶלְמָלִי [אֵילוֹ] נִתְּנָה רְשׁוּת לְעֵין לְרֵאוֹת** את השדים העומדים לפניו, **אֵין כָּל בְּרִיָּה יִכְלֹה לְעֵמוֹד מִפְּנֵי** הפחד שבראיית המזיקין.

הגמרא מביאה מימרות של אמוראים בענין המזיקים: **אָמַר אַבְי, אֵינְהוּ –** הם, המזיקים, **נְפִישֵׁי מִינָן –** רבים יותר מאיתנו, **וְקִימֵי עֲלֵן פִּי כִּסְלָא לְאוּגֵיָא –** וסובכים הם אותנו כמו שורת חרישה המקיפה את הערוגה.

אָמַר רַב הוּנָא, כָּל חַד וְחַד מִינָן – כל אחד ואחד מאיתנו, **אֶלְפָא מְשֻׁמְאֵלִיהּ וְרַבְּכֵתָא מִיַּמִּינֶיהּ –** יש אלף מזיקים מצד שמאלו, ועשרת אלפים מזיקים מצד ימינו.

אָמַר רַבָּא, הָאֵי דוּחְקָא דְתַהוּ כְּכֹלָה – הדוחק שיש בשעת הדרשה בשבת, שפעמים יושבים השומעים מרווחים ואף על פי כן נדמה להם הדבר כאילו יושבים דחוקים, **מְנַיְהוּ תְּהוּ –** מן המזיקים הוא, המתערבים בין השומעים ודחוקים אותם. **הֲנִי בְּרַבִּי דְשִׁלְחֵי –** אלו הברכיים העייפות של תלמידי החכמים, **מְנַיְהוּ –** מן המזיקים הוא, שכן הם סומכים עצמם על ברכי האנשים. **הֲנִי מְאֵנִי דְרַבְּנָן דְּבָלָו –** אלו בגדי התלמידים המתבלים מהר, אף על פי שאינם עושים מלאכה, **מְחוּפְיָא דִּידְהוּ –** דבר זה נגרם מן המזיקים היושבים אצל התלמידים ומתחככים בבגדיהם. **הֲנִי כְּרַעֵי דְמַנְקֶפֶן –** אלו הרגלים הנתקלות במכשול ונפצעות, **מְנַיְהוּ –** מן המזיקים הוא.

הָאֵי מֵאֵן דְּכַעֵי לְמִידַע לְהוּ – מי שרוצה להכיר בכך שיש מזיקים מסביבו, **לֵיִתִּי קוּמְמָא נְהִילָא –** יביא אפר מנופה, **וְנִתְּדַר אַפְוִרְיָה –** ויפזרו סביב מיטתו בלילה, **וּכְצִפְרָא תְּזוּ פִּי כְּרַעֵי דְתִרְנַגּוּלָא –** ובבוקר הוא יראה בתוך האפר כעין צורה של רגלי תרנגול, לפי שרגלי השדים דומים לרגלי התרנגולים. **הָאֵי מֵאֵן דְּכַעֵי לְמַחְזִינְהוּ –** מי שרוצה לראותם ממש בעיניו, **לֵיִתִּי שְׁלִיטָא דְשׁוֹנְרָתָא –** יביא שלית ולד של חתול נקבה, **אוּכְמָתָא בְּתַא אוּכְמָתָא –** שחורה בת שחורה, כלומר, שחתול נקבה זו צבעה שחור, ואף אמה

היה צבעה שחור, **כּוּכְרָתָא בְּתַא כּוּכְרָתָא –** והיא בכורה לאמה ואף אמה בכורה היתה, **וְלִקְלִיָּה כְּנֹרָא –** וישורף לאותה שליא באש, **וְלִשְׁחִקִיָּה –** ולאחר מכן יכתוש אותה לאפר דק, **וְלִמְלֵי עֵינִיָּה מְנִיָּה –** ויתן מעט מן האפר זה בתוך עיניו, **וְחִזִּי לְהוּ –** ועל ידי כן יוכל לראות את המזיקים. **וְלִשְׁדֵּיָּה כְּנֹבְכָתָא דְפִרְזֹלָא –** וישים את הנותר מן האפר בתוך קנה חלול של ברזל, **וְלַחְתַּמִּיָּה כְּנֹבְשִׁפְנָקָא דְפִרְזֹלָא –** ויסגור את הקנה בחותם של ברזל, **דִּילְמָא גְּנָבֵי מְנִיָּה –** שאם לא כן, יש לחוש שמא יגנבו המזיקים את האפר ממנו. אבל עתה שהוא סגור וחתום אין להם שליטה עליו. **וְלַחְתּוֹם פּוּמִיָּה כִּי הֵיכִי דְלֵא לִיתְזַק –** ויסגור אותו אדם את פיו ויהדקו היטב, כדי שלא יוזק מן השדים. **רַב בִּיבִי בְּרַ אַבְי עָבַד הֵבִי –** עשה כן, **תְּזַא וְאַתְזַק –** ראה את השדים, וניזוק. **פְּעוּ רַבְּנֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהּ וְאַתְפִּי –** ביקשו חכמים רחמים עליו ונתרפא.

לראות. כל השדים העומדים לפניו: כי כסלא לאוגיא. כשורת חפירה המקפת האוגיא שעושין תחת הגפנים כמו ששנינו (מ"ק דף ב) אין עושין אוגיות לגפנים לאסוף שם מים להשקות הגפן. כסלא הוא תלם של מענה המקפת סביב סביב את תל האוגיא והגפן נטוע בתל, ובריש נדרים (דף ו ב) הדין אוגיא להוי פאה: האי דוחקא דהוי בכלה. פעמים שבני אדם יושבים רווחים ביום השבת שאין לשמוע דרשה ודומה להם כיושבים דחוקים: הני ברכי דשלחי. ברכים עייפום: מאני דרבנן דבלו. בגדי התלמידים שבלים מהר והם אינם בני מלאכה שיבלו בגדיהם: מחופיא רידהו. באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם. חופיא לשון חופף ומפספס (שבת דף נ:): פריי"ד בלע"ז: שליטא דשונרתא. שליית הולד של חתול נקבה: כוכרתא. הבכורה לאמה: בת כוכרתא. ואף אמה היתה בכורה: ולימלי עיניה מניה. ישם ממנה מעט בעיניו. כל לשון נתינה בעין קוררו בלשון גמרא לשון מילוי לפי שבדבר מועט הוא מלא: גובתא דפרזלא. קנה חלול של ברזל: ולחתמיה. לקנה: כנושפנא דפרזלא. בחותם של ברזל דבמידי דצייר וחתים לית להו רשותא, כדאמרינן בכל הבשר בשחיתת חולין (דף קה ב):

וְשִׂמּוֹאֵל אָמַר אֵין הַכֹּרֵס שְׂאֵסְבוּר דּוּקָא כִּרְבִי יוֹנָתָן, אֲנָא דְאָמְרִי –
 דְּבַרֵּי הֵם אֲפִילוּ לְרַבֵּי יֵאֵשֶׁה, מְדַאֲצִמְרִיךְ קָרָא לְרַבִּינֵיהּ – מִמָּה
 שְׁהוֹצְרֵכָה הַתּוֹרָה לְדַבְרֵי רַבִּי יֵאֵשֶׁה לְרַבּוֹת שְׁשׁוּמְרַת יִבֵּם שׁוֹתָה,
 מְבַלְל – מִשְׁמַע שְׁלוּלֵי הַפְּסוּק הֵייתִי אוֹמֵר שְׂאֵינָה שׁוֹתָה, מִשּׁוּם
 דְּלָאוּ אֲשֵׁתוֹ הוּא כְּלָל לְכָל הַדִּינִים, אֲלֵא לְאוֹתָם שְׂנֵאֲמָרוּ בְּפִרְשָׁה,
 וְכִדְלַעִיל.

שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, אִיבְעִינָא לָהּ, עוֹבְרַת עַל דָּת יְהוּדִית, וְהִיא אִשָּׁה
 שְׂאֵינָה צְנוּעָה, יוֹצֵאָה וְרֵאשָׁה פְּרוּעָה, טוּוּה בְּשׁוֹק וּמְדַבְרַת עִם כָּל
 אָדָם, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ בְּמִשְׁנָה בְּכַתּוּבוֹת שְׁיּוֹצֵאֵת מִבְּעֵלָה כְּתוּבָה,
 הָאֵם צְרִיכָה הִתְרַאָּה שׂאֵא תַחוּזֵר בָּהּ, וְרַק אֵם לֹא תַחוּזֵר בָּהּ דִּינָה
 לְהַפְסִידָה כְּתוּבָתָה, וְאֵינָה צְרִיכָה הִתְרַאָּה, וּמְפַסְדַת מִד
 כְּשֶׁעֹבֵרָה עַל דָּת. וְצַדִּיק הַסֶּפֶק, מִי אֲמָרִינָן בֵּינּוּן דְּעוֹבְרַת עַל דָּת
 הוּא וְכִבְרִי יוֹדַעַת שְׁהַדְבֵר אֲסוּר, לֹא פְּעִינָא הִתְרַאָּה, אוֹ דְלָמָּא,
 תִּיבְעִי הִתְרַאָּה – תְּצַטְרַךְ הִתְרַאָּה, לְתַת לָהּ הוֹדְמָנוּת דְּאֵי הִדְרָה בְּהַ
 תִּיהַדֵּר בָּהּ – שְׂאֵם תִּרְצָה לְחַזּוֹר בָּהּ תוּכַל לְחַזּוֹר בָּהּ.

תָּא שְׁמַע לְהוֹכִיחַ מֵרִישָׁא דְּמִשְׁנַתְנּוּ, אֲרִיסָה וְשׁוּמְרַת יִבֵּם לֹא
 שׁוֹתוֹת וְלֹא נּוֹמְלוֹת כְּתוּבָה, וּמִדִּיִיקַת הַגְּמָרָא, מִיִּשְׁתָּא הוּא דְּלֹא
 שְׁתֵּינָא – מִשְׁמַע שְׂרַק לֹא שׁוֹתָה, הָא קְנוּיֵי מְקַנֵּי לָהּ – אֲבַל בְּעֵלָה
 מְקַנָּא לָהּ, לְמָאִי – לְשֵׁם מָה מְקַנָּא לָהּ, וְהִרִי יוֹדַע שְׂלֹא יוּכַל
 לְהַשְׁקוּתָהּ, הָאֵם לָאוּ לְהַפְסִידָה כְּתוּבָתָה, וּמִשְׁמַע שְׂאֵם לֹא יִקְנָא
 לָהּ לֹא תַפְסִיד כְּתוּבָתָה, וְרֵאשִׁי מְכַאן שְׁעוֹבְרַת עַל דָּת כּוּן, שְׂנַסְתַּרְהָ
 עִם אַנְשִׁים, צְרִיכָה הִתְרַאָּה. דּוּחָה הַגְּמָרָא, אָמַר אֲבִי, לֹא – אֵינּוּ
 מְקַנָּא לָהּ כְּדִי לְהַפְסִיד כְּתוּבָתָה, שְׂאוּתָהּ הִיא מְפַסִּידָה גַּם בְּלִי קִינּוּי,
 אֲלֵא מְקַנָּא לָהּ לְאֻפְסָרָה עֲלִיו – כְּדִי שְׂאֵם תַּסְתֵּר תַּהֵא אֲסוּרָה עֲלִיו.
 עוֹד דּוּחָה הַגְּמָרָא, רַב פְּסָא אָמַר, לְהַשְׁקוּתָהּ בְּשֵׁהִיא נְשׁוּאָה –
 שְׂמְקַנָּא לָהּ כְּשֵׁהִיא אֲרוּסָה כְּדִי שְׁיּוּכַל לְהַשְׁקוּתָהּ אֵם תַּסְתֵּר לֹאֲחֵר
 נִישׁוּאֵיהֶם, בְּדַתְנָא, אֵין מְקַנֵּין לְאֲרִיסָה לְהַשְׁקוּתָהּ בְּשֵׁהִיא
 אֲרִיסָה שְׁהִרִי אֲרוּסָה אֵינָה שׁוֹתָה וְכִדְלַעִיל, אֲבַל מְקַנֵּין לְאֲרִיסָה
 לְהַשְׁקוּתָהּ בְּשֵׁהִיא נְשׁוּאָה.

מִנְסָה הַגְּמָרָא עוֹד לְפִשׁוּט הַסֶּפֶק, אָמַר רַבָּא, תָּא שְׁמַע מִדְּמַשְׁךְ
 מִשְׁנַתְנּוּ, אֲלִמְנָה לְכַחַן גְּדוּל, גְּרוּשָׁה וְחִלוּצָה לְכַחַן הַדִּיּוּם, מְמַזְרַת
 וְנִתְנִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזוֹר וְלִנְתָּוִין, לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא
 נּוֹמְלוֹת לְיִשְׂרָאֵל. וּמִדִּיִיק רַבָּא, מִיִּשְׁתָּא הוּא דְּלֹא שְׁתֵּינָא – מִשְׁמַע
 שְׂרַק לֹא שׁוֹתוֹת, הָא קְנוּיֵי מְקַנֵּי לָהּ – אֲבַל בְּעֵלִיחֻן מְקַנָּא לָהּ,
 וְלָמָּא – לְשֵׁם מָה מְקַנָּא לָהּ, וְהִרִי יוֹדַע שְׂלֹא יוּכַל לְהַשְׁקוּתָהּ, אֵי
 לְאֻפְסָרָה עֲלִיו כְּמוֹ שְׂבִיאֵר אֲבִי לַעִיל עַל רִישָׁא דְּמִשְׁנַתְנּוּ, הָא אֲסִיחֻן
 וְקִיּוּמָן – הִרִי מְמַיֵּל כָּל נְשִׁים אֵלוֹ אֲסוּרוֹת עֲלִיו, וְכְמוֹ שְׂבִיאֵרְנוּ
 לַעִיל בְּמִשְׁנָה, אֲלֵא לָאוּ לְהַפְסִידוֹן כְּתוּבָתָהּ, וּמִשְׁמַע שְׂאֵם לֹא יִקְנָא
 לָהּ לֹא יַפְסִידוֹ כְּתוּבָתָהּ, וּנְפִשׁוּט הַסֶּפֶק שְׁעוֹבְרַת עַל דָּת צְרִיכָה
 הִתְרַאָּה. דּוּחָה הַגְּמָרָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹנָתָן מְדִיִיקְתָּא, לֹא, אֵין סִיבַת
 הַקִּינּוּי כְּדִי לְהַפְסִידוֹן כְּתוּבָתָהּ, אֲלֵא כְּדִי לְאֻפְסָרָה לְפִנְעֵל שְׂנַסְתַּרְהָ
 עֲמוּ בְּעַעֵל שְׂנַסְתַּרְהָ עֲלִיו, וְאֵם יָמוּת בְּעֵלָה אוֹ יִגְרַשְׁנָה לֹא תוּכַל
 לִישֵׂא לְבִעַל, דְּתַנֵּן לְהֵלֵךְ בְּפִרְקָנָהּ, בְּשֵׁם שְׂאֻסְרָה לְפַעֵל כָּל זְמַן
 שְׂלֹא שׁוֹתָה, בְּךָ אֲסוּרָה לְפַעֵל, אֵם יִגְרַשְׁנָה בְּעֵלָה אוֹ מֵת לְפִנֵּי
 שְׂתַתְּחָה.

מִנְסָה הַגְּמָרָא שׁוֹב לְפִשׁוּט אֵת הַסֶּפֶק, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא מְסוּרָא, תָּא
 שְׁמַע מִדְּמַשְׁךְ הַמִּשְׁנָה, וְאֵלוֹ שְׁבִיט דִּין מְקַנֵּין לָהּ, מִי שְׂנַתְּחַרְשׁ
 בְּעֵלָה אוֹ נְשִׁתְּפָה אוֹ שְׁהִיָּה חֲבוּשׁ בְּבֵית הַאֲסוּרִין, וְלֹא
 לְהַשְׁקוּתָהּ אֲמָרוּ אֲלֵא לְפִסְלָה מְבַתּוּבָתָהּ, הִרִי מְפּוֹרֵשׁ שְׂאֵם לֹא
 יִתְרוּ בָּהּ לֹא תַפְסִיד. מְסִיִיקָה הַגְּמָרָא, שְׁמַע מִינָהּ – נִשְׁמַע מִזָּה
 שְׁעוֹבְרַת עַל דָּת בְּעֵי הִתְרַאָּה, שְׁמַע מִינָהּ.
 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, וְכּוֹלְהָ – הַאֲמוּרָאִים דְּלַעִיל שְׁהוֹכִיחוּ מִהֵרִישָׁא שְׁל

הַמִּשְׁנָה, מָאִי מְעַמְטָא לֹא אָמְרִי מְהָא – לְמַח לֹא הִבִּיאוּ אֵת הַרְאִיָּה
 כְּרַבִּי חֲנִינָא. עוֹנָה הַגְּמָרָא, שְׂסַבְרוּ דְּלָמָּא שְׂאֵינָה הֵתָם – שְׂמֵא שׁוֹנָה
 שֵׁם בְּנִשִּׁים שְׂבַעֲלִיחֻן חֲרַשׁ אוֹ שׁוּטָה אוֹ בְּבֵית הַאֲסוּרִים, דְּלִית לָהּ
 אֲמִתָּא דְּבַעֵל כְּלָל – שְׂאֵין עֲלִיחֻן אֵימַת הַבַּעַל, וְאֵם לֹא יִתְרוּ בָּהּ
 בֵּית הַדִּין אֵין לְקוֹנְסָה כִּיּוֹן שְׂאֵינָה מְרִגִּישָׁה שְׂעִשְׂתָּה מַעֲשֵׂה פְּרִיצוֹת
 גְּדוּל, אֲבַל בְּשֵׂאֵר הַמְקַרִּים שְׂבַעֲלִיחֻן בְּפִנְחֻן וְאֵינָן יִרְאוּת מִמְּנוּ
 וְעוֹבְרוֹת עַל דָּת, פְּרִיצוֹת גְּדוּלָה הִיא וְאֵינָן צְרִיכוֹת הִתְרַאָּה.

עוֹד מִסְתַּפְקַת הַגְּמָרָא, אִיבְעִינָא לָהּ, עוֹבְרַת עַל דָּת וְרֵצָה בְּעַל
 לְקִינּוּיָהּ וְחַיִּיב לְגַרְשָׁה. וְצַדִּיק הַסֶּפֶק, מִי אֲמָרִינָן בְּקַפְּיָדָא דְּבַעֵל
 תְּלָא רְחֻמָּנָא – הָאֵם נֶאֱמַר שְׁהַתּוֹרָה תְּלַתָּה הַדְּבַר בְּקַפְּיַת הַבַּעַל,
 שְׂנֵאֲמַר "וְקָנָא אֵת אֲשֵׁתוֹ", וְהָא לֹא קָפִיד – וְהִרִי אֵינּוּ מְקַפִּיד, וְיּוּכַל
 לְקִימָה. אוֹ דְלָמָּא אֵין הַדְּבַר תְּלוּי בְּבַעַל זֶה, אֲלֵא בֵּינּוּן דְּקַפִּיד –
 שְׂדַרְךָ הַבַּעֲלִים לְהַקְפִיד בְּכָךְ, עַל כְּרַחוּ שְׁל בַעַל זֶה גַּם כֵּן נִקְרָא שְׁהוּא
 קָפִיד.

תָּא שְׁמַע לְפִשׁוּט הַסֶּפֶק מִמִּשְׁנַתְנּוּ, וְאֵלוֹ שְׁבִיט דִּין מְקַנֵּין לָהּ, מִי
 שְׂנַתְּחַרְשׁ בְּעֵלָה אוֹ נְשִׁתְּפָה אוֹ שְׁהִיָּה חֲבוּשׁ בְּבֵית הַאֲסוּרִין,
 וּמוֹכִיחָה הַגְּמָרָא, וְאֵי אֲמַרְתָּ כְּהַצַּד הַרְאִשׁוֹן דְּלַעִיל, שְׂאֵם רֵצָה בְּעַל
 לְקִינּוּיָהּ מְקַנֵּימָה, וְכִי יִתְכֵן שְׂעַבְדֵי בֵּית דִּין – שְׂיַעֲשׂוּ בֵּית דִּין
 שְׁלוּחִים לְצוּרָךְ מִיַּדֵּי דְּלָמָּא לֹא נִיחָא לֵיהּ לְבַעֵל – דְּבַר שִׁיתְכֵן
 שְׂלֹא יִזְיֵה נַח לְבַעַל וְאֵינּוּ חֲפִץ בּוֹ, וְהִרִי לְמַדְנוּ שְׂאֵין חֲבִין לְאוֹרָם
 שְׂלֹא בְּפִנּוּי, אֵם כֵּן אֵיךְ מְקַנֵּין לָהּ בֵּית דִּין, אוֹלֵי הַדְּבַר רִוצָה לוֹוֹתֵר
 לָהּ, אֲלֵא וְדֹאֵי שְׂאֵין אֵם יִרְצָה אֵינּוּ יוּכַל לְקִימָה. דּוּחָה הַגְּמָרָא, שְׂאֵף
 אֵם יִרְצָה יוּכַל לְקִימָה, בְּכָל אוֹפֵן סְתָמָא דְּמִילְתָּא – רִגִּילוֹת הַדְּבַר
 שְׂבִינּוּ דְּעוֹבְרַת עַל דָּת הוּא, מִינָּה נִיחָא לֵיהּ – נַח לְבַעַל שִׁיקְנָאוּ
 לָהּ.

עוֹד מִסְתַּפְקַת הַגְּמָרָא, אִיבְעִינָא לָהּ, אֵף אֵם נְפִשׁוּט הַסֶּפֶק דְּלַעִיל
 שְׁעוֹבְרַת עַל דָּת מוֹתֵר לְבַעֵלָה לְקִימָה, הַזּוּ דּוּקָא כְּשֵׂלֹא קִינָא לָהּ,
 אֲבַל כְּשִׁישׁ קִינּוּי וְסִתְרִיָּה, הָאֵם בְּעַל שְׂמַחֵל עַל קִינּוּי, קִינּוּי מְחוּל
 וּמוֹתֵר לוֹ, אוֹ אֵינּוּ מְחוּל. וְצַדִּיק הַסֶּפֶק, מִי אֲמָרִינָן בְּקִינּוּי דְּבַעֵל
 תְּלָא רְחֻמָּנָא – הָאֵם נֶאֱמַר שְׁהַתּוֹרָה תְּלַתָּה הַדְּבַר בְּקִינּוּי הַבַּעַל,
 וְבַעַל הָא מְחוּל לֵיהּ לְקִינּוּי. אוֹ דְלָמָּא, בֵּינּוּן דְּקַנֵּי לֵיהּ מְעִיקְרָא
 – כִּיּוֹן שְׂכַבֵּר קִינָא לָהּ הַבַּעַל בְּתַחֲלוּלָהּ, לֹא מְצִי מְחוּל לֵיהּ – כְּבַר
 אֵינּוּ יוּכַל לְמַחוּל לָהּ.

תָּא שְׁמַע לְפִשׁוּט הַסֶּפֶק מִמִּשְׁנַתְנּוּ, וְאֵלוֹ שְׁבִיט דִּין מְקַנֵּין לָהּ, מִי
 שְׂנַתְּחַרְשׁ בְּעֵלָה אוֹ נְשִׁתְּפָה אוֹ שְׁהִיָּה חֲבוּשׁ בְּבֵית הַאֲסוּרִין.
 וּמוֹכִיחָה הַגְּמָרָא, וְאֵי אֲמַרְתָּ כְּהַצַּד הַרְאִשׁוֹן דְּלַעִיל, שְׂפַעֵל שְׂמַחֵל
 עַל קִינּוּי קִינּוּי מְחוּל, וְכִי יִתְכֵן שְׂעַבְדֵינָן מִיַּדֵּי דְּאֵתִי בְּעַל מְחוּל
 לֵיהּ – שְׂיַעֲשׂוּ בֵּית דִּין דְּבַר שְׂאֲחֵרִי כֵּן יְבוּא הַבַּעַל וּיִמְחוּל, וְהִיָּה זְלוּל
 לְבֵית דִּין. דּוּחָה הַגְּמָרָא, סְתָמָא דְּמִילְתָּא – רִגִּילוֹת הַדְּבַר שְׂאֵדָם
 מְסַבִּים עַל דְּעַת בֵּית דִּין, וְלִכֵּן בֵּית דִּין מְקַנֵּין לָהּ, וְסוּמְכִים עַל
 הַרְגִילוֹת שְׂלֹא יִמְחוּל, וְאִכֵּן אֵם יְבוּא הַבַּעַל וּיִמְחוּל יִהְיֵה מְחוּל.

עוֹד מִנְסָה הַגְּמָרָא לְפִשׁוּט הַסֶּפֶק מִדְּמַשְׁכָּה בְּתַחֲלוֹת הַמַּסְכָּה, תָּא
 שְׁמַע, וּמוֹסְרִין, בֵּית דִּין שְׂבַמְקוּמוּ שְׁל הַבַּעַל, לוֹ – לְבַעֵלָה כְּשִׁמְעֵלָה
 אוֹתָהּ לְבֵית דִּין הַגְּדוּל, שְׁנֵי תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים שִׁישְׁמְרוּ עֲלֵיו שְׂמָא
 רַבָּא עֲלֵיהּ בְּדַרְךָ. וּמוֹכִיחָה הַגְּמָרָא, וְאֵי אֲמַרְתָּ כְּהַצַּד הַרְאִשׁוֹן
 דְּלַעִיל שְׂפַעֵל שְׂמַחֵל עַל קִינּוּי קִינּוּי מְחוּל, אֵם כֵּן לְמָה אֲסוּר לוֹ
 לְבוּא עֲלֵיהּ בְּדַרְךָ, וְהִרִי יוּכַל לְחַלְּלָהּ לְקִינּוּיָהּ – לְמַחוּל אֵת קִינּוּי
 וְלְכַעוּל, אֲלֵא רֹאִים שְׂאֵינּוּ יוּכַל לְמַחוּל. דּוּחָה הַגְּמָרָא, בְּאֵמַת יוּכַל
 לְמַחוּל, וְתוֹרִיִיק מִדְּמַשְׁכָּה מָאִי שְׂנָא תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים – לְמָה שׁוֹלְחִים
 עֲמוּ דּוּקָא תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים, מִשּׁוּם הַגְּמִירִי – שְׂהֵם לְמַדּוּ וְיוֹדַעִים
 שְׂאֲסוּרָה עֲלֵיו אֵם לֹא יִמְחוּל, וְלִכֵּן דְּאֵי בְּעֵי לְמִיבְעַל – אֵם יִרְאוּ

1 וישמאל דאמר אנה דאמרי אפי' לרבי יאשיה. דאמר שותה, דמדיאצטריך לרבויה לשתייה ש"מ לאו אשתו היא לירשה ולטמא לה ולהאבילה תרומה, וכ"ש לרבי יונתן דאמר אינה
2 שותה משום דלאו אשתו היא והא דאיצטריך למעוטי אסמכתא בעלמא היא ולא דקרא להכי אתא אלא להקיש אשה לאיש בדשני לעיל: עוברת על דת. יחודית שאינה צנועה,
3 יוצאה וראשה פרועה וטוהן בשוק ומדברת עם כל אדם, דאמר בכתובות בפרק המדיר (ף ע"ג) דיוצאה שלא בכתבה צריכה התראה. שמה תחזור ואם תחזור לא תפסיד כתבתה, או
4 אינה צריכה התראה דבלאו התראה מפקדיא. למאי? כיון דלא שתיא קמי' למאי אהני? לאפסודי כתבתה. ואי לא דקני לא מפקדיא, אלא צריכה התראה וזו עוברת על דת היא
5 שנסתרה עם אנשים: להשקותה כשהיא נשואה.

שמע מינה בעל שמחל על קניו קניו מוחל. ותפשוט נמי עוברת על דת אם רצה בעלה לקיימה מקיימה אפילו חתרה בה. בית שמאי אומרים נטלת כתובתה. ואם תאמר מ"ש דאמרי ב"ש נטלת כתובתה ובפרק מי שמת (כ"ב דף קנח) גבי נפל הבית עליו ועל אשתו נפל הבית עליו ועל אביו היתה עליו כתובת אשה וכו' דאמרי ב"ש יחלוקו הואיל וספק הוא מי מת ראשון וכן בפרק החולץ (יבמות דף לח) ובכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף פ) גבי שומרת יבם שמתה מה יעשו בנכסים הנכנסין והירצאן עמה בית שמאי אומרים יחלוקו ומפרש בגמרא בפ' החולץ (יבמות דף לח) משום

וישמאל אמר: אנה דאמרי אפילו לר' יאשיה, מדאיצטריך קרא לרבויה, מפלל דלאו אשתו היא כלל. איבעיא להו, עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובתה, או אינה צריכה? מי אמרינן: כיון דעוברת על דת היא לא בעיא התראה, או דלמא תיבעי התראה, דאי הדרה בה תיחרר בה? תא שמע, ארוסה ושוברת יבם לא שותות ולא נומלות כתובה, מישתא הוא דלא שתיא, הא קניויה מקניו לה. למאי? לאו להפסידה כתובתה? אמר אביי: לא, לאוסרה עליו. רב פפא אמר: להשקותה כשהיא נשואה, כדתניא אין מקניו לארוסה להשקותה כשהיא ארוסה, אבל מקניו לארוסה להשקותה כשהיא נשואה. אמר רבא: תא שמע, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, מנוורת ונתניה לישראל, בת ישראל למזור ולנתין, לא שותות ולא נומלות כתובה. מישתא הוא דלא שתיא, הא קניויה מקניו להו. ולמאי, אי לאוסרן עליו, הא אסורן וקניויה? אלא לאו להפסידן כתובתה? אמר רב יהודה מדיסקרתיא: לא, לאוסרה אבועל פבעל. דתני בשם שאסורה לפעל פד אסורה לבעול. אמר רבי חנינא מפוראי: תא שמע, ואלו שבות דין מקניו להו, מי שנתחרש בעלה, או נשתתף, או שהיה חבוש בבית האסורין. ולא להשקותה אמרו, אלא לפוסלה מכתובתה. שמע מינה בעי התראה, שמע מינה. וכולהו, מאי מטמא לא אמרי מיהא? דלמא שאני התם דלית לה אימתא דבעל כלל. איבעיא להו: עוברת על דת ורצה בעלה לקיימה, או אינו מקיימה? מי אמרינן בקפידא דבעל תלא רחמנא והא לא קפיד או דלמא כיון דקפיד קפיד? תא שמע, ואלו שבות דין מקניו להו: מי שנתחרש בעלה, או נשתתף, או שהיה חבוש בבית האסורין. ואי אמרת רצה בעלה לקיימה מקיימה, עבדי בית דין מדי דלמא לא ניחא ליה לבעל? סתמא דמילתא כיון שעוברת על דת היא, מינה ניחא ליה. איבעיא להו: בעל שמחל על קניויה, קניויה מחול או אינו מחול? מי אמרינן בקניויה דבעל תלא רחמנא ובעל הא מחיל ליה לקניויה, או דלמא כיון דקניויה ליה מעיקרא, לא מצי מחיל ליה? תא שמע, ואלו שבות דין מקניו להו: מי שנתחרש בעלה, או נשתתף, או שהיה חבוש בבית האסורין. ואי אמרת בעל שמחל על קניויה קניויה מחול, עבדינן מידי דאתי בעל מחיל ליה? סתמא דמילתא אדם מסכים על דעת בית דין. תא שמע, ומסורין לו שני תלמידי חכמים שמו יבא עליה בדרך. ואי אמרת בעל שמחל על קניויה קניויה מחול, לחליה לקניויה ולבעול? מאי שנא תלמידי חכמים דגמרי, דאי בעי למיבעל, אמרי: ליה: אחליה לקניויה ובעלה. תא שמע, דאמר ר' יאשיה: שלשה דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים: בעל שמחל על קניויה קניויה מחול, וזון ממרא שרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, וזון סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. וכשפאתי אצל חברי שבדרום על שנים הודו לי, ועל זון ממרא לא הודו לי, שלא ירבו מחלוקת בישראל. שמע מינה, בעל שמחל על קניויה קניויה מחול, שמע מינה. פליגי בה רב אחא ורבנא; חד אמר: קודם סתירה מחול, לאחר סתירה אינו מחול. וחד אמר: לאחר סתירה נמי מחול. ומסתברא כמאן דאמר אינו מחול, כמאן? ר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אומר: בעלה נאמן עליה מקל וחומר; ומה נדה שהיא בפרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כל שכן? אמרו לו: לא, אם אמרת בנדה שכן יש לה היתר, תאמר בסוטה שאין לה היתר. ואי אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחתה לה דיש לה היתר, דאי בעי מחיל ליה לקניויה ובעלה? אלא שמע מינה, לאחר סתירה אינו מחול, שמע מינה: כותו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי כו'; כמאי קמפילגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות כנבוי דמי, ובי

1 ואם תסתר לאחר נשואין שותה על ידי קניו של איסורין, שאינו יכול להשקותה כשהיא ארוסה דבעינן תחת אישה: לאפרה אבועל. קניו לא מיהני אלא לאפרה על בועלה אם ימות זה או יגרשה ולא שנתה: אלא לפסלה מכתבתה. מכלל דאי לא אתרו בה לא מפקדיא: דתני, לקמן בפרק בשם שהמים בודקין (ף ע"ג) שאני התם. הא דבעי התראה: דלית לה אימתא דבעל. ואי לא דאיתרו בה בי דינא לא יתה לן למפקדיה. דכיון דלית לה אימתא אין תימה בדבר אם עוברת על דת ואין זה פריצותא ויתרא, אבל מי שבעלה אצלה ואינה רצאה ממנו ועוברת על דת פריצותא ויתרא אית בה ואיכא לומר דבלאו התראה נמי מפקדיא כתבתה: תלא רחמנא. דכתבי וקנא את אשתו: או דלמא כיון דקפיד קפיד. כלומר כיון דאורחיה דבעל למיפקד בהכי על פריציה דהאי נמי הויא קפידא לגביה: עבדינן מילתא דלמא לא ניחא ליה. ותיחך אנו נעשים שלוחים לו בדרך שהיא חוב לו שאינו חפץ בו, וקיימא לן (קט"ז דף י"ג) דאין הבין לאדם שלא בקנייה שחל על קניו. והשתא ס"ד דקבעי בין שמתל קדם סתירה בין שמתל לאחר הסתירה, ואם תימצי לומר עוברת על דת שרצה לקיימה מקיימה. הני מלי בלא קניו, אבל היבא דאיכא קניו וסתירה ורצה למחול מהו. מי עקר קניו ושריא ליה או לא? עבדינן מידי דאתי בעל ומחיל. ואיכא זילותא דבי דינא: סתמא דמילתא אדם מסכים בו. וסמכין אסתם דעתיה דאיניש ומקנין לה ואי אתי ומחיל מחיל: מאי שנא תלמידי חכמים. תרצא הוא והכי קאמר לעולם מחיל ודקא ליה ממתני מאי שנא דבעינן תלמידי חכמים משום דגמרי דאסורה ליה בדלא מחיל קניו ואי אתי למיבעל אמרין ליה אחלי לקניויה: סח לי ועירא. שהיה מאנשי ירושלים: זון ממרא. שהמרה על ב"ד של לשבת הגויה ומיתתו בחנק: שתיא בלאו. אתרי אשר הטמאה לרבות סוטה שנסתרה בפ"ק דיבמות (ף ע"ג) כמאי קמפילגי. איזה טעם נהנינן לדבריהם: כ"ש כברי שטר העומד לגבות כנבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על חברו ושעבד לו בו נכסיו מחוק בעל השטר בנכסים יותר מן הלזה, והלך כיון דנכסי ברשותיה קיימי הוו להו יורשי הבעל תובעין והמוציא מחברו עליו הראיה, וצלינן להביא ראיה שנתנה בסתירה זו ואבדה כתבתה ובי

37 מחול, כמאי? מדקא מהדרי רבנן לר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אומר: בעלה נאמן עליה מקל וחומר; ומה נדה שהיא בפרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כל שכן? אמרו לו: לא, אם אמרת בנדה שכן יש לה היתר, תאמר בסוטה שאין לה היתר. ואי אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחתה לה דיש לה היתר, דאי בעי מחיל ליה לקניויה ובעלה? אלא שמע מינה, לאחר סתירה אינו מחול, שמע מינה: כותו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי כו'; כמאי קמפילגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות כנבוי דמי, ובי

משום דיקת נשואה עושה ספק נשואה אלמא דמספקא אמרי ב"ש יחלוקו ולא מוקמי לכליהו נבסי בחוקת יורשי האשה מטעם שטר העומד לגבות כגבוי דמי י"ל גבי נפל הבית עליו ועל אביו לא היו לבן נבסיים אלא שהיא אומרת האב ראשון מת יורש הבן ושתעבדו לכתובתה הנהו ודאי נבסי האב לא עמדו מעולם בכח האשה ואעפ"כ כיון דאמר כגבוי דמי הרי הוא ספק אם האב מת ראשון ועמדו הנבסיים בחוקתה או הבן מת ראשון ואין לה באותם נבסיים כלום ובחוקת היורשין הן הלכך ספק הוא אם עמד שטר שלה לגבות מאותן נבסיים כלל הלכך חולקין וכן נפל הבית עליו ועל אשתו ספק אם היא מתה ראשונה וירשה הבעל שלא ניתנה לגבות מחיים אי נמי איפכא וירשה באין מכחה וכן גבי שומרת יבם שמתה אמר הואיל והללו באין לירש הללו באין לירש יחלוקו אבל הכא

ובית הלל סברי: שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי: מעופרת חבירו כו': אמר רב נתנן אמר רבה בר אבהו: מחלוקת בעקרה וזקנה, אגל איילונית דברי הכל לא שותה ולא נוטלת פתובתה, שנאמר: "ונקתה ונורעה ורע" מי שדרבה להוריע, וצאה זו שאין דרבה להוריע, מיתבי, המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו, אם עד שלא פסקה נסתרה, לא שותה ולא נוטלת פתובתה.
מעוברת

שהיא בחיים והכתובה ניתן לגבות לאחר מיתת הבעל דכיון דממא כגבוייה על היורשין להביא ראייה שזינתה וכו' ג' אמר בפרק החולץ (יבמות דף לח) רישא דאיתא לדידה הויה לה אידו ודאי ואינהו ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי סיפא מתה הללו באין לירש הללו באין לירש. **בית** הלל אמרים או שותות או לא נוטלות כתובתן. בפי החולץ (גד"ש) מפרש מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובתן ולא ידענא נבסי צאן ברזל מאי קא סבר ב"ה דבפי מי שמת (ב"ב דף קתח) גבי נפל הבית עליו ועל אשתו אמרי ב"ה הנבסיים בחוקת עומדות ופי' נבסי צאן ברזל ופליגי אמוראי

בגמרא בחוקת מי בחוקת יורשי הבעל או בחוקת יורשי האשה ובר פקרא תני הללו באין לירש הללו באין לירש יחלוקו אבל הכא שהיא בחיים בחוקתה הן עומדים או דלמא כיון דאחריותם היו על הבעל היו בחוקתה ול"ש ושייכא בפלוגתא דהתם ובנבסי מלוג

לא פליגי ב"ה דאפי' גבי ספק מוקי להו בחוקת יורשי האשה וכ"ש הכא דאפי' ודאי זינתה לא הפסידתה כדאמר בפרק אלמנה נזונית (כתובות דף קא). היצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה ופי' נבסי מלוג ואם תאמר מ"ש מתניתין מפלוגתא דרב הונא ורב יהודה ורב נתנן ור' יוחנן דפליגי בפ"ק דכתובות (דף יב) מנה לי בידך והלה אמר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נתנן ורבי יוחנן אמרי פטור ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותהוי תיבתא דרב הונא י"ל מאחר שהתורה עשאה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי ופלוגתא דמתני' התם הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים לא שייכא להכא דהתם אפילו ב"ש מודו דשמא אותו שטר מעולם לא עמד לגבות שהרי הבעל טוען מקחו והה מקח טעות והכא לא שייך למימרו אליבא דב"ה העמד אשה על חוקתה ואימור לא זינתה שהרי רגלים (לדבר) שקינא לה ונטתרה והכתוב הוציאה מאותה חוקה ועשאה ספק.

בית הלל סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי. אי קשיא מהא דאמר בפי המקבל (ב"מ דף קי). יתומים אמרו אנו השבחנו וב"ה אומר אביכם השביח עלי מי להביא ראייה סבר רב הונא למימר ארעא בחוקת יתמי קיימא ועל ב"ה להביא ראייה אמר ליה ההוא סבא הכי אמר ר' יוחנן על היתומים להביא ראייה מאי טעמא ארעא כיון דלגבינא קיימא כמאן דגבי דמי ויתמי נייתו ראייה ונשקול וכו' ר' יוחנן שבק בית הלל ועבדי כב"ש יש לתרץ הכא דהשיעבוד רב נתנן ור' יוחנן דפליגי בפ"ק דכתובות (דף יב) מנה לי בידך והלה אמר איני יודע רב הונא אבל התם היתומים מודו לב"ה כקרקע עצמו שהוא משועבד לו ואינם מעכבין לפניו חקרקע הלכך אפילו בית הלל מודו דבכה"ג כגבוי דמי ולא קיימא ארעא בחוקת יתמי וכיון דלא קיימא בחוקת יתמי על היתומים להביא ראייה מן השבח דומיא דעיר ואילן דמיתיי עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קוצץ ונתן דמים אלמא כיון דלמיקץ קאי דבין אם קדם האילן בין אם קדם העיר קוצץ אלא שאם קדם האילן קוצץ ונתן דמים אמרי ליה זיל קוץ דמי איתו ראייה ושקול גבי הא ארעא נמי אמרי ליתמי הבו ליה ארעא לב"ה דהא לגבינא קיימא ושבח איתו ראייה ושקולו מפי מוריהו. **לאו** כגבוי דמי. הכא לא שייכא כל הני פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דפליגי בפרק השואל (ב"מ דף ק) דכל העומד לבעור כבצור כבצור דמי ופלוגתא דר' שמעון בן גמליאל ורבי פרק קמא דסנהדרין (דף טו). ובפרק השולח (גיטין דף לט). בכל העומד לגזוז ופלוגתא דרבי שמעון ורבנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב) כל העומד לזרוק כורוק דמי וכן לפדות ולשרוף דלאא בתרא מחיתא נחות להו דהבא כ"ע מודו דאמרי' לאו כגבוי דמי העומד ממון בחוקת בעליו שהרי צריך דיינן ולא בידו הוא כדאמר גבי גי ימר דמודקקן ליה בי דינא וטעמא דר' מאיר כבצורות דמין משום דבידו ואין צריכין לגופן הלכך לא חשיב להו כקרקע והכי אמר בפרק בהמה המקשה (חולין דף עג). גבי דיות הכלים דאין מטבילין אלא עד מקום מדה משום דעומדין לקיצץ וגבי שערו העומד לגזוז אמר בפרק קמא דסנהדרין (דף טו). דמודה רבי מאיר דלאו כגזוז דמי משום דאשכחיה אשכח כל מה דקאי ומיהו רבן שמעון בן גמליאל פליגי ואמר כגזוז דמי דלא עבדי אינש דשביק ליה והני דרבי שמעון טעמא אחרינא אית בהו ולא אמר אלא כמקום מצוה כגון זריקת דם ופדיית פרה כשמצא אחרת נאה ממנה ושריפתה אבל בהני דרבי מאיר ורשב"ג לא שייך האי טעמא דהא דאמר גבי שופר של עבודת כוכבים בפרק ראיהו בית דין (ר"ה דף כח). וגבי לולב של אשיחה (סוכה דף לא): ומנעל בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג) כתותי מכתת שיעוריה אפי' רבנן מודו משום דאיסור הנאה הוא ולא הוי אלא כעפרא דארעא בעלמא וליכא שיעורא ופרה חיבת הקדש מהני וצריך עיון כלאי הכרם אמאי מטמאין טומאת אוכלים ולא אמר כתותי מכתת שיעוריה הלכך ליכא דלמיי להדיה והא דאמר בפרק נערה (כתובות דף נא). כל העומד לקצור כקצור דמי התם טעמא דלא תקנו לב"ה לגבות אלא דבר הצריך לקרקע קצת וכן פירש רש"י (ב"מ טו) שבח המגיע לכתפים שעומד בקרוב לקצור וצריך עדיין קצת לקרקע. **מיתבי** המקנא לארוסתו. כך ברייתא זו שניה בתוספתא (פ"ה) המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו אם משכנסה נסתרה או שותה או לא נוטלת כתובה הרובא שנשא עקרה או זקנה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובתה (ומעוברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובתה) כהנת ליה וישראלית שנשאו לכהן ליה וישראל ממזרת לממזר נתינה לנתין ואשת גר לגר רעבד משוחרר והאילוניות או שותה או לא נוטלת כתובתה רבי שמעון בן אלעזר אמר אילוניות לא שותה ולא נוטלת כתובתה שנא' ונקתה ונורעה ורע שראוי לזרע פרט לאילוניות שאינה ראויה לזרע אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יבמתו שלו עד שלא כנסה נסתרה לא שותה ולא נוטלת כתובתה הרובא ושנשא עקרה וזקנה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נוטלת כתובה מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותה ולא נוטלת כתובה) רבי אלעזר אומר יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן.

שנשא

הרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאנעיפאליע למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: (א) הצנע לכת. (ב) מעמיד עצמו בסכנה. (ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול. (ד) עמל בטרחה גדולה. (ה) זריזות. (ו) בוטח ומוקווה. (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

היום יום ג' אייר

12 אף שמותר לקיימה ולישא אחרת, מכל מקום כיון שְׁנֵי אָמֵר בתורה
 13 על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא
 14 וְנִקְתָּהּ וְנִזְרְעָה זֶרַע", מבואר שדוקא מִי שְׁדַרְבָּה לְהַזְרִיעַ – שראויה
 15 להריון, היא שותה ממי הסוטה, יצאה זו – האיילונית שְׁאִין דְרַבָּה
 16 לְהַזְרִיעַ, שלקויה היא מבטן אמה, ואינה ראויה להריון. ולא נחלק
 17 רבי אליעזר אלא בעקרה של חולי, ובוקנה, שהיו ראויות להריון
 18 קודם לכן, והן ממין הנשים שראויות ללדת.
 19 מקשה הגמרא, מִיִּתְיָבִי, הַמְקַנָּא לְאִרוּסָתָּהּ וְלִשְׁמֵרָתָּה יָבֵם שְׁלוֹ, אִם
 20 עַד שְׁלֵא כְנָסָה – לפני שלקחה בנישואין נִסְתַּרְתָּה, לֹא שוֹתָה וְלֹא
 21 נִזְמַלְתָּ בְּתוֹבָתָהּ, וכמו ששנינו לעיל במשנתנו.

1 וְבֵית הַלֵּל כְּכָרִי, שְׁמֵר הַעוֹמֵד לְנִבּוֹת לְאוֹ כְּנָבוֹי דְמִי, והנכסים
 2 הם בחזקת היורשים, והיא התובעת מספק, שאם זינתה אין לה
 3 כתובה, ועליה להביא ראיה שהיא טהורה.
 4 שנינו במשנה, מְעוֹפְרֵת חֲבִירוֹ כּו' איילונית וקנה ושאינה ראויה
 5 לילד לא נוטלות כתובה ולא שותות, רבי אליעזר יכול הוא לישא
 6 אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
 7 אָמֵר רַב נַחֲמָן אָמֵר רַבָּה בְרַ אֲבִיָּה, מְחַלְּקֵת רַבִּי אֲלִיעִזֹּר עַל
 8 חכמים, רַק בְּעִקְרָהּ זִזְקָנָהּ, שרבי אליעזר סובר ששותות מי סוטה,
 9 שאין הן אסורות עליו כיון שיכול לישא אחרת הראויה ללדת,
 10 וחכמים סוברים שאסורות עליו ואינן שותות, אָבָל אֵיילונית דְבָרִי
 11 הַכֵּל לֹא שוֹתָה וְלֹא נִזְמַלְתָּ בְּתוֹבָתָהּ, וגם רבי אליעזר מודה בזה,

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ג
 ברוקלין.

אני"ש במעלבורן ובפרט הנהלת אהלי יוסף יצחק אשר שם
 ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"ג ניסן... מה שמוכרח תומ"י היא בקורת על אופן ההתעסקות
 בהתפתחות הישיבה והנהלתה עד עתה, ובקורת אמיתית אליבא דאמת, ומוכרח אשר יקחו בזה
 בחשבון, שאין זה מוסד פרטי שלהם, אלא שזהו מוסד הראשון של ליובאוויטש שנוסד במדינת
 אוסטרליה, און ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, ובמילא תקותי חזקה שכל אחד ואחד
 יסלק לגמרי הצטדקות עצמו ופניית עצמו, ויבקר את הענין כפי דרישת טובת המוסד, אשר באמת
 לאמיתו זהו ג"כ טובת אני"ש בכלל והמתעסקים והנהלת הישיבה בפרט, ולא רק ברוחניות אלא
 גם בגשמיות וכמבואר בכתבים אשר גם לאחרי שהיתה ליעקב ההבטחה שהשכינה יורדת עמו
 למצרים ובמילא בטוח הי' שיעלה הוא וזרעו ממצרים, כיון שגלו למצרים שכינה עמהם, בכ"ז בא
 זה לידי פועל עי"ז ששלח את יהודא לפניו, להורות לפניו וכדורז"ל לתקן לו בית תלמוד.

ובהתאם לתוצאות הבקורת הנ"ל, יתחזקו כולם בשיפור המצב, ובטוח אני אשר כמו עד
 עתה הנה כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל ישפיע הצלחה וברכה וכו'...

נדבר פה בהתועדות, שאע"פ שאם הראשונים כמלאכים כו' אם הראשונים כבני אדם כו'.
 בכ"ז מה שזכה דורנו זה היינו שעליו הוטל הענין דגמר עבודת הביורורים והענין דמכה בפטיש,
 וידוע פסק רז"ל אשר המצוה נקראת ע"ש גומרה ובמילא דעת גם לא לנבון נקל גודל האחריות
 המוטלה עלינו משני הצדדים, הן מצד זה דגמר עבודת הביורורים והכאה בפטיש ולאידך גיסא
 שכל העבודה נקראת על שמנו, ובמילא איני יודע אם נצרך דוקא מס"נ בכדי לדון אמת'דיג על דבר
 המצב, ובפרט שזכות אבותינו ונשיאנו קדוש ישראל כ"ק מו"ח אדמו"ר מסייעתם.

המחכה לבשו"ט ומברכס שמתוך הצלחה במעשי ידיהם ימלאו שליחותם ומתוך הרחבת
 הדעת והרחבה בגשמיות.

51 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 52 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 53 כְּתוּבָה.
 54 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 55 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 56 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 57 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 58 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 59 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 60 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 61 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 62 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 63 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 64 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 65 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 66 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 67 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 68 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 69 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 70 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 71 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 72 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 73 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 74 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 75 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 76 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 77 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 78 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 79 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 80 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 81 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 82 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 83 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 84 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 85 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 86 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 87 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 88 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 89 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 90 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 91 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 92 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 93 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 94 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 95 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 96 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 97 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 98 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 99 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.
 100 שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים. שְׁחֹרְיִם, וְיִלְדְתָּ מִכַּעַת יְלִידִים לְבָנִים.

1 וממשיכה הברייטא, מעופרת חבירו ומינקת חבירו, לא שותות
 2 ולא נטלות פתופה, דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר לא
 3 ישא אדם מעופרת חבירו ומינקת חבירו שאסרו חכמים לישא
 4 אותו עד שימלאו שנתיים ללידתו, ואם נשא יוציא בגט ולא יחזור
 5 עולמית, וכיון שאסרות עליו ואינו ראוי לאישות, אינן שותות,
 6 כמבואר במשנה לעיל. וחקמים אומרים, יוציא וכשיגיע זמנו
 7 לזנום – לאחר השנתיים שגזרו חכמים שלא ישאנה, או יזנום, ואם
 8 כן נחשבת ראוי לאישות, ומשקים אותה, כמבואר במשנה.
 9 והרובא – החבור שששא עקרה וזקנה ואין לו אשה וזקנים
 10 מעיקרא – מלפני כן, לא שותה ולא נטלת פתופה, כיון שאסרות
 11 עליו כיון שחיבי בפריה ורבייה. רבי אלעזר אומר, אין אלו נחשבות
 12 אסרות עליו, כיון שזכול הוא לישא אחרת ולפרות ולקבות
 13 הימנה. אבל המקנא לארוסתו ולשומרת רבם שלו ומשקנסה
 14 נסתרה – שלא נסתרה אלא לאחר הנישואין, או דינה או שותה או
 15 לא נטלת פתופה. מעופרת ומינקת עצמו – שהיתה אשתו
 16 מעוברת או מניקה וקנא לה, או שותה אף על פי שיתכן שתמת
 17 וימות ולדה עמה, או לא נטלת פתופתה. הרובא – החבור שששא
 18 עקרה וזקנה ויש לו אשה וזקנים, שכבר קיים פריה ורבייה, או
 19 שותה או לא נטלת פתופה. אשת ממזר לממזר, ואשת נתין
 20 לנתין, ואשת גר ועבד משוחרר, שכן אלו נשואות בחיתור גמור,
 21 ואיילונית – לא איילונית, ויש לו אשה וזקנים, כל אלו דינן או
 22 שותה או לא נטלת פתופה. עד כאן דברי הברייטא. ומדייקת
 23 הגמרא, קתני מיהא – על כל פנים כתוב דברי הברייטא, שאיילונית
 24 שותה, הניבתייה דרב נחמן – וקשה על רב נחמן שאמר שאיילונית
 25 לדברי הכל אינה שותה.
 26 מתרצת הגמרא, אמר לך רב נחמן, תנאי היא – זו מחלוקת תנאים
 27 האם איילונית שותה או לא, והברייטא שהובאה אמנם סוברת
 28 שאיילונית שותה, ואנא דאמרי כי האי תנא – ואני סובר כהתנא
 29 דהלן שאף לרבי אלעזר איילונית אינה שותה, דתניא, רבי שמעון
 30 בן אלעזר אומר, איילונית לא שותה ולא נטלת פתופה, שנאמר
 31 בתורה על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה
 32 וטהורה היא ונקתה ונורעה ורע", ודורשים, דוקא מי שדרכה
 33 להוריע – שראוי להריון, היא שותה ממי הסוטה, וצאתה זו –
 34 האיילונית שאין דרכה להוריע, וכדלעיל בדרשת רב נחמן בשם
 35 רבה בר אבהו.
 36 שואלת הגמרא, ורבנן שסוברים שאיילונית שותה, האי "ונקתה
 37 ונורעה ורע" שרבי שמעון בן אלעזר למד ממנו שאיילונית אינה
 38 שותה, מאי עבדי ליה – מה ילמדו רבנן מן הפסוק הזהו.
 39 מתרצת הגמרא, מיבעי ליה – רבנן צריכים את הפסוק, לכדתניא,
 40 נאמר על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה
 41 היא ונקתה ונורעה ורע", משמע שהתורה מבטיחה שיהיה לה
 42 זרע, שאם היתה עקרה לפני כן, נפקדת כעת, דברי רבי עקיבא.
 43 אמר לו רבי ישמעאל לרבי עקיבא, אם כן יפתרו כל העקריות
 44 לבעליהן, ויפקדו בהבטחת התורה, וזו – אשה צנועה עקרה, שאינה
 45 רוצה להסתיר, הואיל ולא נסתרה הפסידה. אלא, סובר רבי
 46 ישמעאל, אם כן מה תלמוד לומר "ונקתה ונורעה ורע", לא לומר
 47 שאם היתה עקרה גמורה תפקד, אלא לומר שאם היתה יולדת עד
 48 היום בצער, וילדת מבעת פרייה, ואם היתה יולדת עד היום
 49 נקבות, וילדת מבעת זכרים, וכן אם היתה יולדת עד היום לידים
 50 קצרים, וילדת מבעת ילדים ארוכים, או אם היתה יולדת לידים

לא שותות. דכתיב תחת אישה: ולא יחזיר עולמות. קנסא קנסהו רבנן: לְשִׁנְיַע זִמְנוּ. לאחר כ"ד חדש ללידת הילד: והריבא. בחור. כמו ילד (בגלותו לא) רבא: מעֲבֵרַת עֲצָמוֹ. שהיתה אשתו מעֲבֵרַת וקנא לה: או שותות: ולא אמרין לא לקטליה לילדה: אשת ממזר לַמְּזוֹר. כלומר אשה הרהיגה לממזר וניסת לממזר וקנא לה ונסתרה: או שותה בו: ולקמן פריך פשיטא: אָנָּה דְאִמְרִי בִּי הָאֵי תַנָּא. דאית

ליה עקרה וקנה שותות, מדלא קנט אלא איילונית וקניב תלמודא מונקתה ונורעה ורע ולא משום דאינה ראייה לקימה, אלקא רבי אלעזר סיל דיכול לשא אחרת ולפרות ולרבות ואפ"ה איילונית לא: וזו. כל אשה צנועה עקרה משום דלא נסתרה הפסידה: לא ליפוש פסולין. לא נעשה שלום ביניהם. הלואי לא יפיר ולא ירבה הואיל וכל דורותיו ממזרין: והיא לא נתפשה בו: כלומר מהו דתימא פקדשת סוטה על ברתך באשת ישראל קיימא מדכתיב ויהי. מיעוטא משמע זו היא דכי לא נתפשה אסורה הא נתפשה בו: ועלה קאי קרא דבתריה ועבר עליו רוח וגו', דתיבא דמסקא לן בתר אם נטמאה ואם לא נטמאה שותה, אבל אשת בן ליתיה בכלל והיא לא נתפשה ליתא נמי בכלל השקאה, קמ"ל: בפתנונה. לאחר ששתתה אינטרין לאשמועינן דמרת לבעלה, דלא תימא וזה היא שהרי בדיקה המים: מתנונה. הא ודאי בדיקה המים וזה היא אלא ששתלה לה וכתב ואמאי מתיר לבעלה: בפתנונה דר' אבירם. שאינה מתנונה במעים ובירכים אלא ראשה ושאר אבריה כבדים עליה. מהו דתימא הא לאו וכתב תלה לה, דאם בן הנה לא להתנונה דר' בדיקה המים, אלא באנס וזה לפיכך מתנונה שלא בדיקה ולכתו מידא תימא: מפלעין אישך. משמע דאשה בר הכי הוא: קא משמע לן. דלמיקום שכיבת בעל לבעול הוא דאקא, וקריס בר שכיבה הוא ואף על גב דלאו בר ורעה הוא. ובסריס חמה קאמר. דמרת לקימה, ולא בסריס אדם שאסור לקימה משום לא יבא פצוע דקא (וקריס כגו: מהו

מעוברת חבירו ומינקת חבירו, לא שותות ולא נטולות פתובה, דברי רבי מאיר. שהיה רבי מאיר אומר: לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו, ואם נשא, יוציא ולא יחזיר עולמות. והכמים אומרים: יוציא וכשיגיע זמנו לנכנס וינכנס. והרובא שגשא עקרה וזקניה, ואין לו אשה ובנים מעיקרא, לא שותה ולא נטולת פתובה. ר' אלעזר אומר: יכול הוא לישא אחרת ולפרות ולרבות הימנה. אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו, ומשפחה נסתרה, או שותה או לא נטולת פתובה. מעוברת ומינקת עצמו, או שותה או לא נטולת פתובה. הרובא שגשא עקרה וזקניה, ויש לו אשה ובנים, או שותה, או לא נטולת פתובה. אשת ממזר לממזר, ואשת נתין לנתין, ואשת גר עבד משוחרר, ואיילונית או שותה, או לא נטולת פתובה. קתני מיהא איילונית, תיובתיה דרב נחמן אמר לך רב נחמן: תנאי היא, ואנא דאמרי בי האי תנא. דתנאי, ר' שמעון בן אלעזר אומר: איילונית לא שותה ולא נטולת פתובה, שגאמר: "ונקתה ונורעה ורע" מי שדרכה להוריע, יצאתה זו שאין דרכה להוריע. ורבנן האי "ונקתה ונורעה ורע" מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתנאי: "ונקתה ונורעה", שאם היתה עקרה נפקדת, דברי ר' עקיבא. אמר לו ר' ישמעאל: אם בן יפתרו פל העקריות, ויפקדו, וזו, הואיל ולא נסתרה, הפסידה? אם בן מה תלמוד לומר: "ונקתה ונורעה ורע", שאם היתה יולדת בצער, יולדת ברינות. נקבות, יולדת זכרים. קצרים, יולדת ארופים. שחורים, יולדת

לבנים. אשת ממזר לממזר. פשיטא? מהו דתימא: קא משמע לן: אשת גר ועבד משוחרר, ואיילונית: פשיטא? מהו דתימא: "דבר אל בני ישראל", ולא גרים, קא משמע לן. ואימא הכי נמי? "ואמרת" רבויא הוא: אשת בן שותה כו': אשת בן שותה פשיטא מהו דתימא, "והיא לא נתפשה" אסורה, הא נתפשה מותרת, וזו הואיל ונתפשה אסורה, אימא לא תשתה, קא משמע לן: ומותרת לבעלה: פשיטא? אמר רב הונא: מתנונה. מתנונה? הא בדיקה מיא? בפתנונה דר' אבירם, מהו דתימא: הא זנוי זנאי, והא דלא בדיקה מיא כי אורחיה, משום דבאונס זנאי ולגבי בן אסורא, קא משמע לן: אשת סריס שותה פשיטא? מהו דתימא: "מפלעין אישך" אמר רבנא, והאי לאו בר הכי הוא, קא משמע לן: שעל ידי פל העריות מקנין: פשיטא מהו

שגשא עקרה וזקניה וכו'. ותימה אמאי לא תנא איילונית בהדי עקרה וזקניה: לא ישא אדם מעוברת חבירו. בירושלמי עליו הכתוב אומר (משלי כג) אל תשיג גבול עולם ובשדה יתומים אל תבא ומורים חכמים לרבי אלעזר שאם היו לו בנים ואשה ושדיא שותה או לא נטולת כתובה היו לו אשה ובנים) ומתו בין קניי לסיחיה כבר נראית לשתות:

מעוברת עצמו או שותה וכו'. רש"י פי ולא אמרין דלא לקטליה לולד ותימה אמאי אית לן למקטליה מה איכפת לן נמתין עד שתלד הא תנן בפ"ק דערכין (דף ז) האשה היוצאה ליהודי אין ממתנין לה עד שתלד והתם גזירת הכתוב הוא ומתו גם שניהם לרבות את הולד והתם משמע טעמא דרבי קרא לא רבי קרא לא קטלינה ליה משום דמונא דבעל בעל כדכתיב (שמות כב) כאשר ישית עליו בעל האשה והכא הכי פירושא מעוברת עצמו אע"ג דקניא לה כשהיא מעוברת שותה לאחר שתלד ולא אמרין כמו גבי מעוברת חבירו דאי קניא לה כשהיא מעוברת וילדה ומת הולד או הפילה אפ"ה אינה שותה דלאו בת קניי היתה דמעט לה בספרי מכי תשטה אשתו וכדאמרין בירושלמי לא היו ולו) אשה ובנים וכו' כבר (נראית) שלא לשתות: אמר לו רבי ישמעאל א"כ יסתר כל עקרות ויפקדו. תימה ור' ישמעאל לימא ליה לנפשיה יסתריו כל יולדות בצער וילוח בריח וזו הואיל ולא נסתרה הפסידה:

ואמרת ריביא הוא. תימה הוא אפיקתיה לעיל (דף כד). לרבות האסורה ושומרת יבם לקניי וזו הואיל ונתפשה אסורה אימא לא תשתה כלל קמ"ל. תימה לר"י אמאי לא פריך הכא ואימא הכי נמי כדפריך לעיל ונראה כל היבא דקרא ומסיק אדעתיה מותבו למדרש הכי ומדריש לדרשא אחריתי לא פריך ואימא ה"נ דקמ"ל דבר ניתן למדרש למשה בסניי ולא בע"א כגון והיא נתפשה לאסור אשת בן מבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל אבל לעיל בני ישראל משמע בהדיא למעוטי גרים וכן בפרק שני דיבמות (דף כב) בגמרא דמי שיש לו אח מי"מ וזקק את אשת אחיו ליבום דקא פריך פשיטא אחיו הוא מהו דתימא לילף אחוה אחוה מבני יעקב קמ"ל התם פריך ואימא הכי נמי משום דאין גזרה שיה למחצה וצריך טעמא להוציא מאותה סברא או קרא וכן לענין ליהושע (ספ) ולטימא לו פשיטא אחיו הוא סד"א לא יטמא בעל בעמו יש בעל שממנו ויש שאינו ממנו הא כיצד טעמא לאשתו כשרה ואינו טעמא לאשתו פסולה ה"נ קמ"ל ואימא הכי נמי דהא קרא מנעט פסולין והאי פסול הוא וכן בפ"ק דערכין (דף ז) גבי האשה שיצאת ליהודי אין ממתניין לה עד שתלד פשיטא גופה היא מהו דתימא (כי) כאשר ישית עליו בעל האשה כתיב והאי ממונא דבעל הוא קמ"ל ואימא ה"נ דמאי ודהא) נפקא לן מהתם דמונא דבעל הוא אבל הכא כיון דאשמועינן דעיקר קרא לדרשא אחריתי תו לא סלקי דעתא למעוטי מיניה מידי וכן פרי"י: אשת סריס. רש"י פי בסריס חמה ולא בסריס אדם שאסור לקימה ולא ידעין מנלן דסריס אדם כגון ששתה כוס עיקרין דאסור לקימה אי משום האי ברייתא דמיית בפרק שני דיבמות (דף כ) ובפרק הערל (שם דף טז) פצוע דבא וכתוב שפכה סריס אדם והוקו וכו' עד אסור לקימה הא קתני וכן וכן אסור לקיים אלא על ברוחך אפצוע דבא וכתוב שפכה קאי כדקתני טעמא משום שנאמר לא יבא פצוע דבא וכתוב שפכה אבל אסריס דקתני בברייתא לא ידענא מנליה דקאי נמי עלה:

מהתם דמונא דבעל הוא אבל הכא כיון דאשמועינן דעיקר קרא לדרשא אחריתי תו לא סלקי דעתא למעוטי מיניה מידי וכן פרי"י: אשת סריס. רש"י פי בסריס חמה ולא בסריס אדם שאסור לקימה ולא ידעין מנלן דסריס אדם כגון ששתה כוס עיקרין דאסור לקימה אי משום האי ברייתא דמיית בפרק שני דיבמות (דף כ) ובפרק הערל (שם דף טז) פצוע דבא וכתוב שפכה סריס אדם והוקו וכו' עד אסור לקימה הא קתני וכן וכן אסור לקיים אלא על ברוחך אפצוע דבא וכתוב שפכה קאי כדקתני טעמא משום שנאמר לא יבא פצוע דבא וכתוב שפכה אבל אסריס דקתני בברייתא לא ידענא מנליה דקאי נמי עלה:

אבל 1
הא הוואיל ואסרה וקיימא אימא לא קא משמע לן. תימה הא שמעינן לה מאלמנה
לכון גדול דאסרה וקיימא לבעל ואפי' הכי איצטרך קרא דכי תשטה אשתו
למעוטי הא לא הכי הוה שותה וכן על מה שאמר איש אמר רחמנא ולא קטן נראה דרוקא
משתיה מנמעט לה קרא אבל נאסרה על ידי כך תשע שנים ויום אחד אפי' שאינו איש שהרי

ביאתו פוסלת בתרומה כדאיחא בפרק אלמנה
(יבמות דף סח.) ונסקלת הערה על ידו כדאיחא
בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נה.) ומקומו בפרק
יצא דופן (גדה דף מה.) דומיא דכל עריות מקנא
על ידן דלא איצטרך לאשמעינן אלא דשותות
אבל דנאסרו פשיטא וכי משום דעריות ניהו
גרעיה:

שחוף. פירוש רבינו חננאל שאינו בועל כדרכו
ואינו מזריע דתניא איהו מרוח אשך ה'
הקלטישם שונבנס רוח באש שהרי דברי ר' ע רבי
ישמעאל אומר זה השחוף תימה אמאי נקט
שמואל שחוף ולא נקט סריס ושמו שחוף הוי
רבוחא ספי:

אבל 18
הא הוואיל ואסירא וקיימא. תימא מאי
קמיל רב הונא הא מתני' היא ע"י כל
עריות מקנן וייל דהכי פירושו מי שונאסר בכל
בת ישראל ע"י בעולת נזות אפילו אינה קרובתו
יצא עובד כוכבים דבלאו הכי כל בת ישראל
מתסרא וקיימא לגביה: **צ"א** עובד כוכבים שאין
לו אלמנות וגירושין בה. פירוש רשי"א דנקא לן
מדכתוב אשר ינאף את אשת רעוה פרט לאשת
אחרים תימה הא נפקא לן בקדושין בפרק
האומר מלא התחונן בס ובמזומה דלא אתי קרא
פרט לאשת אחרים הלא למעוטי ישראל הבא על
העובדת כוכבים אשת עובד כוכבים קמיל אפי' ג'
דבעולת בעל יש להן ישראל בעובדת כוכבים
פסוה:

למעוטי 31
בהמה. תימה הדכא משמע דבנות
תליא מילתא אם כן רבא דאמר בפ'
הבא על יבמתו (יבמות דף נד.) דיש נזות לבהמה
מתני' למעוטי מאי וכי אית לן למימר דליל'
דשמואל או דרב (המנונא) הונא:

מנא 37
הא מילתא דאמר רבנן אין נזות לבהמה.
ד"ג בפ' כל האסורין (תמורה ל) מנא הא
מילתא דאין נזות לבהמה אמר ליה לא נישתמיט
קרא ונכתוב למאן זונה וכלא איני' לה אתנן כלב
וכי: **אלא** למאן זונה ובה העראה זו נשיקה מאן
איכא למימר. והיינו שמואל בפ' הבא על יבמתו
(יבמות דף נה.) והכא אליביה דשמואל נמי
מסקנן ותימה אדרבה איפכא מסתברא למאן
דאמר העראה זו נשיקה חשיבה ביאה גבי שאר
עריות היינו איצטרך קרא הכא ונשיקה אלא
למיר' העראה זו נשיקה חבא ומעוטי חשיבה
נשיקה גבי שאר עריות חבא מאי איצטרך
למעוטה:

דומה

מהו דתימא **נממאה** **נממאה** שני פעמים, אחד
לבעל ואחד לבעול, והכא דמיתסרא אבעול בהא סתיחה משתני קרא ודנהו בה דין
סוטה, אבל הא דאסרה בו: קמ"ל. דכי אתא קרא לגופיה אתא. דהכא דאינו קרוב לה
נאסר עליה על ידי קנין זה, ולאו למעוטי קרובים אתא: איש אמר רחמנא. ושכב איש
אותה: שחוף. שבשירו נשתף וכלה וקבש ואין בו
בה. ובתורת כהנים בקללות שנינו דוגמתו, יש
לך אדם שהוא חולה ומקטל במטה אבך בשוה
שומר עליה. תלמוד לומר את השקפת מלמד
שבשירו נשתף מקנין על ידו כו'. כמו ותיזון בה
מקנין על ידו פשיטא: ופוסל בתרומה פשיטא.
אם הוא אחד מן הפסולים המחוללין את האשה
בגון עובד כוכבים עבד חלל נתין ומזמר דקיימא
לן בקדושין וביבמות דפסולין האשה בביתאן
מובת בתן פי תהיה לאיש וך, כיון שבגבילה למי
שור אצלה פסולה: לא יחלל ידעו. מדלא כתוב
לא יחל דרשינן שני חלולין אחד זה ואחד
לזרעה: דאיית ליה זרע מחלל. את האשה
בביאתו. דלית ליה זרע לא יחלל: קא משמע לן.
שמואל דפסול שמעינן ליה מהא דאמר מקנין
על ידי שחוף: ובת בתן פי תהיה לאיש וך וכו'.
ומזה נפקא לן דפסולין פסלי לאשה בביתאן.
ומדאפקיה בלשון הדין נדרוש דאיית ליה הדין
מי שקדושין תוספין בה בגון ממזר נתין וחלל
פסלי, אבל עובד כוכבים ועבד הדין הן כבהמה
ובין דלית להו הדין לא נפסלו. עובד כוכבים
אין לו קדושין בישראל, דכתביב (ויקרא ט) איש
אשר ינאף את אשת רעהו, ומנאי' בסנהדרין (פ'
כ) פרט לאשת זכרין' אדריים, אלקא לית להו
אישות. עבד עם החמור כתיב בהו, עם הדומה
לחמור: מי שיש לו אלמנות וגירושין בה. הוא דכי
אין לה זרע ממנו ושבה אל בית אביה מלמס'
אביה תאכל, דלא פסלה בביתא, קצא עובד
כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה
שלא תפסו לו בה קדושין וכשמת אין שם
אלמנות עליה. וביבמות פריך אימא לקלא. דמי
שיש לו אלמנות וגירושין הוא דכי אית לה זרע
לא תיכול, אבל עובד כוכבים ועבד אפי' אית
לה זרע מניה תיכול. והתם משני לה בהבא על
יבמתו ובאלמנה לכו"ג. ומיהו שמעינן וליה
מהא דמקנין ע"י עובד כוכבים: ואלא. מי שאינו
איש דמקנין' למעוטי בהמה: אית נזות לבהמה.
אינה נעשית זונה בבעלת בהמה ואינה נאסרת
על בעלה: אתנן זונה. נתן טלה באתננה: מחיר
כלב. החלוק כלב בטלה: אתנן כלב. שאם אדם
אומר לזונה הילוך טלה והגעלי לכלב: מחיר
זונה. הדיןה לו שפחה זונה והחליפה בטלה
ומדקאמר אתנן כלב מותר מפלל דלאו זנות
הוא, דאי זנות הוא הדין תמיל עלה שם אתנן.
ואלא שכבת זרע למה לי. כיון דאמרת מקנין ע"י
שחוף: לשקנא לה שלא בדרך. אל תסתרי עמו
להבעל שלא בדרך: משכב' אשה כתיב. הקשו
שני משכבותיה לכל דברים, וכיון דנאסרת עליו
אמאי לא היו קנוי: דרך אברים פריצותא בגלגלא
היא: שוכב עמה בקרוב בשור: פריצותא מי קאסר
רחמנא. אשה על בעלה בהכי, ובין דלא
מתסרא עליה בהכי פשיטא דלאו קנוי הוא:
בנשיקה. משיק השמש באותו מקום: תינו דאתא

מהו דתימא **נממאה** **נממאה** שני פעמים, אחד
לבעל ואחד לבעול, והכא דמיתסרא אבעול בהא סתיחה משתני קרא ודנהו בה דין
סוטה, אבל הא דאסרה בו: קמ"ל. דכי אתא קרא לגופיה אתא. דהכא דאינו קרוב לה
נאסר עליה על ידי קנין זה, ולאו למעוטי קרובים אתא: איש אמר רחמנא. ושכב איש
אותה: שחוף. שבשירו נשתף וכלה וקבש ואין בו
בה. ובתורת כהנים בקללות שנינו דוגמתו, יש
לך אדם שהוא חולה ומקטל במטה אבך בשוה
שומר עליה. תלמוד לומר את השקפת מלמד
שבשירו נשתף מקנין על ידו כו'. כמו ותיזון בה
מקנין על ידו פשיטא: ופוסל בתרומה פשיטא.
אם הוא אחד מן הפסולים המחוללין את האשה
בגון עובד כוכבים עבד חלל נתין ומזמר דקיימא
לן בקדושין וביבמות דפסולין האשה בביתאן
מובת בתן פי תהיה לאיש וך, כיון שבגבילה למי
שור אצלה פסולה: לא יחלל ידעו. מדלא כתוב
לא יחל דרשינן שני חלולין אחד זה ואחד
לזרעה: דאיית ליה זרע מחלל. את האשה
בביאתו. דלית ליה זרע לא יחלל: קא משמע לן.
שמואל דפסול שמעינן ליה מהא דאמר מקנין
על ידי שחוף: ובת בתן פי תהיה לאיש וך וכו'.
ומזה נפקא לן דפסולין פסלי לאשה בביתאן.
ומדאפקיה בלשון הדין נדרוש דאיית ליה הדין
מי שקדושין תוספין בה בגון ממזר נתין וחלל
פסלי, אבל עובד כוכבים ועבד הדין הן כבהמה
ובין דלית להו הדין לא נפסלו. עובד כוכבים
אין לו קדושין בישראל, דכתביב (ויקרא ט) איש
אשר ינאף את אשת רעהו, ומנאי' בסנהדרין (פ'
כ) פרט לאשת זכרין' אדריים, אלקא לית להו
אישות. עבד עם החמור כתיב בהו, עם הדומה
לחמור: מי שיש לו אלמנות וגירושין בה. הוא דכי
אין לה זרע ממנו ושבה אל בית אביה מלמס'
אביה תאכל, דלא פסלה בביתא, קצא עובד
כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה
שלא תפסו לו בה קדושין וכשמת אין שם
אלמנות עליה. וביבמות פריך אימא לקלא. דמי
שיש לו אלמנות וגירושין הוא דכי אית לה זרע
לא תיכול, אבל עובד כוכבים ועבד אפי' אית
לה זרע מניה תיכול. והתם משני לה בהבא על
יבמתו ובאלמנה לכו"ג. ומיהו שמעינן וליה
מהא דמקנין ע"י עובד כוכבים: ואלא. מי שאינו
איש דמקנין' למעוטי בהמה: אית נזות לבהמה.
אינה נעשית זונה בבעלת בהמה ואינה נאסרת
על בעלה: אתנן זונה. נתן טלה באתננה: מחיר
כלב. החלוק כלב בטלה: אתנן כלב. שאם אדם
אומר לזונה הילוך טלה והגעלי לכלב: מחיר
זונה. הדיןה לו שפחה זונה והחליפה בטלה
ומדקאמר אתנן כלב מותר מפלל דלאו זנות
הוא, דאי זנות הוא הדין תמיל עלה שם אתנן.
ואלא שכבת זרע למה לי. כיון דאמרת מקנין ע"י
שחוף: לשקנא לה שלא בדרך. אל תסתרי עמו
להבעל שלא בדרך: משכב' אשה כתיב. הקשו
שני משכבותיה לכל דברים, וכיון דנאסרת עליו
אמאי לא היו קנוי: דרך אברים פריצותא בגלגלא
היא: שוכב עמה בקרוב בשור: פריצותא מי קאסר
רחמנא. אשה על בעלה בהכי, ובין דלא
מתסרא עליה בהכי פשיטא דלאו קנוי הוא:
בנשיקה. משיק השמש באותו מקום: תינו דאתא

קרא למעוטיה. דלא תימא העראה היא: אלא למאן דאמר. ביבמות (פ' כ) העראה האמורה בתורה שהיא כגמר ביאה בכל העריות דכתביב (ויקרא ט) את מקורה הערה את שארו הערה
זו נשיקה, מאי איכא למימר, היכי מצית למימר דאיתא קרא למעוטה, הלא כגמר ביאה היא לכל דבר חוץ משפחה חרופה: כפי' דבעל תליא. דכתיב וקנא, ובעל זה חזון ליה
דקפיד שחיי קנא לה על כך.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60

1 ושוב מבררת הגמרא את עצם דברי רב המנונא, לפני שתמשיך לברר
2 מה כוונת המשנה 'שאינו איש'. מה שאמר רב המנונא שגוי **מְקַנְיֵן**
3 **עַל יְדוֹ**, שואלת הגמרא **פְּשִׁימָא**, למה שלא יקנא הבעל. ומתרת
4 הגמרא, **מָהוּ דְתִימָא** – הייתי אומר כיון שאומרת התורה בפרשת
5 סוטה "**נִמְמָאָה**" "**נִמְמָאָה**" **שְׁנֵי פְעָמִים** כדלעיל, ולמדנו שבא
6 לרבות **אֶחָד** שאסורה לבעל **וְאֶחָד** שאסורה לבעל, והייתי סובר
7 שהתורה אומרת לקיים דין סוטה רק **הַיָּכָא** דְקָא **מִיתְפָּרָא בְהָא זְנוּת** –
8 – במקום שנאסרת רק מחמת זנות זו על הבעל, **אֲכַל הָא** – שקניא
9 לה בעלה שנאסרה עם גוי, **הוֹאִיל וְאֶסְרָה וְקִינְיָא** – כבר אסורה
10 על הגוי הבעל לפני הזנות, **הוֹאִיל לָא** – הייתי אומר שלא שותה,
11 **קַמְשַׁמְעֵ לָן** שמקנין לן ידו.
12 עוד מבררת הגמרא, מה שאמר רב המנונא על גוי **וּפּוֹסֵל בְּתְרוּמָה**,
13 שואלת הגמרא והרי זה **פְּשִׁימָא**, שבת כהן שבא עליה גוי נפסלה
14 מלאכול בתרומה, כמו כל הפסולים, וכדלעיל.
15 מתרצת הגמרא, **מָהוּ דְתִימָא** – הייתי אומר "**וּבַת כְּהֵן כִּי תִהְיֶה**
16 **לְאִישׁ וְהָיָה בְּתוּמָתָהּ קְדוֹשִׁים לֹא תֹאכַל**", **אֲמַר רְחִמָנָא** – נאמר
17 בתורה בדיני כהונה, ומפסוק זה דורשים שאם נבעלה האשה למי
18 שהוא "זר" אצלה בנישואין, דהיינו הפסולים בחיתון, פוסלים אותה
19 בתרומה, כמו שכתוב בהמשך הפסוק, 'היא בתרומת הקדשים לא
20 תאכל', והייתי חושב שלשון התורה "תהיה" נדיק **דְבַר תְּהִיָה** –
21 שרק מי שתופסים בו קידושין, יהודי, אלא שהוא פסול, כגון ממזר או
22 נתין או חלל, אין – כן פוסל אותה בביאתו מלאכול בתרומה, אבל
23 **דְלָאוּ בַר הַזֵּהוּ** – שאינו בתורת היהודי כלל, שאין תופסים בו קידושין,
24 כגון גוי ועבד, **לָא** פוסל אותה בביאתו, **קַמְשַׁמְעֵ לָן** רב המנונא,
25 **דְפָסִיל** גוי את האשה בביאתו, **מִדְרַבֵּי יוֹחֲנָן**, **דְאֲמַר רַבִּי יוֹחֲנָן**
26 **מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל**, **מִנֵּין לְעוֹבֵד בּוֹכְבִים וְעוֹבֵד שְׂכָאוֹ עַל הַכְּהֹנֵת**
27 **וְעַל הַלְוִיָּהּ וְעַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּסְלוּהָ מִן הַכְּהוּנָה** כדלעיל, **שְׁנַאמְר**
28 **"וּבַת כְּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִירוּשָׁה וְזָרַע אִין לָהּ וּשְׁבָה אֶל בֵּית**
29 **אָבִיהָ כְּנֻגְרִיהָ**, מלחם אביה תאכל". הרי שבת כהן שאין לה זרע
30 ונתאלמנה או נתגרשה, חוזרת לבית אביה לאכול בתרומה,
31 ומדייקים, דוקא כשהיתה נשואה למי **שְׁיֵישׁ לֹא אֶלְמָנָה וְגִירוּשָׁה**
32 **כְּהָ**, כל יהודי, שיש לו דיני אלמנות וגירושים כיון שקידושיה תפסו,
33 **יָצְאוּ עוֹבֵד בּוֹכְבִים וְעוֹבֵד שְׂכָאוֹ לֹא דִינֵי אֶלְמָנָה וְגִירוּשָׁה כְּהָ**,
34 שהרי אין קידושין תופסים בו, פוסלים את האשה בביאתם מן
35 הכהונה.
36 חוזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי 'שאינו איש' אין מקנין
37 על ידו, ושואלת **וְאֵלָּא** 'שאינו איש' **לְמַעוּטֵי מָאִי**. ומתרת הגמרא,
38 **אֲמַר רַב פְּפָא**, 'שאינו איש' **לְמַעוּטֵי בְּהֵמָה**, שאם נסתר האשה
39 עם בהמה אין בעלה מקנא לה, **דְאִין זְנוּת בְּבַהֲמָה** – שאין האשה
40 נחשבת זונה בביאת בהמה, ואינה נאסרת על בעלה.
41 מבררת הגמרא באותו ענין, **אֲמַר לִיה רַבָּא מַפְרִזְקִינָא** [– שם מקום],
42 **לְרַב אִשִּׁי, מָנָא הָא מִלְּתָא דְאָמֹר רַבְּנָן** – מדיכן למדו רבנן את
43 הדין שאין זנות בבהמה.
44 מהא דבתיב בדיני הבאת קרבנות לבית המקדש "**לָא תְּבִיא אֲתָנָן**
45 **זוֹנָה וּמְחִיר כְּלָב בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'**" כי תועבת ה' גם שניהם", **וְרַבְּנָא**
46 **דִּיִּיקוּ מַלְשׁוֹן הַפְּסוּק שֶׁרַק "אַתָּנָן זוֹנָה וּמְחִיר כְּלָב" אֲסוּרִים**, אבל
47 **אֲתָנָן כְּלָב** – אדם אמר לזונה קחי טלה והבעלי לכלבי, **וּמְחִיר זוֹנָה**
48 – שהיתה לו שפחה זונה, והחליף אותה בטלה, **מוֹתְרִין, שְׁנַאמְר**
49 **בְּסוּף הַפְּסוּק "גַּם שְׁנֵינְהוּם"**, ומדייקים, **שְׁנֵינָם אֲסוּרִים, וְלֹא אֲרַבְּעָה**.
50 ואם כן ממה שהתירו אתנן כלב, רואים שביאת כלב אינה נחשבת

1 מתרצת הגמרא, **מָהוּ דְתִימָא** – הייתי אומר, כיון שכתוב בפרשת
2 סוטה "**נִמְמָאָה**" "**נִמְמָאָה**" **שְׁנֵי פְעָמִים**, ודורשים את שני הפסוקים,
3 **אֶחָד** שאסורה לבעל, **וְאֶחָד** שאסורה לבעל, והייתי סובר שהתורה
4 אומרת לקיים דין סוטה רק **הַיָּכָא** דְקָא **מִיתְפָּרָא בְהָא זְנוּת** –
5 במקום שנאסרת רק מחמת זנות זו על הבעל, **אֲכַל הָא** – זו שקניא
6 לה בעלה שנאסרה עם אחד העריות, **הוֹאִיל וְאֶסְרָה וְקִינְיָא** – כבר
7 אסורה על הבעל לפני הזנות הזו, **הוֹאִיל לָא** – הייתי אומר שלא
8 שותה, **קַא מְשַׁמְעֵ לָן** שכל מה שבא הפסוק הוא רק כדי לאסור
9 אותה על ידי זנות זו כשלא היתה אסורה לפני כן, אך גם כשלאסורה
10 לפני כן כגון בקרובים ועריות, יית מיה דין סוטה להשקותה וכו'.
11 שנינו במשנה, על ידי כל העריות מקנין הוין מן **תְּקַנְיֵן [וכו']** וומני
12 שאינו איש. מבארת הגמרא, מה שמיעטנו קטן מקינוי, שאין הבעל
13 מקנא לאשתו אם נסתר עם קטן, למדנו מהפסוק "ושכב איש
14 אותה" **אֲמַר רְחִמָנָא**, ומדייקים, דוקא "איש" **וְלֹא קַנְיֵן**.
15 שואלת הגמרא, מה שנינו במשנה **וְשָׂאִינוּ אִישׁ** – שאין הבעל
16 מקנא לאשתו אם נסתר עם מי שאינו איש, **לְמַעוּטֵי מָאִי** – מי הוא
17 זה שאינו איש. מנסה הגמרא לתרץ, **אֵילְמָא לְמַעוּטֵי שְׁחוּף** – אם
18 נאמר שבא למעט אדם שבשרו נשחף וכלה ויבש ואין לו כת, והווי
19 מה שכתוב בקללות שבתורה "את השחפת". דוחה הגמרא, **וְהָאֲמַר**
20 **שְׁמוּאֵל שְׁחוּף כֵּן מְקַנְיֵן עַל יְדוֹ, וּפּוֹסֵל בְּתְרוּמָה** שאם היה השחוף
21 מהפסולים בקהל, ובא על בת כהן פוסל אותה מלאכול בתרומה,
22 ויבואר להלן. על כל פנים רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו
23 כשנסתרה עם שחוף, ואי אפשר לפרש שזו כוונת המשנה 'שאינו
24 איש'.
25 ומבררת הגמרא את עצם דברי שמואל, לפני שתמשיך לברר מה
26 כוונת המשנה 'שאינו איש'. מה שאמר שמואל ששחוף **מְקַנְיֵן עַל**
27 **יְדוֹ**, שואלת הגמרא **פְּשִׁימָא**, למה שלא יקנא הבעל. ומתרת
28 הגמרא, **מָהוּ דְתִימָא** – הייתי אומר כיון שהפסוק אומר בפרשת
29 סוטה **"וְשָׂכַב אִישׁ אֶתְהָ שִׁכְבַּת זָרַע"** **אֲמַר רְחִמָנָא, וְהָא לָאו בַר**
30 **הָבִי הוּא** – והרי שחוף אינו ראוי להזריע, אם כן לא יקנא הבעל על
31 ידו, **קַא מְשַׁמְעֵ לָן** שמקנין על ידו, והלימוד של "שכבת זרע" בא
32 ללמד דבר אחר שיבואר להלן.
33 עוד מבררת הגמרא, מה שאמר שמואל על שחוף **וּפּוֹסֵל בְּתְרוּמָה**,
34 שואלת הגמרא והרי זה **פְּשִׁימָא**, שהרי בת כהן שבא עליה אחד מן
35 הפסולים, כגון גוי או עבד או חלל או נתין או ממזר, נפסלה מלאכול
36 יותר בתרומה, ומה החידוש אם הפסול הוא שחוף.
37 מתרצת הגמרא, **מָהוּ דְתִימָא** – הייתי אומר כיון שכתוב בדיני כהן
38 "**וְלֹא יִחַלל זָרַעוֹ**" **אֲמַר רְחִמָנָא**, והיתה התורה יכולה לכתוב "לא
39 יחל", ומכהפילות "לא יחלל" דורשים שני חילולים, אחד שמחלל את
40 האשה ואחד שמחלל את זרעה, אם כן דוקא **דְאִית לִיה זָרַע לִיחַלל**
41 – מי שיכול שיכול להביא זרע מחלל אשה מכהונה בביאתו, **דְלִית**
42 **לִיה זָרַע לֹא לִיחַלל** – אבל מי שאינו יכול להביא זרע, כגון השחוף,
43 לא יחלל אשה מכהונה בביאתו, **קַא מְשַׁמְעֵ לָן** שפוסל אותה
44 מכהונה.
45 חוזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי 'שאינו איש' אין מקנין
46 על ידו, **וְאֵלָּא** 'שאינו איש' **לְמַעוּטֵי עוֹבֵד בּוֹכְבִים**, שאם האשה
47 נסתר עם גוי, אין בעלה מקנא לה, שואלת הגמרא, **וְהָאֲמַר רַב**
48 **הַמְנַנָּא עוֹבֵד בּוֹכְבִים כֵּן מְקַנְיֵן עַל יְדוֹ, וּפּוֹסֵל בְּתְרוּמָה** וכדלעיל.
49 על כל פנים רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו כשנסתרה עם גוי,
50 ואי אפשר לפרש שזו כוונת המשנה 'שאינו איש'.

41 לשמור עליה אפילו יום יומיים אלו, שבורחת ממנו לפתע. תיקו.
 42 שנינו במשנה, ואלו שפית דין כו' ומקנין להן, מי שנתחרש בעלה
 43 או נשטתה, או שהיה חבוש בבית האסורין.
 44 למדנו בברייתא, תגו רבנן, נאמר בתורה בפרשת סוטה "איש איש
 45 כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ומבררת הברייתא, מה תלמוד
 46 לומר "איש איש" פעמיים, ועונה, בא לרבות כמו שנינו לעיל,
 47 אשת חרש, ואשת שומה, ואשת שגמום שהוא אדם שלקו
 48 בתמחון לב, ושהלך בעלה למדינת הנם, ושהיה חבוש בבית
 49 האסורין, שפית דין מקנין להן אם רואים שמתנהגות בפריצות,
 50 לפוסקן מכתותבתן, שיצאו מבעליהן בלי לקבל כתובתן. מבררת
 51 הברייתא, וכול – הייתי חושב שבית דין מקנין להן אף כדי להשקותן
 52 – שבית דין ישקו אותה מי הסוטה שיבדקום כשאר סוטות, ועונה,
 53 תלמוד לומר "והביא האיש את אשתו אל הכהן", ואין בית דין
 54 מביאים אותה אל הכהן להשקותה, ואף אם הבריא בעלה, אינו יכול
 55 להשקותה על סמך קינוי בית הדין, כפי שמבארת הגמרא בהמשך.
 56 רבי יוסי חולק ואומר, בית דין מקנין לה אף כדי להשקותה, אמנם
 57 הם עצמם אינם יכולים להשקותה, שהרי נאמר והביא האיש את
 58 אשתו, אלא ולכשיצא בעלה מבית האסורין הוא ישקותה.
 59 שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי – במה חולקים רבנן ורבי יוסי.
 60 עונה הגמרא, רבנן סברי שאין הבעל יכול להשקותה על סמך קינוי
 61 בית הדין משום דבעינן "וקינא והביא" – שנאמר וקינא את
 62 אשתו, "והביא האיש את אשתו", דורשים הסמיכות שדוקא אם
 63 הבעל קינא לה, הוא יכול להביאה להשקיה, ורבי יוסי קבר לא
 64 בעינן "וקינא והביא" – אין לדרוש הסמיכות, והבעל יכול
 65 להשקותה על סמך קינוי בית הדין, לכן כשיצא הבעל מבית
 66 האסורים ישקנה, אף על פי שבית דין קינאו לה.
 67 למדנו בברייתא, תגו רבנן, כתוב בתורה בסוף פרשת סוטה "זאת
 68 תורת הקנאות, אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה", ופסוק זה
 69 מיותר, ובא כדי להקיש איש לאשה שדיני אשה כאיש, ואשה לאיש
 70 שדיני איש כאשה.
 71 שואלת הגמרא, למאי הלכתא – לענין מה הוקשו, מה למדו אשה
 72 מאיש ומה למדו איש מאשה.
 73 עונה הגמרא, אמר רב יששת, אשה מאיש לומדים, שפשים שאם
 74 הוא סומא – עיור, לא יהא משקה, דכתיב בתורה בפרשת סוטה
 75 "ונעלם מעיני אישה", תיבת "עניו" מיותרת ובאה ללמדנו דוקא מי
 76 שרואה בעיניו, כד היא אם היתה סומא לא היתה שותה.
 77 רב אשי אמר, איש מאשה לומדים, פשים שחיגרת – שאין לה רגל
 78 ונידמת – שאין לה יד לא היתה שותה דכתיב בתורה בפרשת
 79 סוטה

1 דומה – אשה שכולם מדברים על גיאופיה, ואל ישא בת דומה,
 2 שזו – הדומה, באה מטיפה פשרה, שהרי אמה כשרה היתה, וזו –
 3 בת הדומה, באה מטיפה פסולה, שכיון שמלעזים על אמה, יתכן
 4 שאכן היא בת ממזר או גוי. ורבי יוחנן חלק על שמואל ואמר, עדיף
 5 שישא אדם בת דומה, ואל ישא דומה, שזו – בת הדומה בעצמה
 6 עומדת בקוץ בשירות, שהרי עליה אין שום ריגונים, ומותרת
 7 לבעלה כיון שרוב בעילות אחר הבעל וחזקה שאמה התעברה
 8 מבעלה שהוא אביה של זו, וזו – הדומה, אינה עומדת בקוץ
 9 בשירות, שהרי כולם מרגנים עליה שמזנה תחת בעלה, ואסורה עליו
 10 ואינו יודע ובא עליה באיסור.
 11 שואלת הגמרא, מיתבי, נישא אדם דומה, ומשמע שעדיף מבת
 12 דומה, וקשה על רבי יוחנן.
 13 מתרצת הגמרא, אמר רבא, יש לברר הענין, ותספיק נישא
 14 לכתחלה – וכי תעלה על דעתך שכוונת הברייתא היא שמותר
 15 לישאנה לכתחילה, והרי תזנה תחתיו. אלא ודאי חייבים לתקן את
 16 דברי הברייתא ולשנות בה, אם נשא בדיעבד דומה מותר בה, ואם
 17 כבר שבשנו הברייתא והוספנו בה שמדובר בדיעבד, תני נמי –
 18 אפשר גם להוסיף שאם נשא בת דומה מותר.
 19 ופוסקת הגמרא, והלכתא, ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה,
 20 כרבי יוחנן, דתני רב תחליפא בר מערבא – שהיה מארץ ישראל,
 21 קמיה דרבי אבהו, אשה שהיא מזנה, בניה פשרין ולא חוששים
 22 שמא אינם מבעלה והם ממרים, כיון שחזקה שרוב בעילות אחר
 23 הבעל. לכן עדיף לישא בת דומה, כיון שהיא כשרה, ותהיה תחתיו
 24 בחזקת היתר, מאשר לישא דומה עצמה שמוחטיאה אותו שחי עמה
 25 באיסור כיון שמזנה עם אחרים מרצונה.
 26 שואלת הגמרא, בעי רב עמרם, הכלל שאמרנו שרוב בעילות אחר
 27 הבעל, ואשה מזנה בניה כשרים, מה הדין באשה שהיתה פרוצה
 28 ביותר, שיש לחשוש שרוב בעילותיה אינן על ידי בעלה אלא
 29 מאחרים, מהו, האם בניה כשרים. ומבארת הגמרא, אליבא דמאן
 30 דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה – שהאשה
 31 מתעברת בדרך כלל יום אחד לפני שווסתה צריך להופיע, לא תיבעי
 32 לה – אין לנו שאלה, ופשוט שבניה אינם כשרים, ולא ידע בה ולא
 33 מנמר לה – שהרי בעלה לא יכול לדעת מתי יגיע ווסתה כדי לשמרה
 34 ביום שלפני כן שלא תזנה עם אחרים כדי שלא תתעבר. כי תיבעי
 35 לה – אמנם יש לנו שאלה אליבא דמאן דאמר אין אשה מתעברת
 36 אלא סמוך למבילתה – לפי הדעה החולקת, וסוברת שהאשה
 37 מתעברת בדרך כלל בליל טבילתה או למחרת, נסתפקו מאי, האם
 38 כיון דידיע בה בעלה מתי ליל טבילתה, נטורי מנמר לה – הוא
 39 שומר אותה ביום יומיים שאחר הטבילה שלא תזנה כדי שלא
 40 תתעבר מאחרים, או דלמא כיון דפרוצת ביותר לא מצליח בעלה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמוד א

9 שנתאמר לגבי הרקיע "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו
 10 כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למהר", וכתיב לגבי כסא
 11 הכבוד "כמראה אבן ספיר דמות כסא", הרי שהספיר שהוא
 12 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 13 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת סוטה הנכתבת בספר
 14 שהוא קלף. אינו בותב אותה לא על הלוח של עץ, ולא על הנייר
 15 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדבקים אותם בדבק, ונעשה
 16 כעור שניתן לכתוב עליו, ולא על

1 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
 2 תפילין. אלא חוט של תבלת מאי היא ההנאה שיש לישראל
 3 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
 4 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,
 5 דתניא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
 6 שהיה רבי מאיר אומר, מה נשתנה צבע התבלת שנצטוו ליתנו
 7 בציצות יותר מקל מיני צבעונין, מפני שהתבלת דומה מראיתו
 8 לים, וים דומה הוא במראהו לקינע, ורקיע דומה לכסא הכבוד.

1 **דומה**. פירש ר"ח שמלעזין עליה בני אדם שהיא מזנה כדגרסין (ביבמות דף כה). אמר
2 אב"י אמרה לי אם דומי דמתא יומא ופולגא הוא עד שישאו ויתנו בה מותרות
3 בלבנה פי' מחורות נשים שטוות פשתן משור כפר מפרש בגמרא א"י. מה שהביא רבינו תנאל
4 דומי דמתא יומא ופולגא לא הביא אלא לראיה דלשון דומה לזות שפתים הוא ומיהו הכא
5 לא מיירי בדומה כה"ג דא"כ אפי' כנס יוציא דהא
6 פסקין החם בפ"ב דיבמות (דף כה) כרבי בקלא
7 דלא פסק היכא דדומי מתא יומא ופולגא דקאמר
8 הואיל ומכור הדבר תנא ואפילו רבי יוחנן מודי
9 הכא אם כנס דלא יוציא: **רוב** בעלות אחר
10 הבעל. לא איירי אלא בקלא דפסק דפסקין כרב
11 (יבמות כה) דלא תנא דרוב בעילות אחר הבעל
12 ואע"ג דרב דאמר בסוף פרק אלמנה ביבמות (דף
13 טו) הכא על ארוסתו בבית חמיו הולד ממזר
14 ומוציא בגמרא כדדימא מניה מעלמא ולא שדינן
15 לה בתר דידיה דקא ארוס שאין מצוי אצלה אבל
16 בבעל שכנסה מודי ולשמואל ל"ש דלעולם הולד
17 שתוקי וכגון דליתא לדומה גופא קמן דלישיילא
18 אבל איתא קמן ואמרה לכשר נבעלי נאמנת
19 דאמרין בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עה) גבי
20 ארוסה שעיברה א"ע"ג דמוקמינן לה בפרק אלמנה
21 לכ"ג (יבמות טו) כגון דדימא מעלמא מאי
22 שתוקי דאמר שמואל בדוקי שבדוקין את אמו
23 ואומרת לכשר נבעלי דאמר רב יהודה אמר
24 שמואל הלכה כרבן גמליאל דאמר היא נאמנת
25 דאפילו ברוב פסולין אצלה הוא הדין האי
26 דקאמר הכא אל ישרא בת דומה כגון דליתא
27 לדומה קמן דנישיילא אבל איכא תלמחא
28 ללישנא בתרא דאמר בפרק אלמנה בבא עליה
29 דכ"ע לא פליגי דבתר דידיה שדינן הוא הכא
30 דבעלה קבע אצלה כל שעה לא שדי ליה
31 שמואל בתריה דבעל בתר ארוס לא כל שכן ואפי'
32 אם תמצא לומר דשאני דתם ידיעין בברור דבא
33 עליה ארוס אבל הכא גבי בעל לא ידיעין ביאה
34 דאית דבא עליה ממ' לרבא תקשה דאמר אפי'
35 בארוסה שעיברה אמר מסתברא דלא דימא
36 מניה בהא קאמר רב הולד ממזר ושמואל אמר
37 הולד שתוקי אבל דימא מניה בתר דידיה שדינן
38 ליה ואפי' לרב וכ"ש לשמואל הוא הכא א"ע"ג
39 אית ליה בעל קבעו והוה לן למימר רוב בעילות
40 דתרי בעל ולא שדי ליה בדידיה כ"ש תהם:
41 **אליבא** דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך
42 לחוסתה וכו'. י"ל כגון שלא קבעה וסת הדי'
43 דחמיל ובגון דלא קבעה וסת לא תבעי לך כי
44 תבעי לך היכא דקבעה וסת אלא מילתא דפסיקא נקט תימה לרבי הוא אמר' החם בפ' המפלת (גדה דף כה) והוא שפירא דאתא לקמייה דמר עמואל אמר האי בר מ"א יומא הוא וחיביב
45 מיום דאולה לטבילה עד הווא יומא ולא הוה אלא מ' יומא אמר האי בנרותה בעל ובפתיה ואודי ותקשה למ"ד סמוך לחוסתה וגראו דמ"ד סמוך לחוסתה רוב עיבורין קאמר מיהו מודי
46 דיומנין מיקרי דמיעברא נמי סמוך לטבילה או באחד מאותן הימים שבין טבילתה לחוסתה וכן למ"ד סמוך לטבילתה: **איש** איש לרבות אשת חרש וכו'. נראה דעיקר קרא לא איצטרך
47 אלא לאוסרה לבעל ולבעול ע"י קנינו או אבל משום לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא דהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל דאמר בפרק בתרא דכתובות (דף ק"ז) בכתובת אשה דאורייתא לאו
48 ממש דאורייתא אלא אית ליה סמוך מדאורייתא כדאמרין החם בפ"ק (דף י.) ממאן סמכו כחמיי לכתובת אשה מן התורה אלא תנא דנקט כתובה מילתא אנב אורחיה קמ"ל דעוברת על
49 דת צריכה התראא להפסיד כתובתה: **רב** איש אמר כשם שחגרת וגידמת אינה שותה דכתיב והעמיד הכהן את האשה. תימה לר"י מאי שנה הכא דממעט מוהעמיד חגרת וגבי ערכין
50 דכתיב והעמיד והעריך לא ממעט אלא גוסס בפ"ק דערכין (דף ד.) וכן העמדה דכתיב בקדשים בעלי מומין דאמר' בפרק השוחט (חולין ל.) שחטה ועדיין מפרכת דבת העמדה והערכה
51 היא וגבי יבם כתיב (דברים כה) ועמד ואמר ואפי' הלוי נתחבו גליו ולמטה) מן הארכובה מיהו מחליצה לא תקשי דהתם מפרש טעמא משום דכתיב בה מעל רגלו ועיקר קרא דועמד
52 ואמר כדררשי ליה בספרי מלמד שאינו אומר דבריו אלא בעמידה ותירץ מדברי רחמנא בן חרש לערכין ש"מ דאהעמדה ממש לא קפיד רחמנא וכן בהמה בעלת מום עיקרה לפדין עומדת
53 ולא חילק בה הכתוב בין בעלת מום אפי' נשברו או נחתבו רגליה ולא עדיפא מאדם דלא קפיד קרא אעמידתה: **דבת"ב** והעמיד הכהן את האשה ותנן על כפייה. אי קשיא דהכא משמע
54 דרב אשי בעי קרא דכתיב ובפרק נגמרי דהין (נדה דף כה) אמר' אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ומי לא בעינן קרא דכתיב ותתן היה אחד מהם גידם או חזרו וכו' מאי
55 טעמא לאו משום דבעינן קרא דכתיב לא משום דכתיב לא הוה דמשמע אי לאו דהוי יתירא דלא בעינן קרא דכתיב בשלמא דרב ששת דמעט סומא מעיני איכא למימר קרא
56 יתירא דהוה מצי למימר ועלם מאישה וכן והעמיד דאמר רב אשי איכא למימר קרא יתירא הוא דהא כתיב והעמידה

1 דומה. נטענת ונדפרת בפי על כל ניאופיה. דומה לשון קלקסה ודבור, פדאמר' בנדה וקף
2 טו) דומת עירך עקלה ביד, והווא לאו חשד הוא אלא דבור יתר שהיו נדברים בה על
3 התיבוחה של בעלה. ואף קלקסה לשון דבור יתר הוא. לפיכך הוא נהפך ללשון שבח
4 וקללשון גנאי כדאמר (שמקלסין אותה) וזו **באה מפנייה פסולה**. שקמא מעובר פוכבים או
5 ממזר [שזו]. הבת עומדת בחוקת בשרות ומתרת
6 לבעלה. ולטפה פסולה לא חישינן, דרב
7 בעילות אחר הבעל ומבעלה נתעברה וזו אינה
8 עומדת בחוקת בשרות. שמזנה תחתיו ונאסרת
9 עליו והוא אינו רואה ואינו מגרשה ובא עליה
10 באסור: ותקברא נישא לכתלה. הא ודאי
11 מקלקלה ליה, אלא על קרחה משבשקתא היא
12 ובעיית לתרוצה ולמתאם אי נשא אדם דומה
13 מחר, וכוון דבעית לתרוצה אלקא תנא לאו
14 דוקא ולא מוזכרין מנה. דאיכא למימר בהא נמי
15 טעה ותני נמי בת דומה. ואנן נמי כי אמרין ישרא
16 אדם זו ולא ישרא זו לאו לכתלה אם ימצא
17 אחרת, אבל ואלא דומי שאינו מוצא אלא שתיים
18 אלו ישרא זו ואלו ישרא זו: רבני רב תחלישא כו'.
19 הלכך בת דומה פיון דבשרה היא טוב לו
20 שיאנה שנתה תחתיו בחוקת התר, ואל ישרא
21 דומה שמקלקלתו לשמש עמה משנאסרה לו.
22 היתה פרוצה ביותר. עמא למיחש דרב
23 בעילותיה משל אחרים: מהו. שיהו גניה בשרים:
24 אין אשה מתעברת אלא סמוך לזותה. לפני וסת
25 נדחתה יום אחר. דלא ידע הבעל את וסת נדחתה
26 דלנטרה אותו היום מלונות שלא תתעבר בנותה
27 כי תבעי לך כו'. פלוגתא במס' נדה וקף אלו:
28 סמוך לזכבילתה. לאחר שבקלה ביום טבילתה
29 או ליום מחר: או דלמא פיון דפרוצה היא ביותר.
30 לא מצי מינטר לה. שנשמט ממאילו פתאום:
31 וקנא והביא. המקנא לה ישקנה. ואי קשיא בקנא
32 נמי הא כתיב את אשתו דמשמע דבעלה מקנא
33 לה ולא אחר, הא מתרבי מאיש איש: אשר
34 תשמה אשה תחת אישה. קרא ותירא וגו':
35 לדרשה בסוף הפרשה, זאת תורת הקנאות וגו':
36 להקיש איש לאשה. כדמפרש אגויל למאי
37 הלכתא: רב אשי אמר כו'. מר מפרש הקישא
38 דאיש לאשה. ומר מפרש הקישא דאשה לאיש
39 ולא פליגי:
40 והעמיד

29 **לא היתה שותה. רב אשי אמר:** פשם שחיגרת וגידימת לא היתה שותה, דכתיב:

1 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
2 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
3 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
4 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
5 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
6 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
7 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
8 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
9 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
10 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
11 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
12 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
13 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
14 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
15 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
16 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
17 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
18 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
19 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
20 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
21 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
22 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
23 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
24 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
25 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
26 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
27 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
28 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
29 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
30 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
31 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
32 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
33 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
34 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
35 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
36 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
37 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
38 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
39 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא
40 **ונועלם מעיני אשה**, כך היא, אם היתה סומא

1 לפני ה' וכן הא דאמר בר רב אשי דאילמת אינה שותה משום דכתיב ואמרה ואפי' למי' (סנהדרין דף מה): לא בעינן קרא כדכתיב מודה דאילמת אינה שותה משום דלא מציא לקבולי שבעות ואפי' גבי חליצה דקרייה לא מעבבא אילם ואילמת שהלצו חליצתן פסולה משום דר' זורא כל הראוי לבילה אלא ונתן על כפייה אע"ג דלאו קרא יתירא הוא בעי קרא כדכתיב והכי משמע בפרק שלשה מינין בנייר (דף מו): דמאן דבעי קרא כדכתיב דנזיר ממוטר או או לו כפיים אין לו תקנה משום דכתיב ונתן על כפי הנזיר וכן אין לו יד משום דכתיב על בתיך ידו תריץ דרב אשי מהדר למר קשישא לפום סברתו דבעי למידק ממתני' דבעינן קרא כדכתיב וא"ל רב אשי מהבא ליבא למידק מידי דההם קרא יתירא מידו רב אשי ס"ל דבעינן קרא כדכתיב:

הדרן עלך ארוסה

1 וְהַעֲמִיד וְהַחֲרַת וְנָתַן עַל כַּפֵּיהָ. וְלֹא גִדְמַת קְטוּעַת יָדֶיהָ:
2
3 **כָּשֶׁם.** כִּד בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. בְּגַמּוֹ מִפְּרֵשׁ לָהּ:
4 **שֶׁנֶּאֱמַר וְכָאֵן וְכָאֵן.** בְּגַמּוֹ מִפְּרֵשׁ אֵינְיוֹ
5 יִתְיָרָא דְרִישׁ אוּ וְכָאֵן וְכָאֵן יִתְיָרָא דְכַתְּבִי
6 בְּעֵינֵינוּ: נִטְמָאָה וְנִטְמָאָה. ר' יוֹי יִתְיָרָא דְרִישׁ, אֲשֶׁר
7 תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישׁוֹה וְנִטְמָאָה: וְכִד הֵיךְ ר' יוֹי
8 וְכִרְחָה דְרִישׁ. ר' יוֹי יִתְיָרָא: שְׁמֵי פְעֻמִּים. וְנִטְמָאָה
9 וְהִיא נִטְמָאָה לֹא מִמְיָנֵיקָא הוּא, דְּאוּקְיָמָא
10 לְטְמָאָה וְדָאִית בְּעַד אַחַד בְּפִיָּא (וְשֵׁי כּוּ. אָלָא
11 וְכָאֵן אֵת אִשְׁתּוֹ וְהִיא נִטְמָאָה, וְהִיא אֵם
12 נִטְמָאָה. וְעַד כַּתִּיב אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת
13 אִישׁוֹה וְנִטְמָאָה, וּבְגַמְרָא דְרִישׁ לַה ר"ע לְהַרְמוּהָ
14 וְרַבִּי נְמִי מוּדִי, וְהִיא דְנָקַט הֵבֵא תְרֵי מַעֲיָהוּ וְתוֹ
15 לֹא. מִשּׁוּם דְּשִׁמְעִין לַר"ע דְּרִישׁ בְּעַל וּבּוֹעֵל
16 מִרְבּוּא דְרִישׁ יִתְיָרָא. וְקַ"ל רַבִּי בְּעַל וּבּוֹעֵל
17 מִנְטְמָאָה וְנִטְמָאָה נִפְקִי, וְלֹא דְרִישׁ וְרִישׁ בּוֹ בְּיָוִם
18 דְרִישׁ. בְּגַמּוֹ בְּכּוֹת (וּף כּוּ) אִמְרִין דְּכֵל הֵבֵא
19 דְתַנִּי בּוֹ בְּיָוִם הוּא יָוִם שְׁהוּשִׁיבּוּ אֵת ר"א בְּן
20 עוֹרֵיבָה לְנִשְׂיָאוֹת, שְׁבַתְרֵיהּ תַּלְמִידִים שְׁתָּנּוּ רִשׁוֹת
21 לְכַנְס לְכַל, שְׁהִיךְ רַבִּין גְּמִילָאֵל אוֹמֵר כֵּל ת"ח
22 שְׂאֵין תּוֹבּוּ כְּבוֹר אֵל יְכַנְס לְבַתְּמִיד, וְרַבְּהֵי תוֹרָה
23 בּוֹ בְּיָוִם וְלֹא יִתְהַךְ הֶלְכָה תְּלוּיָהּ בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ
24 שְׁלֵא פְרִשׁוּהּ. וְהָא דְקַתְּנִי לָהּ הֵבֵא, נִרְאָה בְּעֵינֵי
25 דְתַנִּי דְרִישׁ דְּנִטְמָאָה וְנִטְמָאָה לְדַעֲלֵל נְמִי בּוֹ בְּיָוִם
26 הוּא:י כֵּלִי חֵרֶשׁ הוּא רִאשׁוֹן, שְׁנִטְמָא מִן הַשְּׂרָף,
27 וְהֵאֱכַל שְׁבַתּוֹ שֵׁנִי, שְׁנִטְמָא בְּכַלִּי: אֵינּוּ אוֹמֵר
28 טְמֵאָה כֵּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ טְמֵאָה, אָלָא יִטְמָא לְמִדְרָשׁ
29 נְמִי יִטְמָא שְׁמִטְמָא אַחֲרֵיהּ: לְמַד עַל כֶּבֶד שֵׁנִי.
30 לְהִכִּי נָקַט כֶּבֶד, לְפִי שְׁהוּא מִצִּי בְּתַנּוּר שְׁהוּא
31 כֵּלִי חֵרֶשׁ: שְׁמִטְמָא אֵת הַשְּׂלִישִׁי. בְּתַרְמוּהָ וְאִפִּי
32 בּוֹזְזִין, דְּקָרָא טְמָאָה בְּתִיב: עַתִּיד דוּר אַחֲרֵי.
33 הַעֲתִידִין לְבַא שִׁיטְרָא אֵת הַשְּׂלִישִׁי אִף בְּתַרְמוּהָ,
34 שְׂאֵין לּוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה, וְאָנּוּ הוּא דְמִטְמָאֵין
35 לִיה בְּתַרְמוּהָ מִקוֹ דְּמִקְרָשׁ בְּגַמְרָא, דוּר אַחֲרֵי
36 פְרִיד לִיה לְקוֹ דְּבִלְקָנּוּ בְּגַמְרָא: וְר"ע תַּלְמִידִד
37 מְבִיא מִקְרָא שְׁהוּא טְמֵאָה. אִף בְּחִלְקֵי מְגִרָשׁ. רַבְּהֵי
38 פְנוּיָה מְגִרָשָׁה וּמְקַתִּים וּמְאִילּוֹת לְגוֹ הַעִיר
39 לְהִיזֵי לָהּ לְאִירָה, וְאַלְפִים לֹא הִזְכִּירוּ לַתַּנּוּן
40 לְלוּזִים, וְלֹא נִאֲמָרוּ אָלָא לִיצִיאַת תַּחוּם שְׁבַת:
41 שְׁדוֹת וּבְרָמִים, וְאַלְפִים סָבִיב תַּנּוּן לְלוּזִים, מִתַּם
42 הֵיזִירוּ אֶלֶף סָבִיב הַעִיר לְמַגְרֵשׁ, וְהַשְּׂאָר שְׁדוֹת
43 וּבְרָמִים: שְׂאֵין ת"ל לְאַמְרֵיהּ שְׂאֵינוּ דוֹמָה לְשְׂאָר
44 לְאַמְרֵיהּ שְׁבַתּוֹרָה שְׁהַשְּׂבִיחָה מְדַבֵּר הַדְּבוֹר לְמִנְשָׁה
45 לְחִזּוֹר הוּא וְלְאַמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל, אָבֵל כָּאֵן אֵין לְאִמֵר
46 כֵּן בְּקוֹרָא אֵת הַחֵלֶל. בְּגַמּוֹ מִפְּרֵשׁ: בְּקוֹרִין אֵת
47 שְׁפַעֵי בְּגַמְרָא מִפְּרֵשׁ: מִאֲחַבְהָ. שְׂאוּדֵב אֵת
48 הַמְּקוּם: שְׂקוּלִי. מִשְׁקֵלוֹ שׁוֹה מְכִרְעֵי לְכָאֵן וְלְכָאֵן:
49 לּוֹ אֵין מִיחַל אוּ אֵין מִיחַל. וְהִיָּק חֵן וְשְׁלַנְי
50 הֵלֵא הוּא הוֹרְגִי לֹא אֵיחַל לוֹ עַד, דִּישׁ לֹא
51 שְׁהוּא נִדְרָשׁ כְּמוֹ לּוֹ בְּלִמְדֵי ר'וֹי דְּמַפְרֵשׁ
52 בְּגַמְרָא: מִיָּדָה. מִדְּאֵת הַפּוֹרְעַנּוּת שְׁלֵא תָבֵא
53 עֲלֵיהּ יָדָא אֱלֹהִים, וְלֹא אוֹהֵב אֱלֹהִים: תַּלְמִיד
54 תַּלְמִידִד, תַּלְמִידוֹ שֶׁל ר"ע הֵיךְ: גַּמְ' דָּא

1 **"וְהַעֲמִיד תְּכַתֵּן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנָי ה'... וְנָתַן עַל כַּפֵּיהָ".**
2 **כִּד הוּא, אִם הָיָה חֵיגֵר אוּ גִידִים, לֹא הָיָה מְשַׁקָּה. מִרְ**
3 **בַּר רַב אֲשִׁי אָמַר: כָּשֶׁם שְׂאֵילְמַת לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה,**
4 **דְּכַתְּבִי "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". כִּד הוּא, אִם הָיָה**
5 **אֵילִם לֹא הָיָה מְשַׁקָּה:**

הדרן עלך ארוסה

1 **כָּשֶׁם שְׁהַמִּים בּוֹדְקִים אוֹתָהּ, כִּד הַמִּים בּוֹדְקִים**
2 **אוֹתוֹ, שְׁנֵאֲמַר "וְכָאֵן, וְכָאֵן". כָּשֶׁם**
3 **שְׂאֵסוּרָה לְבַעַל כִּד אִסוּרָה לְבוֹעֵל, שְׁנֵאֲמַר: "נִטְמָאָה"**
4 **"וְנִטְמָאָה", דְּכָרִי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כִּד**
5 **הָיָה דוֹרְשׁ זִכְרִיהָ כֵּן הַקְּצָב. רַבִּי אוֹמַר: שְׁנֵי פְעֻמִּים**
6 **הָאֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה" נִטְמָאָה וְנִטְמָאָה, אַחַד לְבַעַל**
7 **וְאַחַד לְבוֹעֵל: בּוֹ בְּיָוִם דְרִישׁ ר' עֲקִיבָא "וְכָלִי חֵרֶשׁ**
8 **אֲשֶׁר יִפֵּל מִתַּם אֵל תּוֹכּוּ כֵּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ וְיִטְמָא",**
9 **אֵינּוּ אוֹמֵר "טְמֵאָה" אָלָא "יִטְמָא", לְטְמֵא אַחֲרֵיהּ.**
10 **לְמַד עַל כֶּבֶד שֵׁנִי, שְׁמִטְמָא אֵת הַשְּׂלִישִׁי. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ:**
11 **מִי יִגְלֶה עֶפְרַי מְעִינִיד רַבִּין יוֹחָנָן בְּן זַבְּאִי**
12 **שְׁהִיִּית אוֹמֵר: עַתִּיד דוּר אַחֲרֵי לְטַהַר כֶּבֶד שְׂלִישִׁי,**
13 **שְׂאֵין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁהוּא טְמֵא, וְהֵלֵא ר' עֲקִיבָא**
14 **תַּלְמִידִד מְבִיא לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁהוּא**
15 **טְמֵא, שְׁנֵאֲמַר: "כֵּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ יִטְמָא": בּוֹ בְּיָוִם**
16 **דְרִישׁ ר' עֲקִיבָא, "וּמִדְתֵּם מִחוּץ לְעִיר אֵת פֶּאֶת**
17 **קְדֻמָּה אֶלְפִים בָּאֲמֵה... וּמִקְרָא אַחֲרֵי אָמַר: מִקְרִיד**
18 **הַעִיר וְחִיצָה אֶלֶף אָמֵה סָבִיב", אוּ אֶפְשֵׁר לְאִמֵר**
19 **אֶלֶף אָמֵה שְׁכָבֵר נִאֲמַר אֶלְפִים אָמֵה, וְאִי אֶפְשֵׁר**
20 **לְאִמֵר אֶלְפִים אָמֵה, שְׁכָבֵר נִאֲמַר אֶלֶף אָמֵה, הָא**
21 **בְּיָצֵד, אֶלֶף אָמֵה מְגִרָשׁ, וְאַלְפִים אָמֵה תַּחוּם הַשְּׁבַת.**
22 **ר' אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל ר' יוֹסִי הַגִּילְיָי אוֹמֵר: אֶלֶף**
23 **אָמֵה מְגִרָשׁ, וְאַלְפִים אָמֵה שְׁדוֹת וּבְרָמִים: בּוֹ בְּיָוִם**
24 **דְרִישׁ ר' עֲקִיבָא, "אִי יִשִּׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת**
25 **הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְה' וְיִאֲמָרוּ לְאַמְרֵי", שְׂאֵין תַּלְמוּד**
26 **לְאִמֵר "לְאַמְרֵי", וְמָה תַּלְמוּד לְאִמֵר "לְאַמְרֵי"? מִלְּמַד**
27 **שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹזִין שִׁירָה אַחֲרֵיהּ שֶׁל מִשָּׁה עַל כֵּל**
28 **דְּכָר וְדָבָר בְּקוֹרְאִין אֵת הַחֵלֶל, "אֲשִׁירָה לְה' כִּי נִגָּה**
29 **נְאֻה" לְכָד נִאֲמַר "לְאַמְרֵי". ר' נְחֻמְיָה אוֹמֵר: בְּקוֹרִין**
30 **אֵת שְׁמַע, וְלֹא בְּקוֹרִין אֵת הַחֵלֶל: בּוֹ בְּיָוִם דְרִישׁ ר' יְהוֹשֻׁעַ**
31 **בְּן הוֹרְקָנוֹס: לֹא עָבַד אֵיזִב**
32 **אֵת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָלָא מִאֲחַבְהָ, שְׁנֵאֲמַר: "הֵן יִקְטַלְנִי לוֹ אֵיחַל". וְעַדִּין הַדְּבָר שְׁקוּל**
33 **לוֹ אֵין מְצַפְהָ, אוּ אֵין מְצַפְהָ? תַּלְמוּד לְאִמֵר: "עַד אֲנוּעַ לֹא אִסִּיר הַמְּתִי מִמְּנוֹ", מִלְּמַד**
34 **שְׂמֵאֲחַבְהָ עָשָׂה. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ: מִי יִגְלֶה עֶפְרַי מְעִינִיד רַבִּין יוֹחָנָן בְּן זַבְּאִי**
35 **שְׁהִיִּית דוֹרְשׁ כֵּל יְמִיד לֹא עָבַד אֵיזִב אֵת הַמְּקוּם אָלָא מִיָּרָאָה, שְׁנֵאֲמַר: "אִישׁ תָּם וְיִשֵּׁר יָרָא אֱלֹהִים**
36 **וְסָר מִרְעֵי", וְהֵלֵא יְהוֹשֻׁעַ תַּלְמִיד תַּלְמִידִד לְמַד שְׂמֵאֲחַבְהָ עָשָׂה: גַּמְ' "אוֹתוֹ" לְמָאֵן? אֵילְמָא**
37 **לְבַעַל, בְּעַל מָאי עָבִיד? וְכִי תִימָא**
38 **דָּא**

הדרן עלך ארוסה

1 **כָּשֶׁם** שְׁדַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כִּד בּוֹדְקִין אוֹתוֹ.
2 יְרוּשְׁלַמי הַמַּאֲרִירִים אִמֵר רַבִּי תַנְחוּמַא
3 מִנִּין הַמַּאֲרִירִים נַגַד רַמִּי"ח אַבְרַם שִׁישׁ בַּה וְנַגַד
4 רַמִּי"ח אַבְרַם שִׁישׁ בּוֹ כָּשֶׁם שְׁדַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ
5 עַל כֵּל בִּיאָה וּבִיאָה שְׁהִיא מְקַבֵּלַת מִבְּעַלְהָ לְאַחֲרֵי
6 הַבּוֹעֵל כִּד הֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וְכִשֶׁם שְׁהִיא אִסוּרָה
7 לְאַחֲזוֹ שֶׁל בְּעַל כִּד הִיא אִסוּרָה לְאַחֲזוֹ שֶׁל בּוֹעֵל
8 הִיא עַל יְדֵי שְׂרֵבְהָ לִיאֲסֵר בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֲרֵי הִיא
9 נְבֻדָּקַת אַבֵּל הוּא לְכַשְׁתַּתָּה הוּא נְבֻדָּק בְּרוֹק
10 אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ אֵין אוֹמֵר הַכּוֹת תּוֹלָה נִיחָא
11 כְּמֵאֵן דְּאִמֵר הַכּוֹת תּוֹלָה לֹא וְאֵינוּ נִיכַרַת בְּרַם
12 אֵלָא אֵין אוֹמֵר מִים מְגוּלִים שְׁתָּה וְנִצְבָּה הֵכִין לֹא
13 הוּוּן בְּעִיא מְבֻדְקוּנָהּ אֵלָא כְּרִין אֵלָא אֵין אוֹמֵר
14 עַם אַחֲרֵים נִטְרָה וְלֹא כֵן סְבַרְתִּין מִיבֵר
15 לְכַשְׁתַּתָּה הוּא נְבֻדָּק תִּפְתֵּר שְׁהִיא הוּא מִיזִד
16 וְהִיא שׁוּגַת וְבֻדְקוּ אוֹתוֹ וְלֹא בְּרוֹק אוֹתָהּ בְּרוֹק
17 אוֹתָהּ וְלֹא בְּרוֹק אוֹתוֹ אֵין אוֹמֵר הַכּוֹת תּוֹלָה לִיה
18 נִיחָא כְּמִיד הַכּוֹת תּוֹלָה וְאֵינוּ נִיכַרַת בְּרַם כְּמִיד
19 הַכּוֹת תּוֹלָה וְנִיכַרַת הִיא הוּא לֹא הוֹכֵר אֵלָא אֵין
20 אוֹמֵר מִים מְגוּלִים שְׁתָּה וְנִצְבָּה הֵכִין לֹא הוּוּ בְּעִי
21 מְבֻדְקוּנָהּ אֵלָא כְּרִין אֵלָא אֵין אוֹמֵר עַם אַחֲרֵים
22 נִטְרָה מִנְעָתָה גִרֵשׁ יֵהָא מוֹתֵר בַּה תִּפְתֵּר שְׁהִיא
23 הוּא שׁוּגַת וְהִיא מִיזִד וְבֻדְקוּ אוֹתָהּ וְלֹא אוֹתוֹ הוּא
24 מִיזִד הוּא שׁוּגַת פְּשִׁטָא שְׁהִיא מוֹתֵרַת לְבִיתָהּ
25 גִירֵשׁ מְדוּ שִׁיחָא מוֹתֵר בַּה אֶפְשֵׁר לוֹמֵר מִיזִד בַּה
26 וְאֵת אִמְרַת הֵכִין הוּא שׁוּגַת וְהִיא מִיזִד פְּשִׁטָא
27 שְׁהִיא אִסוּרָה לְבִיתָהּ גִירֵשׁ מְדוּ שִׁיחָא מוֹתֵר בַּה
28 אֶפְשֵׁר לוֹמֵר יֵצֵאָה מִתַּחַת יָדוֹ וְאֵת אִמֵר הֵכִין
29 מִנִּין שְׁהַדְּבַר תְּלוּיָהּ בַּה שְׁמַעֵן כִּי אֵין בָּאֵר בֶּשֶׁר ר'
30 יוֹחָנָן אִמֵר וְאֵל אִשְׁת עֵמִיתִךְ לֹא תַחַן שְׁכַבְתִּי
31 לְזַרְע לְטַמְאָה בַּה בַּה הַדְּבַר תְּלוּיָהּ אִם הִיתָה מִיזִד
32 אִסוּרָה שׁוּגַת מוֹתֵרַת:
33 הַהוּא

1 **אֵת שְׁמַע, וְלֹא בְּקוֹרִין אֵת הַחֵלֶל: בּוֹ בְּיָוִם דְרִישׁ ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּן הוֹרְקָנוֹס: לֹא עָבַד אֵיזִב**
2 **אֵת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָלָא מִאֲחַבְהָ, שְׁנֵאֲמַר: "הֵן יִקְטַלְנִי לוֹ אֵיחַל". וְעַדִּין הַדְּבָר שְׁקוּל**
3 **לוֹ אֵין מְצַפְהָ, אוּ אֵין מְצַפְהָ? תַּלְמוּד לְאִמֵר: "עַד אֲנוּעַ לֹא אִסִּיר הַמְּתִי מִמְּנוֹ", מִלְּמַד**
4 **שְׂמֵאֲחַבְהָ עָשָׂה. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ: מִי יִגְלֶה עֶפְרַי מְעִינִיד רַבִּין יוֹחָנָן בְּן זַבְּאִי**
5 **שְׁהִיִּית דוֹרְשׁ כֵּל יְמִיד לֹא עָבַד אֵיזִב אֵת הַמְּקוּם אָלָא מִיָּרָאָה, שְׁנֵאֲמַר: "אִישׁ תָּם וְיִשֵּׁר יָרָא אֱלֹהִים**
6 **וְסָר מִרְעֵי", וְהֵלֵא יְהוֹשֻׁעַ תַּלְמִיד תַּלְמִידִד לְמַד שְׂמֵאֲחַבְהָ עָשָׂה: גַּמְ' "אוֹתוֹ" לְמָאֵן? אֵילְמָא**
7 **לְבַעַל, בְּעַל מָאי עָבִיד? וְכִי תִימָא**
8 **דָּא**

34 בו ביום דרש רבי עקיבא, "ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה
 35 אלפים באמה וגו', ומקרא אחר אמר "מקור העיר וחוצה אלף
 36 אמה סביב", או אפשר לומר שיתנו ללוים אלף אמה, שכבר
 37 נאמר 'אלפים אמה', ואי אפשר לומר שיתנו אלפים אמה, שכבר
 38 נאמר 'אלף אמה', הא ביצה, אלף אמה הוא המגרש שנתנו
 39 ללוים, ואלפים אמה נאמרו לגבי תחום השבת, שאסור לצאת חוץ
 40 לאלפים אמה בשבת, ולא הוזכרו כדי שיתנום ללוים. רבי אליעזר
 41 בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, אלף אמה מגרש, ואלפים אמה
 42 שדות וקדמים – נתנו ללוים אלפים אמה, מתוכם אלף היו מגרש
 43 ועוד אלף לשדות וקדמים.
 44 בו ביום דרש רבי עקיבא, "או ישיר משה ובני ישראל את
 45 השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", שאין תלמוד לומר 'לאמר',
 46 שהרי בכל מקום שכתוב בתורה 'לאמר' הכוונה שהשכינה מדברת
 47 הדיבור למשה שיאמר לבני ישראל, ומה תלמוד לומר כאן
 48 'לאמר', הרי פה אי אפשר להסביר כך, אלא מלמד שהיו ישראל
 49 עונין שירה אחריו של משה על כל דבר ודבר בקוראין את הלל,
 50 שאמורים הציבור את ראשי הפרקים, (אשירה לה' כי נאה נאה),
 51 לך נאמר 'לאמר'. רבי נחמיה אומר, בקורין את שמע שאחרי
 52 שהשליח ציבור פותח תחילה, כולם קוראים ביחד, כך אמר משה
 53 אשירה לה', ושרתה רוח הקודש על כל בני ישראל וכוונו למה
 54 שהוא אומר, ואמרו כולם ביחד, ולא בקורין את הלל.
 55 בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס, לא עבר איוב את הקדוש
 56 ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני לו איחל", ועדיין
 57 הדבר שקול, 'לו' אני מצפה – האם כתוב 'לו' בו"ו שמשמע, גם
 58 אם יעניש אותי ויהרגני, 'לו' אני מצפה לעולם הבא, הרי שעבר
 59 מאהבה, או איני מצפה – שכתוב 'לא' באל"ף שמשמע, אני מצפה
 60 לו כיון שאני מפחד שמוא יהרגני, אבל הן יקטלני שוב 'לא איחל'
 61 ולא אצפה לו לעולם הבא, תלמוד לומר "עד אנוע לא אסיר
 62 תומתי ממני", מלמד שמא הבה עשה, כיון שמי שיש לו מידה
 63 כזאת שלא מסיר תומתו עד יום מיתתו, מידה זו היא מידת העובדים
 64 מאהבה. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן
 65 זכאי, שהיית דורש כל ימך שלא עבד איוב את המקום אלא
 66 מיראה, שנאמר "איש תם וישר ירא אלהים סר מרע", והלא
 67 יהושע בן הורקנוס, תלמיד רבי עקיבא שהיה תלמידך למד
 68 שמא הבה עשה.
 69 גמרא. שנינו במשנה, 'כך המים בודקין אותו'. מבררת הגמרא,
 70 אותו' למאן, אילימא שבדקים לבעל, פעל מאי עביד – והלא
 71 הבעל לא חטא כלל, וכי תימא שהכוונה היא

1 "והעמיד בהן את האשה לפני ה' ונתן על כפיה", ותיבת
 2 "והעמיד" מיותרת ובאה ללמד שצריך שיהיו לה רגליים ולא חירת,
 3 ומתיבת "כפיה" רואים שצריך שיהיו לה ידים, ולא גידמת, כך הוא
 4 אם היה חתך או גידם לא היה משקה.
 5 עוד מוסיפה הגמרא דין הנלמד מדיקש אשה לאיש, מר בר רב אשי
 6 אמר, בשם שאילמת לא היתה שותה דקתיב בתורה בפרשת
 7 סוטה "והאמרה האשה אמן אמן" הרי שהצריך שתוכל לומר בפיה,
 8 ולא אילמת, כך הוא אם היה אילם לא היה משקה.

הדרן עלך ארוסה

בשם שהמים פרק חמישי

9 בפרק זה יתבאר שהמים בודקין גם את הבעל והוא נענש בעונש
 10 המים המרים גם כן, ושהיא אסורה לו. ועל ידי שהוכיז שכך דרש
 11 רבי זכריה בן הקצב, נתגלגלו בענינים אחרים שנאמרו בדרשותיהם
 12 בעניני טומאה וטהרה, ועניני איסורי תחומין, ועוד.
 13 משנה. בשם שהמים בודקין אותה לידע אם חטאה על ידי לצבוט
 14 בטן ולנפיל ירך, כך המים בודקין אותו – את הבעל, שגם בטנו
 15 צבה וירכו נופלת, שנאמר 'ובא' 'ובא', הוי"ו מיותרת לדרשה
 16 בשם שאסורה האשה לבעל אם לא שתתה את המים, כך אסורה
 17 לבעל אם התגרשה או התאלמנה מבעלה הראשון, שנאמר
 18 'נטמאה' ונטמאה, הוי"ו מיותרת לדרשה, דברי רבי עקיבא. אמר
 19 רבי יהושע, כך היה דורש זכריה בן הקצב כרבי עקיבא. רבי
 20 אומר, משני פעמים האמורים בפרשה 'נטמאה' ונטמאה – ממה
 21 שנכפל בתורה פעמיים נטמאה, נלמדים שני הטומאות, אחד לבעל
 22 ואחד לבעל, ולא מדרשת וי"ו יתירא.
 23 בו ביום דרש רבי עקיבא, "וכל] כלי חרש אשר יפול מהם –
 24 מהשרצים במותם, אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא", דהיינו
 25 שהכלי חרס נטמא משרץ מת ונעשה ראשון לטומאה, והאוכל
 26 שבתוכו נטמא מהכלי ונעשה שני. הפסוק אינו אומר 'כל אשר
 27 בתוכו טמא' אלא 'יטמא', ונדרוש יטמא שמשמעו לטמא אחרים,
 28 למד על כפר שנטמא מהכלי חרס שהוא שני לטומאה, שמטמא
 29 את השלישי אפילו בחולין. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניך
 30 רבן יוחנן בן זכאי, שהיית אומר, עתיד דוד אחר למהר כפר
 31 שלישי אף בתרומה, כיון שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא,
 32 והלא רבי עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא
 33 טמא אף בחולין, שנאמר 'כל אשר בתוכו יטמא'.

יש להשתדל תמיד שה'מחר' יהיה הרבה יותר טוב מאשר 'היום'

היום יום א אייר

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על תארם ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה

היום יום ג אייר

46 שואלת הגמרא, ואיך, רבי עקיבא שלומד שהמים בודקים אותו
 47 מזהיתור של הו"ו, מפני מה אינו לומד את זה מכאן. משיבה הגמרא,
 48 הווא דמודע לה פהו דבטן פרישא ותרד ירך – פסוק זה בא לומר
 49 שהכהן מודיע לה שקודם תצבה הבטן ואחר כך תנפול הירך, ולא
 50 יהיה כמו שכתוב לפני כן, 'את יריכך נופלת ואת בטנך צבה', כדי
 51 שלא להוציא לעו על המים הפורים, שיאמרו שהמים לא עשו
 52 כסדר הכתוב בתורה.
 53 מקשה הגמרא, ואיך, כיצד לומד רבי שהמים בודקים לבועל, והרי
 54 מפסוק זה לומדים להודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם בן שלומדים
 55 מפסוק זה רק את הודעת הכהן ולא שהמים בודקים לבועל, לכתוב
 56 קרא במנה ויריכה של האשה, מאי 'בטן וירך', שמע מינה שהמים
 57 בודקים גם לבועל. מקשה הגמרא, ואימא בולו להכי הוא דאתא
 58 – אולי הפסוק בא ללמד רק שהמים בודקים לבועל, מנין לרבי
 59 שאפשר ללמוד מהפסוק גם את הודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם
 60 בן לכתוב בטנו ויריכו שמשמע רק לבועל, מאי 'בטן וירך' סתם,
 61 שמע מינה תרתי – שאפשר לדרוש מכך גם הודעת הכהן, וגם
 62 שהמים בודקים לבועל.
 63 שנינו במשנה, אמר רבי יהושע, כך היה דורש ובריה בן הקצב,
 64 רבי אומר וכו'. מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת
 65 שבמשנה, תנו רבנן, שלש פעמים האמורין בפרשה, והיתה אם
 66 נטמאה, וקנא את אשתו והיא נטמאה, תחת אישה ונטמאה
 67 למה, ומבארת הברייתא, אחד לומר שהאשה אסורה לבועל, ואחד
 68 לומר שאם התגרשה מהבעל או התאלמנה אסורה להנשא לבועל,
 69 ואחד לתרומה – שאפילו אם היא בת כהן ובעלה כהן, נפסלת
 70 מלאכול בתרומה, דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, אין צריך
 71 ללמוד שאסורה לכהונה מפסוק, כיון שאפשר ללמדו מקל וחומר,
 72 ומה בת כהן גרושה – שהתגרשה מישראל שמוותרת בבית אביה
 73 לתרומה, בכל זאת אסורה לכהונה כדון גרושה שאסורה לכהן, זו
 74 – בת כהן סוטה שאסורה לתרומה, אינו דין שאסורה לכהונה.
 75 הגמרא דורשת את הפסוקים המדברים בסוטה, מה תלמוד לומר
 76 'וקנא את אשתו והיא נטמאה', או עבר עליו רוח קנאה וקנא את
 77 אשתו והיא לא נטמאה", אם ברור לבעל שנטמאה למה שוטה,
 78 ואם ברור לבעל שלא נטמאה למה משקה, אלא מנין לה לכתוב
 79 שהשפספס אסורה – שאסורה עליו כשספק אם נטמאה. ופירוש הפסוק
 80 הוא כך, אשה זו ספק אם נטמאה או לא, לכך משקה אותה לברר
 81 הספק, ואם לא ישקה אותה אסורה עליו.
 82 מוסיפה הגמרא, מכאן – מסוטה, אתה דין קל וחומר לשרין מת,
 83 שספק אם נגע בטהרות, שמחזיקים את הטהרות בטומאה מספק,
 84 בדרך זו, ומה סוטה שלא עשה פה שונג כמזיד ואונס כרצון –
 85 שאם נטמאה בשוגג או באונס, אין דינה כמזיד ורצון ואינה אסורה
 86 על בעלה, בכל זאת עשה פה ספק פודאי – שגם כשספק אם
 87 נטמאה אסורה על בעלה כודאי, שרין שעשה פה שונג כמזיד
 88 ואונס כרצון – שאף אם נגע שרץ בטהרות בשוגג או באונס
 89 נטמאים, אינו דין שעשה פה ספק

1 דאי אית ביה בבעל עון, שבא עליה אחרי שנטתרה, בדין אף ליה
 2 מיא, לא יתכן לומר כן, כיון שבי אית ביה עון פרייה – בבעל, מי
 3 בדין לה מיא לירדה – לאשה, והא תניא, ונקת האיש מעון
 4 והאשה היא תשא את עונה, ודורשים, בןמן שהאיש מנקה
 5 מעון, שלא בא עליה לאחר שנטתרה, המים בודקין את אשתו,
 6 אבל אם אין האיש מנקה מעון, אין המים בודקין את אשתו,
 7 הרי שלא יתכן שהמשנה מדברת בבעל.
 8 ממשכה הגמרא לברר, ואלא כוונת המשנה שהמים בודקים
 9 לבועל, מקשה הגמרא, אם כן ליתני כך המים בודקין את הבעל
 10 בפירוש, בדיקתני ספא בשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל,
 11 ומפני מה כתוב 'כך המים בודקין אותו'. מתרצת הגמרא, לעולם
 12 המים בודקים לבועל ורשא, אידי דתנא 'כשם שהמים בודקין
 13 אותה, לכך תני 'כך המים בודקין אותה', ובסיפא, אידי דתנא
 14 'כשם שאסורה לבעל, לכך תנא 'כך אסורה לבועל'.
 15 שנינו במשנה, כך המים בודקין אותה, שנאמר 'ובאו' ו'באו'.
 16 שואלת הגמרא, איבעיא להו, 'באו' ו'באו' קאמר והלימוד הוא
 17 מיתור הו"ו, או 'ובאו' ו'באו' קאמר והלימוד הוא ממה שנכפל
 18 בפרשה כמה פעמים 'ובאו'.
 19 מוכיחה הגמרא, תא שמע שנינו במשנתנו, בשם שאסורה לבעל
 20 כך אסורה לבועל, שנאמר 'נטמאה ונטמאה' דברי רבי עקיבא,
 21 הרי שרבי עקיבא דורש וי"ו יתירא. דוחה הגמרא, ועדיין תיבעי לך
 22 אף שם כמו ששאלנו ברישא. האם 'נטמאה' קאמר
 23 והלימוד הוא מכפילות המילים, או 'נטמאה ונטמאה' קאמר
 24 והלימוד הוא מיתור הו"ו. מוכיחה הגמרא, תא שמע, מדקתני
 25 ספא, רבי אומר שני פעמים האמורין בפרשה ו'נטמאה'
 26 ו'נטמאה', אחד לבעל ואחד לבועל, אם כן רבי לומד מכפילות
 27 המילים, מכלל דרבי עקיבא שנחלק עליו ווי קדריש.
 28 מבארת הגמרא, הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי בתיבי, חד
 29 לצנאה ידיה – שהקדוש ברוך הוא נזר שיבואו בה המים המאירים
 30 והיה למרים, וחד לצנאה ידיה – שהמים יבדקו גם את הבעל, חד
 31 לעשייה ידיה – שהקדוש ברוך הוא מודיע לבני ישראל שיעשה כך
 32 לאשה זו, וחד לעשייה ידיה – שיעשה כך לבועל, חד ליריעה
 33 ידיה – שהכהן מודיעה שבעה תצבה קודם ואחר כך יריכה, וחד
 34 ליריעה ידיה. ורבי שלא את יתור הו"ו, תלתא קראי 'ובאו'
 35 בתיבי, חד לצנאה וחד לעשייה וחד ליריעה, וכולם באשה.
 36 שואלת הגמרא, ורבי שלא דורש וי"ו יתירא, והפסוקים מדברים רק
 37 על האשה, אם כן הלכה זו שבשם שהמים בודקין אותה כך
 38 בודקין אותה, מיא ליה. משיבה הגמרא, נפקא ליה בדיקתני
 39 בברייתא, נאמר בפסוק "לצבות בטן ולנפיל ירך", מבארת
 40 הברייתא שהכוונה לבטנו ויריכו של בועל, מבררת הברייתא,
 41 אתה אומר בטנו ויריכו של בועל, או אינו אלא בטנה ויריכה
 42 של נבעלת, ומבארת, כשהוא אומר "וצבתה בטנה ונפלה יריכה"
 43 הרי בטנה ויריכה של נבעלת כבר אמור, ומה אני מקיים "לצבות
 44 בטן ולנפיל ירך", הייבים לומר שהכוונה לבטנו ויריכו של בועל,
 45 ומכאן לומד רבי שהמים בודקים גם את הבעל.

כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעול בעתיד..

היום יום א אייר

1 **ההוא** דמדוע לה כהן. פירוש הכהן צריך להודיע שלא להוציא לעו וכיון גדלו לך קרא
2 והוא נבדק כמותה וכתוב בה צואה ידיעה ועשייה לא צריך למכתב תו ביה. וזו
3 אסורה בתרומה אינה דין אסורה לכהונה. וליכא למימר בת ישראל יזכח אסורה
4 בתרומה ומותרת לכהונה דהי' ומה גרשה שמונתר לתרומה אסורה לכהונה ע"י מעשה
5 שנעשה בה הדינו גירושין זו וכו' אינו דין
6 אסורה לכהונה ע"י זנות שנעשה לה אבל בת
7 ישראל מה שפסולה בתרומה אינה ע"י מעשה
8 ועוד אם תנשא בת ישראל לכהן תהא מותרת
9 לתרומה מה שאין כן באלו שאין להם היתר
10 לעולם בספרי מניי הכי ומה גרשה קלה
11 שמונתרת לחזור למגרשה בישראל פסולה מן
12 הכהונה סוטה חמורה וזו הוא שפסולה מן
13 הכהונה:

14 **מה** ת"ל היא נטמאה וכו'. בגיטות רש"י וכן
15 סימנא למדך שלעולם אין משקין אלא
16 על הספק ואי' תו איצטרך קרא למיטר ספיא
17 יש לומר לכתוב אסורה קודם שתיח כאילו היא
18 ודאי אסורה לכתוב מלקות כדומכב בפי' דיבמות
19 (דף יא) מיהו לא הוא מכלל עשה ואפי'
20 אם היא טהורה נעשה בב"ד של מעלה אם בא
21 עליה כמו על חיובי עשה ולא כשאר ספיקות כגון
22 ספק חלב ספק שומן ואכלו ונדע שהוא שומן
23 א"ע דצריך כפרה וסליחה מיהו לא חמיר כחיובי
24 עשה:

25 **אינו** דין שעשה בו ספק כודאי. ליכא למפריך
26 נזיר ועושה פסח ויכוזו שעשה כהן אונס
27 כרצון דנפקא לן מני ימות מת עליו בפתע פתאום
28 בספרי ובפרק ב' בדבריות (דף טו) ואפי' לא עשה
29 בהן ספק טומאת התהום כודאי לפי שטומאת
30 התהום חלבה הוא ולא אפי' חטונו ק"ו מאלבא ודאי
31 דאין להוכיח משם דהכי אמר בחובכה אף אני
32 אבאי זה והלא אין ללמוד הימנו אבל הא איכא
33 לתממה אמאי לא פריכין מה לטוטה שכן רגלים
34 לדבר שהרי קינא לה ונסתרה כדפריכין לעיל
35 בריש פ"ק (דף ב) ואין לומר משום דלעיל מיהו
36 בטומאה דבטר קיני וסתייה מדמיין ע"ד א' התם
37 ודאי איכא רגלים אבל הכא ליפסן מסתייה
38 דבטר קניא גירא דליכא למיפוך שכן קינא לה
39 דקניא לא חשיב רגלים בלא סתייה דהא בריש
40 מסכת נדה (דף ב) דמייתי התם מקה שבמד
41 ונמצא חסר כל הערות שנעשו על גבי בן
42 ברה"ד בין ברה"י טמא ר"ש אומר ברה"ד טהור
43 ברה"י תולין ושניהם לא למדה אלא מסוטה רבנן
44 סברי כסוטה מה סוטה ספק הוא ועשאה כודאי
45 אף כו' ופריך אי מסוטה נימא מה סוטה ברה"י
46 טמא ודאי הכא נמי ודאי הכי השתא התם
47 יש רגלים לדבר שהרי קנא לה ונסתרה וכתב מאי
48 רגלים לדבר איכא אלמא א"ע דמסתירה דבטר
49 קניא וליף כי הכא פריך והכא אמאי לא פריך
50 הכי ויש לומר דסתייה על ידי קניא כסוטה הי'
51 ספק מנגע שרץ שהרי בלא קניא לא היה שום
52 ספק בסתייה גירא דלא נחשבו על העריות
53 הלכך הקניא גורם הספק דהי' במס' נדה התם
54 גבי סוטה וספק שרץ דהי' ריעותא הדינו השרץ
55 הובועל קמן אצל הסתרות והאשה אבל גבי מקה
56 קודם טבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא
57 לספוקי על ידה ולעיל בפ"ק קודם הערתא עדים
58 לא הואי שום ריעותא:

מכאן

1 **דאי** אית ביה עון. שכא עליה לאחר שנסתרה: בזמן שהיאש מנקה מעון. שלא בא עליה
2 משנאסרה עליה. האשה והיא תשא עונה שבידקה המים: אלא לבעול ליתני. כך בודקין
3 את הבעול בקריא פדתי סיפא בקריא. כך אסורה לבעול. ולא תנא כך אסורה לז: כיו
4 וכו' קאמר. מרוביא דריו: או וכו' וכו'. הכפולים בפרשה דרשי: שפאמר נטמאה
5 ונטמאה. ש"מ רבי עקיבא דיי דרשי: ועדיין. בהא
6 גופא מיבעיא לך. נטמאה ונטמאה דרשי מרוביא
7 וכו'. או חד נטמאה וחד ונטמאה קרישי: שתא
8 קריא. שלשה וכו' וכו' בתרומה שם. וכו' המים
9 המאכררים האלה במעוך לצבות כסן. להודיע
10 לנו דכסן והדר נך שלא להוציא לעו כדאמר'
11 בפ"ק (נפלי טו) וחד והשקה את האשה את מי
12 המים המאכררים וכו' מה המים וגו' לצואה
13 שנקב"ה גזר שנקב"ה מה המים לקרבים. וחד
14 (לעשייה) והשקה את המים והיתה אם נטמאה
15 וגו' לעשייה. כאן הודיע הכתוב את ישראל
16 דמבטיח לון שבידקה המים. ובכלל כתיב וי'
17 יתייר. הרי שית: דרשי. דבעול: דרשי. דאשה
18 ידיעה וצואה בקרישי: דפרישי: וכו'. דלא
19 לדידה. תלמא קריא הוא דבתיבי וכלהו
20 משום דהוא אמר לה בקלקלה ברישא את ויכך
21 נופלת וגו'. וסוף המים לכדוך בדרך בניית
22 דכתיב וצבתה בטנה והדר ונפלה ויכה. לך
23 הצרך להודיע תחלה שהמים בדרך בנייתן
24 יבדקוה: ואימא כליה להכי הוא דאמא. לבעול:
25 להודיע דכסן לוקה ברישא מנל: כיו כסן ויכך.
26 סתם הכא והכא דרשי ליה: שלשה פעמים. וקא
27 את אשתו והיא נטמאה. והיתה אם נטמאה
28 תחת אישה ונטמאה: ואחד לתרישה. שאפילו
29 היא בת בנה ובעלה כהן נפסלה מן התרומה: קל
30 וחסר. אינו צריך להביא מן המקרא לפסלה מן
31 הכהנה מלפניה לכהן. דמקל ודמא אתי: מה
32 גירשה. בת כהן שנתגרשה מישראל ודע אין לה
33 משקרת בתרומה כדכתיב מלחם אביה תאכל
34 (ויקרא טו) פסולה לכהן: וי' שפסולה מתרישה.
35 מרוביא דנטמאה בראמרת. אינו דין שפסולה
36 לכהנה. ולקמן פריך והא לא איירי רבי עקיבא
37 בפסול דהנהו כלל. דלא אצרכה קרא. ומאי
38 קאמר ליה רבי ישמעאל: מה ת"ל והיא נטמאה
39 כו'. גרסון. ולא גרס א"כ. דמלתא באפי' נפשה
40 היא. ולא נטמאה ותירא קמיבעיא ליה דתא
41 דרשינן. ולא רבי ישמעאל לחודיה קאמר לה.
42 אלא סתמא היא. וקרא דענינא קדריש ואזיל
43 מה תלמוד לומר וקא את אשתו והיא נטמאה
44 דמשמע דודאי נטמאה. ומה תלמוד לומר או
45 עבר עלי וכו' והיא לא נטמאה. אי פשיטא ליה
46 דנטמאה למה שותה. וי' פשיטא דלא נטמאה
47 למה משקה: מניד לך הכתוב שעל הספק
48 אסורה. והכי קאמר קרא. אשה זו שקוא נטמאה
49 ושקוא לא נטמאה. וקאמר לך דישקנה לבר
50 המים. ואי לא משקה לה אסורה: וטמא אתה.
51 למד ק"ו לשרץ. כגון נגע טהרות ספק לא נגע
52 דמחוקין לה בטמא מספק. כיו לא עשה כה
53 כו'. דכתיב והיא לא נתפשט אסורה. הא נתפשט
54 מותר. והוא הדין לשונג. אשתו ואשת איש עמו
55 בבית ונתפוח לאשתו ונודמנה לו זו. ואף היא
56 שגגה כפסורה שהוא בעלה:
57 וממוקם

44 כְּמוֹד וְאוֹנֵם כְּרָצוֹן, עֲשֵׂה בָּהּ סֶפֶק כְּדוּאֵי. שָׂרֵץ שֶׁעָשָׂה בּוֹ שׁוֹגֵג כְּמוֹד וְאוֹנֵם כְּרָצוֹן, אֵינוֹ דִּין שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ סֶפֶק כְּדוּאֵי?

מבאן

1 אמרו וכו' ברשות הרבים ספיקו טהור. ב'פ' דשחיטת חולין (דף ט) ובפרק אין
 2 מעמידין (ע"ז דף לז) אמר דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מוסטה
 3 דמשמע דדוקא במקום סתירה טמא אבל שלא במקום סתירה גמירי דטהור ודאי הוא ותימה
 4 למאי איצטרך הלכתא לימא העמוד טהור על חזקתו ואימור לא נטמא הכי אמר בהדיא
 5 נמי בריש מסכת נדה (דף ג) דרבי שמעון גמר לה
 6 מספק טומאה ברה"ר ואמר ורבנן הכי השתא
 7 ה"מ גברא בחזקת טהרה קאי מספיקא לא
 8 מחתינא ליה טומאה וי"ל אי לאו הלכתא דגמירין
 9 דברה"ר טהור היה אמינא סתירה דנקט קרא לא
 10 דבר הכתוב אלא בהוה ויהי לכל ספק טומאה
 11 בכל מקום שגולגה דמסבא אין לטהר זו יותר
 12 מזה וס"דא דגירית מלך כך היא בכל ספק טומאה
 13 הלכך איצטרך הלכתא להעמיד ספק טומאה
 14 ברשות הרבים אחזקתה דלא מחתינא ליה טומאה
 15 מספק ירושלמי דפירקין קמא מ"מ יש רגלים
 16 לדבר לפלטיא בלילה לחורבה ביום למבואות
 17 אפילות ביום שאלו את בן זומא מפני מה ספק
 18 רה"י טמא אמר לון סוטה מה היא לבעלה ודאי

1 **כּוּדַאי? וּמִמָּקוֹם שְׁבָאָתָהּ, מַה סוּמָה רְשׁוּת הַיְחִיד,**
 2 **אִם שְׂרִיץ רְשׁוּת הַיְחִיד. וְכִּי סוּמָה דְּבַר שֵׁשׁ בּוֹ**
 3 **דַּעַת לִישָׁאֵל. אִם שְׂרִיץ דְּבַר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל**
 4 **וּמִכַּאן אָמְרוּ: דְּבַר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, בְּרִשׁוּת**
 5 **הַיְחִיד סְפִיקוֹ טָמֵא, בְּרִשׁוּת הַרְבִּים סְפִיקוֹ טָהוֹר.**
 6 **וְשֵׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, בֵּין בְּרִשׁוּת הַיְחִיד בֵּין בְּרִשׁוּת**
 7 **הַרְבִּים סְפִיקוֹ טָהוֹר. וְר' יִשְׁמַעְיָאֵל, אָמַר ר' עֲקִיבָא**
 8 **תְּרוּמָה, וּבְהִדְרָה לִיה אִיהוּ כְּהוֹנֵה? וְתוֹ: לר' עֲקִיבָא,**
 9 **כְּהוֹנֵה מָנָא לִיה? וְכִי תִימָא, כְּהוֹנֵה לֹא צְרִיכָא קְרָא,**
 10 **שֶׁהָיָה**

1 **וּמִמָּקוֹם שְׁבָאָתָהּ.** הואיל ולא למדת דמטמין מספק אלא מסוטה, חזור דון, דמה סוטה הא
 2 דטמאה מספק ברה"י הוא. מקום הראוי לטהר, אף טמאה ברשות היחיד ספיקו טמא, אבל
 3 ברה"ר טהור: ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל היא. אם נטמאת אם לאו, אף ספק
 4 טמאה דבר שיש בו בנוגע זה דעת לישאל אם נגע אם לאו והוא אומר איני יודע, כגון
 5 אדם או טהרות שהיה אדם עסוק בהם בשעה
 6 שגולד הספק: ופירשין לרבי ישמעאל א"ר
 7 עקיבא. ואחד לתרומה, וקמחוד ליה איהו א"צ
 8 מקרא לקביא בכהנה: ותו, מבקיא לן לרבי
 9 עקיבא דלא איירי בכהנה: מנא ליה. דאסורה
 10 לכהנה אם מת זה, והא ליכא למימר דשריא,
 11 דהשתא לתרומה אסר לה לכהנה מבקיא,
 12 ומקו"ה הוא לא: לית, דא"כ היינו ר' ישמעאל:
 13 וב"ת כהנה לא צריך קרא. דממילא אסורה
 14 שהרי עשה בה הכתוב בסוטה ספק זונה גמיה
 15 זונה לאסרה על בעלה: הלכך לגבי כהנה נמי
 16 אסרא דכתיב זונה לא יקחו זו בחזקת זונה היא: א

או ספק אמרו ליה ספק אמר להו מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רשות היחיד אף להלן ומה כאן דבר שיש בו דעת לישאל אף וכו' מבאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל וכו' מליהון דרבנן פליגין דמר רבי ועירא ור' יוסי בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון להאסר על בעלה הוא תנינן כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא ברם הכא אע"פ שיש בו דעת לישאל ספיקו טהור ומפני מה ספק רה"י טהור אמר להו מצינו שהצבור ערשין את הפסח בטמאה בזמן שרובו של ציבור טמאים אם טומאה ואתה לטמא ק"ו לספק טומאה וסיום הברייתא בתוספתא דמסכת טהרות פרק הגבלות השחוטות רשב"י אמר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר לישאל ליחיד ואי אפשר לישאל לרבים: **ברשות** הרבים ספיקו טהור. מקשי' מפרק שני נזירין (גיר דף נו). דתנן שני נזירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואינו יודע איזה מכם הוא שניחן מביאי קרבן טומאה וקריין בגמרא ואמאי כל ספק טומאה מדיא גמירי מוסטה מה סוטה בועל ונבעלת אף כל ספק טומאה ברה"י כגון דאיכא בי תרי אבל הכא שני נזירין והאי דקאיין גביהון הא תלתא הוי ליה ספק טומאה ברה"ר אלמא כל היכא דאיכא תלת חשיב ליה ברה"ר א"כ הא דתנן בפרק האשה שהיא עושה צרכיה (נדה ס) שלש נשים שהיו ישיבות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות אמאי כיון דאיכא שלש הוה ליה ברה"ר מיהו מתחם לא קשיא מידי דלא דמי לשרץ דשרץ אפשר שלא נגע וטהור אבל התם אחת מהן ודאי טמאה שיצא הדם מגופה והיאך נטהר כולם ולא דמי אלא לשני שבלין (טהרות פ"ה מ"ה) אבל מפרק קמא נדה (דף ב.) כגון שני נזירין כיוצא בזה שניהם יושבת במטה ועסוקה בטהרות ופירשה וראתה היא טמאה וכולן טהרות לרישך בגמרא (דף ה) טמא דריה שעתה הא מעת לעת טמא נמי טמא מכדי דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור תרגמא כשחברותיה נושאת אותה במטה הדויה לה יד חברותיה סוף סוף חברותיה והיא היא שלש והוה ליה ספק טומאה ברה"ר ואמאי מטמין לה ונראה דלא חשבינן טומאה ברה"ר אלא היכא דספיקא היתה יכולה להיות גלויה לכל כגון ההיא נזירי ותשעה צפרדעים ושרץ אחד בנייהם (כתובות דף טו). אבל ההיא נדה המגע ודאי הוא שנגעה במטה ואין שום ספק אלא אם ראתה או לאו ומקום המקור מקום סתר הוא ולא שייך למימר ביה רה"ר אפילו אם נולד ספק ראיתה ברשות הרבים אבל בהא איכא למתנה אמאי משניין מטה כספק טומאה ברשות היחיד והא לא דמיא לטוטה נטוטה ודאי שרץ וספק מגע כגון בועל הוא השרץ וספק אם בעל אבל התם ודאי מגע וספק מעת לעת הוא שרץ דשמא לא ראתה ואנן לא לפינן מוסטה אלא דדמי לטוטה דהא דבר שאין בו דעת לישאל ממעטין והוא לא דמי לטוטה ועוד תניא בהדיא בתוספתא דטהרות פרק (הגבלות) השחוטות (פ"ז) נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת למחר עומד ומצא מת רבי מאיר מטהר שספק רשות הרבים קמא ר' עקיבא אלא דמטוטה גמירי אע"פ דהוי ודאי מגע וספק שרץ ותימה מאי שבא דמטהרין דבר שאין בו דעת לישאל הואיל לא דמי לטוטה וכו' והא גונגא לא מטהרין וי"ל דהכי הלכתא גמירי לה א"נ עיקר הדבר שאין בו דעת לישאל נפקא לן מוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל בדלקמן בשמעתין וכיון דגלי לן קרא דאיכא לפלוגי בין דבר שיש בו דעת לישאל לשאין בו דעת דדבר שיש בו דעת ספיקו טמא ולא פירש טומאתו היכן נלמדו תתם מן המפורש מוסטה דמפרש בו דוקא מקום סתירה ואע"ג דמסיק אי מוסטה הוה אמנא דעת נוגע ומוגיע אב שטפיה נקט ליה אי נמי הכי פירושו ווי הוה גלי לן קרא כסוטה דבעין דבר שיש בו דעת לישאל הוה אמנא דעת נוגע ומוגיע. סיום הברייתא דנגע באחד בלילה והכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מצאתן ומודים חכמים לרבי מאיר שאם ראוהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ר אלמא דבין לרבנן בין לרבי מאיר אפילו בלילה חשבינן ליה רשות הרבים וקשיא מזה דתנן במסכת טהרות פרק שמני (מ"ג) המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בלילה ביום ומצא ביום של אחריו ספיקו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקצתו ספיקו טמא אלמא דלילה חשיב לעולם ברשות היחיד ולעיל איתתין נמי מירושלמי מ"מ יש רגלים לדבר לפלטיא בלילה לחורבה ביום למבואות אפילים ביום אלמא דפלטיא בלילה חשיב רה"י. בתוספתא דטהרות פרק ז' יש בדרים ברה"ר ועשאום ברה"י קופה ברה"י גבוה י' טפחים והטמאה בתוכו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה נתונה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רוכב על המורו זה רוכב על המורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגע זה בזה ספק לא נגע ר' עקיבא טמא ורבי יוסי מטהר בנו של זה רוכב על תפיפו ובנו של זה רוכב על כתר (בתפיפו) אחד טהור ואחד טמא ספק נגע זה בזה ספק לא נגע ר' עקיבא טמא ורבי יוסי מטהר היתה חבילה על תפיפו והרוק מרובק כבולת למעלה מ"י טפחים ספק חסית ספק לא חסית ר' עקיבא מטמא ורבי יוסי מטהר שהיה ר' עקיבא אומר כל שהוא למעלה מעשרה טפחים ברה"ר הרי הוא כרה"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו ברה"ר טהור ועוד מפרש התם דין בקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן ימות החמה משתערק הבואה ואלו הן ימות הגשמים משתדר רביעה שניה ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנב) מפרש שה דאמרין בימות החמה רה"ר לטמאה לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן:

ותו

1 **ותו** לרבי עקיבא כהונה מנא ליה. רש"י פ' דמקל וחומר לא יליף דאם כן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל וחומר דרבי ישמעאל א"כ כיון שנבעלה לפסול לה בעילה ודאית
 2 מנא ליה דפסולה לכהונה הוא ביבמות בפרק אלמנה (דף סה) ילפינן ליה מנאי קל וחומר ועוד לא יכא למיפרך עלה מידי ש' לומר הבא לית ליה קל וחומר משום דאי לא הו
 3 כתיבי טהור אלא חתול קראי הוה אמנא חר לבעול וחד לבעול וחד לכהונה דחמי טפי בפרקין לרבי ישמעאל אבל גבי בעילת פסולין כתיבה תרומה בהדיא:

שכן

15 אבל בְּרִשְׁוֹת הַרְבִּים סְפִיקוֹ מְהוּר. וְשֵׁאִין בּוֹ דַּעַת לְיִשְׁאֵל, כגון
 16 שרץ מת שספק אם נגע בטהרות שאינם ביד אדם, בֵּין בְּרִשְׁוֹת
 17 הַיְחִיד בֵּין בְּרִשְׁוֹת הַרְבִּים סְפִיקוֹ מְהוּר.
 18 שנינו בברייתא, שלש פעמים 'נטמאה' למה, אחד לבעל ואחד
 19 לבעול ואחד לתרומה דברי רבי עקיבא, אמר רבי ישמעאל, קל
 20 וחומר, ומה גרושה שמוותרת לתרומה אסורה לכהונה, זו שאסורה
 21 בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה. מקשה הגמרא על רבי ישמעאל,
 22 וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הרי אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שלומדים מפסוק רק שאסורה
 23 לאכול תְּרוּמָה מספק, וּמִהֲדַר לִיה אִיהוּ כְּהוֹנָה – והוא השיב לו
 24 שאין צריך פסוק שאסורה לכהונה, והרי רבי עקיבא לא דיבר על כך.
 25 וְתו, לְרַבִּי עֲקִיבָא, שאסורה לְכַהוֹנָה אם מת בעלה מְנָא לִיה, ואי
 26 אפשר לומר שסובר שמוותרת לכהונה, כיון שיש קל וחומר, וכן אי
 27 אפשר לומר שלומד מהקל וחומר, שזה שיטת רבי ישמעאל.
 28 וְכִי תִיָּמָא כְּהוֹנָה לֹא צְרִיבָא קְרָא, ואסורה ממילא

1 כְּדָא – שאף בספק אם נגעו הטהרות בשרץ, הרי הם טמאים כודאי.
 2 מוסיפה הגמרא עוד, וּמִמְקוֹם שְׁפָאָתָה – כיון שלמדת שרץ מטמא
 3 מספק מסוטה, כמו כן נלמד שרק באופן שסוטה טמאה מספק, מטמא
 4 גם השרץ בספק, מֵה פּוֹטָה שייך בה ספק טמאה רק בְּרִשְׁוֹת הַיְחִיד
 5 שהוא מקום הראוי להסתר, אִתָּה שְׂרָץ אינו מטמא אלא
 6 בְּרִשְׁוֹת הַיְחִיד, אבל ברשות הרבים אין השרץ מטמא אלא כודאי.
 7 וכמו כן נלמד, וְמֵה פּוֹטָה היא דְּבַר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לְיִשְׁאֵל – שאפשר
 8 לשאול אותה אם נטמאה או לא, אִתָּה שְׂרָץ מטמא בספק רק בְּדָבָר
 9 שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לְיִשְׁאֵל, כגון באדם המתעסק בטהרות שאפשר
 10 לשאול אותו אם השרץ נגע בהם, אם אינו יודע נטמאים הטהרות
 11 מספק, אך אם אין אדם לשאול אין הטהרות נטמאים אלא כודאי.
 12 מסיימת הגמרא, וּמִכָּאן אָמְרוּ, דְּבַר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לְיִשְׁאֵל כגון ספק
 13 אם נטמא אדם משרץ, או אדם המתעסק בטהרות, ספק אם נטמאו
 14 הטהרות משרץ, הדין הוא, אם הוא בְּרִשְׁוֹת הַיְחִיד, סְפִיקוֹ טְמֵא,

אגרות קודש

ב"ה, ח' אייר, תשי"ג
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מו' אייר, ושבע רצון אני שסוף סוף עמד על השאלה, שאפשר יש ענינים בהנהגתו שפעלו העדר קירוב הדעת בינו ובין הבע"ב שלו, ומובן שיש בזה שתי סיבות, מתאים לשני הסוגים הנהגת האדם בינו לבין עצמו, והיחס עם האנשים שבסביבתו. ובנוגע להב' הנה כמדומה שכבר אמרתי לו שצריך הי' להתעניין יותר בהענינים הפרטים של הבע"ב שלו גם אם אינם נוגעים לעניני רבנות ותורה ומצות, וכשהאדם רואה שמקיימים בו הענין של ואהבת לרעך (אף גם אם אינו מדוייק שיהי' כמוך) הרי מתקיים בו הכתוב כמים הפנים לפנים כו'. ובנוגע להסוג הא' הנה פשוט שמה שכותב הוא לא היתה סיבה לריחוק הדעת, היינו ממה שמתנהג הוא ע"פ השו"ע וכו' הן בנוגע לזהירות באכילה בבתי אחרים וכן לענין התספורת בחול המועד וימי הספירה וכו"ב. אלא שהסיבה לזה הוא דוקא בהיפך, כי אנשי ארצה"ב הנה מבלי שים לב להנהגתם הם בעצמם, רוצים הם לראות בהשני ובפרט באותו שבוחרים בו בתור מנהיגם, שלא יהי' שם ענינים של פשרות, אשר בכלל כל ענין של פשרה חשוד שיסודה בויתורים ובאי-אמונה באותו הענין שבו עושים פשרה, ובנוגע אליו אם יש מקום לחשש שהנהגתו ביראת שמים פועלת רחוק, הרי אין זה מה שאינו מתגלח בחול המועד ובימי הספירה, אלא מה שמתגלח הוא (אף כי בסם) בשאר ימות השנה, וכן בשאר הענינים: שאם הבע"ב מקפידים, הרי אף גם אם אין אומרים זה בפירוש, הרי נפחת אצלם מעמדו וחשוד ע"י שרואים שמתעסק בפשרות וד"ל. והשי"ת יצליחו להסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד בשבילו ובשביל כל ב"ב שיחיו.

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל ללי"ג בעומר הבע"ל, ובו יראה מבואר ענין השימת לב כו' שדוקא עי"ז בא דבר לפועל, והי"ה בעניני לימוד וקיום המצות וכו', כמובן.

בברכה.

39 אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב, דִּין זֶה שְׁדָּבָר שְׁנַיִם בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל נִטְמָא
 40 מִסַּפֵּק, וְאֵין בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסַּפֵּק, מִהָאֵי קָרָא נִפְקָא,
 41 "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יָנַע בְּכָל טָמְא לֹא יֵאָבֵל", מִשְׁמַע שֶׁרַק וְדָאֵי טָמְא
 42 הוּא דְלֹא יֵאָבֵל, הָא סַפֵּק טָמְא וְסַפֵּק מְהוּר יֵאָבֵל, הָרִי שִׁסְפֵּק
 43 טוּמְאָה אִינוּ כּוּדָאֵי. אֵימָא סִפְסָא שֶׁל הַפְּסוּק, "וְהַבֶּשֶׂר כָּל מְהוּר
 44 יֵאָבֵל בְּשָׂר", מִשְׁמַע שֶׁרַק אָדָם שְׁהוּא וְדָאֵי מְהוּר הוּא דְיֵאָבֵל
 45 בְּשָׂר, הָא אָדָם שְׁהוּא סַפֵּק טָמְא וְסַפֵּק מְהוּר, לֹא יֵאָבֵל, הָרִי
 46 שִׁסְפֵּק טוּמְאָה הוּא כּוּדָאֵי טוּמְאָה. אֵלָּא לֹאֻ שְׁמַע מִינְהּ, כָּאֵן - כֵּל
 47 טְהוּר יֵאָבֵל בְּשָׂר' מְדַבֵּר בְּאָדָם שְׁנַיִם בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל וְלִכְּן נִטְמָא
 48 בְּסַפֵּק, כָּאֵן - 'זֶהבְּשָׂר אֲשֶׁר יָנַע', מְדַבֵּר בְּבִשָּׂר שְׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל
 49 וְלִכְּן לֹא נִטְמָא בְּסַפֵּק.
 50 מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא שְׁצַרִּיכִים אֵת שְׁתֵּי הַדְּרָשׁוֹת, וְאֵיצְטְרִיף דְּרַב גִּידֵל
 51 אָמַר רַב, וְאֵיצְטְרִיף לְמִינְמָר מְסוּמָה, דָּאֵי רַק מְדָרְבִּי, הוּנָה אֲמִינָא,
 52 שְׁכַשִּׁישׁ דַּעַת לִישְׁאֵל טָמָא בֵּין בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וּבֵין בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים,
 53 לִכְּן אֵיצְטְרִיף לְמִינְמָר מְסוּמָה, לּוּמַר שְׁנִטְמָא רַק בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד
 54 כְּסוּטָה. וְאֵי רַק מְסוּמָה, הוּנָה אֲמִינָא, אֵין טוּמְאָה בְּסַפֵּק עַד דְּאֵיפְקָא
 55 דַּעַת בְּנוּגַע - הַשְּׂרִץ הַמְטָמָא, וּמִינְעֵי הַנְּטָמָא, כְּסוּטָה שֵׁישׁ דַּעַת
 56 בְּאִשָּׁה וּבְבוּעֵל, אֲבָל אִם יֵשׁ דַּעַת רַק בְּנוּגַע אוֹ רַק בְּמִינְעֵי אִינוּ נִטְמָא
 57 מִסַּפֵּק, לִכְּן צְרִיכָא אֵת הַלִּימּוּד שֶׁל רַב גִּידֵל אָמַר רַב שְׁלוּמֵד, 'טְהוּר
 58 וְדָאֵי יֵאָבֵל, אֲבָל בְּסַפֵּק יֵשׁ בְּנִטְמָא דַּעַת לֹא יֵאָבֵל, אָף אִם אֵין
 59 בְּנִטְמָא דַּעַת, וּמִשּׁוּם כֵּךְ שְׂרִץ מְטָמָא בְּסַפֵּק אָף שְׁאֵין בּוֹ דַּעַת.
 60 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה, בּוֹ בְּיוֹם דְּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְכָל כְּלֵי חַרְשׁ כּוֹ, אָמַר
 61 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלַח עֶפֶר מִעֵינֶיךָ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאֲרִי, שְׁהִיִּית אָוּמַר
 62 עֵתִיד דּוֹר אַחַר לְטַהַר כְּבֵר שְׁלִישִׁי שְׁאֵין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁהוּא
 63 טָמָא. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאֲרִי, וּמֵאַחַר דָּאֵין לוֹ לְשַׁנֵּי
 64 מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁמִטְמָא שְׁלִישִׁי, לְמַה עֲכָשׁוּ הוּא טָמָא עַד
 65 שִׁטְהִירוֹ דּוֹר אַחַר. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אִמְנַם
 66 מִן הַתּוֹרָה אֵין לוֹ מִקְרָא לְטָמְא, אֲבָל מִדִּין קָל וְחוּמְרָא יֵשׁ לוֹ
 67 טוּמְאָה לְשִׁישִׁי בְּתַרּוּמָה, בְּדִרְךָ זֶה, וְזָמָּה מְבֻבֵל יוֹם שְׁלֹא הָעֵרִיב
 68 שְׁמִשׁוֹ, שְׁמוּחְתָּר בְּחוּלִין - שְׁאֵם יִגַּע בְּחוּלִין אִינוּ מְטָמָא, בְּכָל זֹאת
 69 שׁוֹכֵל בְּתַרּוּמָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמִשׁוֹ, כְּכָר שְׁנַיִם שְׁפָסוּל אָף בְּחוּלִין,
 70 אֵינוּ דִּין שִׁיעָשָׂה שְׁלִישִׁי בְּתַרּוּמָה וּפְסָלָנָה.
 71 דּוּחָה הַגְּמָרָא, אֵיכָּא לְמִיפְדָּה, מַה לְמַבּוּל יוֹם שֶׁל טָמָא מֵת אוֹ זָב
 72 אוֹ מִצּוֹרַע, שְׁכָן בְּשַׁעַת טוּמְאָתוֹ הִיא אֵב הַמְטָמָא וּמִשּׁוּם כֵּךְ פּוֹסֵל
 73 תְּרומָה, מַה שְׁאֵין כֵּן כְּבֵר שְׁנֵי שְׁלֹא הִיא אֵב הַטּוּמְאָה, לֹא יַעֲשֶׂה
 74 שְׁלִישִׁי בְּתַרּוּמָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, הִתִּיבִי - תְּלַמּוּד כְּבֵר שְׁנֵי שְׁמִטְמָא
 75 שְׁלִישִׁי בְּקַל וְחוּמְרָא

1 שְׁהָרִי עֲשֶׂה כֵּה הַכְּתוּב בְּסוּטָה שְׁתַּחֲיָה סַפֵּק זּוֹנָה אִסוּרָה עַל בַּעֲלָה
 2 כּוֹזְנָה וְדָאֵי, וְכִיּוֹן שְׁהִיא בַּחֲזֻקַת זּוֹנָה תַּחֲיָה אִסוּרָה גַם לְגַבֵּי כְּהוֹנָה,
 3 וְלֹא צְרִיךְ לּוֹחַ פְּסוּק. דּוּחָה הַגְּמָרָא, אִם כֵּן תְּרומָה נְמוּ לֹא תִיבְעֵי
 4 קָרָא, שְׁהָרִי עֲשֶׂה כֵּה סַפֵּק זּוֹנָה כּוֹזְנָה, וְאִם הִיא בַּחֲזֻקַת זּוֹנָה
 5 אִסוּרָה לֹאכּוּל בְּתַרּוּמָה, וְכִיּוֹן שִׁבְכָל זֹאת מִצְרִיךְ רַבִּי עֲקִיבָא פְּסוּק
 6 לְפוֹסְלָה מֵאֲכִילַת תְּרומָה, הָרִי שְׁצַרִּיךְ פְּסוּק גַם לְאִסוּרָה לְהִינְשֵׁא
 7 לְכַהֵן.
 8 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אֵלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא אֲרַבְעָה קְרָאֵי בְּתִיבֵי -
 9 'נְטָמָא', 'נְטָמָא', וְנִטְמָא', וּוִי' יִתִּירָא שֶׁל 'נִטְמָא', חֵד לְבַעֵל,
 10 וְחֵד לְבוּעֵל, וְחֵד לְכַהוֹנָה, וְחֵד לְתַרּוּמָה. וְכִיּוֹן שְׁאִמַּר רַבִּי עֲקִיבָא
 11 שְׁלוּמֵדִים כְּהוֹנָה מְהוּר'וֹ הִיתִירָא, אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל שְׁאִפְשָׁר
 12 לְלַמְדוֹ מִקַּל וְחוּמְרָא. וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל לֹא לּוּמַד מִיִּתּוֹר הוִי'וֹ, מִשּׁוּם כֵּךְ
 13 רַק תְּלַתָּא קְרָאֵי בְּתִיבֵי, חֵד לְבַעֵל, וְחֵד לְבוּעֵל, וְחֵד לְתַרּוּמָה,
 14 וְכַהוֹנָה אֲתִיָּא בְּקַל וְחוּמְרָא.
 15 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מְמָאֵי דְּאֵיצְטְרִיף קָרָא לְתַרּוּמָה
 16 הַקְּלָה, וְכַהוֹנָה הַחֲמוּרָה אֲתִיָּא מִמִּילָא בְּקַל וְחוּמְרָא, הָרִי לֹא כְּתוּב
 17 בְּמִפּוֹרֶשׁ בְּפְסוּק תְּרומָה, וְאִם כֵּן דִּילְמָא כִּי אֵיצְטְרִיף אֵת הַפְּסוּק
 18 לְכַהוֹנָה כִּיּוֹן שְׁהִיא חֲמוּרָה, וְתַרּוּמָה הַקְּלָה שְׂרִיא. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא,
 19 אָמַר לָהּ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מְסַתְּבָרָא שְׁהַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי הוּא דְּוִמְיָא
 20 דְּשְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים שְׁלַמְדֵנוּ מִדָּם אֵת הָאִסוּר דְּבַעֵל וּבוּעֵל,
 21 מַה בַּעֵל וּבוּעֵל אִסוּרָה עֲלֵיהֶם גַם מְתִיבִים שֶׁל הַבַּעַל, אָף הַפְּסוּק
 22 הַשְּׁלִישִׁי מְדַבֵּר עַל תְּרומָה שְׁהִיא נִאֲסַרְתָּ נְמוּ מְתִיבִים שֶׁל הַבַּעַל וְלֹא
 23 רַק לְאַחַר מִיתָה. לְאַפְּוִן כַּהוֹנָה דְּלְאַחַר מִיתָה - מַה שְׁאֵין כֵּן אִם
 24 נַעֲמִיד אֵת הַפְּסוּק בְּכַהוֹנָה תִּיאַסַר לְכַהֵן מִהַפְּסוּק רַק לְאַחַר מִיתַת
 25 בַּעֲלָה, כִּיּוֹן שְׁגִירוּשָׁה אִסוּרָה לְכַהֵן גַם בְּלֹא הַפְּסוּק, לִכְּן מִעֲמִיד רַבִּי
 26 יִשְׁמַעֵאל אֵת הַפְּסוּק בְּתַרּוּמָה שְׁדוּמָה לְבוּעֵל וּבַעֵל, וְאֵת כְּהוֹנָה הוּא
 27 לּוּמַד מִקַּל וְחוּמְרָא.
 28 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁלוּמַד מִפְּסוּק רַבִּיעֵי שְׁנִאֲסַרְתָּ לְכַהוֹנָה,
 29 מִפְּנֵי מַה אִינוּ לּוּמַד מִקַּל וְחוּמְרָא וְכִדְבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. מִתְרַצַּת
 30 הַגְּמָרָא, 'דְּוִמְיָא דְּבַעֵל וּבוּעֵל' לִית לֵיהּ, וְלִכְּךָ אִם לֹא יִלְמַד מִפְּסוּק,
 31 נִאֲמַר שִׁילְמַד רַק שְׁאִסוּרָה לְכַהוֹנָה הַחֲמוּרָה, אֲבָל בְּתַרּוּמָה תַּחֲיָה
 32 מוֹתַרְתָּ. וְאֵי נְמוּ אֵית לֵיהּ 'דְּוִמְיָא דְּבַעֵל וּבוּעֵל' וְאִפְשָׁר לְלַמְדוֹ
 33 תְּרומָה מִהַפְּסוּק וְלַלְמּוּד כְּהוֹנָה בְּקַל וְחוּמְרָא, בְּכָל זֹאת כְּתוּב וִי'וֹ
 34 יִתִּירָא לְכַהוֹנָה, כִּיּוֹן שְׁמִילְתָּא דְּאֲתִיָּא בְּקַל וְחוּמְרָא, מְרַח וְכְתַב לָהּ
 35 קְרָא.
 36 לְעִיל לְמַדָּה הַגְּמָרָא מְסוּטָה שְׁדַבֵּר שֵׁישׁ בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל נִטְמָא מִסַּפֵּק,
 37 וְשְׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישְׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסַּפֵּק, הַגְּמָרָא מְבִיאָה כָּאֵן לִימּוּד
 38 נּוֹסֵף לְהַלְכָה זֶה.

יקחו עמהם - בהאורון - סידור תהלים ותניא, וגם קופת צדקה. ועיקר - יחליטו
 בתוקף להיזהר בארץ-הקודש (גם) במצוות התלויות בארץ
 ממכתב כ' סיוון, ה'תשל"ז

נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיוותי עולם, שעניינם שלושת העומדים, תורה
 עבודה וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד,
 ומגלגלין זכות ליומין זכאין
 ממכתב ה' אייר, ה'תשיכ"ב

1 **אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא.** ונילף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב
2 בסוטה ספק זונה כנדאי וזונה, ובתרומה קא ידעין דזונה אסורה דכתיב וְיִקְרָא כו' כי תהיה
3 לאיש זר, כי תבעל לזר אצלה, היא בתרומה הקדשים לא תאכל, ואין לך פסול גדול מזה
4 כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר. ולר' עקיבא מהאי קרא נפקא לן ביבמות (ו' סה) כל
5 הפסולים דפסלי, והנה נמי דלא תפסי בהו
6 קדושין, דכיון דלר' עקיבא אין קדושין תופסין
7 בשום פסול, לא משמע ליה כי תהיה לשון הדין
8 אלא כי תבעל, אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי
9 כתיבי. יתירי, וכו'. נטמאה וחד ונטמאה, ורבי
10 עקיבא דריש ורבי הרי ארבעה, ובהנה אתיא מקל
11 וחמר, ולא דריש ורבי, ופרכינן לר' ישמעאל בין
12 דלא דריש ורבי ממאי דקרא לתרומה מדרש
13 ובהנה אתיא בקל וחמר ואתו בפרה, דילמא
14 קרא לכהנה אהא, דכיון דלא כתיב תרומה
15 בהדיא אגא אמין תרומה לא אתרביא
16 לאסודא אגא אמינא הוה דאתרביא דחמירא
17 מניה, ותרומה שריא; אמר לך מסתברא, דקרא
18 תרומה רבי דומיא דהרין נטמאה דרבי בקו בעל
19 ובעל דמחיים דבעל קמיתסרי לה, כגון אם
20 יגרשה אסורה לבעול, הלכך מקרא שלישי נמי
21 למידי דמיתסר ביה מחיים ודלבעל אתי, והיני
22 תרומה, ולמעוטי בהנה, שאין פסוק זה בא
23 לאסרה אלא לאחר מיתה, דמחיים קא אסירא
24 וקיימא, והא מגרש לה והיא לה גרושה
25 ואסורה לכהנה; ורבי עקיבא דמצריך קרא
26 לכהנה, דמאי דבעל ובעל לית ליה, ואי לא
27 כתיב קרא יתיא לא הוה מרביץ אלא בהנה
28 דחמירא, דכל חד וחד קרא באנפי נפשיה, ואי
29 ולא אמרין הא לא מרבי אלא דומיא דהנה, ואי
30 נמי אית ליה, ומיתוקם קרא לתרומה, אפלו הכי
31 אהא ורבי יתיא לכהנה, ואע"ג דאיכא למילפה
32 בקל וחמר טרח וכתב לה קרא; אלא לאו שמע
33 מנה. בהשר אשר יגע, דדרב שאין בו דעת
34 לשאל הוא, דבשר הוה נוגע, הלכך ספקו טהור.
35 וכל טהור יאכל בשר דאיירי בטמאת הגוף דיש
36 בו דעת לשאל, בההוא קאמר לך ספקו טמא;
37 דעת נוגע ומניע. במטמא ונטמא, כי סוטה דיש
38 בה דעת ויש דעת בבעל המטמאה, קמשמע לן
39 דרב גידל דנפקא מקל טהור, הא ספק לא יאכל
40 כיון דיש בו דעת בזה שנטמא, אכל במטמא לא
41 בעין דעת ומאחר דאין לוי. מקרא מן התורה
42 לקח הוא טמא בתרומה, לרבי יודנן ופריון
43 דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אכל הוא היה מטמא; ומה פסול יום. שלא העריב שמשו;
44 ששטר חלוין, כדאמרין ביבמות בהעיר (ה' טז) תלתא קראי כתיבי, טבל ועלה מתר
45 לחלוין ולמעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא פפרתו בטמאה שהיא בת קרבן מתר
46 בקדשים; כבר שני שפסול חלוין, דכתיב (ויקרא י"ו) כל אשר בתוכו יטמא, חלוין ותרומה
47 וקדשים במשמע, דין הוא שיעשה שלישי בתרומה, ודין ליכא למימר דאם כן בטל ליה קל וחמר דהא שני בתרומה מקרא משמע כי חלוין, וקיימא לן (ג' ס"ג) דהיכא דמיפרך קל
48 וחמר לא אמרין דיהי שכן אב הטמאה. כגון טמא מת או נב או מצורע שהן בטמאת אבות;

1 **שבין** עשה בה ספק זונה כוונה. תימה אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מדיכא
2 תיני דמותרת בתרומה ולכוונה ויש לומר אי לא קראי איכא לפימור דלא טמאה
3 אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתות בית דין על ידו אבל לענין תרומה וכוונה הוה
4 אמנא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא מתוך קושיא זו דריש חד מהני
5 תלתא קראי ליבם והכי איתא הוה תני ר' מאיר
6 אמר שלש טומאות אמורות בפרשה אחד לבעל
7 ואחד לבעול ואחד לתרומה מעינו אשה שהיא
8 אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא
9 אילו בת כוון שנישאת לישראל ונאנסה שמת
10 אינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא
11 מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול
12 בתרומה אמר ר' אבין הכין איתמארת אתה לבעל
13 ואחת לבעול ואחת ליבם אמר ר' יוסי מתניתא
14 אמרין כן ואם מת חולצת ולא מתיבמת: **חד**
15 לתרומה וחד לכוונה. אין להקשות וכו' ספק תמור
16 מן רדאי דאילו רדאי יזנתה מותרת בתרומה
17 ולכוונה הוה בפ' אלמנה ביבמות (דף סח).
18 מרביץ מובת כוון כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה
19 לפסול לה שור אצלה פסלה ומרביץ גר עומני
20 ומואבי וכו' וקא פריך הוה אימא חייבי כריתות
21 נמי פירוש אינהו נמי הוה בכלל נבעלה לפסול לה
22 ומאי שבת דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה
23 כתיב דוקא בני היה לאפוקי חייבי כריתות דלאו
24 בני היה ניהו אלמא דחייבי כריתות לא מפסלי
25 בביתאן ואשת איש איהי נמי מחייבי כריתות ואם
26 כן מספקא אמאי מפסלי ורש"י שיבש שם אותה
27 הגירסא וזה לשונו אימר נבעלה לפסול לה חייבי
28 כריתות אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו כי
29 קידושין לא פסלי לה וכותי נתנין וממור דפסלי
30 מנלן הנה דאית בהו היה מדאפקה לך ביאה
31 בלשון היה שמע מינה בהנה דתפסי בה קדושין
32 משתעי קרא ואפה פסלי ולאפוקי חייבי כריתות
33 לא גרסינן אי הכי כותי ועבר וכו' והוא הדין דהוה
34 מצי למימר חייבי כריתות לא מפסלי אלא משום
35 דאיירי בהו לעיל דקתני כותי והינינו עובד כוכבים
36 ובמתניתין תנן העבד פוסל משום ביאה ומשני
37 פסלי מדרבי יוחנן כו' ואית דמפרשי ואימא
38 נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקשיא
39 לי בגוה טובא חדא דתנן בפרק ארבעה אחין (שם)
40 דף לג) אם היו כהנות נפסלו מן התרומה בבעילת
41 אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי
42 כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין
43 (קדושין דף ע"ז) כהן הבא על אחותו זונה משוי לה וכיון דזונה משוי לה בעילתה פוסלתה
44 דתינא ליה שנסבית או שנבעלה בעילת זנות ותנן לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל
45 תרומה לכהנת לא:

שלישי

מכאן נראה שיש להבין את המשמעות של המילה "שלישי" בהקשר זה. המילה "שלישי" מתייחסת לפרשנות של רש"י, המפרש את המשמעות של המילה "שלישי" בהקשר זה. המילה "שלישי" מתייחסת לפרשנות של רש"י, המפרש את המשמעות של המילה "שלישי" בהקשר זה.

מכאן

מהנכון אשר יבדקו את התפלין שלו, וכן המזוזות שבדירתו, שתהיינה כולן
כשרות כדין
ממכתב י' אייר תשל"ז

1 מִטְבוֹל יוֹם דְּרִשְׁתָּי אָדָם שְׁנֵגַע בְּשֶׁרֶץ רֹאשׁוֹן לְטַמְאָה הוּא וְלֹא אֵב הַטַּמְאָה, וְכִי טָבַל הִתְרַ
 2 לְחַלֵּץ וְאִסּוּר הִתְרומָה וְאִפְי' לְנִגְיַעַה דְּחִיבִים נִמְי הָעֵרֵב שֶׁשֶׁם בְּכֻלִּים בְּמִים יוֹבֵא וְטָמֵא עַד
 3 הָעֵרֵב וְיִטְהַר וְיִקְרָא יְהוָה וְהָא דְּלִנְגִיעָה הוּא לְהִשְׁתַּמּוּשׁ בִּי תְרומָה, וְאִשְׁמַעִינָן דְּכָלִי טָבוֹל יוֹם
 4 פֶּסֶל לִיה: שֶׁפֶן יֵשׁ בְּמִינוֹ אֵב הַטַּמְאָה, אִם הָיָה נוֹגַע כְּלִי זֶה אוֹ אָדָם זֶה בְּמַת גַּעֲשֵׂה אֵב
 5 הַטַּמְאָה לְטָמֵא אָדָם וְכֻלִּים. תַּאמַר בַּאֲבָל שְׂאִינוּ
 6 נַעֲשֵׂה אֵב הַטַּמְאָה אִפְי' עַי מֵת דְּחִיבִים וּמִפְקֵי יוֹ
 7 וְכָל אֲשֶׁר יֵגַע בִּי הַטַּמְאָה יִטְמָא, וְהִנְחָא בְּנִקְא לָן
 8 טָמֵא מֵת דְּמִטְמָא אָדָם אָדָם, וְיַעַל בְּרִחְקָא בְּטָמֵא
 9 מֵת שִׁישׁ לוֹ טְהָרָה בְּמִקְוֵה כְּתִיב, דְּהָא כְּתִיב
 10 לְעִיל מִיָּה הַזֶּה הִתְהַרַה עַל הַטַּמְאָה וְרַחַץ בְּמִים.
 11 דְּבַר שִׁישׁ לוֹ טְהָרָה וּבְמִקְוֵהוּ נַעֲשֵׂה אֵב הַטַּמְאָה
 12 בְּמִגַּע טָמֵא מֵת עַל יְדֵי מִגַּע הַמֵּת, וְצָאוּ אֲבָלִים
 13 וּבְמִשְׁקֵן וְכֻלִי חֵרֵשׁ שְׂאִין לוֹ טְהָרָה וּבְמִקְוֵהוּ: כְּלִי
 14 חֵרֵשׁ יִכְתִּיב, שְׂאִין בְּמִינוֹ אֵב הַטַּמְאָה וּמִטְמָא אֵת
 15 הַתְרומָה כְּשֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְכֹ"שׁ שְׁפִסְלָה, אָף אִתָּה
 16 אֵל תְּחַמֵּה עַל כַּבֵּר שֶׁנִּי שְׂאֵע"פ שְׂאִין בְּמִינוֹ אֵב
 17 הַטַּמְאָה יִפְסֹל, וְטַעֲמָא לֹא אֵב הַטַּמְאָה תְּלִי
 18 מַה לְכָלִי חֵרֵשׁ בִּי טָבוֹל יוֹם יוֹכִיחַ. שְׂאִין כְּלִי
 19 שֶׁטָף הָרָאִי לְטַבִּילָה מִטְמָא מְאִירוֹ וּפְסִיל
 20 תְרומָה: לֹא רָאִי. טָבוֹל יוֹם כְּרָאִי כְּלִי חֵרֵשׁ לֹמֵר
 21 שֶׁשֶׁעַם פְּסוֹל הַתְרומָה תְּלִי מִשְׁוֹם שֶׁמִּטְמָא
 22 מְאִירוֹ, דְּהָא טָבוֹל יוֹם אִינוּ מִטְמָא מְאִירוֹ
 23 וּפְסִיל, וְלֹא רָאִי כְּלִי חֵרֵשׁ לְהִיחֵת אֵב הַטַּמְאָה
 24 בְּמִינוֹ כְּרָאִי טָבוֹל יוֹם, דְּלִיקָא לְמִימַר טַעֲמָא
 25 דְּטָבוֹל יוֹם דְּפְסִיל תְרומָה מִשְׁוֹם דְּמִין אֵב
 26 הַטַּמְאָה הוּא, דְּהָא לִיתָא לִיתָא לְהָא חִימְרָא כְּכֻלִי
 27 חֵרֵשׁ וּפְסִיל: הַיֵּי הַיֵּשׁוּל תְרומָה: צְרִיךְ אִתָּה לְמַצּוֹת
 28 חִמְרָ שׁוֹה בְּשֵׁנִים לְתַלוּת בּוֹ טַעֲמָא פְסוֹל תְרומָה,
 29 וּמְדוּה צַד הַשְׁוֵה שְׁבִתוֹן שְׁמִטְמָאִין, טָבוֹל יוֹם אִימְרֵי
 30 טָמֵא דְּחִיבִים (וְיִקְרָא טָ) וְכֹא הַשְׁמֵק וְטְהַר, מִכְּכֵל
 31 דְּעַד הַשְׁתָּא טָמֵא, וְכֻלִי חֵרֵשׁ כְּתִיב (סָ יוֹ) תְהַר
 32 וְכִירִים וְיָחַץ טָמֵאִים הֵם וּפְסוֹלִין תְרומָה, וְכֹ"שׁ
 33 כַּבֵּר שֶׁנִּי דְּפְסִיל טַפִּי מִטְבוֹל יוֹם שְׂהוּא טָמֵא
 34 וְאִסּוּר וּפְסִיל: הַיֵּי הַיֵּשׁוּל תְרומָה: וְכָכֵל אִתָּה לְמַצּוֹת
 35 כְּתִיב הִצַד הַשְׁוֵה שְׁבִתוֹן שְׁמִטְרָה בְּחִלְצוֹן וּפְסוֹל
 36 תְרומָה, וְלִחְרָ לְשָׂא אֵין אָדָם: יְכוּל לְפַרֵשׁ אִידוּה
 37 כְּלִי חֵרֵשׁ שְׁמִטְרָה בְּחִלְצוֹן וּפְסוֹל תְרומָה. וְכִדְחִק
 38 גְדוּל יֵשׁ לְפַרֵשׁ כְּלִי חֵרֵשׁ הַמְקַח צְמִיד פְּתִיל
 39 שְׂמִצִּיל עַל חִלְצוֹן שְׁבִתוֹתוֹ וְאִין מִצִּיל עַל הַתְרומָה
 40 שְׂבִתוֹתוֹ. וְהִרְבָּה גְּמוּגִמִין וְתִשְׁבּוּת וּבְטוּל מִצִּיל
 41 הַתְקַרָא יֵשׁ בְּדָבָר, תְּרָא דְלֹא אִשְׁכְּחַת דְּאִינוּ מִצִּיל
 42 תְרומָה, דְּבִתְנִיגָה (וּף כֵּה) אִמְרָ אֵין תְּשִׁאת נִצְלָת
 43 בְּצְמִיד פְּתִיל, אָבֵל תְרומָה לֹא תִנּוּן בָּהּ, וְעוֹד אֵין זֶה פְסוֹל תְרומָה דְּהָא לֹא פְסִיל מִיָּדִי אֵלָא
 44 אִינוּ מִגּוֹ וּמִאֵלֶיךָ הִיא טְנִמָּא מֵאֵלֶיךָ הַמֵּת, וְעוֹד כָּל הִצַד הַשְׁוֵה שְׁבִתוֹתוֹ שְׂבִתוֹ לְמִדּוּ
 45 חִמְרָ צְרִיךְ שִׁיחָא חִמּוֹר וְזֶה קָל, דְּקָאֵמֵר הִצַד הַשְׁוֵה שְׁבִתוֹ שְׁמִטְרָה בְּחִלְצוֹן, וְאִין זֶה שִׁישָׁה
 46 בְּכָל הַתְקַרָא, וְלְשִׁוֹן שְׁפַרְשֵׁתִי אֵל תִּשְׁבִּינִי מַה שְׂאִמְרָ כְּלִי חֵרֵשׁ יוֹכִיחַ, שְׁהִי לוֹ לְהִכְתִּיב
 47 הַזְכִּיחַ כְּדָבָר הַזֶּה מִטְבוֹל יוֹם שְׂאֵע"פ שְׁשׁוּדָר הַחִלְצוֹן פְּסוֹל תְרומָה, שְׂאִין זֶה תְשׁוּבָה,
 48 דְּאִין צְרִיךְ הַזְכִּיחַ אֵלָא לְסַתּוֹר תְשׁוּבָתוֹ שְׁתוּלָה טַעֲמָא חִימְרָא דְּפְסוֹל תְרומָה מִפְּנֵי שְׂהוּא
 49 אֵב הַטַּמְאָה, וְקָא מְהַדֵּר לִיה כְּלִי חֵרֵשׁ יוֹכִיחַ שְׂאִין בּוֹ חִמּוֹר זֶה וּפְסוֹל, וְכֵן שִׁישֵׁת רֹב הַיֵּינִין,
 50 כִּי הוּא דְכָל הַבְּשָׂר (וְחֵן וּף מַטְוֵ) מִנּוֹן בְּלִבְשָׁר בְּחִלְצוֹן שְׂאִימָר בְּהִנְחָה קָל וְחִמּוֹר וְהָא עֵרְלָה
 51 שְׂלֵא נִעְבְּדָה בָּהּ עֲבִירָה אִסּוּרָה בְּהִנְחָה, בְּשַׁר בְּחִלְצוֹן שְׂעֵבְדָה בּוֹ עֲבִירָה בְּבִשּׁוּל אִינוּ דִין
 52 שְׂאִימָר בְּהִנְחָה, מַה לְעֵרְלָה שְׂבִתוֹ לֹא הִתְהַרַה לָהּ שְׁעַת הַכַּבֵּר, חִמְץ בְּפִסְחָ יוֹכִיחַ, מַה לְחִמְץ
 53 (בְּפִסְחָ) שְׂבִתוֹ בְּרַח, כִּלְאִי הִכְרַם יוֹכִיחַ, וְהָא כִּלְאִי הִכְרַם נִעְבְּדָה בּוֹ עֲבִירָה בְּרִוּיעָתָה וְחִמְץ
 54 בְּפִסְחָ נִמְי עֲבַר בְּכָל רִצְאָה לֹא דִמּוֹ לְעֵרְלָה בְּקָלָא וְדִידָה וְקָא הִתְהַרַה חִזְכָּה: צַד חִמּוֹר. טָבוֹל
 55 יוֹם יֵשׁ בְּמִינוֹ אֵב הַטַּמְאָה, כְּלִי חֵרֵשׁ מִטְמָא מְאִירוֹ: וְדִבִּי וְיִחְנָן צַד חִמּוֹר לֹא פְרִיָה. לֹא חִשִּׁיב

1 לִיה פְּרִיכָא הוּאִיל וְאִין חִמְרָ שְׂבִשְׁנִינָם שְׁוֵה: מִנּוֹן לְרִבְעֵי בְּקַדְשָׁה שְׂהוּא פְּסוֹל, וְלֹא אִמְרִין
 2 טְהוֹר הוּא כְּתִרְמוּה: מְחִסְרָ בְּפּוּרִים. בְּטָמֵאוֹת הַצְרִיכוֹת קָרְבָן, כְּגוֹן זָב וְזָבָה וְיִלְדוֹת
 3 וּמִצְוֹת: שְׂמִיטָה בְּתְרומָה פְּסוֹל בְּקַדְשָׁה. בְּיָבֻמוֹת וְלִפְנֵין לָהּ בְּפִרְקָה הָעֵרֵב (וּף מַטְוֵ): שְׂלִישִׁי
 4 שְׂפָסוֹל בְּתְרומָה. כְּדִלְפִין לְעִיל מִטְבוֹל יוֹם: דִּין הוּא שְׂעִישָׁה רִבְעֵי בְּקַדְשָׁה, וְלֹא תִמְנָא דִין
 5 לְבָא מִן הַדִּין לְהִיחֵת בְּנִדּוּן וְנִימָא חִבִּי, שְׂלִישִׁי
 6 שְׂפָסוֹל בְּתְרומָה דִין הוּא שִׁיחָא פְּסוֹל לְקַדְשָׁה,
 7 דָּאֵם כֵּן בְּטִיל לִיה הָאִי קָל וְחִמְרָ, וְשְׂלִישִׁי בְּקַדְשָׁה
 8 לֹא אִימְרִין, דְּלֹא מִבְּעִיָא דְּחִיבִי לְהִכִּי דְּבִתְרומָה
 9 אִינִיחִינָה בְּקָל וְחִמְרָ מִטְבוֹל יוֹם חִבִּי נִמְי אִתִּי
 10 קַדְשָׁה בְּהוּא קָל וְחִמְרָ, אֵלָא אִפְלוּ מִן הַתְרומָה
 11 לְמִדּוּהָ: וְהִינֵי דְּקָאֵמֵר לְמִדּוּנֵי שְׂלִישִׁי לְקַדְשָׁה מִן
 12 הַתְרומָה, הַלְקָא אִי אִמְרִין דִּין אִימְרֵי לִיה ק"ו בּוֹ:
 13 מִי לֹא עֲסַקְנִין, מִי לֹא מִצִּינָן לְמִשְׁמַע מִנְּהָ דְּטָמֵא
 14 נִגַע בְּשִׁישׁ נִמְי קָאֵמֵר לֹא יִחְבְּל, דְּהָא בְּכָל טָמֵא
 15 כְּתִיב, וְשֵׁנִי אִימְרֵי טָמֵא דְּחִיבִים כָּל אֲשֶׁר בְּחֻבוֹ
 16 יִטְמָא, וְהָאִי בְּכַשֵּׁר שְׁלֵמִים כְּתִיב דְּקַדְשָׁה נִיגְוָה:
 17 טַעֲמָא בְּרִיבִי. טַעֲמָא שְׁרִי יוֹסִי שְׂהוּא חֵקֵם וְגְדוּל
 18 הַדּוֹר אִינוּ יוֹדַע מַדּוּ שְׂלִמְדָר רִבְעֵי בְּקַדְשָׁה, שְׂהִי
 19 מִקָּל וְחִמְרָ זֶה תְשׁוּבָתוֹ בְּצַד: אָבֵל הִבָּא מְחַמַּת
 20 מְבוֹל יוֹם. שְׁנֵגַע טָבוֹל יוֹם הוּא שֶׁל קַדְשָׁה לוֹ
 21 תְרומָה יוֹכִיחַ, שְׂפָסוֹל בְּתְרומָה מִן הַתְרומָה
 22 בְּדִפְרִישִׁית לְעִיל דְּבִכְלִים נִמְי כְּתִיב הָעֵרֵב שֶׁשֶׁם
 23 לְגַבִּי תְרומָה וְאִינוּ אֵלָא לְנִגְיַעַה וְאִינוּ עוֹשֵׂה
 24 רִבְעֵי בְּקַדְשָׁה לְרַבְּנָן דְּפִלְזִין עֲלֵיהּ דְּאָבָא שְׂאִוֵל
 25 וְאִמְרוּ טָבוֹל יוֹם פְּסוֹל בְּקַדְשָׁה וְאִינוּ מִטְמָא לְפְסוֹל
 26 אֵת מִי שְׂחִיזוֹ וְיִגַע בּוֹ, וְקָא טְלָקָא דְּעָתָא דְר' יוֹסִי
 27 בְּרַבְּנָן סְבִירָא לִיה הַלְקָה תְשׁוּבָתוֹ בְּצִדוֹ דְּא"ב
 28 חִבִּי נִמְי נִדְרֵשׁ לְהָאִי ק"ו שְׂפִסְסוֹל אֲבָל הִבָּא
 29 מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם אֵת הַקַּדְשָׁה, וְגַמְרָ מְחִסְרָ בְּפּוּרִים
 30 שְׂמִיטָה בְּתְרומָה פְּסוֹל בְּקַדְשָׁה, אֲבָל הַנּוֹגַע בְּטָבוֹל
 31 יוֹם שְׂפָסוֹל בְּתְרומָה וְאִינוּ דִין הוּא שְׂעִישָׁה
 32 רִבְעֵי בְּקַדְשָׁה: טָבוֹל יוֹם תְּחַלֵּל לְקַדְשָׁה. מַעֲלָה עֵשׂוֹ
 33 בְּקַדְשָׁה לְהִיחֵת טָבוֹל יוֹם אֲצִלוּ בְּרִאשׁוֹן לְטַמְאָה
 34 וְרִטְמָא שְׂנֵי בְּקַדְשָׁה: מַה שְׂאֲבָל שְׂנֵגַע טָבוֹל
 35 יוֹם נַעֲשֵׂה שֵׁנִי וְעוֹשֵׂה אֵת חִבְרוֹ שְׂלִישִׁי וְשֵׁנִים
 36 קְרִיזִין טָמֵאִין שְׂמִקְלָלִין אֵת אַחֲרִים, וְהַשְׂלִישִׁי
 37 פְּסוֹל אֵת הַרְבִּיעִי לְהִיחֵת הוּא עֲצִמּוֹ פְּסוֹל אָבֵל
 38 לֹא יִפְסוֹל אֵת אַחֲרִים בְּמִנּוּעוֹ: דְּבִי מְאִיר אִוִּיר
 39 מְטָמֵא אֶחָד וּפְסוֹל אֶחָד. חִרִי הוּא כְּשִׂאָר שֵׁנִי
 40 שְׂפָסוֹל אֵת הַתְרומָה הַנּוֹגַע בּוֹ פְּסוֹל אֵת הַקַּדְשָׁה,
 41 כֵּךְ טָבוֹל יוֹם וּפְסוֹל אֵת הַתְרומָה הַנּוֹגַע בּוֹ טָמֵא
 42 לְקַדְשָׁה וְלְפְסוֹל עוֹד אֶחָד: קַדְשָׁה פְּסוֹל בּוֹ. וְאִין
 43 הַנּוֹגַע בְּטָבוֹל יוֹם פְּסוֹל אֵת הַקַּדְשָׁה אֵלָא הוּא עֲצִמּוֹ פְּסוֹל: מְטָמֵא רִבְעֵי יוֹסִי בְּרַבְּנָן סְבִירָא
 44 לִיה. דְּתַנּוּי תְשׁוּבָה בְּצִדוֹ, דִּילְמָא כִּאֲבָא שְׂאִוֵל סְבִירָא לִיה. וְהוּא הַדִּין דְּהִנּוּחַ מִצִּי רַב פְּסָא
 45 לְמִימַר דִּילְמָא כִּי מְאִיר סְבִירָא לִיה וְאִין כָּאֵן עוֹד תְשׁוּבָה דְּהָא עֲבִיד רִבְעֵי, אֵלָא רְבוּתָא
 46 נִקְטָא, כְּלוֹמַר מֵאֵן לִימָא לָן דְּלֹא מְחַמֵּר כִּאֲבָא שְׂאִוֵל, דִּילְמָא כּוּוּתִיחַ סְבִירָא לִיה דְּאָבֵל
 47 הִבָּא מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם אִם שֶׁל קַדְשָׁה הוּא מְטָמֵא אֶחָד וּפְסוֹל אֶחָד. דְּהוּא דְּנִגַע בֵּיה פְּסִיל
 48 לִיה דְּאִוִּירָתָא וְאִפְלוּ הֵי קָמָא תְרומָה פְּסוֹל לְקַדְשָׁה מִקָּל וְחִמְרָ מִמְחִסְרָ בְּפּוּרִים כְּדִרְדִישׁ
 49 רְבִי יוֹסִי לְעִיל, וְדִרְדִישׁ לִיה נִמְי הִבָּא, וְגַמְרָ מְחִסְרָ בְּפּוּרִים שְׂמִיטָה בְּתְרומָה פְּסוֹל לְקַדְשָׁה, אֲבָל
 50 תְרומָה הִבָּא מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם שְׂפָסוֹל בְּתְרומָה אִינוּ דִין הוּא שְׂעִישָׁה רִבְעֵי בְּקַדְשָׁה, דְּהִיבָא
 51 דְּהִנּוּחַ לִיה דְּקַדְשָׁה עֲבִיד רַבְּנָן מַעֲלָה שִׁימְנָא אֶחָד וְיִפְסוֹל אֶחָד: דְּבִי סְלִיקָא דְּעִתָּה כִּאֲבָא
 52 שְׂאִוֵל סְבִירָא לִיה. וְדוּמְלוֹת וְחִמְרָ דְּמִחְסְרָ בְּפּוּרִים פְּסִיל לְקָמָא וּמַמְעֵלָה דְּרַבְּנָן מְטָמֵא לִיה,
 53 כִּיִּין דְּמִדְּאִוִּירָתָא פְּסִיל לִיה לְהוּא דְּנִגַע בֵּיה לִינִיחֵיהּ לְרִבְעֵי בְּקַדְשָׁה מֵאֲבָל הִבָּא מְחַמַּת
 54 טָבוֹל יוֹם: וְזֶה אֲבָל הִבָּא מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם. שְׂבִתוֹ מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם שְׂבִתוֹ מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם שְׂבִתוֹ מְחַמַּת טָבוֹל יוֹם
 55 בְּקַדְשָׁה, כְּלוֹמַר פְּסוֹל אֵת הַקַּדְשָׁה מִקָּל וְחִמְרָ מְחִסְרָ בְּפּוּרִים:

שלישי

42 מי לא עסקינן - האם לא מדובר בפסוק, דִּנְנַע הַבֶּשֶׂר בְּשָׁנֵי
 43 לטומאה, וְאִמֶּר רַחֲמָנָא לֹא יֵאָבֵל, משמע ששלישי בקודש טמא,
 44 ואם כן רביעי נלמד מִקֵּל וְחוֹמֵר מִמְּחוֹסֵר כִּיפּוּרִים, בְּדִאֲמָרָן.
 45 אִמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן, מַעֲסָם בְּרִיבֵי - טעמו של רבי יוסי שהוא חכם וגדול
 46 הדור, שאמר שרביעי בקודש פסול, אִינִי יוֹדֵעַ מַה הוּא, שְׁהָרִי
 47 תְּשׁוּבָתָה - פירכתו של הקל וחומר בְּצִדּוֹ, כִּיּוֹן שְׂאוּבָל הֵבֵא -
 48 שנטמא מִחֵמַת נִגְיָעָה בְּטוֹבֵל יוֹם יוֹבִיחָה, שאף שפסול בְּתַרוּמָה,
 49 בכל זאת וְאִינִי עוֹשֶׂה רְבִיעִי בְּקוֹדֵשׁ, ולפי רבי יוסי נדרוש קל וחומר
 50 גם לאוכל הבא מחמת טבול יום שיעשה רביעי בקודש, ומה מחוסר
 51 כיפורים שמותר בתרומה בכל זאת פסול בקודש, אוכל הנוגע בטבול
 52 יום שפסול בתרומה ודאי שיעשה רביעי בקודש, אם כן מוכח שרבי
 53 יוסי אינו דורש קל וחומר זה.
 54 הגמרא מביאה ברייתא שחכמים סוברים שאוכל הבא מחמת טבול
 55 יום אינו פוסל בקודש, וְתַנְיָא, אֲבָא שְׂאוּבָל אִמֶּר, שאף שטבול יום
 56 הוא שני לטומאה, החמירו חכמים שפְּטוּבֵל יוֹם יהיה תְּחִילָה לְקוֹדֵשׁ
 57 - ראשון לגבי קדשים, ויוכל לְטַמְּא שְׁנַיִם - אם יגע בקודש יעשה
 58 אותו שני והשני יעשה את חבירו שלישי, ושניהם נקראים טמאים
 59 ויכולים לטמא אחרים, וְלִפְסוּל אֶחָד - והשלישי יכול לפסול עוד
 60 קודש ולעשותו רביעי, אמנם הרביעי רק פסול לאכילה ואינו יכול
 61 לטמא אחרים. רַבִּי מֵאִיר אִמֶּר, טבול יום נחשב לשני גם לגבי
 62 קדשים וּמְטַמְּא אֶחָד ועושהו שלישי, וְפֻסֵל הַשְּׂלִישִׁי אֶחָד אַחַר
 63 ועושהו רביעי. וְחֻכְמֵיהֶם אִמֶּר, טבול יום אינו מטמא אחרים אלא
 64 רק פוסלם, וְכַשֵּׁם שְׂפֻסֵל אִוְכָלִי תְרוּמָה לאכילה וּמַשְׁקֵי תְרוּמָה
 65 לשתיה, ואינם מטמאים אחרים, כִּדְ טבול יום פֻּסֵל אִוְכָלִי קוֹדֵשׁ
 66 וּמַשְׁקֵי קוֹדֵשׁ אבל הם אינם מטמאים אחרים, הרי שאף על פי
 67 שאוכל הבא מחמת טבול יום פסול בתרומה, אינו פוסל רביעי בקדש,
 68 והרי זה פירכא על הקל וחומר של רבי יוסי.
 69 דוחה הגמרא את הפירכא של רבי יוחנן, מִתְּקִיף לָהּ רַב פְּאָא,
 70 מִמַּאי דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבְּנָא סְבִיבָא לֵיהּ, דִּילְמָא בְּאֲבָא שְׂאוּבָל סְבִיבָא
 71 לֵיהּ דְאִמֶּר שְׂטוּבֵל יוֹם נחשב מדרבנן לראשון כשנגע בקדש, לְטַמְּא
 72 שְׁנַיִם וְלִפְסוּל אֶחָד, כמבואר לעיל, וכשנגע טבול יום בתרומה, או
 73 לא החמירו לעשותו כראשון, אלא שני, והתרומה היא שלישי, והיא
 74 פוסלת קודש לעשותו רביעי, ואין פירכא על הקל וחומר של רבי
 75 יוסי. מבארת הגמרא שאין לדחות את הפירכא של רבי יוחנן, מכיון
 76 דאִי סְלִקָא דְעֵתָא שְׂרַבִּי יוֹסִי בְּאֲבָא שְׂאוּבָל סְבִיבָא לֵיהּ, ולומד קל
 77 וחומר ממחוסר כיפורים לטמא את הנוגע בטבול יום לעשותו
 78 שלישי, ויפסול את הרביעי בקדש, אם כן לִיִּיתֵיהּ - ילמד ששלישי
 79 פוסל לְרִבְעִי בְּקוֹדֵשׁ, מקל וחומר מֵאוּכָלִי שְׂפֻסָא מִחֵמַת טבול יום
 80 ולא ממחוסר כיפורים, בדרך זו, וְמָה אוּכָלִי הֵבֵא מִחֵמַת טבול יום
 81 אף דְטוֹבֵל יוֹם נִגְיָעָה מוֹתֵר בְּחֻלְיָן ואינו פוסל אותו, בכל זאת
 82 אִמֶּרְתָּ שְׂאוּבָל הֵבֵא מִחֵמַת עוֹשֶׂה רְבִיעִי בְּקוֹדֵשׁ, אוּכָלִי

1 מְטוּבֵל יוֹם דְשָׂרְיָן, שבשעת טומאתו לא היה אב הטומאה אלא
 2 ראשון, ובכל זאת אסור באכילת תרומה.
 3 דוחה הגמרא, מַה לְטוּבֵל יוֹם דְשָׂרְיָן שְׂבֵן יֵשׁ בְּמֵינוּ - באדם או
 4 בכלים אֲב הַטּוֹמְאָה - שאם יגעו במת ייעשו אב הטומאה, מה שאין
 5 כן כבר שאינו נעשה אב הטומאה אפילו יגע במת. מתרצת הגמרא,
 6 כְּלִי חָרֵשׁ יוֹבִיחָה שאף שאין במינו אב הטומאה, בכל זאת מטמא את
 7 התרומה כשהוא ראשון, אם כן נלמד גם לכבר שני שאף שאין במינו
 8 אב הטומאה, יפסול את התרומה.
 9 דוחה הגמרא, מַה לְכָלִי חָרֵשׁ שִׁישׁ בו חומרא שְׂבֵן מְטַמְּא אוּכָלִין
 10 ומשקין מְאִוּוֵרוּ - אף אם לא נגעו בכלי עצמו, אלא רק היו באויר
 11 הכלי, ומשום כך גם פוסל תרומה, מה שאין כן כבר שמשמא רק
 12 בנגיעה. ומתרצת הגמרא, מְטוּבֵל יוֹם בכלי שנטהר במים יוֹבִיחָה, שאף
 13 שאינו מטמא מאוירו בכל זאת פוסל תרומה. וְחוֹזֵר הָרִין, לֹא רָאִי
 14 זֶה בְּרָאִי זֶה - אין חומרתו של כלי שהוא טבול יום כחומרתו של כלי
 15 חרס שמשמא מאוירו, לומר שזו הסיבה שכלי חרס פוסל בתרומה,
 16 שהרי כלי טבול יום גם פוסל בתרומה. וְלֹא רָאִי זֶה בְּרָאִי זֶה - ואין
 17 חומרתו של כלי חרס, כחומרתו של כלי טבול יום שיש במינו אב
 18 הטומאה, לומר שזו הסיבה שטבול יום פוסל בתרומה, שהרי גם כלי
 19 חרס גם פוסל בתרומה, הַצֵּד הַשְּׂוֹה שְׂבֵהָן - בטבול יום ובכלי חרס,
 20 [שחמור] שְׂמוֹתָיִן בְּחֻלְיָן וּפְסוּלֵין בְּתַרוּמָה, כֵּל שְׂבֵן בְּכַר שְׁנֵי
 21 שחמור יותר מטבול יום שְׂפֻסֵל בְּחֻלְיָן, אם כן ודאי דְפֻסֵל
 22 בְּתַרוּמָה.
 23 הגמרא מסבירה את שיטת הדור אחר שרבי יוחנן בן זכאי אמר
 24 שיתירו את כבר שני. וְדוֹר אַחַר פְּרִיָה, מַה לְהַצֵּד הַשְּׂוֹה שְׂבֵהָן,
 25 שְׂבֵן יֵשׁ בְּהָן - בכל אחד מהם צַד חֲמוֹר, טבול יום שיש במינו אב
 26 הטומאה, וכלי חרס שמשמא מאוירו, אבל כבר שני אין בו צד חומרא
 27 כלל. וְרַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי, צַד חֲמוֹר לֹא פְּרִיָה, אלא רק כשיש צד
 28 שוה לשניהם.
 29 תַּנְיָא, אִמֶּר רַבִּי יוֹסִי, מִנֵּן לְרִבְעִי בְּקוֹדֵשׁ שִׁנְגַע בשלישי לטומאה
 30 שְׂפֻסוּל, ולא טהור בתרומה, וְדִין הוּא - יש ללמוד זאת מדין קל
 31 וחומר, מַה מְחוֹסֵר בְּפוּרִים - דהיינו טמא שטעון קרבן ועדיין לא
 32 הקריבו, שְׂמוֹתָרֵךְ לאכול בְּתַרוּמָה, בכל זאת פֻּסֵל בְּקוֹדֵשׁ - אם
 33 נגע בקודש פוסלו, שְׂלִישִׁי שְׂפֻסוּל בְּתַרוּמָה, אִינִי דִין הוּא שְׂנִיעֶשֶׂה
 34 רְבִיעִי בְּקוֹדֵשׁ, ואי אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון,
 35 שיהיה בקדשים רק שלישי בתרומה שהוא נלמד ממנה, כיון שקל
 36 וחומר זה יתבטל, מפני שאת הדין שיש שלישי בקודש אפשר ללמוד
 37 מאותו קל וחומר שלומדים את תרומה, ועוד הרי וְלִמְדֵנוּ שְׂלִישִׁי
 38 לְקוֹדֵשׁ מִן הַתּוֹרָה בפירוש, ואם כן ודאי שאם נאמר דיו יתבטל הקל
 39 וחומר, ולכן וְרִבְעִי בְּקוֹדֵשׁ נלמד מִקֵּל וְחוֹמֵר כמו שכתבה הגמרא.
 40 שואלת הגמרא, וְשְׂלִישִׁי לְקוֹדֵשׁ שאמרנו שנלמד מן הַתּוֹרָה מִנְּלָן,
 41 משיבה הגמרא, דְבַתִּיב "וְהַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִגַע בְּכֵל טָמֵא לֹא יֵאָבֵל",

מנהגן הטוב של בנות ישראל הכשרות, להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל
 ערב שבת וערב יום טוב
 ממכתב כט אייר תשי"ח

39 מאוכלל שהוא ראשון לטומאה, נעשה גופו ראשון מדרבנן, ומה
 40 שנוגע בו נעשה שני, ואם אוכל שני נעשה שני, ואם נגע בתרומה
 41 עשאה שלישי, ואם אוכל שלישי נעשה שלישי. רבי יהושע אומר,
 42 שאוכל ראשון אינו עושה את האוכל אותו ראשון, אלא האוכל
 43 אוכל ראשון ואוכל שני נעשה שני, ואם ואם אוכל שלישי
 44 נעשה הוא בעצמו שני בקודש – שאם יגע בקודש יטמא אותו,
 45 ואותו הקודש יוכל לפסול קודש אחר, ואין גופו נעשה שני
 46 בתרומה, ואם יגע בתרומה אינו פוסל אותה. ומוסיף רבי יהושע,
 47 באיזה חולין אמרו שיש בהם שלישי והוא נעשה שני לקודש, בחולין
 48 שנעשו על מטהרת התרומה – שקיבל בעליהם הכהן על עצמו לשמור
 49 את חוליו בטהרה כתרומה, אבל חולין סתם אין בהם שלישי.
 50 מדייקת הגמרא, על מטהרת התרומה אין – יש בחולין שלישי
 51 כתרומה, כיון שכך עשו הרבה כהנים, אבל חולין שנשמרו על
 52 מטהרת הקודש לא שייך בהם שלישי, כיון שדבר זה לא היה מצוי
 53 ובטלה דעתו אצל כל אדם, ויש להם דין ככל חולין רגילים שאין
 54 בהם שלישי, וממה שהוצרכו להגיע לחולין שנעשו על טהרת
 55 תרומה כדי לאסור שלישי בחולין, אלמא קסבר רבי יהושע, אין
 56 שני עושה שלישי בחולין סתם.
 57 רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 58 מהברייתא, דתניא, רבי אלעזר אומר, שלשתן – אלה המבוארים
 59 מיד, שוין בדינם, הראשון שפקודש ושפחולין ושבתרומה, מטמא
 60 שנים – הראשון מטמא את השני, והשני מטמא את השלישי, ופוסל
 61 אהד – והשלישי פוסל את הרביעי בקודש, ומטמא אהד – הראשון
 62 מטמא את השני, ופוסל אהד – השני פוסל את השלישי בתרומה,
 63 ופוסל אהד – הראשון פוסל את השני בחולין, הרי שרבי אלעזר
 64 אין למעלה משני לטומאה בחולין.
 65 רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 66 מהמשנה, דתני, רבי אלעזר אומר, עיסה שנטמאה במזיד אין
 67 מפרשיש ממנה חלה, אלא חלה נפילת מן הטהורה על הטמאה –
 68 שצריך ללוש עיסה נוספת טהורה ולהפריש ממנה על הטמאה. כיצד
 69 יפריש מהעיסה הטהורה על הטמאה מהמוקף, ולא יטימא מהעיסה
 70 הטמאה, עושה כך, הרי שתי עיפות יש, אחת מהורה, ואחת
 71 המטמאה, נפיל כרי שיעור חלה שהוא אמור להפריש על העיסה
 72 הטמאה, מעיפה הטהורה שלא הורקה חלתה, ונטל עוד חתיכה
 73 מהעיסה הטהורה. ונתן ממנה בשיעור של פחות מן כביצה שיעמוד
 74 באמצע ויגע בעיסה הטמאה, ובחתיכה הטהורה שעושה אותה
 75 חלה, וכל זה הוא כרי ליפול את החלה מן המוקפה.

1 שלישי הפא מחמת שני, דשני גופיה אסור בחולין, אינו דין
 2 שעושה רביעי בקודש, ומזה שרבי יוסי למד דווקא ממחוסר
 3 כיפורים משמע שאינו סובר כאבא שאול אלא כרבנן שאוכל הבא
 4 מחמת טבול יום אינו פוסל אחרים, ואם כן קשה עליו פירכת רבי
 5 יוחנן.
 6 ובי תימא שהסיבה שרבי יוסי לא למד מאוכל הבא מחמת טבול
 7 יום, היא משום דאיכא למיפרך את הקל וחומר ולומר מה למבול
 8 יום שכן היה אב הטהומאה, ומשום כך אוכל הבא מחמתו מטמא
 9 רביעי בקודש, מה שאין כן שני שלא היה אב הטהומאה אין שלישי
 10 הבא מחמתו יכול לעשות רביעי, ואמנם הוא סובר כאבא שאול.
 11 דוחה הגמרא, הא אייתנה – למדה רבי יוסי ממהופך פשוטים, וגם
 12 שם אפשר לפרוך מה למחוסר כיפורים שכן אב הטהומאה, ובכל זאת
 13 ולא פרכיה, הרי שרבי יוסי סובר שאין פירכא זו פירכא, כיון שאף
 14 שקודם היה אב הטהומאה בכל זאת עכשיו שטבל הלכה טומאתו
 15 החמורה, אם כן גם בטבול יום כיון שעכשיו אינו אב הטהומאה אי
 16 אפשר לפרוך בדרך זו, ואם כן צריך לומר שהסיבה שלמד דווקא
 17 ממחוסר כיפורים היא מפני שסובר כרבנן ולא כאבא שאול.
 18 אמר רב אפי אמר רב, ואמר לה אמר רבא בן איסי אמר רב,
 19 רבי מאיר ורבי יוסי ורבי יהושע ורבי אלעזר ורבי אליעזר, בוליהו
 20 סבירא להו דאין שני עושה שלישי בחולין, ואינם סוברים כרבי
 21 עקיבא שדרש במשנתנו שני עושה שלישי אפילו בחולין.
 22 רבי מאיר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 23 מהמשנה, דתני, כל המעון ביאת מים מדברי סופרים – כל מי
 24 שהוא טהור מהתורה, אלא שחכמים הזקיקו אותו להיטהר במים,
 25 דינו מדרבנן כשני לטומאה, ומטמא את הקודש ועושהו שלישי,
 26 ופוסל את התרומה, ומותר באכילה בחולין ובמעשר שני, דברי
 27 רבי מאיר, וחכמים אוסרין אכילה במעשר שני. הרי שרבי מאיר
 28 ורבנן שחולקים עליו סוברים ששני אינו עושה שלישי בחולין.
 29 רבי יוסי אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין, מהא
 30 דאמרן – ממה שאמר רבי יוסי לעיל, מנין לרביעי בקדש שפסול וכו',
 31 כיון דאם איתיה – אם הוא סובר ששלישי בחולין הוא טמא
 32 מהתורה, ליתיה לרביעי בתרומה – שילמד גנם רביעי בתרומה
 33 טמא, מהקל וחומר מטבול יום, כמו שהוא לומד שלישי בתרומה,
 34 ולאחר שילמד שרביעי בתרומה פסול, שילמד גם חמישי בקודש
 35 בקל וחומר מרביעי בתרומה, ומזה שרבי יוסי אינו לומד כך משמע
 36 שהוא סובר שאין שלישי בחולין.
 37 רבי יהושע אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 38 מהמשנה, דתני, רבי אלעזר אומר, האוכל שיעור חצי פרס

השם-יתברך יצליחך בלימוד התורה וקיום המצוות, ושיהיה זה מתוך קבלת עול
 ויראת שמים, הקדמות נעשה לנשמע
 ממכתב כ"ח אייר תשט"ו

שלישי הקא פקחט שני בוי. דשמעין מנייה תרתי, ש"מ אבל הקא ממתט טבול יום דסבירא ליה באבא שאלו, וש"מ שלישי הקא ממתט שני נדי דחמישי בקדש לא אמר דנייתי מנה בןקעבד בטבול יום, דהקם מעלה דרבנן היא, ובקדש מקדש מיירי ורבי יוסי מדאורייתא קאמר, אָבֵל רביעי מיהא אייתי מנה; וב"ת כו' הא אייתינה. ר' יוסי מקו' מחסר

כפורים, דאיבא למיפרך נמי מה למחסר כפורים שכן אב הטמאה ולא פריך, דלא חשיב ליה ר' יוסי פירכא, דהשתא דטבל לה אָזְלָה לה הדיא טמאה; קל הבעון ביאת מים מדברי סופרים, קל שהיא טוהר מן התורה והקמים חזקיהו, לבא במים ולטהר, כגון הקא ראשו ורבו במים שאובין והאובל חצי פרס אָבֵלן טמאין והידיים שהצריכו טבילה, פלם בתורת שנים הטענים; מטמאין את הקדש. להיות שלישי ונעשה רביעי ופוסלין את התרומה; והקמים אוסרין כמעשר. באבילה אָבֵל נגיעה שרי, וחלץ אף לאבול, והכי אמר בחגיגה (פ"ג י"ח), והוא הדין נמי דלרבנן אין שני עושה שלישי בחלץ, והאי דלא חשיב להו לפי שלא נתפרשו שמוהן, ור"מ ומחלקותו קאמר: דאם אימא, דשלישי בחלץ מן התורה, ליתיה רביעי בתרומה מקו' משבול יום כדאייתי לשלישי לעיל משני בחלץ; וחמישי בקדש מרביעי בתרומה מקו' מחסר כפורים, כדאייתי לרביעי לעיל משלישי בתרומה: האובל אבל ראשון. חצי פרס מאכל ראשון נעשה גופו ראשון לטמאה מדרבנן, והאובל אבל שני נעשה גופו שני. ובשחיטת חלץ מפרש טעמא שעושה את האובל חמור במאכל, בהשוחט והיו ד' רבי יהושע אומר האובל אבל ראשון או אובל אבל שני שני. מאכל ראשון לא עבדי ליה ראשון אלא שני, שאין האובל חמור במאכל, אבל מאכל שני עושה אותו שני, והקם מפרש טעמא, מצינו שהשני עושה שני על ידי משקו; שלישי שני לקדש. האובל אבל שלישי נעשה גופו שני לקדש, שאם יגע בקדש וטמאנו לפסול עוד אהך, והקם מפרש טעמא, וכל הך טמאות מדרבנן נינהו בחלץ שנעשו על טהרת תרומה. באבוי חלץ אמרו שהאובל שלישי שלחן נעשה שני לקדש, בחלץ שנעשו על טהרת תרומה, שבגליהם כהן

ורגיל בתרומה וקבל גילוי לאבול חלץ שלו בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל לתרומותיו בטהרה הזקוקה להן, הלכך משפחת בהו שלישי, דבחלץ אחרים לא משפחת שלישי: ה"ג על טהרת תרומה אין חלץ גרידי לא. ומאן דגריס על טהרת הקדש לא הכי מפרש לה, על טהרת הקדש לא דהו לחו חלץ גרידי. שהמתפיס חלץ לטהרת הקדש בטלה דעתו ואין דבריו כלום: שלשון שוין. הך דמפרש להו, ראשון של חלץ, וראשון של תרומה, וראשון של קדש: מטמא שנים ופוסל אהך בקדש. דהיינו רביעי: מטמא אהך ופוסל אהך בתרומה. דהנה ליה שלישי: ופוסל אהך בחלץ. דהנה ליה שני. ותנא דפליג עליה סבר ראשון של חלץ לא אידל בקדש עד רביעי, שאין קדש בא לידי רביעי אלא אם כן היה ראשון של קדש. ומיהו שמעין מנה דאין שלישי בחלץ: ר"א אומר חלה נטלת מן הסוטה על הטמאה. וירשא דמתני' במסכת חלה (פ"ג מ"ז), הכי, שער חלה אהך מכו', ונטמאה עתה שונתה או אנוקתה שנת או ממי'. ונטמאת במידי אהך מכו', שלא יתא חוטא נשכר. ר"א אומר היבא דנטמאת מוידה תלוש אהרת בטעהה ותסול מן הסוטה על הטמאה, משום דמצוה לתרום מן המקום. ביצר תעשה שיחא מן המקום וטוהרה, נטלת כדי חלת הטמאה מעשה הסוטה עד שלא הורמה חלתה, דאי הורמה חלתה דסוטה ות לא מצי לאפרושי מן הפטור על החיוב ולא הניל עליה תו שם חלה, ונתנת: פחות מכפיצה באמצע כדי לתרום מן המקום. מקף לשון מקהר ומקורב, כמו אין מקיפין שתי בחיבות במסכת ביצה (פ"ג י"ג), ומקרא נפקא לן והרבותם ממנו מן המקום לו, בספרי, הלכך צריכה לחקור

שלישי הבא מחמת שני וכו'. פירש רש"י דשמעין מנייה תרתי שמעין מנייה אוכל הבא מחמת טבול יום דסבירא ליה באבא שאלו שמעין מנייה דשלישי הבא מחמת שני וכו' תימה כיון דילף ק"ו לשלישי ממחוסר כיפורים לאו ממילא שמעין מנייה דאית ליה באבא שאלו דבהאי קל וחומר גופיה דמחוסר כיפורים נפקא לן אוכל הבא מחמת טבול

יום דעבדי רביעי א"כ אמאי הוי ליה למיתניה לרביעי בקדוש מאוכל הבא מחמת טבול יום וכי לא מייתי ליה שפיר טפי ממחוסר כיפורים גופיה מדהוי מייתי ליה מאוכל הבא מחמת טבול יום דאובל הבא מחמת טבול יום גופיה לא שמעין ליה אלא מקו' דמחוסר כיפורים ונראה דאפי' הכי הוי ניהא ליה טפי לעשות שלישי מקו' ראשון כגון שלישי הבא מחמת שני דאלים טפי למיעבד רביעי ממאי דמייתי ליה ממחוסר כיפורים שצריך למייתי שלישי גופיה (למיתני) מקו' דטבול יום דפסול בתרומה א"ע"ג דבין כך ובין כך הוי ק"ו מיהו לאלמלא כח שלישי עדיף ליה טפי.

הא אייתינה ממחוסר כיפורים ולא פריבין. רש"י פ"י משום דכיון דטבל אולה ליה ההיא טומאה ולא ידענא אמאי פ"י הכי הא ע"כ אית לן למימר ד"ו יוסי סבירא ליה כהן ור' יוחנן בן זבאי דמייתי שלישי בתרומה במה דלא דאי לא תימא הכי שלישי מנא ליה ובאותו מה הצד גופיה מייתי רבי יוסי רביעי ממחוסר כיפורים ומכלי חרס ומשום הכי לא פריך. ספר הישר. מסיק בב"ק דשבת (דף י"ד), ויזנן דאביל אוכלין טמאין וכו' הקשה ריב"א הלוי ז"ל אלמא דאוכלין טמאין פוסלין את הגויה בכביצה דאפי' בכביצה מטמאין במשקין דתרומה לפרומיה וחתנו בפרק ביצר משתתפן (עירובין דף פב:) חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו שני ביצים ותיצר מורי אין דרך בני אדם לשתות אלא לאחר אכילת שני ביצים וקודם לכן מילתא דלא שכיחא היא ואין נראה לר"י תירוצ' זה הוה שאפילו בשלשן לא ידקדק שבבאן הוא אמר לפסול את הגויה ולשם הוא אומר אלו פוסלין בתרומה משמע אפילו במגע ובכאן לא גורו אלא טומאת פנים אטו טומאת חוץ ועוד

היאך אנו אומרים ביזמא פרק אחרון (דף פ"ג) אמר רב פפא הנה לטומאת גיה דלוא דאורייתא ומותיב מי אמר רב פפא הכי והכותיב לא תטמאו בהם ואמר רב פפא מכאן לטומאת גיה דאורייתא ומתריץ מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם היה מגורת י"ח דבר וכי בזה היה טועה בעל הגמרא שהם דאורייתא והלא פטט אסורם בכל העולם לא היה נראה דתרי גזירות הוה חרא גזירת טומאת פנים אטו טומאת חוץ דהיינו פסול גיה דהרואה סבר דמותו להגיע טומאה למשקין דהא זה כשאכל תרומה ואח"כ שותה משקין טמאים נוגעין זה בזה בתוך מעיו ולא חיישין להכי נמי לא נחוש אפי' בחוץ להכי גורו ודוקא בשני ביצים אבל בכביצה לא שחיה האובל בכביצה מתעבל בתוך מעיו ונשאר בין שיניו ולכשידיה בני מעיו יפחת הרבה מכביצה ואין אדם טועה שאפילו אוכל אוכלין טמאין בכביצה ושותה משקין דתרומה לא יאמר א"כ טהורין קל בכביצה אפי' בחוץ ולא בניני לא היה בכביצה שחירי נתעבל האובל לא היה כשעורו לטמא ודוקא באוכלין מצריך יותר מכשיעור משום דמתעבל אבל משקין פסלי גויה בכדי רביעיית דאין דרך משקה להתעבל בתוך מעיו וא"ת היה לחן להוסיף יותר מעט מ"מ כיון דנחית לשיעוריה העמיד אותה על שני ביצים שהוא שיעור ידוע וגזירה אחרת אותה של שבת שגזרו בכביצה אף על מנע ואותה של שחיטת חולין (דף לד.), דאמר עולא האובל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה איני יודע לפרש אם היה מאותה גזירה ראשונה מ"מ למא גורו אי משום טומאת חוץ הלא נפסל אם היה נוגע בשלישי בתרומה לא היה נפסל שאין שלישי עושה רביעי בתרומה כדמוכח התם דהניא חולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הוא

כחולין רבי אלעזר ברבי צדוק אומר הדין כטומאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד א"כ אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאביל אוכלין טמאין ושתה משקין דתרומה אם כן למה נפסל גופו? ה"י טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מ"מ הטעם לא נודע אלא א"כ נאמר רבו גמורות וגורו גזירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חולין אינו נראה ואינו מיושב יפה שפירש האובל אוכל ראשון וזהו חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טמא דילמא אבל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה וזהו אפילו בכביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

1 סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן. תימה דהבא משמע דאי הוה
2 משתעי קרא דאלפים אמה בלויס דהוה סבר תחומין דרבנן אלא טעמא משום
3 דמשתעי בשבת הוא יליף לתחומין בפרק מי שהוציאיהו (עירובין דף נא.) מג"ש מקום
4 ממוקם ומקום מניסה וכו' אי"כ אפי' הוה משתעי בשדות וכו' מצי למילף הוה
5 ג"ש דמוקם דכתיב גבי שבת היינו אלפים דהא
6 פריך התם ונילף מקרי העיר הוצגה אע"ג דההוא
7 קרא משתעי לדברי הכל בלויס ובספ"ק עירובין
8 (דף יז.) משמע מאן דסבר דתחומין דאורייתא
9 נפקא לן מאל יצא איש ממקומו: רבי נחמיה
10 אומר כסופר הפרס על שמע בבית הכנסת.
11 בתוספתא (פ"ו) ר' נחמיה אומר כבני אדם שקורין
12 את שמע שנאמר ויאמרו לאמר מלמד שהיה
13 משה פותח תחילה ישראל עונן אחריו וגומרין
14 משה אמר אז ישרי משה ישראל אמורים אשירה
15 לה' משה אמר ע"י חזרת יה' ישראל אמורים אה
16 אלי ואנחה משה אמר ה' איש מלחמה ישראל
17 אמורים ה' שמו:
18 רבי מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעי
19 אמן. אין לומר דרבי יוסי הגלילי ורבי
20 מאיר פליגי דרבי יוסי אית ליה דוקא עוללים
21 ויונקים ולא עוברים: אלא מקרא דמפי עוללים
22 ויונקים נפקא ליה דתינוק שטמ ד מפי דמשמע
23 יונקים בשעה שהוא יונק ולכן איצטרך קרא
24 דמפי עוללים דאי לא הוי כיון דנפקא לן
25 מקרא ממקור ישראל במקהלות ברכו אלקים
26 אפילו עוברים לא הוה צריך למימר תו עוללים
27 ויונקים דבפ' עוברים: אלא מקרא דמפי עוללים
28 תנינן בשעה אמורים נאכלו אלהינו וכו' רבי
29 יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל מברכין
30 שנאמר במקהלות ברכו אלקים א"ר עקיבא מה
31 מצנינו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין
32 אומר ברכו את ה' וקדיש עליה בגמי' (שם)
33 דף נג.) ורבי עקיבא האי קרא דר"י הגלילי
34 מאי עביד ליה מבעי ליה לכדר' מאיר וכו'
35 ואידך

1 **והכמים אוסרין. ותניא בביצה, סבריה: אידי ואידי,**
2 **בעיפה ראשונה וחולין הטבולין לחלה לא בחלה דמו.**
3 **מאי לאו בהא קמפילגי? דמר סבר אין שני עושה**
4 **שלישי בחולין, ומר סבר שני עושה שלישי בחולין,**
5 **אמר רב מרי בריה דרב כהנא: דכולי עלמא אין שני**
6 **עושה שלישי בחולין, והכא בחולין הטבולין לחלה**
7 **קמפילגי, מר סבר בחלה דמו, ומר סבר לא בחלה**
8 **דמו. ואיפיעית אימא: דכולי עלמא חולין הטבולין**
9 **לחלה לא בחלה דמו, ואין שני עושה שלישי בחולין,**
10 **והכא במותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל**
11 **קמפילגי. מר סבר מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ**
12 **ישראל, ומר סבר אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ**
13 **ישראל: בו ביום דרש רבי עקיבא וכו': במאי קא**
14 **מיפילגי? מר סבר תחומין דאורייתא, ומר סבר דרבנן,**
15 **תנו רבנן, בו ביום דרש ר' עקיבא: בשעה שעלו**
16 **ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה. וכיצד אמרו**
17 **שירה, בגדול המקרא את הלל, והן עונין אחריו ראשי**
18 **פרקים. משה אמר "אשירה לה" והן אמורים "אשירה**
19 **לה", משה אמר "כי נאה נאה" והן אמורים "אשירה**
20 **לה". ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: בקטן**
21 **המקרא את הלל, והן עונין אחריו כל מה שהוא**
22 **אומר. משה אמר "אשירה לה" והן אמורים "אשירה**
23 **לה", משה אמר "כי נאה נאה" והן אמורים "כי נאה**
24 **נאה". ר' נחמיה אומר: כסופר הפורים על שמע בבית**
25 **הכנסת, שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו. במאי קמפילגי? ר' עקיבא סבר: "לאמר"**
26 **אמילתא קפיייתא. ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי סבר: "לאמר"**
27 **נחמיה סבר: "ויאמרו" דאמור בוליהו בהדי הדדי, "לאמר" דפתח משה ברישא. תנו רבנן,**
28 **דרש ר' יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה. וכיצד אמרו**
29 **שירה? עולל מוטל על ברבי אמו, ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה, עולל**
30 **הגביה צוארו, ותינוק שטמ דד מפיו, ואמרו "זה אלי ואנוהו" שנאמר: "מפי עוללים ויונקים**
31 **יסדת עז". היה ר' מאיר אומר: מנין שאפילו עוברים שבמעין אמן אמרו שירה? שנאמר**
32 **"במקהלות"**

1 להקוף החלה אצל העשה קדם שתקרא לה שם, והכי מקיפה לה נותנת בעריבה לצד
2 אחד ונותנת מן העשה הסהורה פחות מכביצה בין החלה הסהורה בין העשה השמאה,
3 והאמצעית נוגעת בשתייהן ומצרפתן, וקורא שם על החלה ומסלקת עם קריאת השם,
4 ופחות מכביצה אינו מטמא את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טמאה. כדתניא בתורת
5 כהנים מקל האכל אשר יאכל מלמד שהוא
6 מטמא בכל שהוא, וכול יטמא לאחרים בכל
7 שהוא ת"ל אשר יאכל, ודרשין ליה בפרק
8 בתרא דיומא (ף ט.) אכל האכל בבת אחת,
9 ושערו ויחמיו אין בית הבליעה מחוץ יותר
10 מביצת תרנגולת: והכמים אוסרין. כדבעין
11 לפרושי טעמא: ותניא בביצה. ותניא בברייתא
12 דאלבא דר' אליעזר, ונותנת אף כביצה באמצע
13 ואפי"ה לא מטמא לה לחלה עד שלא נקרא
14 עליה שם: סבריה רבנן, הני דבי מדרשא דבעו
15 למשמע מנה דר' אליעזר אין שני עושה שלישי
16 בחולין ס"ל, אידי ואידי - הך ברייתא נמי אלבא
17 דרבי אליעזר דשרי בביצה, ומתני' דאמר פחות
18 - תרווייהו בעשה ראשונה העשה השמאה
19 ראשונה לטמאה היא ואפי"ה קאמר ר' אליעזר
20 בברייתא כביצה ואע"ג דמיטמאה אמצעית
21 מקמת ראשונה ותניא לה שניה לא הורא
22 ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם
23 שלישי, ואע"ג דמעטת חלין הטבולין לחלה
24 הוא, דב"ע בין לר' אליעזר בין לרבנן לאו בחלה
25 דמין למיניה עלה תורת תרומה: מאי לאו בהא
26 קמפילגי. רבי אליעזר ורבנן, דר' אליעזר דשרי
27 סבר אין שני עושה שלישי בחולין, ורבנן דאסרי
28 סברי שני עושה שלישי בחולין ואיטמא לה חלה
29 לפני קריאת השם ואע"ג דחלין הוא ואשתכח
30 דקפיון לכתו חלה טמאה בחוקת שהיא סהורה,
31 ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכביצה,
32 לאו משום דאית ליה שני עושה שלישי, אלא
33 משום דכמה דאפשר למעוטי טמאה דאמצעית
34 ממשקטין. דאסור לגרום טמאה לחולין, אלא
35 משום תקנת תרומה הוא דשרי, והא אפי"ה
36 בהכי. אי נמי משום דילמא לא מידדהר בה שלא
37 תגע חלה באמצעית זו אחר קריאת השם,
38 והכמים אוסרין דילמא אתי למיעבד כביצה
39 ומטמא אמצעית והדרא ומטמא לחלה: לא
40 דב"ע ואפלו לרבנן אין שני עושה שלישי בחולין,
41 והאי דקאסרי רבנן משום דקסברי חלין הטבולין
42 לחלה בחלה דמו ומיפסלי משום שם שלישי:
43 ואיפיעית אימא דב"ע לאו בחלה דמי ודב"ע אין
44 שני עושה שלישי בחולין, והכא במוטל לגרום
45 טמאה לחולין כו'. טעמא דרבנן דאסרי משום
46 אמצעית הוא, דמיטמא בחמת העשה שהיא
47 ראשונה, וקסברי אסור לגרום טמאה לחלין משום תקנת תרומה, ור' אליעזר סבר מתר לגרום טמאה לאמצעית כדי לתקן חלה כשהיה, ותנא דמתניא אלבא דר'
48 אליעזר נמי בהא פליגי. דתנא דמתניא סבר אע"ג דמתר לגרום לה טמאה מיהו כל פהא דאפשר למעוטי לא מפשינן ליה לגרום לןן טמאה בחנם, והא אפשר בהכי, הלכך כביצה
49 לא דקשיב, ותנא דברייתא סבר כיון דמתר לגרום לא שניא שיעורא רבא ולא שניא שיעורא וזטרא, דאפלו בכדי ביצה נמי מתר לגרום, אי נמי תנא דמתני' סבר דילמא נגע חלה
50 באמצעית אחר קריאת השם ותנא קרא לא חיש במאי קמפילגי. ר"ע ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: בגדול המקרא את החלה. מקרהו לצבור לחוציאן וזי חובקתו. והן עונין אחריו
51 ראשי פרקים הללו. שהוא ראש הפרשה, על כל דבר שהוא אומר עונין אחריו הללו, דתנן במסכת סנה (ף טו.) מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו הוא עונה אחריו. מה
52 שהם אמורים, ואם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללו: כסופר. מלמד תינוקות, והוא תרדי בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה הנוגעים. פורס לשון פורס התקן לפני התקן
53 (קמ"ט דף ט.) מתחיל בברכות שלפני קריאת שמע, והן עונין אחריו וקורין כלן יחד, וכן שרתה רוח הקדש על כלם וכיונו יחד את השירה בכתבה: לאמר אפילתא קפיייתא קא. שעונין
54 תמיד אשירה לה: ורבי נחמיה סבר ויאמרו. אמשה ובני ישראל קאי. ומשמע דאמור כלוהו בחדו הדדי: לאמר דפתח משה ברישא. הכי קאמר, ויאמרו כלם את שרשרת לאמר, דהיינו
55 אחר שפתח חכם: עולל. גדול מיוצג פדכתיב (שם) טו מעולל ועד יונק. ודרך המקרא לומר כן, כלומר כלם החל מן החשוב עד הגרוע כמו משרו ועד שיה (סו):

במקהלות

43 שאסור לצאת חוץ לאלפים אמה בשבת הוא מִדְּאֲוֹרְיָתָא כמו
 44 שנרמז בפסוק, וְזָר – רבי אליעזר סָבַר, תחומין דְּרִבְנָן ולא הזכירו
 45 בפסוק.
 46 שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא "או ישיר משה ובני ישראל
 47 את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר" שאין תלמוד לומר 'לאמר',
 48 ומה תלמוד לומר 'לאמר', מלמד, שהיו ישראל עונים שירה אחריו
 49 של משה על כל דבר ודבר כקוראין את הלל, לכך נאמר לאמר. רבי
 50 נחמיה אומר, כקורין את שמע, ולא כקורין את הלל. מביאה הגמרא
 51 ברייתא המבארת מחלוקתם, תָּנוּ רִבְנָן, בּוּ בְּיוֹם דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא,
 52 בְּשַׁעַר שְׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם נִתְּנוּ עֲנִינָהּ לּוּמְרָא שִׁירָה, וְכִיצַד
 53 אָמְרוּ שִׁירָה, כְּגִדּוּל הַמִּקְרָא אֵת הַלֵּל כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת הַצִּיּוּר יְדֵי
 54 חֻבּוּתָם, וְהָן עֲנִינֵי אֲחֵרֵי רָאשֵׁי פְּרָקִים – על כל דבר שהוא אומר
 55 הם עונים אחריו הללויה שהוא ראש הפרשה, כעין זה מִשָּׁה אָמַר
 56 'אֲשִׁירָה לַה', וְהָן אֹמְרִים אַחֲרָיו 'אֲשִׁירָה לַה', מִשָּׁה אָמַר 'כִּי
 57 נָאָה נָאָה', וְהָן אֹמְרִים 'אֲשִׁירָה לַה'.
 58 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שַׁל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אֹמֵר, כִּקְסָן הַמִּקְרָא אֵת
 59 הַלֵּל לְגִדּוּלֵים שְׂאִינָם יְדוּעִים לְקִרְאוּ בְּעַצְמָם, ואינו יכול להוציאם
 60 ידי חובתם, וְהָן עֲנִינֵי אֲחֵרֵי כָּל מָה שֶׁהוּא אֹמֵר, כְּעִין זֶה מִשָּׁה
 61 אָמַר 'אֲשִׁירָה לַה', וְהָן אֹמְרִים 'אֲשִׁירָה לַה', מִשָּׁה אָמַר 'כִּי נָאָה
 62 נָאָה', וְהָן אֹמְרִים 'כִּי נָאָה נָאָה'.
 63 רַבִּי נַחֲמִיָּה אֹמֵר, בְּסוֹפֵר – מלמד תינוקות שהוא רגיל להיות בבית
 64 הכנסת, הַפּוֹרֵם עַל שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֻסָּת – לעשרה אנשים המגיעים
 65 לבית הכנסת, שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ תְּחִלָּה בְּבֵרְכּוֹת שֶׁלִּפְנֵי קְרִיאַת שְׁמַע,
 66 וְהָן עֲנִינֵי אֲחֵרֵי בִּיחָד אֹתוֹ, כְּעִין זֶה הִיָּה בְּשִׁירַת הַיָּם שֶׁמֶשֶׁה פָּתַח
 67 אֲשִׁירָה לַה', וְשִׁרְתָּה רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ עַל כּוֹלָם וְכִיּוּנוֹ כּוֹלָם וְאִמְרוּ יַחַד
 68 את השירה.
 69 מבארת הגמרא בְּמֵאָה קְמִיפְלָגִי, נאמר בהקדמת השירה, "את
 70 השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", ונחלקו מה אמרו בני ישראל, רַבִּי
 71 עֲקִיבָא סָבַר, 'לאמר' אֲמִילְתָּא קְמִינְתָּא – שבני ישראל אמרו כל
 72 פעם את תחילת השירה 'אשירה לה'. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שַׁל רַבִּי
 73 יוֹסִי הַגִּלְלִי סָבַר, 'לאמר' הוֹלֵךְ אַכְל מִילְתָּא וּמִילְתָּא – שכל תיבה
 74 שאמר משה חזרו אחריו בני ישראל. וְרַבִּי נַחֲמִיָּה סָבַר, שפירש
 75 הפסוק הוא כך, 'ויאמרו' משמע, דְּאִמְרוּ בּוֹלְהוּ בְּחֵדֵי תְּרֵדֵי – משה
 76 עם בני ישראל ביחד, לאחר שקבלו רשות 'לאמר', על ידי דְּפָתַח
 77 מִשָּׁה בְּרִישָׁא.
 78 תָּנוּ רִבְנָן, דְּרִישׁ רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, בְּשַׁעַר שְׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם
 79 נִתְּנוּ עֲנִינָהּ לּוּמְרָא שִׁירָה, וְכִיצַד אָמְרוּ שִׁירָה, עוֹלָל מוּמְלָל עַל
 80 בְּרַבִּי אֲמוֹ, וְתִינוּק יוֹנֵק מִשְׁדֵּי אֲמוֹ, כִּיּוֹן שָׂרְאוּ אֶת הַשְּׂכִינָה,
 81 עוֹלָל הַנְּבִיָּה צְוֹארוֹ, וְתִינוּק שְׂמַט דְּדִ מִפִּיּוֹ, וְאָמְרוּ 'זֶה אֵלֵי
 82 וְאֶנְחוּהוּ, שְׂנֵאמַר 'מִפִּי עוֹלָלִים יוֹנֵקִים וְסָדָתָ עוֹז'.
 83 הֵיִת רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, מִנֵּן שְׂאִיפִילוּ עוֹבְרִים שְׂבַמְעֵי אֲפִן אָמְרוּ
 84 שִׁירָה, שְׂאִימַר

1 וְחֻכְמִים אֹסְרִין להפריש חלה מהעיסה הטהורה על הטמאה, אלא
 2 יפריש מהטמאה על עצמה. וְתִנְיָא בְּבֵרִיתָא, שלדברי רבי אליעזר
 3 אפשר להניח באמצע אף עיסה בשיעור כְּבִיצָה, ובכל אופן אין
 4 האמצעית מטמאת את הטהורה, כמבואר בהמשך.
 5 כְּבִרְוָה – רבנן שרצו ללמוד מדברי רבי אליעזר שאין שלישי בחולין
 6 סברו, שֵׁאִידֵי וְאִידֵי – בין הברייתא שמתירה לפי רבי אליעזר אפילו
 7 כביצה, ובין המשנה שמתירה רק פחות מכביצה, עוסקות בְּעִיָּקָה
 8 שהיא רִאשׁוֹנָה לטומאה, שטמאת את האמצעית, ועושה אותה
 9 שניה, ובכל זאת סוברת הברייתא שאינה רבי אליעזר אפשר להניח
 10 באמצע גם כביצה, ואף על פי כן אינה מטמאת את הטהורה, היות
 11 ואין שני עושה שלישי בחולין, ואף על פי שחולין אלה עומדים
 12 להיות חלה, עדיין יש להם דין חולין. היות וְחוֹלִין הַטְּבּוּלִין לְחֵלֶה –
 13 חולין שלא הופרש מהם חלה, לֹא כְּחֵלֶה דְּמוּ וְדִינָם כְּחוֹלִין. ולפי זה
 14 רצו החכמים לומר, מֵאִי לֹא בְּהָא קְמִיפְלָגִי, דְּמַר – רבי אליעזר
 15 סָבַר, אִין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין ולכן אפשר להניח באמצע גם
 16 חתיכה כביצה, והיא לא טמאת את הטהורה כיון שלא נקרא עליה
 17 שם חלה, ואין שני עושה שלישי בחולין. וְזָר סָבַר – חכמים סוברים,
 18 שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, ולכן נטמאת העיסה הטהורה אף לפני
 19 שיקרא עליה שם חלה, והכהן יקבל חלה טמאה בחזקת טהורה
 20 ויכשל באכילת חלה טמאה.
 21 דוחה הגמרא, אָמַר רַב מְרִי בְּרִיהַ דְּרַב כְּהֵנָא, דְּבּוֹלֵי עֲלָמָא – בין
 22 לרבנן ובין לרבי אליעזר, אִין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, וְהִכָּא
 23 בְּחוֹלִין הַטְּבּוּלִין לְחֵלֶה – חולין שלא הופרש מהם חלה קְמִיפְלָגִי,
 24 מַר סָבַר – רבנן סברו, שעוד לפני שנקרא עליהם שם חלה כְּחֵלֶה
 25 דְּמוּ, ויש בחלה דין שלישי כתרומה, והחתיכה האמצעית תפסול את
 26 החלה בשלישי. וְזָר – רבי אליעזר סָבַר, לֹא כְּחֵלֶה דְּמוּ, ולכן עד
 27 שיקרא עליה שם חלה היא חולין ואינה יכולה לטמאת את החלה.
 28 וְאִיבְעִית אִימָא, דְּבּוֹלֵי עֲלָמָא חוֹלִין הַטְּבּוּלִין לְחֵלֶה לֹא כְּחֵלֶה
 29 דְּמוּ, וְאִין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, ולכולי עלמא אף אם יהיה
 30 בחתיכה האמצעית כביצה היא לא טמאת את הטהורה, וְהִכָּא
 31 בְּמוֹתֵר לְגִרוֹם טוּמְאָה לְחוֹלִין שְׂבַמְרִין יִשְׂרָאֵל קְמִיפְלָגִי –
 32 והמחלוקת היא אם מותר לטמאות את האמצעית, מַר – רבי אליעזר
 33 סָבַר, מוֹתֵר לְגִרוֹם טוּמְאָה לְחוֹלִין שְׂבַמְרִין יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְתַקַּן חֵלֶה
 34 בטהרה, לכן מותר לחבר חתיכה קטנה בין העיסה הטהורה לטמאה
 35 אף שהיא עצמה נטמאת. וְזָר סָבַר – רבנן סברו, אִסּוּר לְגִרוֹם
 36 טוּמְאָה לְחוֹלִין שְׂבַמְרִין יִשְׂרָאֵל, וכיון שהחתיכה האמצעית
 37 נטמאת, אסור להפריש בדרך זו, הרי שלרבי אליעזר ולרבנן
 38 שחולקים עליו, אין שני עושה שלישי בחולין.
 39 שנינו במשנה, בּוּ בְּיוֹם דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ', הא כיצד, אלף אמה
 40 מגרש ואלפים אמה תחום השבת, רבי אליעזר בנו של רבי יוסי
 41 הגלילי אומר, אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים. מבארת
 42 הגמרא בְּמֵאָה קָא מִיפְלָגִי, מַר – רבי עקיבא סָבַר, תְּחוּמֵין – מה

בטח ביום השבת קודש הבא עלינו לטובה ישתדל לעלות לתורה ולחזור בסעודה
 השלישית מאמר דא"ח ובמשך היום דיום הולדתו יתן לפני תפילת שחרית וכן
 לפני תפילת מנחה איזה סכום לצדקה ויאמר ספר תהלים אחד

ממכתב ו' אייר תשי"ב

42 הקריאו לו 'ויעלצו בך אוהבי שמך, וּמַר עובדו מִרְאָה, ולכן
43 הקריאו לו 'אשר צפנת ליראיך'.

הדרן עילך כשם שהמים

מי שקינא פרק שישי

44 הפרק עוסק בדיני העדות על סוטה.

45 משנה. מי שקינא לאשתו שלא יסתור עם פלוני, ונסתרה אחר
46 קניויו, אפילו שָׁמַע על כך שנסתרה מַעוֹף הַפּוֹרְחָה, כלומר שלא
47 שמע בעדות גמורה אלא רק מעד אחד, ואף אם הוא פסול לעדות
48 כגון עבד או שפחה, אם בעלה אינו רוצה להשקותה, או יוציא את
49 אשתו בגט, וְיִתֵּן כֶּתִיבָהּ, דְּכָרִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רבי אליעזר סובר בזה
50 כשיטתו בתחילת המסכת שאין צריך עדות גמורה על הסתירה, וגם
51 הפסולים לעדות נאמנים בזה, כמו שנאמנים להעיד על טומאתה,
52 משום שסתירה הוקשה לטומאה, לפיכך נאסרת לבעלה בעדותם עד
53 שישקה אותה מים המאררים, ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן
54 כתובה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, אינה נאסרת לבעלה אם אין שני עדים
55 כשרים על הסתירה, אולם יכול לקיימה רק עַד שִׁישְׂאוּ וְיִתְּנוּ כֶּה
56 מוֹזְרוֹת בְּלִבְנָהּ – שנשים השזורות חוטי פשתן בלילה, ישאו ויתנו,
57 כלומר ידברו על פריצותה, שבהגיע למצב זה, מכוער הדבר,
58 ויוציאה בגט, שהרי במצב כזה שנושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה,
59 אין המים המאררים בודקים אם זינתה, כמו שלמדנו לעיל.

60 אם אָמַר עַד אַחַד, אֲנִי רֵאִיתִיהָ שֶׁנִּשְׁמַמַּאת בסתירה זו שעליה העידו
61 שני העדים לפי רבי יהושע או בסתירה שנודעה על פי עוף הפורח
62 לפי רבי אליעזר, לֹא הֵייתָ שׁוֹתָהּ, כי אחרי שקיבלנו עדות
63 שנסתרה, עד אחד נאמן להעיד שנטמאה, משום שרגליים לדבר,
64 ואין צורך לבודקה, ונאמנותו היא אף להפסידה כתובתה, וכפי
65 שנדרש מהפסוקים בהמשך המשנה. ממשיכה המשנה, וְלֹא עוֹד,
66 ולא רק עד כשר נאמן, אֲלֵא אֲפִילוּ עֶבֶד, אֲפִילוּ שִׁפְחָה המעידים
67 שנטמאה, הֲרִי אֵלּוּ נֶאֱמַנִין שנטמאה ואינה שותה, ונאמנים אָף
68 לְפוֹסְלָה מִכְּתוּבָתָהּ. ממשיכה המשנה, חֲמוּתָהּ, וְכַת חֲמוּתָהּ,
69 וְצַרְתָּהּ, וּבִמְתָתָהּ, וְכַת בְּעֵלָה מאשה אחרת, אף ששונאות אותה
70 ואינן נאמנות בשום עדות שהיא לרעתה, הֲרִי אֵלּוּ נֶאֱמַנִות לעדות
71 זו שנטמאה כשנסתרה, אבל וְלֹא נאמנות נשים אלו לְפוֹסְלָה
72 מִכְּתוּבָתָהּ, שהואיל ושונאות אותה, אינן נאמנות להפסידה, אֲלֵא
73 נאמנותו היא רק לעניין שֶׁלֹא תִשְׁתָּה.

74 המשנה מביאה את הדרשה לכך שעד אחד ואפילו פסול לעדות
75 נאמן שנטמאה במקרה שכבר הועדה שנסתרה, ומקדימה לבאר,
76 שלולי גזירת הכתוב היינו מצריכים לכך שני עדים. שְׁחֵתָה בְּדִין
77 שנאמר שעד אחד לא יהיה נאמן שנטמאה, מקל וחומר, וְכֵּה אִם

1 'בְּמִקְהָלוֹת בְּרַבּוֹ אֱלֹהִים ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל' משמע שגם אלו
2 שעדיין היו במקור ברכו את ה' כשהיו במקהלות על הים. (שואלת
3 הגמרא, וְהָא לֹא הוּוּ. משיבה הגמרא, אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, כִּרְס
4 נַעֲשֶׂה לָהֶן כְּאַסְפַּקְלָרְיָא – מראה המַאֲרֵה וְרָאוּ).

5 שנינו במשנה, בּוֹ בְיוֹם דְּרִישׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוֹרְקָנוֹס שֶׁלֹא עָבַד
6 אִיזֵב בּוֹ. את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני
7 לו אייחל", ועדיין הדבר שקול, 'לו' אני מצפה או אני מצפה. מקשה
8 הגמרא, וְלִיחֵיו הָאִי 'לֹא' כיצד הוא כתוב, אִי בְּלָמַ"ד אֲלֵף בְּתִיב
9 'לֹא' הוּא, שפירושו אני מצפה, וְאִי בְּלָמַ"ד וַי"ו בְּתִיב, 'לו' הוא
10 שפירושו שמצפה, ומפני מה אומרת המשנה הדבר עדיין שקול,
11 וצריך להביא פסוק נוסף.

12 דוחה הגמרא את הקושיא, וְכַל תִּיבָא דְּתִיב בְּלָמַ"ד אֲלֵף, לֹא
13 הוּא, אֲלֵא מַעְתָּה, בְּכַל צִרְתָּם לֹא צַד, דְּתִיב לֹא בְּלָמַ"ד
14 אֲלֵף, הֵכִי נִמְי דְלֹא הוּא, האם תפרש שהכוונה היא שהקדוש
15 ברוך הוא אינו נמצא עמהם בצרתם, וְכִי תִיבָא הֵכִי נִמְי, שכך הוא
16 הפירוש, וְהַכְּתִיב בהמשך הפסוק, 'מִלְּאָהּ פָּנָיו הוֹשִׁיעַם, הִרִי
17 שהקדוש ברוך הוא כן נמצא ומושיע להם בצרתם. אֲלֵא (לֹא),
18 מִשְׁמַע הֵכִי, וּמִשְׁמַע הֵכִי – פעמים שהכוונה כך ופעמים שהכוונה
19 לכן אומרת המשנה הדבר עדיין שקול.

20 תִּנְיָא רַבִּי מֵאִיר אָמַר, נֹאמַר 'רֵא אֱלֹהִים' בְּאִיזֵב, וְנֹאמַר 'כִּי יֵרָא
21 אֱלֹהִים אַתָּה' בְּאִכְרָהֶם, מַה יֵרָא אֱלֹהִים הָאֲמוֹר בְּאִכְרָהֶם
22 מֵאִכְרָהּ, אִי יֵרָא אֱלֹהִים הָאֲמוֹר בְּאִיזֵב מֵאִכְרָהּ, וְאִכְרָהֶם גּוֹפִיָה
23 מְלַן שִׁמְאֻבָּה, דְּתִיב 'וְעַ אִכְרָהֶם אֹהֲבִי'.

24 שואלת הגמרא, מֵאִי אִיבָא בֵּין עוֹשֶׂה מֵאִכְרָה לְעוֹשֶׂה מִרְאָה.
25 ומשיבה, אִיבָא הָא דְתִנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אָמַר, גְּדוּל
26 הַעוֹשֶׂה מֵאִכְרָה יוֹתֵר מִן הַעוֹשֶׂה מִרְאָה, שְׁוֹה הַעוֹשֶׂה מִרְאָה,
27 תְּלוּי זְכוּתוֹ וּמְגִינָה לְאֵלֶּף דוֹר שְׁלֹאֲחֵרֵי, וְזוֹה הַעוֹשֶׂה מֵאִהָבָה, תְּלוּי
28 לְאֵלִפִים דוֹר. ומניין שכך הוא, כיון שהקבא כתיב, 'לְאֵלִפִים לְאִהֲבִי
29 וְלְשׁוּמְרֵי מִצּוֹתַי' הרי שלאוהביו הוא תולה אלפים, וְהֵתָם כְּתִיב,
30 'וְלְשׁוּמְרֵי מִצּוֹתַי לְאֵלֶּף דוֹר' הרי שלשומרי מצוותיו שאינם עושים
31 מאהבה אלא מיראה, תולה אלף.

32 מקשה הגמרא, הֵתָם נִמְי – בפסוק של אלף דור כתיב 'לְאוֹהֲבֵי
33 וְלְשׁוּמְרֵי מִצּוֹתַי לְאֵלֶּף דוֹר'. מתרצת הגמרא, הָאִי לְדַסְמִיף לִיה
34 וְהָאִי לְדַסְמִיף לִיה – 'לאלפים' סמוך 'לאוהבי', ו'לאלף דור' סמוך
35 'ולשומרי מצוותי'.

36 הִנְהוּ תְּרֵי תִלְמִידֵי דְהוּוּ יְתִבִי קַמִּיה דְרַבָּא, חַד אָמַר לִיה לְרַבָּא,
37 אֲקָרִיוֹן בְּחַלְמָאִי – הקריאו לי בחלומי את הפסוק 'מֶה רַב רַב מוֹכֵךְ
38 אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירְאִיךָ, וְחַד אָמַר לִיה לְרַבָּא, אֲקָרִיוֹן בְּחַלְמָאִי
39 'וְיִשְׁמַחוּ כָל חוֹסֵי כַף לְעוֹלָם יִרְגְּנוּ וְיַעֲלִצוּ בְךָ אוֹהֲבֵי שְׁמִךָ'. אָמַר
40 לְהוּ רַבָּא, תְּרִיבּוּיֵב רַבִּין צִדִּיקִי גְמוּרֵי אַתָּה – שניכם צדיקים
41 גמורים, אלא שְׁמַר עובד את הקדוש ברוך הוא מֵאִהָבָה, ולכן

בכל ענייני קדושה, ההישג שבעבר מצטרף לההישג שבהווה, ושניהם מוסיפין בהישג שלעתיד
ממכתב י"ז אייר תשי"ט

1 בַּמִּקְהָלוֹת. בְּשֶׁקֶלְהוּ עַל הַיָּם. פְּסִיקוּ. אִם אֹתָם שֶׁבִמְקוֹרֵהוּ וְלִחְיוּ הֵיאֵל לֹא כוּ'. וְאֵמַאי אָמַר
2 הַדְּבָר עֲדִין שְׂקוּלֵהוּ. ה"ג דְּלֹא הוּא. וְהִיךְ קָרָא אִינוּ חוֹשֶׁשׁ לְצַרְתָּם וְלֹא צָר בְּהֵאֲבָרְתָּם.
3 כִּי יָרָא אֱלֹהִים אֶתָּה (בְּלִשְׁתָּא כֹּס). תְּלִיוּ. וְכוּתוּ לְדוּרוֹתָיו לְהִגָּן עֲלֵיהֶם עַד אֲלֵפִים דּוֹר.
4 לְאֲלֵפִים לְאוֹהֲבֵי. סָמָן אוֹהֲבֵיו לְאֲלֵפִים, וְאִיךְ קָרָא סָמָן לְאֲלֵף דּוֹר אֶל שׁוּמְרֵי מְצוּתָיו.
5 דְּהֵינּוּ מִירָאָה, וְאֵין אֵלוֹ דּוּמִין לְפִרְשׁוּ מֵאֲהָבָה
6 לְפִרְשׁוּ מִירָאָה (וְעַל דָּף כֹּס). וְהִדְהוּ מֵאֲהָבָת שֶׁכֵּר
7 וּמִירָאָת פּוֹרְעֵנֹת הַקְּלָלוֹת וְהַגְּנֵשְׁתִּין, וְהַבָּא
8 מֵאֲהָבָת הַמְּקוֹם וּמִירָאָתוֹ שְׁמוּרָא גְּדוֹל וְעַל
9 עַל הַבְּרִיּוֹת. וְיִשְׁמְחוּ כָל חוֹסֵי בְּךָ וְגו'. סִיפֵיהּ
10 דְקָרָא וְעֲלֶצּוֹ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֵךְ.

הַדְרָן עַלְךָ בְּשֵׁם שְׁתֵּמִים

11 מִתְּנִי מִי שְׁקִינָא לֵה וְנִסְתְּרָה. אִם לֹאחַר
12 שְׁקִינָא לֵה נִסְתְּרָה. אִפְ' שְׁמַע מַעוֹף
13 הַפּוֹרְתִי. שְׁנִסְתְּרָה יוֹצֵיא וְיָתֵן כְּתֹבָה. וְרַבִּי
14 אֲלֵעֶזֶר לְטַעְמֵיהּ דְאָמַר בְּפִי' (עַל דָּף כֹּס) סְתִירָה
15 לֹא בְּעֵינֵי עֵדוֹת וְאֶפְלוֹ עֵבֶד וְאֶפְלוֹ שְׁפָחָה
16 נֶאֱמַרְתִּין. דְּהֵינּוּ נָמִי מַעוֹף הַפּוֹרְתִי. דְּאִיתֵּךְ
17 לְטַעְמָה דְכֹלְהוּ מִדְּמַינָא בְּהֵי חִלְקֵךְ נֶאֱסָרָה עֲלֵיו
18 וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְהַשְׁקוּתָהּ יוֹצֵיא וְיָתֵן כְּתֹבָה.
19 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שִׁישְׂאוּ וְיָתֵנוּ בַּה מוֹרֹת
20 בְּלָבְנָה. בְּלוּמֵר מִשׁוּם סְתִירָה שְׂאִין בַּה ב' עֵדִים
21 אֵינָה נֶאֱסָרָת עֲלֵיהּ. וְר' יְהוֹשֻׁעַ לְטַעְמֵיהּ דְאָמַר
22 מִשְׁקָה עַל פִּי שְׂנִים. מִירוֹ שִׁישְׂאוּ וְיָתֵנוּ
23 מוֹרֹת בְּלָבְנָה בְּפִרְעוּתָהּ מְכוּבֵר הַדְּבָר וְתַצָּא.
24 דְהָא אֶפְלוֹ מִיָּא תוֹ לֹא בְּדָךְ לֵה כְּדִתְנֵינָא בְּךָ
25 (עַל דָּף ו') וְטוֹרְחָהּ הֵיא וְלֹא שִׁישְׂאוּ וְיָתֵנוּ בַּה
26 מוֹרֹת בְּלָבְנָה. אִנִּי רְאִיתִיהּ שְׁנַפְמָתָא. בְּאוֹתָהּ
27 סְתִירָה שְׂהֵיא עַל פִּי שְׂנִים עֵדִים לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
28 וְלְרַבִּי אֲלֵעֶזֶר ע"פ עוֹף הַפּוֹרְתִי. לֹא הֵיחָה
29 שׁוֹתָה. דַּעַד אַחַד נֶאֱמָן בַּה אִם לְהַפְסִידָהּ
30 כְּתֹבָתָה שְׂרָגְלִים לְדָבָר, וּמִקְרָאֵי יִלְפִין לֵה
31 לְקַמֵּן בְּמִתְנִי. הֵרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנִים אִם לְפִסְקָהּ
32 מִכְּתֹבָתָהּ. שְׂלֹא תִשְׁתַּח לֵה תִטּוֹל כְּתֹבָתָהּ
33 הַמּוֹתָה וְבַת הַמּוֹתָה וְצָרְתָהּ וּיְכַתְּבָהּ. אִשְׁתּ אִידִ
34 בְּעֵלָה, אִם הֵיא כְּבָרְתָהּ וְשׁוֹנְאָתָה שְׂדוּאָתָה
35 הַיִּמְנָה סוֹסְפָה לְהוֹיֵת צָרְתָהּ, אִם יְמִוֵת בְּעֵלָה
36 בְּלֹא בָנִים תְּחַיִּיבֵם לְבַעֲלֵי, וְבַת בְּעֵלָה מֵאִשָּׁה
37 אֲבָרָה, אֵלוֹ הַמֶּשׁ נָשִׁים שְׁנוּאֹת אוֹתָהּ.
38 וּבִיבְמוֹת (דָּף ק"ח) מִפְּרֵשׁ טַעְמָא אֲמַאי כִּסּוּ לֵה.
39 וְאֵינֵן נֶאֱמָנוֹת לֵה לְשׁוּם עֵדוֹת שְׂהֵיא לְרַעְיָתָהּ
40 הֵרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנוֹת. לֵה לְעֵדוֹת זוֹ, שֶׁהוֹרְחָה
41 הַקְּאִמְיָה כָּל עֵדוֹת שֵׁישׁ בַּה. וּמִירוֹ לֹא לְפִסְקָהּ
42 מִכְּתֹבָתָהּ הוֹאִיל וְשׁוֹנְאָתָה אוֹתָהּ, אֲלֵא שְׂלֹא
43 תִשְׁתַּח; שְׁהֵי בְרִין. שְׂלֹא יְהֵא נֶאֱמָן בַּה עַד
44 אֲחַד אִם לֹא מוֹרֹת כְּתוּבָת: תְּרַשְׁוּתָהּ. סְתִירָה
45 שְׂאִין אוֹסְרָתָה אִסוּר עוֹלָם אֲלֵא עַד שִׁתְּשׂוּתָהּ
46 אֵינָה מִתְקַיְּמַת בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם. כְּדַבְּעִין לְמִמֵּר
47 מְגוּרָה שְׁוֹה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵיא: עֵדוֹת הַתְּחִיבָתָה.
48 טְמָאָה: כָּל עֵדוֹת שֵׁישׁ בַּה. נֶאֱמָן בַּה. וּבִמְקָרָא
49 יִלְפִין לֵה דְהִכִּי קָאֵמֵר, הֵרִי לִית בַּה אֲלֵא
50 אֲחַד, וְקָאֵמֵר וְהֵיא לֹא נִתְפָּשָׁה לְמִסְרָה. אֲלֵמָא
51 מְדִימָן:

שְׂאוֹרְתָהּ

1 וְאִיךְ דְּהֵינּוּ רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל נִפְקָא אֲלֵמָא דְלֵר' יוֹסִי הַגְּלִילִי נָמִי עוֹבְרִים
2 אוֹמְרִים שִׁירָה וּבְפִי' דְכְּתוּבוֹת (דָּף ו'): דְרִישׁ לֵה דְבִרְכַת תְּחִיבָתָהּ בְּעֵרְשָׁה מְדוּחָה מִצִּי לְמִיכַתֵּב
3 מִבְּטָן יִשְׂרָאֵל וְכֹתִיב מִמְּקוֹר עַל עֵיִסְקֵי מְקוֹר בְּתוֹסְפָתָא מְסִיִּים חֲבִי אוֹתוֹן הַמְּלָאכִים שְׂאֵמְרוּ
4 מַה אֲנֻשׁ כִּי תוֹכְרוּ אֲמַר לְחַן הַקְּבָה' כְּאוֹ וְרָאוּ אֵת הַשִּׁירָה כִּיּוֹן שְׂרָאוּ אֵת יִשְׂרָאֵל פִּתְחוּ אִף
5 חָן וְאֵמְרוּ שִׁירָה שְׂנַאֲמַר ה' אֲדוּנֵינוּ מַה אֲדִיר שְׁמֵךְ
6 בְּכָל הָאָרֶץ וְגו' וְר"ש בן אֲלֵעֶזֶר (מְנַסְיָא) אֲמַר לֹא
7 נֶאֱמַר פְּרִשָׁה זוֹ אֲלֵא לְעֵינֵן עֵקֶדְהּ.

8 גְּדוֹל הַעוֹשָׂה מֵאוֹהֲבָה. בִּירוּשְׁלַיִם (בְּרִכּוֹת פ"ט)
9 ר"ע הוּא מְתָרִין קְמִיָּה טוֹרְטוּרְפוֹס
10 הַרשַׁע אֲתָת עוֹנָתָה דְקִרְיָת שְׁמַע שְׂרִי קְרִי וְגַדְךָ
11 אִיל סְבָא סְבָא אוֹ חֵרֵשׁ אֲתָה אוֹ מִבְּעַט בִּיסוּרִין
12 אֵת אִיל תִּיפַח רֹחֲמֵיהּ דְהוֹרָה רְשִׁיעָא לֹא חֵרֵשׁ
13 אֵנָא וְלֹא מִבְּעַט בִּיסוּרִין אֵנָא אֲלֵא כִּל יְמֵי הֵייתִי
14 קוֹרָא הַפְּסוֹק חוּהּ וְאֲתַבַּת אֵת ה' אֲלֵחִי; כְּכָל
15 לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ מֵאֲדָךְ רַחֲמַתִּיהּ בְּכָל לִבִּי
16 רַחֲמַתִּיהּ בְּכָל נַפְשִׁי רַחֲמַתִּיהּ בְּכָל מַמּוּנֵי לֹא הוּת
17 בְּדִיךְ לִיָּה וְכִיּוֹן דְמִטִּי לִיָּה בְּכָל נַפְשֵׁיהּ וְאֲתֵיא
18 עֲנִיתִי דְקִרְיָת שְׁמַע וְלֹא אִיפְלִיג עֲלֵיהּ בְּגִין כֵּן
19 אֵנָא קְרִי וְגַחְךָ:

הַדְרָן עַלְךָ כְּשֵׁם שְׁתֵּמִים

20 מִי שְׁקִינָא לֵה. פֶּרַךְ לֵה הֵיא הִגּוֹן שִׂידָא שְׁנִי
21 וּמַעוּבֵר בְּפֶרֶךְ רֵאשׁוֹן לֹאחַר אוֹתָהּ בְּבֹא
22 דְאֵלוֹ אִסוּרוֹת לֹאכְלוּ בְּתוֹרַמָּה וְאִחִים הֵיָּה לוֹ
23 לְשׁוֹת כִּיבַד עוֹשָׂה לֵה וְכָל חֲסֵדֵךְ אֲבֵל תִּימָה
24 דְלֹאחַר שִׁשְׁנָה שְׂבֻדְקָה הַמִּים הוּא חוֹרֵר לְקִימָה
25 ה'ג' בְּסֵדֵר הַמְּשֻׁבָּה מְשַׁקְּבֵי לֵה אֶפְלוֹ שְׁמַע מַעוֹף
26 הַפּוֹרְתִי וְחֲבִי מִסְתַּבְּרָא וְרָאוּהּ דִּיפ' מֵאֲחַר שְׁקִינָא
27 לֵה אֶפְלוֹ קוֹדֵם סְתִירָה שְׁמַע פְּרִיעוּתָא שְׂהֵרִי
28 עַכְשָׁיו קַצַּת רְגֵלִים לְדַבֵּר מְכוּבֵר הַדְּבָר וּמוֹצִיאָה
29 בְּכַתּוּבָתָהּ מֵאֲחַר שְׂלֹא נִסְתְּרָה וְלֹא נֶאֱסָרָה עֲלֵיו
30 וּבְעֵינֵן זֶה מְגוּרָה לְגִרְשָׁה דְאֶפְלוֹ לְכַיָּה וְדֹאֲמַר
31 אֶפְלוֹ אַבְן הַקְּרִיחָה חֲבַשְׁלוֹ הֵינּוּ רְשׁוֹת מִיּוֹד
32 מִצְּחָה לִיבָא אֲלֵא בְּכַה"ג וְאִם מְקִימָה דוֹמָה לְאוֹם
33 שְׂנַפַּל זָבִב לְחוּךְ תְּמַחוּ שְׂמוּרָצוֹ וְאוֹכְלוֹ וְלִבְיַת
34 שְׂמָאֵי חוֹבָה הוֹאִיל וְקִינָא לֵה רְגֵלִים לְדַבֵּר מִיּוֹד
35 כְּתוּבָתָהּ גּוֹבַה הוֹאִיל וְלֹא נִסְתְּרָה חֲשֵׁתָא אֲתֵי
36 שְׂפִיר דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲבֵל לְפִירוּשׁ רַבִּינוּ שְׂלֹמָה
37 דְפִירֵשׁ מִשְׁקִינָא לֵה אֶפִי שְׁמַע מַעוֹף הַפּוֹרְתִי
38 שְׁנִסְתְּרָה דְרַעֲף פּוֹרַח הֵינּוּ עֵבֶד וְשַׁחַח שְׂנַאֲמָנִין
39 בְּעֵדֵי סְתִירָה וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְהַשְׁקוּתָהּ יוֹצֵיא
40 וְיָתֵן כְּתוּבָתָהּ וְכִי הֵיא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְחַיִּב כְּתוּבָה
41 לֹאחַר שִׁישְׂאוּ וְיָתֵנוּ בַּה מוֹרֹת בְּלָבְנָה וְהֵיא אֵין
42 הַמִּים בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ כְּדֹאֲמַרְיָן בְּפֶרֶךְ קְמוֹא (לַעֲלִי
43 דָּף ו') וּמֵאֲחַר שְׂהֵיא גְרַמָּה שְׂתִיאֵסֵר עֲלֵיו וְאֵין
44 יְכוּלָה לְשַׁתּוֹת הוּיא כְּאוֹסוֹסָה וְשׁוֹמֵרָת יִכֵּם שְׂלֹא
45 שׁוֹתוֹת וְלֹא נְטוּלוֹת כְּתוּבָה מִיּוֹד מִצִּי לְמִימֵר הָא
46 דֹאֲמַרְיָן אֵין הַמִּים בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ לֹאחַר שִׁישְׂאוּ
47 וְיָתֵנוּ בַּה מוֹרֹת בְּלָבְנָה דּוֹקָא לֹאחַר קִינּוּ וְעִידִי
48 סְתִירָה לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲבֵל כֵּאֵן אֵין עִידֵי סְתִירָה
49 אֲלֵא שְׂמַחוֹת בְּלָבְנָה נְשִׂאוֹת וְנִתְּנוֹת
50 בְּפִרְעוּתָהּ.

הַדְרָן עַלְךָ כְּשֵׁם שְׁתֵּמִים

27 מִי שְׁקִינָא לְאִשְׁתּוֹ וְנִסְתְּרָה, אֶפְלוֹ שְׁמַע מַעוֹף
28 הַפּוֹרְתִי, יוֹצֵיא וְיָתֵן כְּתוּבָה, דְּבָרֵי ר' אֲלֵעֶזֶר.
29 ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: עַד שִׁישְׂאוּ וְיָתֵנוּ בַּה מוֹרֹת
30 בְּלָבְנָה. אָמַר עַד אַחַד "אִנִּי רְאִיתִיהּ שְׁנַפְמָתָא"
31 לֹא הֵיחָה שׁוֹתָה. וְלֹא עוֹד אֲלֵא אֶפְלוֹ עֵבֶד,
32 אֶפְלוֹ שְׁפָחָה, הֵרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנוֹן, אִם לְפִסְקָהּ
33 מִכְּתוּבָתָהּ. הַמּוֹתָה וְבַת הַמּוֹתָה וְצָרְתָהּ וּיְכַתְּבָהּ
34 וְבַת בְּעֵלָה, הֵרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנוֹת. וְלֹא לְפִסְקָהּ
35 מִכְּתוּבָתָהּ, אֲלֵא שְׂלֹא תִשְׁתַּח. שְׂהֵי בְרִין, וְקָהּ
36 אִם עֵדוֹת רֵאשׁוּנָה שְׂאִין אוֹסְרָתָה אִסוּר עוֹלָם, אֵינָה מִתְקַיְּמַת בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם. עֵדוֹת
37 אַחְרֹנָה שְׂאוֹסְרָתָה אִסוּר עוֹלָם, אֵינּוּ דִין שְׂלֹא תִתְקַיְּמַת בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם? תְּלִמּוּד לּוֹמֵר:
38 "וְעַד אֵין בַּה", כָּל עֵדוֹת שֵׁישׁ בַּה. כָּל וְחוֹמֵר לְעֵדוֹת הֵרֵאשׁוּנָה מֵעַתָּה: וְקָהּ אִם עֵדוֹת

כֵּאֵן

1 שאופרתה אסור עולם. כדאמר ספק מנטמאה ונטמאה, וכ"ש ודאית:
 2 עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת. ואוקי חז בהדי חד וחד היא כפיקא ושותה:
 3 ושנים אוקרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך, שבשבתא ומקצת שנתקרו יחד גם
 4 אגו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת. הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי
 5 היא כפיקא אם נטמאת קדם שבאו אלו
 6 ומקצתא ויתתה שותה. ובגמי מפרש למאי
 7 איצטריכו כל הך בבי: גמי? בה ולא בקניו בו.
 8 למאי איצטריך גורה שנהו קמא בתיב גבי טמאה
 9 ועד אין בה וימעטא הוא, בה עד אהך נאמן
 10 ולא בעדות אהך והיא לה עדות סתירה
 11 כשאך כל עדות שבתורה ופסקא בעלמא. עד
 12 א' שהעיד על אשה שלא קאא לה בעלה ואמר
 13 נטמאת ממני דלא מהימן ולא אמרין אשמאת
 14 אשה המניה רחמנא לא שנתא לאחר קמי ולא
 15 שנתא בלא קמי, תלמוד לומר בו, וכי המניה
 16 רחמנא בטמאה שאחר קמי ויש עדי סתירה
 17 שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לך. ובפרק
 18 קמא (שיל 97 ב) פריכין וקא כי בתיב קמי בתר
 19 הכי בתיב, ומשנין ועבר בתיב שכך עבר: קא
 20 לא מכחיש ליה בו. הוא הדין דהנה ליה למבעי
 21 ארישא דקתני בהדיא אהך אומר גני ראייתך
 22 שנטמאת לא היתה שותה אלקא מהימן, אלא
 23 משום דבעי לאקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי
 24 הוי קא המניה רחמנא להאי דאמר נטמאת בני
 25 תרי והוי ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו
 26 של אהך במקום שנים: הרי פאן שנים. הרי הוא
 27 בשנים: פשא דעילא. דבין דהאמניה תורה הרי
 28 דעמידתו במקום שנים: קאן בכת אחת. מתני'
 29 כשהעידו שניהם בתוך כדי דבור דקטלו דבריו
 30 מיד דלא נתקיימה עדותן בבדי, והיא האמניה
 31 תורה כשנים כגון אם העיד עדותו וקא, דהו
 32 לא מצי חד לכאפושיה: קא חד וחד. על פירושך
 33 לא היתה שותה תנא ברישא, דאי היתה שותה
 34 קתני קא וכו' למה ליה, להשתא בחד הוי הכחשה
 35 תרי מבעיא שישא דאין אהך במקום שנים,
 36 ומתני' לדיקא דידיה תנא ליה, דאי לאשמענין
 37 היא גופה פשיטא דלא איצטריך: אסר לך ר'
 38 היא ולפעמי. וסבירא לך ומתני' לגופיה לא
 39 איצטריך, דקא פשיטא דאין א' במקום שנים,
 40 ולדיקא אקא, סיפא מאי תידוק מנה, אלא
 41 מתני' לא לדיקא אקא אלא לאשמענין היא
 42 גופה איצטריך, דשנים דקא תנא בפסולי עדות
 43 קאמר בגון נשים או עבדים, ואשמענין דשתי
 44 נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין
 45 בסיפא. ולקמן פריך תרתי למה ליה, והאי דלא
 46 שני ר' היא מצינתא בזה אחר זה, משום דקא
 47 דנין מתני' בבת אהך דקתני ושנים אוקרים לא
 48 ראייתה (נטמאת) אלקא ביהדי הדיי קאתה,
 49 דלעולם במקום שנים לא האמניה תורה עד
 50 אהך: כל מקום שאמניה תורה בו, הוציאנו
 51 לעדות זה מכלל כל עדות שבתורה לפיכך
 52 פסולין וכשרין שוין בה והלך אחר רוב דעות
 53 המעידין דבר: ואיבא דאמרין כל היבא דאתא
 54 עד פשר מעקרא. ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו
 55 ואחר כך באו מאה נשים כעד א' דמיין והנה
 56 ליה קמא שנים ואין דבריו של אהך במקום שנים
 57 ואינה שותה:

והכא

1 כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה. קשיא דהכא משמע כיון שנתקבל עדותו של ראשון
 2 ואנפי שלא עשו ע"י עדותו שום מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך
 3 כדי דיבורו של ראשון הוי דבריו של שני במקום ראשון כדבריו של אחד במקום שנים הכי
 4 משמע לפירוש רש"י והא בפרק האשה שהלכה (בבמות דף קיז) תנן עד אומר מת וניסת
 5 ובא אחר ואמר לא מת לא תצא וקא דייק בגמי
 6 טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר
 7 עולא וכו' ומשני הכי קאמר עד אומר מת
 8 והתירה לנישא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא
 9 מהתירה הראשון הוא התיב דבזה אחר זה מייר
 10 דהא ניסת בנתיים ואפי' בכה"ג בזה אחר זה אם
 11 לא ניסת לא תנשא איכ' התירה לנישא דאמר
 12 לא תצא מהתירה הראשון ופירש גמי רש"י התיב
 13 דרוקא שהתירה קודם שיבא עד השני המכחישו
 14 אבל אם קודם שהתירה מודה עולא על דא סמכין
 15 אקמא דאבתי ובא אשכחיה בתרי לחכי נראה
 16 לפרש הכא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון
 17 הוורו ע"פ עדותו מיהו תימה עולא גופיה דאמר
 18 הכי אליביה תני לא היתה שותה מה דוחקה
 19 למימר הכי היא מתניתין לא משמע ששהה השני
 20 אחר הראשון עד שהורו אסורו עליו ואמר
 21 אינה שותה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי מיני רבי
 22 יצחק ועולא הוה מתרצי להדיא דהאשה וזוטא
 23 כדמתרצי אליבא דר' יוחנן בפ' שני דעובבות (דף
 24 כב) משום לזות שפתים והדיא דהאשה רבה
 25 (בבמות דף פח) לא דמיא לתרתייהו משום דגברא
 26 אתי וקא:

27 הא חד חד ולא היתה שותה תיובתא דרבי
 28 חייא. נראה היא דלא דחי ליה בזה אחר
 29 זה משום דסוף סוף תיקשי דיוקא דסיפא דשנים
 30 אוקרים נטמאת וא' אומר לא נטמאת לא היתה
 31 שותה אז חד וחד היתה שותה במאי מקמת
 32 לה ע"כ בבת אחת מאי קמיל היינו רישא
 33 הילכך צריך לתרצי בר' נתניה בין לר' יצחק
 34 בין לר' חייא הני תרתי בני דסיפא תימה הדי
 35 הוה מתרץ ר' יצחק מתני' דפרק אמרו לו
 36 (כריתות דף יא) דתנן עד אמר אבל ועד אמר
 37 לא אבל אשה אומרת אבל ואשה אומרת לא
 38 אבל מביא אשם תלוי כיון דהאמניה תורה עד
 39 אחד דנפקא לן מאו הודע אליו חטאתו ויקרא
 40 ד חטאת הוי ליה לאיתויי בשלמא רבי חייא
 41 הוה מוקי לה בבת אחת. ירושלמי גידל בר
 42 בנימן בשם רב אמר בכל מקום שהכשירו עד
 43 אחד עדות האשה כאיש האיש מכחיש את
 44 האשה והאשה ממחשת את האיש תנן עד א'
 45 אמר נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת אשה
 46 אומרת נטמאת ועד א' אמר לא נטמאת תנא
 47 דברי רבי אומר כן ותו בירושלמי עד אחד אמר
 48 נטמאת ועד אחד אמר לא נטמאת שמעון ב"ר
 49 אבא בשם ר' יוחנן כאן לא היתה שותה
 50 ובעגלה ערופה הוי עורפין וטעמא מפני שבאן
 51 רגלים לדבר ומסיק גמי התיב דבעידי טומאה לא
 52 אמרין עדות שבתלה מקצתה בטלה כולה מפני
 53 שרגלים לדר:

מדו

39 ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמניה תורה עד אחד, תלך
 40 אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיבא דאמרי
 41 כל היבא דאתא עד אחד פשר מעקרא, אפילו מאה נשים גמי, כעד אחד דמיין.

והכא

51 אחד אינו נאמן להעיד על אשה שנטמאה כשבעלה לא קינא לה,
 52 ורק אם קינא לה ונסתרה נאמן, כמו שדרשה המשנה מ'ועד אין בה/
 53 כי אז יש רגליים לדבר.
 54 שנינו במשנה, שאם עד אומר נטמאת, ועד אחר אומר לא נטמאת,
 55 היתה שותה. מדייקת הגמרא, מ'עמא דקא מכחיש ליה – רק מטעם
 56 שהראשון הוכחש היא שותה, הא אם לא קא מכחיש ליה, עד
 57 אהך מהימן שנטמאת. מבררת הגמרא, מ'נהני מילי שעד אחד נאמן
 58 לומר שנטמאת. ומבארת הגמרא, ד'הנו רבנן בברייתא, 'ועד אין פה'
 59 ב'שנים ה'כתוב מ'דבר, שכוונת הפסוק היא שאין עדות גמורה של
 60 שני עדים שזינתה. דנה הברייתא, א'תה אומר ב'שנים, או אולי אינו
 61 אלא ב'אחד, שכוונת הפסוק שאין אפילו עד אחד שזינתה. וכדי
 62 לברר את כוונת הפסוק מביאה הברייתא עוד דרשה אחרת, תלמוד
 63 לומר, 'לא יקום עד אהך פ'איש וגו'', והיה מקום להקשות על פסוק
 64 זה, מ'משמע ש'נאמר 'לא יקום עד', וכי איני ז'וע כבר שהוא אהך,
 65 מה תלמוד לומר 'אהך'. אלא ש'ה פנה אב – לימוד של 'בנין אב',
 66 שכל מקום ש'נאמר 'עד', הרי כאן שנים, עד ש'פירוש ל'ה כתוב
 67 אהך'. ועל פי זה חזרת הגמרא ומבארת את הפסוק 'ועד אין בה'
 68 והיא לא נתפשה, ו'אמר ר'המנא תרי לית פה – הכוונה בעד אין
 69 בה' היא שאין עדות של שנים, אלא רק חד מעיד בה שנטמאה,
 70 והפסוק ממשיך, 'והיא לא נתפשה', כלומר שלא היתה אנוסה ולכן
 71 היא אסורה. הרי שהאמינה כאן התורה לעד אחד ואסרה את
 72 האשה מתמת עדותו.
 73 מקשה הגמרא על דין המשנה שהעד השני האומר לא נטמאת' יכול
 74 להכחיש את הראשון האומר 'נטמאת' ולכן היא שותה, ו'בין
 75 ד'מדאורייתא עד אהך מהימן שנטמאה, אם כן א'יהך, ה'כי מצי
 76 מכחיש ליה – השני, איך יכול להכחישו, והא אומר עולא, כל
 77 מקום שהאמינה תורה עד אהך, הרי כאן תוקף של שנים, ואין
 78 ד'כרוי של אהך המכחישו נחשבים ב'מקום שנים. עונה הגמרא,
 79 אלא אומר עולא, הני – אכן יש לשנות במשנתנו 'לא היתה
 80 שותה', ולא כמו ששנינו 'היתה שותה', כי באמת הראשון נאמן
 81 כשנים שנטמאה, והשני שהוא רק עד אחד אינו יכול להכחישו. ו'כן
 82 אומר רבי יצחק, שצריך לשנות 'לא היתה שותה'. ו'רבי חייא אומר,
 83 הגירסא ושאר ה'היתה שותה'. שואלת הגמרא, ל'רבי חייא ק'ש'א
 84 ד'עולא, שכיוון שהאמינה תורה את הראשון על כך שנטמאה, הרי
 85 הוא כשנים, כפי שלימד עולא, אם כן מדוע שותה. עונה הגמרא, לא
 86 ק'ש'א, כאן במשנתנו, מדובר שהעידו שניהם ב'בת אהך, שבתוך
 87 כדי דיבור מאז שהעיד הראשון, העיד גם השני, שאז בטלו דבריו של
 88 הראשון מיד, כי עדיין לא הספיקה עדותו להתקיים בבית דין, שלא
 89 האמינה תורה עד אחד אלא אם העיד עדותו ויצא בלי שיוכחש, ורק
 90 באופן זה כבר לא ניתן להכחישו בעד אחד. לפיכך במשנתנו אין
 91 לראשון תוקף של שנים. ואילו כאן ד'בין עולא שעד אחד נחשב
 92 כשנים, מדובר ששני העדים באו להעיד פ'ה אהך זה, ורק על מקרה
 93 כזה אומרים שאין דבריו של אחד במקום שנים.
 94 הגמרא מקשה על רבי חייא מהמשך משנתנו, ת'נן, עד אומר
 95 'נטמאת, ושנים אומרים 'לא נטמאת, ה'היתה שותה. ויש לדייק
 96 מזה, דווקא אם הכחישוהו שנים היתה שותה, הא חד וחד – במקרה
 97 שרק אחד הכחישו, דהיינו במקרה הקודם במשנה, 'לא היתה שותה,
 98 וכך יש ודאי לגרוס שם. ובהכרח אי אפשר לגרוס שם 'היתה שותה',
 99 כי אם זו הגירסה שם, אזי קשה מה חידשה המשנה במקרה השני,
 100 ששנים יכולים להכחיש את העד הראשון, הרי כבר למדנו מהמקרה

1 עדות ראשונה – על הסתירה, שאין אוסרתה על בעלה איסור
 2 עולם, אלא רק עד שתשה ותמצא טהורה, אינה מתקיימת
 3 בפחות משנים, עדות אחרונה – שהעידו שנטמאה לאחר שהועדה
 4 שנסתרה, שאוסרתה לבעלה איסור עולם, והיא חמורה יותר, האם
 5 אינו דין שלא לתקיים בפחות משנים. אך דוחה המשנה, תלמוד
 6 לומר – לפיכך כתוב 'ועד אין פה', לומר שכל עדות שיש פה
 7 שנטמאה, העדות נאמנת, אפילו היא של עד אחד.
 8 מקשה המשנה שיש לומר ההפך, כל וחומר לעדות הראשונה
 9 מעתה – מאחר ולמדנו שלטמאה מספיק עד אחד, נלמד קל וחומר
 10 לעדות סתירה שיספיק עד אחד, וכך נלמד את הקל וחומר, ומה אם
 11 עדות אחרונה – שנטמאה, שאוסרתה איסור עולם, והיא חמורה,
 12 הרי היא מתקיימת בעד אהך, כמו שדרשנו, עדות הראשונה –
 13 שנסתרה, שאין אוסרתה איסור עולם, והיא קלה יותר, האם אינו
 14 דין שתתקיים בעד אהך. דוחה המשנה, תלמוד לומר 'כי מצא
 15 פה עדות דבר', ול'הלן הוא אומר 'על פי שנים עדים או על פי
 16 שלשה עדים יקום דבר', דורשים גזירה שווה 'דבר' 'דבר' להשוות
 17 בין עדות על אשה שמצא בה עדות דבר, כגון עדות זו שנסתרה, ובין
 18 עדות ממנו, מה ל'הלן, בעדות ממנו, על פי שנים, אף כאן, על פי
 19 שנים.
 20 אם עד אומר 'ראיתי שהאשה נטמאת', ועד אחר אומר 'לא
 21 נטמאת', או אם אשה מעידה עליה ואומרת 'נטמאת, ואשה
 22 אחרת אומרת 'לא נטמאת, ה'היתה שותה, שכיון שהעדים
 23 מכחישים זה את זה, ממילא זה ספק ככל סוטה, ושותה. אם אהך
 24 אומר 'נטמאת, ושנים מכחישים אותו ואומרים 'לא נטמאת
 25 בפניך, שכשבת ומצאת שנסתרו יחד, גם אנו היינו עמך, ובפנינו לא
 26 נטמאת, ה'היתה שותה, שהרי נסתלקה עדותו ובטלו דבריו של העד
 27 האחד מפני השנים, ויש עדיין ספק שמה נטמאה קודם שבאו העדים
 28 ומצאום, לפיכך שותה כסוטה רגילה. אם שנים אומרים 'נטמאת,
 29 ואהך אומר 'לא נטמאת, לא היתה שותה, שאין אחד נאמן נגד
 30 השנים.
 31 שנינו במשנה שלדברי רבי יהושע לומדים מגזירה שוה 'דבר'
 32 'דבר', שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה. מקשה על כך הגמרא,
 33 האי תלמוד לומר 'כי מצא פה עדות דבר' – וכי הלימוד לדברי
 34 רבי יהושע שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה לומדים מהגזירה
 35 שוה, הרי בפסוק עצמו ממנו דורשים שהעד נאמן שנטמאה יש
 36 לימוד אחר לזה, תלמוד לומר 'ועד אין פה', שזה מיעוט, דווקא פה,
 37 בעדות שנטמאה, עד אחד נאמן, ולא בקנינו, ודווקא פה הוא נאמן,
 38 ולא ב'סתירה, שאין עד אחד נאמן להעיד שקינא לה בעלה או
 39 שנסתרה, אלא צריך שני עדים כשאר כל עדויות שבתורה, ואת
 40 המיעוט הזה מ'ביע ליה – היתה המשנה צריכה להביא, ומדוע
 41 דרשה זאת המשנה מ'דבר' 'דבר'. מתרצת הגמרא, ה'כי נ'מי ק'אמר
 42 – כך אכן אומרת גם משנתנו, 'תלמוד לומר פה, פה ולא בקנינו,
 43 פה ולא ב'סתירה, ובאמת מכאן נדרש הדין, אלא שמילים אלו
 44 חסרות במשנה, והגזירה שוה מלמדת דין אחר, וגם הוא חסר
 45 בגירסתנו, וכך צריך להוסיף במשנה, 'עדות על טומאה בעלמא,
 46 שהאשה נטמאה, בלא שהיה קנינו ובלא שהיתה סתירה, ולא
 47 מהימן עד אהך – שבוה, הדין הוא שאין עד אחד נאמן, מ'גלן – מנן
 48 לומדים זאת. על כך אמרה המשנה, 'נאמר כאן 'כי ימצא בה עדות
 49 דבר, ונאמר להלן 'על פי שני עדים וגו' יקום דבר', מה ל'הלן ב'שני
 50 עדים, אף כאן ב'שני עדים', והגזירה שוה נאמרה לגבי דין זה, שעד

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

ג פלפלה יטו שהיתה נקובה וסתמה באבן כ מפעור יום (אם הדקה שם בחזק כא) - מתר למלטלה, שלא נעשית בסיס לדבר האסור כב, לפי שאף האבן נעשה פלי (כשהוא מהדק בה), שהרי נעשה כדפנה. וכן דלעת חלולה כג שתולין בה כדו אבן להכבירה כח למלאת בה מים כו, אם האבן קשור בה יפה מפעור יום, שאינו נופל ממנה כשממלאים בה כז - מתר למלאת בה, לפי שאף האבן הטר בטלטול, מפני שנעשה

ביאורי הלכה

שמעל או לצד המוקצה - אם הוא מחזיק את המוקצה - נאסר בטלטול, ולדוגמה, אטבי-כביסה שהחזיק בתחילת השבת כביסה רטובה מאוד (האסורה בטלטול)¹⁹. אמנם כיסוי שעל המוקצה (כגון מפה המכסה מכשיר אלקטרוני) אף שמשמש למוקצה ומגן עליו מאבק ולכלוך, אם אינו בסיס המחזיק את המוקצה - מותר בטלטול, ואם הוא כיסוי המיוחד למוקצה זה (בלבד) - יש להחמיר²⁰.
כה] להכבירה - שלא תצוף על המים.
כז] בה מים - מהבאר שברשות היחיד.
כח] כשממלאים בה - אפילו אם האבן נופלת בשימושים אחרים²¹.

יט] בלבלה - סל.
כ] וסתמה באבן - כדי שתהיה ראויה לשימוש.
כא] שם בחזק - כך שלא תשמט האבן מן הכלכלה¹⁵.
כב] לדבר האסור - כשהאבן לא סותמת את הנקב, וכן כשלא הניחה (והדקה¹⁶) מפעור יום נעשית הכלכלה בסיס לדבר האסור ואסורה בטלטול גם אם ראויה לשימוש ללא האבן, ואפילו כשהאבן כבר אינה בתוכה כגון שנפלה מעצמה¹⁷.
כג] דלעת חלולה - דלעת יבישה חלולה שרגילים להשתמש בה כדלי לשאיבת מים.
כד] שתולין בה - אפילו תלויה עליה מבחוץ, שדבר התלוי עליו הוא כאלו מונח עליו¹⁸, ואפילו בסיס

צינונים והוספות

נעשית בסיס לאבן ואסורה בטלטול אפילו לצורך של היתר, משום שסתימת הנקב גרידא אינה נחשבת כמשמשת לכלכלה (כשאין בה פירות עכ"פ) ואין לדמותה למבואר בסי' רנט ס"ג ובסי' שיא ס"ד.
17] כדלהלן סעיף ז לעניין אבן שעל פי החבית לכיסוי.
18] כדלהלן סי' שי סעיף טו לעניין כיס של מעות התלוי על הבגד.
19] בשש"כ פ"כ הערה קפ הביא מהפמ"ג (ומעור ספרים) שאסרו בטלטול במניח בערב שבת תכשיט על גבי פמוט שנר דולק בו, על מנת לייצב את הפמוט (ומה שהקשה מדין 'מתיר את החבלים והם נופלים' מתורץ בהוספת שוע"ר סי' רסו סכ"ב) "החבלים של האוכף" כלומר שאינם בסיס לשקים בלבד אלא גם לאוכף ומותרים בטלטול (לצורך גופם עכ"פ).
20] יש לומר שכל המשמש את המוקצה נחשב כחלק מן המוקצה ואסור בטלטול כמוהו כמו זכוכית שעל נר של נפט, אבל לא מטעם בסיס (שולחן שלמה סי' שח אות ט).
21] בהוספת 'כשממלאים בה' (שלא מופיעה בטוש"ע

15] אבל אם לא הדקה בחזק, לא נחשבת האבן כדופן הכלכלה אף שניתן להשתמש בכלכלה בזכות האבן שסותמת את הנקב (עיין להלן הערה טז).
16] הנה דין 'הדקה שם בחזק' הובא במוסגר, ויש לעיין אם הוספת 'הדקה בחזק' היא כדי להבהיר שהלכה זו (בניגוד לסעיפים הבאים) עוסקת במוקצה הבטל לכלי לגמרי (ובזכות כך מותר גם א) טלטול לצורך האבן, ב) שאין צריך לנערה כלל, ג) מותרת בטלטול גם אם האבן משמשת לדבר צדדי כאבן התלויה בדלעת, ד) גם כשאין בה פירות, וטעם ההיתר משום שהאבן נעשית כדופן הכלי, אבל גם אם לא הדקה בחזק ולא נעשית כדופן הכלי, מכל-מקום כל עוד הניחה מפעור יום לא נעשית בסיס לאבן, כי האבן משמשת לסתימת הכלכלה (כמבואר לעיל סי' רנט ס"ג ולהלן סי' שיא ס"ד) ומותרת בניעור ובטלטול מן הצד, ואינו דומה למבואר להלן (סעיף ז) שהחבית נעשית בסיס לאבן שעל פי החבית לכיסוי (בראשונים ובאחרונים הובאו כמה סברות לחלק ביניהם, ויתבאר להלן), או שיש לומר שכל עוד לא הידק את האבן, הכלכלה

כְּמוֹ הַדְּלֵעַת עֲצָמָהּ שֶׁהוּא בְּטֵל אֶצְלָהּ. וְאִם לֹא-כֵחַ - אֲסוּר לְמַלְאוֹת בָּהּ כֵּסוֹ, אֶלְאִי-אִם-יָפֵן יַחַד אֶבֶן זֶה לְכַד לְעוֹלָם²², כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל בְּסִמָּן ש"ח:

חלק ב סימן שט טלטול על ידי דבר אחר אם קטר בשבת, סעיף ג

ביאורי הלכה

[כח] ואם לאו – לא הייתה קשורה יפה מבעוד יום²². [ל] לכך לעולם – אז מותר אפילו בלא קשירה. [כט] אסור למלאות בה – וכן אסור לטלטלה²³.

ציונים והוספות

הדוקה לא שייך בדלעת שאינה קשורה), והדלעת נעשית בסיס לדבר האסור, אמנם אם האבן קשורה אל הדלעת הרי נעשו כלי אחד המשמש לשאיבת מים (משום שבטלה אל הדלעת (אף שלא משמשת כדופנה)).
(23) קצות השלחן סי' קיב בדה"ש ס"ק ט: ולא דוקא למלאות בה אלא אסורה בטלטול לגמרי שהיא בסיס להאבן, ועד"ז בסי' קט ס"ק י: ונקטו "למלאות בה" מפני שהדרך לטלטלה כדי למלאות בה.

ונו"כ) בא לומר שאין צריך שתהיה קשורה כך שלא תיפול לעולם, כי בקשירה כזו האבן מיוחדת לכך ומותרת בכל עניין, אלא די בכך שלא תיפול בשעת המילוי כדי להחשיבה כבטלה אל הדלעת (אך כשאינה קשורה כלל אין להתיר אף אם לא נופלת כשממלאים בה כי לא בטלה אל הכלי כלל).
(22) האבן אינה משמשת את הדלעת אלא משמשת לשאיבת מים (ולכך הספק דלעיל הערה טז באבן שאינה

~ שולחן ערוך רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות פסח ~

הנקב אלא כשיש בתוכו אבועועות שקורין בלעז ל"ך שהם סימן לחימוץ אבל אם הוא חלק מותר ואם יש במצה שני נקבים כאחת נקב בתוך נקב חוששין לאסור כולה:

בז וכל איסורין אלו שנתבאר במצה כפולה ונפוחה אין להם עיקר בנגמרא ואינן אלא מנהג שנהגו בדורות האחרונים ואע"פ שאין לנו להקל בדבר שאבותינו נהגו בו איסור משום שנאמר ואל תמוש תורת אבך, מכל-מקום אין להחמיר בהם כמו בחמוץ גמור שאוסר תערובתו במשהו בתוך הפסח ודי להחמיר לאסור אותה מצה עצמה שנתכפלה או שנתפחה אבל לא תערובתה:

בח וכן אין צריך להסיק ולהכשיר את התנור במקום שישבה עליו המצה וכן המרדה שהוציאה בה מן התנור אין לאסור אותה אלא לכתחלה אם אפשר לו באחרת כמו שנתבאר בסימן תנ"א וכן בשאר כל הכלים שנשתמשו בה ובלעז ממנה:

כז וכן אם עבר עליה הפסח מותרת באכילה שהרי אין בה אלא חשש חימוץ וספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר כמו שנתבאר בסי' תמ"ח:

~ יום שני ~

חלק ג סימן תסב דיין מי פירות אם מחמיצין:

א אין נקרא חמץ בלשון התורה אלא עיסה שנילושה במים ונתחמצה על ידי שאור או שהניחה בלא עסק עד שנתחמצה מאיליה או אפילו נתחמצה על ידי דבר אחר

~ יום ראשון ~

חלק ג סימן תסא, דיני אפיית המצה ובאיזה מצה יוצא ידי חובתו:

בג נוהגין במדינות אלו להחמיר [ולאסור] מצה שהיא נפוחה באמצעיתה דהיינו שתפח גוף המצה ונעשית כהר באמצעיתה על ידי האפייה כדרך החמץ שמתחמץ ומתנשא למעלה באמצעיתה:

בד מצה שעלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת אפייה מותרת אבל אם עובי המצה נחלק לשנים וצד העליון עלה למעלה ויש חלל באמצעיתה הרי זו נקראת גם כן נפוחה ונוהגים לאסרה אם החלל עלה למעלה דהיינו שהצד העליון עלה גם כן למעלה עד שהחלל שנעשה תחתיו גם כן הוא גבוה משטח פני המצה אשר סביביו:

בה ואין אוסרין אלא אם כן החלל הוא גדול כל כך כמו אגוז לוז (שקורין הואיל נוס) או כמו אצבע גדול בינוני או נאסרה כל המצה אפילו הוא קודם פסח ויש במצה ששים כנגד מקום הנפוח לפי שהנפוח שבמקום אחד מגלה החמץ של כל המצה שלא נתעסקו בה עסק גמור לבטל התחלת החימוץ ולפיכך כשהושיבוה בתנור על ידי חום התנור יצא בה חימוץ לפועל ונתגלה בושתה ולפיכך נתפחה:

בו ואם לא עלה החלל למעלה אלא שבתוך עובי המצה יש נקב חלל כשעור שנתבאר אוסרין מקום הנקב בלבד שאותו מקום דומה למצה כפולה שאין חום האש שולט שם והשאר מותר אפילו הוא תוך הפסח ואין אוסרין אפילו מקום

להתיר אם נפלו מעט מי פירות לתוך העיסה שנילושה במים ולא אפאה מיד):

ה אע"פ שמי פירות שנתערבו בהם מים אין לשין בהם אף-על-פי-כן מותר ללוש ביין אף שאי אפשר שלא נתערבה בו טיפה מים בשעת הכציר וגם לכתחלה רגילין לערב בו מים בשעת הכציר מטעם שנתבאר ביורה דעה סימן קכ"ו אין חוששין למים הללו דכיון שנתערבו בו בעודו תירוש שלא היה עדיין יין וכל שהוא תוסס הוא נתבטל ונעשה יין א"כ גם המים שנתערבו בו הופג מעמן ונשתנו להיות יין כדרך שנשתנה התירוש ונהפך ליין אבל בעודו תירוש אסור ללוש בו:

ו עיסה שנילושה במים עם מי פירות אף-על-פי שהיא יכולה לבוא לידי חימוץ אין יוצאין בה ידי חובה אם שמרה מחימוץ ואפאה מיד מפני שהיא מצה עשירה ואפילו אם נילושה במים רבים ומעט מי פירות אף-על-פי-כן כיון שיש בה מעט מי פירות הרי היא נקראת מצה עשירה אבל אם אין בה מעט מי פירות דהיינו שיש בה ס' כנגד המי פירות שעירב בה מותר לצאת בה ידי חובתו אם אפאה מיד.

אבל אסור לצאת ידי חובתו במצות הקטניות במי פירות אע"פ שיש בהן ס' כנגד הקיטוף שעל גביהן דכיון שהקיטוף אינו מעורב בתוך המצה אינו מתבטל בה והיא נקראת מצה עשירה:

~ יום רביעי ~

ז וכל זה מעיקר הדין אבל כבר נהגו במדינות אלו להחמיר שלא ללוש אפילו במי פירות בלבד לפי שחוששין שמא נתערב בהם מים כל שהוא ואם עבר ולש אפילו אפאה מיד אין אוכלין אותה בפסח שחוששין אם תתיר לו לאכלה שמא פעם אחרת לא יאפה מיד לפי שלא יעלה על דעתו לחוש שמא נתערב בהם מעט מים ואין לשנות המנהג אם לא לחולה או לזקן הצריכים לכך כי יש מי שאומר שמעיקר הדין מי פירות הן מחמוצין ולא עוד אלא שהן ממהרין להחמיץ יותר ממים ועיסה שנילושה בהן דינה כדין עיסה שנילושה במי פירות עם מים לפי סברא הראשונה אלא שאין חימוצן חמץ גמור אלא חמץ נוקשה ואיסורו מדברי סופרים:

ח ואפילו לקטף המצות אין נוהגין רק לאחר אפייתן בעודן חמין ויש נוהגין שלא לקטף בשני ימים הראשונים אפילו לאחר אפייתן גזירה שמא יקח אותה למצות מצוה והן פסולות לפי שהמצה שאדם יוצא בה ידי חובתו צריך שלא יהיה בה תערובת שום מעט אחר אלא מעט מצה בלבד שאם יש בה תערובת מעט אחר אותו מעט הוא מפיג את מעט המצה, עיין סימן תס"א סעיף י"ב:

ט חטה שנמצאת במי פירות שלא נתערב בהם שום מים בעולם אף-על-פי שנתרכבה החטה אין לחוש בה שמא החמיצה שהרי מי פירות אין מחמוצין לפיכך אם נתבשלה החטה עם המי פירות בתוך הפסח ונתנה בהם מעט אינה

שאינה מינה כגון על ידי שמרי יין שנתייבשו השמרים בתנור הרי זה חמץ גמור וחייבין עליו כרת שנאמר כי כל אוכל מחמצת ונכרתה וגו' ולא נאמר כי כל אוכל חמץ [אלא] לרבות נתחמצה מחמת דבר אחר.

אבל עיסה שנילושה במי פירות אפילו שהתה כל היום בלא עסק עד שנתפחה אין זה חמץ ומותר לאכלה בפסח אבל אינו יוצא בה ידי חובתו בין בלילה הראשון בין בליל יום טוב שני של גלויות מפני שהיא מצה עשירה והתורה אמרה לחם עוני ועוד שאין יוצאין אלא במצה שהיתה יכולה לבא לידי חימוץ אם לא היה משמרה מחימוץ כמו שנתבאר בס"י תנ"ג:

ב וכל המשקין שבעולם שאינן מתולדות המים שיתבאר בס"י תס"ו הם נקראים מי פירות כגון היין ושמרי היין והשמן ומי תותים ורימונים ושאר כל הפירות ואפילו משקין שאינם באים מפירות כגון החלב והדבש ומי ביצים וכיוצא בהם הם בכלל מי פירות לענין זה ואפילו משקים החמוצים כגון מי תפוחים חמוצים וכיוצא בהם אם לש בהן עיסה אע"פ שנתחמצה מהם מותרת שאין זה חמץ שאסרה תורה:

ג וכל זה כשלא נתערב בהם שום מים בעולם אבל מי פירות שנתערב בהם מים אפילו כל שהוא הרי אלו מחמוצים ע"י המים שבהם חימוץ גמור שחייבים עליו כרת ולא עוד אלא שהם ממהרים להחמיץ העיסה יותר ממים לבדם שהמים לבדם אין מחמוצין את העיסה שנילושה בהם אלא אם כן שהתה שיעור מיל בלא עסק אבל עיסה שנילושה במי פירות עם מים ממהרת להחמיץ אף אם לא שהתה שיעור מיל בלא עסק לפיכך אסרו חכמים ללוש בהם עיסה לפסח שקשה לשמרה מחימוץ ואם עבר ולש בהם צריך לאפותה מיד (אחר גמר הלישה והעריכה) שאף שעיסה הנילושה במים לבד יכול להשהותה כל היום שאינה באה לידי חימוץ על ידי כן אם עוסק בה עסק גמור אבל עיסה זו שממהרת להחמיץ אינו רשאי להשהותה כלל (אחר גמר הלישה אלא יעריכנה) ויאפנה מיד ואם עבר ולא אפה מיד אף על פי שעסק בה עסק גמור אסורה באכילה אבל מותרת בהנאה או להשהותה עד לאחר הפסח כל שלא שהתה שיעור מיל בלא עסק:

~ יום שלישי ~

ד אין חילוק בין אם לש עיסה במי פירות שנתערבו בהם מים קודם הלישה או בשעת הלישה ובין אם העיסה נילושה במי פירות בלבד ואח"כ נתערבו בהם מים קודם האפייה או שנילושה במים לבד ואח"כ נתערבו בה מי פירות קודם האפייה לפיכך אין מבשלין עיסת מצות אפילו במי פירות שיש לחוש שמא תמהר להחמיץ קודם שתתבשל כיון שהיא נילושה במים (אבל מותר לקטוף המצות במי פירות קודם האפייה אף על פי שנילושה במים לפי שהקיטוף הוא דבר מועט ואינה ממהרת להחמיץ על ידי כן וממעט זה יש

יד אבל דבש שעושים מצמוקין ששורין אותן במים תחלה ואחר כך סוחטין אותם ויוצא מהם דובש עם המים שנבלעו בהם ואחר כך מבשלים את המים הנסחטין מהם עד שנעשה דבש הרי דינו כמי פירות בלבד לפי שהמים שבו נשתנו מברייתן עלידי האור להיות דבש:

~ יום שישי ~

מן שומן מהותך דינו כמי פירות בלבד אפילו אם מיד לאחר שהדחתו להכשירו מדמו בעודו מלוכלך במים שמוהו בקדירה להתיכו ונמצא שיש בו תערובת מים אף-על-פי-כן אין לחוש לפי שכשנבשל שומן בקדירה [או] באילפס בישול יפה נשרפו המים בבישול והלכו להם לגמרי.

ומכל-מקום אם נמצאת חטה בשומן כשעודנו באילפס שהתיכוהו בו בין שעדיין הוא לח וצלול בין שכבר קרוש שם בתוך האילפס אם התיכוהו בתוך הפסח יש לאוסרו שיש לחוש שמא נפלה החטה לתוכו באילפס כשעדיין לא נתבשל בישול יפה בעוד שהיו בו צחצוחי מים מהמים שהורדה בהם ואז נתחמצה החטה במהרה קודם שנתבשלה שם ונאסר כל השומן שבאילפס שחמץ בפסח במשהו:

מן אבל אם הוריקו השומן מהאילפס לכלי אחר ובאותו כלי נמצאת חטה בתוך השומן אפילו הוריקוהו לתוכו כשהיה רותח ואפילו אם עדיין הוא רותח ונפלט לתוכו מעם החטה הרי זה מותר לפי שאנו אומרים כאן נמצא כאן היה, דהיינו חטה זו שנמצאת עכשיו בכלי זה כבר היתה בתוכו קודם ששמו השומן לתוכו ולא היתה מעולם עם השומן בתוך האילפס כשעדיין היה בו צחצוחי מים ולא נתחמצה חטה זו מעולם ועכשיו אינה באה לידי חימוץ עלידי השומן כיון שכבר הלכו ממנו צחצוחי מים לגמרי כשנתבשל בישול יפה באילפס:

יז וכל זה כשלא נתנגב השומן ממי ההדחה קודם ששמוהו באילפס אבל אם נתנגב לגמרי ממי ההדחה ואחר כך שמוהו באילפס ונמצאת שם חטה אפילו נמצאת קודם שנתבשל בישול יפה הרי זה מותר שאין כאן אלא מי פירות בלבד ואין החטה באה לידי חימוץ.

ואפילו אם נשרה כמה ימים במים עד שנבלעו בתוכו ואף שאחר כך נתנגב מלחלוהית מים שעליו קודם שהתיכוהו מכל-מקום המים שהיו בלועים בתוכו נתערבו בו כשהותך אף-על-פי-כן דינו כמי פירות בלבד בלא מים לפי שהמים הבלועים אין שם מים עליהם כלל עד שיתגלו ויצאו לחוץ כגון בשר יבש שמוע בימות הגשמים מחמת המים שהורדה בהם וכמו שיתבאר בס"י ת"ו ע"ש.

אבל המצה ששורין אותה במים לאחר אפייתה וסוחטין אותה ואחר כך לשין אותה בשומן אם נפלה חטה לתוכה יש להחמיר ולאוסרה לפי שאי אפשר לסחטה כל-כך ונשארה בתוכה מים בעין:

אוסרתן ואפילו אם החטה היא מבוקעת והביקוע הוא סימן חימוץ אף-על-פי-כן אנו תולין שמחמת שנישירת הרבה בתוך המי פירות נתפחה ונתבקעה שהרי אף עיסה שנילושה במי פירות בלבד היא נתפחה ומתחמצת כשהיא שוהה הרבה אלא שאין זה חמץ שאסרה תורה ולא אמרו שהביקוע הוא סימן חימוץ גמור אלא בחטה שנמצאת במים או במי פירות שנתערב בהם מים או אפילו חטה נגובה ויבשה שנמצאת בקועה בידוע שהיתה כבר במים ונתבקעה שם שמן הסתם כל ביקוע הוא מחמת מים אבל כשנמצאת במי פירות תולין שנתבקעה לאחר שנפלה לתוכם ואין חוששין שמא כבר היתה בקועה קודם שנפלה לתוכם שאין מחזיקין איסור מספק:

~ יום חמישי ~

י אפילו למנהגינו שאנו חוששין בכל מי פירות שמא נתערב בהם מים אף-על-פי-כן אין להחמיר בחטה הנמצאת בתוכם כי חששא זו אינה כדאי אלא לאסור לכתחלה שלא ללוש בהם עיסה ושלא לעשות מהם תבשיל עם קמח אבל בדיעבד לא היה כדאי לאסור בשביל חששא זו ואין אנו מחמירין אף בדיעבד אלא כדי שלא יעשה כן פעם אחרת לכתחלה אם נתירם לו לאכלם בפסח אבל בדבר הנעשה מאילוי כגון חטה שנפלה לתוך מי פירות אין להחמיר בדיעבד:

יא יין צמוקים דינו כמי פירות לענין חמץ כי המים ששרו בהן הצמוקים נשתנו מברייתן לאחר שנתנו בהן הצמוקין טעם יין ונתהפכו להיות הן עצמן יין ולכן מותר לומר עליהן קידוש היום כמ"ש בסימן ער"ב:

יב כמה דברים אמורים בצמוקים שהם ענבים שלימים אלא שנכמשו ועדיין כל כחם בהם כיון שלא נדרכו מעולם לפיכך כחם חזק להפך את המים שנשרו בהם להיות כמו יין ממש אבל ענבים שנדרכו ונעצרו בנת עלידי קורה ואחר כך נתן מים על החרצנים אפילו אם הוא בענין שמותר לקדש עליהן אף-על-פי-כן לא נתהפכו להיות יין ממש אלא הרי הן כיון מוזוג במים שהרי אין מקדשין עליהן אלא אם כן נתן עליהם שלשה מדות מים ואח"כ מצא ארבעה שהרביעית היא יין שיצא מן החרצנים לתוך המים והרי זה כדרך מויגת היין שאין שותין אותו כשהוא חי אלא מוזגין אותו ג' חלקים מים ואחד יין ואין כח היין ולא כח החרצנים חזק כל כך להפך את המים להיות כמו יין ממש והרי דינם כיון מעורב במים לענין חמץ:

יג ושאר כל הפירות חוץ מן הענבים אפילו בעודן שלימים שלא נסחט מהם כלום אין כחם חזק להפך את המים שנשרו בהם להיות דינם כמי פירות בלבד אלא דינם כמו פירות עם מים אם נסחט לתוכם מוהל מהפירות וכן משקה העשוי מדבש (שקורין מע"ד) דינו כמי פירות עם מים כיון שעיקרו מים:

~ שבת קודש ~

יח לחלוחית היוצא מהמלח דינו כמו פירות שהמלח אינו מתולדות המים כמה דברים אמורים במלח שחופרין מהקרקע אבל מלח שלנו שמבשלין אותה ממים דינו כמוים ויש אמורים שדינו כמו פירות והעיקר כסברא הראשונה ואף-על-פי-כן יש לחוש גם לסברא האחרונה כמו שנתבאר בסיומן תנ"ה:

יט כל אדם יש לו לבדוק התבלין והמלח קודם שיתן מהם לקדירה בפסח שמא יש חטה בתוכם ותתחמץ בתוך הקדירה ואם כשבדק התבלין מצא בהם חטה אפילו היא מלוחלחת ונתרככה ונתבקעה שורפה אם הוא משעה ששית ואילך והתבלין מותרין אפילו הוא תוך הפסח דכיון שהם יבשים לא נבלע בהם כלום מן החטה אפילו שהתה בתוכה כמה ימים:

כ אבל אם מצא חטה במלח יש לחוש בה שמא נכנס בה לחלוחית המלח מעט מעט עד שהחמיצה ואחר כך נפלט ממנה לחלוחית לתוך המלח שכן דרך המלח לבלוע ממאכל

המונה אצלו לפיכך צריך ליטול ולהסיר מהמלח מקום מגעה של החטה דהיינו כרוחב גודל סביב לה והשאר מותר אם הוא קודם הפסח ואינו חוזר וניעור בפסח אבל אם היה בתוך הפסח טוב להחמיר לכתחלה להשהות כל המלח עד לאחר הפסח אפילו מצא חטה אחת בחבית מלאה מלח אין להסתפק ממנה בפסח לכתחלה לפיכך יזהר אדם לבדוק קודם הפסח כל המלח הצריך לו לכל ימי הפסח שבתוך הפסח דהיינו מליל ט"ו ואילך אם ימצא בו חטה אחת יפסיד את כולו:

כא ובדיעבד שנתנו לתוך הקדירה ממלח זה שנמצא בה חטה בפסח אין לאסור המאכל שבקדירה שהרי אין שם שמנונית ולא רוטב שיוליך טעם החמץ בכל המלח אבל אם נטל מלח ממקום מגעה של החטה ונתן לתוך הקדירה יש לאסור אף בדיעבד:

כב וכל זה כשנתלחלה החטה דהיינו שנתרככה שאז יוכל לפלוט ממנה קצת לחלוחית לתוך המלח אבל אם לא נתלחלה החטה אפילו מקום מגעה אין צריך להסיר אפילו בתוך הפסח שהרי אינה יכולה לפלוט כלום:

~ 'לקוטי תורה' פרשת אחרי - הפרשה החסידית ~

ביאור הדברים בענין "לטהר", "תטהרו"

ואימא כו', דהיינו שנמשך מקיף אחד לשניהם לצורך תיחוד. וכך הוא בעסק התורה נמשך מקיף עליון, שמשקיף גם את נפשו להתפלל בבחינת אור אינסוף, בבחינת יחוד על ידי מקיף אחד הכולל ב' הבחינות.

ועתה נבוא לביאור "לבושיה פתלג חיוור":

איתא בזה"ר⁵, שהי"ג תיקוני דיקנא' נקרא לפעמים גם בן בשם "לבושיה פתלג חיוור". אף האמת הוא, שעיקר הלבוש הוא ה"חשמל". ולא החשמל המפסיק בין אצילות לבי"ע, כי זהו מוחיצוניות בינה, והוא בנונה שמבחינת שבירת הכלים. אלא הוא החשמל עליון המקיף כל האצילות. דהיינו שהתלבשות גבורה-דעתית במוחא-סתימאה הוא על ידי מקיף זה.

ביאור הדברים בענין "לטהר", "תטהרו":¹

הנה "חיי צער ותורה"², היינו מהתבוננות מגדולת אינסוף ברוך-הוא, שפשמנו פן הוא - אין לו סוף כו', ממילא יהיה "חיי צער" על מה שרחוק מאור פניו תהרה.

ותהיה זאת נחמתו: "אשריך וטוב לך [..] בעולם הזה" על ידי עסק התורה, שהיא חכמתו, ושם התלבשות אור אינסוף ממש בחכמה, ונמצא מתלבש גם הוא בלבשו של הקדוש ברוך-הוא, ונעשה יחוד אינסוף בנפשו, וזהו "יחוד קודשא בריך-הוא ושכינתיה"³.

וכמובאר בזהר בענין יחוד זו"ג, שהמלאכים מכסים היחוד בגדפין⁴, וכיסוי זה הוא נמשך מבחינת אבא-

1. (פרשתנו טו, ל' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו).
2. (בבות ו, ד: "כך היא תרקה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחי צער תתנה, ובתורה אתה עמל. אם אתה עשה כן, אשריך וטוב לך: אשריך - בעולם הזה, וטוב לך - לעולם הבא").
3. (על פי נוסח התפלה הפלתי שחירתי. "ה' מלך; "ה' מלך; "ה' ימלוך לעולם

ועד". וראה זתר חלק א לה, א. וראה אגרות קודש כבוד קדושת אדמו"ר חלק ב עמוד עט).
4. (והבוא ב"פרי עין חיים", שער תפדישים, פרק א'. וענין ב"עין חיים", שער הארת המוחין, פרק ב'. וענין מזה גם ב"מקדש מלך" סוף חלק א', בהשקפות, דבור המתחיל "בראשית").
5. (זתר חלק ג נשא קבת, סוף עמוד ב).

1. (פרשתנו טו, ל' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ה' תטהרו).
2. (בבות ו, ד: "כך היא תרקה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחי צער תתנה, ובתורה אתה עמל. אם אתה עשה כן, אשריך וטוב לך: אשריך - בעולם הזה, וטוב לך - לעולם הבא").
3. (על פי נוסח התפלה הפלתי שחירתי. "ה' מלך; "ה' מלך; "ה' ימלוך לעולם

וכך הוא בחינת לבוש עליון, הוא בבחינת שלג – שנגלד ונקרש עצמיות החכמה לבלתי הגלות נגלות כמות שהיא בעצמה, רק אחר כך חוזר ונמס והיה למים – בחינת חכמה¹¹ אצל הנבדלים.

ועל ענין זה נאמר (תהלים קמו, י"ד): "מִשְׁלֵיךְ קָרָחוּ כַפְתֵימֵי כו', יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּמָּס, יֵשֶׁב רוּחוֹ וַיִּלּוּ מִיָּם. מִגִּיד דְּבָרָיו לְעֵקֵב" – שלחיות "מגיד דבריו לעקב", שהוא מבחינת "ילול מים" – נעשה על ידי הקרח, שנגלד ונקרש בעין הקרח. וכך הוא בענין השלג, אלא שהשלג הוא בהתחלקות טיפין טיפין, כי להיות יורד ההשפעה מוכרח להיות על ידי התחלקות. וכמו שנודע מ"גבורות גשמים"¹² – שיורדים על ידי התחלקות, שאם לא פן היו מבוול¹³ חסד ושלום.

וגם י"ג תיקוני דיקנא נקראים בחינת "לבושים" על דרך זה, שההארה היורדת דרך השערות, שהם הלולים, הנה השערות הם בחינת לבושים, והן בבחינת פירוד והתחלקות – בבחינת שלג, ונקרא "חיוור" – ששרש ההשפעה עצמה היא בחינת חסד (וגם השלג יש בו תוקף הלכנונית יותר מבחינת "עמר נקא"¹⁴), ומים שיורדים מקום גבוה למקום נמוך¹⁵ (אלא שיורדים בבחינת צמצום והתחלקות ההשפעה לפירורים):

ב. והנה, מבחינת "לבושיה בתלג חיוור" נמשך בחינת "שער רישיה בעמר נקא", אלו הן פריטי ההלכות שבגשמיות.

כמו כל מסכת יומא, שכל הרעש של הפה גדול, שהוא פורש משאר העם ונכנס לפני ולפנים, והיה רק פעם אחת בשנה, והיה צריך חמש מכליות ועשרה קידושין, וכל העבודה הוא שמונה "מדים הפך ומדמ השעיר" (פרשתנו טו, יח) באצבע – אחת למעלה ושבע למטה, ומונה: אחת ואחת כו',

והנה כח זה שיש בגשמיות דם הפך והשעיר להיות נוגע להמשכת אור אינסוף ברוך הוא – הוא דרך בחינת שערות, שהם המשכות מצומצמות, שהשערה

(כ"לקומי הש"ס" מהאריו"ל דף ט"ו, דבור המתחיל "לכי ומעטי" איתא וזה לשונו:

כי יש מקד בין עולם לעולם כו', ויש בין הא"ק לאצילות מקד, וכן בין האצילות לבחינת כו', וכל המסקים נקראים מקופים. עד כאן לשונו.

והנה הרמ"ז ריש פרשת אמור, דף פ"ה, סוף עמוד ב' גבי "בשמן הטוב על הראש" (תהלים קלג, ב), כתב:

שגם פתר אריך נחשב מעולם אינסוף כו', ועיקרו של אצילות מתחיל ממוחא-סתימאה, שהיא חכמה-דאריך. עד כאן לשונו.

ואם פן, ענין התלבשות גבורה-דעתיק במוחא-סתימאה הוא ענין ההמשכה מאור אינסוף בראשית האצילות, ועל פן התלבשות זו הוא על ידי מקור זה ומקד הנ"ל.

ואפשר שזהו גם פן ענין "קרימא דאורא כו"¹⁶. עיין בעני חיים שער אריך אנפין פרק ז'¹⁷, שזהו ענין רקיע ה"מבדיל בין מים למים" (בראשית א, ו).

ומזה יבין גם פן ענין "סלסלה ותרוממך", שנתבאר לעיל¹⁸, דענין ההתרוממות הוא מבחינת "לבושיה בתלג" לבחינת ומדרגת "שער רישיה כו'", והינו כי "שער רישיה" הוא מבחינת פתרון-אריך, שהוא מעולם אינסוף, שלמעלה מהמקד ומהאצילות (כו')

ועל זה נאמר: "לבושיה בתלג חיוור" – כמו שלג, שתחלת הווייתו ממים¹⁹, ונקפא ונעשה שלג, ואחר כך חוזר ונפטר ונמס והיה למים. וזהו "חכמה בראש חכמה בסוף"²⁰.

והוא על דרך משל, כמו משלי שלמה או כמו שהרב מסביר שכל להתלמיד על פי משל, שבשעומד התלמיד על פונת רבו במשל זה, ומבין השכל עצמו, הנה נעשה אצלו גם פן בחינת חכמה כמו שהיה אצל רבו החכמה מתחלה, רק שבאמצע נגלד ונקרש, לפי שהחכמה לא היתה נתפסת בשכל התלמיד כמות שהיא בעצמה בשכל הרב, רק על ידי משל.

6. (זהר שם).

7. (בדפוסים שלפנינו פרק ו).

8. (לעיל בפנים המאמר דבור המתחיל "כי ביום הזה יכפר" דף כו, סוף עמוד א ואילך).

9. (ראה אור התורה ג"ך פרק א עמוד עו).

10. (זהר חלק א כו, ב. חלק ג רלח, סוף עמוד א).

11. (מ"ס – בחינת חכמה. ראה פרסם שער ערכי הכינויים בערב).

12. (ברכות לג, א. תענית ב, א. ועוד).

13. (ראה בבא בתרא טו, א).

14. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "הנותן שלג כצמר" (סידור עם דא"ח סג, ב. ספר המאמרים חס"ז עמוד קכח).

15. (על פי תענית ז, א).

יותר, שהמצות הן מבחינת "גולגלתא"²², ותורה היא בחינת "מוחא". אלא שלפי שהמצות הם גבוהים יותר, אינם יכולים להיות בבחינת התגלות כי אם בבחינת לבוש, שהוא בחינת חיצוניות ומקור. אבל התורה, שהיא בחינת מוחא, נעשית בחינת מזון – "ותורתך בתוך מעי"²³ (תהלים מ, ט).

והנה, כדי להיות המשכת המצות למטה, הוא רק כמו כן בבחינת שערות, "ושער רישיה פעמר נקא", שעל ידי זה נמשך למטה בכהן גדול, כמו בסדר עבודת יום הכפורים הנ"ל. וגם זה הוא על ידי ביטול, כי כהן גדול נקרא "כהנא רבה"²⁴, בחינת ביטול. רק לפי שזה הביטול הוא ביטול-היש, לכן תלוי בזמן ובמקום – בקדשי קדשים ונקא.

אבל התורה, אף על פי שהוא איש זר²⁵, ולומד בלילה, ד"לאו זמן הקרבה היא"²⁶, אף על פי כן מעלה עליו הפתוב באלו הקריב²⁷ בזמנו ובמועדו, לפי שהתורה היא בבחינת אין ממש.

והיינו, לפי שעיקר לימוד התורה, ברעותא-דליבא תליא מילתא, שיהיה בטל במחשבתו ודבורו. וזה יכול להיות בעסקו בתורה, אבל במצוה, בעשייה נשמית על

היא המשכה להיות גילוי אור אינסוף למטה גם כן, אך היינו דוקא על ידי ביטול ומסירת-נפש.

ועל דרך זה היה לימוד תנאים ואמוראים. וכל עסק רבי שמעון בר יוחאי היה ב'נגלה'¹⁶, כ"ד קושיות וכ"ד פירוקים¹⁷; וגם בכל פרק¹⁸ מפרקי המסכתות שבש"ס נזכר רבי שמעון, ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין; והיה פטור מהפלה¹⁹, לפי שכל עסק תורתו היה על דרך זה. וכמו שפתוב (ישעיה נט, כא): "ודברי אשר שמתי בפיו".

אך אין כח זה אלא בתורה עצמה, אבל המצות הן "מצות המלך"²⁰, שהוא ביטול היש לאין – שיהיה יש ויהיה בטל.

ומלכות נקרא בשם "לבוש", כמו שפתוב (תהלים צג, א): "ה' מזך גאות לבש", שלחיות בחינת מלכות, ועל מי מולך – הלא כל עצמיות הנבראים וחיותם הוא מבחינת מלכות, ואיך שייך לשון מלוכה?

אלא כל ענין מלכות הוא למעלה רק בחינת לבוש, שנעשה לבוש והסתר להיות בחינת מלכות. וכמו שפתוב (תהלים פד, יב): "כי שמש ומגן ה' אלקים", שבחינת "אלקים", הוא בחינת המלכות, היא בחינת "מגן", שהיא בחינת לבוש²¹. רק בש"ש העליון המצות הם גבוהים

16. ראה לקוטי שיחות חלק ז עמוד 343 בהערה דבור המתחיל "הנא הגדול". אגרת הקדש סימן כו דף קגו, א. וראה לקוטי שיחות חלק כב עמוד 328.

17. (שבת לה, ב).

18. (בבבא פ"ק כו): "לכאורה קשה ממסכת חלה וכו'. ויש ליטב דפוקתא לא דק" – הערת קב"ד קדושת אדמו"ר בהערות וצינים.

19. בלקוטי שיחות חלק יב עמוד 194 (מרשימת קב"ד קדושת אדמו"ר):

"בכל פרק מפרקי המסכתות שבש"ס נזכר רבי שמעון ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין". לכאורה, כמה פרקים ישנם שלא נזכר בהם – אלא הפונה לאו דוקא במשנה, כי אם גם בתוספתא וגמרא.

20. ומה שלא נזכר רבי שמעון בכל פרק שבמסכתות המיד מדות קנים, "אין למדים מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בהם חזין" (ערוכי כו, א). ואם יתסרו מפרקי הש"ס פרקים אחרים – בכל זאת ראתי הלקוטי תורה חזקה היא.

21. ועוד: בלקוטי תורה מדבר על דבר זה ששם רבי שמעון בנגלה בקושיות ופירוקים כו' ומסכתות הנ"ל אין ענינם ה'חזות', כי אם מדות בני אדם וכיוצא בזה, שלכן לכמה מפרשים אין אבות וננסת במגן סמ"ך מסכתות הש"ס. וכן המיד ומדות – אינם אלא סיפור כו' וכמו שפתוב בהקדמת פירוש המשנה (לקה"מ פ"ה).

22. ועל פי זה מותר גם כן שלא יחלוק הסמ"ג שמונה ס"ג מסכתות – על שיר השירים רבה (ו, ט) שמונה ס' מסכתות של ה'חזות'.

23. ומה שמוסרף שנוכר רבי שמעון ואפילו "בכלים ובנגעים ועוקצין" – כמה נשמנו מסכתות אלו, אשר, לכאורה, בהם לא היה צורך להיות נזכר רבי שמעון, ומתיר דאפילו בהם נזכר.

24. (על פי קרח יז, ה: "איש זר – אשר לא מנע אהרן הוא").

25. (מעילה ב, א וברש"י).

26. (מנחות בסופה).

27. (מנחות בסופה).

28. (ערוכי כו, א).

29. (ערוכי כו, א).

30. (ערוכי כו, א).

31. (ערוכי כו, א).

32. (ערוכי כו, א).

33. (ערוכי כו, א).

34. (ערוכי כו, א).

35. (ערוכי כו, א).

36. (ערוכי כו, א).

37. (ערוכי כו, א).

38. (ערוכי כו, א).

– פנימיות שפכם, "לפני הויה תטהרו" – בעצמכם. והיינו "לפני הויה", דהיינו "ממעמקים קראתיד הויה" (תהלים קל, א). כאדם הקורא לחבירו שיבא אצלו, כך קוראין וממשיכים בחינת הויה על ידי "ממעמקים" – עומקא דליבא, שצוּעק הלב בקרבו, והיא בחינת אינסוף שבנפשו, שעל ידי זה מעורר בחינת אינסוף ש"ממעמקים" – למעלה משם הויה.

והיינו דוקא "ביום הזה", הוא יום הפורים – עליות המלכות³⁵ להיות פנים-בפנים, שהמלכות היא מקור הנבראים ומחיה אותם, ועתה היא עולה לקבל פנים עליונים דאינסוף, "את פניו הויה אבקש" (תהלים כו, ח).

ולכן אין עולים לתורה ביום הפורים רק ששה³⁶, לפי שהמלכות שהיא בחינת שביעית עלתה למעלה³⁷.

(ועיין בפירוש "לפני הויה" בזהר חלק ג, ס"ז, א'. ועל פי פירוש ה"מקדש מלך" שם בשם הרח"ו, מוכן כמו שנתבאר כאן, ד"לפני" היינו למעלה יותר כו').

אכן בזהר תרומה, דף ק"ע, עמוד ב' פירש: כי "מלפני" הוא בחינה שלמעלה משם הויה, אבל "לפני" היינו בחינת מלכות, שהיא בחינת שקודם לשם הויה – מלמטה למעלה.

וגם לפירוש ההוא אין סתירה למה שכתוב פאן דהוא בחינת "ממעמקים", שלמעלה משם הויה, כי הנה יום הפורים הוא עליות המלכות בעתיק. אם פן ב' הפירושים עולים בקנה אחד, שהבחינת מלכות שהיא לפני שם הויה ממטה למעלה, עולה ביום הפורים לבחינת אינסוף שלמעלה משם הויה, ולכן על ידי זה "תטהרו" גם אתם.

והיינו כמו שכתוב בזהר תצוה, דף קפ"ה, עמוד ב' על פסוק "כי ביום הזה יכפר" – "יכפר ביום הזה, וינקי ליה בקדמותא, וכל דא 'עליכם'. ופירש ב"מקדש מלך": תחלה יתוקן מדת המלכות, שנקרא "היום הזה", ואחר כך ישראל. והיינו, שעל ידי עליות המלכות באינסוף, על ידי זה יתוקנו כל הפגמים, כי "אנת הוא שלימותא דכולהו"³⁸ :

ידי הגוף העושה, אין זה ביטול ממש, רק ביטול היש לאין, שהוא עושה ומקנים מצות המלך, שזהו בחינת עבד, שהוא נפרד. מה שאין פן עסק התורה הוא בבחינת פן, וזהו "אם פגנים אם פעבדים כו"²⁸.

אך הנה "זה לעומת זה עשה האלקים" (קהלת ג, יד), וכל סטרא דקליפה הוא רק בחינת יש, "תקנאה והתאווה והקבוד מוציאין את האדם מן העולם"²⁹.

ו"כבוד חכמים ינחלו" (משלי ג, לה), שמי שהוא בבחינת חכמה, בחי"ה, אין הקבוד עושה אותו יש. ולכן "מפני שיבה תקום" (קדושים יט, לב). וכן "ועשית כגדי קדש לאהרן אחיד לקבוד כו" (תצוה כה, ב). מה שאין פן מי שאינו בבחינת בחי"ה, יכול להיות נמשך לבו אחר הקבוד, ונעשה יש וגם רוח. וזהו עקר עבודה זרה, שמחשיב את עצמו ליש, "דקרו ליה אלקא דאלהא"³⁰. ולכן אמרו רז"ל: "מי שיש בו גסות הרוח כו"³¹.

והנה, כמו שבקדושה יש ב' בחינות: תורה ומצות, שהן פנימיות וחיזוניות פנ"ל, כך גם בן לעומת זה יש ב' דברים – חיזוניות ופנימיות: חיזוניות היינו גסות בבחינת לבושים ומקופים, ופנימיות היינו תאוות "זולל וסובא"³². והכל הוא בנונה, שחיזוניות שלה רע ופנימיות טוב, ולפעמים עולה הכל ונכלל בטוב, ולפעמים להפך. כמו שנתבאר ב"ספר של בינונים" פרק ז'.

והנה בחינה הפנימית יכולים להפך בעצמם מרע לטוב. כמו איש אשר בסובאי וין וזוללי בשר³³, אם למחר מתפלל בכח האכילה, הרי הרע עצמו מתהפך לטוב ונעשה מרע טוב, אבל החיזוניות ולבושיה אינו נעשה מהם דבר טוב, שיוכל לקבל הקבוד להיות נתפס בתוכו שלא יהיה יש.

ולכן "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם":

"עליכם" דוקא, מה שהוא בחינת מקיף – "יכפר", יקנה ועביר לגמרי, "ואת רוח הטומאה אעביר" (וכרה ג, ב); "כי תעביר ממשלת זדון"³⁴. אבל "מכל חטאתיכם"

28. (פייט "היום הרת עולם" בהפילת מוסף של ראש השנה).

29. (אבות ד, כא).

30. (מנחות ק, א).

31. ("ראוי לקדשו באשירה". סוטה ה, א).

32. (לשון הקתוב תצא כא, ב).

33. (על פי משלי כג, כ: "אל תהי כבסאי וין וזוללי בשר למו").

34. (נוסח תפלת העמידה של ימים נוראים).

35. (פרי עין חיים שער יום הפורים סוף פרק א. לקמן שבת שוכה סה, ד).

36. (מגילה כא, א במשנה. טור ושלחן ערוך, ושלחן ערוך אדמו"ר הונו סימן תרכ"א סעיף א).

37. (ראה פרי עין חיים שער יום הפורים פרק ד. לקמן מוסעי ז, ג).

38. (ועיין עוד על פסוק "כי ביום הזה כו" – בזהר: וקרא, ט"ו, ב'. ובפרשת אחרי, ס"ב, ב'. ס"ד, א'. ובפרשת אמור, דף ק"ב. האוינו, דף ר"ג, סוף עמוד ב).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

והעדר הרגשת עצמו שאין מי שמושיג ומרגיש גם מה שבטל בו' שזהו בפנימיות בינה שגם החו"ג סתומים שם כנ"ל וד"ל). וכן בקיצור ההשגה במדות שבלב כנ"ל שיתפעל במורגש באוי"ר העיקר הוא רק בהתגלות לבו בגסות והתנשאות שיהיה צדיק בנפשו ואין בזה בחי' ביטול לאלקות כלל כנ"ל עד שיהופך לרע גמור כנ"ל והפך מזה הוא בחי' בר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו כלל וטהר לבבו בתכלית כנ"ל עד שהוא כמו לב אחד ולא ב' לבבות כנ"ל ובפרט בקבלת עמ"ש למעשה בסו"מ בו' שזה כל האדם ודוקא במורגש בלב בשר כמו לבי ובשרי ירננו בו' וד"ל:

(יט) ובכל זה יובן ג"כ בעבודה שבלב ומוח בתפלה שעיקר סבת הנפילה ברע מעט מעט הוא מחמת תערובת רע בעבודתו בגסות ויש שאין בהשגתו בחי' ביטול לאלקות כלל רק יחי' נפשו ויטיב לבו מגוף פשט ההסבר שבהשגה ואע"פ שנק' התפעלות השכל מצד עצמו בלי פירוד כלל אבל הוא התפעלות גשמיות השכל כמו שהוא בלבוש דנוגה בעה"ד בפשט התורה בנגלה בו' ונפשו מעורב בגסו' ויש היפוך הביטול לאלקות ע"כ נהפך למות לנפשו שיפול בקלות ראש בו' לפי שדעתו רחבה ולבו גם בו' לומר רזי לי בו' (וזהו היפוך גמור מהתפעלות השכל מצד עצמו כמובן שבקדושה האלקית בבחי' עוצם הביטול

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

בנין הכלים בשמ"ע כמו לימוד הלשון, או"א היינו חו"ב אלהי אברהם בו' מוחי' דו"א, הגדול בו' חג"ת, אל עליון יש ע"ז תורה מיוחד' ע"פ חגרה בעוו שבאנה"ק, וגם ע' במאמר זהר דינוקא בלק שחורה אני ונאווה, וענין האל ה' אל גלע"ד לבאר עפמ"ש בענין צו' וזהו ענין תלת עלמין ע' בביאור דמשה ידבר בזה:

הדבק במדותיו יובן בדרוש דת"ת כי ע"י התדבקו' המדות למדותיו נמשך ג"כ האור שבמדותיו בו' אך אין זה דרך קריא' דא"כ צ"ל אליו בו' אלא כמו ע"י אתרוג ממושיכי' בו':

חב"ד למעלה מקנה, רשפי הסתכלו' בתענוג, למעלה מרשפי אש אהבה בו' זו"נ שוי', תמתי כתר דנוק' מעורר כתר דא"א נעוץ, תמתי שלימו', יחידה למעלה מענפי' איש תם לפי שמכריח, סיבות התאחדו' כתר דנוק' בדא"א, לפי שרגלי יושר דאצ"י מניעי' עד עיגולי אריך, ובהיפוך ברצון זר ממשיך כתר דקליפה וזהו פושעי' בי בו': ע"י מאדך דוקא המשכה ממקור הראשון, כי המשכה מעין העלא', ומהו מעין לא"ם, אך עכ"פ מאד שלך למעלה מגבול שלך זה מעורר בא"ם, ואמנם ק' הא זהו עליו' האורו' אך ע' בזה פרק ה' דשער מ"ן:

שרש מצות התפלה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

- תורת שמואל תרל"ג -

אוסרי לגפן

בעלה כו'. ונמצא כי מה שביד נברא העוה"ב שהיא בינה וימשך גילוי בחי' זה בעוה"ג, וכדכתיב ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם (תיל"ס ססי"ק"ו).

והנה כפי הפסוק הנ"ל דברוך כו' מן העולם ועד העולם, יש בו שני פירושי', דהנה במשנה ספ"ט דברכות אמרו כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרי' ברוך כו' מן העולם כו' התקינו שיהי' אומרים מן העולם ועד העולם משמע מהעוה"ז שהוא מל' עד עוה"ב שהוא בינה. וכ"כ בע"מ במאמר חק"ד ח"ה פ"ה שמתבע דמן העולם ועד העולם הוא מטבע שמתבעוהו דוד המלך ע"ה ובית דינו דהיינו מן העולם מוזמן אדה"ר ועד העולם ימות המשיח, אבל בבית שני בשביל חמשה דברים שחסרו בו לא היו חותמין תחלה מן העולם, ואח"כ החזירו הדבר ליושנו עכ"ל. ג' דמפרש מן העולם עוה"ז שהוא מל' ועד העולם עוה"ב בינה ה' עילאה דש' הוי' ולכן בבית שני שחסרו בו ה' דבר' שהם מבחי' ה' עילאה לא ה' חותמין תחלה, וכ"כ בעה"מ שו"א פכ"א. ואילו בזהר משמע להיפך פי' מן העולם בינה ועד העולם מל', וכ"כ בהדיא פ' יוצא דקנ"ג ע"ב.

ויש לפרש דשניהם אמת דהנה יש בברוך ב' בחי', הא' מלמטלמ"ע כמ"ש בוח"ב פקודי דרס"א רע"א בענין ברוך דהתחלת שמו"ע שזהו מה שהמל' מתברכת ממה שנכללו בה העלאת מ"ן דחיות ושרפים ואופנים כו' וכמו הצמיחה ממה שזרע כשיש בזה ברכה בתום' וריבוי כו' וכמ"ש וזרע יצחק כו' וימצא שם מאה שער' ויברכהו כו', הב' הברכה וההמשכה מלמעלמ"ט מכח"ב וכמ"ש ואני אברכם אני הוא אותיות אין שמשם דוקא נמשך ברכה זו כו', ודרך כלל אין הוא בחי' כתר שלמעלה מן החכ' ועמ"ש מזה בביאור ע"פ את שבתותי תשמורו. וה"ע שבברכת כהנים יש ברכה בראש וברכה בסוף, ברכה בראש הוא יברך שהיא הברכה להיות הצמיחה והעלאת מ"ן והיא בכחי' מל' דאצי' וע"ז נאמר רבבה כצמח השרה נתתיך וצמיחה זו היא בחי' אור חוזר מלמטה למעלה, ולפי שנעוץ סופן בתחילתן לכן העלאה זו דמל' עולה עד הכתר, וע"ז נמשך אח"כ ברכה בסוף מבחי' ואני אברכם שהוא מבחי' הכתר דאור ישר מלמעלה למטה כו', וע' בלק"ת בר"ה כה תברכו ובהביאור. ועד"ז יובן פי' ברוך כו' מן העולם ועד העולם אם הפי' מעוה"ז שהוא מל' עד עוה"ב שהוא בינה זהו בענין

אסרי לגפן עירה (עירו קרי) ולשרקה בני אתנו, כבס בין לבושו ובדם ענבים סותה (סותו קרי). וצ"ל מה"ע הקרי והכתיב כתיבות עירה וסותה שהכתיב הוא כה"א והקרי הוא בוא"ו, והניקוד הוא נקודת חולם. גם צ"ל מ"ש כתיבת אסרי יו"ד יתירה שפירושו הוא מל' אוסר כמו שפי' רש"י, וכ' רש"י שזהו כדוגמת מקימו מעפר, היושבי בשמי' שהם ג"כ יודי"ן יתירים, וכן כתי' בני אתנו ג"כ יו"ד מיותר דהל"ל בן אתנו.

ויש לפרש זה ע"פ מ"ש הפרדס בשער הנקודות (הוא שכ"ח רפ"ב) כביאור נקודת חולם, הרמזו שלה הוא המל' כאשר היא עולה למעלה להיות עמרת בעלה כדכתיב עמרת תפארת המגנך (משלי ד' ט') ואז היא עומדת ככתר עליון כו' ולכן תמצא שהנקודה זאת היא למעלה מן האותיות לרמזו אל מקום עליון וגבוה כדפירשנו, עכ"ל. ולכן כאן כשמדבר על ענין דלע"ל שיהי' עליית המל' שהיא ה' אחרונה דש' הוי' ע"כ כאן החולם על ה' דעירה מה שעכשיו הוא"ו משמש תנועת החולם, והיינו כי לע"ל תהי' ה' אחרונה דש' הוי' עמרת בעלה כו'. וכמ"ש בוח"ב ברע"מ דקנ"ה ע"א לאו איהי מאנא לגביה אלא עמרה על רישיה כו'. ועל זה נאמר אני ראשון ואני אחרון, שלפעמי' בצירופי ש' הוי' הוי"ד הוא סוף צירופי הוי' היינו שג' אותיות הוי"ה הם קודמי' לוי"ד, ואז רומז לבחי' אני אחרון היינו כמו שהמל' הוא גילוי כל מדה וספירה, אמנם אני ראשון הוא כמו ש' הוי' כסדרן שהיו"ד הוא בראש התיבה ועו"נ א"א עמרת בעלה שהוא עלית המל' בחכ' וכתר, וזהו לאו איהי מאנא לגביה, הכוונה כפי' לגביה הוא נגד בחי' וא"ו דש' הוי' וה"א ראשונה דש' הוי' אלא עמרה על רישיה להיותה מתעלה בבחי' אני ראשון בחי' חכ' וכתר כו'. וזהו שבא בפסוק זה יודי"ן יתירים כתי' אסרי ובתי' בני להורות כי בחי' ה' תתאה תתעלה להיות כמו ה' עילאה המקבלת מיו"ד, וכנודע מענין ביום ההוא יהי' שו"ג יהיו בבחי' תרין ריעין דלא מתפרשין כמו אר"א, וי"ל שלכן יש בפסוק זה ב' יודי"ן יתירים, ובכ' תיבות נכתב החולם על ב' ההי"ן כתי' עירה ובתי' סותה ככדי שיהי' מרומז בפסוק זה כ"פ י"ה להורות שגם ה' אחרונה תקבל מבחי' יו"ד כמו ה"א ראשונה, לפי שאז תקבל מהיו"ד שהוא חכ' כיון שתהי' במדרגית הבינה ויותר כו' היינו מה שעכשיו בעמרה שעמרה לו אמו כו' תהיה היא עצמה העמרה לבעלה, וזהו ענין עמרת

ובד"ה בהעלותך הראשון פ"ה שמושה את בחי' הקדש, והנשמות הם הכלים לקבל בחי' השמן הזה. ועד"ז יוכן שע"י שנק' אלקי ישראל עי"ז נמשך מן העולם ועד העולם, ועוד כי ישראל הוא ת"ת בחי' בריח התיכון המכריח מן הקצה אל הקצה היינו מעת"י עד מול' א"כ הוא דוקא הממשיך מן העולם ועד העולם, וכן בבחי' ההעלאה מלמטלמ"ע, וכמו"ש בת"א פ' וישב ע"פ ונתתי לך מהלכים ב' בחי' הילוך דתורה ותפלה מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע, והכל ע"י בחי' בריח התיכון כו'. ועוי"ל כי יש ישראל זוטא הוא בחי' נער ישראל ויש ישראל סבא וכמו"ש בוח"ב ס"פ בא דמ"ג ע"א, והיינו ז"א וחכ' עילאה אבא, וא"כ פ' אלקי ישראל י"ל ע"ק אלקי של ישראל סבא כו'. וגם אם ישראל היינו ז"א ג"כ יש לפרש אלקי ישראל ע"ק או בינה.

העלאת מ"ן שיהי' בכרכה וריבוי כו' וכענין דכתי' יברכך ה' כו'. והפ' הב' שזהו מלמעלמ"ט מבינה עד מל' זהו הכרכה וההמשכה מלמעלמ"ט וכענין ואני אברכם שנת' לעיל. וכל זה הוא ברוך ה' אלקי ישראל, כי ישראל הוא תיבת לי ראש שכמו שבהראש הוא עיקר גילוי כלליות החיות ואח"כ ממנה נמשך לכל אבר לפי ערכו, כך עיקר הגילוי הוא בנש"י ובהם וע"י נמשך להיות מלך העולם, וזהו גוסס הכרכה בא"י אלקינו שע"י היותו ה' אלקינו אזי נמשך להיות אח"כ מלך העולם. וזהו ג"כ ענין שנק' הנשמות בשם נר כמו"ש נר ה' נשמת אדם שנשמת אדם נק' נר שהיא הכלי לקבל בתוכו בחי' שמן ופתילה הוא שמן הטוב מקור חכ' עילאה, ע' בלק"ת פ' בהעלותך בד"ה ראיתי והנה מגורת זהב. וזהו שמן משחת קדש כמו"ש בד"ה מגורת זהב הנ"ל

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

כי מראש צורים אראנו כו', ש"פ בלק, תער"ג

אבל בעצם הוא מורכב כו'), והיינו שמורכב מהיסודות ומורכב מגוף ונפש חומר וצורה, וכל דבר המורכב א"א שיהי' מציאותו מעצמו מאחר שצריך לעוד דבר כו', וא"כ הרי מהיש עצמו מוכרח שנתהווה מאין אלקי כו', וזהו ההשגה וההתבוננות כללי דהתהוות היש הוא מאין כו'. וצ"ל ההתבוננות בפרט' היינו באיכות האין האלקי המהווה את היש כו', והוא דעם היות דענין התהוות היש מאין הוא בדרך אין ערוך דהיינו בבחי' ריחוק כו' (דמשו"י נתהווה בבחי' יש כו'), מ"מ בהכרח ג"כ לומר שיש קירוב ושייכות האין אל היש שיהי' ממנו התהוות היש כו' (דזהו ההפרש בין אמית' שרש התהוות שמן העצמות דהוא לבדו בכחו ויכולתו כו' שזהו בבחי' אין ערוך לגמרי וכמא' אין ערוך לך בעוה"ז כו', ובין ההתהוות מהאין האלקי שזהו מ"מ בבחי' קירוב והו"ע הרצון להוות כו', ובחי' מל' דאצי' הוא הרצון להוות בפועל כו', כמו"ש מזה בדרוש יו"ט של ר"ה, רס"ו), ומאחר שצ"ל האין בקירוב אל היש בהכרח שיש בזה ס' השתל' אך שהאין האלקי נמשך ממדר' למדר' עד שיהי' בבחי' מקור ליש כו'. וזהו אריכות ההתבוננות דב"ש כו', דברוך שאמר והי' העולם הוא בחי' אמירה דא"ק כו', ולמע' יותר ברוך שאמר קאי על מל' דא"ס והו"ע האמירה דמל' דא"ס להיות התהוות א"ק בחי' אדם דברי' דכללות כו', וזהו שאמר והי' העולם דמל'

קנ) ויובן זה בעבודת ה' שע"י התבוננות אלקי ה"ה בא לידי התעוררות אהוי"ר כו', שזהו תכלית הכוונה שיהי' התעוררות הלב באהוי"ר, כי ע"י אהוי"ר בהתגלות הלב הוא הזיכוך ובידור החומריות דנה"ב ותיקון כל הענינים וגם עי"ז הוא קיום המצות כדבעי למהוי בסו"מ וע"ט כמו"ש במ"א באורך, וזהו כל תכלית האדם בעולם שבשביל זה הוא ירידת הנשמה בנוף כמו"ש במ"א. ואהוי"ר הוא שיהי' ע"י התבוננות דוקא כו', דמתחלה צ"ל ההתבוננות בענין התהוות יש מאין בכללות הענין אך שכל דבר יש נתהווה מאין אלקי המהווה אותו כו', וזה מוכן מהיש עצמו דכאשר אנ"ר מציאות יש בהכרח לומר שנתהווה מאין כי אא"ל יש מיש עד בלי תכלית כו', לבר זאת שא"א להיות יש מיש בלי אין באמצע וכמו"ש במ"א, הנה שיהי' יש מיש עד בלי תכלית הוא בלתי אפשר כו' (שהרי כל ענין היש הוא ההגבלה ואיך אפ"ל בלתי תכלית לו שזה היפך מהותו כו', ובהכרח שיש לו קץ היינו התחלה כו' וכמו"ש הרמב"ם במו"ג בהקדמות דיש מיש בלי תכלית לו הוא שקר גמור כו'), ובהכרח שנתהווה מלא דבר דהיינו בחי' האין האלקי כו', וגם דכל מציאות יש הוא מורכב שכ"ה בכל מציאות שנברא בהכרח שיש בו הרכבה גם החומר הראשון הוא מורכב (ורק לגבי הדי' צורות שמתהווים ומצטיירים ממנו הוא פשוט לגביהם,

תמיד ממקורו כו' וכמ"ש במ"א, דג"ז הוא בחי' דבקות כו', וע"כ הוא בבחי' חיות להחיות כו', וזהו שהחיות הוא האלקי' המח' כו' ואם ח"ו יסתלק החיות יהי' אין ואפס כו', דא"ז כמו חיות הנפש בנוף שאין התהוות הגוף מהנפש כו' אבל העולם הרי התהוותו הוא מהאור האלקי וע"כ בהסתלק כו'. ובאמת הן ב' מדרי' באלקות והוא בחי' אין האלקי המהווה את הנבראים והאור האלקי המח' אותם כו', ומ"מ גם קיום מציאותם תלוי בהאור האלקי המח' מפני שהמשכת הכה האלקי המהווה הוא ע"י האור המח' להיותו בחי' גילוי כו' וכמ"ש במ"א. אך זה אינו נוגע להתבוננות זאת, והעיקר בהתבוננות זאת הוא שכל נברא יש בו אור וחיות אלקי המח' אותו ושהעיקר הוא האור האלקי כו', שע"י ההתבוננות והעמקת הדעת שיורגש הענין בנפשו ה"ה מתעורר ומתפעל באה' שאוהב את ה' ופגין לדבקה בו והוא שתהי' דבקות נפשו רק בהאור האלקי כו', ורוצה שהאור האלקי יאיר בגילוי בנפשו ובעולם כו', וכמו האדם ע"י שמרגיש שהעיקר הוא הנפש ה"ה רוצה בגילוי אור הנפש, ובפרט כשהוא חלוש ומעונה ה"ה תאב מאד לגילוי אור וחיות הנפש כו', כמו"כ כאשר מביין ומרגיש שיש חיות אלקי המח' ושהעיקר הוא אלקות כו', ה"ה רוצה בגילוי האור האלקי כו', ובפרט בריבוי ההעלמות שאין האור האלקי נגלה ה"ה תאב מאד אל הגילוי כו'. וכיותר כאשר מתבונן באופן האור והחיות האלקי שבעולמות דג"ז מבשרי אחזה דכמו בנפש יש נר"ג שבנפש, כמו"כ באלק' יש ג' בחי' נר"ן המתלבש בעולמות, וע"י השגת ענינים אלו בנפש יבין כמו"כ באלקות כו', ועי"ז תהי' האה' והרצון ביותר שירצה בהאלקות ובגילוי האור כו' ולא כמו שנראה ונגלה בעולם שנראה רק הישות והאור האלקי אינו נגלה כו', רק רצונו שיהי' גילוי האור האלקי כו', ולפעמים יהי' מזה מרירות הנפש והוא ממה שהנראה בעולם הוא היפך האמת לגמרי כו', וביותר מההסתר שבנפשו שההרגש עצמו אצלו הרבה יותר מההרגש אלקי כו' ע"ז יתמרמר מאד בנפשו כו'. אך כעבודה ישרה היינו כעבודה כדבעי למהוי צ"ל מהתבוננות הג"ל העבודה בשמחה (והמרירות צ"ל קודם התפלה בתקון חצות כו' וכמ"ש במ"א) שמתעורר באהבה לאלק' ורוצה בהגילוי אור כו', וכן רוצה מאד בעסק התורה וקיום מצותי' שע"ז נמשך ומאיר האור האלקי וע"כ נתון א"ע בקיום התומ"צ כו', וכמו"כ בכל הדברים המוכרחים תכלית כוונתו הוא בהאלק' שבוה, וכמו באכ"ש דלא על הלחם לבדו יהי' כו' כ"א על כל מוצא פי ה' כו', שזהו המוצא פי ה' שבמאכל שכזה יהי' האדם ויתוסף בו אור וחיות אלקי בתו' ועבודה כו'. והנה ע"י ריבוי היגיעה והשקידה כמשך זמן באופן העבודה הג"ל בהתבוננות האור והחיות האלקי שבעולמות ובאופן האור כו', עד שכ"ז מתאחד ומתעצם אצלו שעומד בדרגא זו

דא"ס נעשה כתר ועתיק לא"ק כו', וגם ברוך שאמר הוא אמירה דא"ק והי' העולם זהו שמל' דא"ק נעשה כתר ועתיק לאצ' כו' וברוך הוא זהו בחי' כתר הפרטי דאצ' כו', ואח"כ חושב פרטי המדרי' דע"ס דאצ' עד ברוך מרחם על הבריות שזהו בחי' מל' דאצ' שנעשה כתר ועתיק לברי' כו', ואח"כ חושב פרטי מדרי' דבי"ע כו'. דכ"ז הוא ירדת האין האלקי שיורד ממדרי' למדרי' עד שנעשה בבחי' אין המקור ליש כו'. וכ"ז הוא בבחי' אור האלקי השייך אל העולמות והיינו מה שנמדד מאוא"ס ב"ה להיות בבחינת שייכות אל העולמות שיש בזה חילוקי מדרי' כס' ההמשכה כו', ומפני זה יש ג"כ חילוקים בהעולמות שנתהוו מהאין כו', דהרי כירידת האין האלקי ממדרי' למדרי' הרי בכל מדרי' ומדרי' נתהוו מזה עולמות שהן לפי אופן ההאין האלקי כו', וזהו הן בעולמות בי"ע הכללים דא"ק הוא אדם דברי' דכללות, ויש אדם דיצי' ואדם דעשי' דכללות כו', והן בעולמות בי"ע הפרטים כו', וכ"ז הוא בההארה האלקי' שאחה"צ שיש בזה חילוקי מדרי' כו', והחילוק הוא באופן הגילוי דבמדרי' העליונה האין הוא בבחי' גילוי אור יותר כו' (וכמו בברי' שמאיר גילוי האין האלקי כו' וכמ"ש במ"א), ובמדרי' התחתונה א"ז בבחי' גילוי אור כ"כ וע"כ נעשה בבחי' מקור ליש כו'. והנה בהתבוננות זאת הגם שלא יהי' מזה איזה מדה פרטי' הרי נעשה מזה הקירוב לאלק' בכלל והו"ע החקיקה מבחוץ כו', והיינו שע"י ההתבוננות וההרגש בנפשו בהאין האלקי המהווה את היש כו', ובפרט באיכות האין האלקי ובפרטי התהוות שנעשה מזה כו', ה"ה מתקרב מאד לאלק' וניתק מן כל הענינים החומרים כו', וה"ה יוצא בזה ממעמדו ומצבו הראשון ומתעלה במדרי' עליונה יותר כו'. ובכדי שתהי' החקיקה מכפנים זהו ע"י ההתבוננות בבחי' הגילוי שבעולמות כו', והיינו בבחי' אור וחיות אלקי המתלבש בתוכם להחיותם וכמ"ש ואתה מחי' את כולם כו', והוא אך שכל נברא יש בו חיות אלקי המח' אותו כו', דכשם שאין דבר עושה א"ע כמו"כ אין דבר חי מעצמו כ"א מהאלקות המח' אותו כו', ומבשרי אחזה אלק' וכמו שהאדם מרגיש בעצמו שיש בו נפש המח' אותו ושהעיקר הוא הנפש דכל תנועת החיונית שלו הוא מהנפש ובצאת הנפש מהגוף ה"ה נשאר כאבן דומם כו', וכמו"כ יבין בעולם שרואה שהעולם חי הרי יש בו חיות המח' אותו והחיות הוא אלקות, וכמ"ש והי' אלקים אמת הוא אלקים חיים, דענין אמת הוא מה שהוא בבחי' קיום נצחי כו' ואמיתי' ענין קיום נצחי הוא עצמות א"ס דמציאותו מעצמותו כו', וכמו"כ הוא בהאור שהוא דבוק ה"ה מעין העצם שהוא ג"כ בבחי' קיום נצחי כו', וכנודע בענין הוא קיים ושמו קיים דהוא קאי על העצמות ושמו קיים הוא בחי' האור כו' וכמ"ש במ"א. ויש חילוק באופן הדבקות אם הוא דבוק בעצם או שהדבקות הוא בבחי' ההתחדשות שמתחדש

שמכחו ויכולתו ית' בהתהוות העולמות נופל היראה והפחד בו, וכמ"ש יראו מה' כל הארץ בו' כי הוא אמר ויהי בו' וזהו יר"ת בו', והיראה שמצד הרוממות הוא בחי' יר"ע בו'. וכאשר התבוננת היא בעצמות אוא"ם שהוא נמצא למטה כמו למע' בו', דהגם דעצמות אוא"ם מובדל לגמרי מעולמות התחתונים והעליונים בו', ה"ה הנותנת שנמצא למטה כמו למע' וכמ"ש המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, דלהיותו מגביהי לשבת לכן המשפילי לראות בו', ועי"ז יהי' יראה פנימי' יותר בו', וגם לזה צריכים להתבוננת בהפלאה והרוממות דאוא"ם דמוה יבין אך שמשפילי לראות שנמצא למטה כמו למע' ממש בו', וגם משום עצם היראה צ"ל לזה השגת והתבוננות רוממותו ית' בו'.

ק"צור. ובעבודה הרי תכלית הכוונה שיהיו המדות אהוי"ר וע"י התבוננות דוקא, ותחלה יתבונן בהתהוות היש שמוכרח שהוא מאין, להיותו מוגבל ומורכב, ואח"כ באיכות ההתהוות שהוא באין ערוך, ומ"מ הוא בבחי' קירוב ושייכות האין אל היש (דאין ערוך לך דוקא), וזה ע"י ההשתל' וזהו ברוך שאמר מל' דא"ם, וה"ע עתיק לא"ק, ברוך הוא כתר הפרטי, ואח"כ בהשתל' ע"ם עד המל', ולפי אופן האין הוא היש, ובהתבוננות זאת נעשה הקירוב לאלקות והוא החקיקה מבחוץ, ואח"כ אך שבכל דבר יש חיות אלקי והעיקר הוא החיות, ומבשרי אחוה, ועי"ז ירצה מאד בהגילוי אלקות, ובפרט מחמת הסתר, ובכל דבר ירצה בהאלקות שבזה (ולפעמים יהי' מזה המרירות, אך זה צ"ל קודם התפלה), וכאשר יתעצם בזה יגיע אך שהכל רק הארה וזהו ברוך שאמר אמורה א', וירצה להיכלל בעצמות, או המשכת העצמות ע"י המצות, ולמעלה מזה ההתבוננות בהפלאה רוממות אוא"ם שמוה תהי' היראה, ויר"ת מכחו ית' בהתהוות, ומהתבוננות אך שעצמות אוא"ם הוא למטה כמו למעלה הוא יראה פנימית יותר.

בעבודתו בו', הנה יכול לבא אח"כ למדרי' גבוה יותר והוא שבא להשגה אחרת שלמע' מהשגה הנ"ל, והיינו אך שכ"ז הוא רק הארה לכד שבאין ערוך לגבי עצמות בו', וזהו ג"כ ענין שאמר והי' העולם אך שכל העולמות נבראו כאמירה א' לכד בו', דהגם דממך הכל כתי' ומ"מ ה"ז רק בחי' אור וזיו מן העצמות בו', ולא דוקא בעולמות תחתונים לכד אלא שגם האור שבעולמות עליונים ה"ז רק הארה שאינו בערך העצמות בו', ועי"ז נעשה תוקף הרצוא להכלל בעצמות אוא"ם בו', והיינו לא זו בלבד שאינו רוצה בחיצוני' העולמות אלא שגם בהגילויים א"ז תכלית רצונו כ"א תכלית חפצו ורצונו הוא בעצמות אוא"ם כ"ה, וזהו כב' אופנים או שרוצה להכלל בעצמות בבחי' כליון בו', או שרוצה שיהי' המשכת העצמות ומש"ו נותן א"ע בקיום התומ"צ אך לא בשביל המשכת ההארה כ"א שיהי' עי"ז המשכת העצמות בו'. ולמע' מזה הוא כאשר ההתבוננות היא בהפלאה והרוממות דעצמות אוא"ם בו', דהנה בהתבוננות הקודמת הרי כל ההשגה שלו וההתעסקות שלו (זיין גאנצער פארגעם) הוא בההארה אלקי' רק שזהו שמתבונן אך שזהו הארה לכד בו', אבל כאן הרי ההתבוננות הוא בעצמות אוא"ם שהוא מופלא ומרום וכמ"ש והקדוש בשמים ובארץ בו', וע"י ההתבוננות וההרגש דהפלאה רוממות הא"ם יבא לידי יראה ופחד ה' בו', וכמו עד"מ במלוכה למטה שכל ענין המלוכה הו"ע היראה וכמ"ש שום תשים עליך שתהא אימתו עליך הרי צריכים לרומם את המלך שע"ז דוקא הוא היראה בו' וכמארז"ל, כמו"כ למע' ע"י ההתבוננות בהפלאה רוממות הא"ם נעשה מזה היראה ופחד ה' בו'. אך תחלה צ"ל ההשגה בההארה האלקי' שישגי היטיב פרטי המדרי' בעצם מדריגתן ומעלתן שיש בזה מדרי' גבוהות ונעלות מאד, ומזה יבין ההפלאה והרוממות דאוא"ם ויבא לידי יראה בו', ויש ג"כ יראה הבאה מהתבוננות בכריאת והתהוות העולמות

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

בסוכות תשבו, שמע"צ תרפ"ט

מהות המדרי' התחתונה שנמצא כלול בהמדרי' העליונה וכמ"ש הפרד"ם שכל ספי' יש בה ששה מדרי', ובכללות הוא ג' מדרי', והוא מדרי' עצמה ומה שנמצא כלול בה הספי' שלמטה ממנה, ומה שהיא מאצילה הספי' שלמטה בו', הרי

(מא) והנה זהו הטעם מה שהמשכות דס' השתל' אינן בבחי' ערך ממש, והיינו דמה שנמשך מהעליון אל התחתון אין זה שמהות העליון נמשך אל התחתון כ"א רק חיצוני' שבעליון נמשך אל התחתון, וחיצוני' שבעליון הוא

באגה"ק סי' כ' דהיכלות דאצי' הוא שנברא מאין ליש שזהו בבחי' התחדשות ממש, וגם הע"ס דאצי' שהן אלקות ממש והן בבחי' השתל' זמ"ז ה"ז ג"כ בבחי' התחדשות. ומעם הדבר הוא מפני שכללות האור המשכתו מן העצמות לא בבחי' ערך, וזהו המחדש בטובו בכי"ת מע"ב, דהתהוות העולמות הוא בבחי' התחדשות לא מבני עולמות כי"ע שהן בבחי' התחדשות בעצם מציאותם וגם בחי' החיות שבהנבראים הוא בהתחדשות, אלא דגם כללות האור דבחי' ממכ"ע ה"ז בבחי' התחדשות, דכללות העולמות שמבחי' ממכ"ע הן עלמין דאתגלין שזהו בבחי' התחדשות, ואו' המחדש בטובו דבאמת זהו מטובו וחסדו ית' דטבע הטוב להטיב שיהי' בנבראים גילוי אלקות דלולא הצמצום וההמשכה באופן כזה שנת"ל שהצמצום הראשון הוא בבחי' סילוק לגמרי ואח"כ המשכת הקו וב' הענינים שבו כנ"ל לא הי' ביכולת הנבראים לקבל את האויר, וע"י הצמצום הוא שיכול להיות גילוי אלקות בעולמות וכלים וזהו המחדש בטובו.

קי"צור. בס' השתל' רק חיצוני' שבעליון, היינו מדר' התחתון הכלול בעליון, נמשך אל התחתון אבל עצם התחתון הוא בהתחדשות ממש לגבי העליון, מעם הדבר, והמחדש בטובו כי ע"י הצמצום וההמשכה באופן כזה ביכולת הנבראים לקבל האור.

המשכה אינה במדר' העליונה כ"א המדר' התחתונה הכלולה בה, דכך הוא במדר' המשתלשלות זמ"ז בסדר והדרגה שאין מהות העליון נמשך רק החיצוני' שזהו מהות התחתון הכלול בו וז"ע השתל' עו"ע וכמו שכל ומדות הרי אין עצמות השכל נמשך בהמדות רק בחי' מדות שבשכל הוא שנמשכ' בהמדות ונעשים מוחין למדות ועם היות דמו"ז הרי אינו בבחי' התחדשות רק בבחי' גילוי ההעלם כנ"ל מ"מ הרי אין זה מהות המדר' העליונה, וכמו שהמדות אינם מהות המוחין ואדרבא הן מהותם נבדלים, וכמו"כ בינה אינה מהות החכ', והנה באמת מה שהם בהעדר ההתחדשות הוא רק מפני שנמצא כלול בהמדר' העליונה, והיינו דלהיות שהמדות כלולים כבר בהמוחין או שהבינה כבר כלולה בחכ' ע"כ ההתגלות אינו התחדשות לגבי המדות העלולים או לגבי בינה, אבל עצם הדבר הוא בהתחדשות ממש לגבי המדר' העליונה מאחר שהוא מהות אחר לגמרי מהמדר' העליונה וכמב' במ"א שבאמת ענין התכלול' הכחות זכ"ז הו"ע נפלא איך ימצא במוחין בחי' המדות שהן מהות אחר, ועוד שיהי' נמצאים ממנו ומבואר הטעם בזה שזהו מפני שבעצם הנפש הם כלולים בהתאחדות ע"כ בהתגלותם הם כלולים זכ"ז אבל בעצם ה"ז התחדשות. והנה ידוע שבכל עולם יש הע"ס של העולם מעולם דאצי' שהם ההיכלות דאצי', ומבואר

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

ליל ב' כ' כסלו תרצ"ג – בסעודה

הרה"ק מהרי"נ לכ"ק אביו אאזמו"ר אדמו"ר צמח צדק: "הרבה מהחסידים הזקנים רואים כך את הסבא".

והשיב – כ"ק אביו – "מה הדמיון? אצל הסבא כש"בעל בית" חסידי היה עומד ליד יהודי נוסף הוטב לו ממדותיו הטובות. ואברך חסידי כשהיה בא לאיזה מקום שהוא, היו אנשים מתאספים סביבו כמו דבורים ליד כוורת. האברכים החסידיים האירו בתים יהודיים ונטעו נטיעות טובות לדורי דורות".

יז. בקראנו את מכתבי הרביים, הן מכתבים כלליים והן מכתבים פרטיים, אנו רואים את אהבתם וחיבתם של הרביים לחסידים. האהבה הגדולה ביותר בלשון בני אדם היא אהבת אדם לבניו, ובאמת גם אהבה זו היא כלא חשיבי ביחס לאהבה שאוהב רבי את החסיד.

ידוע שלרבו הגדול היתה מחלה בחוטמו, מזמן לזמן היו נושרות מחוטמו חתיכות בשר, ואמרו הרופאים

טז. בשנת ת"ר החלו להתפרסם קונטרסים מן ה"לקוטי תורה" ושאלות ותשובות כ"ק אדמו"ר צמח צדק" שהתכתב עם רבנים.

בשנת תר"ג הכריחו את אדמו"ר צמח צדק" בפטרבורג לנסוע על פני המדינה (הם כיוונו אחרת בזה וכו' ואין כאן מקומו) ונסע אתו דודי-זקני מהרי"נ. בשנת תר"ד נסע כ"ק אדמו"ר צמח צדק" לשקלוב, מוהילוב, רגצ'וב, זלאבין, מינסק, וילנה. בחזרתו – סמרגון, דוקשיץ, ובא לליובאוויטש דרך פולוצק וויטבסק.

בתחילת נסיעתו, בהיותו בשקלוב, אמר לו בנו דודי-זקני הרה"ק מהרי"נ, שהרבה מאברכי החסידים מתביישים להיכנס ל"יחידות".

כשמוע כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר צמח צדק" זאת, ככה ככיה גדולה, ואמר: מה פירוש מתביישים, בדבר הנוגע לנפשות ממש – מתביישים?, אחר כך אמר דודי-זקני

שיתרחבו ה"ונוזלים", וכמשל מאיכר המביא חטים לטוחן, הרי הוא חושב שהנקב של המשפך שמשם יוצא הקמח – נותן את הקמח, אבל הטוחן יודע שכששופכים קמח בקערה – מקום שנותנים שם החטים – יש אז קמח במשפך, אבל תנאי בדבר שצריך לתת שם חטים ולא חול וכיוצא בזה, ואם ישפכו לשם חול לא יהיה קמח. ולכן חסידות צריכה להיות בלי פשרות, כדי שפרוסת הלחם שתגיע להלז תהיה לחם להחיות.

חסידות דורשת לא רק לשמוע אלא לקלוט, לקלוט ולחוש אלקות, לקלוט ולחוש תורה, לקלוט ולחוש את הזולת.

כ. המתאדים במעשיהם או כדיבוריהם נגד החסידים בנוסח הישן, מצעירים את (שמות הגאונים זצ"ל אשר בארצות החיים, כ"י²⁴ "אל תזכור לנו עוונות ראשונים" כו'. בהיותם בעולם האמת, מתחרטים הם חרטה גמורה על העבר, על שהרשו לעצמם להיות מונהגים על ידי מחרחרי ריב ומוציאי שם רע על החסידים, ואלה שהם נגד חסידים ומעוררים חילוקי דעות, מצעירים בכך את נשמות הגאונים זצ"ל, וד' יברך את עמו בשלום.

כא. אמר לצעירים שעמדו לידו כי שמע אשר קרה דבר נפלא, הכפור התרומם והרים את הגשר (באותם ימים הרים הכפור בנהר הדוינא את הגשר שעליו): בשמעי דבר זה נתחדש לי אשר גשר צריך לפחד מכפור, הכפור יש בכוחו ח"ו לשבור גשר. אתם הצעירים הסכיתו ושמעו – אתם הגשר, שכן אתם מגשרים בין ילדים למבוגרים, זכרו שגשר זקוק לשמירה מעולה מכפור, שלא ישבור ח"ו את הגשר. היו חמים בתורה וקיום המצוות, כך שהגשר יהיה שלם והשי"ת יעזור שהכל ילכו בדרך הנכונה והשי"ת יצליח.

כב. שמחה גדולה אצלי מכך שאברכים מתאספים ולומדים בחבורה. יש זריעה ויש נטיעה, ושתייהן צריכות להיות. זריעה היא לימוד הנגלה, וחסידות היא נטיעה, ניטעים ורשים עמוקים לבני בנים שיחיו. וכן הוא גם באהבת ושיחת רעים. התחזקו ידידינו אנ"ש, איש את רעהו יעזורו לקבוע עתים לתורה והתוועדות בשיחת רעים, והשי"ת יעזור לכולנו יחדיו בתוך כלל ישראל שי', בזכות כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים צוקללה"ה נבג"מ זי"ע ויזכנו להתבשר בכשורות טובות בגשמיות וברוחניות.

שהדבר נובע מתשוקה חזקה ועמוקה לדבר מסויים, והוא ענין²² "נכספה וגם כלתה נפשי".

ואמר כ"ק אדמו"ר "צמח צדק": כל מסירות הנפש של הסבא – רבנו הגדול – היא כלא, לגבי המסירות נפש שהיתה לו להינתק מה"ועמך לא חפצתי"²³ ולהתמסר לעשיית טובה, לרצות שיהודי יעשה תשובה בכוח עצמו ולהיות עובד אלקים באמת.

יח. (והרבה לדבר בענין שצריכה להיות אהבת רעים, ואמר:) אני מעורר חסידים ומבקש אותם להיות יותר קשורים ומסורים זה לזה. כל יהודי, ובפרט חסיד, צריך להיות יקר בעיניכם. הרי עלול להיות שרק כעבור שלושה חדשים נודע על שמחה אצל הזולת. השי"ת יעזור שתוכלו לבשר ולהתבשר בשורות טובות.

תמימים בפרט וחסידים בכלל שגדלו על השמרים של אהבת ישראל, צריכים וחייבים להיות חמים יותר, הזולת צריך לתפוס את המקום החשוב, שמחתו היא שמחתי, שמחתי היא שמחתו.

כשנתקבלה הידיעה בליובאוויטש שר' אלחנן שי' מרוזוב שוחרר מעבודת הצבא, התהלך החסיד הנודע ר' הענדל בחצר כשהוא מזמר "חאניע (אלחנן) יצא" ונכנס לחדר כ"ק אדמו"ר הרה"ק – הוא היה מהחשובים בעיני כ"ק אדמו"ר הרה"ק – וסיפר כי ר' אלחנן מרוזוב שוחרר והתחיל לרקוד בחדר – גם אני הייתי באותו מעמד – וכ"ק אדמו"ר הרה"ק עמד מכסאו, הניח יד קדשו על שכמו של ר' הענדל וסובב אתו שלוש פעמים, ולאחר מכן אמר לו: "לכן, אומר לפניכם חסידות".

יש לייקר את כל אחד מישראל, ובפרט החסידים וגזע החסידים, ויש לעזור לכל אחד ואחד בכל מה שאפשר, אבל כל עזרה צריכה להיות בחכמה, שלא יהיה ח"ו מלבין פני חברו. יש לדעת איך להוכיח את הזולת, לא להגדיל צערו – את זה יודע הוא בעצמו וכואב לו הלב – אלא יש לקרב את הזולת, תחילה באצבע ולאחר מכן ביד וכו', ובינו לבין עצמו עליו לבכות היטב על הלא טוב של הזולת ולומר פרק תהלים.

יט. לחשוב הרבה, לדבר פחות, ולעשות הרבה, והכל עם עצמו – זוהי מהותו של חסיד מלפנים.

רבי – כמובן לפני נשיאותו – נכנס אל רבי ב"יחידות", ויענהו:

עבודתך היא לעסוק עם עצמך, עד שהזולת ירגיש,

(24) תהלים עט, ח.

(22) תהלים פד, ג.

(23) תהלים עג, כה.

~ אגרת קודש מהרבי הרי"צ לבתו הרבנית חיה מושקא נ"ע ~
תרגום מאידיש

חלק י

זה כבר כמה שעות לאחרי חצות יום השבת. בבית המדרש של הקברנים, החל להתאסף קהל ניכר לשיעור במדרש הנלמד בשבת בצהריים, ור' מרדכי (= עדיין) עומד בתפילתו, הנאספים מביטים (בו – בר' מרדכי) בהשתוממות, ואחדים מספרים שבזמן שהתפללו הבוקר במנין ותיקין, התעטף יהודי זה (= ר' מרדכי) בטליתו, ומאז היהו עדיין מתפלל.

כמה יהודים יושבים ליד השולחן הדרומי, לא רחוק מהמקום בו יושב ר' מרדכי ומתפלל, מאזינים ומתבוננים כיצד הוא מתפלל ודמעות זולגות בעיניהם, הם עצמם אינם יודעים מדוע הם בוכים, האם בגלל המתיקות שמרגישים בתפילת היהודי או בגלל הרחמנות שמרגישים כלפיו בשמעם את קול התחנונים שבתפילתו ובראותם את הגעגועים שבפניו, בכל אופן כאשר הם שומעים ורואים איך מתפלל יהודי זה (= ר' מרדכי) זולגות הדמעות מאליהן.

כבר למעלה משבוע, שר' מרדכי נמצא בבית המדרש של הקברנים, ומתדיין עם חברו לשעבר ה'פרוש' העכשווי כי דרכו (= של ה'פרוש') דרך עקלתון היא, ולעת עתה לא הצליח לפעול בו מאומה – אבל בכל זאת פעל אצלו שבזמן דיבורו עמו יהיו עיניו פקוחות.

במשך השנים שר' מרדכי היה אצל הבעל-שם-טוב, הוא שכח את סדרי העבודה של ימי בין-המצרים (בין י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב) כפי שנוהגים אצל המתנגדים. וכאשר יום שבעה עשר בתמוז הגיע והחלו שלושת השבועות, רק אז הוא ראה את סדר עבודתו של חברו בעבר – ה'פרוש' העכשווי, והדבר ציערו מאד.

במקרה נפל רעיון לר' חיים להתחיל ללמוד קבלה, והוא ביקש מר' מרדכי שילמדו זאת, ור' מרדכי אכן עשה זאת בתקוה שיוכל להגיע למטרתו ולספר לו מה למד אצל רבו (= הבעל-שם-טוב).

גבאי בית המדרש הנקרא 'בית המדרש הקר', שהוא בית המדרש הגדול שבעיר דובראוונע, קינאו בגבאי בית המדרש של הקברנים, וביקשו מר' מרדכי שלפעמים יבוא אליהם ללמדם 'עין יעקב', ור' מרדכי הסכים ובא. בבית המדרש התאסף קהל רב, ר' מרדכי שאל היכן מחזיקים בלימוד, ואמרו לו שבמסכת סנהדרין דף ק"ה עמוד ב, שם מדובר אודות בלעם בכלל, וכוונות הברכות שבירך את בני ישראל בפרט.

ר' מרדכי ביאר היטב את כל המאמרים, כולם הבינו אותם היטב, ובהסבר מיוחד הסביר את המאמר: אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, מאי דכתיב "נאמנים פצעי אוהב ונערתות נשיקות שונא", "טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע.

הוא – ר' מרדכי – הסביר היטב את ההבדל שבין קנה לארז, ודרך אגב הסביר גם את המאמר "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז", הקהל האזין לו בשמחה גדולה, ונהייתה סברא גדולה לקחת את האורח הדרשן הטוב – כ'מגיד' העירוני.

שני הזקנים החברים בעבר, לומדים בצוותא נגלה ונסתר. ר' חיים לומד קבלה בהתמדה גדולה, והחל כבר לקבל תענוג מהליכתו לטבילת טהרה. עדיין קשה לו להתהלך בעיניים פקוחות, הרי הוא מורגל בכך (= לסגור את עיניו), אבל את הכיסוי שהיה על עיניו כבר הסיר. ר' מרדכי מאד מאושר, הוא הספיק לספר לר' חיים על הדרך החדשה בעבודת ה' שלמד אצל הבעל-שם-טוב, ור' חיים קיבל זאת היטב.

אנשי העיר שמו לב, שמאז בואו של האורח הזר לעיר, נהיה ה'פרוש' – ר' חיים – שונה במקצת. זה היה דבר חדש אצלם, אך קיבלו זאת בצורה טובה.

בעיר ידעו שר' חיים פרוש' הוא גאון גדול, וכאשר היתה מתעוררת שאלה חמורה אצל הלומדים באיזושהי סוגיא, היו ניגשים לר' חיים והוא היה פותר, והפתרון היה גאוני.

כתמיד באו "לומדים" לר' חיים פרוש' לשאול בלימוד, ובדיוק אז ישבו הם – ר' מרדכי ור' חיים – ולמדו, כאשר באו הפעם, אמר להם ר' חיים, כאשר תוך כדי כך מראה על ר' מרדכי – שהוא (= ר' מרדכי) חברי עוד מהישיבה, שנינו למדנו בישיבה בסמרגון, הוא – אומר ר' חיים – "יודע ללמוד טוב יותר ממני". ר' מרדכי ור' חיים החלו להתפלפל בענין השאלה שנשאלה, הלומדים, התפעלו מהסברות הגאוניות שהושמעו, וסיפרו זאת כל אחד בבית המדרש שלו. ואצל כל אנשי העיר הוסכם למנות את האורח (= ר' מרדכי) כ'מגיד' העירוני.

כאשר ניגשו לר' מרדכי עם ההצעה שיקבל על עצמו את תפקיד ה'מגיד' העירוני, הוא ענה שהוא מסכים לכך אך רק לפרק הזמן שישהה בדברוונא. הוא – ר' מרדכי – חושב לשהות בעיירה עד תום החורף. ובשבת 'ערב סליחות', אמר ר' מרדכי את הדרוש הראשון שלו.

בשבועות ספורים אלו שר' מרדכי לומד עם ר' חיים, נתהוו אצל ר' חיים שינויים גדולים בהנהגתו. פעם אחת שוחח ר' חיים ארוכות עם ר' מרדכי, ובה שפך את מה שמעיק בלבבו שזה כבר שבע-שמונה שנים שהוא לומד מדרש, וארבע-חמש שנים שהוא לומד את הזוהר הקדוש, אך לבבו נותר אטום כאבן. ולימוד הזוהר והמדרש לא פעלו עליו את מה שהיו צריכים לפעול ביראת שמים.

בוודאי זה שר' חיים שפך את לבבו בפני ר' מרדכי, הרגיש ר' מרדכי רמז מהרבי – הבעל-שם-טוב – שהגיע הזמן שהוא – ר' מרדכי – ימסור לר' חיים את המילים שהבעל-שם-טוב אמר: "לר' חיים תאמר" זאת-אומרת שמילים אלו שהרבי – הבעל-שם-טוב – שולח לר' חיים דרכו, צריך הוא – ר' מרדכי – למסרם לר' חיים בהזדמנות כזו שהם יהוו מענה לסיפור או שפיכת הלב של ר' חיים.

הוא – ר' מרדכי – חשב כל הזמן, מתי יוכל למסור לר' חיים את שליחות הרבי (= הבעל-שם-טוב). אך כאשר התעמק היטב בלשון הרבי כפי שאמר " (= לר' חיים) תאמר", סגנון לשון כזה שהוא בדרך מענה למה שהשני (= ר' חיים) אומר. וכעת, כשר' חיים שפך את לבבו, הבין שהגיע הזמן שעליו למסור את השליחות.

אלא שכדי למסור את דברי הרבי, צריך שתהיה הכנה מסויימת, את שליחותו של הרבי אין מוסרים דרך אגב, למסירת שליחות הרבי צריך הכנה כפולה – הן מצד השליח שהוא צריך

לעשות הכנה מסויימת, ובפרט חייב מקבל השליחות לעשות הכנה מסויימת. ולכן, החליט ר' מרדכי לעכב את מסירת השליחות עד שיעשה את ההכנות המתאימות.

ר' מרדכי ניהל שיחה עמוקה עם ר' חיים, כדי להסביר לו את החידוש שיש בדרך שהרבי – הבעל-שם-טוב – גילה, ופירש לפניו את המשנה במסכת סוטה "זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי טהרה כו'", בהסבירו שכל דרגות אלו: נקיות, טהרה, פרישות, קדושה, ענוה, יראת חטא, חסידות, רוח הקודש, הם במעלה גבוהה יותר ממה שמבינים המתנגדים.

הוא – ר' מרדכי – היסב את תשומת לבו של ר' חיים לכך שהמעלות "ענוה ויראת חטא" לפי הדרך הישנה (= קודם שהבעל-שם-טוב גילה את דרכו החדשה) הם דברים רגילים. כי מי הוא זה שאינו ירא חטא, ומי הוא זה שאינו עניו. והנה ר' פנחס בן יאיר שהיה איש אלקי, מונה את מעלת הענוה לאחר הקדמת יתר המעלות: זריזות, נקיות, טהרה, פרישות, קדושה, ורק אחר-כך ענוה ויראת חטא.

המעלה הראשונה היא זריזות. זריזות מראה על חיות... וכך צעד אחר צעד, הראה ר' מרדכי לר' חיים את החסרונות של השיטה הישנה, ואת המעלות של הדרך החדשה אותה גילה הבעל-שם-טוב. וסיפר לר' חיים את כל הסיבות שהביאו אותו – את ר' מרדכי – לנדוד למרחקים, שם נודע לו מהבעל-שם-טוב הקדוש, ואשר אז הלך אליו ושהה אצלו הרבה זמן.

ר' מרדכי סיפר לר' חיים את כל ההתחבטויות וההתלבטויות שעברו עליו, בהיותו אצל הבעל-שם-טוב. ואיך שהוא נזכר בחביריו מהישיבה כפי שסופר לעיל, ושיש לו – לר' מרדכי – שליחות מהרבי – הבעל-שם-טוב הקדוש – אליו – לר' חיים – אלא שאת השליחות מהרבי אין הוא יכול למסור לו לפני שהוא – ר' חיים – יעשה את ההכנה המתאימה כדי שיהיה ראוי לקבל את השליחות מהרבי.

הדברים הללו שרבו של ר' מרדכי, הגאון והצדיק הגדול (= הבעל-שם-טוב) שלח אליו – לר' חיים – שליחות, השפיעו מאד על ר' חיים, והוא היה מוכן לעשות הכל כדי שיהיה ראוי לקבל שליחות זו מהרבי.

כבר הגיעו ימים אחדים לפני ראש השנה, ור' חיים מאד רצה שבימי ראש השנה, עשרת ימי תשובה, ויום הכיפורים – יוכל להתפלל עם כוונות האריז"ל, והתמיד לשנן את כל הכוונות כדי להיות בהם בקי ורגיל.

בימי הסליחות, היה ר' מרדכי אומר מהבימה אחרי תפילת מעריב בכל יום, דרוש מעורר לתשובה. הוא ביאר והסביר מאמרי חכמינו ז"ל שונים. הוא הסביר לפשוטי העם, מהו התוכן של מצוות תקיעת שופר. והאנשים, הן הפשוטים וגם הלמדנים – נהנו מאד.

בערב ראש השנה, הדביקו כרוזים בבתי המדרש, ובהם הודיעו היכן ומתי ידרוש ה'מגיד' העירוני (= ר' מרדכי) בראש השנה, בשתי הלילות לפני מעריב, ובשני הימים לפני התקיעות, וכל זה במקומות שונים בעיר.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

[אמצע טבת תרפ"ד]

מוה"ר יהודא ליב שי

גדולה צריכי למצוא מקור על זה. בכל אופן הוא צריך לידע מזה, ויודיע לי, ואפשר כי יעזור לי השי"ת ואוכל בעזרתו ית' למלאות זאת, ובה יחי את אניש שי התאבים וגם צמאים, וירים קרן התו' והעבודה, והכל תלוי רק בו ובעבודתו ויגיעתו, ודבר זה ניתן לו לעבדה ולשמרה. ובגלל הדבר הזה יברכהו השי"ת בברכה מרובה כפולה ומשולשת.

ע"ד שאלתו אודות הקונט' מה יהי כתוב על השער "קונטרס התפלה" מאת כ"ק אדמו"ר אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקשי"ת מוה"ר שלום דובער זצוק"ל נבג"מ זי"ע, מליובאוויטש. וכמוכן שצריך להיות מסודר הנק' אָפּ גישטעלט. ונכון להכריך אותו דרוק באנד. וכאשר יקבלו ישתדל להפיצו ויהי אצלו רשימה לאיזה מקום שלח. וידפיסנו איזה אלפים, וכאשר יוגמר הדפסתו (ישאל א) אצל רש"י האוולין שי כמה ישלח איליו, (ב) אצל ר"ד שי שיפריץ כמה ישלח איליו, (ג) אצל הרב ר' מנחם צבי שי ריבקיין כמה ישלח לו, (ד) אצל ר' לעמיל שי, (ה) צריכים להשתדל שיגיע אלינו ע"י רשיון, והנני חושב כי אפשר דבר זה להשיגו, ואי"ה אודיעו בזה.

לתלמידינו הרב ר' גדלי שי עניתי מפה, כן הנני כותב היום לגראדנא תלמידינו רמ"ל שי ולר"י בלאט, ובאשר בלתי ידועי לי האדרעסין הנני שולחם על ידו, ובטח ימציא להם המכתבי, וכן מכי לר"ש שי קאנטעראויץ, אשר בטח ישלחנו בהקדם.

ובדבר בקשתו ימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ולברכה, וביום ב' העבר הייתי בהיכל קדש הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע והזכרתים בתוך שאר ידידינו אניש שי לטובה ולברכה כפולה ומשולשת, והשומע תפלה ית' יקבל תפלתו וימלא משאלות לבבינו לטובה ולברכה.

שני מכתביך מה' וז"ך כסלו מונחים לפני, וכאלו הנני מדבר אתך פנים בפנים. והנני חושב אשר מכתביי לידידינו תלמידינו הרי"י שי כבר נשלחו, והוא כעת בעיר ריגא, ואקוה אשר בטח ישיב מענה ארוכה ומפורטת בענין זה כראוי.

אמנם כן, לא המדרש עיקר אלא המעשה, ואחרי אשר זכיתך כי לך ניתן דבר זה של התיסדות אגודת דא"ה, עליך לתת עצמך על זה בכל לבך ונפשך, ולילה כיום יאיר לך להצליחם בכל אשר תפנה מנפש ועד בשר, למען אשר תוכל לשקוד על מלאכתך מלאכת ד' ומלאכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק'.

ופרטי העבודה בזה הלא כבר הוגד לך בהרבה (מכתבים, א) דבר קביעת אנשים בתור שוד"רים אשר יסעו בסדר מסודר, וכמו התלמיד ר' לעמיל שי מארדער בפלך ואהלין באיזה מקומות שימצא לטוב ונכון (אמנם המקומות צריכי להיות ידוע גם אצלו), והרב ר' שמעון נח שי נימאייטין בהמקומות אשר ימצא טוב ונכון לפניו, והרב ר"י שי חאצקעויץ בריגא והסמוכים אליי כפי אשר יקבע לו. (ב) דבר שילוח מכתבי התעוררות לכל עיר ועיר, ושיהי לו איש קבוע בכל עיר אשר אתו עמו יעמוד בחילופי דברים בענין זה, ויאמר בעצמו האם בזה ששלח ג' או ד' מכתבים לדאקשיץ, דולהינוב הלבאקע ודיסנא כבר גמר את מלאכתו לעשות, הלא ישנם ת"ל הרבה והרבה מקומות, ואם נמצא שם גם מעט מאניש שי הוא דבר גדול, וגם איש אי יהי יקר וחביב אצלו כעולם מלא וכמאמר כל המקיים נפש כו', וישנם מן המכתבי באם שנדרש לו הלא יכול גם להעתיקם בהעקטאגראף דבר המצוי והמותר אצלם. (ג) אם באיזה מקום נדרש הוצאה

תקוותי שיש לו קביעות עתים בלימוד תורת החסידות לעתים קרובות. . לא רק

קביעות בזמן, אלא גם קביעות בנפש, והוא העיקר

ממכתב כ"ה אייר, תשי"ח

!אָהַבְתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ!

בפּרשת קדושים מופיעה מצוּת "וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ" עֲלֶיךָ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהִיא "כָּלֵל גְּדוֹל בְּתוֹרָה". בְּמִצְוָה זוֹ עֲלִינוּ לְהִדָּר בְּמִיחָד בִּימֵי סְפִירַת הָעֵמֶר כְּתָקוֹן לְתַלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁ"לֹא נִהְגּוּ כְּבוֹד זֶה בָּזָה", וְהִיא מִסֻּדוֹת הַחֲסִידוֹת בְּכָלֵל וְחֲסִידוֹת חֲב"ד בְּפָרֵט.

בְּשֻׁלְב רֵאשׁוֹן שֶׁל הַתְּגִלּוֹת תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת וְשִׁטְתָּהּ, בָּא הַבְּעַל שֵׁם טוֹב וְלָמַד אוֹתָנוּ לְאַהֲב כָּל יְהוּדֵי, גַּם אֶת הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים.

הַגְּמָרָא אוֹמְרַת שְׁכָשֵׁם שְׁאַנְחָנוּ מְקִימִים אֶת הַמִּצְוֹת, כִּךְ גַּם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקִים אוֹתָנוּ. בְּתַפְלִין שְׁלָנוּ יֵשׁ אֶת פְּרֻשַׁת שְׁמַע הַמְּדַבֵּרַת עַל אֶהְבַּת הַשֵּׁם, וְכַנְגֵּד זֶה ה'תַּפְלִין' שֶׁל הַשֵּׁם זֶה הָאֶהְבָּה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל. אִם כֵּן, אָמַר הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, תַּפְלִין שֶׁל יָד רּוֹמְזִים עַל בְּעֲלֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאֵלוּ תַּפְלִין שֶׁל רֵאשׁ עַל תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים. וְכִיּוֹן שֶׁתַּפְלִין שֶׁל יָד מְנִיחִים לְפָנֵי תַּפְלִין שֶׁל רֵאשׁ, יוֹצֵא שְׁאֲצֵל הַשֵּׁם יֵשׁ חֲבִיבוֹת מִיחָדָת דּוֹקָא לְאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים, בְּעֲלֵי הַמַּעֲשִׂים

בְּשֻׁלְב הַבָּא הַגִּיעַ הַמְּגִיד מְמֹזְרִיטֵשׁ, תַּלְמִידוֹ וּמְמֹשִׁיף דְּרָכּוֹ שֶׁל הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, וְאָמַר לְתַלְמִידוֹ רַבִּי אֵלִימֶלֶךְ מְלִיז'נְסֵק (כְּפִי שְׁסַפֵּר אַחִיו רַבִּי זוּשָׁא לְאֲדָמוֹ"ר הַזְּקֵן): "תִּקְשִׁיב לְמָה שְׁאוּמְרִים בְּמִתְכַּתָּב דְּרַקִּיעַ ("יְשִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה"), שְׁאֶהְבַּת יִשְׂרָאֵל הִיא לְאַהֲב רְשָׁע גְּמוּר כְּמוֹ צְדִיק גְּמוּר!".

אִם כֵּן, יֵשׁ לְאַהֲב לֹא רַק אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, אֲלָא אֶפְלוּ אֲנָשִׁים שְׁלֹא מְתַנְהֲגִים כְּרְאוּי, וּבְאוֹתָהּ מְדָה כְּפִי שְׁאוּהֲבִים אֶת הַצְּדִיק. מַדּוּעַ? כִּי בְּקַרְבּוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדֵי, גַּם אִם הוּא לֹא מְתַנְהֵג עַדִּין כְּרְאוּי, שׁוֹכְנֵת נְשָׁמָה אֱלֹקִית שֶׁהִיא חֵלֶק אֵלוֹהִי מִמַּעַל מִמֶּשׁ.

בְּשֻׁלְב הַבָּא הַגִּיעַ אֲדָמוֹ"ר הַזְּקֵן, תַּלְמִיד הַמְּגִיד מְמֹזְרִיטֵשׁ וְתַלְמִיד-תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, וְכָתַב בְּפָרֶק ל"ב - הַלֵּב שֶׁל הַתְּנִיא - שְׁאֶהְבַּת יִשְׂרָאֵל הִיא כְּמוֹ אֶהְבַּת אַחִים מִמֶּשׁ. כְּמוֹ שְׁאֵת אַחֵי אֹהֲב כִּי הוּא חֵלֶק מִמֶּנִּי מִמֶּשׁ, וְאֵת עֲצָמֵי הָרִי אֲנִי תְּמִיד אוֹהֵב... כִּךְ אֲנִי צְרִיף לְאַהֲב כָּל יְהוּדֵי.

לְפִי דְבַרֵי אֲדָמוֹ"ר הַזְּקֵן, לֹא זֶה בְּלִבְד שְׁצָרִיף לְאַהֲב כָּל יְהוּדֵי, אֲלָא שֶׁהוּא כָּלֵל אֵינוֹ מְזַכֵּר שְׁקִים הַבְּדֵל כְּלִשְׁהוּ בֵּין יְהוּדֵי לְיְהוּדֵי (לְמַדְנִים אוֹ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, צְדִיקִים אוֹ רְשָׁעִים), אֲלָא כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם "אַחַד מִמֶּשׁ".

זֶה הַפְּרוּשׁ שֶׁל הַפְּסוּק בְּפָרֻשׁתָּנוּ "וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ" - כְּמוֹךְ מִמֶּשׁ, אֶהְבָּה שְׁלִמְעֵלָה מְכַל חֲשָׁבוֹן, וְכִפִּי שְׁכּוֹתֵב הָרַבִּי: "בְּצִדְקָה וְאֶהְבַּת יִשְׂרָאֵל - אֵין לְעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹנוֹת כָּלֵל".

נְסִיעַ לְיְהוּדִים בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת וּבְזִכּוֹת מִצְוָה זֶה נִזְכָּה לְגֵאָלָה, וְכִדְבַרֵי הָרַבִּי:

"הַהֲדַגְשָׁה דְאֶהְבַּת יִשְׂרָאֵל הִיא - בְּתוֹר טְעִימָה וְעַד לְהַתְחַלָּה דְהַגְאָלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְׁלָמָה הַקְּשׁוּרָה עִם נְקֻדַּת הָאֲחִדוּת שְׁלִמְעֵלָה מִהַתְחַלְקוּת, שְׁמִדְגֻשַׁת בְּאַחֲדוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל..".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ב', עמ' 299. מתוך 'שמעתא דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור

פרשת אחרי-קדושים

לָעַם וְהֵבִיא אֶת־דָּמוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֶכֶת וְעָשָׂה
 אֶת־דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהָיָה אִתּוֹ
 עַל־הַפְּפֹרֹת וּלְפָנֵי הַפְּפֹרֹת: ^ט וְכַפֵּר עַל־הַקֹּדֶשׁ
 מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם
 וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ
 טְמֵאתָם: ^י וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה אֲהֵל מוֹעֵד
 כִּבְאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד
 בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל: ^{יא} (ע"ב בחול) יִי וַיֵּצֵא אֶל־
 הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי־יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו וּלְקַח מִדָּם
 הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ
 סָבִיב: ^{יב} וְהָיָה עָלָיו מִן־הַדָּם כַּאֲצַעְעוֹ שִׁבְעַת
 פְּעֻמִּים וְטָהְרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
^{יג} וְכִלְה מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אַהֲל מוֹעֵד וְאֶת־
 הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְּרִיב אֶת־הַשְּׂעִיר הַחַי: ^{יד} וְסָמְךָ אֶהְרֹן
 אֶת־שְׁתֵּי כַתִּיב יְדוֹ קָרִי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחַי
 וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
 כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ
 הַשְּׂעִיר וְשָׁלַח בְּיַד־אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה: ^{טו} וַיִּנְשֵׂא
 הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה
 וְשָׁלַח אֶת־הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר: ^{טז} וְכֹא אֶהְרֹן אֶל־
 אֵהֵל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לְבָשׁ
 כִּבְאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחַם שָׁם: ^{יז} וְרָחֵץ אֶת־
 בְּשָׂרוֹ כַּמִּים בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו וַיֵּצֵא
 וְעָשָׂה אֶת־עֲלָתוֹ וְאֶת־עֲלַת הָעֵם וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ
 וּבְעֵד הָעָם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' (טו, א)
 מספר בחסידות שפני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד
 געלית בקרבנותם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את
 התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, וכאו ל"כלות הנפש"
 ממש, שיצאה נשמתם. וככל־זאת באה התורה - אחרי מות

טו * וידבר יהוה אל־משה אחרי מות שני בני
 אהרן בקרבנותם לפני־יהוה וימתו: ^ג ויאמר יהוה
 אל־משה דבר אל־אהרן אחיך ואל־יבא בכל־
 עת אל־הקֹדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֶכֶת אֶל־פָּנֵי הַפְּפֹרֹת
 אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בְּעֵזֶן אֶרְאָה עַל־
 הַפְּפֹרֹת: ^ג בְּזֹאת יבא אהרן אל־הקֹדֶשׁ בְּפָר
 בֶּן־בָּקָר לַחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה: ^ד כְּתַנְתָּ כֹּדֶשׁ
 יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־כֹדֶשׁ יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבֹאֲבִיט בַד
 יִחַגֵּר וּבְמִצְנַפֶּת כֹּדֶשׁ יִצְנַף בְּגֵדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ
 בַּמִּים אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלָבַשׁם: ^ה וּמֵאת עֲדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנַי־שְׂעִירֵי עֲזִים לַחַטָּאת וְאֵיל
 אֶחָד לְעֹלָה: ^ו וְהַקְּרִיב אֶהְרֹן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת
 אֲשֶׁר־לוֹ וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ: ^ז וּלְקַח
 אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְהֵעֵמִיד אֹתָם לְפָנֵי יְהוָה
 פְּתַח אֵהֵל מוֹעֵד: ^ח וְנָתַן אֶהְרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים
 גְּזֵלוֹת גְּזֵרָל אֶחָד לַיהוָה וְגְזֵרָל אֶחָד לְעֹזָאוֹל:
^ט וְהַקְּרִיב אֶהְרֹן אֶת־הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו
 הַגְּזֵרָל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: ^י וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר
 עָלָה עָלָיו הַגְּזֵרָל לְעֹזָאוֹל יַעֲמִד־חַי לְפָנֵי יְהוָה
 לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאוֹל הַמִּדְבָּרָה:
^{יא} וְהַקְּרִיב אֶהְרֹן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכַפֵּר
 בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־
 לוֹ: ^{יב} (ישראל) וְלְקַח מִלֵּא־הַמַּחְתָּה גִּחְלֵי־אֵשׁ מֵעַל
 הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי יְהוָה וּמִלֵּא חֲפָזָיו קָטַרֶת סַמִּים
 דִּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֶכֶת: ^{יג} וְנָתַן אֶת־הַקָּטַרֶת
 עַל־הָאֵשׁ לְפָנֵי יְהוָה וְכִסָּה אֶעֱנֵן הַקָּטַרֶת אֶת־
 הַפְּפֹרֹת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת: ^{יד} וּלְקַח
 מִדָּם הַפָּר וְהָיָה כַּאֲצַעְעוֹ עַל־פָּנֵי הַפְּפֹרֹת קֹדֶמָה
 וְלְפָנֵי הַפְּפֹרֹת יִזֶּה שִׁבְעַת־פְּעֻמִּים מִן־הַדָּם
 כַּאֲצַעְעוֹ: ^{טו} וְשָׁחַט אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר

דָם יִחַשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָם שֶׁפָּדוּ וּנְכַרְתָּ הָאִישׁ
 הַהוּא מִקֶּרֶב עִמּוֹ: ה' לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים עַל־פְּנֵי
 הַשֹּׁדֶה וַהֲבִיֵּאֵם לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 אֶל־הַפֶּתַח וּזְבָחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם:
 וְזֶרֶק תִּכְהֶן אֶת־הֶדֶם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:
 וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירִים אֲשֶׁר
 הֵם זָנִים אַחֲרֵיהֶם חֲקַת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם
 לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טז, א)
 יש להקשות מהו כפל הלשון - 'אחרי מות . . וימתו'
 ויש לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני
 אהרן: בני אהרן התעלו לדרגה נעלית מאד, שהביאה אותם
 לקרבה ואהבה עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לילות
 הנפש, ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון
 הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקקו ויתקרבו
 אל הקב"ה, אך יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויהפכו
 אותו לדינה לקב"ה. על פי זה מובנת הפלילות בפסוק, מות
 שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבכם לפני ה' וימתו',
 ה'וימתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד
 שיצאה נשמתם.

(לקוטי-שיחות ח"ג ע' 987)

שלישי ה' ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל
 ומן-הגֵּר אֲשֶׁר־יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה
 אוֹזֵבָח: ה' וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיֵּאוּ
 לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה וּנְכַרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ:
 וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם
 אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וּנְתַתִּי פָנָי בְּנַפְשׁ הָאֹכֵלֹת
 אֶת־הַדָּם וְהַכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עִמּוֹה: ה' כִּי נִפְשׁ
 הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נֹתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 לְכַפֵּר עַל־נַפְשׁוֹתֵיכֶם כִּי־הֵדֶם הוּא בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר:
 י-עַל־כֵּן אִמְרַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נַפְשׁ מִכֶּם
 לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל

- עם צוויים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה
 הנעלית ביותר של בני אהרן, צדין יש מקום לעלות בדרגות
 נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

(לקוטי-שיחות ח"ב ע' 92)

שני כה' ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה:
 וְהַמְשַׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעֹזָאֵל יִכְבֶּם בְּגִדְוֹ
 וְרִחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־
 הַמִּחְנָה: ה' ואת פר החטאת ואת שְׁעִיר
 החטאת אשר הובא את־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ
 יוציא אל־מחוץ למחנה ושרפו באש את־
 עֹרֹתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֶת־פְּרָשָׁם: ה' וְהַשֹּׁרֶף
 אֹתָם יִכְבֶּם בְּגִדְוֹ וְרִחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
 וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה: ה' וְהִיתָה לָכֶם
 לְחֲקַת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ
 תַּעֲנִי אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְכֹל־מְלֹאכְהָ לֹא תַעֲשׂוּ
 הַאֲזֹרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: ה' כִּי־בִיּוֹם הַזֶּה
 יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְמַחֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם
 לִפְנֵי יְהוָה תִּמְהָרוּ: ה' שֶׁבַת שַׁבְּתוֹן הִיא לָכֶם
 וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם חֲקַת עוֹלָם: ה' וְכַפֵּר
 הַפֶּתַח אֲשֶׁר־יִמְשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת־יָדוֹ
 לְכַהֵן תַּחַת אֲבִיו וְלָכַשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן בְּגִדֵי
 הַקֹּדֶשׁ: ה' וְכַפֵּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל
 מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־
 עַם הַקְּהָל יְכַפֵּר: ה' וְהִיתָה־זֹאת לָכֶם לְחֲקַת
 עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטֹּאתֶם
 אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה: פ' יז « וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֵל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאִמְרַתִּי אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
 לֵאמֹר: ג' אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט
 שׂוֹר אוֹכֵשֶׁב אוֹעֵז בַּמִּחְנָה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט
 מִחוּץ לַמִּחְנָה: ה' וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא
 יָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁפַּח יְהוָה

י עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תִגְלֶה אֶת־בִּתְּכָנָה
 וְאֶת־בִּתְּבֹתָה לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ שְׂאֵרָה
 הִנֵּה זִמָּה הוּא: יח וְאִשָּׁה אֶל־אֶחָתָה לֹא תִקַּח
 לְצָרָר לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: יט וְאֶל־אִשָּׁה
 בְּנִדַת טַמְאָתָה לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ:
 כ וְאֶל־אִשֶּׁת עֲמִיתְךָ לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתְּךָ לְזָרַע
 לְטַמְאָתָהּ כִּי: כא וּמִזְרַעְךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר
 לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~

בזאת יבוא אהרן אל המקדש (טז, ז)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית
 הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם"
 (לאחר חטא העגל), אומר רש"י: "עדין לא שמענו שהתפלל
 משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח,
 והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם".
 ועל דרך זה בענייננו, הרמז שבפסוק, ארבע מאות ועשר -
 רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם
 ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר
 השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

(תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 196)

רביעי כג וְאֶת־זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁפָּכֵי אִשָּׁה
 תוֹעֵבָה הוּא: כד וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתְּךָ
 לְטַמְאָתָהּ כִּי וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה
 לְרִבְעָה תָּכַל הוּא: כה אֶל־תִּטְמָאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי
 בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשְׁלָה
 מִפְּנֵיכֶם: כו וּתִטְמָא הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֹנֵה עָלֶיהָ
 וְתִקַּא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֵיהָ: כז וּשְׂמֵרְתֶם אֹתָם
 אֶת־חֻקְתִּי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל
 הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הָאֲזֹרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:
 כח כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עֲשׂוּ אֲנִישֵׁי־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּתִטְמָא הָאָרֶץ: כט וְלֹא־תִקְאוּ
 הָאָרֶץ אֹתְכֶם בְּטַמְאָתְכֶם אֲתֶּה כַּאֲשֶׁר קָאָה
 אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: לו כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וּנְכַרְתּוּ הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשִׂית

דָּם: יא וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר
 בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצוֹד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל
 וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר: יב כִּי־נִפְשׁ כָּל־
 בְּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם
 כָּל־בְּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפְשׁ כָּל־בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא
 כָּל־אֲכָלוּ יַבְרַת: יג וְכָל־נִפְשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה
 וּטְרֵפָה בְּאֲזֹרַח וּבִגֵּר וּכְבָשׁ בְּגִדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם
 וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: יד וְאִם לֹא יִכְבֹּס
 וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וּנְשָׂא עֹנָו: טו יח א וַיִּדְבַר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: טז דַּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: טז כְּמַעֲשֵׂה
 אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁכַּתֶּם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ
 וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֹתְכֶם
 שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֻקְתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ: טז ז אֶת־
 מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקְתֵי תִשְׁמְרוּ לְלִבְתּ בָּהֶם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: טז ח וּשְׂמֵרְתֶם אֶת־חֻקְתִּי וְאֶת־
 מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי
 יְהוָה: טז ט וְאִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא
 תִקְרָבוּ לְגִלּוֹת עֲרוֹה אֲנִי יְהוָה: טז י עֲרוֹת אֲבִיד
 וְעֲרוֹת אֲמֹךְ לֹא תִגְלֶה אֲמֹךְ הוּא לֹא תִגְלֶה
 עֲרוֹתֶיהָ: טז יא עֲרוֹת אֲשֶׁת־אֲבִיד לֹא תִגְלֶה
 עֲרוֹת אֲבִיד הוּא: טז יב עֲרוֹת אַחֻזְתְּךָ בֶּת־אֲבִיד
 או בֶּת־אֲמֹךְ מוֹלַדֶת בֵּית או מוֹלַדֶת חוּץ לֹא
 תִגְלֶה עֲרוֹתָ: טז יג עֲרוֹת בֶּת־בְּנֶךְ או בֶּת־בְּתֻלְךָ
 לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָ כִּי עֲרוֹתֶךָ הִנֵּה: טז יד עֲרוֹת
 בֶּת־אִשֶּׁת אֲבִיד מוֹלַדֶת אֲבִיד אַחֻזְתְּךָ הוּא לֹא
 תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: טז טו עֲרוֹת אַחֻזְת־אֲבִיד לֹא
 תִגְלֶה שְׂאֵר אֲבִיד הוּא: טז טז עֲרוֹת אַחֻזְת־אֲמֹךְ
 לֹא תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אֲמֹךְ הוּא: טז יז עֲרוֹת
 אַחֻזְת־אֲבִיד לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב
 דְּדַתְךָ הוּא: טז יח עֲרוֹת כָּל־תְּךָ לֹא תִגְלֶה אֲשֶׁת
 בְּנֶךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: טז יט עֲרוֹת
 אֲשֶׁת־אֲחִיד לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲחִיד הוּא: טז

זקוקים לתשובת האדם. אך פפרת יום פפור היא על האדם, ולכן אם האדם מתנגד לכפרה זו, ואינו שב בתשובה, לא מועילה פפרת יום פפור.

(לקוטי-שיחות הכ"ז ע' 124)

חמישי ^{טו} לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך: ^{טז} לא-תלך רכיל בעמך לא תעמד על-דם רעך אני יהוה: ^{יז} לא-תשנא את-אחיד בלבבך הוכח תוכיח את-עמיתך ולא-תשא עליו חטא: ^{יח} לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יהוה: ^{יט} את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע פלאים שרף לא-תזרע פלאים ובגד פלאים שעטנו לא יעלה עליך: ^כ ואיש פיישפב את-אשה שכבת-זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן-לה בקרת תהיה לא וימתו כילא חפשה: ^{כא} והביא את-אשמו ליהוה אל-פתח אהל מועד איל אשם: ^{כב} וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה על-חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא: ^{כג} וכי-תבאו אל-הארץ ונטעתם פלעץ מאכל וערלתם ערלתו את-פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: ^{כד} ובשנה הרביעת יהיה פל-פריו קדש הלולים ליהוה: ^{כה} ובשנה החמישית תאכלו את-פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם: ^{כו} לא תאכלו על-הדם לא תנחשו ולא תעוננו: ^{כז} לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנד: ^{כח} ושרט לגפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני יהוה: ^{כט} אל-תחלל את-בתך להזנותה ולא-תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה: ^ל את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה: ^{לא} אל-תפגו אל-האבת ואל-הידענים אל-תבקשו לממאה

מקרב עמם: ^א ושמרתם את-משמרת לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם: פפפ

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן, ער"ו סימן.

פרשת קדושים

יט * וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^א דבר אל-כל-עדת בני-ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם: ^ב איש אמו ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם: ^ג אל-תפגו אל-האלילם ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם: ^ד וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחהו: ^ה ביום זבחכם יאכל וממחרת והזותר עד-יום השלישי באש ישרף: ^ו ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה: ^ז ואכליו עונו ישא פיראת-קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ^ח ובקצרכם את-קציר ארצכם לא תכלה פאת שרף לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ^ט ובכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם: ^י לא תגנבו ולא-תכחשו ולא-תשקרו איש בעמיתו: ^{יא} ולא-תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך אני יהוה: ^{יב} לא-תעשק את-רעך ולא תגול לא-תלין פעלת שכיר אתך עד-בקר: ^{יג} לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~

ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה . . . ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מקל חטאתיכם (טו, ככ"ל) שעיר המשפלת מכפר על העברות הקלות, גם אם האדם עצמו לא עשה תשובה (לדעת הרמב"ם). ואלו עצומו של יום הפפור מכפר רק אם האדם עושה תשובה. והחלוק ביניהם, פפרת שעיר המשפלת היא על העברות עצמן, לכן לא

אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדְעֵנִים לְזֹנֹת
 אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פְּנֵי בְנִפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי
 אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים
 כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אָפְשִׁי, וְמֵה אֲעֻשֶׂה שְׂאֵבִי שְׂבֻשְׁמִים גְּזֹר עָלַי (רש"י כ, כו)
 כֶּתֶב הַרְמַבְּ"ם, שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים רַק בְּחֻקִּים (בְּגוֹן תִּזְרַח
 וְכִלְאַיִם), אָבָל בְּדָבָר שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשֶּׁקֶל (בְּגוֹן גְּבִיחָה
 וְרִצְיָחָה) יֵשׁ לֹמֵר "אִי אָפְשִׁי". וְלִפֵּי זֶה, אָפְשֵׁר לְבָאֵר מֵה
 שְׂאֵמְרוּ בַּ"ל "אֶלְמָלִי לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה, הִיִּינוּ לְמַדִּים צְנִיעוּת
 מִתּוֹלָה", דְּלִכְאוּרָה, 'לְמֵאִי נִפְקָא מִינָהּ? אֵלֶּא לְלַמְדָּה, שִׁישׁ
 לְקַיִם אֵת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצִנִּיעוּת בְּאִפְסָן כְּזֶה שֶׁהָאֵדָם
 רוֹצֵה בְּכָף מִצַּד עֲצוּמוֹ, "אִי אָפְשִׁי".

(לקוטי שיחות ח עמ' 130)

שְׁבִיעִי ה' וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְעִשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי
 יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם: כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־
 אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוּמַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלֵל דְּמִיו
 בּוֹ: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף
 אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוּמַת הַנְּאֵף וְהַנְּאֵפֶת:
 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו
 גִּלְהַ מוֹת־יוּמַתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוּמַתוֹ שְׁנֵיהֶם תִּכְלַל עָשׂוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכֹר
 מִשְׁכַּבֵּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמַתוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה
 וְאֶת־אִמָּהּ זָמָה הוּא בְּאִשׁ יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ וְאֵתְהֵן
 וְלֹא־תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן
 שְׂכָבְתוֹ בְּכַהֲנָה מוֹת יוּמַת וְאֶת־הַכַּהֲנָה
 תִּהְרַגוּ: וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כַּלְבַּהֲמָה
 לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגִּת אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַכַּהֲנָה
 מוֹת יוּמַתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח
 אֶת־אֶחָתוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹ־בֶת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־
 עֲרוֹתָהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוֹתוֹ חֶסֶד הוּא
 וְנִכְרַתוּ לְעֵינָי בְּנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אֶחָתוֹ גִּלְהַ עוֹנוֹ
 יִשָּׂא: וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלְהַ

בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ז מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם
 וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן וִירֵאת מֵאֱלֹהִיד אֲנִי יְהוָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

וְרַק הִכְהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבַּח ה' פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר
 הַחֶלֶב לְרִיחַ גִּיחַח לַה' (י, ו)

הַדָּם וְהַחֶלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׂמוּשׁ, מִלְּבַד עֲלִיתֶם לְקַרְבָּן
 לַה' בַּמִּזְבֵּחַ. בְּאוֹר הַעֲנָן בַּעֲבוּרַת הַבוֹרָא: הַחֶלֶב מִסְּמַל אֶת
 כַּח הַתַּעֲנוּג שְׂבָאָדָם, וְהַדָּם מִסְּמַל אֶת הַלֵּהט וְהַהֲתַלְהֵבוֹת
 שְׂבוֹ. הַיֵּצֵר הַרַע יְכוּל לְטַעַן כְּלָפֵי הָאֵדָם, אִין סַפֵּק שְׂצָרִיד
 לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַתַּעֲנוּג וְהַהֲתַלְהֵבוֹת שְׂבָאָדָם לְדַבְּרִים
 שְׂבָקֻדְשָׁה, אִף מִתֵּר גַּם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִנְיֵי רְשׁוּת, וְעִנְיֵי
 הַעוֹלָם הַזֶּה. עַל כֵּן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, אֶת הַדָּם וְהַחֶלֶב
 חֻזְבִּים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ - אֶת הַתַּעֲנוּג וְהַהֲתַלְהֵבוֹת
 שְׂבָאָדָם יֵשׁ לְשַׁמֵּר אִף וְרַק לְדַבְּרִים שְׂבָקֻדְשָׁה, וְלֹא לְשׁוּם
 מִשְׁרָה אַחֲרַת.

(שיחת ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי החומש)

שְׁשִׁי ז' וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ:
 ח בְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם
 וְאַהֲבַתְ לּוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הִיִּיתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ט לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט
 בַּמִּדֶּה בְּמִשְׁקַל וּבְמִשׁוּרָה: י מאֲזוּנֵי צֶדֶק אָבִיר
 צֶדֶק אִיפֹת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 יא וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי
 וְעִשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: יב כ וְיִדְבַר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יג וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ
 אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר יִתֵּן מוֹרְעוֹ לְמַלְךְ מוֹת יוּמַת עִם הָאָרֶץ
 יְרַגְמָהוּ בְּאָבִין: יד וְאִנִּי אֶתֵּן אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא
 וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מוֹרְעוֹ נָתַן לְמַלְךְ
 לְמַעַן טַמֵּא אֶת־מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קְדוּשִׁי:
 טו וְאִם הַעֲלִם יַעֲלִימוֹ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם
 מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתַתּוֹ מוֹרְעוֹ לְמַלְךְ לְבַלְתִּי
 הַמִּית אֹתוֹ: טז וְשִׁמְתִי אֲנִי אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא
 וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת | כָּל־הַזִּגִּים
 אַחֲרָיו לְזֹנֹת אַחֲרֵי הַמַּלְךְ מִקֶּרֶב עַמֶּם: יז וְהִנְפֹּשׁ

וּיְתַרְוֶמָּהּ, וּיְתַנְשְׂא, וּיְתַהַדֵּר, וּיְתַעֲלֶה, וּיְתַהַלֵּל, שְׁמֵהּ
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאֲמִירָן בְּעֵלְמָא, וְאֲמִרוּ אָמֵן: אֲמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שְׁלֹשָׁה לְשׁוֹן-הַרַע הוֹרְגָת: "הָאוּמְרוּ וְהִמְקַבְּלוּ וְהָ

שְׂאוּמְרוּ עֲלֵינוּ" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את זה שאומר
עליו, וזהרי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר:
תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן
נסתרים. ולכן, פֶּאֶשֶׁר שְׁנֵי אֲנָשִׁים מְדַבְּרִים עַל תְּכוֹנוֹתָיו
וּמַעֲשָׂיו הַרְעִים שֶׁל אָדָם שְׁלִישִׁי - הֵם גּוֹרְמִים בְּכֹף שְׁתֵּיכֹנְתָיו
אלו לבואו לידי גלוי, ובכך נגרם לו נזק.

(לקוטי שיעור ח"ה ע' 45. ע"פ ביאורי החומש)

מפסיר כה והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה
ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את
נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש
האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא: והייתם
לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם
מן העמים להיות לי: ואיש או-אשה פיייהו
בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ורגמו
אתם דמיהם בם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~

בזמן שקוראים ולומדים פרשיות "אחר-קדושים", יש
בהן הוראה בתיים לכל אדם מישראל - מפעלי מדרגה
גבוהה, שלא יאמרו די להתעלות בעבודתם; ולאלו
הרחוקים מאד מדרגה זו, שאל פלו ברוחם שלא יוכלו
לעלות בקודש כל-כך וישארו במדרגתם המתונה, אלא
שגם הם יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין-ערוף,
ועד לדרגה ש"קדושתו למעלה" (היא) מקדושתכם -
כפירוש הידוע בה, ושל-דרך הפירוש, "דע מה למעלה ממך". פירוש: דע,
כל מה שלמעלה - הכל הוא ממך.

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן, מ"ו זה"ב סימן.

אֶת-עֲרוֹתֶיהָ אֶת-מְקוֹהָ הַעֲרֶה וְהוּא גִלְתָּה
אֶת-מְקוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:
וְעָרוֹת אַחֹת אֶמְךָ וְאַחֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה
כִּי אֶת-שְׂאֵרוֹ הַעֲרֶה עֹנֵם יִשְׂאוּ: כ ואיש אשר
ישכב את-דדתו ערות דרו גלה הטאם ישאו
עיררים ימתו: כא ואיש אשר יקח את-אשת
אחיו נדה הוא ערות אחיו גלה עיררים יהיו:
כב ושמתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי
ועשיתם אתם ולא-תקיא אתכם הארץ אשר
אני מביא אתכם שמה לשבת בה: כג ולא
תלכו בחקת הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי
את-כל-אלה עשו ואקץ בם: כד ואמר לכם
אתם תירשו את-אדמתם ואני אתנגה לכם
לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה
אלהיכם אשר-הבדלתי אתכם מן-העמים:
כה והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה
ובין-העוף הטמא לטהר ולא-תשקצו את-
נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש
האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא: כו והייתם
לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם
מן-העמים להיות לי: כז ואיש או-אשה פיייהו
בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ורגמו
אתם דמיהם בם: פפפ

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא
כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה
ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיכון ובחני דכל בית
ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן והא שמה
רבא מברך לעלם ולעלמו עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מכרך
לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר,

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲנִיחִים הֵי אֶלְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶיָהּ מְאֹד. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְתֶּיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִנָהּ, בְּשִׂמְאֹלָה עֶשֶׂר וְכָבוֹד. וַיִּהְיֶה הַפֶּה לְמַעַן צִדְקוֹ, וַיִּגְדֵּל הַתּוֹרָה וַיֵּאדֹר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנֵה עֲבָדָיו וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליהרר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

ז הלוא כבני כשנים הנפרים תמיד על ידי שחרות עורם, כן אתם לי בני ישראל הנם שתגלו ותתערכו בין העמים, תמיד תהיו נפרים, כי אתם לי נאם יהוה והראיה לזה הלוא את־ישראל אחר ימים רבים של גלות ושעבוד, העליתי מארץ מצרים מופרד וניפר בשמו וביוסו. ופִּלְשְׁתִּים

ז) כבני כשנים אתם לי, כמו בני פושים שהם עבדים לארצותיהם עבדות עולם, כן אתם עבדים לי כל ימי עולם. הלא את ישראל העליתי מארץ מצרים, שהרי העליתי אתכם מארץ מצרים מבית עבדים, לכן אתם לי לעבדים. ופִּלְשְׁתִּים מִמִּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר, וְכִי

וכי העליתי אתם מִמִּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר בְּתַמְהָ? הלא בגלותם יתערכו עם העמים ויתפטלו בתוכם: ח הנה עיני יהוה בממלכה החפאה מלכות אפרים והשמדתי אתה את המלכות מעל פני האדמה אפס כי לא השמיד אשמוד את־בית יעקב את המון העם של אפרים, הנם שיענשו, יהיו תמיד בית יעקב נפרים בין העמים

הפטרת אחרי־קדושים לקריאה בציבור

ולשנים מקרא ואחד תרגום עמוס פרק ט

ט ז הלוא כבני כשנים אתם לי בני ישראל נאם יהוה הלוא את־ישראל העליתי מארץ מצרים ופִּלְשְׁתִּים מִמִּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר: ח הנה עיני

אעלה את הפלשתים שמוצאם מִמִּפְתּוֹר וְגָלוּ מִאֶרֶץ פִּלְשְׁתִּים לְמִקְוֹת אַחֵרִים, וְכִי אֶעֱלֶה אֹתָם מִמִּקְוֹת גְּלוֹתָם. וְאַרְם מִקִּיר, וְכִשְׁבָא מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְהִגִּיל אֶת אֶרֶם לְ"קִיר" (כמו שכתוב במלכ"ט ב' טו, ו), וְכִי אֶעֱלֶה אֹתָם מִשָּׁם. וְרָצָה לִמְרָ, הוֹאִיל וְלֹא עֲשִׂיתִי וְלֹא אֶעֱשֶׂה לְאִפָּה אַחֵר כִּפִּי שְׁעֵשִׂיתִי עִמָּכֶם, לְכֹן קִנּוּיִם אִתֶּם לִי לְעַבְדִּים. ח) בְּמַמְלַכָה חֲחַפְאָה, הֵיא מִמְלַכּוֹת שֶׁל אֶפְרַיִם. אֵת בֵּית יַעֲקֹב, אֵת הַמּוֹן הָעַם לֹא אֲשַׁמֵּד לְמִרְיָ, אֵלָא אֵת הַמְּלוּכָה בְּלַבֵּד

אֵדְנִי יְהוָה בְּמַמְלַכָה חֲחַפְאָה וְהַשְׁמַדְתִּי אֶתְּהָ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אִפְס כִּי לֹא הַשְׁמִיד אֲשַׁמֵּד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב

אשמיר. ט) והנעותי, מלשון הנעה ונדוד. בפבברה, מין נפה להפדרת עפר ופסלת מנגרירי החטה. ולא יפול צרור ארץ, שנגרירי החטה המוכים (כן צרור שהוא עבה מנקה הפבברה אינם גופלים לארץ. כן יתנועעו ישראל ויטלטלו בכל הגוים, ולא יפלו לארץ אלא פתאים שבהם הימים

נאם־יהוה: ט פיהנה אנכי מצוה והנעותי להגלותם ולהניעם בכל־הגוים את־בית ישראל כאשר ינוע מה שמנפים בפבברה להפיל העפר, כן ישראל יתנועעו ויטלטלו בכל הגוים ולא יפול צרור הנרענים מלאים מקמת, הם הצדיקים המלאים בתורה ומצוות, לא יפלו ארץ וישארו

לעפר ולפסלת. *) לא תגיש, לא מתקרב. ותקדים, ולא תמהר. בעדינו, בעד מעשינו, שהם אומרים מקרה הוא בעולם. יא) ביום ההוא, ביום הנאולה. את ספת דויד, את מלכות דוד. ונקראת "ספה" כי היא סוככת על העם. הנפלת, אשר נפלה והשפלה בזמן הגלות. וגדרתי את פרציקו, שלא יהיה מלך אחר על שבטים אחרים, שלא תהיה שום פרצה במלכות בית דוד. והרסתיו אקים, ההריסה שהיתה במלכות בית דוד כל ימי הגלות שלא מלכו כלל, הרי אז אקים אותה. בימי עולם, כמו שהיתה מאז בימי דוד עצמו. יב) למען יירשו וגו', הפסוק כמו הפירוש, "למען יירשו אשר נקרא שמי עליהם, את שארית אדום וכל אויביהם הגוים." יג) ונגש חורש בקצור, כלומר, הרבה תבואה תצמח, ויהיו עוסקים בקצירה עד מן החרישה, והחורש והקוצר יפגשו זה בזה. ודרך ענבים במושך הזרע, ויהיו עוסקים בדריכת הענבים עד הזרעה. והטופו התרים עסים, רבוי צמיחת ענבים וישאר הפרות, כאלו זוב מהתרים יזן טוב וקחוק ושאר משקים של פרות. עסים, ענן פתישה ופתיחת פרות. מלשון "ועסותם רשעים" (מלכני גכא). תתמוגגנה, על דרך משל, כאלו התבועות נמנו ונמסו מרובי החלב שזב עליהן מן הצאן. ואף על

נאם־יהוה: ט פיהנה אנכי מצוה והנעותי בכל־הגוים את־בית ישראל כאשר ינוע בפבברה ולא יפול צרור ארץ: י פחרב ימותו כל הפתאי עמי האמרים לא־תגיש ותקדים בעדינו הרעה: יא ביום ההוא אקים את־ספת דויד הנפלת וגדרתי את־פרציקו והרסתיו אקים ובניתיה פימי עולם: יב למען יירשו את־שארית אדום וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם נאם־יהוה עשה זאת: יג הנה ימים באים נאם־יהוה ונגש חורש בקצור ודרך ענבים במושך הזרע והטופו התרים עסים וכל־התבועות תתמוגגנה: יד ושבתיו את־שבות עמי ישראל וכנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את־ייןם ועשו גנות ואכלו את־פריהם: טו ונטעתים על־אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיך:

באמרתם: י פחרב ימותו כל הפתאי עמי האמרים לא־תגיש לא מתקרב ותקדים ולא ימהר לבוא בעדינו הרעה להעניש אותנו כי הכל ענין מקרה: יא ביום ההוא ביום הנאולה אקים את־ספת דויד הנפלת אחזיר המלוכה לבית דוד אשר נפלה והשפלה בימי הגולה וגדרתי אבנה את־פרציקו הסדקים והרסתיו אקים ובניתיה להיות בני וימתקו בימי עולם שתהיה מלכות קבועה במקומם: יב למען יירשו ישראל את־שארית אדום כי רוב בני אדום יפלו או במלחמת גוג וקוג וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם שהם יבירו שם ה' ויקבלו אמונת האמת, כל אלה יהיו ירישה למשיח נאם־יהוה עשה זאת: יג הנה ימים באים נאם־יהוה ונגש חורש בקצור ולא יספיקו לחרוש עד שיבא הקצר ודרך ענבים במושך הזרע ולא יספיקו לקצור עד שיבא עת הזרע והטופו ויגלו התרים עסים מרוב הפרות, וכאלו וכל־התבועות תתמוגגנה תתמוססנה מרוב מרעה השמן שלהם. והחלב תזב מן הצאן: יד ושבתיו את־שבות עמי ישראל מעלתם ומדתם וכנו ערים נשמות שהיו שוממות בעת הגולה וישבו ונטעו כרמים ושתו את־ייןם ועשו גנות ואכלו את־פריהם ולא יגלו עוד מפנה כי שמה ישבו עד עולם: טו ונטעתים על־אדמתם יהיו

פעין הנטוע במקומו שאי אפשר לעקרו מאדמתו ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם לא ילכו עוד בגלות לעולם אמר יהוה אלהיך: נשמות, שהיו שוממות בזמן הגלות. ושתו את ייןם, כלומר, שלא יהיה יגיעם לריק, ולא יבואו אויבים עליהם. טו) ונטעתים, אני אטעם, פעין הנטוע היטב, שלא יזוז ממקומו, כלומר, שלא יגלו עוד מארצם. אמר ה' אלהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

מעל אדמתם אשר נתתי להם לא ילכו עוד בגלות לעולם אמר יהוה אלהיך: נשמות, שהיו שוממות בזמן הגלות. ושתו את ייןם, כלומר, שלא יהיה יגיעם לריק, ולא יבואו אויבים עליהם. טו) ונטעתים, אני אטעם, פעין הנטוע היטב, שלא יזוז ממקומו, כלומר, שלא יגלו עוד מארצם. אמר ה' אלהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוּר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבֹדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגַּל לַבְּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה נִרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

עטרת מרים

בִּיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לְאמֹר: ג בְּיָאֵדֶם דָּבַר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַלְדַרְשׁ הָאֵם לְרוּשׁ אֲתִי בַת־פֶּלַח אֲתֶם בָּאִים חִי־אֲנִי דַעו חֲרִינִי נִשְׁבַּע אִם־אֲדַרְשׁ אֶתְּהָ נִרְשׁ לָכֶם אֲקַבֵּל תַּפְלַחְכֶּם נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: ד אִם לֹא בָאתֶם לְרוּשׁ ה' רַק שֶׁתִּבְיֵא יִשְׁפּוֹט אוֹתָם הַתְּשַׁפֵּט אוֹתָם הָאֵם תִּתּוֹכַח

הפטרה לפרשת קדושים לשמו"ת

ביחזקאל פרק כ

כ בִּיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לְאמֹר: ג בְּיָאֵדֶם דָּבַר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַלְדַרְשׁ אֲתִי אֲתֶם בָּאִים חִי־אֲנִי אִם־אֲדַרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: ד הַתְּשַׁפֵּט אֲתֶם הַתְּשַׁפּוֹט בְּיָאֵדֶם אֶת־תּוֹעֲבַת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בְּחִרְי כִּשְׂרָר מִצְרַיִם בְּיִשְׂרָאֵל בְּחַוְתֶּם בְּמִצְרַיִם, אִי וְאִשָּׁא יְדִי בְּשִׁבְעָה לְזַרְעַ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֹרֶעַ לָהֶם נִרְשָׁעִי לָהֶם עַל יְדִי נִבְיֵא שְׁשַׁלַּחְתִּי לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לְאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֶתְּהָ

שי למורא
ג) הַלְדַרְשׁ אוֹתִי אֲתֶם בָּאִים, הָאֵם בָּאתֶם לְרוּשׁ אוֹתִי בַת־פֶּלַח. אִם אֲדַרְשׁ לָכֶם, אִם אֶתְּהָ נִרְשׁ לָכֶם לְקַבֵּל אֶת תַּפְלַחְכֶּם. ד) הַתְּשַׁפֵּט אוֹתְכֶם, הָאֵם תִּתּוֹכַח עִמָּה לְהוֹדִיעַם שֶׁהֲצַדִּיק עִם ה': (וְכַפֵּל חִלְשׁוֹן לְחַוְכַ). כֵּן אֲדַרְשׁ, כִּנּוּי לְיִחְזַקְאֵל הַנְּבִיא. אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם, זֹאת עָשָׂה, הוֹדִיעֶם גַּם אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֵיכֶם עִם מַה שֶׁהוֹסִיפוּ הֵם. ה) וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם".

עִמָּה לְהוֹדִיעַם שֶׁחֲדִין עִמָּדִי הַתְּשַׁפּוֹט בְּיָאֵדֶם אִם תִּרְצֶה לְשַׁפּוֹט אוֹתָם בְּרִשְׁעֵתְכֶם, הוֹכַח אוֹתָם עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְגַם אֶת־תּוֹעֲבַת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בְּחִרְי כִּשְׂרָר מִצְרַיִם בְּיִשְׂרָאֵל בְּחַוְתֶּם בְּמִצְרַיִם, אִי וְאִשָּׁא יְדִי בְּשִׁבְעָה לְזַרְעַ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֹרֶעַ לָהֶם נִרְשָׁעִי לָהֶם עַל יְדִי נִבְיֵא שְׁשַׁלַּחְתִּי לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לְאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֶתְּהָ

(ו) אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר הִפְשַׁתִּי אוֹתָהּ לָהֶם. צָבִי הִיא, תַּפְאֶרֶת וְהַמְדָּה (היא, ז) וְאָמַר אֲלֵהֶם, אַחֲרָיִן נָבֵא לָהֶם נְבוּאָה זוֹ קִרְם שְׁנֵגֶלֶה הַקְּבִי"ה עַל מוֹשֶׁה בְּפָנָי. שְׁקוּצֵי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ, הַשְּׁלִיכוּ אֶת הַשְּׁקִץ וְהַתְּעוּב שֶׁעֵינֵיכֶם מֵרְאוֹת לָכֵם. כִּי הַעֵינִים הֵם פְּרָסוּרִים לַעֲבָרָה. (ג) וְאֵת

שְׁבֹתוֹתֵי חֲלָלוֹ מְאֹד, לְפִי שְׁבֻשָׁת רֵאשׁוֹנָה נֹאמַר "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וַיָּצֵאוּ מִן הָעֵם לְלֶקְטָ" (שְׁמוֹת 10.12), וְשָׁבַת שְׁנֵיהָ חֲלָל מְקַשֵּׁשׁ הַעֲצִים, כְּמוֹ שְׁבֻתוֹב "וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשְּׁבֹת" (בְּמִדְבָר 10.12). (ד) לְבַלְתִּי הַחֲלֵל, שְׁלֵא יִחְלָל. (טו) לְבַלְתִּי הִבִּיא אוֹתָם אֶל הָאָרֶץ, זֶה הָיָה בְּעֵבֹר עֵין הַמִּדְבָּרִים. (טז) אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם, אַחֲרֵי הַעֲבֹדוֹת הַנְּרוֹת שֶׁעָבְדוּ בְּמִצְרַיִם.

וְהוֹה בְּיוֹם בְּחָרֵי בְּיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יָדֵי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאִנְדַּע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יָדֵי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּבְיוֹם הַהוּא נִשְׂאֲתִי יָדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ אֲשֶׁר-תִּרְתִּי לָהֶם זִבְת חֲלָב וּדְבָשׁ צְבִי הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת: וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל-תִּטְמְאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַ וַיִּמְרוּ-כִי וְלֹא אָבֹו לְשִׁמְעַ אֵלֵי אִישׁ אֶת-שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוּ וְאֶת-גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָבְדוּ וְאָמַר לְשִׁפְדַּ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֶפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאִעֲשֶׂה אֲבֵל עֲשִׂיתִי לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֲלֵל יִחְלָל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-הִמָּה בְּתוֹכָם בְּאֶמְרָם מִבְּלִי וְכוּלֵת ה' לְהוֹצִיאֵם, אֲשֶׁר נִדְעַתִּי אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאִוְצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבֵאֵם אֶל-הַמְּדִבָּר: יא וְאֵתָן לָהֶם אֶת-חֻקוֹתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי הַדֹּרְעֵתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם: יב וְגַם אֶת-שְׁבֹתוֹתַי נִתַּתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֵׁם: יג וַיִּמְרוּ-כִי בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר בְּחֻקוֹתַי לֹא-הִלְכוּ וְאֶת-מִשְׁפָּטַי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם וְאֶת-שְׁבֹתוֹתַי חֲלָלוּ מְאֹד וְאָמַר לְשִׁפְדַּ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בְּמִדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאִעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֲלֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצִיאֲתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם-אֲנִי נִשְׂאֲתִי יָדֵי לָהֶם בְּמִדְבָּר לְבַלְתִּי הִבִּיא אוֹתָם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִתַּתִּי זִבְת חֲלָב וּדְבָשׁ צְבִי הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ וְאֶת-חֻקוֹתַי לֹא-הִלְכוּ בָהֶם

לְמַנְהִיג וּמְשַׁנֵּי עֲלֵיכֶם: וְאוּ בְּיוֹם הַהוּא שִׁנְשַׁבְעֵתִי לָהֶם שְׂאֲתִיה לָהֶם לְמַנְהִיג וּמְשַׁנֵּי, אוּ נִשְׂאֲתִי יָדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ אֲשֶׁר-תִּרְתִּי חֲפְשִׁתִּי אוֹתָהּ לָהֶם שְׂמִיא זִבְת חֲלָב וּדְבָשׁ וְגַם צְבִי הַמְּפֹאָרָה הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת: ז וְאָמַר אֲלֵהֶם עַל יְדֵי אַחֲרָיִן (שְׂמֵא-

ב כו רש"י) אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו שֶׁעֵינָיו מֵרְאוֹת לוֹ הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל-תִּטְמְאוּ לְכַת אַחֲרֵיהֶם, יַעַן אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהֵיחֶם קְדוּשִׁים כִּי קְדוּשׁ אֲנִי: ח וַיִּמְרוּ-כִי הִרְשָׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמֹתוֹ בְּשִׁלְשַׁת יָמֵי אֶפְלָה וְלֹא אָבֹו וְלֹא רָצוּ לְשִׁמְעַ אֵלֵי אִישׁ אֶת-שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוּ וְאֶת-גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָבְדוּ וְאָמַר בְּעֵבֹר זֶה חֲשַׁבְתִּי לְשִׁפְדַּ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֶפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאִעֲשֶׂה אֲבֵל עֲשִׂיתִי לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֲלֵל יִחְלָל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-הִמָּה בְּתוֹכָם בְּאֶמְרָם מִבְּלִי וְכוּלֵת ה' לְהוֹצִיאֵם, אֲשֶׁר נִדְעַתִּי אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאִוְצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבֵאֵם אֶל-הַמְּדִבָּר שֶׁשֶׁם הַנְּרוֹת לָהֶם חוֹפִי ה' וּמְצוֹתַי, וְשֶׁם רֵאוּ הַשְּׂבִינָה וְהַנְּסִים הַמְּתַמְדִּים: יא וְאֵתָן לָהֶם אֶת-חֻקוֹתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי הַדֹּרְעֵתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם בְּחַיִּים הַנְּשַׁמִּים וְהַדֹּרְעִים: יב וְגַם אֶת-שְׁבֹתוֹתַי נִתַּתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם שֶׁהַחֲלָלִי לָהֶם יוֹם מְנַחְתִּי לְמַנְהִיג הִיא לְאוֹת בֵּינֵינוּ עַל הַתְּשַׁנְהָה וְהַשְּׂרָאָה הָאֱלֹהִית עֲלֵיהֶם מִצְרַיִם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֵׁם שֶׁהֵם מִצְרַיִם לְהַתְּקַדֵּשׁ מִנְּעִינִים הַבְּשָׂרִים אֶל הַרוּחָנִיּוֹת וְהַקְּדוּשָׁה: יג וַיִּמְרוּ-כִי בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר בְּחֻקוֹתַי לֹא-הִלְכוּ נִסּוּ אוֹתִי בְּעַנְל

וּבְרִפְדִּים מִלְּקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹמִיתוּ מִן הַמֶּן וְאֶת-מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם וְאֶת-שְׁבֹתוֹתַי חֲלָלוּ מְאֹד שֶׁצָּיְאוּ לְקַטֵּשׁ הַמֶּן וְאָמַר לְשִׁפְדַּ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בְּמִדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאִעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֲלֵל לְכָל יִחְלָל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם הַמִּצְרַיִם אֲשֶׁר הוֹצִיאֲתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם-אֲנִי נִשְׂאֲתִי יָדֵי לָהֶם בְּמִדְבָּר בְּדַבַּר הַמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הִבִּיא אוֹתָם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִתַּתִּי זִבְת חֲלָב וּדְבָשׁ צְבִי הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת וְהִיא הַטַּעַם כִּי...: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ וְאֶת-חֻקוֹתַי לֹא-הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת-שְׁבֹתוֹתַי חֲלָלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם הַעֲבִי"ם

שעבדו במצרים לבם הלך: ז ותחם עיני המלתי עליהם משחתם
 מהיות משחית אותם ולא עשיתי אותם פלה במדבר כי השארתי בניהם
 אחרים להביאם אל הארץ:
 יה ואמר אל בניהם במדבר
 הבנים של הדור שצאו מצרים,
 בחוקי אבותיכם שברו מלכם אשר

לא ציה ה' אל תלכו ואת משפטיהם אל תשמרו ובגלוייהם
 אל תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם ולכן ישמעו אלי בחקותי לכו
 ואת משפטי שמרו ועשו
 אותם: כ ואת שבתותי קדשו
 והיו לאות ביני ובניכם לדעת
 כי אני יהוה אלהיכם:

עשיתי אותם פלה במדבר: יה ואמר אל בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו ואת
 משפטיהם אל תשמרו ובגלוייהם אל תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת משפטי
 שמרו ועשו אותם: כ ואת שבתותי קדשו והיו לאות ביני ובניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

אלהיך הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש
 אני יהוה מקדשכם: ט ובת איש פהן כי תחל
 לזנות את אביו היא מחללת באש תשרף: ס
 והפהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו |
 שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את
 הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם:
 י ועל כל נפש מות לא יבא לאביו ולאמו לא
 יטמא: יב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את
 מקדש אלהיו כי גור שמן משחת אלהיו עליו
 אני יהוה: (שד"ח) יג והוא אשה בכתוליה יקח:
 יד אלמנה וגרושה וחללה זנה את אלה לא
 יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה: טו ולא
 יחלל זרעו בעמיו כי אני יהוה מקדשו: ס

כא ויאמר יהוה אל משה אמר אל
 הפהנים בני אהרן ואמרת אלהם לגפש
 לא יטמא בעמיו: כ כי אם לשארו הקרב אליו
 לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו: ג ולאחיתו
 הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש
 לה יטמא: ד לא יטמא בעל בעמיו להחלו:
 ה כתיב לא יקרחה קרי לא יקרחו קרחה בראשם
 ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו
 שרטת: ו קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו
 שם אלהיהם כי את אשי יהוה לחם אלהיהם
 הם מקריבם והיו קדש: (ל"ח) ז אשה זנה וחללה
 לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו
 כי קדש הוא לאלהיו: ח וקדשתו כי את לחם

אם לא פעלה ההוכחה, בוודאי אתה האשם, שלא היו דברים היוצאים מן הלב
 היום יום כו אייר

ביאורים לפרקי אבות

פרק ג משנה ג

רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, פאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר: כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, פאלו אכלו משלחנו של מקום, שנאמר: וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'.

נקודות משיחות קודש ~

לצורך מצוה). לכן האריך רב נחמן והוסיף את הטעם לאיסור - "שמא יקדים קנה לוושט" - כדי להדגיש שבמקרה זה חל הגדר של "שכיח הזיקא" (הנוק מצוי) ולכן אין משיחין בשעת הסעודה, אפילו לא בדברי-תורה. להלכה, כתב המגן-אברהם⁶ שאף בדברי-תורה אין משיחין בסעודה, ועם זאת כתב "כל שולחן שלא אמרו עליו דברי-תורה, כאילו אכלו מזבחי-מתים". וצריך לומר שכוונתו היא, קודם האכילה או לאחריה⁷ או כדברי האליהורבה שהביא המשנה-ברורה⁸ שבין תבשיל לתבשיל מותר לדבר.

(לקוטי-שיחות, כרך לה, עמ' 225)

פירש הרמב"ם - התמדת הקריאה.

ויש לבאר זאת על-דרך החסידות, לפי המבואר בתניא בפירוש דברי הגמרא על הפסוק "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו" - ש"אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד פעמים". רבנו הזקן עומד על סוד ההבדל בין שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד פעמים שרק אז נקרא "עובד אלוקים". ומבאר רבנו כי לפי שהרגילות בימיהם היתה לשנות כל פרק מאה פעמים, ובכדי לשנות עוד פעם אחת, היה צורך בשינוי הטבע והרגילות, ולכן מי שעושה זאת נקרא "עובד אלוקים"; כי "עובד" הוא מלשון "עורות עבודים" - עורות שעוברים תהליך של שינוי במציאותם. על-דרך זה גם אדם (השונה פרקו מאה ואחד פעמים ובכך הוא) משנה את טבעו ומציאותו נקרא "עובד אלוקים".

וזהו אס-כן כוונת המשנה באומרה "עול תורה": לימוד תורה כשהוא לעצמו יכול להעשות בהתאם לטבעו ולרגילותו של הלומד. בכדי לשנות את טבעו ורגילותו (בלימוד התורה), עליו לקבל על עצמו עול תורה, דהיינו להיות בבחינת "עבד" המקיים את מצוות רבו אף אם הן בניגוד לטבעו.

(ספר המאמרים מלוקט, חלק ה, עמ' צח)

נשאלת השאלה: כיצד מותר לדבר (אפילו דברי-תורה) בעת הסעודה, הרי למדנו¹ "אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבוא לידי סכנה" ("כשיוצא הקול נפתח אותו כובע שעל פי הקנה ונכנס בו המאכל ומסתכן.. מאכל ומשתה הולך דרך הושט" - רש"י)? ויש לומר כי אמנם נחלקו בכך אמוראים:

נאמר בגמרא²: "רב נחמן ורב יצחק הוי יתבי בסעודתא; אמר ליה רב נחמן לרב יצחק, 'לימא מר מילתא' (יאמר אדוני דבר-מה); אמר ליה, 'הכי אמר רבי יוחנן - אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה'".

ולכאורה יש לתמוה, וכי רב נחמן לא ידע ש"אין משיחין בסעודה"?

זאת ועוד: מכיון שרב יצחק סבר שאסור לדבר בשעת הסעודה, כיצד אמר מה שאמר? ואף אם נאמר כי מוכרח היה להשמיע לרב נחמן את הדין ש"אין משיחין" - היה עליו לקצר בדבריו ולומר רק את עצם ההלכה, ואילו את הטעם לכך ("שמא יקדים וכו'") יכול היה לדחות לאחר מכן!

ונראה לבאר, שבאמת גם רב נחמן ידע את ההלכה ש"אין משיחין בסעודה". כוונתו באמרו "לימא מר מילתא" היתה לא לסתם דברים, אלא לדברי תורה. זאת משום שלדעת רב נחמן הדין ש"אין משיחין בסעודה" מפני הסכנה חל אך ורק על שיחת חולין ולא על דברי-תורה. בדברי-תורה - סובר רב נחמן - אין לחוש לסכנה, שכן "תורה מגנא ומצלא"³ מפני כל סכנה אפשרית.

על כך השיב לו רב יצחק - כי מכיון שטעם הדין ש"אין משיחין בסעודה" הוא, "שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה" - הרי שהלכה זו חלה גם על דברי-תורה. כדוגמת דברי הגמרא⁴ לגבי עשיית מצוה - שאף כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע"⁵ ו"שלוחי מצוה אינן נזוקין", בכל-זאת - "היכא דשכיח הזיקא, שאני" (במקום שההזיק מצוי, שונה הדבר ואין להסתכן אף לא

(1) תענית ה, ב. (2) שם. (3) סוטה כא, א. (4) פסחים ה, ב. (5) קהלת ח, ה. (6) אורח-חיים סימן קע ס"ק א. (7) כמו שכתב ה"ערוך השלחן" שם. (8) שם ס"ק א.

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי מות-קדושים - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		מנחה גדולה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	אדמו"ה ^ז		מג"א		ש	א	
										ש	א	ש	א			
19:57	18:58	19:46	19:41	19:18	19:14	13:12	13:12	10:25	10:28	9:16	9:20	8:40	8:44	5:58	6:05	באר שבע (ק)
19:59	18:49	19:48	19:43	19:23	19:19	13:11	13:11	10:24	10:26	9:14	9:18	8:37	8:41	5:55	6:02	חיפה (ק)
19:56	18:42	19:45	19:41	19:23	19:18	13:10	13:10	10:23	10:26	9:14	9:18	8:37	8:42	5:56	6:02	ירושלים (ק)
19:58	18:57	19:47	19:43	19:20	19:16	13:12	13:12	10:25	10:28	9:16	9:20	8:39	8:43	5:57	6:04	תל אביב (ק)
20:57	19:45	20:42	20:32	20:05	19:56	13:28	13:28	10:28	10:32	9:14	9:20	8:21	8:29	5:40	5:51	אוסטרליה, וינה (ק)
18:16	17:19	18:05	18:12	17:37	17:44	12:48	12:49	10:31	10:30	9:36	9:34	8:59	8:57	6:59	6:53	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:53	19:44	20:39	20:30	20:03	19:55	13:30	13:30	10:32	10:36	9:19	9:24	8:28	8:36	5:47	5:57	אוקראינה, אודסה (ק)
20:31	19:19	20:15	20:06	19:39	19:30	13:02	13:02	10:03	10:07	8:49	8:55	7:56	8:04	5:15	5:25	אוקראינה, דוניצ'ק (ק)
20:43	19:31	20:28	20:18	19:51	19:42	13:13	13:13	10:13	10:18	8:59	9:05	8:06	8:14	5:25	5:35	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:16	20:02	21:00	20:50	20:21	20:12	13:39	13:39	10:37	10:42	9:22	9:29	8:25	8:34	5:45	5:57	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:10	19:55	20:54	20:43	20:14	20:05	13:32	13:32	10:30	10:34	9:15	9:21	8:17	8:26	5:37	5:49	אוקראינה, קייב (ק)
19:26	18:30	19:16	19:13	18:51	18:48	12:52	12:53	10:10	10:12	9:03	9:06	8:29	8:33	5:49	5:54	אהוד אמירויות, אבו דאבי (ח)
21:16	20:08	21:02	20:53	20:29	20:22	13:56	13:56	10:59	11:03	9:46	9:51	8:57	9:04	6:15	6:25	אטליה, מילאנו (ק)
18:46	17:57	18:37	18:38	18:15	18:16	12:42	12:43	10:10	10:11	9:08	9:09	8:38	8:40	6:08	6:09	אקוודור, קיטו (ח)
18:52	17:57	18:42	18:48	18:15	18:22	13:21	13:22	11:03	11:02	10:07	10:05	9:32	9:30	7:28	7:23	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:37	18:38	19:25	19:33	18:55	19:03	14:13	14:14	11:58	11:57	11:04	11:02	10:25	10:23	8:30	8:24	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:41	19:39	20:28	20:22	19:58	19:52	13:38	13:39	10:46	10:50	9:35	9:40	8:53	8:59	6:11	6:18	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:34	19:31	20:21	20:14	19:50	19:43	13:28	13:28	10:35	10:38	9:23	9:28	8:40	8:46	5:57	6:06	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:34	19:31	20:22	20:15	19:50	19:44	13:28	13:29	10:35	10:39	9:24	9:28	8:40	8:46	5:58	6:06	ארה"ב, גרנסי סיטי (ק)
21:15	20:10	21:02	20:55	20:29	20:23	14:04	14:05	11:10	11:14	9:58	10:03	9:13	9:19	6:30	6:39	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:35	19:39	20:24	20:20	19:58	19:54	13:52	13:52	11:06	11:09	9:58	10:01	9:22	9:26	6:41	6:46	ארה"ב, הווסטון (ק)
20:14	19:15	20:02	19:57	19:34	19:29	13:23	13:24	10:35	10:38	9:25	9:29	8:47	8:52	6:05	6:12	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:27	19:33	20:17	20:13	19:51	19:48	13:51	13:52	11:08	11:10	10:00	10:03	9:26	9:29	6:46	6:51	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:32	19:28	20:19	20:12	19:47	19:40	13:24	13:24	10:30	10:34	9:19	9:23	8:35	8:40	5:52	6:00	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:57	19:54	20:45	20:38	20:13	20:07	13:52	13:52	10:59	11:02	9:48	9:52	9:04	9:10	6:22	6:30	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
20:32	19:28	20:19	20:12	19:47	19:40	13:23	13:23	10:29	10:32	9:17	9:22	8:32	8:38	5:50	5:58	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:49	17:58	18:39	18:43	18:16	18:19	13:00	13:01	10:35	10:35	9:35	9:35	9:04	9:04	6:44	6:42	בליביה, לה-פס (ח)
21:58	20:41	21:41	21:30	21:01	20:51	14:16	14:16	11:13	11:18	9:58	10:04	8:59	9:08	6:20	6:31	בלגיה, אמסטרדם (ק)
21:56	20:41	21:40	21:29	21:00	20:50	14:17	14:17	11:14	11:18	9:59	10:05	9:00	9:09	6:21	6:32	בלגיה, בריסל (ק)
18:16	17:24	18:06	18:11	17:46	17:51	12:34	12:35	10:11	10:11	9:13	9:12	8:41	8:41	6:26	6:24	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:05	17:13	17:55	17:59	17:31	17:35	12:22	12:23	9:59	9:59	9:01	9:00	8:29	8:28	6:13	6:11	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:17	20:03	21:00	20:49	20:22	20:12	13:35	13:35	10:31	10:36	9:16	9:22	8:15	8:25	5:37	5:49	בריטניה, לונדון (ק)
21:36	20:18	21:18	21:05	20:35	20:24	13:44	13:44	10:38	10:43	9:21	9:28	8:15	8:26	5:39	5:52	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:28	20:09	21:11	20:59	20:31	20:20	13:41	13:41	10:36	10:41	9:20	9:27	8:18	8:28	5:40	5:52	גרמניה, ברלין (ק)
21:36	20:21	21:20	21:09	20:41	20:31	13:59	13:59	10:57	11:02	9:43	9:49	8:46	8:54	6:06	6:17	גרמניה, פרינקפורט (ק)
18:14	17:22	18:04	18:09	17:46	17:51	12:35	12:36	10:13	10:13	9:15	9:14	8:43	8:42	6:30	6:27	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:34	18:42	19:24	19:22	19:00	18:58	13:08	13:09	10:28	10:30	9:22	9:24	8:50	8:53	6:12	6:16	הודו, מומבאי (ח)
19:29	18:37	19:20	19:18	18:55	18:54	13:04	13:05	10:24	10:26	9:18	9:21	8:47	8:49	6:09	6:13	הודו, פונה (ח)
20:44	19:33	20:29	20:19	19:52	19:44	13:17	13:17	10:18	10:22	9:04	9:10	8:12	8:20	5:31	5:41	הונגריה, בודפשט (ק)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				מנחה גדולה		שקיעה		צאת החוככים		ניצאת שבת
			מג"א		אדמו"ר								
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:10	5:02	7:50	7:44	8:33	8:28	9:39	9:43	12:33	12:32	18:48	18:55	18:35
יוון, אתונה (ק)	6:40	6:32	9:20	9:14	10:00	9:55	11:09	11:06	13:57	13:57	20:08	20:14	19:55
מולדובה, קישינב (ק)	6:03	5:53	8:42	8:34	9:31	9:26	10:43	10:39	13:38	13:38	20:04	20:12	19:53
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:12	6:09	8:50	8:47	9:21	9:19	10:27	10:25	13:06	13:05	18:56	18:58	18:40
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)	7:14	7:22	9:07	9:10	9:49	9:52	10:43	10:45	12:58	12:57	17:41	17:31	17:15
נפאל, קטמנדו (ח)	5:32	5:26	8:11	8:07	8:45	8:42	9:52	9:50	12:35	12:34	18:33	18:36	18:18
סין, בייג'ין (ח)	5:26	5:18	8:06	8:00	8:47	8:43	9:57	9:54	12:47	12:46	19:00	19:06	18:45
סנגפור, סנגפור (ח)	6:59	6:57	9:30	9:28	9:59	9:58	11:02	11:00	13:33	13:32	19:08	19:07	18:49
פולין, ורשא (ק)	5:22	5:10	7:58	7:48	8:57	8:50	10:11	10:06	13:10	13:10	19:47	19:58	19:38
פרו, לימה (ח)	6:14	6:15	8:39	8:38	9:08	9:08	10:09	10:09	12:37	12:36	17:59	17:56	17:39
צרפת, ליון (ק)	6:42	6:32	9:21	9:14	10:09	10:03	11:20	11:16	14:14	14:14	20:37	20:45	20:26
צרפת, פריז (ק)	6:45	6:34	9:23	9:15	10:15	10:09	11:28	11:24	14:24	14:24	20:55	21:04	20:43
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:47	5:45	8:20	8:18	8:49	8:48	9:52	9:51	12:25	12:24	18:02	18:02	17:44
קנדה, טורונטו (ק)	6:22	6:13	9:02	8:55	9:47	9:42	10:58	10:55	13:50	13:50	20:13	20:20	19:58
קנדה, מונטריאול (ק)	5:55	5:46	8:35	8:28	9:22	9:17	10:34	10:30	13:27	13:27	19:52	20:00	19:39
קפריסין, לינקה (ק)	6:04	5:57	8:44	8:39	9:22	9:18	10:31	10:28	13:17	13:17	19:24	19:29	19:10
רוסיה, לובאוויטש (ח)	5:36	5:22	8:08	7:56	9:13	9:06	10:29	10:23	13:31	13:31	20:15	20:26	20:07
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:06	4:52	7:37	7:24	8:45	8:38	10:01	9:56	13:05	13:05	19:54	20:07	19:43
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	5:19	5:09	7:58	7:51	8:48	8:42	10:00	9:56	12:54	12:55	19:21	19:29	19:10
שווייץ, ציריך (ק)	6:24	6:13	9:02	8:55	9:52	9:46	11:04	11:00	13:59	13:59	20:30	20:39	20:15
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:01	5:58	8:36	8:34	9:07	9:05	10:11	10:10	12:48	12:47	18:33	18:34	18:15

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התועדויות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגו הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריךנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל־פורענות המתרגשות וקאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמדות נדרים פלוס

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב